

5

تەفسیر عنامی

قرئانی پروز

دانراوی: مه‌لاعه‌بدولکه‌ریمی موده‌رپیس
ئاماده‌کردنی: موحه‌ممهد عه‌لی قه‌ره‌داغی

سه‌رپه‌رشتی چاپی نوی: ره‌ئووف مه‌حموودی

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تەفسیری نامی
بۆ قورئانی پیرۆز

سرشناسه	:	مدرس، عبدالکریم، ۱۹۰۵ - ۲۰۰۵ م. Mudarris, Abd al - karim
عنوان و نام پدیدآور	:	ده‌قی ته‌فسیری نامی/دانراوی عبدالکریمی موده‌رریس.
مشخصات نشر	:	سنندج: انتشارات کردستان، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	:	۶ ج.
شابک	:	دوره: 9649800363 ج.۱: 9649800370 ج.۲: 9649800387 ج.۳: 9649800394 ج.۴: 9649800400 ج.۵: 9649800417 ج.۶: 9649800424
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کردی.
عنوان دیگر	:	ته‌فسیری نامی یوقورثانی پیروز.
موضوع	:	تفاسیر اهل سنت -- قرن ۱۴ ق.
رده بندی کنگره	:	۱۳۸۶ ت۹م/۲۸۸ BP۹۸
رده بندی دیویی	:	۱۷۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۳۵۶۱۱۱

تەفسیری نامی

بۆ قورئانی پیرۆز

نووسینی:

مامۆستا مەلا عەبدولکەریمی مودەپرەس

بەرگی پێنجەم

(نوور، فورقان، شوعەرا، نەمل، قەسەس، عەنکەبووت، رۆم،

لوقمان، سەجدە، ئەحزاب، سەبەء، "فاطر"، یاسین،

سافات، "ص"، زومەر، غافیر، "فصلت" و شوورا)

بلاوکردنەوهی کوردستان

سنه

ئەم نۆسخە لە سەر ئیزنی بەرپر «محمەدی مەلا کەریم» لە چاپ دراوه
و مافی لە چاپ دانەوهی ئەم نۆسخە پارێزراوه بۆ بڵاوکردنەوهی کوردستان

انتشارات کردستان
Kurdistan Publication

سنه - پاساژی عیززەتی - تەلەفۆن - ۳۸۲ ۲۲۶۵

تەفسیری نامی

✓ ناوی کتیب (نام کتاب):	تەفسیری نامی (بەرگی پێنجەم)
✓ دانراوی (تالیف):	مەلا عەبدولکەریمی مودەرریس
✓ کەرەتی چاپ (نوبت چاپ):	بەگەم (اول): ۱۳۸۹
✓ ژمارە ی چاپکراو (تیراژ):	۳۰۰۰ دەورە ی شەش بەرگی (دورە ی شش جلدی)
✓ ژمارە ی لاپەرە و قەوارە (تعداد صفحه و قطع):	۵۶۰ صفحه ی وزیر ی (شش جلد ۳۳۶۰ صفحه)
✓ بڵاوکەرەوه (ناشر):	بڵاوکردنەوهی کوردستان (انتشارات کردستان)

نرخێ دەورە ی شەش بەرگی:	شایک دورە: ۳ - ۰۳۶ - ۹۸۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸
۶۲,۰۰۰ تمەنه	شایک ج ۵: ۷ - ۰۴۱ - ۹۸۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸

سووره تی نوور، مه دینه یییه، "٦٤" نایه ته،
دوای سووره تی چه شر ها تووه ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿سُورَةُ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

ئه مه که نازلئ نه که یں بۆ لای تو ئه ی پیغه مبه ری خوشه ویست سووره تی کی
گه وره یه که ناردوو مانه ته خواره وه بۆ ئه وه ره هنو مایی عالمی پی بکه ی بۆ ریگه ی
راست، وه ئه وه نه حکامه که وا له و سووره ته دا فهر زمان کردو وه له سه ر هۆشیارانئ
عالم ره فتاری پی بکه ن و، چه ن نایه تی کی روونا کی بی شوبه ه مان تیا دانا وه بۆتان
و ناردوو مانه بۆتان به ئومیدی ئه وه که به هۆی ئه و نایه تانه وه یادی خودای ته علا
بکه ن و ئاماده بین بۆ ره فتار کردن له سه ر میزانی ئه مر و نه هی ئه و و فره مان به رداری
بکه ن هه ئا له دنیا دا سه ره به رز و له قیامه تا سه ره فره راز بن.

موناسه به ی ئه م سووره ته له گه ئ سووره تی «مؤمنین» دا ئه مه یه: که له سووره تی
موئمینیندا بریار درا وه پاراستنی عه و ره ت له تاوانباری هۆی رزگاری ئینسانه، وه له م
سووره ته یشدا باسی حوکمی پیاو و ژنی تاوانباری زیناکار و بوختان کردن له سه ر
ژنی پاک و تۆله ی ئه وه و فره ماندان به نوو قاندنی چاو له ته ماشای نامه حهرم و،

ئىجازه خواستن له خاوهن مأل له كاتيكدا بمانهوى برۆينه خانوى كه سىكه وه و،
ئه مر به راگرتنى «عفة» ئەكا... كه هه موو ئەمانه له يه ك بابە تن.

جا له بهر ئەوه كه ئەم سووره ته باسى ئەمانه ئەكا، وه كوو چۆن سووره تی «مائیده»
باسى ئەحكامى مونا سبى پياو ئەكا، هه زه رت ﷺ فه رموويه تی: «علموا رجالكم سورة
الہائدة، و علموا نساءكم سورة النور». واته پياوه كاتان فیری سووره تی مائیده بکهن و،
ژنه كاتان فیری سووره تی نوور بکهن.

وه رىوايه ت كراوه له حارى سه ی كور ی «مضرب» وه ﷺ ئەلئى: عومه رى كور ی
خه تئاب ﷺ بۆى نووسین كه: فیری سووره ته كانى «نساء» و «نوور» و «ئەحزاب»
ببین؛ چونكى باسى ژنانیان زۆر تىدايه.

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةً جَلْدَةً وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي
دِينِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيَشْهَدَ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ
الْمُؤْمِنِينَ﴾

ئەو ژنانە كه زینا كردنیاں سابت بووه و ئەو پیاوانەیش كه زینایان سابت بووه
له هه ركام له و دوانه سه د داریان لئى بدهن، به عاده ت به توولئى نه زۆر گه و ره و نه
زۆر بچووك، به لام مه ده ن له چاویان و له سه ریان و له جیگه ی كوشنده یان، وه
میه ره بانى و به زه یى نه تان گری به را به ر به مانه بۆ ئەوه كه فه رمانى خودا زا به نه بئى،
ئه گه ر ئیوه ئیمان تان هه یه به خودا و به روژى پاشه پوژ، وه پئویسته كۆمه لئى له
موسولمانان له و شوئنه دا حازر بن كه داره كان ئەده ن له زینا كاره كان، وه پئویسته
چوار كه س یا زیاتر بن به گوێره ی مه زه به ی ئیمامى شافعی ﷺ.

لەم ئایەتەدا چەن باسی ھەیە:

[باسی | یەكەم: ئەمە یەكە زینا لە عورفی شەرعاً بریتییە لەو: ئینسانێکی ئێرینە ی بالغی عاقل بە ئارەزووی خۆی دوخوول بکا بە «فەرجی» مێینە یەكی بالغی عاقلدا بە ئارەزووی خۆی، بە مەرجی ئەو ئە نیکاح و ئە مولک و ئە شوبهە ی نیکاح و ئە شوبهە ی مولک لە ئارادا نەبێ. کە وایی پیاوی بڕوا دوخوول بکا بە ژنی کە مەنکووحە ی خۆی بێ بە نیکاحێکی دروست یا «فاسد» ئەو زینا نییە؛ چونکی لە نیکاحی فاسدیشدا کابرا وای زانیو ژنی مەرەبەری خۆیەتی. ھەر وەکوو ئەویش بە زینا دانانێ کە کابرایەك دوخوول بە جارییە ی مولکی خۆی بکا، یاخود بە جارییەك کە گومانی مولکی تیدا بێ بەم جۆرە بە کپیتیکی «فاسد» کپیتیتی.

ھەر وەکوو زینا نییە بە یەكگە یشتنی کۆر و کچی نابالغ یا شیت یا کەسێ بە زۆر ئەو کارە ی پێ بکری. وە لەم قسانەو دەرکەوت ئەگەر یەكێ بە زۆر ژنی داگیر بکا و دوخوولی پێ بکا ئەو ئەو پیاو زیناکارە ئەك ژنەك؛ چونکی ژنەك بە زۆر داگیر کراو.

باسی دووھەم: ئەمە یەك بۆیە لە ئایەتەكەدا ژنی پیش خست لەبەر ئەو ئەگەر ژنەكە رازی نەبێ بە هیچ شتووی زینا بۆ ژنەكە نانوسری، وە بە زۆری بۆ پیاو کەیش رێك ناکەوێ بە زۆر ژنی داگیر بکا، کە وایی ژن روکنی گەورە یە لەو تاوانەدا. باسی سێھەم: زینا سابت نابێ بە ئیقراری خاوێن رەفتارەكان یاخود بە شایەتی جوار کەس نەبێ؛ چونکی خودا فەرموویەتی: * فاستشهدوا علیهن أربعة منکم ۵.

باسی چوارەم: ئەو سەد دارە لە لای ئیمامی شافعی رحمۃ اللہ علیہ ئەبێ حاکمی ئیسلام یا جیگری ئەو بیاندا لە تاوانبارەكە، وە ئەبێ دارەكە میانە بێ، وە لەسەر و چاو و جیگە ی کوشندە نەدری.

باسی پینجهه: له مهزهه بی شافیعیدالله وه کوو ئهوه سه د داریان لی ئه درئ ئه بی
بۆ ماوهی دوازه مانگ لهو شوینی خوێانه دوور بخهێنهوه، به ئه ندازهی مه سافهی
قه سر، واته هه شتا و دوو کیلۆمه تر، جا ئه گهر دوور خراوه که ژن بوو له شویتێکی
وادا داده نرئ که ژنه که تیا یا له فیتنه ی نه فس و نامووس پارێزراو بی.

باسی شه شهه: ئه گهر ئه وانه زیناکه یان کردووه تا ئیسته دارای نیکاحی سه حیج
نه بوون و له نیکاحا نه گه یشتوون به یه که ئه وه حوکمه که یان سه د جه لده و سالی
دوور خسته وه یه. وه ئه گهر پیاو و ژنه که «محسن» و «محصنه» بن، واته پیاو که
ژنی هینابی و چووبیته لای و ژنه که یش شووی کرد بی و میرده که ی چووبیته لای.
ئه وه کاتی زینایان کرد و زیناکه یان سابت بوو به شهرع ئه وه «حد» ی ئه وانه بریتیه
له «رجم» یانی سه نگه سار کردن تا ئه مر ن.

وه به لگهی ئه مه حوکمی هه زه ته ﷺ به ره جمکردنی «ماعز» ناو و به ره جمی
ژنیک له هۆزی «غامد» له «جهینه» وه هه زه ره ت ﷺ فه رمووی به «انیس»: «أغد
على امرأة هذا فإن اعترفت فارجمها»، واته: برۆ بۆ لای ژنی ئه م کابرا ئه گهر ئیقراری به
زینا کردن کرد ره جمی بکه.

بزان! له م شوینه دا چه ن باسی هه یه:

[باسی] یه که م: له حوکمی لیوا ته دا (واته نیرینه برپاته لای نیرینه وه یا له دواوه
برپاته لای ژنی غهیر) له ناو ئیمامانی موچه هیدیندا ئیختیلافی ره ئی هه یه، وه
ره ئی ئیمامی شافعی لهو حوکمه دا دوا نه؛

یه که م: ئه مه یه که لیوا ته وه کوو زینا وایه؛ ئه گهر له غهیره موحه سه نه وه بوو ئه وه
سه د دار و نه فی و دوور خسته وه ی مه سافهی قه سره بۆ ماوه ی سالیك، وه ئه گهر
له موحه سه نه وه بوو ئه بی سه نگه سار بکری.

دووھەم: ئەمەییە واجبە ئەخواوەن کردەوانە بکوژرێن «محصن» بن یا «غیر محصن»
وہ کوشتنەکیان بەوہیە: یا لە بەرزییەکەوہ ھەوا بدرێن، یا دیواریکیان بەسەردا
برووخیترئ، یا سەریان بپرن.

باسی دووھەم: حوکمی چوونە لای حیوانات تەعزیر کردنی کابرایە و بەس،
وہ کوو حوکمی چوونە لای ئینسانی مردوو تەعزیرە، ھەروا حوکمی ئەوہ کە دوو
ژن خۆیان لەیەک ھەلسوون تا ئایان دیتەوہ، وە حوکمی «استمنا»یش، کە راجیح
وایە ھەرامە، ھەر تەعزیرە، مەگەر کاتی وەسیلە ی رزگار بوون بێ لە زینا یا لە لیواتە
کە لەو کاتەدا دروستە بۆ خۆپاراستن لەو کارە فاحیشانە. ھەروا حوکمی چوونە لای
ژنی خۆی لە پاشەوہ تەعزیرە؛ چونکە ھەرامە و لە ھەدیسی شەریفدا لەعنت کراوە
لەو کەسە ئەو کارە ئەکا، وە بە قیاس لەسەر چوونە لای ژنی خۆی لە کاتی عوزری
شەرعیدا کە ھیز و زەیسانییە، لەبەر ئەوہ وەکوو لە «مقیس علیہ» دا پیسی خۆین
ھەییە لە «مقیس» ە کەیشا پیسی پاشی ژنەکە ی ھەییە.

باسی سێھەم: ھەددی قەزف ھەشتا دارە و، حوکمی شەرابخواردنەوہیش لە چل
دارەوہیە تا ھەشتا، وە لەوہ بەرەوژوور دروست نییە.

وہ ئەم کردەوانە کە ھەدیان لەسەرە سابت ئەبن بە ئیقارای خواوەنەکە ی ھەرچەن
یەک جار بێ، وە ئەگەر ئیقارای نەکرد و شایەتی لەسەر راست کرایەوہ پتویستە بۆ
زینا و لیواتە چوار شایەتی عادل شایەتی بدەن. بۆیە ئەگەر کەسێ قەزفی کەسێکی
کرد بە زینا یا لیواتە ئەگەر چوار شایەتی راست کردەوہ و شەھادەتیان دا لەسەر
ئەو عەمەلە ئەوہ باشە، ئەگەر نا ھەشتا داری لێ ئەدرئ، تەنھا لە مەسئەلە ی قەزفی
پیاو بۆ ژنی خۆیدا نەبێ ئەوہ ئەگەر شایەتی نەبوو پتویستە «لعان» بکا، وەکوو
لەمەولا باس ئەکریئ.

باسی چوارهم: ئەمە یە کەسێ ئەگەر گیرۆدە ی ئەم گوناھانە بوو چاک وایە دایپۆشین و باسی ئەکا و لە نێوان خۆی و خودادا تەوبە ی لێ بکا؛ چونکی سەتری عەیب باشە بە لای خوداوە و خواوەنەکە ی پاداشی هەیه.

﴿الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحَرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾

ئەم ئایەتە هاتە خوارهووە لە شانی بازێ موهاجیری بێ مالددا کە ویستیان بازە ژنی بخوازن لەوانە کە مەشهوور بوون بە زینا کردن لە ناو خەڵکدا، جا خودا ئەم ئایەتە ی ناردە خوارهووە و فەرمووی: پیاوی زیناکاری کافر مەرە ئەکا ژنی ئەبێ کە زیناکار بێ یا موشریکە بێ. وە ژنی زیناکاری کافر مەرە ی ناکا پیاویکی زیناکار یا موشریک ئەبێ. وە حەرامە لەسەر موسوڵمان ژنی زیناکاری بەدەرفتار مەرە بکا.

جا کاتی ئەم ئایەتە هاتە خوارهووە ئەو کەسانە کە ئەیان ویست ئەو ژنانە مەرە بکەن دەسبەردار بوون و مەرەیان ئەکردن، کە وابوو دەرکەوت کە ئەم ئایەتە لە سوورەتە نەفی و خەبەردانە و، لە حەقیقەتە نەفی و ئینشایە. وە پاش ماوەی ئەم ئایەتە نەسخ کرایە وە بە فەرموودە ی خودا «وانکحوا الأیامی منکم» وە «مقید» نەکراوە بە «سالحه» یا «غەیرە سالحه» وە. وە فەرموودە ی حەزەرەت ﷺ تەئیدی ئەم نەسخە ئەکا، کە لە وەلامی پرسیاردا لە مەرە کردنی ئەو جۆرە فەرمووی: «أوله سفاح و آخره نکاح، والحرام لا یحرم الحلال». واتە: وەختی خۆی ئەو ژنانە حەرام بوون و چوونە لایان بە مەرەبڕین دروست نەبوو، بەلام لە دوایدا بوو بە نیکاح و مەرەبڕینیان رەوا کرا؛ چونکی کردەوێ حەرامی ئەو جۆرە ژنانە حەلالی وەکوو نیکاحی بێ حەرام نابێ.

﴿وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شَهَدَاءَ فَأَجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾﴾

وه نهو كه سانه كه نيسبه‌تی ئافره‌تی حورێ بالغي عاقلی موسولمانی پاك له داوین‌پيسى ئه‌دهن بۆ لای زینا و ئه‌لێن زینایان کردووه ئه‌گه‌ر چوار شایه‌تی خاوه‌ن عه‌داله‌تیاں راست کرده‌وه له‌سه‌ر ئه‌و کرده‌وه ناباره ئه‌وه باشه، وه ئه‌گه‌ر چوار شایه‌تیاں نه‌هیتا له‌سه‌ر ئیسباتی ئه‌و زینایه ئه‌وه هه‌شتا داریان لێ بدهن له‌حه‌دی ئه‌و قه‌زفه‌دا. وه له‌ پاش ئه‌وه كه داره‌کانیاں لێ درا ئیتر شایه‌تیاں قه‌بوول مه‌که‌ن بۆ هیچ باس و خواستێک هه‌تا هه‌تایه. وه ئه‌وانه به‌ فاسق ئه‌ناسرێن، ئه‌وانه‌یاں نه‌بێ كه په‌شیمان ئه‌بنه‌وه له‌و قه‌زفه و له‌ دواى ئه‌وه کرده‌وه‌ی خویان باش ئه‌که‌ن. ئه‌وه به‌ راستی خودای ته‌عالا تاوان‌به‌خش و میهره‌بانه.

بزائن! له‌ ته‌فسیری ئایه‌ته‌که‌وه ده‌رکه‌وت كه قه‌زفی کچێکی وه‌ها كه قاییلی موباشه‌ره نه‌بێ له‌به‌ر بچووکی، یا قه‌زفی شیتێ یا ژنیکی «ذمیه» یا ژنیکی موسولمان به‌لام پاك نه‌بێ له‌ زینا و زینا کردنی ده‌رکه‌وتبێ، ئه‌م جو‌ره قه‌زفانه مोजیبی حه‌د نین. به‌لام هه‌موویان گوناھی گه‌وره‌ن له‌سه‌ر پایه‌ پایه‌ی جیاواز؛ واته قه‌زفی عاقل گوناھی زیاتره له‌ شیت.

بزائن! خاوه‌ن ته‌فسیره‌کان و موخته‌هیده‌کان له‌ مه‌عنای «ئیسیتسنا» ی ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ﴾ دا چهن بیرى جیا‌جیا‌یان ده‌رب‌پ‌یوه؛ بیرى ئیمامی شافعی رحمه‌الله‌ علیه له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه كه نه‌و ئیسیتسنایه ئه‌گه‌ر پته‌وه بۆ هه‌ر سێ جومله‌ پیشووه‌کان، واته قه‌زفی ژنانی خاوه‌ن ئیحسان به‌ بێ ئیسباتی ئه‌و تاوانه به‌ چوار شاهید نه‌بێ به‌ هۆی ئه‌وه كه هه‌شتا داری لێ بدری و شایه‌تی قه‌بوول نه‌کرێ له‌ هیچ ده‌عوایه‌کدا و به‌ فاسق

بناسری، مه گهر کابرا تهوبه بکا لهو قهزفه به تهوبه یه کی شهرعی، نهو کاته شایه تی قه بوول نه کری پاش رابوردنی ماوهی «استبراء» که سالی که و، به فاسق ناناسری و داره کانیشی لی نادری نه گهر له لایه نی مه قزووفه که وه یا وه ره سهی مه قزووفه که وه عهفو بکری؛ چونکی نه مه سه له حقی ئینسانی تیادا زورتره مادام نهو مه قزووفه نازادی کرد ئیتر داری لی نادری.

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَدَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾ وَالْخَمِيسَةُ أَنْ لَعَنْتَ اللَّهَ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَدْرُؤُا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾ وَالْخَمِيسَةُ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾﴾

ئه فهرمویت: نهو که سانه که نیسه تی زینا کردن نه ده ن بۆ لای ژنه کانیان و شایه تیان نییه شایه تی بدا له سهر نهو تاوانه [بیجگه له نه فسی خویان]، نهو بۆ نهو که ئیسه باتی نهو تاوانه بکا پئویسته خوی چوار شایه تی بدا لای قازی و، لای که می چوار که س له لایان حازر بن. بلیت: شایه تی نه ده مه به خودا که من راست نه لیم له وه دا که نیسه تی نه ده مه بۆ لای ژنه که مه وه کوو زینا بن. وه نه گهر ویستی نه فی نه سه بی منداله که یشی بکا هم له هه موو شه هاده ته کانی بلتی: وه نهو منداله یش که له لای ژنه که یه له من نییه. وه بۆ جاری پینجه مه بلتی: وه له عه تی خودام له سهر بی نه گهر درۆ بکه مه له مه نیسه ته دا. وه به مه پینج جومله زینا کردن سابت نه بی له سهر ژنه که ی، جا یا نه بی ژنه که نه مه تاوانه له خوی دوور بخاته وه به «لعان» یا نه بی حه دی به سهر دا جاری بکری.

جا ئەگەر ژنەكە ویستی تاوانەكە لەسەر خۆی لایبات ئەبێ چوار جار شایەتی
بدا و بڵێ: شایەتی ئەدەم بە خودا بە راستی ئەو کابرایە درۆژنە لەو نەیسبەتی زینادا
بۆ لای من، وە ئەگەر منداڵیشی بوو بڵێ: ئەو منداڵەیش كە لەلامە لەو کابرایە. وە
بۆ جاری پێنجەم بڵێ: غەزەبی خودام لەسەر بێ ئەگەر ئەو کابرایە راست بکا و
راستگۆ بێ لەو نەیسبەتی زینادا بۆ لای من.

كاتێ ئەم لیعانە كرا عەقدی نیکاح لە نیوان ئەو ژن و پیاویدا لە خۆیەو وە ئەو شەیتەو وە
و لەیەك حەرام ئەبێ ھەتا ھەتایە و، منداڵی ئەو ژنە نەیسبەت نادری لەو پیاو و
حەدیش لەو ژنە نادری.

ریوایەت كراوە لە ئینووعەباسەو (رضی اللہ عنہ) كە ھیلالی كۆری ئومەییە ھات لە خزمەتی
حەزەرەتا (رضی اللہ عنہا) نەیسبەتی زینای دا لە ژنەكە خۆی وتی: زینای كردوووە لەگەڵ
شورەيكی كۆری سەمھادا، جا حەزەرەت (رضی اللہ عنہا) فەرمووی: یا چوار شایەت یا داری
حەد ئەدەم لە پشت! ئەویش عەرزى كرد: ئەى پێغەمبەرى خودا كاتێ یەكێ لە
ئیمە پیاویكی بینی بەسەر ژنەكە یەو و پڕوا بگەرێ بە شوین شایەتا بێن تەماشای
رووداوەكە بکەن بۆ ئەو شایەتی بۆ بدەن؟! ئەویش فەرمووی: یا شایەت یا داری
حەد بۆ پشت! جا ھیلال وتی: قەسەم بەو كەسە تۆی بە حەق رەوانە كردوووە من
راست ئەلێم و بێ گومان خودا ئایەت ئەنیرێتە خوارەووە بۆ ئەو پشستی من لە حەد
بپاریزێ. جا دواى ئەمە جووبەرئیل ھاتە خوارەووە و ئەم ئایەتەى ھینا: ﴿والذين يرمون

أزواجهن ولم يكن لهم شهداء إلا أنفسهم...﴾.

جا حەزەرەت (رضی اللہ عنہا) ھەستا و ناردی بە شوین ژنەكەدا و، ھیلال ھات و شایەتی
خۆی دا و حەزەرەت (رضی اللہ عنہا) ئەیفەرموو: بە راستی یەكێ لە ئیوہ درۆ ئەكات، ئایا
كەستان تەوبە ئەكات؟ وە پاش ئەم قسە ژنەكەیش راستەووە بوو چوار شایەتیی
خۆی تەواو كرد. كاتێ گەیشتە شایەتی پێنجەم ژنەكەیان مائەل كرد و پێیان وت:

ئەم شایەتیە ئەبێ بە ھۆی ھاتنی قاری خودا، ژنە کە کەمێ خۆی گرت و گەپایەو
دواوہ تا گومانمان برد کە لەو شایەتیانە پەشیمان ئەبیتەوہ. جا ژنە کە ھات وتی:
من گەلە کە ی خۆم رسوا ناکەم تا روژی قیامەت و شایەتی پێنجەمیشی تەواو کرد.
جا ھەزەرەت ﷺ فەرمووی: بڕوانن بۆ ئەو ژنە، ئەگەر مندالێکی لێ داکەوت
کە چاوەرەشی بێ سوورمە بوو، رانی پڕبوون و، لاقەکانی ئەستوور بوون ئەوہ ئەو
مندالە لە شورەیکی کورپی سەمحاہ. وە کاتی ئەو ژنە مندالێکی بوو لەسەر ئەو
شیوہ کە ھەزەرەت ﷺ بە یانی کردبوو ھەزەرەت فەرمووی: ئەگەر لە ئایەتا نەبواہ
کە بەو شەھادەتانە ئەو ژنە لە سزای ھەد رزگاری ئەبێ شتیکم پێ ئەکرد. واتە
ھەدی زینام لێ ئەدا.

وہ ئینووعەباس ﷺ لە ریاوایەتیکێ تردا ئەمەیشی لێ زیاد کردووە ئەفەرموی:
جا ھەزەرەت ﷺ ھوکی دا بەوہ ئەو مندالە بۆ ژنە کە یە و پەپوہندی بە ھیلاوہ
نیہ. وە ئەو دوو کەسە کە لیعانە کە یان کرد لە یەکی جیا کردنەوہ. وە سوننەت رابورد
لە میراتا کە ئەو مندالە میرات لەو ژنە بگرێ و ئەو ژنەیش میرات لەو مندالە بگرێ
ئەوہی خودا بپاری داوہ.

وہ ئەگەر فەزڵ و رەحمەتی خوداتان لەسەر نەبواہ کە خودا تەوبە وەرئەگرێ و
میھرەبانە و تاوان ئەبەخشی، ئابرووی ئەبردن بە ھۆی خۆنەگرتننەوہ لە دەرپرینی
عەببی تردا، سزایشی ئەدان بە بۆنە ی شوومی تاوانبارە کانتانەوہ، بەلام خودا تاوان بەخش
و میھرەبانە.

﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ
لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ
عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

به راستی ئەو کەسانە کە درۆ گەورە و ناھەموارە کەیان ھەلبەست، کۆمەڵی بوون لە ئێو، وەکوو سەرۆکی موناڤقەکان عەبدوللای کۆری (أَبِی کۆری سەلوول و چەن کەسی کە لە گەڵا بوون. گومان مەبەن کە ئەو درۆھەلبەستە شەر بوو بۆ ئێو، بەلکوو زۆر باش بوو بۆتان: لە لایە کەووە کەفارت بوو بۆ گوناھ و لە لایە کەووە بەرز کردنەوێ پایەتان بوو؛ چونکی بەو ھۆو ھەژدە ئایەت لە لایەنی خودای تەعالاو ھاتنە خوارووە لە باسی پاکیی ئێو.

ئەم خیتابە لە لایەنی خودای تەعالاو بۆ حەزرت و ﷺ ئەبووبە کری سەدیق و عائیشە ی دایکی موسولمانان - خیزانی پیغەمبەر ﷺ - و سەفوانە، کە جەلەو کیشی و شتری عائیشە بوو لەو رۆژەدا گومانیان خستە سەر. وە بۆ ھەر یەکی لەو درۆزانە بەشی خۆی ھەیە لە گوناھ و تاوانباری کە بەو دەنگوباسە نای بەیە کەووە بۆ خۆی، وە بە تاییەتی ئەو کەسەیان کە کیشی تاوانە کە ی ھاویتیە سەر شانی خۆی و سەرۆکایەتی درۆبلاو کردنەوێ کە دەکرد کە عەبدوللای کۆری ئوبەیی کۆری سەلوول بوو گوناھ و تاوانیکی گەورە بریار درا [بۆی]؛ چونکی یە کەم کەسی کە دەستی کرد بە دروستکردنی ئەو بوختانە و بۆ بلاو کردنەوێ تیکۆشی ئەو بوو.

﴿لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ﴾

ئەو بۆچی لەو کاتەدا کە ئەو درۆ نابارەتان بیست پیاو و ژنە موسولمانەکان گومانی پاک و ئەدەبیان نەبرد بە خۆیان و نەیانوت: ئەم درۆیە درۆیە کە ناھەموارە؟ ئایا نەیان ئەزانی کە خودای تەعالا ھەر ژنی ھەلبژێری بۆ پیغەمبەری خۆی ئەبی پاک و بەرز و دوور لە پەستی خوو و رەوشت بی و نەیان ئەزانی بوختانی بناغە بە دەستی موناڤق دانرا بی جی و بی بناغە یە؟

﴿لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَذِبُونَ﴾

ئهوه ئهوه درۆهه لهبستانه بۆچی له ناو سوپایه کی گهورهی وه هادا چوار شایه تیان نههینا لهسه ره لهماندنێ ئهوه درۆیه؟ وه بۆچی جگه له سهروکی موناqqه کان کهس سهروکیی ئهوه بوختانهی نهکرد؟ جا مادام شایه تیان نههینا ئهوه ئهوانه له لای خودا درۆزن.

﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

وه ئهگه ره فەزل و رهحمه تی خودا لهسه ره ئیوه نهبوايه به گهلی نیعمهت و، تهوفیقدانتان بۆ تهوبه کردن، وه له قیامهتا به عهفو کردن و تاوان بهخشین، به راستی سزایه کی گهوره لێ ئهوان به هۆی ئهوه درۆ نابارهوه که دروستان کرد و دهمتان تیژهند و بلاوتان کردهوه.

﴿إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ﴾

ئهوه سزا گهوره که له لایه نی خوداوه ئههات بۆتان لهو کاتهدا که ئهوه درۆ نابار له ناو خۆتانا برێکتان وهری ئهگرێ له بازیکتان و به دهمتان درۆیی ئهجاوون و به زمان ئهیلێن ئهوهی که عیلمتان پێی نییه نه له رێگهی ئیحساسهوه و، نه له رێگه ههوالی ئینسانی راسالهوه و، نه له رێگهی عیلم و ئیستیدلالهوه، وه جاوینی ئه قسانهیش به شتیکی سووک ئهزانن کهچی ئهمه لای خودا تاوانیکی زۆر گهورهیه چونکی بوختانه بۆ شهخسی پاک و، رهخنه گرته له خانهدانی رهههیری له عاله مدا

و، مەیدان گوشادکردنەوێه بۆ کافران و موناڤقان و بلاوکردنەوێ تانەیه بۆ ئەو کەسانە لە رەخنە ئەگەرین لە پاشەرۆژا و بە تاییەتی ئازاردانی دلی پیغەمبەری خودایە.

﴿وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَنَكَ هَذَا مُبْتَنٍ عَظِيمٌ﴾

ئەو بۆچی لەو کاتەدا کە ئەو درۆ نابارەتان بیست نەتانوت: قەت شیوا نییە ئیمە کە قسە ی وەها نەرەوا بە زمانمانا بێت، خودایە پاک ی و بێ عەیب ی ھەر بۆ تۆیە وە ئەم خەبەرە بەدسەمەرە بوختان و درۆھەلبەستنیکی گەورەیه؟

﴿يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ۱۷ ﴿وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ ۱۸

خودای تەعالا ئامۆزگاریتان ئەکا و پەندتان بۆ دائەدا و مەنعتان ئەکا لەو بگەرینەوێ بۆ سەر دروستکردن و ھەلبەستنی درۆیەکی وینە ی ئەم درۆ نابارە ھەتا ماون لە جیھانا ئەگەر بە راستی خواوەن ئیمانن. وە خودا ئایاتی ئیرشاد و تەربییە و تەندیبیان بۆ رەوانە ئەکا و بۆتان رووناك ئەکاتەوێ و خودا زانایە بە ئەحوال و خواوەن حیکمەتە لە کارەکانیا.

• ھەلئەگر ئی کە لە جوملە ی حیکمەتەکانی بێ لەم جۆرە کارەساتە کە روو ئەدا لە خانەدانی گەورە بێدارکردنەوێ ئەھلی ئەو خانەدانە یە لەو کە دوژمن ھەمیشە بێکوو مار و سەگی لانگر و گورگی ھار خۆیان نامادە کردووێ بۆ رەخنە گرتن و عەیب بلاوێ کردن و، زۆر واجبە خانەدان ھەتا بەرزتر بێ زۆرتر بپروانی بە وردی بپۆ بێر و داوینە ی خۆی و بۆ دەستە و بەستە ی خۆی و خۆی بپاریزی ئە موناڤقان، ئەکا تووشیان بکەن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ ﴿١٩﴾

به راستی ئه و كه سانه كه چهز ئه كه ن باسی كرده وهی ناشیرین بلا و بیته وه له ناو خاوهن باوه په كانا، ئه وانه سزای ناهه مواری خاوهن نازاریان ههیه له دنیا و قیامهتا، هه رچی وه كوو دنیا به وه كه خودا سووکیان ئه كا وه كوو ئه وان چهز ئه كه ن كه موسولمانان سووك و رسوا ببن، وه هه رچی وه كوو قیامه تیش ئه وه به و سزا و نازاره كه خودا خوئی ئه یزانی، وه كوو خوئی فه رموویه تی: خودا خوئی به ئه حوالی خه لك ئه زانی كه كئ چهز له هیمنی ناو موسولمانان ئه كا و كئ چهز به بشپوه و سووك كردنی ره بهر و په پیره وانی ئه كا.

﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَعُوفٌ رَحِيمٌ﴾ ﴿٢٠﴾

ئه گهر فه زل و ره حمه تی خودا له سه ر ئپوه نه بوایه (بالذات) له بهر و جوودی پیغه مبه ر ئه له ناوتانا، وه ئه وه نه بوایه كه خودا له زاتی خوئا میهره بان و خاوهن ره حمه ته، كه ستان رزگار نه ده بوون، واته له وانه كه چه زیان كردووه به بلاوه بوونی ئه م قسه درۆیه له ناو عاله ما.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ ﴿٢١﴾

ئه ی كه سانئ كه ئیمانان هیناوه شه یتان گه لی هه نگاو ئه نی بو تیکدانی دینی ئیسلام به وه كه خه لك هه لئه نی بو جهنگردن له گه ل موسولمانانا و تینه كوشتی بو

ئهوه جیاوازی و ناكوکی بخاته نیو موسولمانانهوه و، بۆ ئهوه كه عهیداریان بكا و سووكیان بكا له بهر چاوی خهلكا، جا ئیوه مهكهونه شوین شهیتان و ههنگاوهکانی، وه ههركهسێ شوین ههنگاوی شهیتان بکهوی ئهوه ئهكهوێته ناو ئه و کارانهوه كه زۆر ناپهسهند و ناشیرینن؛ چونکی شهیتان یاسای وایه ههر فهрман ئه دا به کاری زۆر خراب و ناپهسهند، وه ههركهسێ شوین ئه و بکهوی وه های به سهر دی. وه تا ئیسته هه رچی رابورد وا رابورد، خودا چاوپۆشی ئهكا، وه ئه گهر میهره بانێ ئهوتان له سهر نه بوايه بهوه كه تهوفیقیان بدا بۆ په شیمان بوونهوه له گونا ههچكه سێ له ئیوه له چلکی تاوانباری پاك نه ده بووهوه، وه خودا بیسه ره بۆ وتاریان و زاناییه به رهفتاریان، به لام خودا ئاره زووی پاك کردنه وهی ههركه سێکی ببی پاكی ئه كاته وه.

ریوايهت كراوه: مهسته ح ناو پوورزای ئه بووبه كری سددیق، ئه ویش یه كێ بوو لهوانه كه له بلاو كرده وهی ئه و درۆ ناباره دا دهستی هه بوو، له سهر ئه وه چه زره تی ئه بووبه كر سویندی خوارد ئیتر یارمه تی مهسته ح نه دا. جا خودا ئه بووبه كری له م كاره مه نه كرد و فه رمووی:

﴿وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

با ئهوانه ی كه خاوه ن پایه ن له دینا و خاوه ن مایه ن له دنیا دا سویند نهخۆن له سهر ده سبه ردار بوونیان له خزمهت كردن و مال دان به خزمه كانیان، وه بهوانه له مهكه وه كوچیان كرده وه بۆ مه دینه له ریگه ی خودا دا بۆ بهرز كرده وهی دینی خودا، وه با چاوپۆشی بكه ن له و تاوانه كه كرده ویانه، ئایا ئیوه چهز ناكه ن خودا بتان به خشی له تاوانی خۆتان له سهر ئه م چا و پۆشی ئیوه له وان؟ وه خودای ته عالا

له گه‌ل ئه‌وه‌دا که ته‌وانایه له‌سه‌ر تۆ‌له‌سه‌ندنه‌وه له تاوانباران ئه‌یانبه‌خشی، ده‌ی ئی‌ویه‌ش له‌سه‌ر ئه‌م یاسا باشه‌ی خودا ره‌فتار بکه‌ن.

ریوایت کراوہ: کاتئ حەزرەت ﷺ ئەم ئایەتە ی خویندەو بەسەر ئەبووبە کری
سەدیدیقا ﷺ ئەبووبە کر وتی: «بلی أُحِبُّ» واتە: بەلێ حەز ئەکەم خودا لە تاوانەکانم
خۆش بێ. وە ئەو یارمەتیە کە ئەیدا بە مەستەحی پوورزای بۆی گەراندەو.

﴿٢٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْفَاضِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٦﴾ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ
وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَوْمَذِ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ
اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٨﴾

به راستی ئەو کەسانە کە نەیبەتی زینا ئەدەن بۆ لای ژنانی خاوەن عێفەت و خاوەن شەرم و حەیا و داوێن پاک و بێ ئاگا لەو کارە نابارە کە نەیبەت دراوە لێیان و خاوەن ئێمانن بە خودا و پێغەمبەر، ئەوانە لەعەت و نەفرینیان لێ ئەکرێ لە دنیا و قیامەتا، سزا و ئازاریکی گەورەیان بۆ هەیە لەو رۆژەدا کە زمان و دەست و پێیان شایەتییان لێ ئەدەن و لێیان دێتە دەم و بە قودرەتی خودا قسە ئەکەن لەسەر خاوەنەکانیان و راستی ئەو کردەوانە ئەلێن کە کردوویان لەو رۆژەدا خودا پاداشی تەواوی ئەوان ئەداتەو و ئەوانیش بە «علم الیقین» ئەزانن خودا یەکە و حەقە و خاوەن گەورەیی و کەمالی بێ شوبهە.

الْخَيْثُ لِلْخَيْثِ وَالْخَيْثُ لِلْخَيْثِ وَالْطَّيْبُ لِلطَّيْبِ
وَالطَّيْبُ لِلطَّيْبِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ

ژنانى بەدرەۋىشت بۇ پىۋانى پىسى بەدرەۋىشتىن، پىۋانى پىس بۇ ژنانى پىسن، ۋە ژنانى پاك بۇ پىۋانى پاكىن، ۋە پىۋانى پاك بۇ ژنانى پاكىن. واتە داۋىن پاك، داۋىن پاك مارە ئەكا، ۋە داۋىن پىس داۋىن پىس، ۋە ئەم ئىنسانە پاكىنە - ۋە كوو ھەرەمانى ھەزەرەت ﷺ بى - بەرى ۋ پاكىن لەو جۆرە ۋتارە نابارەنە كە ئەو بەدكارەنە ھەلىان بەستوو، ۋە ئەم پاكىنە پايەيان بەرزە لە دىنيا ۋ قىامەتا، ۋە لە بەھەشتا ماۋايان بالايە. خۇداى تەئالا چۈار ئىنسانى بەرپىزى پاك كىردوۋەتەۋە لە شۈبھە ۋ بەد گومانى نامەردان بە ياساى كەرەمەت:

ھەزەرەتى يۈۋسفى پاك كىردەۋە لە شۈبھەى خەيانەت بە شەھادەتى مىندالىكى بەرپىشكەى پاك.

ھەزەرەتى مۇوساى پاك كىردەۋە لە شۈبھەى عەببى عەرەت بە «بەردى» كە لە كاتى خۇشۋورىنى مۇوسادا جەلەكانى فراند ۋ كەۋتە تل بوۋنەۋە تا دوۋر كەۋتەۋە ۋ ھەزەرەتى مۇوسا بە روۋتى راى كىرد بە شۈبھەى ۋ گىيانى دەرەكەۋت ۋ زانرا كە بى عەببە. ۋە ھەزەرەتى مەرىمى پاك كىردەۋە بە شايەتى عىسا ﷺ لە كاتى ھەۋتە ۋ چەلەدا. ۋە ھەزەرەتى عائىشەى پاك كىردەۋە لە تۈھمەتى خەيانەت بەم ئايەتەنە. لە ئايەتى: «إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ... هَـتَا نَآخِرَىٰ نَـمَّ نَآيَـتَهُ كَـهْ نَـيْـسَتَهُ بَاسَىٰ نَـكَـيْنِ، لَـبَـهْـرَ بَـرَزْ كِـرْدَـنَـهْۋَى خَـنَـهْۋَـدَـنِى پَـيْـغَـمْبَـر ﷺ جَا رَـهْۋَـمَـتَ لَـهْۋَ كَـهْ سَـهْ فَـرْمَۋَى:

پاكى «حمیراء» دەرەكەۋت بى سەدا شازدە ئايەتى بۇ ھات لای خودا
خۇدا شادەتى دا بۇ سەدىقەكەى روۋرەشى ماۋە بۇ «ابن أبى»

بوخارى ۋ مۇسلىم ۋ ترمى ﷺ رىۋايەتلىان كىردوۋە لە عائىشەۋە ﷺ فەرمۇيەتى: ھەزەرەت ﷺ عادەتى ۋە ھابوۋ كاتى بىرۋىشتايە بۇ سەفەرئى قورعەى ئەخست لە بەينى خىزانەكانىا، قورعە بە ناۋى ھەركاميانەۋە دەرېچۋاى ئەو خىزانەى لە گەل

خۆیا ئەبرد بۆ ئەو سەفەرە. وه له سەر ئەم یاسایه قورعهی خست له ناومانا بۆ سەفەری غەزایهك (واته غەزای بهنى موستلهق) و قورعه به ناوی منهوه ده‌رچوو، وه له خزمه‌تیا رویشتم بۆ ئەو غەزایه. ئەم سەفەرەیش پاش ئەوه بوو كه ئایه‌تى حىجاب هاتبوووه خواره‌وه بۆ حەرهمه‌كانى پىڤه‌مبه‌ر ﷺ له‌به‌ر ئەمه‌ من به‌ حىجاب‌ه‌وه له‌ ناو كه‌ژاوه‌یه‌ كدا هه‌لته‌گیرام و دانه‌به‌زینرام به‌ كه‌ژاوه‌كه‌وه له‌ وشتى.

حه‌زرت ﷺ له‌و غەزایه‌ گه‌راوه‌ و گه‌یشتینه‌ نزیکى مه‌دینه، له‌ویدا له‌ شه‌ودا بانگ کرا له‌ خه‌لك بۆ بار كردن و رویشتن، وه‌ من له‌و كاته‌دا رویشتم بۆ قه‌زای حاجه‌ت و دووركه‌وتمه‌وه له‌ قه‌ره‌بالغى ئەو سوپایه. كاتى كه‌ قه‌زای حاجه‌تم كرد هاتمه‌وه بۆ لای شوینه‌كه‌ی خۆم، ته‌ماشام كرد ملوینكه‌كه‌م به‌چراوه‌ته‌وه و چه‌ن دانه‌یه‌كى لى داكه‌وتوو، منیش مه‌شغوول بووم به‌ چه‌ینه‌وه‌یان و له‌ كه‌ژاوه‌كه‌م بى‌ئاگا بووم، تمه‌ز ئەوانه‌ كه‌ خزمه‌تى ئیمه‌یان ئەكرد هاتوون كه‌ژاوه‌كه‌یان ناوه‌ته‌ سه‌ر وشته‌كه‌م و وایان زانیوه‌ من وام له‌ ناویا و بى‌ئاگان له‌وه‌ كه‌ من نیم له‌ كه‌ژاوه‌دا و رویشتوون.

كاتى مله‌وانه‌كه‌م به‌ ته‌واوى دۆزیه‌وه‌ هه‌ستام رویشتم بۆ شوینی سوار بوونم، ته‌ماشام كرد كه‌سى تیا نه‌ماوه‌ منیش به‌ ناچاری له‌ جیگه‌ی خۆما دانیشتم و گومانم وا بوو ئەو ره‌فیکانه‌م ئاگادار ئەبن له‌وه‌ كه‌ من نیم له‌ كه‌ژاوه‌كه‌دا و نه‌گه‌رینه‌وه‌ به‌ شوینما.

كه‌مى مامه‌وه‌ له‌و شوینه‌دا و خه‌وم پیا كه‌وت، كه‌ چاوم كرده‌وه‌ سه‌فوانى كورپى موعه‌ته‌لى سوله‌مى، كه‌ له‌ پاش سوپاكه‌وه‌ بوو هات گه‌یشته‌ نزیکى شوینه‌كه‌ى من، كه‌ له‌ دوور‌ه‌وه‌ چاوى كه‌وت به‌ قه‌واره‌ی ئینسانىكى نوستوو چاوى پیم كه‌وت و ناسیمى، وتى: "إنا لله و إنا إليه راجعون" منیش خۆم داپۆشى، وه‌للا‌ه‌ی یه‌ك كه‌لیمه‌ قسه‌ی له‌ گه‌ل نه‌كردم و له‌و ئایه‌ته‌ زیاترم لى نه‌بیست، هه‌تا وشته‌كه‌ى له‌ لاما یخ دا

و منیش سواری و شتره که بووم و نهویش و شتره که ی رائه کیشا هه تا گه یشتین به سوپاکه مان، پاش نهو که خستبوویان له گهرمای نیوه رۆدا. جا ئیتر تیاچوو نهو که سه ی تیاچوو، وه نهو که سه که سه رچۆپی درۆ و بوختانه که ی کرد عه بدو لّای کوری ئوبه یی کوری سه لولول بوو.

جا گەشتىنەۋە مەدېنەى مۈنەۋۋەرە و مەن نەخۇش كەۋتم، ماۋەى مانگى نەخۇش
بووم، ۋە مەن ئاگام لى نىيە خەللك لە ناۋ خۇيانا باسى ئەۋ بوختانە ئەكەن، بەس
ئەۋەندە ئەزانمە ھەزەرەت ﷺ ئەۋ مېھرەبانى جارائەى نەبوۋ لەگەلما. جار بە جار
نەھاتە دەرگاى مالەكەم و سەلامى لى ئەكردم و ئەيفەرموۋ: نەخۇشەكە تان چۈنە؟
ئىتر ئەۋرۇشت.

تا روژئی پاش ئه وه تۆزى چاك بوومه وه له گه‌ل داىكى مه‌سته‌ح - پوورى باوكم - دا چوومه ده‌روه بۆ ئه‌و شوينه كه زۆر بۆى ئه‌رپوشتين بۆ قه‌زای حاجه‌ت له شه‌وانا. كاتى گه‌راينه‌وه بۆ ماله‌وه داىكى مه‌سته‌ح له رىگه‌دا پىي هه‌لكه‌وت و دوعايه‌كى شه‌رى له مه‌سته‌حى كورپى كرد! منيش وتم: بۆ دوعاى لى ئه‌كه‌ى مه‌سته‌ح له به‌شدارانى جه‌نگى «به‌در»ه و ئىنسانى باشه‌؟ ئه‌و‌يش وتى: تۆ نازانى مه‌سته‌ح چى وتووه‌؟ وتم: نه‌ه‌للا نازانم. جا باسى واقيعه‌ى «إفك» و بوختانه‌كه‌ى به‌ درىژى بۆ گىرامه‌وه. منيش نه‌خوشينه‌كه‌م لى زىندوو بووه‌وه و زۆر بى‌ئاسايش بووم.

جا کاتئی حەزرەت ﷺ ھاتە مآلەوہ عەرزم کرد: ئیزنم ئەدەی بڕۆمەوہ بۆ لای باوک و دایکم؟ ئەویش ئیجازەى پێى دام و منیش روۆشتمەوہ. جا عەرزی دایکم کرد: دایە ئەو قسانە چىن خەلکى ئەیانکەن؟ ئەویش وتى: روۆلەم ئاگات لە خۆت بێ، ئەو قسە و باسە ئەوەندە بە شتىکى گەورە تەماشامەکە، وەللاھى کەم ریکەوتووە کە ژنێى جوان بێ و لە لای مێردەکە یا خۆشەویست بێ و ھەوێشى ھەبێ و خەلکى زۆر باسى نەکەن و قسەى لى نەکەن و عەیبى پۆ ھەلنەبەستن.

منیش وتم: سوبحانه لّلا ئایا راسته خه لکی قسه ی وه هایان کردووه؟ ئیتر نه شهوه له بهر عاجزی و گریان خه وم لی نه کهوت و تا سبهینی هه نه گریام!

جا چه زهرهت ﷺ: عه لی کوری نه بووتالیب و ئوسامه ی کوری زهیدی بانگ کرد، له کاتیکدا که وه حی مائل بوو نه دههات بو چه زهرهت ﷺ. چه زهرهت داوای بیر و رای له م دوو که سه کرد. ئوسامه نه وه ی که زانی به یانی کرد و وتی: ئه ی پیغه مبهری خودا فلانه کهس خیزانی تویه، وه لّلاهی ئیمه خراپه مان لی نه دیوه. به لام عه لی فهرمووی: ئه ی پیغه مبهری خودا! خودا دهستی پنداوی و ژنیش زوړن له دنیا دا. وه نه گهر پرسیار له «بریره» ی جارییه بکه ی به راستی وه لامت نه داته وه. نه فهرموئ: چه زهرهت ﷺ: «بریره» ی بانگ کرد و فهرمووی: ئه ی «بریره» هیچت له عائیشه وه چاوپیکه وتووه جینگه ی گومان بی؟ نه ویش له وه لاما وتی: سویندم بهو که سه ی توی به راستی ناردووه هیچم له وه وه چاوپیی نه که تووه مایه ی سووکی بی بو شوین و جینگه ی نه وه نه بی که کچیکی منداله نه گهر هه ویر بشیلن خه وی لی نه که وئ جا چه یوانات دین نه یخون.

جا که چه زهرهت ﷺ: تۆزئ دلی نارام بووه وه و زانی که عائیشه دووره له گومانه وه، رویشت بو مزگهوت و چووه سه ر مینه ر و فهرمووی: ئه ی موسولمانه کان کئ یارمه تیم نه دا له سه ر پیاوی که نازاری پی گه یاندووم له باره ی خیزانه وه؟ وه لّلاهی من [له] خیر زیاتر هیچم له و خیزانی خوّمه نه دیوه، وه ناوی پیاویکیان بردووه که تاوانبار بی، وه لّلاهی نه ویش له خیر به ولاره هیچم لی نه بینوه و له گه ل خوّما نه بی نه هاتووه ته مالمان.

۱. مه بهستی عه بدولّای کوری ئوبه یی کوری سه لولو له.

جا سەعدى كۆرى مەغاز ھەستا وتى: ئەي پىغەمبەرى خودا من يارمەتت ئەدەم
 لەسەرى ئەگەر لە ھۆزى «ئەوس» بى و ئەدەم لە مىلى. وە ئەگەر لە برا خەزرە جىيە كان
 بى چىمان پى ئەمر بفرموى ئەيكەين. لەویدا سەعدى كۆرى عوبادە راستەو بوو،
 لەو بەر ئىنسانىكى باش بوو بەلام لەو كاتەدا «حمية» گرتبوى وتى بە سەعدى
 كۆرى مەغاز: درۆت كرد! وەللاھى نايكۆزى و ناتوانى بىكۆزى! جا لەویدا «أسيد»
 كۆرى «حضر» راستەو بوو وتى بە سەعدى كۆرى عوبادە: درۆ ئەكەى! وەللاھى
 ئەيكۆزىن، بە راستى تۆ لە موناققانى و موجدەلە بۆ موناققان ئەكەى! لەویدا دوو
 ھۆزى ئەوس و خەزرەج نزيك بوو بړۆن بە گزى يەكا! وە خەزرەتیش ﷺ لە
 سەر مینبەر بوو مەشغول بوو بە ھىدى كەرنەو ھەيان ھەتاكوو بى دەنگ و ئارام بوون.
 جا خەزرەتى عائىشە ئەفەرموئىت: ئەو رۆژەيش كە ئەم ھەرايە ھەبوو ھەر گريام
 و خەو نەچووە چاوم، وە باوك و دايكم ھەر بەلامەو بوون، وە من دوو شەو و
 رۆژى ھەر گريام، وە ئەوان گومانىان وابوو كە گريان جگەرى لەت كەردووم.
 جا لەو كاتەدا ئەوان لە لام بوون ژنىكى ئەنسارى ھاتە مالمەوە بۆ لام، ئەویش
 دانىشت لەگەلما ئەگريا، جا ئەفەرموئىت: لەو كاتەدا تەماشام كرد خەزرەت ﷺ
 ھاتە مالمەوە و سەلامى كرد و دانىشت لە لام. لەگەل ئەو ھەدا كە لە رۆژىكەو ئەو
 قسانەم دەربارە كراو لە لام دانەنشتبوو، وە ماوھى مانگىكىش بوو كە وەحى بۆ
 نەھاتبو لە ھۆى منەو بە ھىچ جۆرى. جا خەزرەت ﷺ «أشهد أن لا إله إلا
 الله» كەرد، جا فەرموى: پاش سەنا و ستايش ئەي عائىشە دەربارە تۆ بازى
 قسەى خراپم بىستوو، ئەگەر تۆ لەوانە بەریت خودا لەمەولا پاكىت دەرئەخا، وە
 ئەگەر كەوتووئە ناو گوناھەو تەوبە بكە و داواى لى خوشبوون لە خودا بكە؛
 چونكى كاتى بەندەى خودا تەوبەى كرد و پىي لە تاوانى خۆى نا ئەو خوداى تەعالا
 تەوبەكەى لى وەرئەگرئى.

عائیشه ئه فهرموئ: کاتی چه زهره ﷺ قسه که ی ته و او کرد، فرمیسکی چاوم و هستا و ههستم به تنۆکی فرمیسک نه کرد، جا وتم به باو کم: تو وه لامی پیغه مبه ﷺ بده ره وه له و پرسیاره دا که کردی. ئه ویش فهرمووی: وه لّاه ی نازانم چۆن وه لامی بده مه وه. جا وتم به دایکم: ده ی تو وه لامی پیغه مبه بده ره وه. ئه ویش وتی: نازانم چی بلیتم.

جا چه زهره تی عائیشه ئه لّی: منیش که ئافره تیکی مندا ل بووم و زۆرم له قورنان نه خویند بوو، وتم: وه لّاه ی بیستوومه که ئیوه ئه وه نده تان قسه ی ئهم بوختانه بیستووه له دلتانا دامه زراوه و باوه پتان پئ کردووه، جا ئه گهر من ئه لّیم به ریم باوه ر ناکه ن و خودا ئه زانی که من به ریم. وه ئه گهر ئیعتیرافتان بۆ ئه که م، - و خودایش ئه زانی که من دوورم له و تاوانه و پاکم - ئیوه باوه ریم پئ نه که ن و به ناحق گیرۆده ئه بم، وه لّاه ی وه زعی نابینم بۆ خۆم ئیلا وینه ی وه زعی چه زهره تی یه عقووب که له رووداوی چه زهره تی یووسف دا فهرمووی: ﴿فصبر جميل والله المستعان على ما تصفون﴾. ئه مجار له و شوینه هه ستام و رویشتمه وه بۆ سه ر شوینه که ی خۆم و نوستمه وه و، من ئه زانم سوپاس بۆ خودا به ریم.

وه قه سه م به خودا بیرم نه ده رۆیشتم بۆ ئه وه که خودا ئایه ت له شانی مندا بنیتریه خواره وه و باسی من بکا و، خۆم له وه به که متر ئه زانی که ئایه تی قورنان له به رائه تی مندا بیته خواره وه، به لام هیوام وه ها بوو که چه زهره ﷺ خه وی بیینی و له و خه وه دا حالّی بکری که من دوورم له عه یب و خه یانه ت.

جا قه سه م به خودا چه زهره ﷺ ئه و شوینی خۆیه له مالی ئیمه دا به جی نه هیشت و که س له مالی ئیمه ده رنه چوو له و کۆمه له که حازر بوون، هه تا وه حی

ھاتە خوارەوہ و وہ حى گرتى بە نہوعى عارہق لہ روخسارى موبارہكى ئەھاتە
 خوارەوہ وہ کوو دورى جوان لہبەر قورسى ئەو وہ حىہ، لہ گەل ئەوہدا کہ روژە کەشى
 روژىكى سارد بوو! کاتى حەزرت ﷺ لہ وہرگرتنى وہ حىہ کہ بووہوہ لہ پىش
 ھەموو شتىکدا پىکەنى و فەرمووی: ئەى عائىشە ئەوا خوا پاکى تۆى دەرخت.
 جا دایکم وتى: ئەى عائىشە ھەلسە بچۆ بۆ لای. منىش وتم: وہ للّاهى ھەلناسم و
 سوپاسى خودا نہبى سوپاسى کہس ناکەم. جا خودا ھەژدە ئايە تەکەى ناردە خوارەوہ.
 جا کاتى خودا ئەم ئايە تانەى لہ پاکى مندا ناردە خوارەوہ باوکم - ئەبووبەکرى
 سدىق - فەرمووی: وہ للّاهى ئىتر ھىچ مەسرف بۆ مەستەحى پوورزام ناکەم ھەتا
 ھەتايە. لہبەر ئەوہ کہ ئەبوت دەربارەى عائىشە بە درۆ، وہ لەوہوبەر ئەبووبەکر
 خەرجى مەستەحى ئەکىشا و پارەى پى ئەدا. ئەمجار ئايەتى: "ولا يأتل أولوا الفضل..."
 ھاتە خوارەوہ.

جا ئەبووبەکر فەرمووی: بەرى وہ للّا حەز ئەکەم کہ خودا لہ گوناھم خوښ بى
 و ئەو مەسرفە ئەیکرد بۆ مەستەح بۆى گەراندەوہ و فەرمووی: وہ للّاهى ئىتر ئەو
 مەسرفەى لى ناگرمەوہ.

عائىشە ﷺ ئەفەرمویت: حەزرت ﷺ پرسارى لہ زەینەبى کچى جەحش
 ئەکرد - کہ خىزانى بوو - لہ ئەحوالى من و زەینەب ئەبوت: ئەى پىغەمبەرى خودا
 من چاو و گوئى خۆم لہ ناگرى دۆزەخ ئەپارىزم، من خىر و چاکە نہبى ھىچم
 لەوہوہ نەزانىوہ. وہ عائىشە ئەفەرمویت: ھەر زەینەب موناڤەسەى بوو لہ گەل مندا لہ
 خوښە وىستى و پەيوەندى لہ گەل حەزرتدا ﷺ و خودا پاراستى بەو وەرە و بەو
 پارىز و ئەمانە تە کہ باسى خراپەى منى نہکرد. بەلام «حمنە»ى خوشكى ئەو ھاورد
 و بردى قسەى ئەکرد وہك ئەھلى ئىڤك و ئەوىش لہ گەل ئەواندا بە ھىلاك چوو.

هەم رێوایەت کراوە لە عایشەوہ رضی اللہ عنہا ئەفەر مۆت: کاتێ ئەو ئایە تانە هاتنە خوارەوہ بۆ بەیانی پاکی من حەزەرەت رضی اللہ عنہ روێشتە سەر مینبەر و ئەو باسە ی کرد و ئایە تەکانی خوێندەوہ، کاتێ لە مینبەر هاتە خوارەوہ فەرمانی دا بە بەجێ هێنانی حەدی قەزف بە هەشتا دار لەسەر دوو پیاو: حەسانی کورپی سابیت و مەستەحی کورپی ئەساسە، وە لەسەر ژنی کە «حمنە» ی کچی جەحش بوو، ئەمانە شەریک بوون لە حادیسە ی «ثیفک» دا، لە پاشان تەوبەیان کرد و بوون بە موسوڵماننکی بێ فێلی باوەر بەهێز.

براسەیرانە! براسەیرانە!	لە فیتنە ی ئییلیس دلم حەیرانە!
لە روژیکەوہ ئادەم کەوتە عەرز	ئایین هاتە خوار بۆ مەردی سەر بەرز
رەهەبرانی راست رێیان لێ گێرا	بە راست و چەپا، بسەسەر و ژێرا
تایبەتی چەرخی رەسوولی ئەکرم	دنیا یان پێ کرد لە غوبار و تەم
بە هەلخە لە تان بە مەکر و بە فێل	مەخسوس بۆ پیاوی بێ دەماخی وێل
بۆ پایە خواهان بە کورسی و بە شان	لە بۆ بێ جاھان بە ئاو و بە نان
نامەردان عەدووی ئەھلی کەمال بوون	لەسەر بێ حالی خواوەن ئەحوال بوون
پوژێ بە تانە و ناوو ناتۆرە	ئەو لایە رەشە و ئەم لایە بۆرە
بە ئازاردانی کۆمەڵی پەپرەو	بە دار و بە داخ، هەم هەمە هەوہو
بە ئاشووب گێری، بە سوپاکیشی	بە دیعایە ی پیس، بە بەدئەندیشی
عەیب و عار دانان بۆ دەستەو بەستە	حەیا بردنی پەپوہند و رستە
«حَبَّ» بە «قوبَّ» و دانە بە خەرمان	بە دانە و داو و دەردی بێ دەرمان
وتیان: ساحیرە، یانی جادووگەر	نافامن جادوو ناشی بۆ رەهەبر
جادووگەر رووی خۆی ئەشۆرێ بەمیز!	دووورە لە پایە ی رەهەبری عەزیز
جادووگەر عەدووی شەرم و حەیا یە	رەهەبر جیلوہ گای نووری خودایە
جادوو بە کەسبە لە پناک و لە پیس	ریالەت وەهەبە لە خواوەن تەقدیس

جادوو مەدرەسەى تايەتى ھەيە
 ريسالەت مایەى رەوشتى بەرزە
 ريسالەت ئىنسان ئەکا بە مەلەك
 ريسالەت دوورە لە عەيب و نوقسان
 ريسالەت خىرى دين و دنيايە
 پىيان وت: شىتە و دەس لى وەشاوہ
 شىت ئىنسانىكە بى پىر و را بى
 شىت ئىنسانىكە ھەوا بە دەس بى
 ئەوہى كە نەشئ ھىتايانە پىش
 نازانن رەھبەر چرای خودايە
 نافامن چرای كارەباى خودا
 خودا كە ويستى ھەل كا چرابى
 «ھودا» بە ھەوا نساكوژىتەوہ
 رەھبەر نوورى بوو عامى عالەمى
 ھات بۆ تەكمىلى خوو و رەوشتى چاك
 زاتى كە داراي عىلم و عەلەم بى
 نادا لە جامى دەروونى غوبار
 نەوہستانەوہ بە خاوەن پەرتەو
 ئەوہى بۆ ئەوان ھاتەسەر ئىمكان
 ئاگادار نەبوون خوداي ئاگادار
 گەلئ ئايەتى قورئانى كەرىم
 پاكى داوينى دەرکەوت بى بەدا
 خوا شايتەتى دا بۆ سديقەكەى

دەرسە، درۆيە، سەرخۆشى مەيە
 ريسالەت نوورى سەماو سەر عەرزە
 بە بەرزى رەوشت ئەييا بۆ فەلەك
 ريسالەت نوورە بۆ رۆحى ئىنسان
 مایەى مەرتەبەى بەرزى حوسنايە
 بۆيە وا عەقل و ھۆشى نەماوہ
 نەك ئىنسانىكە لە حق ئاگا بى
 نەك ئىنسانىكە خودا پەرس بى
 تا دىنى ئىسلام سەر نەباتە پىش
 شەوق ئەداتەوہ ھەتا ھەتايە
 نساكوژىتەوہ لە رۆژ و شەھودا
 نساكوژىتەوہ بە گشت دنيايى
 تا فووى لى بسكەى ئەگەشىتەوہ
 لە بۆ فرىشتە و پەرى و ئادەمى
 بۆ تەمى ئىنسان بە كەردەوہى پاك
 رەھنومای پەرى و بەنى ئادەم بى
 بە تانەى دوژمن، بەھانەى ئەغيار
 روويان كەردە لای خانەوادەى ئەو
 بلاويان كەردەوہ لەسەر رووى جىھان
 بۆى ئەپارىزى پساىەى ئىعتىبار
 ناردى بۆ پاكى عەفيفەى عەزىم
 درۆزنەكان دايان بە سەردا
 روو رەشى ماوہ بۆ «ابن أبى»

جیهان رووناك بوو به جوانی ئه و
 نایه ت هاته خوار، حه قیقه ت سه ركه وت
 به كئ هاورازی نووری ئه قده س بی
 دووره له غوبار لای ئه هلی مه عنا
 برا ئه م غه و غا غه و غای شه یتانه
 له بو ده رچوونه له رینی ئاده می
 بو به ره لالا بوون له رووی جیهانا
 بو دژی خودای پهروه دگاره
 بو دژی شوعوور به مه سئولیه ت
 ئه لحاسل دژی دین و ئیمان
 «الحمد لله» دین ماوه به حق
 براكان ئیسته یش هه ر ده ربای ئیفساد
 دژی نیزامی دینی پیغه مبه ر
 به داوی ته ماع له مائی دنیا
 چه نها عه قیده ی فاسید كه وته ده ر
 هه ر له «خه واریج» تا «باطنیة»
 تا بیری خاوه ن به هانه ی ته وحید
 تا داوای ته جدید له «قادانی»
 شه پۆلیان هیتا بو غه رقی ئیسلام
 عه شره ت! براكان! دلتان ئاگایه
 به لام ئه سبایش پیویسته بو مان
 په یمانی به رزی به ریزی «ألت»
 چون تاریك ئه بی خانه دانسی ئه و
 مه عنای سدیقی سدیقه ده ركه وت
 ئه بی رینبازی فه رشی سوندوس بی
 ماده ی «مصفا» ی بلووری مینا
 هه مووی له دژی مینای ئیمان
 بو سه رنگوونی میژووی ئاده می
 بو هه وای زا هیر یا له په نهانا
 بو دژی جه زای «يوم القرار» ه
 بو رابواردن به به هیمیه ت
 مه كر و ته لیسی پیسی شه یتانه
 خوی گرت له به ر بای ره شابهی ئه حمه ق
 شه پۆل ده رئه خا به ره ورووی عیباده
 هه ر روژی نه وعی شه یتان دیته ده ر
 بو ته فره دانسی ئینسانی وریا
 دژی نیزامی ئایینی ره هبه ر
 تا «معتزلة» و هه تا «جبریه»
 «به هائی» و «بابی» و ئه فکاری په لید
 تا نه شری بیری خیده می ئینسانی
 به لام هه ر كه شتی ده رچوو به سه لام
 حافیزی ئیسلام زاتی خودایه
 تیکۆشان فه رزه بو حیفری په یمان
 به سه بو «نامی» دوور له بیری په ست

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِنْ لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾﴾

ئه‌ی کهسانی ئیمانتان هیناوه به خودا و پیغه‌مبەر ﷺ مه‌پۆنه مالائیکه‌وه، بیجگه له مالانی خۆتان، هه‌تا ئیجازه‌یان لێ نه‌خوازن و سه‌لام نه‌که‌ن له‌ خاوه‌ن خانووه‌کان، واته: کاتی ئیجازه‌یان پێدان و رو‌یشتنه‌ ماله‌وه، نه‌وجا کاتی گه‌یشتن به‌ هۆده‌ی ئاوه‌دان سه‌لام بکه‌ن له‌ سه‌ر نه‌فسی خۆتان، یانی نه‌گه‌ر سه‌لام له‌ وان بکه‌ن ئه‌وه وه‌کو وه‌سه‌لامکردنه‌ له‌ نه‌فسی خۆتان، له‌ به‌ر ئه‌وه ئه‌وانیش له‌ ئیوه‌ن، یاخود موسوڵمانن وه‌کوو ئیوه‌، وه‌ ئه‌م یاسایه‌ باشت‌ره‌ بۆتان له‌ وه‌ که‌ به‌ بێ ئیزن وه‌رگرتن بپۆنه‌ ماله‌وه‌، وه‌ کاتی گه‌یشتن به‌ ئاوه‌دانی سه‌لامیان لێ نه‌که‌ن خودای ته‌عالا ئه‌م ئایه‌ته‌ی بۆ ئه‌وه‌ ناردووه‌ بۆ لاتان هه‌تا‌کوو بیر بکه‌نه‌وه‌ و کاری بکه‌ن خیری هه‌موو لایه‌کی تێدابی، جا نه‌گه‌ر که‌ستان له‌و خانووه‌دا ده‌س نه‌که‌وت ئه‌وه‌ مه‌پۆنه‌ ناوی هه‌تا که‌سی له‌ ئه‌هلی ئه‌و خانووه‌ دێ و ئیزنتان پێ نه‌دا، وه‌ نه‌گه‌ر هه‌ر وتیان: بگه‌ڕینه‌وه‌، ئه‌وه‌ بگه‌ڕینه‌وه‌ ئه‌مه‌ باشت‌ره‌ بۆ ئیوه‌ له‌ وه‌ که‌ هه‌ر مل بنین و بپۆنه‌ ناو خانووه‌که‌وه‌، خودا زانایه‌ به‌وه‌ی ئیوه‌ نه‌یکه‌ن.

﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾﴾

واته: تاوانتان له‌ سه‌ر نییه‌ که‌ بپۆنه‌ ناو خانووه‌گه‌لیکی وا که‌ جیگه‌ی دانیشتی خێزان و منداڵ نییه‌ که‌ له‌و خانووه‌دا چه‌قی ئیستیفاده‌تان هه‌بێ، وه‌کوو دووکان و

مه‌حەلاتی تیجارەت و موعامەلە و خان و خانەقا و تەکایا و وینەیی ئەمانە بە بێ داوای ئیجازەیی ئەوانە وان تیایانا، وە خودای تەعالا ئەزانێ ئەوەی دەری ئەخەن و ئەوەی وا لە دڵتانا، واتە ئەگەر بۆ سوود وەرگرتنیکی شەڕعی بپۆنە ئەو شوێنانە ئەوە باشە، وە ئەگەر بپۆن بۆ ئەو کەمێن بگرن بە مەبەستیکی ناپەوا خودا پێتان ئەزانێ و لە ئەنجاما رسواتان ئەکا بێجگە لە ئازاری قیامەت.

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَرَادَ
لَهُمْ أَنْ أَلَّاهُ خَيْرٌ يَمَا يَصْنَعُونَ﴾ (٣٠)

ئەي رەھبەرى خۆشەويست بفەرموو بە موسولمانەكان كە چاوى خۆيان بگرن
بە بازە گرتنى لە تەماشيا كردنى ژنى نامەحرەم، وە عەورەتى خۆيان پيارىزن لە
لەزەت وەرگرتنى ناپەوا، ئەم دەستوورە پاكترە بۆ ئەوان، وە خودا ئاگادارە بەو كارانە
ئەوان ئەيكەن، وە ئەزانى بە ھەلسوورپاندنى چاويان و لە چلۆنيەتى تەماشياكەيان
ئايا بە خەيانەتە يا بە ئەمانەت.

بزانن! له بهر نه وه كه ليمه ي «من» نازل بوو له سهر «أبصار» چونكي بازي ته ماشا كړدني دروسته وه كوو ته ماشاي مه حرم له غه يري مابه يني ناوك و نه ژنويان، وه بازيكي زياد له دروستي خيري هه يه وه كوو ته ماشا بوو دهرسدادان و بوو هه لگرتني شايه تي و، بازيكي واجبه وه كوو ته ماشا بوو دهرمان كړدني ژني نه خوښ، له كاتي كدا پياوې مه حرم يا ژن نه بې بوو نه و دهرمان كړدنه.

﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا
يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ
وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ

بُعُولَتِهِمْ أَوْ أُنْسَاءِهُمْ أَوْ بُعُولَتِهِمْ أَوْ إِخْوَانِهِمْ أَوْ بَنَاتِ
 إِخْوَانِهِمْ أَوْ بَنَاتِ أَخَوَاتِهِمْ أَوْ نِسَائِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ أَوْ
 التَّبَاعِيْنَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا
 عَلَى عَوْرَتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضُرُّنَ بِأَرْجُلِهِمْ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِمْ
 وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

وه نهی پیغه مبهری خو شه ویست بفرموو بهو ژنانه که باوه پریان کردووه: بازی
 چاویان بقونجینن له تهماشا کردنی نامه حرهم و عوهره تی خو یان بیاریژن له له زهت
 بین وه رگرتنی ناشه رعی، وه دهرنه خهن بۆ تهماشا کردنی نامه حرهم نهو شتانه که
 هو ی جوانی نهوانه له نه نوعی خشل وه کوو: ته به لڼ و، کلاوزه پ و، لاسه ره و، ملوانه
 و، قه تاره ی قه راخی کهوا و سه لته و سوخمه و که مهره و، گژوده له که و، بازن و،
 خه لخال و... غه یری نه مانه یش، نهوانه نه بی که به عاده ت له کاتی ئیشکرندا دهرئه که ون،
 وه کوو نه فسی جله که بی و نه نگوسيله و، نه فسی روخساری، واته دهم و چاو و
 رووی و هه ردوو دهستی و بهر و پشتیان هه تا جمگه ی بهینی دهست و باسک،
 وه با سه ره پۆشه کانیاں بگه یه نن به بهر وکیان بۆ نه وه که مل و سنگیاں دا پۆشن.

وه به شیوه ی ته نکید ته لیمه وه نه سبابی زینه تی خو یان له لهش و له خشل
 دهرنه خهن، نهوانه نه بی جیا مان کردنه وه، ئیلا بۆ میرده کانیاں، یا باوکی خو یان، یا
 باوکی میرده کانیاں، یا بۆ کوپانی خو یان، یا کوپانی میرده کانیاں، یا بۆ براکانیاں، یا
 کوپانی براکانیاں، یا کوپانی خوشکه کانیاں، یا بۆ ژنانی خو یان، واته هاودینیاں، یا بۆ
 نهو بهنده و که نیه کانه که کریونیاں، یا بۆ نهو پیاوه پیره لی که وتوانه که نه گه رین به
 شوین پیوستی خو یانا و، له بهر پیری ئیحتیا جیاں به ژنان نه ماوه، یا بۆ نهو کوپه

مندالانە که ناگادار نەبوان بەسەر عەورەتی ژنانا، واتە ئارەزووی نەفسیان پەیدا نەبوو.

و بە ئو ژنانە لە هاتوچۆی دەرومالدا پێکانیان نەکوێن بە زەویدا هەتا کوو بزانی بەوێ شار دوویانە تەو لە خەشڵەکانیان، وە هەمووتان، ئێی پیاوان و ژنان، بگەرێنەو بۆ لای خودا بە پەشیمان بوونەو لە گوناخەکان بە لک کوو لە نازاری قیامەت رزگار بین.

بزانی! لەم دوو ئایەتە پێرۆزەو دەرکەوت بە ئاشکرا که حەرامە روانینی پیاو بۆ ژنی نامەحرەم، وە روانینی ژنان بۆ پیاوانی نامەحرەم، وە ئو کەسانە که لە ئایەتی دوو هەمدا ئیستیسنا کراون، هەموو لە «مەحاریم» ن ئیلا مەملووک و پیاوی پیری بێ ئارەزوو و مندالی که نەگەشتی بە تەمەنی ئارەزووبازی، وە یا گێڕانەوێ باسی عەورەتی ژنان، بەم مەعنا لە حەوت سأل که مەتر بێ.

و تەماشای کردنی پیاو بۆ پیاو و ژنان بۆ ژنانی موسوڵمان حەرامە لە مابەینی ناوک و ئەژنۆدا و رەوایە لە ماعەدای ئەوانا ژنانی کافران نەبێ، ئەوێ دروست نییە بۆ ژنی موسوڵمان که غەیری روخسار و دەستەکانی تا مووچەکان دەربخا بۆ ژنی کافر تەماشایان بکا، وە ئیلا تەماشای کردنی پیاو بۆ کوپی بێ تووک، ئەوێ حەرامە ئەگەر شێوێ جوان بێ بە عادەت (موتلەقا) وە ئەگەر ناشیرین بێ هەر بە شەهوە تەو حەرامە و بە بێ شەهوەت دروستە. بە ئی حەلالە تەماشای کردنی ژن بۆ پیاوان و پیاوان بۆ ژنان لە گەڵ ئیحتیاجیدا، وە کوو دەرمان کردن و دەرس پێ وتن و هەلگرتن و دانی شایەتی بۆیان یا لەسەریان، وە کوو لە شوێنی خۆیا بەیان کراو.

وە دەلیل لەسەر ئەوێ که دەرخیستی روخسار و دەست دروستە ئەوێ که تەبەری رێوایەتی کردوو لە عایشەو (رضی اللہ عنہا) ئەفەرموی: رەوا نییە بۆ ژنی ئیمانی هێنابی بە

خودا و بە رۆژی قیامەت کە بالغ بوو هیچ شوێنی لە لەشی دەربخا روخسار و ھەردوو دەستی نەبێ ھەتا ژووری جومگەکانی.

وہ ئەبووداود رێوایەتی کردووہ لە عائیشەوہ (رضی اللہ عنہا) کە ھەزەرەت (ﷺ) فەرمووی بە ئەسمای خوشکی عائیشە: ئەی ئەسما ئافرەت کە ھەیزی پێدا ھات - واتە بالغ بوو - نێتر دروست نییە لە دەم و چاو و ھەر دوو لەپی بەولایە دەربخات.

بەلێ کاتی ژنی ناگادار بوو لەوہ کە لە رێگەوبانا نامەحەرەم تەماشای ئەکەن ئەوہ پێویستە بە گوێرەیی توانا خۆی بپاریزی و سەر و دەم و چاوی داپۆشێ. وە «امام الحرمین» ئەفەرموی: دروستە بەلکوو پێویستە کە گەورەیی ئیسلام لەبەر پاراستنی مەسلەحەت فەرمان بدا بە ژنان دەم و چاویان داپۆشن ھەتا بێگانە بۆیان نەروانن.

﴿وَأَنكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ (۳۲)

جا کاتی خودای تەعالا ئەمری فەرموو بە پیاوان و ژنانی موسوڵمان چاو بێنن بەیەکا لە تەماشاکردنی بێگانە نەکا ئەو تەماشاکردنە بێی بە ھۆی ھێرشێ ئارەزووی نەفس بەسەر ئێنسানা و گیرۆدەیی تاوانی زینایان بکا، ئەمری فەرموو بەوہ ئەگەر ژنیکی بێ میترد ھەبوو، وە یا پیاویکی سالحی بێ ژن ھەبوو چارەیان بکەن. وە فەرمووی: ئەو ژنانتانە کە بێ میتردن بیاننەن بە شوو، وە ئەو بەندە و جارییە باشانەتان ژنیان بۆ بێنن و بیاننەن بە شوو، وە ئەگەر ئەو کەسانە داوای ژنتان لێ ئەکەن فەقیرحال و گەدا بوون و ژنیان بێ نەئەدان، یا ئەو ژنانە کە مارەیان ئەکەن بۆ داخووزانیان گەدا بوون و لە بەر گەدایی کەس نەدەھات مارەیان بکا، ئەوہ مەکەن بە ھۆی تەرکی ئەو مارەکردنە و ئیعتیماد بەدن لەسەر کەرەمی خودا، ئەوانە ھەرچەن گەدا بن خودا

دهوله مه نديان نه كا له فەزڵ و ميه ره باني خۆيه وه و خودا دارايي گوشاده و زاناي شه به نه حوالی ئيوه رزق و روژي كه م و زياد نه كا به گوێره ي حيكمه تي خۆي .
وه له واقيعا نه گهر موسولمانان له هه موو چه رخ و كاتي كدا په يره وي ئهم ئايه ته يان بكر دايه گوێيان به مال و دارايي داخوازي كهر و داخوازي كراو نه دايه گه لي كه س دائه مه زران و له تاوانباري نه پارێزران .

﴿وَلَسْتَغْفِرَ الَّذِينَ لَا يَحْدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ
يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا
وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَّتَكُمْ عَلَى الْإِغْلَاءِ
إِنْ أَرَدَنْ تَحْصِنًا لِيَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهِنْ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ
إِكْرَاهِهِمْ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

واته با نه وانه ي تواناي ژن هينانيان نيه خۆيان بپاريژن و هه ولي داوين پاكي
بدن و خۆيان به دوور بگرن له كاري به د و تاواني زينا هه تا خوداي تهعالا له
ميه ره باني خۆيه وه ماليان ده داتي و ده وله مه نديان نه كا .

وه نه و به ندانه كه نه يانه وي مو كاته به يان له گه لدا بكري به م جوړه ئاگاهه يان
پينان بلي، و نامه نووسيم له گه ل كړدي له سه ر نه وه نده پاره هه ر كاتي بو ت هينام
به وه نده به ش ئازاد به . به مه رجی كه بزانی به وه كه نه و به ندانه ئه مين راناكەن و
خۆيان ناشار نه وه و نه توانن مال په يدا بكەن، وه نه و پاره يه نه يگر نه گه ردني خۆيان
بو تاني دين . وه بدن به و به ندانه بازي له و مالي خودايه كه پني داو، واته مادام
نامه نووسيتان له گه ل به نده كاندا كړد له سه ر نه ندازه يي مال، ئيوه يش بازي ماليان
پني بدن بو يار مه تيدانيان، يا بازي له و ماله دابشكيتن بو ئاسانكردني رزگار بووني
نه و به ندانه .

یاخود ئەمە خیتابە بۆ موسولمانان کە ههركهسێ له مالى خوێ شتێ بدا بهو بهندانە وه کوو «باربوو».

وه زۆر مهكهن له جارييه كاتتان لهسهر زينا كردن به موقابيلی پارهوه، ئەگەر ئەوان خواستیان لهسهر عيفهت و شهرم و ئەدهب و حهيايه، بۆ ئەوه كه به هۆی ئەو زينا كردنی ئەوانه وه مالى بهسوودتان دهست بکهوێ بۆ رابواردنتان له ژيانى دنيا دا. وه ههركهسێ زۆريان لێ بکا لهسهر ئەو زينا كردنه ئەوه خودا له پاش ئەو زۆر كارييه تاوان بهخش و ميههه بانه.

ئەم ئەندازە - له «ولا تکرهوا...» تادوايى - له شانى عهبدوللاى كورپى ئوبه يى سهروکی مونا فاقاندا هاته خواره وه. ئەم بهدره وشته شەش جارييه ی ههبوو به زۆر ناچاری ئەکردن بۆ ئەوه زينا بکهن و پاره ی بۆ پهيدا بکهن! جا دوو جارييه لهوانه كه موسولمان بوون هاتنه لای حهزرت ﷺ شكاتيان له عهبدوللا كرد و ئەویش دهست بهردارى ئەو كاره بوو.

﴿وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾ (۳۴)

به راستی ئيمه نازلمان كرد بۆ لای ئيوه لهم سووره ته دا چهن ئايه تی رووناکی دهه له ئەحكامی دینا، وه قسه و باستیکی سهروپهینهر له بهسه رهاتی ئەوانه كه رابوردن له پيش ئيوه دا. له وه چهن دهرسی ئیرشاد بۆ ئەحوالی كۆمه لایه تی له هاتوچۆی حالانا كه بهسوودن بۆ ئەوانه له خودا ئەترسن.

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

خودای تهعالا رووناكه ره وه ی زهوی و ئاسمانه كانه، نوورانی كردوون به نووری وجود و دهه چوون له نه بوونه وه بۆ بوون. وه به نووری هیدایهت، یانی رینومایی

ئەھلى ئاسمان و زەوى كردووه بۆ زانبارى به گوێرهى پتويست و رووناكى كردوونه ته وه به فرشته كانى ئاسمان و به پيغه مبه ران و ره هبه رانى سه ر زه وى و به تاو و تيشكى روژ و مانگ و نه ستيره كان.

﴿مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ (٣٥)

سیفہت و حالی نووری خودا له ئاسمانه کان و زه ویدا، له وجودا و له ئیشراق و پرته ودا وه کوو پرته وی چراییکه له ناو جامینکی مینای بی گهردا، (کانه) نه سستیره که پرته وداره، وه نهو جامه له ناو تاقینکی بی که لیندا بی که هه موو پرته وی چراکه رابگری و نه یه ئی بلا و بیته وه به م لا و به ولادا. وه نهو چرایه هه لگیرسی له روئی زه یتوونی داریکی خاوهن فه، نه زور خوره لاتی و نه زور خوړنشین بی، به لکوو له باخینکدا بی سارا و ریک که به عادهت هه موو کاتی له روژدا هه تاو لئی بدا و به ره که ی باش بی بگه یه نی، وه نهو روئی زه یتوونه نه وه نده ساف بی له وانه بی له خۆیه وه - با ناگریش پئی نه گا - هه لگیرسی و رووناکی هه لگیرسانه که ی عه لاوه ی نوووری سه فای ذاتی خۆی بی.

جا خودای ته‌علا هه‌رکه‌سی مه‌یلی له‌سه‌ر بی هیدایه‌تی ئەدا و شاره‌زای ئەکا
بۆ تیگه‌یشتن له‌و نووری وجودی کائیناته‌ که به‌ ئیجادی «واجب‌الوجود» په‌یدا
ئەبی، وه‌کوو چۆن رۆژ له‌ به‌رزوه‌وه‌ کوتوپر هه‌تاو ئەخاته‌ سه‌ر پانایی جیهان، وه‌ بۆ
ئه‌و نووری عیلم و عیرفان و ئیمانه‌ که ئەیدا به‌ خه‌لکی زه‌وی و ئاسمان، وه‌ بۆ

باوەڕ بە نووری قودسییەتی فریشتەکان و نوبوووت و ریسالەتی رەھبەرەکان و «إتصاف» بە نووری مەعریفەت و حوزووری دڵ، وە ئەیکا بە یەکن لە پیاوچاگان، وە بۆ باوەڕ بەوە کە ئەو ھەتاوی روژ و مانگ و ئەستێرە لەو ئاسمانە بەرزانەو ھەرئەچێ ھەمووی لە خواستی خوداوەیە ئەک لە شتی ترەو و خودا وێنە دینیتەو ھە بۆ ئادەمیزاد بە یاسای تەشبیھی مەعقوول بە مەحسووس لەبەر رووناک کردنەوی مەعانی پەنھانی دوور لە عەقل. وە خودا زانایە بە ھەموو شتی و ھیچ شتیکی لێ ون نابێ.

بزانن! بە پێی کتیی زمان وەکوو «قاموس» کەلیمە «نور» ھاتوو بە مەعناي ئەو کە «مبین» و «مظھر» ی ئەشیایە. واتە: ئەو شتە کە ئەشیای پەنھان دەر بخوا بەجۆری کە خەلک تێی بگەن. وە بەم ئیعتیارە سیفەتی موشەبەھەیی و بۆ زاتی باری بەکار دەھێنرێ. وە جوملە «اللّٰه نور السماوات والأرض» حەقیقەتە و مەجازی تێدا نییە. وە ئەنجامی مەعناکە ی ئەمەییە کە خودای تەعالا «مبین» و «مظھر» ی ئاسمانەکان و زەویە. یانی لە نەبوونەو ھەری کردوون بۆ بوون. وە ھەرچۆن بلیت خودا «مبین» و «مظھر» ە ئەیشتوانی بلیت «منور»؛ چونکی ئەنجامی «تنویر»، «اظھار» ە و یەکەمین «اظھار» بۆ ھەر شتی دەرکردنیەتی لە نەبوونەو بۆ بوون.

ھەروا «نور» ھاتوو بە مەعناي «پرتەو» و بەم مەعنايە بە حەقیقەت ئیتلاق ناكری بەسەر زاتی خودادا بە بێ تەئویلی «نور» بە «منور» وە مەعناي «اللّٰه نور السماوات والأرض» لەسەر ئیعتیاری نوری عەقڵی ئەمەییە کە خودا ھیدایەت و عیلم و عیرفانی داو بە ئەھلی ئاسمانەکان و زەوی. واتە بە فریشتە ی ئاسمانەکان و بە رەھبەرائی زەوی لە پیغەمبەران و ئەوانە کە رینگە ی راستیان گرتوو.

وە لەسەر ئیعتیاری «نوری حسسی» ئەمەییە کە خودای تەعالا، ئاسمانەکان و زەوی رووناک کردوو بە نووری روژ و مانگ و باقی ئەستێرەکان.

لهه به یانه وه ده ركهوت كه به هه ر شتوه یی تهفسیری «نور» به «منور» راسته و جوانه؛ چونكى نه گه ر سیفه تی موشه به هه بی و به مه عنای «مبین» و «مظهر» بی مه علومه كه موبین و موزهیری هه ر شتی «منور»ه بو نه و شته و چ ته نویری له وه به رزتره كه شتی له تاریكى نه بوونه وه ده ربكری بو رووناكى وجود و بوون به جوړی كه بیی به «مبدأ» بو ئاسار له جیهانا؟

وه نه گه ر «مصدر» بی به مه عنای رووناكى نه وه له بهر نه وه یه كه حه ملی له سه ر زاتی خودا ناكړی و پنیوسته ته نویل بكړی به «منور» خوا ته نویر عه قلی بی یا «حسی».

﴿ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا أَسْمُهُمْ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴾ ٣٦ رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾ لِيَجْزِيَهمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

واته نه و تاقه بی كه لیته له ناو چه ن خانویه كدایه خودای ته عالا ئیجازه ی داوه كه به رز بكړینه وه له سه ر قاعیده ی عیباده تخانه به نرخه كان و ناوی خودایان تیدا ببری و ته سبیح و ته قدیسی خودایان تیدا بكا له سبه ینیان و ئیوارانا چه ن پیاوړی ساغی راسالی وه ها كه تیجاره ت و كړین و فروش فه راموشیان ناك له زیكری خودا و به جی هینانی نوړ و له دانی زه كاتی مالیان به خاوه ن حه قان و حالیان وایه نه ترسن له روژی كه چاوان و دلی ئینسان تیایانا هه لته چه رختین له سه ر یاسای ئینسانی ترساو.

وہ ئەو تەسبیحەش بۆ ئەو ئەکەن کە خودا جەزایان بداتەو بە پیتی شیربترینی ئەو کارانە کردووینان و لە میھرەبانی خۆیەو پاداشی تریشیان بۆ زیاد بکا، وە لە واقعیە خودای تەعالا رۆزی ھەرکەسێ خۆی خواستی لێ بێ ئەیدا لە قووتی ژین و لە قووتی دین بە بێ ئەو کە ئەندازەى سنووری ھەبێ، یاخود بە بێ ئەو کە خواوەن کردەو کە گومانى ئەو جۆرە پاداشەى بردبێ کە لە لایەنى خوداو پیتی ئەبەخشری. بێدار بنەو! من لەسەر موافقەى تەفسیرەکان ھاتم ﴿فی بیوت﴾ م بەست بە «مشکاة» وە لەسەر ئەو ئەساسە کە سیفەتى «مشکاة» بێ. گەلێ وەجھى تریان بۆ پەیوەندى ئەو «جار و مجرور» بەیان کردووە.

بەلام بە باوەرى من ﴿فی بیوت﴾ بەسراوە بە فەرموودەى خوداو «یھدی». واتە خودا بپەرسێ ھەرکەسێ ھیدایەت بدا بۆ ئیدراکی نوورى باسکراو ھیدایەتى ئەدا لەو مزگوتە پیرۆزانەدا کە بە ئیزنی خودا بەرز کراونەتەو بۆ تاعەت و بەندەیی. وە مەبەست لەو رەبەتەش ئەو یە کە تەرغیبی موسولمانان بدا بۆ چوونە ناو ئەو مزگوتانەو بۆ نوێژی جەماعەت و بۆ زیکر و قورئان خوێندن و ئیعتیکاف کردن، وە بۆ ئیستیفادە لەو خیراتە کە لە مزگوتادەست ئەکەون وەکوو تەفاهوم لەگەڵ موسولمانان و دوستی کردن و چاوپێکەوتنى ئەھلى عیبادەت و دەربرینی ھەبەتى ئیسلام لەو گردبوونەو یان لە مزگوتەکانا و پرسیاری ئەحکامی نوێژ و عیبادەت لە ئیمامەکان، وە بۆ ئەو مندالێ موسولمانەکان ئولفەت بگرن بە مزگوتەو؛ چونکی مندالێ کە باوکی خۆی بینی ئەپرا بۆ مزگوت بە تایبەتى کە خۆشی لەگەڵ باوکیا بپرا ئەو بە راستی ئەبێ بە ئەھلى تاعەت.

وە لە واقعیە زۆربەى پیاوی خواوەن شوعوورى دینی و ئاگادار لە ئەسرارى ئیسلام و گەشتوو بە بەختیاری و پیرۆزی لە ژيانا ئەوانەن کە ھۆگرى مزگوتەکانن، ئەک

ئهوانه که به دهگمه رییان نهکهوئته مالی خودا، بهلکوو ئهوانه له خوانی خودادا بهشیان کهمه.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوقَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾

فهرمووی: ئهو کهسانه که له عیبادهتخانهکاندا تهسییحی خودا نهکهن له ئهنجاما خودا پاداشیان ئهداتهوه به گوێرهی باشتیرینی کردهوهکانیان، ئیستهیش ئهفهرمویت: ئهوانهیش که ئیمان و باوهریان نییه به خودا ههر کردهوهیی نهکهن له دنیاا له رۆژی قیامهتدا بئسوود دهرئهچئ وهکوو یهکن له کاتیککی گهرمادا به سارایهکدا برها و چاوی بکهوئ به «سهراب»ی له دوورهوه، ئهو کهسه وا گومان ئهبا که ئهو سهرا به ئاوه ههتا کاتئ دیته لای هیچ ئاوئ نابینئ زاتی خودا نهبی، کابرایش بئ ئیمان و باوه له رۆژی قیامهتا به هیچ جوړئ پاداشی چاکه لهسه کردهوهکانی نابینئ، بهس مهئمووری خودا نهبینئ که دین رای نهکیشن بۆ دۆزهخ، جا خودای تهعالا حیسابی خوئ بۆ تهواو نهکا و تهسلیمی نهکا، وه له واقیعا خودای تهعالا حیسابی زۆر مهزبووته و حیسابی کهس نابئ به مانعی له حسیبی کهس.

﴿أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَكْدُهُ لَمْ يَكْدِ بِرِثَاقٍ وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ﴾

یاخود کردهوهی ئهو کافرا نهکهو چهن تاریکییهک له ناو دهریایهکی زۆر قوولدا به که ئهو ناوی دهریایه داگیر بکا شهپۆلئ و لهسه ئهو شهپۆلهوه شهپۆلئیک تر و له

سەر ئەو شەپۆلەیشەو ھەور بێی بۆ ئەو ھە تەو و تیشکی ئەستێرە و رۆژ و مانگ مەنە بکا لەو دەریایە، جا لەم شوێنەدا چەن تاریکییەك پەیدا بوون، بازیکیان وان لە ژووری بازیکیانەو بە شێوێکی کاتی ئەو کەسە کە ھا لە ناو دەریاکەدا دەستی خۆی دەربکا بۆ ئەو تەماشای بکا لەوانە بە چاوەنەبینی. ھە کەسێ خۆدا نووری بێی ئەدا بێی لەبەر سەرپێچی خۆی و نووری تەوفیق ناو دلی ئەو کەسە رووناك نەکردیئەو ئەو ئیتر رووناکی ناکەوێتە دلیەو.

بزانی! ئینسان ئەتوانی بەیانی ئەم تاریکییانە وا بکا کە کردەوێ ئینسانی کافر لەبەر ئەو کە لە باوەری پووجەو پەیدا ئەبێ ئەو پەردە تاریکی دەوری ئەدا. ھە لەبەر ئەو ھە و لەگەڵ باسی بەکانا ئەوا لە دنیايشا تاریکیەکی تری بەسەراھات. ھە لەبەر ئەو بە کردەوێ کە خۆی زۆر بایی ئەبێ و ئەیخاتە ناو کردەو پووجەکانی کافران پەردەیکە تری رەشی بەسەرا دی.

سێ پەردە ھە بە کردەوێ کافر	بە کەم: عەقیدە تاریکی خاتەر
دووھەمین: پەردە ناوی بەکان	سێھەم: بایی بوون بە کردەوێ کان
کرداری ئاوا زۆر دوورە لە نوور	نە لە دنیا، نە «یوم النشور»

﴿الْمَرَّءَانُ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ، مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَقَتِ كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ، وَتَسْبِيحَهُ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾﴾

ئایا ئەو خۆشەوێست تۆ نازانی بە ھەحی خۆدا و ئیلهامی راستی، کە خۆدا تەعالا زاتیکی وایە کە تەسبیحی بۆ ئەکا و تەنزیھی ئەکا لە نوقسانی خواست و تەوانایی ھەرچی عاقلی ئاسمان و زەویە؟ ھە یا ھەرچی مەوجودات ھەن لە ئاسمانەکانا و

له زه‌ویدا له‌خواه‌ن عه‌قل و غه‌یری خاوه‌ن عه‌قل، به‌تایه‌تی نه‌وعی په‌له‌وه‌ره‌کان که‌حالیان وایه‌بالی خۆیان رانه‌خه‌ن له‌ئاسمانا و به‌تیژی ماوه‌ی دوور نه‌برن، وه‌هه‌رکام له‌وانه - عاقل و بێ‌عه‌قل - واجباتی خۆی له‌نوێژ و ته‌سیب‌حاتی په‌روه‌ردگاری خۆی نه‌زانئ؟ وه‌له‌همان کاتدا خودا زانایه‌به‌هه‌رشتی نه‌وانه‌ئیکه‌ن.

بزانن! نه‌گه‌ر ﴿کل قد علم﴾ به‌سرابی به‌﴿من فی السماوات والأرض﴾ هوه‌و بریتی بێ له‌هۆشیارانئ کائینات نه‌وه‌زانیا‌ری نه‌وان بۆ واجباتیان وه‌کوو نوێژ و ته‌سیب‌حاتیان مه‌علوومه‌به‌ته‌بیعه‌تی حال هه‌ر عاقل‌تیکئ فه‌رمان‌به‌رداری خودا زانایه‌به‌واجباتی خۆی.

وه‌نه‌گه‌ر مه‌ربووت بێ به‌ویشه‌وه‌و به‌ته‌یریشه‌وه‌یا خه‌یر هه‌ر مه‌ربووت بێ به‌ته‌یره‌وه‌ئه‌وه‌زانیا‌ری ته‌یر و باقی گیانه‌له‌به‌رانی به‌عه‌قل نه‌بێ عیباره‌ت بێ له‌و میقداره‌ئیحساس و شوعووره‌که‌خودا داویه‌تی به‌حه‌یواناتی بێ‌عه‌قل له‌خوسووسی ئه‌و جوّره‌کاره‌وه‌که‌بۆی رام کراون. وه‌نیه‌سه‌ت به‌وانه‌ی بێ‌گیانن. یا ئه‌بێ مه‌عنای بخه‌ینه‌سه‌ر ئه‌و جوّره‌حاله‌که‌خودا پێیداوون بۆ به‌جئ هێنانی ئیش و کاریان، وه‌کوو له‌زاهیری گه‌لئ ئایه‌ته‌وه‌ده‌رئه‌که‌وئ و له‌سووره‌تی ئیسرا‌دا باس‌مان کرد. وه‌یا ئه‌بێ حه‌مل بکریته‌سه‌ر ته‌سخیری ئه‌و مه‌وجوداته‌بۆ ده‌لاله‌ت له‌سه‌ر وجوودی «واجب الوجود» ی ته‌واو و ته‌نزیهی له‌عه‌یب و که‌می.

جا ماوه‌ته‌وه‌سه‌ر ئه‌وه‌که‌خودا نیه‌یه‌تی سه‌لات و ته‌سیب‌حی داوه‌له‌وانه‌ئیه‌بێ مه‌به‌ست له‌نوێژ غه‌یری مه‌به‌ست به‌ته‌سیب‌ح بێ. به‌م ره‌نگه‌مه‌به‌ست له‌سه‌لات مانه‌وه‌یان بێ له‌عالمی وجوودا له‌گه‌ل ئه‌و حال و وه‌زعئ خۆیا‌نه‌دا، وه‌مه‌به‌ست له‌ته‌سیب‌ح ئه‌وه‌بێ که‌له‌وتایه‌تیانه‌دا پێیا‌نه‌وه‌به‌سراوه‌دوورن له‌نوقسان. واته‌دروست‌کراوی په‌روه‌ردگاریک‌ن که‌نه‌زانئ به‌نه‌ندازه‌ی ئه‌و خاسیه‌تانه‌و ئه‌و ئاسارا‌نه‌که‌له‌وانه‌په‌یدا نه‌بێ.

وه هه ر بۆ خودایه سهررداری و مالیکییه تی ئاسمانه کان و زهوی و بۆ لای خودایه که رانه وی هه موو مه و جوداتی مومکینه.

﴿الَّذِينَ تَرَأَى اللَّهَ يُرْسِلُ سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلْفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خَلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ ﴿٤٣﴾ يَقْلِبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾﴾

نایا نهی ره هه بری خو شه ویست نازانی به زانستیکی ره سا که خودای تهعالا هه ور دروست نه کا و جا لئی نه خوری تا پارچه کانی نه گه یه نی به یه ک، نه مجار نه یانداته دم یه ک و له پاشان نه یکا به ماده یی بازیکی بنیشیته سهر بازیکی، جا نه بیینی باران له ناویه وه دانه باریته خواره وه، نه گهر هه وا و سه رما و گهرمای موخته دیل بئ. وه دانه په پرتنی له ئاسمانه وه له چه ن کۆمای گه وری وه کوو کئو ته رزه، نه گهر له پاش بوونی به تنۆکی باران سه رمای به تین لئی بدا، جا به و ته رزه یه نه دا له هه رکه سی خواستی لئی بئی، له خۆی یا له کشتی، یا له باخ و بیستان و مالیات و حه یوانی. وه لایشی نه دا له هه رکه سی خواستی وایی که تووش نه بئ، نزیکه رووناکی برووسکه ی تیژی نه و هه وره هیزی رووناکی چاو ببا، وه خودا به هیزی خۆی شه و و روژ هه لئه سوورپرتنی و یه کیان له جیگه ی یه ک دانه نی به هه لئسوورپاندنی نه ستیره کان له سه ر میزانی که بریار دراوه؟ به راستی له م کاره گه وره به نرخانه دا په ندوه رگرتن هه یه بۆ نه و که سانه که خاوه ن چاوی سه رن بۆ ته ماشا کردنی دیمه نی کائینات، وه خاوه ن چاوی دلن بۆ حالی بوون له هیزی خودای تهعالا.

ثم نایه‌ته هاته خواره‌وه له شانی «بشر» ناوی موفاقدا نیزاعی بوو له‌گه‌ل جووله‌که‌یه‌کدا؛ جووله‌که‌که بانگی نه‌کرد بو لای حه‌زه‌ت عليه السلام بو داوهری و نه‌ویش جووله‌که‌که‌ی بانگ کرد بو لای که‌عبی کوری نه‌ش‌ره‌ف.

وه بازي و توويانه: هاتووه ته خواره وه له شانی موغیره ی کور ی وائیلدا که نیزاعی بوو له گه ل عه لیدا له زه و بییه کدا و نه ده هات بو داوهری له خزمه تی هه زره تا.

واته بیشر و هاوړیکانی، یاخود موغیره و هاوړیکانی به زمان نه لین: ئیمه ئیمانمان هه یه به خودا و پیغه مبه ر ﷺ و فرمانبه ردارین، که چی له پاش نه و قسه پشت هه لئه که ن له حوکمی هه زره ت ﷺ که وای نه وانه خاوه ن ئیمان نین له دلدا.

﴿وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ﴾ (٤٨)
وه کاتنی بانگ بکړین بو لای خودا و پیغه مبه ری خودا بو نه وه حوکم بدا له ناویانا ته ماشا نه که ی کوتوپر تاقمئ له وان پشت هه لئه که ن و لووته لان له وه بین بو لای هه زره ت ﷺ

﴿وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ﴾ (٤٩)
وه نه گه ر بزانه حق بو نه وانه به ملکه چی دین بو لای هه زره ت ﷺ و فرمانبه رداری نه که ن.

﴿أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحْيِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْفِتْنَةُ﴾ (٥٠)
نایا نه و کومه له نه خو شی له دلنایا نه؟ یاخود گومانیان له عه داله تی هه زره تدا ﷺ

هه یه؟ یا خهیر هه ر به راستی ترسیان له وه هه یه که خودا و پیغه مبه ر سته میان لی بکه ن؟! حاشا! خودا سته مکار نیه، به لکوو نه و کافرا نه خو یان سته مکارن.

﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (٥١) وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (٥١) وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ (٥٢)

نابی بیی و تاری خاوهن ئیمانان، کاتی بانگ بکرتن بۆ لای خودا و پیغه مبهری خودا بۆ ئهوه حوکم بدا له ناویانا، ئهوه نهبی بلین: بیستمان و ملکه چ بووین و نامادهین بۆ فهرمانی ههزرت علیه السلام. جا ئهو جوړه موسولمانانه که رزگار و سه رفه رازن.

وه هه رکه س ئیتاعه ی خودا و پیغه مبهر بکا و له خودا بترسی و ته قوای خودا بکا و له سزای ئهو بترسی، ئهوه ئهوانه گه یشتوون به رهزای خودا وهند.

﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ (٥٣)

ئهم ئایه ته نازل بوو له شانی مونا فقه کانا: پاش ئهوه که ده رکه وت حوکمی ههزرتیان علیه السلام پی خوش نییه هاتن له خزمه تی ههزرتدا ده ستیان کرد به سویند خواردن: نه گهر تو بفه رموویت: له خانه و مالی خویمان ده رچین ده رنه چین ئه وهنده ملکه چی توین. جا خودا ئه فه رموویت: قه سه میان خوارد به خودا به سویندی زوړ به هیز که نه گهر تو ئه مر بکه ی پێیان له مالی خویمان ده رچین ده رنه چن، جا تو، ئه ی خوشه ویست، پێیان بلن: ئیوه ئهم سویندانه مه خۆن، ئه وه ی مه قسووده له ئیوه هه ر ئیتاعه ییکی مه عرووفه که له سه ر عورف و عاده ت باش بی [یا سویند مه خۆن، پێویست به سویند خواردن ناکا، ئیش و کاری ئیوه ئیش و کاریکی دیاری و ناسراوه].^[١]

به راستی خودا ئاگا داره به وه ی ئیوه نه یکه ن.

[١] له وانه یه نووسراوه ی ناو ئهم دوو که وانه یه هینی ماموستا موحه ممه د عه لی قه ره داغی بیت - بلاوکر نه وه ی کوردستان.]

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ ﴿٥٤﴾

تو - ئەي خوښه ويست - پتيان بفرموو: ئيتاعه ي خودا و پيغه مبهري خودا بکهن، جا نه گهر نه وان پشتيان هه لکرد نه وه پيغه مبهري ﷺ نه وه ي له سه ره که کراوه به باري شاني که گه ياندني په يامي خودايه و، له سه ر ئيوه يشه نه وه ي که کراوه به باري شاننان که په يره وي ره هبه رانه له وه دا که له لاي خوداوه هيتاويانه، به لي ئه گهر ئيتاعه ي بکهن شاره زاي ريگه ي پيروزي نه بن، وه پيغه مبهري ته نها گه ياندني نه حکامي خوداي له سه ره و به س.

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ﴿٥٥﴾

خوداي ته عالا وه عده ي داوه به وان ه ي که ئيمان ديني له ئيوه و کرده وه ي چاکه نه کا که بيان هيتي ته وه له زه وي دا وه کوو چو ن نه وان ه ي له پيش ئيوه دا بوون مان وه له زه وي دا و ده ستيان په يدا کرد و، نه و دين و ئايينه که خو ي هه لي بزاردو وه و پتي رازي بووه بو نه وان بو يان دابمه زريني، وه له پاش ترس و بيم نه وان ه يان بو نه گز پي ته وه به نه من و ئاسايش و حورمه ت، جا نه وان يش به نده يي بو من نه که ن و هه رگيز هاوړي م بو بريار ناده ن، جا پاش به جي هيتاني نه م به ليتنه و دامه زراندي خو يان هه رکه س کافر بي ي و پاشگه ز بيتته وه پاش نه م هه موو ره حمه تي منه نه وه بي گومان به فاسق و ده رجوو له ياساي ئيسلام نه ناسري. په نا به خودا!

فهرمووی: خۆزگا خودای تهعالا ئایه تیکی بناردایه مهنعی بکردینایه! جا ئهم ئایه ته هاته خواره وه.

ئه فهرمویت: ئه ی کهسانی که ئیمانان هیناوه به خودا، با داوای ئیجازه تان لێ بکه ن بۆ هاتنه ماله وه ئه و به ندانه که مولکی ئیوه و ئه و مندالانه یش که نه گه یشتونه ته کاتی ئیحتیلام له سێ کاتا: له پیش نوژی به یانیدا، و له و کاته دا که پۆشاکتان دانه نین له نیوه پۆدا، و له پاش نوژی عیسا. له م سێ کاته دا که کاتی رووتی له شی ئیوه یه. ئیتر نه ئیوه و نه ئه وان گوناختان له سه ر نییه ئه گه ر له پاش ئه و کاتانه بێ ئیزن هاتوچۆ یه کتر بکه ن. به م شیوه خودای تهعالا حوکمه کانتان بۆ روون ئه کاته وه و خودا زانایه به حالی ئیوه و به حیکمه ته له ته شریعاتا.

﴿وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾﴾

وه کاتی که مندالانی خۆتان گه یشته کاتی بالغ بوون و موکه للهه ف بوون به ئه حکام با ئه وانیش له وه ختی هاتوچۆ و زیاره تا داوای ئیجازه بکه ن له خواوه نی ئه و خانووه که ئه پۆنه ناوی وه کوو داوای ئیجازه ئه که ن ئه و پیاوانه که له پیشدا باسما ن کردن، واته پێویسته له هه موو کاتیکا داوای ئیزن بکه ن، نه ک هه ر له و سێ کاته دا که باسما ن کردن. خودا به م جۆره ئه حکامی خۆیتان بۆ به یان ئه کا و خودا زانا و خواوه ن حیکمه ته.

﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾﴾

ئەم ئایە تە پیرۆزە لە مەعنای ئیستیسنادایە لە فەرموودەی پێشووەی خەڵک تە ئەلا فەرمووی: «با بە سەرپۆشەکانیان بەرۆک و سنگیان داپۆشن» جا ئە فەرمووی: ئەو ژنانەی کە لە بەر پیری و ناتەوانی لە مالدان کەوتوون و دانیشتون و هیوای شووکردنیان نییە و کەلکی هیچیان پتووە نییە، ئەووە گوناحیان ناگاتە گەر جلی داپۆشەری زینەتی بە دەنیان دا بێت و نەیکەنە بەر. واتە ئەو سەرپۆش و سینە و بەرەک پۆشە کە ژنان ئەیانکەن بە پەردەیی داپۆشەری جوانیان بۆ ئەو پیرە ژنانە دروستە فرەیی بدەن، بە مەرجی ئەووە خۆیان نەنوێنن بەو خەشڵ و شتەووە کە بۆ جوانی وایە لەشیانەووە. بەلام ئەگەر هەر هەولێ ئەووە بدەن خۆیان داپۆشن و سەرپۆش و شتەکانیان لانیانە بەن باشتەرە بۆیان، وە خەڵک تە ئەلا و تاربان لە گەڵ پیاواندا ئەبێسی و ناگای لە گوشتاریانە ئەگەر ساف بێ یا توێکلدار بێ و زانایە بە رازی دەروونیان.

﴿لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْكُمْ مَفَاتِحُهُ أَوْ صَدِيقَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَرَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

موفەسىرەكان لە تەفسىرى ئەم ئايەتەدا فەرموويانە: بۇ ھۆى ھاتنە خوارەوھى ئەم ئايەتە گەورە وەختى خۆى كۆپرەكان و شەلەكان و ناساغەكان بە لايانەوھ باش نەبوو كە بړۆن بۆ مالى ئەوانەى ناويان براوھ لەم ئايەتەدا، لەبەر ئەوھ كۆپر بە ھەموو لايەكدا دەست ئەگيرئ لەسەر سفرە و، ئىنسانى شەل شوئىنى زۆر ئەگرئ بۆ دانىشتن و، گەلئ جار جىگەى لەسەر خەلك تەنگ ئەكرد، وە ناساغەكانىش ئەترسان لەوھ كە خەلك تەريزيان لئ بكەن، لەبەر ئەوھ گەلئ دوور ئەكەوتنەوھ لە قەرەبالغ لەو مالانەدا كە ناو براون لەم ئايەتەدا، جا خودا بۆ دەفعى ئەو «استكراھ» ئەم ئايەتەى ناردە خوارەوھ، واتە ھەرەج و نابارى و ناپەوايى دىنى نىيە لەسەر كۆپر و لەسەر شەل و ناساغ كە بىن لەگەلتانان بخۆن. وە ھەروا تاوان نىيە لەسەر نەفسى خۆيشتان بە تەنيا ياخود لەگەل ئەم سئ بەشەدا كە نان بخۆن لە مالى ئەولادتانا كە وەكوو مالى خۆتانە، يا لە مالى باوكەكانتانا، يا لە مالى دايكەكانتانا، يا براكانتانا، يا خوشكەكانتانا، يا مامتان، يا پوورتان، يا خالتان، يا «خالە» خوشكى دايكتان، يا لە مالى كەسيكدا كە كليلەكانتانا وەرگرتووھ و بوون بە خواھنى، بە جىگري يا بە ئەمىندارى، يا لە مالى دۆست و برادەرتان كە ھەمووتان بە يەكەوھ يا بە جياجيا دابنىشن و نانى تىدا بخۆن، جا كاتئ چوونە ناو مالى لەم مالانە ئەوھ سەلام بكەن لەسەر كەسانئ كە ئەوانە خۆتانن، يانى وەكوو خۆتانن، بە سەلامىكى وا لە لای خوداوھ ھاتبئ و فەرمانى پئ درابئ، كە ئەو سەلامە پىرۆزە؛ چونكى لە خوداوھ ھاتووھ، وە جوانىشە چونكى دلئ پئى خۆش ئەبئ، ئاوھەا بەو شىوھ خوداى تەعالا ئاياتى قورئانتان بۆ رەوانە ئەكا بە ھىواى ئەوھ كە ئىوھ زانا بىن بە ئادابى ئىسلام و شىوھى موسولمانان لە ھەستان و دانىشتنا.

رېوايەت كراوھ لە ئەنەسەوھ كە ھەزەرەت ﷺ فەرموويەتى: كاتئ گەيشتى بە يەكئ سەلامى لئ بكە عومرت دريژ ئەبئ، وە كاتئ چوونە مالەوھ سەلام بكەن لە

خه لکی ماله که خیراتتان زور نه بێ، وه نوێژی چاشته نوێژیش بکهن؛ چونکی نهو نوێژه نوێژی نهو پیاوه باشانه به که گهراونه ته وه بو لای خودا.

وه بازي له موفه سیره کان فهرموویانه: سه ره تای نه م ئایه ته که ﴿لیس علی الأعمی حرج﴾ تا نه گاته ﴿ولا علی أنفسکم﴾ په یوه ندی به مه وزووعی خواردنه وه نییه، به لکوه بو نه وه هاتووه ته خواره وه که به یانی رهفعی حه ره ج و تاوان بکا له کوێر لهو شتانه دا که پتویستی به چاوه، وه له شهل لهو شتانه دا که پتویستی به پتی ساغه، وه له نهخۆش لهو شتانه دا که به نهخۆش ناکرێن و ئینسانی ساغیان نهوێ. به کورتی نه م کوێر و شهل و نهخۆشه مه عزوورن له نه کردنی نهو شتانه دا که مه عزوورن تیا یانا. نه مجار له جومله ی ﴿ولا علی أنفسکم...﴾ تا دوا یی. باسی خواردنه لهو مالانه دا وه کوو باس مان کردن.

وه قازی به یزاوی له ته فسیره که یا فهرموویه تی: یا حوکمی نه م ئایه ته له سه ره تای زه مانێ ئیسلامدا بووه که خه لکی گه دا زور بوون، له بهر نه وه خودا نه مه ی دامه زرا ندوه که ئینسان له م مالانه دا دروسته خواردن بخوا و، له پاشان نه سخ کرا وه ته وه.

وه یا نه گه ر حوکمه که ئیستمراری بێ، واته ده وامدار بێ، نه بێ حوکمی نه م ئایه ته مه شرووت بێ به حالێ ئیزنی خاوه ن مال، یا زه نی ره زای خاوه ن ماله که به گوێره ی قهرینه یی، نه گه ر نا به لگه گه ل و ئوسوولی نه حکامی ئیسلام له سه ر نه وه ن دروست نییه ئینسان به بێ هۆیه ک مالی خه لکی بخوات. به کورتی ئینسان به بێ نه وه مافیکی ره وای بێ له مائیکدا دروست نییه به هیه ج جوړی شتی بکا لهو مال، به خواردن یا به غه یری خواردن مه گه ر به سه ریخی ئیزنی نهو خاوه ن ماله یا به عیلم به ره زا یا به زه نی ره زا به زه نیکی وا ئیسناد بدری له سه ر قهرینه یی.

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَأْذِنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنَ لِمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

ریوایهت کراوه: ئەم ئایه ته نازل بووه له کاتی هه‌لکه‌ندنی خه‌نده‌قدا له خواری مه‌دینه‌ی مونه‌ووه‌روه له سالی هیرشی نه‌حزابدا که سالی پینجه‌می کوچی بوو. وه له‌و کاته‌دا گه‌لێ له‌ مونا‌فقا‌ن نه‌هاتن داوای ئیزنیان له‌ حه‌زرت ﷺ نه‌کرد، وه عوزریان نه‌هینایه‌وه به‌ با‌زێ عوزری دووری بی‌ئه‌سل.

جا خودای ته‌عالا‌ نه‌فه‌رمو‌یت: خاوه‌ن ئی‌مانه‌کان (واته ئی‌مانی ته‌واو) نه‌وانه‌ن که ئی‌مان دینن به‌ خودا و پی‌غه‌مبه‌ری خودا و، کاتی له‌ گه‌ل حه‌زرت ﷺ بوون بۆ کارێکی گرنگ وه‌کوو گرد‌کردنه‌وه‌ی خه‌لک له‌ لایه‌نی حه‌زرت ته‌وه‌ بۆ راو‌ئێ له‌ کاری جه‌نگدا، یاخود بۆ نه‌فسی جه‌نگ‌کردن، یاخود به‌جێ هینانی سونه‌تی له‌ دینا، نه‌رۆن و حه‌زرت ﷺ به‌جێ نه‌یه‌لن تا ئیزنی لێ وه‌رته‌گرن. به‌ راستی ئه‌و که‌سانه‌ که داوای ئیزنت لێ ده‌که‌ن نه‌وانه‌ ئه‌و که‌سانه‌ن که ئی‌مانی راستیان هه‌یه به‌ خودا و پی‌غه‌مبه‌ری خودا. جا کاتی داوای ئی‌جازه‌یان لێ کردی بۆ با‌زێ کاریان، کێیان ئاره‌زووت بوو ئیزنی بده‌ی رێگه‌ی بده‌ با‌ بروا و داوای لێ خوش‌بوونی‌شان بۆ بکه‌ له‌ خودا؛ چونکی ئه‌و کاته‌ کاتی ده‌رچوون نه‌بووه، به‌ راستی خودا می‌هه‌بانه‌ و له‌وانه‌یه‌ خوش بی‌ له‌ کاری ناباریان.

﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ لِيُنْكَرَ مِنْكُمْ كُدُعَاءَ بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾

کاتی که حه‌زرت ﷺ بانگ نه‌که‌ن ئه‌و بانگ کردنی ته‌وه‌ وه‌کوو بانگ کردنی خه‌لکی تر نییه‌ و پێ‌یسته‌ بۆ ئەم به‌ر‌پێزین، که وابێ هه‌لس‌وکه‌وتتان له‌ گه‌ل حه‌زرتا

و بانگ کردنی مه‌که‌ن به بانگ کردنی بازیکتان بو بازیکتان، به‌لکوو به شیوه‌ی ریز و ه‌کوو «یا رسول الله» و «یا نبی الله» و به شیوه‌ی نه‌ده‌ب و ده‌نگی نزم و له‌گه‌ل حه‌یادا بی.

وه یاخود کاتی حه‌زهرت ﷺ ئیوه بانگ بکا بو کارئ نه‌و بانگ کردنه به سووک ته‌ماشه مه‌که‌ن و زوو برۆن به‌ده‌نگیه‌وه.

وه یاخود خو‌شبوونی نه‌و له ئیوه له کاتی قارا وه‌کوو دوعا کردنی بازیکتان له بازیکتان نییه، نه‌و دوعاکه‌ی زۆر زوو کار ده‌کا و خودای ته‌عالا لینی وه‌رنه‌گرئ، جا خو‌تان له‌وه لاده‌ن.

﴿قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا﴾

به راستی خودا نه‌زانئ به‌وانه‌تان که له ئیوه نه‌بچرئ و له کۆمه‌لی حه‌زهرت ﷺ جیا نه‌بنه‌وه و خو‌یان نه‌دزنه‌وه، به شیوه‌ی په‌نا بردن به خه‌لک، واته خوی نه‌داته په‌نا شتی یا که‌سی بو نه‌وه پتی نه‌زانرئ.

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

واته با خو‌یان بپارێزن نه‌و که‌سانه که سه‌رپنجی له نه‌مری حه‌زهرت ﷺ نه‌که‌ن له‌وه که له دنیا‌دا تووشی ئاشووینک بین، یا له روژی قیامه‌تدا سزایه‌کی سه‌ختیان بین بگات.

﴿أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

بیتداربن! بە راستی ھەر بۆ خودایە، بە بێ پەیوەندی کەس، ئەوێ و لە ئاسمانەکانا
 لە مادە و لە فریشتەکان و ئەستێرەکان و ئەوێش و لە زەویدا لە جەمادات و نەباتات
 و حەییوانات. بە راستی خودا زانایە بەو حالە کە ئیوە وان لەسەری و بەو رۆژە کە
 ئیوە ئەگێرپرینەو بەو لای خودا تیا یا. جا خودای تەعالا خەبەرداریان ئەکا بەوێ
 کردووێانە، وە بەو پاداش و تۆلەیش بۆیان دانراوە و خودا بە ھەموو راز و نیاز و
 کار و کرداری ئەزانێ.

سووره تی فورقان، مه ککه یییه، ئایه ته کانی "٦٨" و "٦٩" و "٧٠" نه بی،
 نه وانه مه دینه یین، "٧٧" ئایه ته، دواى سووره تی یاسین هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾ (١) الَّذِي
 لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي
 الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ نَقْدِيرًا ﴿٢﴾

ماشه لالا چهنی گه ورهیه و چهنی فه پری زوره نه و خودایه که بهش بهش و پله
 پله ئایاتی قورئانی ناردوو به سهر بهندهی خواهن پایهی خوی که موحه ممه ده،
 نه و قورئانه که جیاوازیخه ره له نیوان حق و به تالا، خودایه کی نهوته و که سهرداری
 زهوی و ئاسمانه کان بو نهوه و بهس. وه ههرگیز فهرزند و نه ته وهی بو خوی برپار
 نه داوه و هاوړینی نه بووه له سهرداریدا و هه موو شتی که بووینی به سهره تایی ئاسار
 نه و دروستی کردوو و له نه بوونه وه هیناویه تی بو بوون، وه ریکی خستوو و ئامادهی
 کردوو بو نه و بیر و باوه و کار و کرده وه و خو و ره وشته که په یوه ندی نه بی
 پییه وه.

﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوَةً وَلَا نُشُورًا﴾ ﴿٣﴾

له گه‌ل نه‌وه‌دا که ناشکرایه خودای جیهان خودایه‌کی تاق و بین‌باکه و ههر نه‌و سه‌ردار و خاوه‌ن ده‌سته‌لاته به‌سه‌ر عالهمی غه‌یب و شه‌هاده‌تا. نه‌و کافره موشریکانه برپاریان داوه بۆ خۆیان چهن مه‌عبوودیکی نابوودی ناره‌سای وه‌ها که ناتوانن هیچ شتی دروست بکه‌ن، به‌لکوو خۆیان دروستکراون، وه خاوه‌ن ده‌سته‌لات نین و ده‌ستیان به‌سه‌ر هیچ سوود و زیانیکدا ناروا بۆ خۆیان و ده‌ستیان ناروا به‌سه‌ر مردن و زیندویتی و به‌سه‌ر زیندوو کردنه‌وه‌ی پاش ماوه‌ی مردندا که ناوی مه‌عاده.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكُ إِفْكٍ أَفْتَرْتَهُ وَاعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا﴾ ﴿٤﴾ ﴿وَقَالُوا أَأَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ أَكُتِّبَ هَافِي تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ ﴿٥﴾

کافره‌کان له مه‌قامی تانه‌دان له قورئاندا نه‌لین: ئەم قورئانه هه‌رچه‌ند وتاریکی درۆیه که هه‌لی به‌ستوه و یارمه‌تیان داوه له‌سه‌ر ئەم هه‌لبه‌ستنه گه‌لی‌تر، به‌راستی نه‌مانه ئەم قسه‌یانه کردوه سه‌مکاری و درۆزنییه‌کی گه‌وره‌یان کردوه. وه بازیکی‌تر له کافره‌کان وتیان: ئەم قورئانه له قسه‌ کۆنه نووسراوه‌کانه که گردی کردونه‌ته‌وه و نووسیویه‌ته‌وه به‌هۆی نووسه‌ریک‌ه‌وه بۆی نه‌نووسیته‌وه و به‌یانی و ئیواره نه‌یخوینیته‌وه به‌سه‌ریا و، نه‌ویش له‌به‌ری نه‌کا و جا پاش نه‌وه نه‌یخوینیته‌وه به‌سه‌ر هاو‌پ‌ئکانیا. به‌کورتی ئەم قورئانه - وه‌ک نه‌وانه نه‌لین - چیرۆک و نه‌فسانه‌ی پیشینه‌ و نووسه‌ریک بۆی نه‌نووسیته‌وه و پێی له‌به‌ر نه‌کا و نه‌ویش - واته‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ - نه‌یخوینیته‌وه به‌سه‌ر خه‌لکدا.

ئەو کافرانە بۆ بەرھەڵستی پەيامی پێغەمبەر ﷺ ئەلێن: ئەگەر ئەو زاتە رەھبەر بوايە ئەبوو حالى لە گەڵ حالى ئێمەدا جياواز بوايە؛ ئێستە بۆچی وەکوو ئێمە خواردن ئەخوا و بە بازارا ئەگەرێ؟ بۆچی فریشتەیی لە ئاسمانەو و نەهاتە خوارەو و بۆ لای هەتا لە گەڵا بوايێ و خەلکی بترسانايێ لە سزای خودا؟ یاخود بۆچی خەزینەیی لە زێر و زێوی بۆ نەخراوەتە خوارەو و نەخراوەتە بەر دەستی تا بیکا بە ھۆی ژيانى خۆی و ژيانى پەپرەو و کانى و بە ھۆی رەغبەتى خەلکیش بۆ لای ئەو؟ یاخود ئەگەر خەزینەى بۆ نەهات بۆچی بیستانتێکی نییە کە لە بەرەکەى بخوات؟

و ئەو ستمەکارانە پاش ئەم بەرھەڵستییە بێ نرخە وتیان: مادام ئەم شەخسە یەکنێ لەم تەئیداتەى نییە، وە دەرکەوت کە پێغەمبەر نییە، دیارە کە ئێسانیکە جادوولێکراوە و بیر و ھۆشی نەماوە و لە خۆیەو و قسەى پرۆپوچ ئەکا.

جا ئەى خۆشەویست برێوانە بۆ ئەو بێ ماریفەتانە و ئەو بێ روشدانە چلۆن ئەو وتارە نابارانەیان وت و رینگەیان لە خەلک و نکرد تا بە جارێ گومرا بوون لە رینگەى ناسینی ئەحوالی واقعی تو کە سیفەتى ریسالەتە؟ ئیتر وایان لێ هات کە ناتوانن رینگەى رزگارى بگرن.

و ئەگەر گومرا و بەدبەخت نەبونايێ ئەیانزانى کە حالى پێغەمبەرەان بانگ کردنى خەلکە بۆ رینگەى باوەر کردن بە پەرورەدگارى عالەم و ھەست کردن بە لێپرسراوى و تیکۆشین بۆ خوو و رەوشتى بەرز. وە عادەتى خودا وا نەبوو کە فریشتە لە ئاسمانەو و رەوانە بکاتە خوارەو، وە ئەگەر فریشتەى رەوانە بکردایە ئیتر کەس ماوەى قسەى نەدەما و دین وەرگرتن ئەبوو بە کارێکی ئیجبارى لەسەر ھەموو کەس، ئەو کاتە فەزڵ و پایەیی نەدەما بۆ ئەو کەسە کە موسوڵمان بوو؛ چونکی بە ناچار موسوڵمان بوو و لە فریشتە ترساو.

هه روا عاده تی خودا وا نه بووه که به مال و دارایی و به باخ و بیستان کاری
 پیغه مبه ران بخاته ری؛ چونکی نه م جوړه کارانه خزمه تی ئاره زووبازی و شه هوه ترانی
 و دنیاخوازی نه کهن، وه پیغه مبه ران بو نه وه ره وانه نه کرین که نفس بشکینن و
 ماوه ی خه یالاتی شه یتان و نه ته وه ی نه دهن له دل و دهروونی عالمه و، په یوه نندی
 په یدا بکه ن له نیوان به نده و مه عبودا به به نده یی و تاعه ت و رووکردن له زاتی
 باری و چاوه یی کردن بو رزاندنی بارانی ره حمه ت به سه ر دل و دهروونا.

﴿تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا ۝١٠﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ
 كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ۝١١﴾

زۆر گه ووه و خاوه ن فه ره نه و خودایه که نه و نه خاوه ن دهسته لاته نه گه ر خواستی
 له سه ر بی له م دنیا دا شتی که پێ نه دا که باشت و خاوه ن سوود تره له وه ی که نه وان
 وتیان که عیبار ته له چه ن باختی که جو باری زه لال و ساف و روونا که له ژیر
 داره کانیا نه وه ره وان ببی و چه ن عه ماره ت و قه سر یکیشت پێ نه دا، به لام نیسته
 له م دنیا دا نه مه نا کا بو نه وه له دنیا دا ببی به ئیما م و پێشه وای نه وانه که خزمه تی
 رو ح و نه خلاق و سه فای دل و دهروون نه کهن. به لام نه ی خو شه ویست تو واز
 بینه له باسی نه و کافرا نه و له واته شیتانه که یان، نه وانه کو مه لیکن ئینکاری هاتنی
 قیامه تیان کردووه و چاویان هه ر له دنیا ویه بو یه نه و قسا نه نه کهن، وه ئیمه ناماده مان
 کردووه بو نه وانه که ئینکاری قیامه ت نه کهن ئاگری کی به تین و نابار.

﴿إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْظًا وَزَفِيرًا ۝١٢﴾

کاتی ئه و ناگری دۆزهخه چاوی ئه که وئ به مان، واته کاتی ئه و ناگره ده رکه و ت به و شیوه ئاماده کراوییه، دهنگ و ناله یه کی رقاوی له و ناگره ئه بیستن، دهنگی که له ناو دله وه دیته ده ره وه.

﴿وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا﴾ (١٣)

وه کاتی ئه م کافرا نه بهاوینرینه شوینیکی تهنگی نا ره سا له دۆزه خدا به ده ست به مله وه به سراوی هاوار ئه که ن و داوای مالویرانی بۆ خویان ئه که ن.

﴿لَا نَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا﴾ (١٤)

جا له لایه نی فریشته ی مه نمووری دۆزهخه وه بیان ئه و ترئ: ئیمړۆ یه ک جار هاوار و داوای مالویرانی مه که ن، به لکو و زۆر هاوار بکه ن و داوای مالکاولی زۆر بکه ن.

﴿قُلْ أَذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ

جَزَاءٌ وَمَصِيرًا﴾ (١٥) هُم فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَتْ عَلَى رَبِّكَ

وَعْدًا مَسْئُولًا﴾ (١٦)

جا ئه ی خو شه ویست تۆ بلئ به و کافرا نه: ئایا ئه و سزا ناباره ی روژی قیامه ته باشه یا ئه و به هه شته هه می شه یه که له سه ر به لئین دراوه به موسو لمانه خوا وه پاریزه کان، وه بریار دراوه بۆیان له پاداشی ئیمان و کرده وه ی چاکه دا و ئه و به هه شته جیگه و مه لبه ندی پاشه روژی ئه و موسو لمانا نه یه؟

وه هه یه بۆ موسو لمانه کان له و به هه شتانه دا هه رچی دلایان داوای بکا و حالیان وه هایه ئه میننه وه تیایا هه تا هه تایه و ئه م پاداشه به لئینی پێ دراوه له لایه نی خودا وه و داوا کراو بو وه له لایه نی بهنده کانی خودا وه. واته کاتی خۆی موسو لمانان له ماوه ی

ژیانی دنیا داواى ئەو بە ھەشتانەیان لە خودا کردوو و خودایش ھەرموویەتی بە پێغەمبەران کە لە لایەنى خوداوە بەلێنیان پێ دراوہ خودا جێ بە جێی ئەکا.

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَٰؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ﴾ (١٧) قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَعَابَاءَ هُمْ حَتَّىٰ نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾ فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمِ مِنْكُمْ نُدْقَهُ عَذَابًا كَبِيرًا﴾ (١٩)

لەو رۆژەدا کە خودای تەعالا ئەو کافرانە حەشر ئەکا لە گەڵ ئەوانەدا کە ئەوان بەندەبیان بۆ ئەکردن بێجگە لە خودا، وەکوو عوزەیر و، مەسیح، خودای تەعالا ئەفەرمویت بەو کەسانە کە کافرەکان عیادەتیان بۆ کردوون: ئایا ئێوە ئەم بەندانی ئیمەتانە گومرا کردووہ یاخود ئەوان خۆیان گومرا بوون و رێگەى خۆیان ون کردووہ؟ ئەوانیش لە وەلامى پرسیارەکەى خودادا عەرزى ئەکەن: پەرورەدگارا تۆ پاکى و دوورى لە شەرىک و ھاوڕێ و قەت شیاو نییە بۆ ئیمە بێجگە لە تۆ کەسێ بکەین بە دۆست و یارمەتیدەر یا بەندەبى بۆ بکەین مادام ئیمە بەندەبى تۆبین و بەندەبى بۆ تۆ بکەین چۆن بە کەسێکى تر ئەلێین لە گەڵ بەندەبى تۆدا بەندەبى بۆ ئیمەیش بکا! نەخەیر شتى وا لە ئیمەوہ نەبووہ، بەلکوو تۆ بە گەورەبى و بە بێ باکى خۆت ئەمانەت کردووہ بە خاوەن دەستەلآت لە گەڵ باوک و باپیرەبانا و خوشى دنیات پێداون ھەتا ئەوانیش بابى بوون و ناوى تۆیان لە بیر چوووہ و بوون بە گەلێکى

له ناوچوو. جا پاش ئەم پرسیار و وه لآمه خودا به کافره کان ئەلێت: ئەوا ئەوانه که ئیوه به خودایان ئەزانن ئیوه یان به درۆخسته وه و یه خه یان هه لته کان له ههر وتاریکی وا که به زمانی ئەوانه وه ته تانوت، ئیتر ئیوه ناتوانن سزای خودا له خۆتان دووربخه نه وه و ناتوانن یارمه تیده ری ده س بخهن بۆ چاره ی ئەم سزایه که وا به سه رتانه وه، وه هه رکه سیکیش له ئیوه، ئەی خه لکی چه رخ و زه مانه، سته مکاری بکه ن به سه ریچی له فه رمانی پیغه مبه ر ﷺ ئەوه ئیمه سزایه کی گه وری پی ئەچیژین له روژی قیامه تا.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ﴾
وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢٠﴾

ئەی پیغه مبه ری خو شه و یست ئیمه پیش زه مانێ تو ههر پیغه مبه ری کمان ناردوو ههر وه کوو باقی مرو ف و ابوون و به بازاردا گه راون و خواردنیان خواردوو ه و له سه ر یاسای ئاسایی ئاده میزاد ژیاون و، وه ئەوانه که پیغه مبه ره کانمان بۆ ناردوون بی شه رمییان له گه ل کردوون، وه بازی له ئیوه م کردوو ه به هوی ناره حه تی بۆ با زی کتان، واته ئەم پیغه مبه رانه مان گیرۆده ی ده ستی کافره بن ئامانه کان کردوو ه و ئەوانیش خۆیان گرتوو ه، جا ئایا ئیوه یش له سه ر سوننه تی پیغه مبه ری پیش خۆتان خو ئە گرن، واته ههر ئەوه یش مونسبه بۆ ئیوه (یانی هه زره ت ﷺ و په یره وه کانی) که سه بر بکه ن، وه په روه ردگاری تو بینایه و چاوی له حا لی هه مووتانه وه یه.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَكُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا﴾
لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾

وہ ئەو کافرە بئەباوەرپانە کە هیوای گەشتیان بە ئیمە نیە لە قیامەتا، لەبەر ئەوە باوەریان بە قیامەت نیە، ئەلێن: ئەوە بۆچی بازێ لە فریشتەکانی ئاسمان نەهاتنە خوارووە بۆ سەر ئیمە بۆ ئەوە هەواڵمان پێ بدەن کە موحمەد ﷺ پێغەمبەری خودایە، یا خەیر بۆچی خودامان نەبینی هەتا پێمان بلێ باوەر بکەن بە موحمەد و ئیمەش باوەری پێ بکەین؟ بە راستی ئەم کافرانە گەلێ گەلێ خۆیان بە گەورە تەماشاکرد لە زاتی خۆیان و زیادەپرەوییهکی زۆریان کرد و لە ئەندازە لایان دا بە لادانیکی زۆر.

﴿يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا

﴿٢٢﴾ وَقَدْ مَنَّآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا﴾ ﴿٢٣﴾

ئەمانە کە ئیقتیراحی چاوپێکەوتنی فریشتە ئەکەن لە خۆیان دەرچوون، وە فریشتە نایەتە خوارووە بۆ لای کەس بۆ لای پێغەمبەرەکان نەبێ بۆ ئەوە کە پەیغامی خودا بێنن بۆ لایان. بەلێ فریشتە ئەنێرینە خوارووە بۆ گیانکێشانیان و بۆ دانەبەریان بۆ مەحشەر، وە لەو رۆژەدا کە فریشتەکان ئەبینن هیچ مۆژدە و خۆشی بۆ تاوانباران نیە، بەلکوو بە پێچەوانەو لەو رۆژەدا فریشتەکان یا گیان ئەکێشن، وە یاخود لێیان ئەخوڕن بۆ مەیدانی حسیب و کتیب. وە کافرەکان ئەلێن: دەخیل دەخیل خودا مەنعی ئێوە بکا لە هاتن بۆ سەرمان، وە یاخود ئێوە هەر دوورخراوە بن لێمان، واتە ئازاری دلی خۆیان بەرەبەر بە دیتنی ئەو فریشتانە دەرئەبرن.

وە لەو رۆژەدا دێین بە لای ئەو کردەوانەو کە ئەوانە کردوویان و، بە خەیاڵی خۆیان باش بوون، ئەو کردەوانە ئەکەین بە تۆز و تەمێکی بلأو کراوە بە ئاسمانا یا بە هەوای جیهانا.

﴿أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا﴾ ﴿٢٤﴾

وہ ئەوانە کە ئەچنە بەهەشتەوہ لەو چەرخەدا کە موسولمانەکانن زۆر باشتەرن لە کافرەکان لە بارەى قەرارگا و ئارامگا و شوێنى ئاسایش کردنەوہ.

﴿وَيَوْمَ تَشْقُقُ السَّمَاءُ بِالْغَمِّمْ وَنَزَلَ الْمَلَكُ تَنْزِيلًا ۝٢٥﴾ الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ
الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ۝٢٦﴾

وہ لەو رۆژەدا کە ئاسمان بە ھەور کەرت ئەبن، واتە پارچە پارچە ھەور لە ئاسمانەوہ دینەخوارەوہ و مەلائیکەیش لەگەڵ دەفتەر و نامەى کردەوہى خەڵکدا دینەخوارەوہ، جا لەو رۆژەدا سەرۆکی و گەورەیی و سەرداری ھەر بۆ خودایە و بەشى کەسى تێدا نامینێ. واتە لە دنیاى بە مولکی مەجازی جوړە علاقەیین ھەبە بۆ ئادەمیزاد، بەلام لە رۆژی قیامەتا ئەو نامینێ و ھەموو مال و دارایی ھەر بۆ خودایە و لە واقعیدا ئەو رۆژە رۆژیکە زۆر نارەحەت و ناھەموارە بۆ کافرەکان.

﴿وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيْتَنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ۝٢٧﴾ يَوْمَئِذٍ لَّيْتَنِي لَمْ أَخَذْ فَلَانًا خَلِيلًا ۝٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ
الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ۝٢٩﴾

وہ لەو رۆژەدا کە ئینسانی ستمکار ھەردوو دەستی خۆی لە پەشیمانیدا ئەگەزێ. ئەلێت: کاشکی لەگەڵ پێغەمبەرە ریگەم بگرتایە، ئەى ھاوار بۆ من کاشکی فلان کەسم نەگرتایە بە دۆست و برادەرى خۆم، بە راستى منى گومرا کرد لە خوێشەوێستى ئیسلام و باوەر کردن بە خودا و بە قورئان و خوێندنەوہى پاش ئەوہ کە ھات. بۆلام و کەوتە بەردەستم، وہ لە واقعیدا شەیتان لە بۆ ئینسان نامەردە و ئەکەوێتە دەست بڕینی ھەتا بە تەواوی ئەیفەوتینێ.

﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَرْبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ۝٣٠﴾

وہ لە ھەمان رۆژدا پیغەمبەر ﷺ عەرزى بارە گای خودا ئەکا و ئەلێ: پەرورەدگار! بە راستی گەلەکم تەرکی قورئانیان کرد، واتە پشتیان تێکرد و باوەریان پێ نەکرد کە کەلامی خودایە.

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا﴾ (٣١)

ئەى خۆشەویست وەکوو ئەم کافرانە لە زەمانی تۆدا دوژمنی تۆن و باوەرت پێ ناکەن ھەروا بپاریمان دا بۆ ھەر پیغەمبەرێ دوژمنی لە تاوانبارەکان، بەلام خودای تەعالا بەسە لە بابەتی شارەزا کردن و یارمەتیدانی ئەو پیغەمبەرەکانە کە ناردوونی وە لە یارمەتی تۆیشدا کە بە حق رەوانە کراوی بۆ سەر جین و ئینس.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا﴾ (٣٢)

واتە کافرەکان وتیان: بۆچی قورئان ھەمووی بە یەک جوملە بە جاری نەھێنرایە خوارەو؟ وە ئیمەش لە وەلامدا ئەلێین: بۆیە قورئانمان بەش بەش کرد و بەرودوا ناردمانە خوارەو تا دلێ تۆی پێ بەھێز بکەین بۆ ئەو لە مەعناکەى تێ بگەیت، یا بۆ ئەو دلێ تۆ دابمەزرتین لە ئیمان! چونکی لە ھەر کاتێکدا کەسێ یا چەن کەسێ پرسیارێ بکەن و من چەن ئایەتێ رەوانە بکەم بۆ وەلامی ئەو پرسیارە گەلێ دلێ دابمەزری و شادمان ئەبێ بە میھرەبانی خودای تەعالا. ھەروا مادەم بە پێی رووداو ئایەت بیتە خوارەو ئینسان باشتەر لە راستی تێ ئەگا و زیاتر بەرچاوی دلێ گوشاد ئەبیتەو، وە مادام بەش بەش بیتە خوارەو لە گەل ئەویشا کەس نەتوانی بەرھەلستی بکا ئەو زۆرتەر و زیاتر دەرئەکەوێ کە قورئان موعجیزەى وەى لەو کە ھەمووی بە جاری بیتە خوارەو و بەرھەلستی نەکری، وە لەبەر ئەو ئینسان

حالی ئەبى جار به جار که حوکمی پیشوو مەنسوخ بووه و ئەم ئایەتە که لە دواییدا هاتووە ناسیخە بۆ ئەو. وە مادام بەش بەش بێتە خوارەووە لە هەر جارێکدا بازێ بەلگە بە پێى کات دەرئەکهوئ بۆ تیگە یشتن لە مانای قورئان و ئینسان باشتەر دلێ لەسەر ماناکەى دائەمەزرئ.

وە هەروا که بەش بەش و بەرودوا ناردمانە خوارەووە بۆ لات لەبەر ئەو فەوائیدە که وتران ئەو ئایەتە تانە یشمان بۆ خویندیتەووە بە شتووەیەکی بە مۆلەت و ئایەت لە دواى ئایەت.

﴿وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا﴾ (۳۳)

ئەى پێغەمبەرى خوشەوێست! ئەمێن بە ئەو کافرانە هێچ پرسیاریکی پرپووچی وات لێ ناکەن که وەکوو «ضرب المثل» وابێ ئیلا ئیمە لە بەرانبەرى ئەووە نمونە و مەسەلێکی راست و واقعی و زۆر جوانترت لە عیبارەتى خەلکی بۆ ئەنێرین بۆ دەربرینی ئەحکامی دینی چ ئیعتیقادی و چ کردەوێی و چ ئەخلاقى و چ غەیری ئەمانە.

﴿الَّذِينَ يَحْمُرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا﴾ (۳۴)

ئەو کافرە بەدبەختانە که حەشر ئەکرین و ئەبرین بۆ دۆزەخ بەسەر روخسارا نەک بەسەر پێدا لەبەر سەرسەختی و بەد کردەوێی خۆیان ئەوانە ناھەموارترن لە باقى خەلک لە خوسووسى جینگە و ریگەى قیامەتەووە و زۆرتر لە خەلکی تر گومران. ئەم ئایەتە لە مەقامی رەدى وتاری کافرەکانایە که وتووێانە: موخەممەد و پەرەوانى لە پاشەپۆژا لە هەموو کەس خراپترن، جا خودایش ئەفەرموئ: ئەو کافرانە که بەو جۆرە ناشایستە ئەبرین بە ریگەدا ئەوانەن خراپتر نەک ئێو.

ریوایه‌ت کراوه له نه‌نه‌سی کورێ مالیکه‌وه: کابراین هات عهرزی حه‌زهره‌تی ﷺ کرد: چلۆن کافران به‌سه‌ر روودا نه‌پۆن بۆ حه‌شر؟ نه‌ویش فه‌رمووی: نه‌و که‌سه نه‌یان با به‌پیدا له‌سه‌ر دوو پێ نه‌یشتوانی له‌سه‌ر روو حه‌شریان بکا له‌ روژی قیامه‌تا.

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾﴾

وه کیتابی پیرۆزی ته‌وراتمان دا به‌ موسا و هاروونی برایمان کرد به‌ وه‌زیری و پشتیوانی له‌ بانگ کردنی خه‌لکدا بۆ دین و فه‌رمانبه‌رداری خودا، جا پێم وتن: برۆن بۆ سه‌ر نه‌و گه‌له‌ که‌ سه‌رپێچیان کردووه و ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌یان به‌ درۆ خستوووه‌ته‌وه، نه‌وانیش رو‌یشتن و بانگیان کردن بۆ دینی حه‌ق که‌چی نه‌وان به‌ره‌هه‌لستان کردن، جا ئیمه‌یش یارمه‌تی موسا و هاروونمان دا و نه‌وانمان ریشه‌که‌ن کرد.

﴿وَقَوْمٌ نُّوحٍ لَّمَّا كَذَبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً ۖ وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾﴾

وه گه‌لی نووحیسمان به‌ ناو و لافاوی بێ‌نامان خنکان له‌و کاته‌دا که‌ ئینکاری نووح و باقی ره‌ه‌به‌رانیان کرد و کردم‌ن به‌ نیشانه‌ی قار و ته‌وانایی خۆمان بۆ ئاده‌میزادان، وه‌ ئاماده‌مان کرد بۆ نه‌و سه‌ته‌مکارانه‌ سزایه‌کی سه‌خت و ئیش گه‌یین.

﴿وَعَادًا وَثَمُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾﴾

هه‌روا گه‌لی عاد و گه‌لی سه‌موود، کۆمه‌لی بیرێ نه‌چنراو و، خه‌لکی چه‌ن چه‌رخێکی دیکه‌ی به‌ینی کۆن و تازه‌ی نه‌و کافرا‌نه‌یسمان کرد به‌ نیشانه‌ی ته‌وانایی خۆمان.

هوودی نارد بۆ عاد، سالح بۆ سه موود شوعه یب بۆ نه هلی بیرى نامه سعوود
 چونكى قه ومه كان گه ران به ئینکار ده ماریان ده رها ت له رووی رۆزگار
 خودایش هه ر ماوه و قودره ت وه کوو خوی جا کئى نه یه وئى بیته مه یدان بۆی؟
 خۆزگه م به و که سه له سه ر هۆش و فام نه ژى و خوی نا کا به په ندی نه ییام

﴿وَكُلَّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثِلَ ۖ وَكُلًّا تَبَرَّأْنَا تَنْبِيْرًا ﴿٣٩﴾﴾

وه بۆ هه ر کام له م قه ومانه نه وه ی پئویست بئى له ئامۆزگاری و گیرانه وه ی به سه رهاتى
 عه جایی رۆژانی پئشووی گهلانى رابوردوو بۆمان گیرانه وه بۆ نه وه په ند بگرن و
 به نه ده ب فه رماني پئغه مبه ره كان وه ربگرن، به لام په ند و ئامۆزگاری سوودی نه بوو،
 جا هه موویانمان هاری به یه کا و هه لمان وه راندن.

﴿وَلَقَدْ أَتَوْا آلَ الْفَرِیَةِ الَّتِیْ أَمْطَرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ ۚ أَفَلَمْ یَكُونُوا
 یَرْوْنَهَا بَلْ كَانُوا لَا یَرْجُوْنَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾﴾

وه نه و کافرا نه گهلئى جار رابوردوو به سه ر نه و دیدا که بارانی ناشیرینی نابار،
 یانی به ردی قاری خودایان به سه را بارى، ئایا نه مانه نه و به سه رهاته یان نه دیوه هه تا
 په ندی پئى بگرن؟ به لکوو نه گه ر چاوشیان پئى بکه وئى په ندی لئى وه رناگرن؟
 چونكى به ته مای زیندوو بوونه وه ی قیامه ت نین.

﴿وَإِذَا رَأَوْكَ إِن یَخْذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا ۚ أَهَذَا الَّذِیْ بَعَثَ اللَّهُ
 رَسُوْلًا ﴿٤١﴾ إِن كَادَ لَیْضِلُّنَا عَنْ ءَالِهَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَیْهَا
 وَسَوْفَ یَعْلَمُوْنَ حِیْثَ یُرَوْنَ الْعَذَابَ ۚ مَن أَضَلُّ سَبِیْلًا ﴿٤٢﴾﴾

کاتئى نه و کافرا نه تو نه بینن نه تکه ن به جیگه ی پئکه نین و گالته جار و نه لئین: ئا
 نه م شته بئى نرخیه خودا به رابه ری ناردوو یه تی بۆ ئیمه؟! به راستی له وانه بوو له

رینگه لامان بدا و ونمان بکا و دوورمان بختاهوه له بهندهیی بتهکانی خوومان، نه گهر خوومان نه گرتایه و بهردهوام نهبویهین له سهر بهندهیی بتهکان. جا خودا نهفهرمویت: نهو کافرانه له داهاتووی نزیکدا، کاتی سزایان چاو پی نهکهوئی، نهزانن کی له کی گومراتره له بارهی رهوشت و رهفتارهوه.

﴿أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوْنُهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا﴾ (۴۳)

ناگادارم بکهن و ههوالم بدهنی نایا نه گهر که سنی خودای واقعی خوئی بکا به ههواي نهفسی خوئی، نایا تو نهبی به وهکیل بو نهو که سه و نهتوانی چاری تهنگوچه له مه و ناباریی نهو بکهی؟

﴿أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا﴾ (۴۴)

نهخهیر نایا تو گومان وا نهبهی که زۆربهی نهو کافرانه به گوئی شت نهیسن، یا چاویان شت نهبینی بهبینن و بیستنی که سوودی لی وهربگرن؟ نهخهیر نهوانه وهکوو ناژهل وان، بهلکوو له ناژهلیش گومراتر و خراپترن؛ چونکه ناژهل مل رائه کیشن و به فهرمانی خاوهنه که یان نهجوولینهوه و جار جار دۆست و دوژمنی خویمان له یهك جیا نهکه نهوه.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا﴾ (۴۵) ﴿ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا﴾ (۴۶)

نایا نهی خاوهن چاو ناروانی و تهماشناکهی خودای تهعالا چلۆن سیبهری راخستوه بهسهر رووی جیهانا له بهینی تولووعی فهجر و تولووعی رۆژا، وه نه گهر بیویستاین راوهستی نهوه له شوینی خویدا دامهزراوی نهکرد و بهو شیوه نهمایهوه و،

كەس گومانی نەدەبرد كە ئەو سیبەرە شتیکی راستەووبوو و ھەیه، لە پاشان دەرکەوتنی روژمان كرد بە دەلیل لەسەر ئەو كە شتیکی واقعی و دامەزراو، پاش ئەو ئەو سیبەرەمان وەرگرتەو بۆ لای خۆمان وركە وركە لەسەر میزانی بەرز بوونەوێ روژ. جا ئەم ئایەتە پیرۆزە دەلیلە لەسەر ئەو كە سیبەر شتیکی وجودیە و سیبەر رووناکیەکی میانەیه لە نیوان تاریکی تەواو و رووناکی تەواو.

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا﴾ (٤٧)

خودا خودایەکی وایە كە ماوێ شەوی كردوو بە بەرگ و پۆشاك بۆ ئێو. واتە داتان ئەپۆشی لە بەرچاوی دوژمنان ئەگەر بە شەوا بڕۆن بۆ شوینی، وە داتان ئەپۆشی لە بەرچاوی تەماشاكەران ئەگەر یەكێ بیەوێ بۆتان بپروانی، وە ئەبێ بە قەلا و پارێزگا بۆتان و داتان ئەپۆشی لە بەرچاوی ئەوانەدا كە قەسەدی سەرتان ئەكەن، وە نوستیشتی كردوو بە ھۆی ئاسایش بۆ لەشتان لە كاتی ماندوووبونا و بۆ دلتان لە كاتی پەستی و زویریدا، وە ماوێ روژی كردوو بە ھۆی دەرچوون لە مأل بۆ كار و كاسیبتان و ئەگەر نوستن بە مردن دابنێن ئەو بەخەبەرھاتنی روژ وەكوو زیندوووبوونەوێ قیامەت وایە (نوستن بۆ مردن).

﴿وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا﴾ (٤٨) ﴿لِنُخْرِجَ بِهِ بَلَدَةً مِّمَّا وَشَقَّيْهُ، مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَمًا وَأَنْاسِي كَثِيرًا﴾ (٤٩)

وە خودا خودایەکی وایە كە باكان رەوانە ئەكا بە بەینی زەوی و ئاسمانا بە موژدەدەر لە بەردەمی بارانی رەحمەتی خۆیەو و بە دواي ئەودا باران ئەنێرێ، وە ئیمە لە

ئاسمانەوہ رزاندوو مانە و ناردوو مانە تە خوارەوہ بارانیکی زۆر پاک و خاوی وا خۆی
ساف و پاکە و ئەوەندەیش رەوان و سافە پیسی لائەبا و شت پاک ئەکاتەوہ، وە ئەو ئاو
و بارانەیشمان بۆیە رزاندوو تە خوارەوہ هەتا شاریکی وێرانی پێ زیندوو بکەینەوہ،
واتە شاریکی وێران لەبەر برسیتی و بێ ئاوی و بێ نانی، یا عەرزیکی وێرانی وشکی
بێ سوود و خێر. وە بە ئاوی ئەو بارانە ئاو ئەدەین ئادەمیزادیکی زۆر و گیانلەبەرانیکی
بێ ئەندازە لەوانە ی که لەسەر زەویدا دروستمان کردوون.

﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا إِلَيْهِمْ لِيَذَكَّرُوا فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۝٥٠﴾

وە بە راستی ئێمە ئەم باسەمان کردوو بە عیباراتی جیا جیا و لە موانسەباتا لە
بەینی ئەوانەدا بۆ ئەوە بیرئ بکەنەوہ بە هۆی ئەو دەرس و ئامۆزگاریانەوہ، کەچی
زۆربە ی ئادەمیزاد هیچیان - بێجگە لە کوفر و ئینکاری خودای تەنیا - ناوی و
ئینکاری ئەو نێعمەتانە ئەکەن کە پێیان دراوہ.

﴿وَلَوْ شِئْنَا لَبعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ۝٥١﴾

ئەگەر خواستمان لەسەر بوايە لە هەموو دێیە کدا رابەرئکی ئادەمی ترسیتمان
ئەنارد، بەلام ئیکتیفامان کرد بە تۆ لەبەر ریزی تۆ لە لامان.

﴿فَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ۝٥٢﴾

مادام من خودایەکی ئەوەندە گەورەم تۆ هەرگیز ئیتاعە ی کافرەکان مەکە لەو
بیر و باوەرە نابارانیانەدا و لەو کردەوہ ناھەموارانەدا کە کافرەکان وان لەسەری، وە
ھەمیشە جیھاد بکە و بە هۆی ئەم قورئانەوہ تێکۆشە لە گەلیانا بە تیکۆشانیکی
گەورە و بە ئامۆزگاری و بە تەرغیب لەسەر بەھەشتی بەرزی پایەدار و ترساندن
بە دۆزەخی ناھەموار، بەلکوو روو بکەن لە خودا و لادەن لە ھەرا.

﴿وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا﴾ (۵۳)

خودا خودایه کی وایه دوو ده ریای له پال یه کا راگرتوو به تیکه لی سنووریان له گهل یه کا، نهم ده ریایانه ناویکی خوش و ساف و گه واری هیه، وه نه وه ی که یان ناویکی سویری تالی هیه، وه له بهینی نهم دوو ده ریادا په رده یه کی قودره تی داناوه و ته بیعه تیکی مانیه و دافیه ی وای دروستکردوو نایه لی تیکه لی یه ک بین و، وه زعیکی له مونافه رت دروستکردوو له ناویانا که له وانه نییه تیک بجی و بین به مولا یه مه ت له بهینی نه وانا، وه به زمان به یه کتر نه لین: ﴿حَجْرًا مَّحْجُورًا﴾ نه مه وی دوور به له تو و زور دوور به.

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا﴾ (۵۴)

وه خودا خودایه که دروستی کردوو له ناوی تو م گهل ناده میزاد، وه نه و ناده میزاده ی کردوو به هوی نه سب و باوک بو نه ته وه نه گهر نیرینه یه، وه به هوی تیکه لی و خزمایه تی زن و زنخوازه وه نه گهر مینه بی، وه خودای تهعلا ته وانا بووه و ههر ته وانا یه، له سهر ههر شتی خواستی بکا بو کردن نه یکا و ههر چی خواستی لئی نه بی نایکا.

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا﴾ (۵۵)

نه و کافرا نه بنده بی نه که ن بیتجگه له خودا بو چهن بتی که سوودیان بی ناگه یه نن و زیانیان لئ ناده ن، واته خاوه نی هیچ هیزی نین هه تا سهر فی بکه ن له سوودا یا

له زیانا به رابه به کەس، وه به راستی هەر له ئەساسه وه کافر نامەرد بووه و پشتیوانی شەیتانی کردووه له موخالهفە ی خودادا.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ٥٦

وه ئیمە تۆمان نەناردوووه به موژدهدهر نەبێ بو موسولمانان و ترسینهەر بو کافران و تۆ هەر حەقی موژدهدان و ترساندنت هەیه و بەس.

﴿قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَيَّ رِيبَ

سَبِيلًا﴾ ٥٧

تۆ ئە ی رابه‌ری راست بلێ به و کافرا نه: من داوای هیچ پاداشی له ئیوه ناکەم ئە وه نەبێ هەرکەسێ ئەیهوێ رینگه‌ین بگریته بهر بو لای خودای خوێ و ئەو رینگه‌گرته بهشی منیشی تیا به له پاداش له روژی خویدا.

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بُذُوبِ

عِبَادِهِ خَيْرًا﴾ ٥٨

وه ئیعتیماد بده و پال بده‌روه به‌سه‌ر میهره‌بانی و پاراستنی ئەو خودایه که زیندوووه و نامرئ و ته‌نزیه‌ی بکه له عەیب له‌گه‌ل سوپاس و ستایشیا، ئەو خودایه به‌سه له خوسووسی ئاگادارییه‌وه به‌سه‌ر گونا‌هه‌کانی به‌نده‌کانی خویدا.

﴿الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى

عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ خَيْرًا﴾ ٥٩

ئەو خودایه خودایه‌کی ئەوته‌وه که ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردوووه له نەبوونه‌وه به خواستی خوێ له ماوه‌ی شەش روژا و پاش ته‌واو کردنی خەلقی

ئاسمان و زهوی ئەو خودا میهره بانه عهرشی به گه ورهیی و پایه بلندیی خۆی راگرت، جا پرسیار بکه له که سێکی ئاگادار لهو وه زعی خهلقی ئاسمان و زهوییه و ئەو زالبوون و داگرتنی عهرشه هه تا بۆت به یان بکا. وه ئەو که سه ئاگاداره نیسه به هزهره ﷺ زاتی خودایه و نیسه به ئومه تی پتغه مبه ریش پتغه مبه ر خۆیه تی یان زانایانی ئومه ته که ی.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا﴾ ﴿٦٠﴾

وه کاتی به وان ئەوتری: سوجده بهن بۆ ئەو خودایه که ره حمان و میهره بانه، یا مه شهووره به وه سفی «ره حمان»، ئەلین: ره حمان کیه؟ نایا ئیمه سوجده نه بهین له بهر خاتری فه رمانی تو؟ وه ئەمر به سوجده نه فره تیان زیاد ئەکا و به ته وای له ئیتاعه ی خودایان دوور ئەخاته وه.

﴿نَبَارَكُ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا﴾ ﴿٦١﴾

زۆر گه ورهیه ئەو خودایه که دروستی کردوه له ئاسمانا چهن بورجیکی بهرز و له ناو ئەو بورجانهدا چرای روژ و مانگی خاوهن رووناکی و دنیا رووناک که ری تیدا داناوه.

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنۢ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا﴾ ﴿٦٢﴾

خودا خودایه کی وایه که شهو و روژی کردوه به دوو ماوه ی وه ها که به شوینی یه کا دین له بۆ ئەو که سانه که خواستیان هه یه بیر بکه نه وه له گه ورهیی خودادا، وه

ئەم شەو و رۆژە و زیاد و كەمى سەعات و دەقیقەیان و دەوامى و جوودى ھەركام بە شوئىنى ئەودا بكا بە دەلیل لەسەر و جووى پەرورەدگارێكى «واجب الوجود»ى زىندووى زانای تەوانای خواوەن خواست، وە یا بۆ كەسى كە بە دڵ بێر لە نىعمەتەكانى ئەكاتەو و ئەیهوئى سوپاسى خودا بكا لەسەر ئەو نىعمەتانە كە بەردەوامن وەكوو نەفسى شەو و رۆژەكە و ئەو خۆشى و نىعمەتانەیش دەستى ئەكەون لە ناویانا.

بزانن! ئىمە كە چاوە ئەكەینەو ئەزانین ئەم جیهانە و ئەم زەوى و ئاسمانە بە دەوام یا رۆژە یا شەو و دیارە ئەمە بە جوولاندنى ئەجزای جیهانە.

لەمەوپێش خواوەن حىكمەتە رىازییەكان ئەیانوت: رۆژ و مانگ بە دەورى زەویدا ئەسوورپێتەو، وە ئىستە ئەلێن: زەوى و باقى ئەستىرە گەرۆكەكان - كە تا ئىستە یازدەیان زانراو - بە دەورى رۆژدا ئەسوورپێتەو و، مانگ لە بەشى زەویيە و بە دەورى زەویدا دەسوورپێتەو.

وە بریاریان داووە كە زەوى دوو ھەلسوورپانى ھەيە: ھەلسوورپانى بە دەورى مەركەزى خۆیا لە ھەموو شەو و رۆژێكدا جارى و بەم ھەلسوورپانە شەو و رۆژ پەیدا دەبن، واتە ھەتا رۆژى لێو دیارە رۆژە و كاتى كە رۆژى لێ ئاوا بوو شەو. وە ھەلسوورپانى بە دەورى رۆژدا كە لە ماوەى سالتىكى رۆژیدا تەواو ئەبن، واتە بە سێسەد و شەست و چوار رۆژ و كەسرىك یانى بە دوازدە مانگى رۆژى كە شەش مانگیان لەسەر ژمارەى سى و یەك رۆژن و پێنج مانگیان لەسەر سى رۆژن و مانگى لەوانە لەسەر بیست و ھەشت رۆژ و كەسرىك بە ئەندازەى چوارىەكى رۆژى كە ئەكاتە سێسەد و شەست و چوار رۆژ لە سى سالا و سێسەد و شەست و پێنج رۆژ لە سالى چوارەما.

وە مانگیش كە سەر بە زەویيە سالى دوازدە جار دەورە ئەكاتەو بە دەورى زەویدا بە حسیبى شەش دەورەى بە سى رۆژ و شەش دەورەى بە بیست و نۆ رۆژ كە

ئەكاته سێسەد و پەنجاو پێنج رۆژ، واتە جیاوازی سالی رۆژی و مانگی لە سێ سالدایە نۆ رۆژە و لە سالی چوارەما بە دە رۆژە، وە لەبەر ئەمەیه كە سالی ۱۲ مانگی لە جینگە خۆیدا نامینێ و هەموو سالی چەن رۆژی دیتە پێشەوه.

بە هەر حال كە هەلسووپان بۆ زەوی بێ بە دەروی رۆژا ئەو دائیرە بەش كراوە بە دوازدە بەشەوه، واتە دوازدە بورج، بازیکیان بە سێویەك رۆژ ئەبڕێ و بازیکیان بە سێ رۆژ و یەكێکیان بە بیست و هەشت رۆژ و كەسری.

وە ناوی ئەم دوازدە بورجه بەم شیوهیه، حەمەل، سەور، جەوزا، سەرەتان، ئەسەد، سونبۆلە، میزان، عەقرب، قەوس، جەدی، دەلو، حوت.

وە سێرێ ئەم ناوانەیش ئەوهیه ئەو بورجه كە زەوی ئەبیرێ بریتیه لە چەن ئەستیره نەجولاًو كە لەسەر شیوهی بەرخ و، گاو، گۆز و، قرزنگ و، شیر و، گۆل و، ترازوو، دووپشك و، كەوان و، كارژەلە و، دۆلچە و، ماسیه، واتە وەها رێكەوتوون و لەبەرچاودا وادیارن لەو شتانه دەچن، ئەنا لە واقیعا ماوهی ئەو ئەستیرانه لە بەینی خۆیاندا زۆر زۆر دووره لە یەك.

وە بزانی سالی مانگی بریتیه لەوه كە دوازدە جار مانگی یەك شەوه ببینن. بەم مەرجە جاری دوایی رۆژەكانی تەواو بكا كە سێ رۆژە، یا بیست و نۆ رۆژە. وە دانانی مانگی «موحه‌رەم» بە سەری سالی مانگی لەبەر ریزی برباری خەلیفە دووهم عومەری كۆری خەتابە (ع) كە موحه‌رەمی كرد بە سەری سالی كۆچی واتە كۆچكردنی حەزەرەت (ع) لە مەككەوه بۆ مەدینە.

وە سالی رۆژی بریتیه لەوه نيمسال تەماشای ئەوەت كرد رۆژ یا زەوی لە یەكەم نوختهی بورجی حەمەل دەرکەوت جاريکی تر تەماشایان بکەي بگەنەوه ئەو نوختهیه كە ئەمە بە سێسەد و شەست و چوار رۆژ و كەسری جێبەجێ ئەبن.

جا پاش نه وه که سهرزه نشتی کافره کانی کرد له سهر نه وه که سوجده بو «ره حمان»
 نابهن و فیز و ده مار نه یانگری، ئیسته باسی نه وانه نه کا ئیتاعهی خودا نه کهن و
 سوجدهی بو نه بن و نه وهنده په یوهندیان به فره مانی خوداوه هه یه مه شهوورن به
 «عباد الرحمن» و لهم نایه ته دا چهن نیشانه یه کیان به یان نه کا و فره مووی:

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ
 الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ (۶۳)

واته بهنده خالیسه کانی خودای میهره بان نه وانه که به سهر زه ویدا به ئارامی
 نه روژ و کاتی نه زانی قسه ی ناموناسییان له گه لدا بکا نه وان قسه یی نه کهن که هوی
 ئارامی و سه لام بی، وه یا خود نه مان نه ئین: «السلام علیکم».

﴿وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَمًا﴾ (۶۴)

وه نه و که سانه که شه و نه میننه وه و له بهر تاعه ت و ره زای خودا به راوه ستانه وه
 له نوژا و به سوجده بردن له نوژا، واته شه و نوژ نه کهن له بهر ره زای خودا.

﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا
 كَانَ غَرَامًا﴾ (۶۵)

وه نه وانه که له خودا نه پارینه وه و نه ئین: په ره وردگاری ئیمه سزا و ئازاری
 دوزه حمان لی لاده، به راستی سزای دوزه خ له سهر ئینسان گران و قورسه.

﴿إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾ (۶۶)

به راستی دوزه خ جیگه و شویتیکی خرابه و دانیشن و زیان تیایا زور ناهه مواره.

﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ
 قَوَامًا﴾ (۶۷)

وه ئەوانەن کاتێ که مەسرهف ئەکەن زیاده‌په‌وی ناکەن و له سنووری خوێان دەرناچن، هه‌روا ته‌نگ کاریش ناکەن له‌سه‌ر ئەوانه‌ وان له‌ به‌رده‌ستیانا و مەسره‌فه‌که‌یان مامناونجییه و له‌ نێوانی ئەم دوو پایه‌دايه.

﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهْكًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَنْتُزِعُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾﴾

واته به‌نده‌کانی خودای میه‌ره‌بان ئەوانه‌ن که له‌گه‌ڵ ئیعتیراف به‌ خودادا خودایه‌کی دیکه‌ ناپه‌رستن و داوای رزق و رۆزی لێ ناکەن، واته‌ هه‌ر خودای عاله‌م به‌ په‌روه‌ردگاری راست و شیای به‌نده‌یی نه‌زانن و که‌سی تر ناکەن به‌ هاو‌پێی. وه‌ هه‌رکه‌سی که‌ خودا کوشتنی نه‌وی حه‌رام کردبێ نایکوژن به‌ هۆی سه‌به‌به‌یکی حه‌قی شه‌رعییه‌وه‌ نه‌بێ بۆ کوشتنه‌که‌ی وه‌کوو «قیساس» یا وه‌رگه‌رانه‌وه‌ له‌ نایینی ئیسلام، یا زینا کردن له‌ حاڵی «احصان» له‌گه‌ڵ ژنی بیگانه‌دا. وه‌ زینایش ناکەن، واته‌ ناچه‌ لای ژنیکی بیگانه‌ و ده‌ست بۆ ژن نابەن به‌ بێ یاسای شه‌رعی. وه‌ هه‌ر که‌س ئەم گوناخانه‌ بکا نه‌گا به‌ تاوانی بێ‌پایانی ناهه‌موار و له‌ رۆژی قیامه‌تا له‌ ناو دۆزه‌خا سزا و تازاریان بۆ چه‌ن قات نه‌کریته‌وه‌، له‌به‌ر نه‌وه‌ که‌ بیجگه‌ له‌ کوفر پیاوکوژن و، بیجگه‌ له‌ مانه‌یش داوین‌پیس و، له‌و سزادا نه‌مینه‌وه‌ به‌ سووکی و بێ‌نرخ‌ی هه‌تا هه‌تایه‌. که‌سی نه‌بێ له‌ پاش ئەم گوناخانه‌ ته‌وبه‌ بکا و واز له‌و گوناخانه‌ به‌ینی و کوفره‌که‌ی به‌ ئیمان

بشۆریتەوه و کردار و کردەوهی خۆی باش بکا، ئەوه ئەم کەسانە خودای تەعالا کوناھەکانیان ئەپۆشی و خراپەکانیان بۆ ئەکا بە چاکە و خودای تەعالا میهرەبان و تاوانبەخش بوو و ھەر وایش ئەبێ.

چونکہ ئەو کەسە کە تۆبە ی ساغ ئەکا و بە شوێن تەوبە کەدا کردەوهی باش ئەکا ئەوه بۆ لای خودا ئەگەریتەوه بە گەڕانەوهیەکی راست.

﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ۖ﴾ (۷۲)

و بە نەندەکانی خودا ئەوانەن کە شایەتی درۆ نادن، وە یاخود لە شوێنی درۆ و دەلەسە کردن و نامەردیدا دانانیشن و، کاتێ کە بەسەر کردەوهی پووچ و بەتال و بەسەر وتاری بێ سوود و قال و مەقالا رائەبوورن بە وینە ی پیاویکی بە حورمەتی وەھا رائەبوورن کە لاناکاتەوه بە لای کار و وتاری بێ سوودا. جا ئەمە لەسەر ئەو ئەساسە یە کە فرمانە پووچە کە گوناھێکی گەورە نەبێ، وە یا دەستیان نەپروا بەسەر تیکدانیا، ئەگەرنا پێویستی سەرشارانی موسوڵمانە کاتێ مۆنکەریکی دی پێویستە بە دەست یا بە زمان چاری بکا، جا ئەگەر ھەر دەست و زمانی کاریان پێ نەکرا ئەوجار بە دل ئەو کارە ی پێ ناخۆش بێ.

﴿وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا﴾ (۷۳)

و بە نەندەکانی خودا ئەوانەن کە ھەرکاتێ ئامۆژگارییان کرا بە ئایاتی خودا وەری ئەگرن و کەپانە و کوێرانە بە سەریاندا ناپۆن. واتە خۆیان کەپ ناکەن بۆ بیستنیان و خۆیان کوێر ناکەن بۆ تەماشاکردنی ئەو شتانە کە لە ئایەتەکانا کراون بە ھۆی دەرسی دینداری بۆیان.

﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ
وَجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ (۷۴)

وه بهنده کانی خودا نه وانه نه که له خودا نه پاپښته وه و نه لاین: پهروه ردگارا له لایه نی
ژنه کانمانه وه و مندا له کانمانه وه فیڼکی چاومان پی بیه خشه.

واته ژنه کانمان بکه به یارمه تیده رمان له ژینی دنیادا هه تا بتوانین باش بهنده یی
تو بکه یی و چاومان رووناک بیته وه و سارد بیته به ناوی سارد؛ چونکی ښان
نه گهر خه فته تبار پی دلې جوش نه خوا و ناوی گهرم دیته چاوه کانییه وه و به گریان
نه پرژیته خواره وه. نه گهر شادی بو پی و دلې شادمان پی نه وه چاوی ناوی ساردی
تی نه زی.

وه پهروه ردگارا له لایه نی نه ته وه مانه وه هم فیڼکی چاومان بده ری. واته نه ولاد
و نه حفادیکمان پی بده یارمه تیمان بدن له سهر بهنده یی، وه یاخود له پاش مردنی
نیمه بین به باشرین جیگر هه تا تیمان و زانست و نان و ناو و خزمه تی موسولمانان
له خانه دانمان نه بری و، بمان که به پیشه وا بو موسولمانه خاوهن پاریزه کان.

﴿أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا نَحِيَّةً
وَسَلَامًا﴾ (۷۵) ﴿خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾ (۷۶)

نه و که سانه که نه و سیفه تانه یان هیه و که رابورران نه وانه پاداشیان نه دریته وه
به باله خانه ی خاوهن سه فا له به هشتا به هوی نه وه وه که خوځیان گرتووه له سهر
تهرکی شتی حرام و ناپه وا، وه بو به جی هینانی تاعه ت و بهنده یی خودا. وه له و
شوینه به رزانه دا پیشوازیان نه کړی به سه لام و ریز، واته فریشته کان دین به پیریانه وه
و سه لامیان لی نه که نه، وه کوو له کوتایی سووره تی «زمر» دا [نایه تی ۷۳] نه فهرمویت:
﴿سلام علیکم طبتم فادخلوها خالدین﴾.

بزانن! خودای تەعالا لە باسی بەندەکانی خۆیا لەم ئایە تە پیرۆزانەدا نۆ سیفەتی بەیان کرد کە بە «مهمات» ئەژمێررێن لە بیر و باوەرا و، لە دەست و داوین پاکیدا و، لە دووری لە دەس بڵاوی و هەڵبەیی لە مەسرەفدا و، لە دووری لە شایەتیدانی درۆدا و، لە دووری لە فیز و دەمار کردنا و، لە تەوبە کردن لە گوناھ و، لە شەونویژ و موناجاتا و، لە پارانەووە بۆ پاراستن لە سزای دۆزەخ، وە لە داوا کردنی ئەنجامی باش لە خانەوادە و خانەدانا، وە باقی سیفاتی موسوڵمان وێنە ی ئەمانەن یا کەمترن لەمانە، بەلام ئەمانە زۆر بە نرخن بۆیە خودا لەم شۆینەدا باسی کردن، وە لەم شۆینەدا بە مونسەبە ئەم چەن ھۆنراوەمە نووسی:

<p>بەندە ی خالیسی بارەگای خودا دوورە لە ئیشراک لە کوفری مەعبود دەستی خاویتە لە خویتی ناحەق مەگەر بە جۆری لەوا مەئموور بێ بە کاری فاحیش، بە زینا کاری یەکن لەمانە ی ئەگەر ھاتە رێ زووبەزوو لەسەر ھیمەتی مەردان بە پەشیمانی لە بای «سیئات» ئەونە بە رەحمە خودای میھرەبان بەندە ی خوداوەند دوورە لە درۆ دوورە لە فیز و دەمار ی نابار وا ئەروا لەسەر پانایی زەوی دوورە لە تەبزیڕ، لە کاری ئیسراف دوورە لە تالی و لە ترشی کەلام لە روژ و شەوا بە یاسای ئیخلاص</p>	<p>کە تەوفیق درا بۆ رینگە ی ھودا لە غەیری خودا نایەوی مەقسود نابێ بە ئازار بۆ بەشەر «مطلق» یانی بە ئەمری خودا مەجبوور بێ گیرۆدە نابێ بە شەرمەساری کاری بە تەوبە جێ بەجێ ئەبێ مەشوورەت ئەبا بۆ دەرگای یەزدان بۆی دێ نەسیمی عەتری «حسانات» تاوانی ئەکا بە خەیر و ئیحسان چ بۆ شەھادەت چ بۆ گفتوگۆ مەخسوس بەرەبەر بە پیاوی ھەزار دەنگی پێی نەبێ بە دەنگی قەوی میانە خەرچە بە یاسای ئینساف وەلامی نادان ئەدا بە سەلام لە «ذمە» ی واجب خۆی ئەکا خەلاس</p>
--	---

بىجگە لە واجب بۆ رەزاي خودا
 روکووعى ئەبا بۆ خوداي مەعوود
 سوجدەيى ئەبا لە تەختى عەرزى
 ئە پارىتەو لە خوداي ئەكرەم
 چ باي ئاگرين چ باي زەمەهرير
 عيادى رەحمان شيرين رەوشتن
 گەلى بەشەرمەن لە رووى ئەياما
 واىە دوعايان لاي خوداي عەللام
 بۆيە داخوازن بۆ «قرة العين»
 ژنيان سألحه و كچيان عەفيف بى
 كورپان بۆ ئەوان بىن بە چرا
 مادام بەندەكان حالىان وەهاىە
 بەسەر ئەوانا ئەبارى باران
 بارانى خەير و ئىحسانى عامى

شەو نۆزەكانى باش ئەكائەدا
 لە خيرا بگا بە پاىەى سوجوود
 دلى عارفان بۆ ئەو بىلەرزى
 بيانپاريزى لە بۆى جەهەننەم
 «رب إنك العفو القدير»
 ئەلى فرىشتەى رەوزەى بەهەشتن
 «إن مروا باللغو مروا كراما»
 لە بۆ «مقين» بىن بە ئىمام
 تاژن و مندال كاتى بىتە بەين
 دووربن لە هەرچى كارى كەسيف بى
 دووربن لە مەوجى هەرچى ماجەرا
 خودايش بە كەرەم بە تەجەللایە
 وینەى خوڕزى كاتى بەهاران
 دیتەخوار بۆ سەر جاميد و «نامى»

﴿قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُم رَّبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ
 لِرَآئِهَا﴾

خودای تەعالا پاش ئەوە سیفات و بیر و باوەڕ و کردەوێ بەندە باشەکانی گێڕایەو
 بۆ موسوڵمانان، وە بە هۆی تیکەلێیان لە گەڵ کافرەکانا ئەوانیش ئەیزانن، فەرمان ئەدا
 بە حەزەرەتی موحەممەد ﷺ ئەلى: تۆ ئەى رابەرى راست بلى بەو کافرانە: خودا
 هیچ ئىعتىبارى ناکا بە ئیو، ئەگەر بانگ کردنتان نەبى بۆ تاعەت و بەندەبى، خو بە
 راستى ئیویش بە درۆتان خستەو و باوەرتان نەکرد بە ئایاتى خودا و بە پىغەمبەرى
 ئەو، وە لە پاشەپۆژى نزیكدایە ئەو تۆلەیه لەسەر بە درۆخستەو کەتان بڕیاردراو
 بۆتان ئەلكى پیتانەو و لیتان جیا نابیتەو و خودا بى نیاز و ئىحتیاجە لە عالەم.

سووره تی شوعه را، مه ککه یییه، ئایه تی "۹۷" و ئایه تی "۲۲۴"
و ئایه ته کانی دواى ئه و تا کو تایی سووره ته که نه بی، ئه وانه مه دینه یین،
سووره ته که "۲۲۷" ئایه ته، دواى سووره تی واقعیه (الواقعة) هاتوو هه خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ طَسَمَ (۱) تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ (۲) ﴾

وشه ی «طسم» له ره مزه کانی قورئانه و لیکدانه وه که ی عائیدی خودای تهعالایه.
خاوه ن تهفسیره کان ئه لێن: ناوی سووره ته که یه. وه «تلك» ئیشاره ته بۆ ئه و ئایه تانه
له مه و لا دین، واته ئه و ئایه تانه له مه و لا ئه خوێنرینه وه ئایه ته کانی کتییی رووشنی
روونا که که له زانا کان په نهان نییه.

﴿ لَعَلَّكَ بَلِغٌ نَفْسِكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ (۳) إِنْ تَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ
آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ (۴) ﴾

واته وا ده ره ته که وئ تۆ ته ته وئ خۆت هیلاک بکه ی و نه فسی خۆت بفه وتینی
له سه ر ئه وه که ئه و کافرا نه ئیما ن نایه نن، تۆ وا مه که به خۆت و خۆت ماندوو مه که،
ئیمه ئه گهر خواستمان له سه ر ئه وه بوایه به زۆر ئیما نیان پێ به یین به لایه کما ن بۆ
ئه ناردن جا به ناچار ی ملیان بۆ رانه کیشا. به لام ئیمه نامانه وئ به زۆر ره فتاریان
له گه ل بکه یین و یاسای خا تر خۆیی ده رحه ق به وان تیک بده یین.

﴿وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ﴾ ﴿٥﴾

نهم کافرانه همر عاده تیان له سهر یاخیتی بووه و قهت به ئاسانی روویان نه کردووه ته خیر و له مه ولایش قهت ثایه تی له لایه نی خوداوه نایی بو سهر ئه وان به تازه یی و له شهر یعه تیکی تازه دا ئیلا ئه وان ئیعرازی لی ئه نین و گوئی ناده نی.

﴿فَقَدْ كَذَبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبَتُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ﴾ ﴿٦﴾

به راستی نهم کافرانه وا ته کزیی تو یان کرد، جا له مه ولا باسی راستی نه و کیتابه یان بو دیت که ئه وان گالته ی پی ده کن. واته حالی ئه بن که کاریکی ناهه مواریان کرد و حقه نه بوو که عیناد بکه ن و پیویست بوو ئیمان بینن و ئیتاعه ی خودا بکه ن و بینه ژیر یاسای ئیسلام.

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ﴾ ﴿٧﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ﴿٨﴾ ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ ﴿٩﴾

ئایا نهم کافرانه ناروانن بو زهوی تا بزنانن چهن جور گیامان تیا رواندووه له هه موو جووری له گیای به نرخ و قیمهت نیر و مییه کمان رواندووه بو سوودی ناده میزاد و خوړاکی خو یان و ئاژه لیان؟ به راستی له م جوړه دروستکردنه دا نیشانه ی گه وره هه یه له سهر قودره تی خودا، وه لحال زوړ به یان ئیمانیان نه هینا. وه به راستی خودای تو زاله به سهر خواستی خو یا و میهره بانه بو خه لک، نه گه رنا نهم وه زعه ی لی قه بوول نه ده کردن.

﴿وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ أَتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿١٠﴾ ﴿قَوْمٌ فَرَعَوْنَ إِلَّا يَنْقُوتُونَ﴾

باسی ئەو بەکن که خودای تۆ بانگی کرد له مووسا: که بێ پرۆ بۆ لای ئەو گە له ستمکاره که قەومی فیرعهونه ئایا له خودا ناترسن و ناگەرینهوه بۆ سەر یاسای دادگەری.

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ۝١٢ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَٰرُونَ ۝١٣ وَلَهُمْ عَلَىٰ ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ۝١٤﴾

مووسا فەرمووی: خودایە من ئەترسم لەو بەکن که بە درۆم بخەنەوه و پرۆن بە گزما و بە هۆی ئەو تەکرێبهوه دلم تەنگ ئەبێ و نایشتوانم ئیستیدلال بەکم و ئیلازیمان بدەم، چونکی زمانم بەرنابی و ئەگیرئ، جا هاروونی برام لەگەڵما بەکن بە پێغه مەبر با ئەو یارمەتیم بدا له وتارا و له وهلامدانەوهی ئەو گە له ستمکارەدا، وه بێجگە له عوزره پێشووه کان تاوانیکیشم کردوه و پیاویکم لئ کوشتوون تۆلەئ ئەو تاوانەیانم لەسەرە و ئەترسم که بمکوژن.

﴿قَالَ كَلَّا فَادْهَبَا بِأَيْتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ۝١٥﴾

جا خودا فەرمووی: وا هاروونم کرد بە پێغه مەبر لەگەڵتا و هەرگیز لەو مەترسە که بتکوژن و زمانیشم بەرەلا کردی، دەئ هەردووکتان پرۆن لەگەڵ چەن موعجیزاتی کدا که من ئەتاندەمئ و ئێمه لەگەڵتاناین و گوئی قودرە تمان لێتانه و هەموو رازنکی ئێوه وەرئەگیرن.

﴿فَاتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝١٦﴾ أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٧﴾

وه پرۆن بۆ لای فیرعهون و پئی بلین: ئێمه فرستادهی خودای جیهانین، بۆ ئەوه هاتووین که پیت بلین: بەئئیسرائیلیمان لەگەڵا رهوانه بەکن با بگەرینهوه بۆ ولاتی خوێان و لەمه زیاتر ئازاریان مەده ئەوانیش ئاده میزادن.

﴿قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ﴾ ۱۸ ﴿وَفَعَلْتَ فَعَلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ ۱۹ ﴿

جا مووسا و هاروون که‌وتنه ریگا هه‌تا که‌یشتنه میسر، جا رو‌یشتن بو لای فیرعه‌ون، نه‌وه‌ی خودا فهرمووی پتیان که‌یاند. نه‌ویش به‌مل هو‌ری و نیستی‌نکاره‌وه که‌وته قسه‌له‌گه‌لیا و پی‌ی وت: ئایا ئیمه‌ تو‌مان به‌مندالی په‌روه‌رده نه‌کرد له‌ ناو خو‌مانا و له‌ خانه‌دانی خو‌ما و، چه‌ن سال له‌ ژایانی خو‌ت له‌ لای ئیمه‌ رات نه‌بوارد؟ وه‌ نه‌و کرده‌وه ناباره‌ت کرد که‌ کردت - که‌ زه‌لامیکی کوشتبوو - وه‌ له‌و. کاته‌دا له‌وانه‌ بووی ناسوپاس بووی له‌گه‌ل گه‌وره‌ی خو‌تا، جا چو‌ن ئینسانی ناسوپاس نه‌بی به‌ رابه‌ر؟! وه‌ یا تو له‌ ئیمه‌ بووی نه‌و روژه که‌ نیسته به‌ کافرمان دانه‌نی، نه‌وسا بوچی ئیمه‌ باش بووین هه‌تا تو‌مان به‌خیر نه‌کرد و، نیسته بوچی به‌ ئینسانی ناپیاو و سته‌مکارمان دانه‌نی و داوای نه‌وه نه‌که‌ی ده‌ست به‌رداری ره‌عیه‌تی خو‌م بیم؟! و

﴿قَالَ فَعَلْنَاهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ﴾ ۲۰ ﴿فَقَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ ۲۱ ﴿وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ﴾ ۲۲ ﴿

جا چه‌زهره‌تی مووسا عليه‌السلام وه‌لامی قسه‌کانی فیرعه‌ونی دایه‌وه فهرمووی: به‌لئ من نه‌و کرده‌وه ناباره‌م کرد که‌ کوشتنی نه‌و نه‌فسه «قیبتی» یه‌ برو له‌ تاقمی تو‌دا، به‌لام من له‌و کاته‌دا نه‌زان بووم و ناگام له‌وه نه‌بوو که‌ نه‌و کاره‌ساته ناباره‌ی لی په‌یدا نه‌بی؛ چونکی من مشته‌کو له‌یه‌کم لیدا و مشته‌کو له‌وانه‌ نییه‌ ئینسانی پی‌ بمری، که‌چی قه‌زای خودا وابوو بمری.

به کورتی کاره‌که‌ی هه‌له بوو قه‌سدی کوشتنی نه‌بوو کاری هه‌له له‌وانه نییه
 ئینسانی له‌سهر دوچار بکری به‌و شیوه. جا پاش مردنی کابرا من هه‌لاتم له ولاتی
 میسر له و کاته‌دا که لیتان ترسام. جا خودا به میهره‌بانی خوی عه‌قل و رایه‌کی
 دامه‌زراوی پیدام و کردیشمی به یه‌کن له پیغه‌مبه‌ره مورسه‌له‌کان، وه نه‌و نیعمه‌تی
 ته‌ربیه‌تی تویه بو من و له‌سهر من له‌بهر نه‌وه نه‌بوو که تو منت خو‌ش ویستی،
 به‌لکوو له‌بهر نه‌وه بوو که تو به‌نی‌ئیسرائیل کردبوو به به‌نده و رامت کردبوون بو
 هه‌موو کاریکی ناهه‌موار و نازارت نه‌دان به بیگار و، نیرینه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌یانت سه‌رئه‌برئ
 و، دایکی من له ترسی نه‌وه‌دا خوی نه‌یتوانی رام‌بگری، وه‌ها خستمیه ناو سندووق و
 دامی به‌دهم ناوی نیله‌وه و ناو لای دام بو مالی ئیوه و ریگه و جیگه‌م که‌وته لای تو.

﴿قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (۲۳) قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا
 بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴿۲۴﴾

جا فیرعه‌ون له حه‌زهره‌تی مووسای پرسی: حه‌قیقه‌تی نه‌و خودای عاله‌مه چیه
 که تو من بانگ نه‌که‌ی بو نه‌وه عیاده‌تی بو بکه‌ین؟ نه‌ویش له وه‌لاما فه‌رموی:
 حه‌قیقه‌تی خودا نه به من که‌شف نه‌کری و نه تویش له‌و حه‌قیقه‌ته‌ حالی نه‌بی،
 نه‌وه‌نده هه‌یه پیوسته خودا به ئاسارا بناسین؛ بو وینه نه‌لین، خودا په‌روه‌ردگاری
 ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌رچی وا له به‌ینی نه‌وانایه، نه‌گه‌ر ئیوه له‌وانه بن باوه‌ر
 بکه‌ن به‌وه که ئاساری «ممکنه» له‌وانه نییه به بی «موثر» بی.

﴿قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْمَعُونَ﴾ (۲۵)

جا فیرعه‌ون وتی به‌وانه‌ی له ده‌وریا بوون: ئایا نایسن نه‌و جوابه‌ ناریکه که
 مووسا نه‌یداته‌وه، من پرسیری راستی په‌روه‌ردگاری عاله‌می لئ نه‌که‌م نه‌ویش به
 ئاسار وه‌لام نه‌داته‌وه.

﴿قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ﴾ (۲۶)

ئەمجار ھەزرەتى موسائىڭ (ﷺ) لايدا لە باسى زەوى و ئاسمانەكان و ئەوھى وا لە نىوانياندا؛ چونكە شتىكى دوورن لە بەرچاوا و ھەرمووى: خوداى تەئالا پەرۋەردگارى ئىۋەيە و پەرۋەردگارى باپىرە پىشۋەكانتەنە كە مردوون.

﴿قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ﴾ (۲۷)

جا ڤىرەھون وتى بەوانەى لە دەوریا بوون: بە راستى ئەو پىنغەمبەرەى كە نىراۋە بو لای ئىۋە بى گومان شىتە؛ چونكى من پىرسىارى شتىكى لى دەكەم و ئەو ۋەلامى شتىكى ترم پىن ئەداتەۋە.

﴿قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾ (۲۸)

جا ھەزرەتى موسائىڭ (ﷺ) ھەرمووى: خوداى عالم خوداى خۆرھەلات و خۆرنشىن و ماپەينى ئەم دوانەيە ئەگەر خاۋەن عەقلن و لە راستى ئەگەن.

﴿قَالَ لَنْ أَخَذَتْ إِلَهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ﴾ (۲۹)

جا ڤىرەھون وتى بە ھەزرەتى موسائىڭ (ﷺ): سویندت بو ئەخۆم ئەگەر غەيرى من خودايەكى تر بو خۆت دابىتى تۆيش ئەكەم بە يەكئى لەو زىندانىيە بەدحالانە كە خۆت ئەزانى حالىيان چەند خراپە و چەندئى سزا و ئازارىيان ھەيە.

﴿قَالَ أَوْلَوْ جِثَّتْكَ بِشَىءٍ مِّمَّنْ﴾ (۳۰)

موسا ھەرمووى: ھەر سزام ئەدەى ئەگەر چى من موعجىزەيەكى ۋەھات بو بىنم كە راستى دەرپرئ؟

﴿قَالَ فَأْتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ (۳۱)

جا ڤىرەھون وتى: دەى ئەو موعجىزە بىننە ئەگەر تۆ راست ئەكەيت و لە راستگۆيانى.

﴿فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّظَرِ﴾

﴿٣٣﴾

جا مووسا عاساکهی دهستی فرەدا و کوتوپر بوو به ماریکی گه وره ی وا که له بهر چاوی عالمه که دا دیار بوو که ماره، وه دهستی له باخه لی دهرهینا دهستیکی سبی جوان بوو له بهر چاوی نه وانه دا بۆیان نه روانی، ریوایهت کراوه: دهستی وا نه گرا نه توت چرایه.

﴿قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٣٦﴾ يَا تَوَكُّ بِكُلِّ شَخَرٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾﴾

جا پاش نه وه که چه زه تهی مووسا ^ع نه وه دوو موعجیزه گه وره یه نیشانی فیرعه ون دا، فیرعه ون به وه خه لکه ی ده ور و بهری خو ی وت: نه مه جادوو گه ریکی زانایه، نه یه وئ ئیوه له م ولاتی خو تانه دهریکا به هو ی جادوو ه که یه وه جا ئیتر ئیوه نه مرتان به چییه؟ نه وانیش وتیان: له گه ل برا که یا رایان بگره و بنیره بۆ شاره کانی ولاتی میسر فه ننان و جادوو زان گرد بکه نه وه و ههر چه ن جادوو گه ری به ماریفهت هه یه هه موویان بینن بۆ لات.

﴿فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٣٨﴾ وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾ لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمْ الْغَالِبِينَ ﴿٤٠﴾﴾

جا فیرعه ون له سه ر نه وه راویژه مه ئمووره کانی خو ی نارد به ولاتانا به شو ئنی جادوو گه رانا و هه موویان له کاتیکی دیاریکراودا گرد کرانه وه، جا جار درا به ناو خه لکدا: ئایا نه توانن زوو له و شو ئنه دیاریکراوه دا گردبینه وه هه تا ته ماشای وه زعی

مووسا و هاروون بکهین له گه‌ل جادووگه‌ره‌کانی خۆماندا و بزانی کام لایان به ده‌سته‌لاتن له کاری خۆیان؟ به‌لکوو بکه‌وینه شوینی جادووگه‌ره‌کانی خۆمان ته‌گه‌ر نه‌وان غالب بوون به‌سه‌ر مووسا و هاروونا.

﴿ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَإِنَّا لَنَا أَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾ ﴾

کاتی جادووگه‌ره‌کان هاتن بۆ مه‌یدانی فه‌ن‌بازی به‌ر له‌وه‌ی ده‌ست بکه‌ن به کاری خۆیان وتیان به‌ فیرعه‌ون، ئایا ئیمه‌ پاداشیکمان ته‌بێ ته‌گه‌ر ئیمه‌ سه‌رکه‌وتین؟ فیرعه‌ون وتی: به‌لێ ما‌فتان هه‌یه‌ و پاداشتان هه‌یه‌ و بیجگه‌ له‌وه‌یش ئیوه‌ له‌ پیاوه‌کانی باره‌گا نه‌بن ته‌گه‌ر سه‌ر بکه‌ون.

﴿ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُّلْقُونَ ﴿٤٣﴾ فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾ ﴾

جا ئه‌و جادووگه‌رانه‌ هاتن بۆ لای مووسا و پتیان وت: یا تو پێش بکه‌وه‌ له‌ کاری خۆتا یا ئیمه‌، نه‌ویش فه‌رمووی: قه‌ی نا‌کا ئیوه‌ له‌ پێشا چی له‌ مه‌یدانا فره‌ نه‌ده‌ن فره‌ی بده‌ن، نه‌وانیش هه‌رچی په‌ت و داریان پێ بوو له‌وانه‌ که‌ له‌ جادووگه‌ریدا به‌ کارده‌هێنران فره‌یان دا و وتیان: به‌ هۆی عیززه‌تی فیرعه‌ونه‌وه‌ ئیمه‌ سه‌ر ته‌که‌وین، وه‌ ته‌وه‌ی بۆیان کرا کردیان و نیسانی خه‌لکیان دا.

﴿ فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾ ﴾

جا چه‌زره‌تی مووسا عليه‌السلام عاساکه‌ی خۆی فره‌دایه‌ مه‌یدان و کوتوپر نه‌و عاسایه‌ بوو به‌ نه‌ژدیه‌یه‌کی گه‌وره‌ و ماریکی مارخۆر و به‌ جارێ هه‌رچی نه‌وان به‌ درۆ و ده‌له‌سه‌ دروستیان کردبوو هه‌مووی قووت دان و شوینه‌واری نه‌هیشتن.

﴿٤٦﴾ قَالُوا ءَامَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ رَبِّ مُوسَى
وَهَارُونَ ﴿٤٨﴾

جائو جادو و گهرانه وه ها بئ حال بوون هيچ خويان بو نه گيرا و له په وړو كه وتن
سوجه يان برد بو نيمان به خوداي ته علا و وتيان: نيمانمان هينا به په روه ردگاري
هه موو عالم؛ نهو كه سه كه په روه ردگاري موسا و هاروونه.

﴿٤٩﴾ قَالُوا لَا ضَيْرَ لَنَا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾

فیرعهون وتی: ئیوه ئیمانان هیئا به خودای مووسا له پێش ئەویدا که من ئیزنتان
 بدهم؟! ئەلبەتە به راستی ئەو جادووگەرە گەورەکانە، ئەو که جادووگەری نیشانی
 ئیوه دا، جا لەمەولا ئەزان چیتان بەسەر دینم، هەموووتان هەلئەواسم! ئەوانیش لە
 بەرانبەری ئەم هەپەشە و تاپالەدا وتیان بە فیرعهون: هەرچیمان پێ ئەکە ی زیانی
 نییه؛ چونکی ئیمە لە پاش ئەو کارساتانە بو لای خودای خۆمان ئەگەرپێنەوه و
 چاوه‌ڕوانی ئەوهین که خودا تاوانەکانمان ببەخشی لەبەر ئەو که یەکەم که سیکیان لە
 جادووگەران ئیمان بە رهه‌بەری خودا بینین، یاخود یەکەم که سیکیان لە عەلاقەداری
 فیرعهون که لەو لادەین و ئیمان بینین بە رهه‌بەری ره‌وانە‌کراوی خودا.

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ﴾ ﴿٥٢﴾ ﴿﴾

جا پاش نه و کاره ساته که له عالم دهرکهوت موسا پیغه مبهري خودايه و جادوگره کان هموو نيمانيان پي هينا و، نيه تي بهد و شهري فيرعون هاته سهر

ته وه که موسا و بهنی ئیسرائیلیه کان هه موویان بهرباد بکا، وه حیمان نارد بۆ موسا:
که شه وره وی بکه به بهنده کانم ته وانه که تو ته وهی له دهستی فیرعه ون رزگاریان
بکهی بازو به شه و دوور بکه ونه وه له دهسته یای فیرعه ون؛ چونکی ئیوه دواکه وتوون،
واته سوپای فیرعه ون له گه ل فیرعه وندا دین به دواتانا. جا ته وانش هر به شه و
خویان ناماده کرد و له شوینی خویان ده رچوون بۆ ته وه که دوور بکه ونه وه له
ئاوه دانی فیرعه ون و رویشن تا نزیکی نیل بوونه وه.

﴿فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾
وَلَهُمْ لَنَا لَغَايُطُونَ ﴿٥٥﴾ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاقِدُونَ ﴿٥٦﴾﴾

جا فیرعه ون له کوچکردنی بهنی ئیسرائیل ئاگادار بو، ته ویش مه ئمووری نارد
بۆ ولاتان که ناماده بن و بین به شوین بهنی ئیسرائیلا له هر لایه کدا بی بیانگرن
و دیلیان بکه ن، هه روا بۆیان به یانکردن که ته وانه تا قمیکی بی ته سباب و بی چه کن
و ته وانه زور به کینه و قارن له ئیمه و، ته گهر له دهستان ده ربچن و هیز بگرن
ته نجامی باش نابی و ئیوه ویش ته زانن که ئیمه حوکومه تیکین ته ترسین و پاریز
ته کهین و هه رگیز دوژمنی بچووک به بچووک نازانین و مه ترسی له هه موو ته قه و
ره قه بی ته کهین.

﴿فَأَخْرَجَهُمْ مِنْ جَنَّتِ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامِرٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾ كَذَلِكَ
وَأَوْرَثْنَهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٥٩﴾﴾

جا ئیمه به هوی ده رچوونی بهنی ئیسرائیل له شوینه کهی خویان روو به ناوی
نیل بۆ ته وه به پینه وه بۆ ریی شامات کومه لی قیبتیه کانیشم وه رگرت به به هانه ی
ته عقیبی بهنی ئیسرائیله کان له ناو باخ و سه رچاوه و خه زینه و شوین و کۆشک و
ته لاری بلندیان وه کوو ده رمان کردن، چونکی پاش ده رچوونه که یان نه گه رانه وه بۆی

له بهر ئه‌وه له ئاوی نیلدا خنکان، وه ئه‌و باخ و سه‌رچاوه و خه‌زینه‌و شوینه باشانه‌م دایه‌وه به به‌نی ئیسرایلیه‌کان. ئه‌مه به گوێره‌ی ئه‌وه که بلیین به‌نی ئیسرایلیه‌کان پاش خنکانی فیرعه‌ون و سوپاکه‌ی گه‌رانه‌وه بو میسر و تیا دانیشتن؛ به‌لام ئه‌گه‌ر به‌و ریوایه‌ته قایل نه‌بین، ئه‌بێ بلیین: دوا‌ی ئه‌وه‌ی له فه‌له‌ستیندا دامه‌زران وینه‌ی ئه‌و باخ و خانوو به‌ره‌مان پێدان.

﴿فَاتَّبَعُوهُمْ مَّشْرِيقًا ۖ﴾

جا فیرعه‌ون و سوپاکه‌ی له به‌ره‌به‌یانا که‌وته‌ن شوین مووسا و په‌یره‌وانی.

﴿فَلَمَّا تَرَأَا الْجَمْعَانَ قَالَا أَصْحَابُ مُوسَىٰ إِنَّا لَمَذْكُونٌ ۖ﴾ (٦١) قَالَا كَلَّا ۖ

مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾

کاتی پاش هه‌تاوکه‌وتن هه‌ردوو سوپاکه له یه‌ک ده‌رکه‌وتن و سوپای فیرعه‌ون نزیک بوونه‌وه له کۆمه‌لی به‌نی ئیسرایلیه‌کان هاو‌پێکانی مووسا وتیان: بێ‌گومان سوپای فیرعه‌ون پێمان ئه‌گه‌ن، واته سوپاکه‌ی فیرعه‌ون پێمان ئه‌گه‌ن، له‌بهر ئه‌وه ئه‌وان پڕچه‌ک و ئاماده و چاوسوورن و ئیمه‌یش بێ‌چه‌ک و بێ‌ده‌سته‌لاتین و رووباری گه‌وره‌ی نیلیش وا له پیش ده‌ممانه‌وه. چه‌زهره‌تی مووسا عليه‌السلام زۆر به‌هیممه‌ت و وره‌یه‌کی به‌رزه‌وه‌فه‌رمووی: نه‌که‌ن قسه‌ی وا بکه‌ن؛ چونکی به‌راستی په‌روه‌ردگاری من له‌گه‌لمایه‌شاره‌زام ئه‌کا بو کارێ بێ‌ی به‌هۆی رزگاریم و دیا‌ره‌ رزگاری منیش به‌ رزگاری گه‌له‌که‌مه‌و، من گومانم نییه‌ مادام له‌سه‌ر فه‌رمانی خودا هاتوومه‌ته‌ ده‌ره‌وه‌ پارێزراو نه‌بین.

﴿فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ ۖ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ۖ﴾ (٦٣) وَأَرْزَلْنَا نَمَّ الْأَخْرِينَ ﴿٦٤﴾ وَأَنْجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَّعَهُ ۖ

أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ﴿٦٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

جا له و ته نگاوه دا وه حیمان کرد بۆ لای موسا: به عاساکهت بده له ده ریای نیل،
 نه ویش لییدا و ده ریاکه بهش بهش بوو، هر به شیکی وه کوو کتویکی گه وره به رزه وه
 بوو، وه له م کاته دا سوپاکه ی فیرعه ونیشمان نزیک کرده وه بۆ نه وه به شوین سوپاکه ی
 موسادا برۆنه ناو ده ریاکه وه، جا چۆن به نی ئیسرایلیه کان، رویشتن به کۆلانه کانی
 نیلدا که بوو بوو به دوا زده کۆلان به قه ی هۆزه کانی به نی ئیسراییل سوپاکه ی فیرعه ونیش
 نیشتنه ناو نیل به و کۆلانانه دا که خودا به شیوه ی «خرق العاده» دروستی کرد بوون
 بۆ موسا عليه السلام به لام ئیمه موسامان له گه ل کۆمه له کهیدا رزگار کرد و پاش رزگار
 کردنی نه مانه سوپاکه ی فیرعه ون له گه ل فیرعه ونا هه موویانم نوقمی ناوی نیل کرد.
 به راستی له م کاره ساته دا نیشانه یه کی گه وره ی به نرخ هه یه بۆ ده لالهت له سهر
 ته وانایی خودا. نه نا کئ چاوی که وتوو به ده ریایه کی وه کوو نیل له سهر دا بیته خواره وه
 و نه م ناوه به هیزه له جووله بکه وی و چهن کۆلانی - به باری پانیدا - تی بی و
 نه م سوپایه و نه م هه موو مال و منداله ی لی ده ربچی و به شوینی نه وانیشدا سوپای
 دوژمن بیته ناو نه و ده ریا و هه تا ماوه یی تیایا بن و پاش ده رچوونی به نی ئیسرایله کان
 نه وان هه موویان بخنکین؟! به لام جیگه ی داخه زۆربه ی نه و خه لکه ئیمانیا ن نیه:
 به شی قیبتیه کان کافر بوون و به کافری خنکان و، به شی ئیسرایلییه کان که میکیان
 موسولمانی ساغ و دامه زراو بوون و گه لیکیان ئیمانه که یان رووکهش بوو له بهر نه وه
 «سامیری» ته فره ی دان و کردنی به گویره که په رست. [به راستی ههر خودای تو
 بالا دهسته به سهر بی باوه پاندا و به سۆز و میهره بانیشه به ئیمانداران].

﴿وَاقُلْ عَلَيْهِمُ بَأْسٌ إِبْرَاهِيمَ﴾ ۷۹ ﴿إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ﴾ ۷۰
 ﴿قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَّلُهَا عَنْ كِفِّينَ﴾ ۷۱ ﴿

نه‌ی پیغمبه‌ری خوْشه‌ویست بخوْینه‌روه به‌سه‌ر نه‌و کافرا نه‌دا به‌سه‌ره‌اتی
 «ئبراهیم»: کاتیک به‌ نازهری باوکی و به‌ گه‌له‌کی وت: ئیوه چی‌ نه‌په‌رستن؟ نه‌وانیش
 وتیان: به‌نده‌یی و په‌رستیاری چه‌ن بتی‌ نه‌کین و به‌ ده‌وریانا دانه‌نیشین و خه‌ریکی
 په‌رستیاریان نه‌بین.

﴿قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكَ إِذْ تَدْعُونَ﴾ ۷۲ ﴿أَوْ يَفْعَلُونَكَ أَوْ يَضُرُّونَ﴾ ۷۳ ﴿قَالُوا﴾
 ﴿بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾ ۷۴ ﴿

ئبراهیم پئی‌ فه‌رموون: نایا نه‌و بتانه‌ قسه‌تان لئی‌ نه‌بین کاتی‌ که‌ بانگیان نه‌که‌ن؟
 یاخود سوودی‌کتان پئی‌ نه‌گه‌یه‌نن؟ نه‌وانیش وتیان: په‌رستنی ئیمه‌ بو‌ نه‌و بتانه‌ له‌سه‌ر
 نه‌ساسی قسه‌ بیستن و سوود و زیان گه‌یاندن نییه‌، به‌لکوو هه‌ر له‌سه‌ر په‌په‌ره‌وی
 باوک و باپیره‌کانمانه‌ نه‌وان نه‌م بتانه‌یان په‌رستووه و ئیمه‌یش نه‌یان په‌رستین.

﴿قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ﴾ ۷۵ ﴿أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ﴾ ۷۶ ﴿فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيَ إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ﴾ ۷۷ ﴿الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ﴾ ۷۸ ﴿وَالَّذِي﴾
 ﴿هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ﴾ ۷۹ ﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾ ۸۰ ﴿وَالَّذِي يُمِيتُنِي﴾
 ﴿ثُمَّ يُحْيِينِ﴾ ۸۱ ﴿وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ﴾ ۸۲ ﴿

جا‌ چه‌زه‌تی ئبراهیم ^(ع‌ل‌ی‌ه‌) به‌ ئیستینکاره‌وه په‌رسیاری لئی‌ کردن و فه‌رمووی: نایا
 ئیوه بیرتان کرده‌وه یاخود ته‌ماشاتان کرد بزائن نه‌و بتانه‌ که‌ ئیوه به‌نده‌بیستان کردوون
 و نه‌یکه‌ن و باپیره‌کانتان به‌نده‌بیان بو‌ کردوون چین و چییان له‌ باردایه‌؟ نه‌گه‌ر له‌

واقعیدا ئیوه بیرتان بگردایه ته وه قهت نه وانه تان نه نه په رست، جا نه گهر نه تانه وی
 حالیان تیگهن به راستی بزائن نه و بتانه دوژمنن بو من و بو ئیوه یش، به لکوو ئیمه
 دوژمنین بو نه وان په روه ردگاری عالم نه بی نه و که سه ی که منی له نه بوون دروست
 کردوه و پاش دروستکردنه که یشی نه و هیدایه تم نه دا و شاره زام نه کا بو گرتنی
 ریگهی راستی نایین هه تا پیا یا برؤم. وه نه و خودایه که خوارده مه نیم پی نه دا و ناوم
 نه داتی و کاتی نه خووش که وتم شیفام نه دا، وه نه و که سه که نه مریئی و له پاش
 مراندن زیندوومان نه کاته وه، وه نه و خودایه که به هیوام له روژی قیامت و پاداشدا
 تاوانم ببه خشی.

﴿ رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقْنَ بِالضَّلِيلِ ﴾ ﴿٨٣﴾ وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ
 صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾ وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾ وَاعْفِرْ لِأَيِّئِ إِنَّهُ
 كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾
 إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

جا نه مجار چه زه ته ئیبراهیم علیه السلام له پاش قسه کردن له گهل گه له که یا بو خوی
 له خودا نه پارێته وه و نه فه رمویت: په روه ردگارا که مالیکی وام بده ری له زانستی و
 کرده وه دا که بتوانم پیوستی سه رسانی خووم به جی بینم و بتوانم رینومایی ناده مزاد
 بکه م بو به ختیا ری و پیروزی له هه ردوو جیهانا. نه ی په روه ردگار ئینسانیکی خاوه ن
 زمانی راستم پی بده له به نده دوا که وتوو کانتا. واته له نه ته وه که ما رو له یه کی وام
 پی ببه خشه که زمانی به راست هه لسووی و قسه ی باش بکا بو ناده مزاد با خیر
 له نه ته وه ما نه برپێته وه.

وه یا خود شان و پایه و حورمه تیکم پی بده له ناو نه و ئۆمه ته دا که پاش من دین
 با ناوم به باش بهن و ستایشم بکه ن بو نه وه که خه لک به و قسه باشانه خو لک بگرن.

وہ بمکە بە یەکنی لەوانە بەهەشتی پێ ئەدری وەکوو یەکنی مائیککی بە میرات بۆ دیتەووە، لە باوکیشم خۆش ببە و تاوانەکانی ببەخشە؛ چونکی ئەو لە گومراھەکان بوو، وە لە ناو موسولمانان کاتی زیندوو ئەکرینەووە رسووم مەکە، لەو رۆژەدا کە رۆژیکە سوود نادا بە کەس دارایی و ئەولاد بە کەسی نەبێ بە دلێکی خالی لە کوفر و بیر و باوەپی نابار ھاتبێ بۆ لای خودا، کەسی کە خالی وابووێ ديارە نەگەر مائیککی بووێ لە خیرا سەرفی کردوو و بۆ رۆژی قیامت بە سوودە، ھەروا نەگەر ئەولادی بووێ وەختی خۆی شارەزای کردوون و ریگەیی دینی پیشان داون، جا ئەو کورپانە لە رۆژی قیامتە سوودیان ھەیە بۆ باوکەکانیان یا بە تکا کردن بۆیان یا بە خیراتی کە وەختی خۆی لە ژيانا لەسەر رینوماپی باوکەکانیان کردوونیان و کردەووەکیان سوودی ئەبێ بۆ باوکەکان.

﴿وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾ وَبُرِزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾ وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْصُرُونَ ﴿٩٣﴾ فَكَبَّوْا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿٩٤﴾ وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿٩٥﴾﴾

وہ بەهەشت نزیک ئەخریتەووە بۆ ئەو کەسانە کە ئەھلی تەقوا و پارێزن بە جۆری کە لە شوێنی قیامتەووە ئەیبینن و خۆشحالی ئەکەن بەوہ کە ئەپۆن بۆ ناوی و، دۆزەخیش بۆ گومراکان دەرئەخری و ئەیبینن دەست ئەکەن بە ئاخ و داخ لە ترسی ئەو چارەنووسە نابارەیان. وە لەو رۆژەدا لە لایەنی فریشتەووە ئەوتری بە کافرەکان: ئەوہ لە کوێن ئەوانە کە ئیوہ بەندەییان بۆ ئەکردن بیتجگە لە خودا؟ ئایا ئەوان یارمەتیتان ئەدەن بەوہ کە سزاتان لێ دوور بخەنەووە؟ یاخود ئەتوانن سەرکەون بەسەر ئەوہدا کە سزا لە خۆیان دوور بخەنەووە؟ جا لە کاتی خۆیدا ئەو مەعبوودە

بەتالانە لەگەڵ گومراکانا ئەخرىنە ناو دۆزەخەو، ھەروا سوپای شەیتانىش لەگەڵيانا بە کۆمەل ئەخرىنە دۆزەخەو.

﴿قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ﴾ ٩٦ ﴿تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ ٩٧ ﴿إِذْ دُسِّيَكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ٩٨ ﴿وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ﴾ ٩٩ ﴿فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ﴾ ١٠٠ ﴿وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ﴾ ١٠١ ﴿فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةٌ فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ١٠٢ ﴿

جا کافره کان - کاتى لە ناو خۆيانا مەشغوولى رقبەبرى و ھاورد و بردن - بە بته کان ئەلین: بە خودا ئیমে لە گومرايیه کی ناشکرادا بووین، که ئیوه مان لەگەڵ پەرورەدگارا وەك يەك دائەنا و، کەس ئیمه ی گومرا نەکرد موجریمه تاوانبارە کان نەبى که بریتین لەوانە خەلکیان بۆ بته رستی رێک ئەخست، وەکوو پیاوێ گەورەکانى ناو شار و ئەو شەیاتینە ئینسانانە که ئیمه یان بۆ خزمەتى بته کان ھەلەنا، جا ئیمه تکا کارمان نییه و دوستیکى دلسوزیشمان نییه سوودیکمان پێ بگەيەنى، کاشکی جاريکی تر بگەپاینايه وە بۆ دنیا بۆ مەيدانى کردەوێ چاک و رەفتاری پاک، تا بۆ خۆمان موسولمانی باش ئەبووین.

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ١٠٣ ﴿وَلِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ ١٠٤ ﴿

بە راستی ھەيە لەم سەرگوزەشتەى ھەزرەتى ئیبراھیمەدا بەلگە و پەند بۆ ئینسانی تیگەيشتوو.

یەكەم: بە میھرەبانى خوداو لوتفی لەگەڵ ئەو زاتەدا که وادارى کرد بۆ ئەو تیکۆشی بۆ لا بردنى بیر و باوهرى پووچ و بەتال و دامەزراندنى بیر و باوهرى بەرپز. دووھەم: لەو ھیزی دلەدا که ئیبراھیم بووی و چۆن رویشت بە گز نەمرود و پەرەوہکانیدا که ستەمکاری چەرخی خۆیان بوون.

سینه‌م: له‌ خۆگرتنی ئیبراهیم له‌به‌ر سزادا به‌ ئاگری سوور.

چواره‌م: له‌و پاراستنه‌دا که‌ خودا ئیبراهیمی پاراست و نه‌و ئاگره‌ی بۆ کرد به‌ شوێنی هه‌وای سارد و خۆش.

پینجه‌م: له‌ خۆگرتنی ئیبراهیمدا له‌سه‌ر دوور خستنه‌وه‌ له‌ ولاتی عێراق بۆ شام و بۆ دووری ولاتان هه‌موو له‌ ریگه‌ی دینا.

به‌ راستی خودای تو زاله‌ به‌ سه‌ر خواستی خۆیدا هه‌رچی بوێ ئه‌یکا و میهره‌بانیشه‌ له‌ گه‌ل عاله‌ما.

﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا نُنْقِونَ ﴿١٠٦﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٠٨﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١١٠﴾﴾

وه‌ له‌ پێش زه‌مانی ئیبراهیمدا گه‌لی نووحیش پێغه‌مبه‌رانیان به‌درۆ خستوه‌ته‌وه‌، واته‌ نووحیان به‌ درۆخسته‌وه‌ له‌ مه‌سه‌له‌ی یه‌کیه‌تی خوا و فه‌سادێ بته‌رستی و هه‌ستکردن به‌ مه‌سئولییه‌تی قیامه‌تدا که‌ هه‌موو پێغه‌مبه‌ران له‌مه‌دا یه‌ک قسه‌ن، وه‌ دیاره‌ به‌درۆخسته‌وه‌ی تاقه‌که‌سی له‌ مه‌سه‌له‌یه‌کی «اتفاقی» له‌ به‌ینی عاله‌می‌کدا به‌درۆخسته‌وه‌یه‌ بۆ هه‌موو نه‌و عاله‌مه‌. به‌درۆخسته‌وه‌که‌یشیان له‌و کاته‌دا بوو که‌ نووحی برایان پێی وتن: نه‌وه‌ بۆ ته‌قوای خودا ناکه‌ن؟ ته‌قوای خودا قه‌لای پارێزه‌ و هۆی به‌ختیاری ئینسانه‌ له‌ هه‌ردوو عاله‌ما، به‌ راستی من پێغه‌مبه‌ریکی ئه‌مین و دڵپاک و قازانج خوازم بۆ ئیوه‌، ده‌ی یێن په‌یره‌ویم بکه‌ن و له‌ خودای ته‌عالا‌ بترسن و من داوای هیچ مزدی‌کتان لێ ناکه‌م به‌رابه‌ر به‌م ده‌رس و تالیمه‌، مزدی من و پاداشی من وا له‌ لای خودای په‌روه‌ردگاری هه‌موو عاله‌م، ده‌ی ته‌قوای خودا بکه‌ن و په‌یره‌ویم بکه‌ن.

﴿قَالُوا اتُّؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ﴾ ۱۱۱ ﴿قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ۱۱۲ ﴿إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ﴾ ۱۱۳ ﴿وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ۱۱۴ ﴿إِن أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ ۱۱۵ ﴿

جا گەلەكەى نوح لە وەلامدا پێیان وت: ئێمە چۆن باوەڕ بە تۆ دەكەین كە ئەرزلە و پرۆپوچی گەل شویتى تۆ كەوتوون؟ وە بۆ ئەوێ شویئ تۆ كەوتوون كە نان و ناویكیان دەستكەوئ ئەنا لەبەر بیر و باوەڕى راست نىیە. نوح ﷺ لە وەلامى ئەوانا فەرمووی: من ئاگام لەوانە نىیە و نازانم چى ئەكەن و نازانم لە راستیدا بە چ مەبەستى دین بۆ لای من و نادابى دین بەجى دینن. حسیى ئەمانە لەسەر خودای منە و من حەقم بەسەر ئەو حسییەو نىیە و بە هیچ جورئى من ئەو موسولمانانەى دەورم دەرناكەم، من هیچ نیم ئەوێ نەبى كە ترسینەر و بەیانكەریكم لە لای خوداوە هاتووم.

﴿قَالُوا لَئِنْ لَّمْ تَنْتَهِ يَنُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ﴾ ۱۱۶ ﴿

جا كافرەكان بە نوحیان وت: ئەگەر لەم دەنگوباسە دەسبەردار نەبى و واز نەهێنى سەنگەسارت ئەكەین.

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي قَوْمٌ كَاذِبُونَ﴾ ۱۱۷ ﴿فَأَفْتَحْ يَنِّي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ۱۱۸ ﴿

نوح ﷺ لە خودا پاراىووە و فەرمووی: خودایە بە راستى گەلەكەم بە درۆیان خستەووە و چوون بە گژما، دەى بە عەدالەت و رەحمەتى خۆت حوكم بدە لە بەینى من و ئەوانا و دەروویكەم لى بكەرەووە و خۆم و ئەو خواوەن ئیمانانە وان لەگەڵما رزگارمان بكە لە چنگى نازارى ئەم گەلە ناھەموارە.

﴿فَأَجْنَحْنَهُ وَنَنفُثُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ﴾ ۱۱۹ ﴿ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ﴾ ۱۲۰ ﴿

نیمه‌یش نهو و نه‌وانه‌ی له‌گه‌لیا بوون له‌موسولمانان رزگارمان کرد له‌و که‌شتیه‌دا که‌پر بوو له‌ناده‌میزاد و گیانله‌به‌رانی‌تر. پاش نه‌وه‌بزانن جگه‌له‌وانه‌ی ناو که‌شتیه‌که‌چی ناده‌میزادی نهو چه‌رخه‌هه‌بوو هه‌موومان خنکاند به‌لافاو.

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ۱۲۱ ﴿وَلِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ ۱۲۲ ﴿

به‌راستی له‌م به‌ده‌نگه‌وه‌هاتن و فریاکه‌وتنی نووچه‌له‌گه‌ل باقی موسولمانه‌کانا و له‌غهرق‌کردنی کافره‌کانا به‌لگه‌یه‌کی گه‌وره‌هه‌یه‌له‌سه‌ر ته‌وانایی خودا و له‌سه‌ر یارمه‌تیدانی دۆستانی و شکاندنی دوژمنه‌کانی و، به‌راستی خودا هه‌موو شتیکی پی ده‌کری و توانا و ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر هه‌موو کاریکدا هه‌یه‌هه‌رچه‌ند زۆربه‌ی ناده‌میزادی چه‌رخ نیمانیان به‌م وه‌زعه‌نییه، وه‌به‌راستی خودای تۆ خاوه‌ن عیززه‌ته و نه‌توانی هه‌موو شتی بکا و له‌عه‌ینی کاتا میهره‌بانیشه‌له‌عه‌فو کردنی بازی له‌تاوانباران و دواخستنی تۆله‌ی بازیکیانا.

﴿كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ﴾ ۱۲۳ ﴿إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا نُنْقُونَ﴾ ۱۲۴ ﴿إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ﴾ ۱۲۵ ﴿فَانْقُوا لِلَّهِ وَأَطِيعُوا﴾ ۱۲۶ ﴿وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ۱۲۷ ﴿

واته‌گه‌لی عادیش پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌درۆخسته‌وه‌له‌کاتیدا که‌هوودی برایان و هاو‌پیشه و هاونه‌زادیان پیی فه‌رموون: ئایا ئیتر تاوانباری به‌س نییه و تا که‌ی هه‌روا ده‌بن و له‌خودا ناترسن؟ من فرستاده‌یه‌کی هیمنم، له‌لای خوداوه‌هاتووم بۆ

لای ئیوه، دەی لە خودا بترسن و فەرمانی من وەر بگرن و روو بکەنە ئیمان و خودا بەیەکناسین و خوو و رهوشتی باش، من داوای هیچ پاداشیکتان لێ ناکەم و پاداشی من هەر لەسەر خودایە.

﴿أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٢٨﴾ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٢٩﴾ وَإِذَا بَطِشْتُمْ بَطِشْتُمْ جَبَّارِينَ ﴿١٣٠﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٣١﴾﴾

ئایا ئیوه لە هەموو شویتیکی بەرز و هەوادارا بینایەکی بەرزێ دیاری دروست ئەکەن بۆ ئەوێ که ژیاانتان بە هەوا و بێ سوود رابوێرن؟ وە یا لە هەموو شویتیکدا که موناڵی حالتان بێ ماوایی دروست ئەکەن و لە ناویا دائەنیشن بۆ ئەوێ دەسدریزی بکەن بۆ ئەوانە که بە لاتانا رانهوورن و رووتیان بکەنەوێ لە دارایی خوێان و لە ماوای خویشتانان چەن کۆشک و تەلاریکی ئەستور و خواوەن مایە دروست ئەکەن بۆ ئەوێ و بە هیوای ئەوێ که هەتا هەتایە لەسەر گەورەیی بێننەوێ. وە هەر کاتی هەلمەتتان برد بۆ سەر نەیار بە ستمکاری و زۆرداری هەلمەت ئەبەن و تەماشای پایەیی تاوان و ئەندازەیی «ئێستیحقاق»ی تاوانباران ناکەن. ئێتر ئەمە بەسە، لە خودا بترسن و، فەرمانی وەر بگرن و، پارێز لە نافەرمانی بکەن و، خودا بەیەکناسن و، عەدالەت رابگرن و، هەست بە مەسئولیەتی خۆتان بکەن لە پاشەپۆژا.

﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَمَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمَّكُمْ بِاتِّعَامٍ وَبَيْنَ ﴿١٣٣﴾ وَحَنَّتِ وَعِيُونِ ﴿١٣٤﴾ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾﴾

لەو خودایە بترسن که یارمەتی ئیوهی داوێ بەو نێعمەتانە که خۆتان ئەیانزانن، یارمەتی داوێ بە ئازەل و نەوێ نێرینە و بە چەنەباخ و بیستان و، چەنەباخەشمەیی ناوی رهوان، بە راستی من ئەترسم لەوێ که سزایەکی زۆر گەورەتان بێتە سەر لە

روژنیکی زور گه‌وره‌دا؛ چونکه نه‌نجامی بی‌باکی یاخی بوون و لادانه و، نه‌نجامی لادانش که‌وتن و له ناو چوون و مردن و حسیه.

﴿قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ﴾ (۱۳۶) ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ﴾ (۱۳۷) ﴿وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ﴾ (۱۳۸) ﴿فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ﴾ (۱۳۹) ﴿إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (۱۴۰) ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ (۱۴۱)

گه‌لی عاد له وه‌لامی ناموژگاری چه‌زره‌تی هوودا (ع) و تیان: به‌س قسه بکه، لای نیمه و له باری دلّی نیمه‌دا یه‌کسانه تو ناموژگاریمان بکه یا نه‌یکه‌ی، ثم حاله‌تی تو‌یه ره‌وشتی پیشینانه نه‌رویشتنه سهر گه‌له‌کانیان ثم قسه بی‌سوودانه‌یان نه‌کرد، نیمه هه‌رگیز سزا نادرین و قیامت و پرسیار و تو‌له و پاداش نییه! به راستی ته‌کزیبی هوودیان کرد و منیش قارم لی گرتن و نه‌و گه‌له‌م له ناو برد، به راستی له‌م کاره‌دا که من به گه‌لی عادم کرد به‌لگه‌یه‌کی گه‌وره هه‌یه له‌سهر کاره دامه‌زراوه‌کانم و زوربه‌ی نه‌و گه‌له نیمانیان نه‌بوو خودای تو خواهن عزیزه‌ت و میهره‌بانه.

﴿كَذَبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ﴾ (۱۴۱) ﴿إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ﴾ (۱۴۲) ﴿إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ﴾ (۱۴۳) ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾ (۱۴۴) ﴿وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (۱۴۵)

وه تایفه‌ی سه‌موودیش باوه‌ریان به پیغه‌مبه‌ران نه‌کرد لهو کاته‌دا که چه‌زره‌تی سالّحی برای هاو‌پشتیان پیی فهرموون: نایا هیشتا له خودا ناترسن؟ به راستی من فرستاده‌یه‌کی نه‌مینم له لای خوداوه بو سهر ئیوه، ده‌ی له خودا بترسن و په‌یره‌ویم بکه‌ن له نه‌مر و نه‌هیدا به‌لکوو خودا ره‌حمتان پی بکا. [وه من داوای هیچ مزدیکتان

لئى ناکەم بەرەبەر بەم دەرس و تالیمة، مزدی من و پاداشی من وا له لای خودای
پەرورەدگاری هەموو عالەم^[۱].

﴿ أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هُمْ عَنْهَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾ فِي جَنَّتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾ وَزُرُوعٍ
وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾ وَتَنَحُّتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوْتًا فَرِهِينَ ﴿١٤٩﴾
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٥٠﴾ وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾ الَّذِينَ يُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾ ﴾

ئایا وازتان لئى ئەهینری هەروا بێئیننەو لەم شوێنە خوشانەدا بە هێمنی لە ناو
باخ و سەرچاوەی ئاوا و، لە ناو کشتوکالا و، لە ناو بیستان و باخی دارخورمای
وادا کە «طلع» (لق) هەکی زۆر نەرم و ناسک بێ، یاخود لقه‌کەى لەبەر زۆری بەری
دارخورماکە دا بنه‌وێتەو. وە بۆ خۆتان دائەتاشن لە بەردی گەورەى کێوێکان هۆدەى
جوان بە ئاسایش لەسەر خۆتان، دەى لە خودا بترسن و ئیتاعەى من بکەن و، ئیتاعەى
فەرمانى ئەو ستمکارە نامەردانە مەکەن کە لە سنوورى عەدالەت دەرچوون، ئەوانە
کە هەمیشە خراپە ئەکەن لە ولاتا و قەت چاکە ناکەن؛ چونکی ئەگەر کارێکی
باشیش بکەن بە خەیاڵی زیانگەیاندن بە بازى ئینسانی داماو ئەیکەن.

﴿ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾ مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بَآيَةٍ
إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٤﴾ ﴾

جا گەله‌کەى لە پاش ئەو نامۆزگارییه جوانە بە حەزەرەتى سالحیان ﷺ وت: تۆ
هیچ نیت ئەووە نەبێ ئینسانێکی جادووت لئى کراوە و سەرت لئى تێکچووە، تۆیش

[۱. تەرجه‌مەى ئایەتى (۱۴۵) نەکرابوووە چونکە دووپاتکراوەى ئایەتى (۱۰۹) بوو، بەلام ئیمە بە
جوانمان زانی دەقی تەرجه‌مەى ئایەتى (۱۰۹) لێرە بنووسینەو – بڵاوکردنەوێ کوردستان.]

ناده میزاد یکی وه کوو نیمه تی و سیفه تی پیغه مبه رایه تیت نییه، نه گهر راست نه که ی پیغه مبه ری خودای موعجیزه یه کمان بو دهر بخه هه تا بییت به نیشانه له سهر راستی تو.

﴿قَالَ هَذِهِ نَاقَةُ لِّمَا شَرَبْتَ وَلَكَمْ شَرَبْتَ يَوْمَ مَعْلُومٍ ﴿۱۰۵﴾ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ

فِي أَخْذِكُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿۱۰۶﴾ فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا نَدِيمِينَ ﴿۱۰۷﴾

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ

﴿۱۰۸﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿۱۰۹﴾﴾

جا له پاش نه وه که گه لی سه موود داوای موعجیزه یان له حه زره تی سالح عَلَيْهِ السَّلَام کرد که بریتی بوو له و شتری له گه ل به چکه یا و حه زره تی سالح دو عای کرد و خودای ته عالا دو عاکه ی قه بو ل کرد و وشتره که ی له سهر داوا و ناره زووی نه وان له بهره که دهر کرد، حه زره تی سالح عَلَيْهِ السَّلَام فهر مووی: نه مه نه و وشتره یه که ئیوه داواتان کرد، به لام نه بی بزنان نه م وشتره به شیکی هیه له و ناوه ی که ناژه لی لی ناو نه دهن له روژیکدا و، بو ئیوه یش به شی له و ناوه هیه له روژیکی دیاریدا، به لام دهس بو نه و وشتره مبه بن به خراپه، نه به لیدان و نه به کوشتن، نه گهرنا سزای روژیکی گه و ره نه تان گری.

وه له گه ل نه م ناموژگارییه دا نه وان له سهر چاودیری نه و وشتره ده و امیان نه کرد و پیاوئیکیان نارد چوارپه لی بری و وشتره که مرد و، نه وانیش له بیمی نه وه که مه بادا سزا بیته سه ریان په شیمان بوونه وه له و کاره ناباره، جا نه و سزا که سالح فهر مووی هات به سه ریان، به راستی له م باسه دا نیشانه یه کی گه و ره هیه له سهر گه و ره یی خودا له: دهر کردنی نه و وشتره له و بهره نه وان دیارییان کردبوو، له خواردنه وه ی ناوه که یان له روژیکدا و، له نازلبوونی سزا له سه ریان به هو ی په یکردنی وشتره که وه، له گه ل

نه‌وه‌دا زۆربه‌ی ئه‌و گه‌لی سه‌مووده ئیمانیان نه‌بوو به‌ گه‌وره‌یی خودا و به‌ قسه‌ی
حه‌زه‌ته‌ی سالح ع‌ل‌ی‌ه‌. [وه به‌ راستی خودای تو زاله به‌سه‌ر خواستی خویا و میهره‌بانه
بۆ خه‌لك] ^[۱].

﴿كَذَبَتْ قَوْمٌ لُّوطَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ إِنِّي
لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۖ ﴿١٦٣﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ
أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾ أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ
﴿١٦٥﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَنْوَابِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾﴾

واته گه‌لی لووت ع‌ل‌ی‌ه‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌درۆخته‌وه له‌و کاته‌دا که لووتی ب‌رایان
پ‌یی ف‌هرموون: ئایا ئیوه له‌ خودا ناترسن؟ ئه‌ی گه‌ل من فرستاده‌یه‌کی ئه‌مینم بۆ
ئیوه، له‌ خودا ب‌ترسن و په‌یره‌ویم ب‌که‌ن و من داوای کرێ و پاداش له‌ ئیوه ناکه‌م له‌
به‌راه‌ری ئه‌م په‌یام راگه‌یاندن و ئامۆزگارییه‌وه و، پاداشی من لای خودای عاله‌مه‌.
ئایا ئیوه ئه‌وه‌نده له‌ یاسای دین و ره‌وشت لانه‌ده‌ن که ئه‌چه‌ لای ئینسانی نیرینه و
واز له‌وانه د‌ینن که خودا بۆی دروست کردوون له‌ ژنه‌کانتان؟! دیاره ئیوه گه‌لیکن
له‌ یاسای حه‌ق ده‌رچوون.

﴿قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ لَتَكُونَ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾ قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ
مِّنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾ رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾ فَجَنَّبْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ
﴿١٧٠﴾ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٧١﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخَرِينَ ﴿١٧٢﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا

[۱]. ته‌رجه‌مه‌ی ئایه‌تی (۱۵۹)ش نه‌کرا‌بو‌وه‌وه له‌به‌رئه‌وه دووپات‌کراوه‌ی ئایه‌تی ۱۴۰ بوو، به‌لام ئیمه به‌
جوانمان زانی ده‌قی ته‌رجه‌مه‌ی ئایه‌تی ۱۴۰ لی‌ره بنووسینه‌وه - ب‌لاوکردنه‌وه‌ی کوردستان].

فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٤﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٥﴾

جا گه‌له‌که‌ی لووت و تیان به لووت: به راستی نه‌گهر واز له‌م قسه و باسه نه‌یه‌نی
توله‌وانه نه‌بی که له‌م ولاته دهرئه‌کرین. جا چه‌زهره‌تی لووت ^{عَلَيْهَا} فهرمووی: به راستی
من رقم له‌م نیش و کاره‌ی ئیویه و لئی په‌ستم و ههرگیز ناتوانم له‌ناو ئیوه‌دا بم،
ناتوانم بی‌ده‌نگ بسم و هه‌میشه ناره‌زایه‌تی دهرئه‌برم.

جا که‌وته پارانه‌وه و فهرمووی: خودایه من و نه‌هله‌که‌م رزگار بکه له‌هاورپتی
نهم گه‌له و له‌کرده‌وه‌که‌یان، ئیمه‌یش دو‌عا که‌مان قه‌بوول کرد و خوی و نه‌هله‌که‌یمان
رزگار کرد پیره‌ژنی نه‌بی که له‌سه‌ر برپاری خودا و له‌توله‌ی ناپه‌سه‌ندی کرده‌وه‌ی
خویدا له‌وانه‌بوو له‌و سزادا بمینیتته‌وه.

پاش رزگار کردنی لووت و ده‌سته‌که‌ی باقی گه‌له‌که‌یمان له‌ناو برد و به‌ردم
به‌سه‌را باراندن، جا زور خراپه‌بارانی که بیاری به‌سه‌ر گه‌لیکدا که هه‌ره‌شه‌یان لی
کرابی و گوئیان به‌م هه‌ره‌شه نه‌دابی. به راستی له‌م کاره‌ساته‌یشدا نیشانه‌یه‌کی گه‌وره
هه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه خودای ته‌عالا یارمه‌تی پیغه‌مه‌رانی خوی نه‌دا و له‌واقیعدا زوربه‌ی
نه‌و گه‌له‌یش ئیمانیا نه‌هینا، وه به راستی خودای تویش خاوه‌ن عیززه‌ت و میهره‌بانه.

﴿كَذَّبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ﴾ ﴿١٧٦﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا نَنْقُونَ ﴿١٧٧﴾
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٨﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٧٩﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ
أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٠﴾ ﴿أَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَلَا تَكُونُوا مِنَ
الْمُخْسِرِينَ﴾ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ

أَشْيَاءُهُمْ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾ وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِلَّةَ الْأُولَى ﴿١٨٤﴾

واته: وه کوو «شوعه یب» ره وانه کرابوو بۆ «مدین» ره وانه یشمان کرد بۆ نه و گه له که نیشته جیتی زه ویه کی خاوهن بی شه ی ورده دار بوون و، حه زره تی شوعه یب ^{ایشلا} دهستی کرد به نامۆزگارییان و گه لێ له گه لیانا تیکۆشی و له نه نجاما گه لی خاوهن بی شه شوعه یبیان به درۆخسته وه و، به هۆی نه وه وه نه ویان به درۆخسته بووه وه که نه وه وابوو هه موو پیغه مبه رانیان به درۆخسته یته وه؛ چونکی نامانج یه کی که، نه و به درۆخسته نه وه یشیان له و کاته دا کرد که شوعه یب فهرمووی: بۆچی له خودا ناترسن؟ به راستی من فرستاده ی خودام بۆ لای ئیوه، ده ی له خودا بترسن و په ی ره ویم بکه ن و من داوای هیچ کرئ و پاداشیکتان لئ نا که م و پاداشی من هه ره له سه ر خودای عاله مه و لای نه وه.

وه له کاتی موعامه له و کرپن و فروشتنا مه نه کانتان (واته ده فری پیوانه تان) ره سا بئ و له کاتی پیواندنی دانه ویلله دا بۆ خریدار به ته واوی بی پیون و له وانه مه بن که زیان له خه لک نه ده ن، وه کیشانه به ترازوویه کی ریکی بی زیاد و که م بکه ن و، کووتال و مالی خه لک که م مه که ن نه به ده س و نه به ده م. واته به ده م به ناحه ق مالیان عه بدار مه که ن و به ده ستیش زیانیان لئ مه ده ن، نه م جو ره کارانه هۆی فیتنه و فه سادن له زه ویدا و ئیوه فه ساد مه که ن له زه ویدا:

ئینسان بۆ ئینسان مایه ی ئیحسانه نامه رده که سی مایه ی نوقسانه
تۆ بووی به نامه رد نه ویش نامه رده جا بی ده ربجۆ له م بگه ره و به رده ؟

وه له و په روه ردگاره بترسن که ئیوه یشی له گه ل چینانی پی شوودا دروست کردووه.
جا پاش نه م هه موو ده رسه به سووده ته ماشا بکه ن و بزائن نه وان چییان وت؟

﴿قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَذِبِينَ ﴿١٨٦﴾ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٨٧﴾﴾

وتیان: ئەی شوعەیب تۆ بەس ئینسانئیکی جادووت لێ کراوە و هۆشت نەماوە و، تۆ خۆت ھەر ئینسانئیکی وەکوو ئیمە، بە راستی ئیمە گومانمان وایە کە تۆ لە درۆزنەکانی، ئەگەرنا ئەگەر راست ئەکە ی رابەری خودای لە خودا بپارێرەو قارمان لێ بگرێ و چەن پارچەیی لە ئاسمان دارووخینە بەسەرمانا بە دوای خۆت.

﴿قَالَ رَبِّيَ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُم عَذَابٌ يَوْمِ الظَّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾﴾

ھەزرەتی شوعەیب عليه السلام ھەرمووی: خودای من زاناترە لە من و لە باقی زانایان بە کردەوێ ئیوە و لە کەس بێ ئاگا نییە، جا ناکوکی کەوتە ناویان و لەسەر داوای خۆیان، کە ئەیانویست لە ئاسمانەو سزایان بۆ بیتە خوار، سزا و ئازاری روژی «الظلة» داگیری کردن و گرتنی، بە راستی ئەو سزا و ئەو روژە سزایە ک و روژئیکی سەخت و گەورە بوو.

ریوایەت کراوە: خودا گەرمای زāl کرد بەسەریانا ھەوت روژ و بێ ئیستراحتی کردن لەبەر گەرما و ئاوی جوگە و گۆزە و کوندەلانیان ئەکول! لە ئەنجاما خودا پارچە ھەوریکی نارد، ئەوانیش رایان کرد بۆ سینھەری ئەو پارچە ھەورە، بە ھیوای ئەو کە لە گەرما رزگار ببین، کەچی لەو ھەورەو گڕە و بلیسە ی گەرمی و تیشکی روژی گەرم ھاتە خوارەو و لێیدان و لە ژیریا مردن و دنیایان بەجێ ھێشت! بە

راستی لەم کارەساتانەدا نیشانەی گەورەیی خودا هەیە و، زۆربەی ئەوانە ئیمانیان نەبوو، بە راستی خودای تۆ بە عیززەتە و میهرەبانیشە، ئەنا ئەوەندە مۆلەتی نەدەدان.

﴿وَلَئِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٥﴾ وَلَئِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾ أَوْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٩٧﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾ فَيَأْتِيهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾﴾

و بە راستی ئەم ئایەتە پێرۆزانە کە باسی بەسەرھاتی پێغەمبەرانت بۆ ئەکەن لەگەڵ گەلەکانیان ئایاتێکن کە پەرورەدگاری هەموو عەلەم رەوانەیی کردوونەتە خوارەو و فریشتەیی گەورە جووبەرئیل کە بە «روح الامین» ناسراوە لەگەڵ ئەو ئایەتانەدا ھاتووەتە خوارەو بۆ سەر دۆلت. واتە بە جووری خوێندوویەتیەو بەسەر تا لە پێشا دۆلت لەفزو مەعناکەیی وەرگرتوو ئەوسا گۆیچکەت و زمانت بەشدار بوون تیایا، بە پێچەوانەیی وتاری یەکن لە ئێمە بۆ ھاوڕیکەیی، ئەو لە پێشا گۆیچکەیی ئەبیسیت جا دۆلی وەری ئەگرێ، ئەوسا ئەتوانی بە زمانیش ئەو قسەیی بگێریتەو، وە مەبەست لە نازلکردنەکیا ئەوێە کە تۆ داخلی کۆمەڵی پێغەمبەرانی نادەمی ترسین ببی، وەکوو ئەوان گەلەکی خۆیان ترساندوو لە سزای خودا، تۆیش وەھا گەلەکەت بترسینی بە زمانیکە عەرەبی رووناک و راستی دەرخەر، وە ئەم ئایەتانە و رووحی مەعنا و مەغزەکیان هەییە لە جەمیعی ئەو کتیبانەدا کە لە لایەنی خوداو

هاتون بۆ پىغەمبەران؛ چونكى ئەوھى لە قورئانى پىرۆزا ھەيە لە بىر و باوهر و بانگ کردنى ئادەمیزاد بۆ ئيمان بە خودای تاق و تەنيا و ئيمان بە رۆژى قىامت و ھەستکردن بە مەسئولىيەت، لە ئەحکامى موشتەرەكە لە بەينى ھەموويانا و جياوازيان تەنيا لە ئەحکامى عەمەليدا ھەيە ئەگەر موخالەفە بىي.

ئايا نابى بە بەلگە و نيشانە لەسەر راستى قورئانى پىرۆز و ھاتنى لە لای خودای تەعالاوە ئەمە كە زانا گەورەكانى «بنى اسرائيل» ئەزانن كە پىغەمبەرىكى گەورە لە ئاخىر زەمانا رەوانە نەكرى لە گەل كتيبيكى پىرۆزدا و لە گەل كۆمەلنى يارانى بەخيئارى وادا كە كتيبەكەيان ئەخويننەو و رىعايەتى ئەكەن وەكوو بە تايبەتى لە سيفرى ھەزرەتى «شەعيا» دا نووسراو.

وہ ئيمە تۆمان ھەلېژاردووە ئەى خۆشەويست بۆ ئەو قورئان نازل بکەينە سەرت؛ چونكى ئەم قورئانەمان نازل بکردايە بۆ سەر بازى لەوانە كە غەيرە عەرەبين، وە ئەو كەسە قورئانى بخويندايەتەو بەسەريان ئيمانيان پى نەدەھينا لەبەر «ئىستىنكاف» يان لەو كە بەيانانائى عەرەبى لە غەيرى عەرەب وەربگرن، بەلام تۆ لە خۆيانى بەلكوو لە خۆلاسيانى. ئاوەھا قورئانمان بردووەتە ناو دلى تاوانبارەكانەو كە لە مەعناكەى تى ئەگەن، كەچى لە گەل ئەوەدا لەبەر عىناد يا لەبەر عار يا لەبەر بازى شتى بى ئىعتىبار باوهرى پى ناكەن و ناكەونە شوئى و ئيمانى پى ناھيئن، ھەتا «ذاتا» سزا و نازارى قارى خودايان بە شىددەت چاو پى ئەكەوئ، جا لە كوتوپردا ئەو سزايان بۆ دى، ئەوانيش نازانن بە ھاتنى و بە ھۆى ھاتنەكەى، جا لەو كاتەدا بە ھەسرەتەو ئەلین: ئايا ئيمە مۆلەتمان ئەدرى و ئەم سزامان لى دوورئەخرىتەو ھەتا بىرى بۆ حالى خۆمان بکەينەو، «حاشا و كلا» ماوھى زۆرمان بە خۆپايى سەرف كرد و رەھبەران گەلنى لە گەليانا تىكۆشين و سوودى نەدا، تازە ئيتەر وەختى مۆلەتيان نەماو.

﴿أَفِعْدَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٤﴾ أَفَرَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمْتَعُونَ ﴿٢٠٧﴾ وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾ ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٠٩﴾﴾

ثایا پاش ئەم هه‌موو ئایه‌ته پیرۆزانه که باسی سزای ئەو گه‌لانه‌ی گێڕایه‌وه بۆیان که په‌له‌یان ئەکرد بۆ نازل‌بوونی سزا و له‌ ئەنجامی کارا سزایان بۆ هات و ئەوانیش په‌شیمان بوونه‌وه له‌و په‌له‌ په‌ل کردنه‌ بۆ سزا، ثایا ئەم کافرانی قورپه‌یشه‌ هیشتا په‌له ئەکه‌ن بۆ نازل‌بوونی سزا بۆ سه‌ریان؟ ئا پێم بلێ و ئاگادارم بکه‌ ئەگه‌ر من ئەو کافرانهم ماوه‌ دا که چهن سالی زۆر رابوێرن، وه‌ پاش ئەوه‌ ئەو سزای که وه‌عه‌دیان پێ دراوه‌ هاته‌ سه‌ریان هیچ سوودی نادا به‌وان بۆ ده‌فعی سزا له‌وان ئەو رابواردن و خو‌شیه‌ که له‌ ساله‌های سالدا وه‌ریان گرتوه‌؟

که وایه‌ با ئیتر به‌س په‌له‌ بکه‌ن بۆ سزا، با له‌مه‌ زیاتر «ئیس‌تیحقاق»ی سزا په‌یدا نه‌که‌ن ئەنا له‌ پاش ئینزار عوزریان هه‌یه‌ له‌ ناردنی سزادا بۆ سه‌ریان، وه‌ فی‌عه‌لن هیچ ولاتی و هیچ شار و دێیه‌ کمان وێران نه‌کردوه‌ و خه‌لکه‌ که‌مان له‌ ناو نه‌بردوه‌ ئیلا پێش ئەوه‌ سزا و به‌لاکه‌ دامێن گێریان ببی چهن که‌سی له‌ ره‌ه‌به‌ران و پێغه‌مبه‌ران یا له‌ زانایانی ه‌وشیاری حه‌قیقه‌‌تزان و له‌ پیاوانی خودا ئەوانیان ترساندوه‌ بۆ ئەوه‌ که ئەو گه‌له‌ بیر بکه‌نه‌وه‌ و له‌ تاوانباری لاده‌ن، ئەنا ئیمه‌ هه‌رگیز سته‌مکار نه‌بووین و که‌سمان به‌ بێ ترساندن و ئاگادار کردنه‌وه‌ سزا نه‌داوه‌ و گێڕۆده‌مان نه‌کردوه‌.

﴿وَمَا نَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾ إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ ﴿٢١٢﴾ فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ﴾

وہ بہ قہراری قہتعی شہیاتین ئەم قورئانەیان نہہیتاوە بۆ تۆ و نہیانخستووہ تە
 دلی تۆوہ و، نہ ئەتوانن شتی وابکەن و، نہ کاری وایان پئی سپێراوہ؛ چونکی کەلامی
 قودسی دوورہ لە گرۆھێ کە خواوەن فەسادێ نەفسی بن، قورئان لە لای خوداوہ و
 بە سەفارەتی فریشتەیی ئەمینەوہ گەشتووہ بە تۆ و قەت بۆ شہیاتین ناشی ئەمێنداری
 قورئان بن (نامووس نادری بە دەستی نامەحرەمەوہ) شہیاتین ھیزی ناگرین و
 بەدکاری زالە لە فیترەتیانا و ئەوہندە لە گەڵ پیرۆزیدا تیکەڵی و پەیوەندیان نیہ،
 تەماشاکە بە راستی ئەوان لە بیستنی ئایەتی خودا و لە بیستنی کەلامی مەلائیکەکان
 «معزول» و مەنع کراون ئیتەر چۆن ئەبن بە مەسەدری ھاتنی قورئانی پیرۆز؟

دەستی شہیاتین لە قورئان دوورہ ئەوان تاریکی قورئانیش نوورہ
 ئینسانی ناپاک، یانی بئ دەسنوێژ چ جایی لەش پیس بە قەولی حەق وێژ
 حەرامە دەستیان بەدەن لە قورئان دەی چۆن قورئان دئی بە دەستی شہیتان؟!
 باوہرتان ببی قورئان نوورینە واسیتەیی وەسلێش «روح الامین»

کە مادام تۆ مەزھەری بۆ وەحی خودا و بۆ قورئانی پیرۆز کە ئەخباری کۆن و
 تازە و لەمەولای جیھانت بۆ روون ئەکاتەوہ بە جوړی عەقلی عاقلان ناگا بە دەرکی
 ئەسراریا، تۆ بە رۆح و دل رووت لە خودا بئی و لە گەڵ بانگ کردن لە خودادا بانگ
 لە خودایی تر و لە کەسیکی تر مەکە؛ چونکی لە گەڵ حەقدا جیگەیی بەتال نابیتتەوہ،
 ئەگەر بە فەرزی مەحال، تۆ بانگ لە کەسێ تر بکەیی ئەوہ لە سزا دراوہکان ئەبئی.
 وە ئەم ئایەتە تەعریزە بە فەسادێ حالی ئەوانە کە ھاوڕێ بۆ خودا دائەنن، واتە
 ئەوانە کە لە گەڵ خودای «واجب الوجود» ئیعتیباری مادەیی نابوود ئەکەن، ئەوانە
 بەدبەختن و سزای سەخت بەشیانە. خودا پەنامان بدا!

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ ۲۱۴ ﴿وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ۲۱۵ ﴿إِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ ۲۱۶ ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ﴾ ۲۱۷ ﴿الَّذِي يَرَبُّكَ حِينَ تَقُومُ﴾ ۲۱۸ ﴿وَتَقَلَّبَكَ فِي السَّجْدِينَ﴾ ۲۱۹ ﴿إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ ۲۲۰ ﴿

وه مادام تو لهم همموو نهیینهك گهیشیت و گهورهیی خودات بۆ دهركهوت همیشه تیکۆشه بۆ بههیز کردنی په یوهندی خۆت له گهَل خودادا و نهو خزمانهت که زۆر نزیکن و تیکهَلن له گهَلنا بیان ترسینه له سزای خودا و ناگاداریان بکه له یاسای میانه کاری و میزانی روژی قیامهت. وه بالی میهره بانی خۆت دانهوینه بۆ نهوانه که په پیرهویت نهکن له خاوهن ئیماننهکان، وه نهگه ر نافهرمانییان کردی تو پییان بلئ: من بهریم لهو کردهوانه ئیوه نه یانکهن و ئیعتیماد بدهره سهر نهو خودایه که خاوهن عیززهت و خاوهن هیزه و دهستهلاتی بهسهر همموو کارئک و همموو مهوجووداتیکدا نه شکئ، نهو خودایه که تو نه بیئی له کاتیکدا رانه وهستی بۆ نوێژ کردن له شهونوێژا که کاتی خه لوهته له گهَل موراقه بهی خودادا، وه نه بیئی کاتی له ریزی جهنگاوه ران و جیهادهکارانا رانه وهستی، ههروا کاتی لهسهر مینهبری وتار و رینوماپی موسولمانان بۆ خودا ناسی رانه وهستی، ههروا کاتی راوهستان بۆ بیر کردنه وه له ریخستنی کاری موسولماناندا و، ههلسوورپانت له ناو نوێژکه راندا نه بیئی. به راستی خودا بیسهری همموو دهنگیکه و زانایه به همموو شتی.

بزائن! کاتی ئایه تی: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ هاته خواره وه حه زرهت ﷺ رویشته لهسهر ته پۆلکه ی سه فا راوهستا و به دهنگی بهرز فه رمووی: نهی هوژی قورپه یش نه فسی خۆتان له خودای تهعالا بکرن من سوود به ئیوه ناگه یهنم. نهی نهوهی «عبد المناف» من له لایه نی خوداوه هیچ سوودیک به ئیوه ناگه یهنم، نهی

عەباسی کورپی «عبدال مطلب» من سوود بە تۆ نادەم لە لای خوداوە، ئەی سەفیهی پوورم من هیچ سوودی بە تۆ ناگەیهنم لە لایەنی خوداوە، ئەی فاتیمەیی کچی موحمەد من سوودم نییە بۆ تۆ لای خوداوە و لە رۆژی قیامەتا، ئەگەر داوای مالی دنیا ئەکەیی بیکە.

جا ئەگەر کەسێ بێت: ئەم حەدیسە شەریفە چۆن لە گەڵ ئەو ئایەتانەدا رێک ئەکەوێت کە دەلالەت ئەکەن لەسەر ئەوە شەفاعەت بۆ پیغەمبەر هەیه لە رۆژی قیامەتا و حەزەرەت ﷺ گەلی سوود ئەگەیهنێ بە ئادەمیزاد؟

لە وەلامدا ئەلێین: خراپەیک روو نادا و مونافات نییە، لەبەر چەن بەلگە: یە کەم: ئەم حەدیسە شەریفە بۆ ئەوە وارید بوو کە پیغەمبەر ﷺ بە گوێرەیی ئایەتە کە خزم و کەس و کاری خۆی بترسین، و تارئ بەیانی ترساندنێ پێ بکری پێویستە وەها بێت کە دلی ئینسان بترسین و قەید و شەرتی تیدا نەبێ. دوو هەم: ئەم حەدیسە شەریفە وارید بوو بۆ بەیانی یاسای عەدالەتی خودای تەعالا؛ چونکی لە پاش مولا حەزەیی ئایەتی قورئان و حەدیسێ پیغەمبەر دەرئەکەوێت خودای تەعالا بەرابەر بە بەندەکانی خۆی دوو قانونی هەیه:

۱. قانونی عەدالەت؛ کە بریتییه لەوە هیچ کەسێ تاوانی کەس وەرنەگری و هیچ کەس کەلک لە خێری کەس وەرنەگری، وە هەرکەسێ لە ئەوەڵ و ئاخەرە وە تەماشای بیر و باوەری خۆی بکات، وە کوو لە ئایەتی: ﴿لَهَا مَا كَسَبَتْ وَ عَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ﴾^۱ و ئایەتی: ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾^۲ و ئایەتی: ﴿فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ فَلَإُنْصَابٍ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ﴾^۳ و ئایەتی: ﴿وَأَنْ لِّسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾^۴ و ئایەتی تری شەو دەرئەکەوێت.

۲. الأنعام؛ ۱۶۴.

۱. البقرة؛ ۲۸۶.

۴. النجم؛ ۳۹.

۳. المؤمنون؛ ۱۰۱.

۲. قانونی فەزڵ و ئیحسان و میهره بانی خودا؛ له سەر ئەم قانونه شه فاعه تکردن ههیه له رۆژی قیامه تا بۆ تاوانباران له لایهنی هه زهره ته وه ^(الله) هه روا له لایهنی پیغه مبه رانی تر و ئه سحاب و شه هیدان و پیاو چا کانه وه، وه کوو له هه دیسه سه حیه کانه وه ده رکه وتوو. هه روا خێر و چاکه سوودی ههیه بۆ زیندوو و مردوو، هه روا دوعا کردن بۆ مردوو بۆ زیندوو، وه کوو خودا به ئایه تی: *والذین جاؤا من بعدهم یقولون ربنا اغفر لنا ولإخواننا الذین سبقونا بالإیمان*^۱ و ئایه تی: *والذین آمنوا واتبعهم ذریعهم بإیمان ألحقنا بهم ذریعهم، وما ألتناهم من عملهم من شیء، کل امریء بما کسب رهین*^۲ دا بریاری داوه.

ئه مانه هه موو ده لیلن له سەر ئه وه به بێ تیکۆشینێ ئینسان خودای ته عالا له گه لێ رینگه وه عه فوو چاوپۆشی له تاوانی ههیه، بۆیه خودا فه رموویه تی: *إن الله لا یغفر أن یشرک به و یغفر ما دون ذلك لمن یشاء*^۳.

مه به ست ئه مه یه ئه و ئایه ت و هه دیسانه که ده لاله ت ئه که ن له سەر سه ختی و به کار نه هاتنی که س بۆ که س هه موو له سەر یاسای ته تبیقی عه داله تی خودان و، ئه و ئایه ت و هه دیسانه یش که ده لاله ت ئه که ن له سەر سوود وه رگرتنی ئینسان له تکا و دوعا و چاکه و غه یری ئه مانه... هه موو له سەر قانونی فەزڵ و ره حمه تی خودان و ده رگای ره حمه تی خودا کراویه و به که س ناگیرێ.

﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۲) ﴿تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾ (۲۲۲)
﴿يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ﴾ (۲۲۳)

۱. الحشر؛ ۱۰.

۲. الطور؛ ۲۱.

۳. النساء؛ ۴۸، ۱۱۶.

ئەم ئایەتە پیرۆزە بەلگەیه لەسەر ئەوێ که شەیاتین پەیوەندییان بە وەحیەوێ نییه و پیغەمبەر ﷺ وەحی لە جوهرەئیلی ئەمین وەرئەگرێ و بەس.

ئەفەرموئیت: ئایا خەبەرتان بەدەمی که شەیاتین بۆ سەر دلی کێ دینە خوارەو؟ ئەوانە دینە سەر دلی هەموو درۆزنیکی تاوانباری وەها که گوی رانەگرن لە هەموو قسەیهکی درۆ و دەلهسە و زۆربەیان لە قسە کردندا درۆزن؛ چونکی ئینسانی که گوی لە پیاوی درۆزن رابگری خۆیشی حەز بە درۆ ئەکا و درۆ بلاو ئەکاتەو بە ناو خەلکدا. دەی مادام حەزەرەتی موحەممەد ﷺ لە پیش ریسالەتا بە ئەمین مەشهور بوو و درۆی نەکردوو و لە پاش ریسالەتیش دوور بوو لە درۆ ناشکرایە دوورە لە ئیلقای شەیاتین، لەبەر ئەوێ:

پیس لە بۆ پیسە و، پاک لە بۆ پاکە ئینسانی پاک بێ کردەوێ چاکە

﴿وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ﴾ ٢٢٤ ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ﴾
 ﴿وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ﴾ ٢٢٦ ﴿إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ﴾ ٢٢٧ ﴿

هەر وەکوو زانیان که پیغەمبەر ﷺ قورئانی لە جوهرەئیل وەرگرتوو و لە شەیاتینی وەرئەگرتوو. هەم بزانیان که حەزەرەت ﷺ شاعیر نییه و قورئانەکیشی شیعەر نییه.

یەکەم: لەبەر ئەوێ که شیعەر لەسەر یاسایەکی تاییەتی دامەزراو و تەقتیعاتیکی هەلژمێراو و لەسەر کیشیکی تاییەتی نەگۆراو. وە قورئان وا نییه و پیغەمبەر مەشغولی ئەو یاسا و میزانە نەبوو.

دووەم: که شاعیران زۆربەیی پەیرەوه‌کانیان ئینسانی گومرا و دوور لە یاسای واقع و راستە، بەلام پەیرەوانی پیغەمبەر ﷺ ئینسانی خاوەن ره‌وشتی به‌رز و خاوەن کردەوه‌ی پیاوانەن و دوورن لە کاری نابار و گالته و رابواردنی بێ جێ و مەشغوول بوون بە تەقوا و تاعەت و نوێژ و رۆژوو و شەونویژ و جیهاد بۆ به‌رز کردەوه‌ی خودا بەیەکناسی و ئایینی ئیسلام. که وابێ ئەتوانی بە قانونی ئیستیدلال بلییت: هەموو پەیرەوانی موحەممەد پیاوی ژیر و مەردن و هەركەسێ هەموو پەیرەوه‌کانی ژیر و مەرد بن شاعیر نییه، که وابێ موحەممەد شاعیر نییه. که مادام خۆی شاعیر نەبوو ئەو کهلامەیش بۆی هاتوو شاعیر نییه و کهلامی خودایه.

جا بۆ روونکردنەوه‌ی ئەوه که زۆربەیی پەیرەوانی شاعیران گومرا ئەفەرمویت: ئایا تۆ تەماشای ناکەیی که شاعیره‌کان لە هەموو دەر و دۆڵیکدا سەرگەردانن، واتە لە هەموو بابەتیکدا قسە ئەکەن و قسەکه‌یشیان لەسەر یاسای واقع و ژیری نییه. ئەگەر مەدح یا زەم بکەن، یا خەڵک بترسێن یا دلخۆشیان بدەنەوه به‌ زۆری درۆ و دەله‌سه و زیاده‌ڕه‌وییە و قسەیان لەگەڵ راستیدا یەك ناگرێ. وه‌ له‌ ناو ئەو شاعیرانەدا دایان ئەنێن گەلێ قسەیی وا دەکەن که خۆیان به‌ گوێره‌ی ئەوه ره‌فتار ناکەن و دوورن لە ناوهرۆکی ئەو شاعیرانی خۆیانە. ئەوانەیان نەبێ که ئیمانیاان هەیه و کردەوه‌ی باش ئەکەن و حەقی خۆیان و مەسلەکی خۆیان لەوانە ئەسێن که سته‌میان لێ کردوون. لەمه‌ولایش ئەو سته‌مکارانە ئەزانن و چاویان پێ ئەکەوێ به‌ چ هەلسووپانی هەلته‌سووپێن و له‌ چ باریکی عیزه‌ته‌وه ئەکەونه سەر باری کزی و داماوێ و له‌سەر باری رابواردنی دنیاوه ئەکەونه سەر چ باریکی سزای قیامەت له‌ رۆژی تۆلەدا!

سووره تی نهمل، مه ککه بییه، "۹۳" نایه ته،

دوای سووره تی شوعه را هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿طس﴾

نهمه سووره تی تا سینه.

﴿تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ﴾ (۱)

نایه ته کانی نهم سووره ته نایه تی قورئان و نایه تی کتییکی رووناك که ره وهی
نهو حه قایقه ن که هه ن له عاله ما وه کوو «لوح المحفوظ» بی که له واقیعا هه موو
شتیکی تیا نووسراوه.

﴿هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ (۲) الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿۳﴾

نهو نایه تی قورئانه ریگه نیشاندهر و موژده دهرن بو خواوهن ئیماننه کان نهو خواوهن
ئیمانانه ی که نوپژ به ره سایى و به شیوه یه کی باش جی به جی نه که ن و زه کاتی مالی
خویان نه دهن به وانه که موسته حه قن و نه وانه یش ههر نه وانن که ئیمان و باوه پکی
راستیان هه یه به روژی قیامهت و بهو کاره ساته دهست نه که ون و روو نه دهن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ ﴿٤﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخَسُونَ ﴿٥﴾﴾

به راستی نهو که سانه که ئیمان ناهینن به روژی قیامت نهوه کرده وه ناشیرینه کانیانم له بهرچاویاندا جوان کردوه، جا نهوانیش سرگهردانن و به سرگهردانی نه میننه وه، وه نهو کومه له ئینسانه که سانیکن که سزای خراپیان هه یه له روژی قیامه تا و نهوان لهو روژدها وان له زیان و خه ساردا.

﴿وَإِنَّكَ لَتُلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ﴿٦﴾﴾

وه تو به راستی قورئان له لای زاتیکی خاوهن حیکمهت و کاری دامه زراو و به سووده وه وهرته گری و نهو زاته زانایه به نهجامی هه موو شتی.

﴿إِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ بَشِيرٍ ﴿٧﴾﴾

خودا زانایه به نه حوالی عالم لهو کاته دا که موسای کوری عیمران فهرمووی به ژنه که ی خوی که کچی هه زهره تی شوعه یب ع بوو که له گه له موسادا له سه فه را بوون و نه گه رانه وه بو میسر و سه رمای بوو پینی فهرموو: من ناگریکم چاو پینکه وتوه و نه چم بو لای و له ویدا یا ناوه دانی نه بینم و خه به ری ریگهی راستی خو مانم ده ست نه که موئی و ریگه نه دوزینه وه، یا خود دهسته چيله یی ناگر دینم به لکوو ناگر بکه ینه وه و گهرم بینه وه.

﴿فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨﴾﴾

﴿يَمْوَسَّىٰ إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾﴾

﴿وَأَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَاهَا

تَهْتَزُ كَانَهَا جَانٌّ وَلَىٰ مُدِيرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَمُوسَىٰ لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمُرْسَلُونَ ﴿١٠﴾ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١﴾
وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخَرِّجْ يَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿١٢﴾

جا کاتی موسا هات بۆ لای ئەو ناگرە و گەیشتە ئەو شوینە که به خە یالی خۆی دانابوو ناگرە که لەویدا، لە غەیبەوه بانگی لیکرا و پیتی و ترا: پیروزی درا بهو که سه وا له شوینی ناگرە که دا و بهو که سه شیش وا له دەوری ناگرە که دا و پاکی له عەیب و له فەسادێ کردەوه بۆ ئەو خودایە ته که پهروهردگاری هه موو عالمه.

بزانن! لەو کاتەدا ئەو که سه که له ناگرە که دا بووه، واتە له شوینی ناگرە که دا بروه بهس حەزەرەتی موسا بوو؛ چونکی ئەو ناگرە که موسا چاوی پێیکەوت ئەوه پرتهوئ بوو له لایەنی خوداوه دروستکراوو لەویدا، ئەنا ناگر لەو شوینەدا نەبووه. وه له حاسل ئەو شوینە خۆی و هه موو دەوره کانی پیروژه له دینی ئیسلاما.

وه له پاش ئەو قسه پێشووه بانگی کرد و فەرمووی: به راستی شان وایه که من خودای خواهن عزیزهت و خواهن حیکمهتم له هەر کاریکدا که ئەیکه م. وه فەرمووی: ئەه موسا عاساکهت فەرده و پاش فەرەدانی بوو به ماریکی گه وره ی وا که وته ته کان، جا کاتی موسا چاوی پیتی کهوت وا بوو به ماریکی خواهن ته کان «کأنه» تووله ماریکه ئەوه نده سووک هاتوچۆی ئەکرد به م لاو به ولادا، موسا پشتی هه لکرد و ئیتر له ترسا نه گه راپه وه بۆ سه ر ماره که، جا خودا بانگی کرد: ئەه موسا مه ترسه به راستی پێغه مبه ران له لای منا ناترسن مه گه ر که سی که وه ختی خۆی سته میکی کردبێ له پاش ئەوه ئیشیکی باشی کردبێ له پاش ئەو خراپه یه که کردی ئەوه به

راستی من تاوان بەخش و میهرەبانم، — ئەم ئیستیسنا (جیا کردنەو) بە ئیشارەتە بۆ بەسەرھاتەکە قیبتییە کە — ئەی مووسا دەست بکە بە بەرۆکە کە تا هەتا بێتە دەرهو بە سپیتی و جوانی بە بێ ئەو عەیب و نەخۆشییەکی بێ، وە ئەم دوو موعجیزە ئیعتیار بکەن لە گەڵ نۆ موعجیزە ترا و بڕۆن بۆ لای فیرعون و قومەکە، بە راستی ئەوانە گەلیکن لە حق لایان داو، وە ئەو نۆ ئایەتە عیبارەتن لە: کۆلان خستە ناو دەریای نیل و، توفان و لافاو و، کولە و، سپی و، بۆق و، خوین و، گرانی لە ولاتا و، کەم و کووپی لە کشت وکالیانا، وە ئەگەر عاسا و دەستی پرتەوداریش بزمترین ئەبێ بازی لە پیشووکان دوو بە یەك حسیب بکری.

﴿فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ ءَايُنَا مُبْصِرَةٌ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾ وَحَدَّثُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتَهَا أَنفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ﴾

لە کاتیکدا ئەو بورهانانی ئیمە هاتنە لایان و دەرکەوتن بۆیان بە رووناکی وتیان: ئەم کارانە جادوو یەکی ئاشکران و بە عیناد ئینکاری هەموو ئەو بورهانەیان کرد و لە کانگە ی رۆحیشیانەو بە لایانەو راست بوون و نەفسیان بە یەقین ئەیزانین، بەلام هەر ئینکاریان کرد لەبەر ستمکاری و بۆلەندباری و لەبەر توغیان و جەفا جا بۆیان بڕوانە و بزانی ئەنجامی فەسادکاران چۆن هاتە پیشەو.

لەم ئایەتە پیرۆزەو دەرکەوت کە یەقین بە شت گردنەبێتەو لە گەڵ ئینکاری ئەو شتەدا بە هۆی عەنادەو، مەسەلا کە وابوو ئیمان تەنیا تەسدیقی یەقینی نییە بە لکۆو پتویستە «انقیاد» و «استسلام» ی نەفسی و رەزای دلی لە گەڵا بێ، وە کۆو زانا بەرزەکان ئەم قسەیانە فەرموو.

﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَىٰ
كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ۱۵

به راستی به خشیمان به داوود و سوله یمانی کورپی ﷺ به شیء له زانیاری، به شیکی
گه وره له عولوومی رۆحیهی نویووه و ریسالته و شهریهته و ثابین و حیکمهته
و زانیاری ئیداره‌ی ئوممهته و زانیاری نه‌حوالی خه‌لکی جیهان، وه نه‌وانیش سوپاسی
ئیمه‌یان کرد له‌سهر نه‌و نیعمه‌ته گه‌وره و وتیان: ههرچی سه‌نا و ستایشه بۆ نه‌و
خودایه که به ئیحسانانی خوی ته‌فزیلی ئیمه‌ی داوه به‌سهر گه‌لنی له به‌نده‌خواهه
نیمانه‌کانیا.

﴿وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَأَيُّهَا النَّاسُ عُلِمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ﴾ ۱۶

وه سوله‌یمان به میرات ته‌ختی گه‌وره‌یی له داووده‌وه بۆ به‌جیما وه‌کوو ئیمه به
ئیحسان و میهره‌بانی خو‌مان ریسالته و حیکمهته و زانیاریمان پێدا‌بوو، وه گه‌لنی
له نه‌یننی جیهان وه‌کوو حالی بوون له زمانی گیانه‌له‌به‌رانمان پێدا‌بوو، وه نه‌ویش
ئیعلانی کرد و فه‌رمووی: نه‌ی ئاده‌میزادانی ده‌ور و به‌رمان له لای خودای خو‌مانه‌وه
زانیاری زمانی په‌له‌وه‌رمان نیشان دراوه و له هه‌موو نیعمه‌تی که له چه‌رخ‌ی ئیمه‌دا
هه‌یه به‌شمان دراوه، به راستی ته‌مه فه‌زلیکی گه‌وره و دیارییه.

﴿وَحِشْرَ لِّسُلَيْمَانَ جُنُودَهُ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ﴾ ۱۷
﴿حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَأَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسْكِنَكُمْ
لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ۱۸ ﴿فَبَسَّ ضَاحِكًا مِّنْ

قَوْلَهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ
وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ
الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾

وه له روژیکدا بو کاریکی گرنګ به فهرمانی سوله‌یمان ﷺ سوپاکه‌ی له پهری
و ناده‌میزاد و په‌له‌وهر گرد کرایه‌وه به شیوه‌یی که نه‌ندامانی نه‌و سوپایه راگیر نه‌کران
هه‌تا به‌رودوایان یه‌کانگیر نه‌بن. جا له قودسه‌وه به‌ره‌و شام که‌وتنه ریڼګه، هه‌تا
که‌یشتنه شوینی که شاره میرووله‌ی زوره به «شیوی میرووله» ناسراوه، له‌ویدا یه‌کن
له میرووله‌کان له به‌رزاییه‌که‌وه چاوی که‌وت به سوپاکه‌ی سوله‌یمان وا به‌ره‌و شاری
نه‌وان هاتن، به زمان و شیوه‌ی خویان بانگی کرد له باقی میرووله‌کان و وتی: نه‌ی
میرووله‌کان هه‌موو برونه ناو کونه‌کانی خوتانه‌وه و خوتان په‌نا بده‌ن و به‌ده‌ره‌وه
مه‌مینن، نه‌بادا سوله‌یمان و سوپاکه‌ی به پیی خویان و حه‌یوانی باری و سواری
خویان پیتان پیندا بتین و له ناوتان به‌ن و نه‌وان ناگایان له خویان نه‌بی و نه‌زانن که
نیوه وان له‌سه‌ر ریڼګه‌ی نه‌وانا!

کاتی حه‌زهره‌تی سوله‌یمان ﷺ هم قسه‌ی له‌و میرووله بیست به زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌که‌وه
پیکه‌نی له خویشی نه‌و زانسته‌وه که خودا پیی داوه له قسه‌ی نه‌و میرووله حال‌ی
نه‌بی، وه له خویشی نه‌و حیکمه‌ته جوانه‌وه که له‌و ته‌علیمه ده‌رکه‌وت. واته پتویسته
هه‌ر گه‌لن گه‌وره‌یه‌کیان بیی کارو باریان به‌ری به‌رپوه و، له کاتی نه‌هاتا ریڼګه‌ی
رزگارییان پی نشان بدا. وه له‌وه‌یشن که نه‌و میرووله ده‌رحه‌ق به سوله‌یمان گومانی
باش بوو باوه‌ری وا بوو نه‌گه‌ر سوله‌یمان بیزانیایی نه‌و ریڼګه له‌سه‌ر شاری میرووله‌یه
له‌به‌ر به‌زه‌یی و عه‌داله‌تی خو‌ی ریڼګه‌که‌ی نه‌گو‌ری و سوپاکه‌ی له شوینی‌تره‌وه
نه‌برد.

وہ لہ عہینی کاتا سولہ یمان بہ پارانہ وہ گہرایہ وہ بۆ لای خودا و فہرمووی: خودایا
 ھیز و ماوہم پین بدہ کہ بہ سافی و ساغی سوپاسی ئو نیعہ تہت بکہم کہ داوہ
 بہ من و داوہ بہ باوک و دایکیشم؛ باوکم لہ بین ناویہ وہ ناوت پیندا و یارمہ تیت دا
 لہ سہر کوشتنی جالووت و کردت بہ پاشا و کردت بہ پیغہ مہر و «زہبور» ت بۆ
 نارد و، ئاسنت بۆ نەرم کرد و کتو و پەلەوہرہ کانت وا رام کرد تہ سبیحاتی تۆ بکہن
 لہ گہلیا. وہ دایکیشمت کرد بہ ھاوړپیی باوکم و لہ بەشی خانہ دانی پیغہ مہر بہ شدارت
 کرد. خودایہ یارمہ تیم بدہ تا کاریکی باش بہ کہم ھۆی رەزامەندی تۆ بئی و بہ
 مہرہ بانی خۆت بمخەرہ ریزی بەندہ بہ ڕیزہ چاکہ کانی خۆت.

﴿وَتَقَعَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهَدْيَ أَمْ كَانَ مِنَ
 الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَا عَذْبَاءَ شَدِيدًا أَوْ لَا أَذْبَحْنَهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِي
 سُلْطَانٌ مُّبِينٌ ﴿٢١﴾﴾

حەزەرەتی سولە یمان ﷺ لہ ھەر شویتیکدا پیوستیان بہ ھەلکەندنی بیر بوایە
 فەرمانی ئەدا بە «پەپۆسلیمانە» تەماشای ئەو زەویہ بەکا، ھەتا ئاوی نزیکی ئەدۆزییەو؛
 چونکی وا مەشھوورە چاوی ژێر زەوی ئەبینی.

جا لہ و سەفەرەدا لەبەر پیوستی ئاو کەوتە ھەوالپرسینی پەپۆسلیمانە و دیار
 نەبوو، جا فەرمووی: بۆچی پەپۆسلیمانە نابینم چی بەسەر ھاتووہ؟ یان خۆی
 شاردووہ تەوہ؟ دوایی کە دیار نەبوو ھەرپەشە ی لئ کرد و فەرمووی: یا سزایەکی
 توند و سەختی ئەدەم، یا سەری ئەبەرم، یا ئەبئی بەلگە یەکی رووناکم بۆ یینئ کە
 بۆچی دیار نەبووہ و لہ کوئ بووہ.

﴿فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ
 سِوَا بَنِي إِدْرِيسَ ﴿٢٢﴾﴾

حەزەرەتی سولەیمان عَلَيْهِ السَّلَام زۆری چاوەڕێ نەکرد پەڕۆسڵیمانە دەرکەوت و هات
بۆ خەزمەتی حەزەرەتی سولەیمان و عەرزی کرد: من ناگادار بووم بەسەر شتێکدا
کە تۆ پێت نەزانێوه! هەواییکی راست و بێ گومانم لە شاری سەبەئەوه بۆ هێناوی:

﴿إِنِّي وَجَدْتُ أَمْرًا تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ﴾

من فریم و رویشتم تا گەیشتمە شاری «سەبا» لە ولاتی «یەمەن» و لەو شارەدا
ژنیکم چاو پیکەوت سەرۆکی ئەو ولاتە بوو، لە هەموو جۆرە شتێ لە زیر و زیو و
ژیوار و کەرەسەیی جەنگی و... پێدراوه و زیاد لەوانەیش تەختیکی گەورەیی هەیه.

﴿وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْءِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ﴾

دیم ئەو ژنە خۆی و گەلهکەیی سوجدەیان بۆ روژ ئەبرد و سوجدەیان بۆ خودا
نەدەبرد و، شەیتان کردەوهکانیانی لە لا جوان کردبوون و، لە رێگەیی راست لای
دابوون، کە وابوو ئەوانە رێگەیی راست ناگرن و شارەزای راستی نابن.

﴿أَلَا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ﴾ (٢٥) **اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ** ﴿٢٦﴾

عەجەبا بۆچی ئەوانە سوجدە بۆ خودایەکی زانای تەوانای وەها نابەن کە شتی
پەنھانی لە ئاسمانەکان و زەویدا دەرئەخا بە خەلقیی مەعدووم و، رواندنی تۆم و،
دەرخستنی نەپیتی دەروونی عەلم و، ئاشکرا کردنی تاوانی پەنامەکی کەس پێ نەزانێو

و، ئەمانە لەو شتە پەنھانانەن كە خودا دەريان ئەخا. [خودا ئەو زاتەيە كە جگە لەو خودايەكى تر نىيە، خاوەنى تەختى مەزن و گەورەيە].

﴿قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ (۲۷) ﴿أَذْهَبَ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقَاهُ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّى عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ﴾ (۲۸)

حەزەرەتى سولەيمان عليه السلام فەرمووی: باشە بیرىكى لى ئەكەینەووە بزانی راست ئەكەى یا درۆ؟ ئەم نامەى مە بىە و فەرەى بدە بە سەریانا جا خۆت كە نار بگەرە، بەلام لە شۆتیتىكدا بە ناگات لە قسە و باسیان بى و بزانه ئەنجامى راویژیان چى ئەبى.

﴿قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَتَىٰكَ الْكِبَرُ﴾ (۲۹) ﴿إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ (۳۰) ﴿أَلَا تَعْلَمُوْا عَلَىٰ وَاتُونِى مُسْلِمِينَ﴾ (۳۱)

جا حەزەرەتى سولەيمان عليه السلام فەرمانى دا نامەيەکیان نووسی و بەستیان بەو پەپۆسلیمانەووە بە یاسای ئەو رۆژە كە نامەیان بە كۆتر و پەپۆدا ئەنارد، ئەویش بردى و خستىە خوارەووە بەسەر «بەلقیس» مەلیكەى سەبادا. شازنى سەبا نامەكەى خویندەووە، لە پاشان فەرمانى دا پیاووە دیارییەكانى بارەگا گرد بوونەووە و پیتی وتن: ئەى دانىشتوانى بەرزى بارەگا نامەيەكم بۆ فەرەى دراو، نامەيەكى مۆركراوى پیرۆزە و لە نامەكەدا نووسراو: ئەم كاغەزە لە لایەنى سولەيمانەووە نیراوە و پیرۆزى ئەكەن بە ناوى خودای بەخشندەى میهرەبان و، مەبەستمان لە نامەكە ئەمەيە كە خۆتان بە زل مەگرن و دەمار ئەتانگرن و بین بۆ لامان و دڵسۆزى دەربەن و فەرمانبەرى بگرنە گەردن و موسولمان بین.

﴿قَالَتْ يَتَايَهٗا اَلْمَلُوْا اَفْتُوْنِيْ فِىْ اَمْرِىْ مَا كُنْتُ قَاطِعَةً اَمْرًا حَتّٰى تَشْهَدُوْا ۝۳۲﴾
 قَالُوْا نَحْنُ اَوَّلُوْا قُوَّةً وَّاَوَّلُوْا بِاَيْسٍ شَدِيْدٍ وَّاَلَا اَمْرٌ اِلَيْكَ فَاَنْظُرِيْ مَاذَا تَأْمُرِيْنَ

﴿۳۳﴾

پاش نهوه شاژن بهلقیس له نامه که حالئ بوو وتی: نهی نههلی بارهگا فتوام بوو بدن لهم کاره دا که رووی داوه و رووی کردووه ته حوکومه تی من، بزائم بیرتان به چی نهگا، من یاسام وایه برپاری هیچ کارئ نادهم ههتا ئیوه حازر نهبن و بیرتان وهر نهگرم. نهوانیش پاش لیکۆلینهوه وتیان: ئیمه خویمان گهلیکی خاوهن هیز و تهواناین و خاوهنی که رهسهی جهنگ و چهکین، که وایئ نهتوانین برۆینه جهنگهوه له گهل سولهیمان و نهمر و فهرمایش فهرمانی خوته، بیر بکه رهوه له کاری خوئا و بزانه نهمر به چی نهکهی له جهنگ و ئیمه مانيعمان نییه.

﴿قَالَتْ اِنَّ الْمُلُوْكَ اِذَا دَخَلُوْا قَرْيَةً اَفْسَدُوْهَا وَجَعَلُوْا اَعْرَۃَ اَهْلِهَا اِذْلَةً وَّكَذٰلِكَ يَفْعَلُوْنَ ۝۳۴﴾ وَاِنِّیْ مُرْسِلَةٌ اِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُوْنَ ﴿۳۵﴾

شاژن بهلقیس وتی: به راستی پادشایان و خاوهن فرمانان کاتئ به سوپاوه چوونه ناوه دانییه که وه نهو ناوه دانییه خراب نهکهن به ویرانکردنی باژئ قهلا له بهر نهوه که نههلی جهنگی تیدا بوون، وه باژئ خانوو له بهر نهوه که خانووی دوژمن بووه، وه باژئ عیباده تخانه له بهر نهوه له سهه یاسای دینی نهوان نهبووه، وه باژئ شوینی ئیش و کاری میری چونکی له سهه زهوقی نهوان نییه.

وه پیاوه خاوهن پایه و شانهکانی ولاته کهش سووک و رسوا نهکهن؛ چونکه هه رکهسئ له چینی فرماندارانی پئشوو بووبئ یا دهسته و بهستهی ساغی نهوان بووبئ، نهوه

ئەنجامی کاری یا کوشتنە یا زیندانی کردنە یا دوورخستەووە و شار بەدەر کردنە، ئەوانەیش کە لە باقی چینهکانی خاوەن وەزیفەن کەمیکیان نەبێ لەگەڵیانە جووت نەبێ و ئەوانیش بە دڵ لێی ئەمین نەبنەووە. ئەگەرنا زۆربەیان هەر بە چاوی سووکی و بێ کەسیوە تەماشای ئەکەرن.

و ئەمە یاسای ئادەمیزادە لە کۆنەووە تا ئێستە و لەمەولایش هەروا ئەبن، بەلام بیری راست ئەوەیە من پێتان ئەلێم کە من دیارییەکی مۆناسب و شیایوی بۆ ئەنێرم جا با بزانی ئەوان چی ئەلێن و چی ئەکەن و پیاووەکانمان بە چ جۆری ئەسوورێنەووە و دینەووە بۆ لامان؟

﴿فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أُمِدُّونِي بِمَالٍ فَمَاءَ آتَنِ ۚ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدْيَتِكُمْ نَفَرُونَ﴾ (۳۶)

جا بەلقیس ئەو دیارییانە کە ئامادە کردبوون هەمووی ناردن بۆ خزمەتی سولهیمان، کاتی پێی گەشت فەرمووی: ئەوە ئێوە کۆمەکی من بە مالی دنیا ئەکەن؟! مالی دنیا لە لای من نرخێ نییە و، ئەوەی خودا داوێتی بە من چاترە لەوەی کە داوێتی بە ئێوە، بەلکوو هەر ئێوەن کە بەو دیارییە خۆتان شاد ئەبن.

﴿ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِخُلُودٍ لَا قَبْلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾ (۳۷)

سولهیمان فەرمووی بەوەی کە دیارییەکی هێناو: بگەرێرەووە بۆ لای شاژن بەلقیس و دەستەکی، بە راستی بە سوپایەکی واوە دێمە سەریان کە توانای بەرهەڵستیان نەبێ و خۆیانی لەبەردا نەگرن و لە شاری سەبایان دەرئەکەم بە کزی و بێ دەستی و ناتەوانی.

﴿قَالَ يَتَابِئَا الْمَلَأُوا أَيْكُم بِأَتِينِي بِعَرْشَهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ﴾ ٣٨ قَالَ عَفْرِتٌ مَنْ الْجِنِّ أَنَا ءَايِكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا ءَايِكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾

جا حه زره تی سوله یمان ﷺ له بهر نه وه که باوه ږی وه هابوو پاش گه ږانه وه ی کومه لی دیاری هاوهر و گه یشتیان به شاری سه با زوو به زوو شازن به لقیس خوی ناگرئ و دیت بو لای به ملکه چی و به ره و لای سوله یمان نه که وپته ری، جا سوله یمان به دانیشتوانی لای خوی نه لی: کامتان نه توانی تهختی به لقیسمان بو بینئ له پیش نه وده دا که نه و به موسولمانی بی بو لام؟ جا عیفریتی، واته جننیکي ناهه مواری نابار، وتی: من نه و تهختی به لقیسه ت بو دینم بهر له وه تو له شوینی حوکمداری هه لسی و دهوام ته و او ببی و، من بو نه م کاره به توانا و دهست پاکم و، نه و شتانه به پاریزراوی دینمه لات.

وه نه و که سه یش که زانیارییه کی موناسبی لایوو له «کتابی موبین» واته له «لوح المحفوظ» وتی: من نه و کورسییه ت بو دینم له پیش نه وده دا چاوت له ته ماشا کردنی بگپړته وه و چاوت بهرز که یته وه! جا کاتی حه زره تی سوله یمان ﷺ چاوی که وت به تهخته که له لایا دانراوه فهرمووی: نه م جوړه کاره له یاسابه دهره که له سهر دهستی یه کی له دهسته ی مندا دهره که وئ له فزل و میهره بانی خودای پهروه ردگاری منه و، به م نیعمه تانه به راوردم نه کا نایا من سوپاسی خودای ته عالا نه که م یا نایکه م؟ وه هه رکه سی سوپاسگوزار بی نه وه سوودی سوپاسه که ی بو خو په تی و هه رکه سیش

ناسوپاس بێ ئەوه خودای من بێ نیازە لەو و خاوەن کەرەمە و سوپاسگوزاری زۆری هەیه.

﴿قَالَ نَكِرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَهْدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ﴾ (٤١)

حەزرەتی سولەیمان عليه السلام بە حازرانی فەرموو: شتێوی تەختەکی بۆ بگۆڕن بزانی نایا ئەزانێ و شارەزا ئەبێ ئەم تەختە تەختەکی خۆیەتی، یاخود لە جوملەی ئەو کەسانە یە کە بێ ئیدراک و ئەزان و رێ ناباتەووە سەر مالی خۆی؟

﴿فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا

مُسْلِمِينَ﴾ (٤٢)

جا کاتی بەلقیس لە گەڵ پیاوانی بارەگایا هات بۆ خزمەتی سولەیمان و بەخێرھاتیان لێ کرا. لە میانەی و تارا پرسیار کرا لە بەلقیس: نایا تەختەکی تۆ وەکوو ئەم تەختە وایە؟ ئەویش وتی: وەك ئەو وایە ئەو بێ و زۆر لە تەختەکی من ئەچێ و، ئێمە پیش ئەو ئەم باس و کارە بینین زانیاریمان پێدرابوو لە لایەنی خودای تەعالاو کە خودا تەوانایە بەسەر هەموو کاریکدا و بە دڵ موسولمان بووین و ئەمانزانی کە سولەیمان پێغەمبەری خودایە.

﴿وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ﴾ (٤٣)

و ئەو لە راستیدا مەنەیی بەلقیسی کردبوو لەو کە بیت ئیعلانی ئیسلامییەتی خۆی بکا ئەوێ کە ئەو بەندەیی ئەکرد بێجگە لە خودا؛ چونکە ئەو ژنە لە گەلیکی کافر بوو، واتە لە ناو گەلیکدا پەیدا بوو بوو کە کافر بوو و سوجدەیان ئەبرد بۆ رۆژ و مودارا و موجامەلە لە گەڵ ئەو گەلدا مانع بوو لەو کە بە راستی بیر و باوەری خۆی دەرپرێ لە ترسی فەوتانی حوکم و ئیدارەیی ولاتەکی.

﴿قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَتْ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِّن قَوَارِيرَ ۖ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

ریوایەت کراوە: کە حەزرەتی سولەیمان عليه السلام لە پێش هاتنی بەلقیسدا لە «سەبا»وە بوو. لەستین فەرمانی دا کە کۆشکێ بۆ میوانداری دروست بکەن و ئەوانیش دروستیان کرد و بە بلوور هەموو سەقف و زەوی و دیواریان جوان کرد، جا کاتی هات لە لایەنی سولەیمانەوه فەرمانی بۆ دەرچوو: بپرواته ناو ئەو کۆشکەوه بۆی دروست کراوە، ئەویش هەستا روشت بۆ ئەو شوێنە، کاتی چاوی پێی کەوت لەبەر شەوقی جامەکانی سەر زەویەکی گومانی برد ئەو ناوە لەو رێگەدا کۆبوووەتەوه و بوو بە حەوز، بۆیە هەردوو قولى هەڵکرد هەتا بەرگەکی تەپ نەبێ، جا سولەیمان، کە لەگەڵا بوو ئەروشتن بۆ کۆشکەکی، یاخود ئەو یاوەره کە لە لایەنی سولەیمانەوه دیاری کرابوو بۆ هاوڕیتی پێی وت: ئەو کە تۆ چاوت پێی کەوت ناو نییە بەلکوو کۆشکێکی شووشەبەندە و ساف لە بلوور دروست کراوە. جا ئەویش کە حالی بوو ئەگەر بە هیزی ریسالەت و تەئیدی خودایی نەبوايە بەو ماوه کەمە ئەو کۆشکە دروست نەدەکرا و ئەوەندەیش جوان نەدەکرا بە شووشەبەندکراوی دارو دیوار و هەموو جیگایەکی، وتی: پەرەردگارا بە راستی من ستمم لە خۆم کرد بە بەندەیی بۆ روژ و بە پاشکەوتنم بۆ لای سولەیمان، وه وا من لەگەڵ سولەیماندا ئیسلام بووم، واتە بە پیروزی هاوڕیتی سولەیمان بۆ ئەو خودایە کە پەرەردگاری هەموو جیهانە و فێلەن ئیمانی هێنا بە خودا و ریسالەتی سولەیمانی بە دڵ وەرگرت.

لێره دا چەن باسی هەیه:

یەكەم: بە نەسی نایەت دەرکەوت کە بەلقیس دینی حەزەرەتی سولەیمانی عليه السلام وەرگرتوو، بەلام بەیانی ئەو نەکراوە کە شووی کردوو بە سولەیمان یا نە، هەردوو لایان ئەگونجین، بۆیە باز ئێلین: شووی کردوو و، باز ئێلین: بە فەرمانی سولەیمان شووی کردوو بە یەکی لە پاشایانی «تباعه» لە ولاتی یەمەندا.

دووهم: باز نەزان وتوویانە: چۆن ئەبێ کە ئاسەفی هاوڕیتی حەزەرەتی سولەیمان عليه السلام بتوانی تەختی بەلقیس لە ولاتی سەباوە بێتی بۆ فەلەستین و سولەیمان ئەوێ پێ نەکری؟

وەلامی ئەمەیه: کە دروستە غەیری پێغەمبەرەکان خۆدا باز ئێلین سیفەتیان پێ بدا کە نەیدابێ بە پێغەمبەرەکان، وەکوو چۆن حەزەرەتی مەریم تاییەت بوو بەو کە میوێ هاوینی لە زستانا هەبوو و میوێ ولاتی دووری لادا دەسکەوتوو، بە جۆری کە حەزەرەتی زەکەریا عليه السلام سەری سور ئەما و پرسیاری لێ ئەکرد: ئەو رۆزییەت لە کوێو دەسکەوتوو؟ ئەویش ئەوت: ئەو رۆزییەت لە لایەنی خۆداوێ بۆ هاتوو. وە حەزەرەتی خدر ئەو زانیاریانە ئێزانی کە حەزەرەتی مووسا عليه السلام نەیزانیون، وە حەزەرەتی موحمەد صلی الله علیه و آله کاتی ئەرویشت بۆ غەزا داوای دوای تەوفیقی لە هەژارانی مەدینە ئەکرد و ئەیفەرموو: خۆدا بە دوای ئێو سەرمان ئەخا.

دەوێ لەوانە یە خۆدا تەعالا باز ئێلین شتی وای دابێ بە ئاسەف کە نەیدابێ بە حەزەرەتی سولەیمان عليه السلام، وە لە هەمان کاتیشدا هەر کاریکی لە یاسا بەدەر بۆ ئاسەف رێ بکەوێ هەمووی بەلگە یە لەسەر گەورەیی سولەیمان عليه السلام؛ چونکە ئەو لە پەڕەوانی سولەیمان بوو.

ئه‌لین: ئه‌و زانیارییه که ئاسهف زانیویه‌تی و توانویه ئه‌و تهخته‌ی له‌و ماوه‌ دووره‌وه به‌و چاوپرکه پئی بێنی، بریتی بووه له «اسم أعظم» و، به لای گه‌لێ له زانیانه‌وه ئیسمی ئه‌عزم «الله» یه‌و، بازئ ئه‌لین: «یا حی یا قیوم» و، بازئ ئه‌لین: «یا ذا الجلال والإکرام» و، بازئ ئه‌لین: «یا الله یا رحمان» و، بازئ ئه‌لین: «یا إلهنا و إله کل شیء، إلهنا واحد لا إله إلا أنت» به‌ مهرجی که‌ دوعاکه ره‌وا بێ و به‌ ئیخلاسی دل بێ.

سینه‌م: وتراوه: چۆن مه‌عقوله که‌ ئه‌و تهخته‌ گه‌وره به‌ چاوپرکه‌ بێ بگاته‌ شامات؟ وه‌لامی ئه‌مه ئه‌وه‌یه که‌ توانایی خودا زاله‌ به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا.

زیاد له‌مه ئیمپرو که «جرم» ی روژ نزیکه‌ی چاره‌که ملیۆنی ئه‌وه‌نده‌ی زه‌وی ئه‌بێ و به‌ ماوه‌ی یه‌ک ده‌قیقه هه‌مووی له‌ ئاسۆه هه‌لدی، جا ئه‌گه‌ر ئه‌و ماوه‌ی زه‌مانی ده‌رچوونی جرمی روژه به‌ش بکه‌ین به‌سه‌ر ماوه‌ی گه‌یشتنی ئه‌و تهخته‌دا له‌ سه‌باوه‌ بۆ شام ئه‌بێ ئه‌ندازه‌ی چاوپرکه‌ زور بێ بۆ ئه‌و گه‌یشتنی تهخته‌ له‌ سه‌باوه‌ بۆ شام. واته‌ پتویسته ئه‌و ماوه‌ له‌ چاوپرکه‌یش که‌متر بێ!

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ﴾ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَتَقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ ۖ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ ﴿٤٦﴾ قَالُوا أَطِئْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طِئِرْكُمْ عِنْدَ اللَّهِ ۖ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ﴾ ﴿٤٧﴾

به‌ راستی سالحمان به‌ پیغه‌مبه‌ری ره‌وانه‌ کرد بۆ لای سه‌موود و، سالح برایان بوو له‌ ره‌گ و ریشه‌ی خۆیان بوو، پیمان وت: که‌ فه‌رمانیان پئی بدا به‌نده‌یی خودا بکه‌ن و سوجه‌ی بۆ به‌رن، که‌چی هه‌را که‌وته‌ ناویان و بوون به‌ دوو به‌ش؛ یه‌کیکیان موسولمان و، یه‌کیکیان کافر، چوون به‌ گژی یه‌کتر. سالح پئی وتن: برایان بۆچی

ئىيە پەلەپەل ئەكەن بۇ سىفەتى نا پىرۆز و شوومى كوفر بەر لەوہ كە بە عەقلى خۆتان بىرى لە جوانى ئىمان بكەنەوہ؟ بۇ داواى چاوپۆشى و لى خۆشبوون لە خودا ناكەن بۇ تاوانەكانتان؟ بەلكوو خودا بەزەيى بىتەوہ پىتاننا و رەحمتان پىن بكا.

ياخود بۆچى بە پەلەپەل كافرى ھەلئەبژىرن و داواى ھاتنى سزا ئەكەن بۇ سەرتان بەر لەوہ تۆبە بكەن و بگەپىنەوہ بۇ لای خودا؟ ئەوہ بۆچى داواى چاوپۆشى و تاوانەبخشى لە خودا ناكەن بە ھىواى ئەوہ كە خودا مېھرەبانىتان لەگەلدا بكا؟ جا ئەوانىش چوون بە گزىا و وتیان: قسە مەكە و دلمان نازار مەدە، ئىمە گىرۆدەى چەن زەحمەت بووین بە ھۆى تۆ و ھاوپىكانتەوہ، ئەویش فەرمووى: نەخەير شوومى ئىيە و ھاتنەخوارەوہى سزا بۇ سەر ئىيە لە لای خوداوەیە لەبەر ئەوہ بى ئىتاعەيى خودا ئەكەن و ئىستىحقاقى سزا پەيدا ئەكەن، نەك ھەر تا ئىمپۆ بەلكوو ھەم لەمەولایش ئىيە دوچار ئەبن بە خۆشى و ناخۆشى.

ياخود ئىيە بە ھۆى ئىمەوہ گىرۆدە نەبوون، بەلكوو ئىيەیش وەكوو ئادەمیزادانى تر تاقى ئەكرىنەوہ بە خۆشى و ناخۆشى و، ئىنسان لەسەر يەك ھال نامىنى و، عاقل پىويستە لە ھەردوو ھالەكەدا خۆگر بى و ناخۆشییەكان لە دىن و ئەھلى دینەوہ نەزانى، بەلكوو ھەر لە لایەنى خوداوە دىن، وە خۆشییەكان نىعمەتن و تاقىکردنەوہى سوپاسیان پىن ئەكرى و، ناخۆشییەكان زەحمەتن و بۇ تاقىکردنەوہى ناسوپاسىن، يا رەحمەتەكان حوجەتن لەسەر ئادەمیزاد و زەحمەتەكان عوقوبەتن بۆيان لەسەر تاوانەكانيان.

﴿وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ﴾

﴿٤٨﴾ قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا

مَهْلِكْ أَهْلِهِ ۖ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَمَكْرُؤًا مَكَرًا وَمَكْرَنًا
مَكَرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾ فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَتْ عِقَبَةُ
مَكْرِهِمْ إِنَّا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾

وه له شاری حهزره تی سالدحا نو کومه له هه بوو، هه راکم له وانه پیاوه به رزه کانیاں
له سنی که سه وه بوون تا ده که س، وه نه و نو کومه له له نو به ره باب بوون و، هه ر
یه کن له وان بو سوودی خوی کومیتیه کی تاییه تی هه بوو، به لام له کوفر و سه ریچیدا
یه ک بابته بوون و هه موو لایه کیان به دکاری و به دره وشتیان نه کرد و چاکه یان
نده کرد و دزی بانگی ثایینی و حهقه رستی بوون، نه مانه هه موو سویند خوار بوون
به خودا و سویندیان خوارد وتیان: شه و نه ده ین به سه ر سالدح و ده سته و به سته یا و،
نه نیرینه سه ریان به شه و بیانکوژن و، کاتی روژ بووه وه نه پوین بو لای خوینره سه کانیاں
و سویندیان بو نه خوین: ئیمه حازری کوشتنی نه وانه نه بووین و به راستی ئیمه
راستین و راست وتارین، چونکه ئیمه نه مان کوشتون و ده سته و کومه لی ئیمه
کوشتونیاں.

نه گپ نه وه: حهزره تی سالدح عليه السلام عیاده تخانه یه کی بوو له شوینیکی که نارا به نده یی
خودای تیدا ده کرد، وتیان: سالدح وتوویه تی: له ماوه ی سنی روژی تردا من نه م گه له
به سزای خودا له ناو نه به م، جا با ئیمه له پیش سنی روژه که دا نه و له ناو به رین؟!
شه و رویشان بو مزگه وته که ی بو نه وه بیکوژن، له پیش نه وه دا بگه نه مزگه وته که
خودای تهعالا له کیویکی گه وره وه که له راسه ری شاره که وه بوو به ردیکی گه وره ی
تل کرده وه و هات بو سه ر ریگه که یان و ده رگای نه و ریگه ی لی به ستن و نه یان توانی
بگه نه لای حهزره تی سالدح عليه السلام و، له سبه یینی نه و شه وه دا خودا گه له به دکاره که ی

لەناو برد بە نرکە ی فریشتە ی ئەمین جوهرە ئیل، یا بە دەنگێکی ترسناکی بوومە لەرزە و بورکانی زەوی، یا بە هەر جوړی که خودا خۆی بریاری دا.

ئەمە ی گێڕامانە وە بە یانی نایە تە کە یە که ئە فەر موی ت: ئە و کافرانە مە کری خۆیان کرد و منیش کاری خۆم بە جی هینا و ئەوان بە خۆیان نازانن که چۆن لیان ئە دەم. جا بڕوانە ئە ی موسوڵمانی خواوەن بیر و هۆش چۆن بوو ئە نجامی مە کرە که یان کاتی من هاتم بە تەواوی رەگ و ریشە ی ئەوانم دەر هینا و بە ربام کردن؟

﴿فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَنجَيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

تە ماشا بکەن و بڕوانن ئە وە خانووە کانیانە بە هۆی ستمکاری خۆیانە وە که وتوون و بناغە و شوێنە واره کانیان دیارە، بە راستی لەم کارە ساتە دا بە لگە ی ئاشکرا هە یە لە سەر گە و رە یی و تە وانی یی خودا بۆ گە لێ که خواوەن ئیمان بن. وە ئە وانه ییش که ئیمانیان هە بوو وە کوو حە زرە تی سالح ﷺ و پە یرە وە کانی و خواوەن تە قوا بوون رزگارم کردن لە دەستی ئە و ستمکارانە و لە و سزایە ییش که ناردمان بۆ سەر ئە و ولاتە.

﴿وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ﴾ ﴿٥٤﴾ أَيْنَكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ بِجَهْلُونَ ﴿٥٥﴾ ﴿فَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ﴾ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْهُ أَلْ لُّوطُ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَنْطَهُرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَأَتَهُ قَدَرْنَاهَا مِنَ الْغَايِبِ ﴿٥٧﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءً مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٥٨﴾

ئەي خوشه ويست باسی حەزرەتی لووتیش ﷺ بکە و بەسەرھاتی ئەو و گەلەکی بگێرێو و لەو کاتەدا کە لە شێوەی ئاموژگاریدا بە گەلەکی فرموو: ئایا ئێوە دین ئەم کارە نابارە ناپەسەندە بێ سوودانە ئەکەن و ئێوە چاوتان ئەبینی و دنیاتان دیو و ئەزانن ئەم کارانە کاری ئینسانی بە نامووس نین؟ ئایا ئێوە دەچنە لای پیاوان بۆ بەجێهێنانی ئارەزووی جینسی خۆتان و واز لەو ژنانە دینن کە خودا دروستی کردوون بۆ ھاوڕێتی پیاوان بە شێوەی رەوا و پەسەند؟! نه، نه، ئێوە گەلێکی ئەزانن بە سوود و زیانی کردەوێ خراپ و کردەوێتان وەک ئازەل وەهایە. وە وەلامی گەلەکی هەر ئەو بوو کە وتیان: لووت و دەستە و بەستەکی لەم ئاوەدانی خۆتانە دەرکەن؛ چونکی ئەوانە کۆمەڵێکن خۆیان پاک رانەگرن و خۆیان بە پاک ئەزانن لە خۆلک و رەوشت و کاردا.

جا ئێمەیش قارمان لێ گرتن و لووت و کۆمەڵەکیمان لە ئاساری ئەو قارە رزگار کرد، ژنەکی نەبی کە بریارمان داو بو ئێویش لەوانە بەر قار کەوتوون و لە ناو ئەچن. وە شارەکیانم ژێراوژوور کرد و بەردم بەسەرا باراندن، جا زۆر نابارە ئەو بەردەبارانە کە لە لایەنی خوداوە بێت بۆ گەلێک هەپەشەیان لێ بکری و ئەوان گویی پێ نەدەن.

﴿قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ ۚ اللَّهُ خَيْرٌ مَّا يَشْرِكُونَ﴾

جا پاش ئەو کە تۆ ئاگادار بوویت لەسەر بەسەرھاتی پیڤەمبەرە نازارەکان لە گەل گەلە نابارەکانیان و حالی بوویت کە ئەنجامی پیروژ هەر بۆ پیڤەمبەرە و بۆ پەپرەوێکانیان و نیعمەتی بەختیاری خەلاتی زاتی ئەوانە، بلی: هەرچی سوپاس و ستایشە بۆ خودای پەروەردگاری عەلەمە و دروود لەسەر بەندە گەورە چاکەکانی

خودایه، نهوانی که خودا هملی بژاردوون بۆ رابه‌ری، وه ته‌ماشا بکه‌ نایا خودای پهره‌ردگاری جیهان باشه یا نه‌و شته‌ بن‌گیانانه‌ که‌ نه‌وان نه‌یانکه‌ن به‌ هاوړی بۆ خودا؟

﴿أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حُلْدَاقٍ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَتْ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا قَوْمٌ يَّعْدِلُونَ﴾ (۶۰)

یا خه‌یر نه‌و شته‌ بن‌سوودانه‌ باشن بۆ خودایی یا نه‌و زاته‌ که‌ ناسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردووه‌ و له‌ ناسمانه‌وه‌ بارانی باراندووه‌ و به‌و بارانه‌ چهن‌ باخ و به‌ری جوانی بۆ ئیوه‌ رواندووه‌ و بۆ ئیوه‌ نه‌ده‌کرا داری نه‌و باخانه‌ پرویتن؟ نایا خوداین‌ تر له‌ گه‌ل زاتی خودادا هه‌یه‌؟! نه‌، نه‌ شتی وا نییه‌ به‌لکوو نه‌و کافرانه‌ گه‌لینکی له‌ ریگه‌ده‌رچوو له‌ راستی لاده‌رن.

﴿أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا تُكْرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (۶۱)

یا خه‌یر نه‌و بتانه‌ باشن یا خوداین‌ که‌ زه‌وی کردووه‌ به‌ قه‌رارگا و نارامگای گیانله‌به‌ران و برپاری داوه‌ که‌ له‌ به‌ینی جمگه‌ جمگه‌کانی زه‌ویدا چهن‌ رووباری ره‌وان بیی و، چهن‌ کیتیکی دامه‌زراوی داناوه‌ و له‌ نیتوان دوو ده‌ریای رۆم و قولزومدا به‌ینیتیکی داناوه‌؟ نایا خوداین‌ تر هه‌یه‌ له‌ گه‌ل خودای جیهاندا؟! نه‌، نه‌ شتی وا نییه‌، به‌لام زۆربه‌ی نه‌و گه‌له‌ راستی نازانن.

﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُ لَكُم
خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۖ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا نَذَكَّرُونَ﴾ ﴿٦٢﴾

یا خه‌یر نه‌و دار و به‌رده تاشراوانه باشن، یا نه‌و زاته میهره‌بانه که وه‌لامی نزا و پارانه‌وه‌ی داماو و ناچار نه‌داته‌وه کاتنی هاواری لی بکا و جاری خراپه‌یش نه‌کا و نه‌یشتوانی ئیوه بکا به‌جیگری خوی له‌زه‌ویدا و هیز و نیرووتان بداتنی؟ نایا خودایه‌تر هه‌یه له‌گه‌ل خودادا؟ به‌راستی له‌چه‌رخ‌ی ژیانا زور که‌م بیر نه‌که‌نه‌وه.

﴿أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتٍ أَلْبَرٍ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا
بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۖ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ ﴿٦٣﴾

یا خه‌یر نه‌و دار و به‌رده باشن بۆ خودایی یا خودایه‌کی وه‌ها که ئیوه هه‌موو شاره‌زا نه‌کا له‌تاریکی وشکان و ته‌پاییدا واته له‌ده‌ریا و له‌زه‌ویدا، وه نه‌و خودا که با نه‌نیروی به‌موژده‌ده‌ر له‌پیش ده‌می ره‌حمه‌ته‌که‌یه‌وه که بارانه؟ نایا خودایی‌تر هه‌یه له‌گه‌ل خودادا؟! خودا زور به‌رزه له‌و حالانه که نه‌و گه‌له کافرانه بی‌ری لی نه‌که‌نه‌وه و، بن مونسه‌به‌یه له‌گه‌ل نه‌و شتانه‌دا که نه‌و کافرانه نه‌یانکه‌ن به‌هاو‌ری بۆ خودای په‌روه‌ردگاری جیهان.

﴿أَمَّنْ يَدْرَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ، وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۖ إِنَّهُ مَعَ
اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ﴿٦٤﴾

نایا نه‌و بتانه شیای ته‌ئسیرن یا نه‌و زاته خاوه‌ن خواست و ته‌وانایه که له‌سه‌ره‌تاوه هه‌رچی بوئ بی‌کا له‌خه‌لق و ئیجاد نه‌یکا و، له‌پاش نه‌وه‌یش که مراندی دووباره زیندووی نه‌کاته‌وه بۆ حیساب و کیتاب، وه نه‌و زاته که ماده‌ی بژیوی رۆزیتان بۆ نه‌نیروی له‌ئاسمان و زه‌وییه‌وه، له‌ئاسمانه‌وه به‌باران و به‌فر و ته‌رزه و گه‌زو و

شوکه و... له زهوییه وه به گیا و کشت وکال و میوه و مهوادی به سوود بۆ مانه وهی گیانله بهران و ناده میزادان؟ نایا هیچ خودایی ههیه له گه‌ل خودادا نه مانه بکات؟! تو نهی پیغه مبه‌ری خو‌شه ویست بفهرموو به‌وانه که داوای هاوړی بریاردان بۆ خودا نه‌که‌ن: به‌لگه‌یه کی راست بیننه وه له‌سه‌ر مه‌به‌سته که تان نه‌گه‌ر راست نه‌که‌ن و له راستان له‌سه‌ر نه‌م داوای خو‌تانه.

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ﴾^{٦٥} بَلِ ادْرَاكِ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ^{٦٦}

نه‌ی ره‌به‌ر تو بفهرموو: نه‌و کاره به‌رزانه ئیمه باس‌مان کردن به که‌سی نه‌کرین که ناگادار بڼ به‌سه‌ر هه‌موو شتیکی ناشکرا و په‌نامه‌کی له ئاسمان و زه‌ویدا، وه نه‌وه هه‌ر خودایه؛ چونکی هیچ که‌س له‌وانه که وان له ئاسمانه‌کانا و وان له زه‌ویدا غه‌یب نازان و ناگایان له شتی په‌نامه‌کی نییه خودا نه‌بڼ و، به خو‌یشیان نازان که‌ی نه‌مرن و که‌ی زیندوو نه‌کرینه‌وه بۆ حیساب، به‌لکوو کاتئ باسی قیامه‌ت دیته پی‌شه‌وه له ناو خو‌یانا نه‌که‌ونه کیشه و به‌ره له باسی قیامه‌تا؛ نه‌گه‌ر بازیکیان باوه‌ری پڼ بکه‌ن بازیکی‌ترین باوه‌ری پڼ ناکه‌ن، به‌لکوو هیچ تاقم‌یکیان زانستیان نییه و هه‌موو وان له دوودلیدا له قیامه‌تا، به‌لکوو نه‌وانه هه‌ر کو‌یرن له باسی پاشه‌رو‌ژا؛ چونکی نه‌که‌وتوونه ته‌شوین کیتاب و رابه‌ری که راستی بخاته به‌رچاویان، وه هه‌روا له‌سه‌ر نه‌و سووکی بیر و تیگه‌یشتنه و نه‌زانینی راستییه نه‌میننه‌وه، جا گه‌لی که وه‌ه‌ابن نه‌بڼ کیشیان له بازاری راستیدا چی بڼ؟

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَإِذَا كُنَّا تُرَابًا وَءَابَاؤُنَا أَبْنَاءُ لِمُخْرَجُونَ﴾^{٦٧} لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا لَكُمْ وءَابَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

﴿ ٦٨ ﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

وه کافره کان به بن باوه رییه وه نه لئن: نایا ئیمه له کاتیکدا له گهل باوک و باپیره مانا له گوړستانا رزین و بووینه وه به گل نایا ئیمه دهرته کریینه وه بو عالهمی زیندویتی؟! به راستی نهم وتاره وتاریکی پیش نیمړویه و ئیسته یش دووباره نه کریته وه و، ئیمه و باوک و باپیره کانمان نهم قسانمانه دراوه به گویدا و له مهوریش نهمه مان بن وتراوه، نهم باسه هیچ نییه نه فسانه ی پیشینان نه بن! تو نه ی ره هبر بیان بلن: پرؤن به سهر زه ویدا بگه پرین ته ماشا بکه ن چؤن بوو نه نجامی نه و تاوانبارانه که ئینکاری حه شریان کرد. بزائن چؤن به رده بارانمان کردن و قارمان لن گرتن، تو هه رگیز زویر و دلگران مهبه له سهر کوفر و ئینکاری نهم کافرانه و، له دل ته نگیشدا مه مینه ره وه له و فر و فیله نه وان نه یکه ن بو له ناو بردنی تو و به رباد کردنی دینه که ت و په پیره وه کانت.

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدِفٌ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

وه نه و کافرانه نه لئن: نه و سزا که بریار وایه بیته سهرمان که ی دیت نه گهر راست نه که ن؟ تو بیان به فرموو: نزیکه بازئ له و سزایه که ئیوه په له ی بو نه که ن پیتان بگات و، به راستی خودای تو خاوه ن فزل و خاوه ن به زه ییه له سهر ناده میزاد که زوو به زوو سزایان نادات، به لام زوربه ی ناده می سوپاسی نه و ره حمه ته ناکه ن، وه به راستی خودای تو نه زانئ و ناگای له و کینه و حاله ته ناشیرینه یه که وا له سینه ی

ئه‌وانا، هه‌روه‌ها زانایه به‌وه‌ی که به زمان ده‌ری ئه‌برن، وه هیچ شتیکی په‌نامه‌کی نییه له ئاسمان و له زه‌ویدا له «لوح المحفوظ» دا نه‌بی ئه‌و له‌وحه نووسراویکی وایه هه‌موو شتیکی تیا نووسراوه.

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِنَّهُ لَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُم بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٩﴾ إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمِعُ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٨٠﴾ وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ ۚ إِنَّ تَسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾﴾

به راستی ئه‌م قورئانه پیرۆزه ئه‌گێڕێته‌وه به‌سه‌ر به‌نی ئیسرائیلدا به‌ شپوه‌ی که شف و ده‌رخستنی راستی زۆربه‌ی ئه‌و شتانه که جیاوازییان هه‌یه تیا یا؛ وه‌کوو ته‌شبهی خودا به‌ مه‌خلووق و دوورخستنه‌وه‌ی له‌ هاوڕێ و، نه‌حوالی عوزه‌یر و مه‌سیح و به‌هه‌شت و دۆزه‌خ و... وه‌ به‌یانی کرد بۆیان که وێنه‌ی خودای ته‌عالا نییه و خودا له‌ هیچ شتی له‌م عاله‌مه‌دا ناچیت، وه‌ خودا بن‌شهریکه و بن‌نیازه له‌ عاله‌م و، نه‌ته‌وه‌ی بن‌ ناوی و، هه‌زه‌ته‌ی عوزه‌یر و عیسا‌ی مه‌سیح ﷺ دوو به‌نده‌ن له‌ به‌نده‌کانی خودا و ملیان راکێشاهه‌ بۆ قه‌زا و قه‌ده‌ری خودا و، خودایه‌تی بۆ ئه‌وان شیاو نییه؛ چونکی خودا ئه‌بی موحتاجی مه‌خلووق نه‌بی و، به‌هه‌شت مه‌لّه‌ندی دوا‌یی موسولمانانه و، هه‌رکس ئیمانی نه‌بن به‌ خودا یا پێغه‌مبه‌ران، یه‌کیکیان یا هه‌موویان، ئه‌وه ناروا ته‌ به‌هه‌شته‌وه، وه‌ دۆزه‌خ بۆ کافرا نه‌ه‌تا هه‌تایه، وه‌ بۆ ئه‌هلی سزایه له‌ موسولمانان تا

حەقی لەسەر ئەمێن. وه بازی شتیش لهوهی ئەوان جیاوازیان بووه تیا یا باسی نهکردووه، وهکوو مهسهلهی روح، ئەوه تا لێی بێ دهنگ بووه.

وه به راستی قورئان وه سیلهی هیدایهت و شارهزاییه بۆ موسوڵمانان، وه به راستی خودای تهعالا حوکم ئەدا له بهینی بهنی ئیسرا ئیله کانا به حوکمی حەقی خۆی، وه خودا خاوهن عیززه ته و زانایه به هه موو رازی.

دهی تۆ ئەی پیغه مبه ری خۆ شه ویست پال و پشت بده ره وه لهسەر خودای عالم و، بزانه به راستی تۆ وای لهسەر حەقی راست و ناشکرا. وه گوی به که سی تر مه ده؛ چونکی ئەو کافرا نه وه کوو مردوو وانه به لکوو به راستی دلایان مردوو و نووری حەقی تیا نییه، وه تۆ به زاتی خۆت بێ گومان ناتوانی قسه ی حەق و ده رسی دین به یته ناو گو یچکه و دلی مردوو ه کانه وه. وه هه ر وه کوو مردوو قسه نابیسێ ئەوانه یش که گو یچکه یان که ره بانگی تۆ و ده عوه تی تۆ نابیسن، به تایه تی کاتی که پشت هه لکه ن و هه لسو و پین و برۆن و، تۆ له وانه نیت که ئینسانه کو ی ره کان شاره زا بکه ی و دوو ریا ن به خه یته وه له گو مپایی خۆیا ن، به لکوو تۆ قسه نابیه ی به گو یچکه ی که سا، ئەوانه نه بی که ئیما ن دینن به ئایه تی ئیمه و ئەوانه گو یگرن و سوود وه رگرن له رینوما یی دین.

﴿وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ
النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ﴾

وه کاتی فه رمانی سزادا ن و قاری خودا ها ته سه ر ئەو کافرا نه ئەوه لهو کاته دا له زه وی «سه فا» دا له نزیک ی «کعبه الله» له شاری مه که که دا حه یوانی ده ره که ین که به فه رمانی ئیمه دپته زمان و قسه ئەکا له گه ل خه لکه که دا که ئاده میزادی ئەو رۆژه له وانه بوون که یه قین و باوه ریا ن به و شتانه نییه که به یاسای «خرق العادة» په یدا نه بن.

ترمزی ریوایەتی کردوو بە ئیسنادیکی جوان لە ئەبوو ھورەیرە رضی اللہ عنہ لە حەزەرە تەوہ فەرموویەتی: کۆمەڵی دانەنیشن لەسەر سفرە ی خواردن و وا ئەلین بە یە کتر، واتە لە نزیکی واقع بوونی قیامەتا حەیانیک لە زەوی سەفا دەرئەچی کە لە ریوایەتیکدا ھەبە شەست گەز درێژە و، ئەو حەیانە خودای تەعالا کردوو بە نیشانەیی بۆ جیا کردنەوی موسوڵمان و کافر لە زەویدا بەو عاسایە وا بە دەستیو ئەدا لە تەوێلی موسوڵمان و سپی و رووناکی ئەکاتەو و دەرئەکەوێ کە موسوڵمانە و، ئەدا لە تەوێلی کافر یا لەسەر لووتی و وەکوو داخ رەشی ئەکاتەو بە جۆری کاتی کۆمەڵی لەو خەلکە لەسەر خوانی دانەنیشن بۆ نانخواردن دەرئەکەوێ کامیان موسوڵمانە و کامیان کافرە و، یە کئی بە عادت تیکەیی یا میوہیی ئەدا بە دەستی یە کیکەو و ئەلێ: وەری بگرە ئەو موسوڵمان، یا ئەیدا بە کافرە کە و ئەلێ: ئەو کافر وەری بگرە. وە بەو جۆرە بانگ ئەکەن لە یە ک. واتە لە بەرچاوی خەلکی دنیا راستی دەرئەکەوێ.

خودا بە ئیحسان بڕوانی بۆمان تا راگیر بکەین ئیمان و پەیمان.

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ قَوَّامًا مِمَّنْ يَكْذِبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عِلْمًا أَمْ إِذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٨٥﴾﴾

واتە: باسی ئەو رۆژە بکە کە لە ھەموو گەلێکدا کۆمەڵی لەوانە حەشر ئەکەین کە نایە تەکانی ئیمەیان بە درۆ خستوو تەوہ، جا ئەوانە لە شوێنێکی تاییە تیدا راگیر ئەکەین ھەتا ھەموویان یە ک ئەکەون، جا کاتی بە گشتی ھاتن بۆ مەحشر خودای تەعالا، یا فەرمانبەرێ، پێیان ئەفەرمویت: ئایا ئێوہ کە بەرھەلستی نایە تەکانی مەتان کرد و بە درۆتان خستەوہ لەبەر ئەوہ کە لێیان ھالی نەبوون و لە مەعناکەیان

نه گه یشتبون، یا خود چیتان نه کرد؟ واته هر به هه‌وای نه‌فسی موعاره‌زه‌تان نه‌کرد و نه‌یشتان‌زانی که نه‌و نایه‌تانه راستن، جا فهران به سزایان دهرچوو به هوی نه‌و سته‌مکارییه‌وه که بوویان له دنیا‌دا، ئیتر قسه ناکه‌ن له مه‌حشهره‌له‌به‌ر شهرمه‌ساری.

﴿أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلِيلَ لَيْسَكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّا فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾

بوچی نه‌م ئاده‌میزاده نه‌ونده بن‌ئاگایه له حه‌قیقه‌ت و، بوچی ئاسار ناکا به ده‌لیل له‌سه‌ر موئه‌سیریکی زیندووی زانای ته‌وانا؟ وه بوچی ئینکاری ئیمکانی زیندوو‌بوونه‌وی خوی نه‌کا بو جه‌زا و به‌حیکایه‌ت و نه‌فسانه‌ی پیشینانی دانه‌نی؟ ئایا نابینن که ئیمه‌ ته‌کان و سوورنه‌ده‌ین به‌زه‌وی به‌ده‌وری خویا هه‌تا روژی رووناک له‌نیوه‌ی ئاوا بی و کاتی بینینه‌پیشه‌وه بو نه‌و ئاده‌میزاده‌که به‌کاسبی و کار کردن ماندوو‌بوون ئارام بگرن له‌شوینی خویانا، هه‌روه‌ها له‌سه‌ر یاسای پیشور زه‌وی سوور نه‌ده‌ین هه‌تا دووباره‌ روژی لی دهریکه‌وئ و روژ بینینه‌پیشه‌وه به‌چاو کراوه‌یی و بیننده‌یی بو مه‌واد و نه‌شباح.

به‌راستی له‌م ده‌رکردنی شه‌و و روژه‌دا به‌م جوژه‌گه‌لی نیشانه‌ی گه‌وره‌هه‌ن له‌سه‌ر وجودی خودای «واجب الوجود» وه له‌سه‌ر نه‌وه که نه‌م عاله‌می ئاسمان و زه‌ویه‌هه‌رچی وا تیا‌یانا هه‌مووی دروستکراوی خودایه. وه نه‌و خودایه که نه‌م شتانه‌نه‌کا نه‌یشتوانی له‌پاش مردن ئینسان زیندوو بکاته‌وه و حسییان له‌گه‌ل‌دا بکا.

﴿وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوَةٍ دَخِيرٍ﴾ ﴿٨٧﴾ ﴿وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَتَقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَيْرُ مَا تَفْعَلُونَ﴾ ﴿٨٨﴾

باسی نهو رۆژه بکه که له لایه نی فریشته ی تایه تییه وه فوو نه کری به «سوور» له نه سه ری نهو فوو پیا کردنه وه هه رکه سی وا له ناسمان و له زه ویدا دلیان نه ترسی که سی نه بی خودا مه یلی وه هابی که دلی نه ترسی و، هه موویان حازر نه بن بۆ نه وه برۆن بۆ شوینی کۆبوونه وه ی خه لک بۆ حسیب و، دوا ی فوو کردنی دووهم به «سوور» هه موو به کزی و داماو ی نه پۆن.

وه له و کاتی ترس و بیمه دا کتیه کان نه بی نی گومانیان وه ها پی نه به ی که نارام و بی جوو له ن، که چی نه وان وه ستاو نین و نه پۆن و ری نه که ن وه ک هه ور چۆن نه پوا، نه مه ی ش هه ر کاری نهو خودایه که هه موو شتیکی به پوخته یی و سازگاری دروست کردووه، جا به راستی نهو خودایه که به فوو پی نهم کاره ساته بکا و نیسانی ئیه ی بدا ناگاداره به وه ی که ئیه نه یکه ن.

﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِّنْ فَرَجٍ يَوْمَئِذٍ ؕ ءَامِنُونَ﴾ (۸۹) وَمَنْ جَاءَ
بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ يُخْرَجُونَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

﴿۹۰﴾

جا پاش نه وه که فریشته ی جه لیل ئی سرافیل فوو ی کرد به سوورا، و جیهانی تیکدا و، گیانله به رانی مراند و، پاش نه وه فوو پی تری کرده وه به سوورا و، گیاندارانی زیندوو کرده وه بۆ حسیب و لپی خۆپین بۆ مه حشه ر. هه رکه سی به کرده وه و بیر و باوه ری باشه وه بیت بۆ لای خودا نه وه خودا له سه ر نهو کرده وه و باوه ره باشه پاداشی باشته ر و چاکتری پی نه دا، له باتی مالتیکی که م، پاداشتیکی زۆر و له باتی دانه یی هه وسه د دانه وه رته گری. وه هه رکه سی به کۆل و باری کرده وه ی خراپه وه بیت بۆ لای خودا نه وه له په وروو نه خه رته ناو ناگری دۆزه خه وه و پێیان نه وتری:

نایا ئەم پاداش و تۆله که ئەدریته‌وه به ئیوه سەربەسەر و رێک حەقی خۆتان نییه و
شیایو نین و پڕ به پیستی کاره‌کانتان نییه؟

﴿إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (۹۱) وَأَنْ أَتْلُوا الْقُرْآنَ فَمَنْ أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِ لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿۹۲﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۹۳﴾

ئەو پیغه‌مبەری خۆشە‌ویست تۆ ئەوەی پیوستی سەرشانت بوو کردت بە بێ
دریغی، ئەمجار بڵی: من هەر ئەمری ئەوەم پیکراوه که بە‌نده‌یی بکەم بۆ خودا و
پەروەردگاری ئەم شاری مەککە‌یه، ئەو خودایە که ئەو شاری حەرام کردووه و
دەستی دەس‌دەریژان و پیاو‌خراپانی لێ بڕیوه و، مەنعی کاری ناموناسیی لێ کردووه،
و هەرمانم پێدراوه که لە موسوڵمانە‌کان بم و قورئان بخوینم، جا ئێتر هەرکەس
هیدایە‌تدراو بێ، بە‌شی ماریفە‌تی خودا و پیغه‌مبەر و واجباتی خۆی وەر‌ئە‌گرێ،
ئە‌وه هیدایە‌تە‌کە‌ی بۆ خۆیە‌تی و سوودی بۆ خۆیە‌تی و هەرکە‌سیش گومرا ئە‌بێ
تۆ ئە‌وه‌نده بڵی: که من هەر لە‌وانە‌م که خە‌لکی بترسینم لە‌ سزای خودا و بڵی:
هەرچی سوپاس و ستایشه بۆ خودایە، لە‌مە‌ولا خودا ئایە‌تی مە‌عریفە‌تی خۆی و
پە‌ی بردن بە واجبات و باقی ئە‌حکامتان ئە‌خاتە‌ پیش‌چاو، وە ئیوه‌یش ئە‌و ئایە‌تانە
ئە‌زانن و خودا لە‌وه بێ‌ئاگا نییه که ئیوه ئە‌یکە‌ن.

سووره تی قه سه س، مه ککه یییه، له ئایه تی "۵۲" وه وه تا "۵۵"
 و ئایه تی "۸۵" نه بی، ئه وان ه مه دینه یین، "۸۸" ئایه ته،
 دوا ی سووره تی نه مل ها تو وه ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿طَسَمَ ۝ ۱﴾

ئهم سووره ته ناوی تا سین میمه.

﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ۝ ۲﴾

ئهم سووره ته و ئایه ته پیروژه کانی چهن ئایه تیکی قورنانی دل وروناککه ری
 یاسای خودا ده رخه رن. هه موو ژیری له وه ئه گه یین که هیز هیزی خودایه و هه ر
 ئه وه پهروه ردگار و خواهنی دنیا یه و، سوپا و هه یبه ت و هه یته تی خواهن ده ستان
 به سته ی پرته وی خواستی خودای تا ق و ته نیا یه که ئه توانی خواهن ده ست بیه ده س
 بکا و، که سدار بیه که س بکا و، خواهن هه ناسه ته نگه نه فه س بکا و، دارا نه دارا بکا
 و نه دارا کان دارا بکا.

﴿نَتْلُو عَلَيْكَ مِنْ نَبَأِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۝ ۳﴾

له سهر زمانی فریشتهی نه مینی باره گا نه خوئینه وه به سهر تودا بازی له به سهر هات و بری کاره سات که به سهر موسای ره هبری نایینی و فیرعه ونی بئ دادی نامیره باندا هات، به شیوهی راستی بۆ گهلن که نیمانیان به خودای تاکی بئ باک هه به.

﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُدَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾

به راستی فیرعه ون پادشای ولاتی میسر له زه ویدا بهرز بووه وه و دهسته لاتی بئ بهرهنگاری بوو به سهر گه ووه و بچووکى ولاته که دا، وه خه لکی ولاته که ی کردبوو به چهند به شیکه وه: به شیکیان نزیکانی باره گا و، به شیک راویژکه ران بۆ خزمه تی ولات و، به شی سوپایی و، به شی نایینی و، به شی بیگانه ی نیشته جی له ولاتا... وه له هه مان کاتا تاقم بیگانه که نه ته وه ی ئیسرائیل بوون و له میسرا مابوونه وه زور لاوازی کردبوون و نرخى بۆ نه هیشتبوونه وه و له بهنده ی کاره کهر زیاتر سووکی کردبوون، بیجگه له وانه یش له سهر خه یالی خوی کاتی ژنی به نی ئیسرائیل مندالیان نه بوو نه گهر نیرینه بوایه زوو به زوو فه رمانی نه دا له بهر دایکه که یان هه لته گرت و سهریان نه بری، وه نه گهر مینه بوایه نه هیشته وه؛ چونکی نه ستیره ناسه کان پتیان وتبوو: مندالن له به نی ئیسرائیل په یدا نه بئ به هوی نه وه وه تو له ناو نه چی. به راستی فیرعه ون له پیاوه به دکاره کان بوو، له وانه بوو له دنیا دا داماوانیان چه وسانه وه.

﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾ ⑤ ﴿وَنُمْكِنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾ ⑥

وه نه‌مانه‌وی فەزل و میهره‌بانی خۆمان برێژین به‌سه‌ر. ئه‌و که‌سانه‌دا که زه‌عیف و داماو‌کراون له زه‌ویدا - واته به‌نی ئیسرائیل له خاکی میسر‌دا یا چه‌وساوه و داماو‌انی هه‌موو چه‌رخێ له موسوڵمانان - و رزگاریان بکه‌ین له سته‌مکاری فیرعه‌ون و ده‌سته و به‌سته‌که‌ی، وه بێجگه له‌وه بیانکه‌ین به پێشه‌وای گه‌لی به‌نی ئیسرائیل و غه‌یری نه‌وانیش له ئایینا و، بیانکه‌ین به میراته‌ری پایه‌ی ره‌ه‌به‌ری ئیبراهیم و نیسحاق و یه‌عقوب و میراته‌ری سه‌روکی دنیایی له گه‌لی قیبتیه‌وه و بیانکه‌ین به خاوه‌ن جێگه و رێگه له زه‌ویدا، چ له شاما و چ له میسرا و، بخه‌ینه پێش چاوی فیرعه‌ون و هامان و باقی پیاوه به‌رزه سوپایه‌کان له لایه‌نی به‌نی ئیسرائیل‌ه‌وه ئه‌وه‌ی که فیرعه‌ون و ده‌سته‌که‌ی لێی نه‌ترسان و خۆیان لێ نه‌پاراست وه‌کوو فه‌وتانی ده‌سته‌لات و دارایی و پایه‌ی دنیایی بێ.

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ إِذَا خِفَتْ عَلَيْهِ فَاتَّقِيهِ فِي الْيَمْرِ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي ۚ إِنَّا رَأَوُوهَ إِلَيْكَ وَجَاعَلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾

جا به شێوه‌ی ئیلهام دایکی موسامان تێگه‌یاند و پێمان وت: که له‌سه‌ر یاسای واقعی شیر بده به موسای کو‌رت و په‌روه‌رده‌ی بکه، به‌لام سندووقێ ناماده بکه بۆ ئه‌وه موسای تێ بخه‌ی و هه‌ر کاتێ ترست لێ نیشته که ده‌سته‌ی فیرعه‌ون پێیان زانیوه، موسا بخه‌ره ناو سندووقه‌که‌وه و بیده به دهم ناوی ده‌ریای نیله‌وه و هیچ ترسی نه‌وهت نه‌بێ زایه بێ و، دلگرائیش مه‌به له‌وه‌ی لیت دووربکه‌وتنه‌وه، ئێمه ئه‌یگه‌ر پێننه‌وه بۆ لای خۆت و باوه‌شی خۆت و په‌روه‌رده‌ی ئه‌که‌ی و دوایش نه‌یکه‌ین به یه‌کێ له پێغه‌مبه‌ره گه‌وره ره‌وانه کراوه‌کانی جیهان.

ریوایەت کراوە: کاتێ دایکی مووسا تووشی ژانی مندال بوون بوو ناردی بە شوین مامانیکا لەو ژنانە کە مەئموور بوون بۆ سەر ژنانی بەنی ئیسرائیل، ئەویش هات بۆ لای و سەرپەرستی کرد و، لە لای بوو تا مووسای بوو، کاتێ ئەو مامانە تەماشای کرد کە مووسا لە دایکی داگەوت لە ناوچاوانیا رووناکی و پرتەویکی ناشکرا هەبوو، خۆشەویستی مووسا کەوتە دڵیەوه، جا وتی بە دایکی مووسا: خەفەتی بۆ مەخۆ نایەلم کەس باسی ئەم مندالە بکا لە مالی فیرعهونا، وە لەسەر ئەم ئەساسە دایکی مووسا ماوهی سێ مانگ شیرێ دای و، پاش ئەوە دەستە ی فیرعهون کەوتە پشکنین و گەڕان بە شوین مندالی نێرینەدا بە جۆری کە دایکی مووسا ترسی لێ نداشت، جا هات مووسای خستە ناو سندووقە کەوه و خستیه ناو ئاوی نیلهوه و ئاو بردی.

﴿فَالْقَاطَةُ ۖ أَلْ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمَزَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِعِينَ﴾

جا کاتێ ئاوی نیل ئەو سندووقە ی هینا و لای دا بۆ بەردەرگای مالی فیرعهون، دەستە و بەستە ی فیرعهون چاویان کەوت بەو سندووقە و روشتن دەریان هینا، بۆ ئەوە کە لە ئەنجاما مووسا ببێ بە دوژمنیان و بە هۆی دلگرانیا، بە راستی فیرعهون و هامانی وەزیری و سوپاکە ی هەموویان بەهەلەدا چوون لەو کارە نابارانەدا کە لەگەڵ بەنی ئیسرائیلدا کردیان، وە لەو دەسدریژی و زیاده‌ڕەوییەدا کە بەسەر گەلی ژێردەستە ی خۆیاندا کردیان، وە لە سەربرینی چەنھا مندالی بێ تاوانی بێ زماندا، کە وابوو دوور نییه ئەم هەلەیش بکەن کە مووسا لە ئاوی نیل دەربیتن و بەختی بکەن بۆ ئەوە لە ئەنجاما لە ناویان بەری.

﴿وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا
أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ٩

باش ئەوێ سەندوو قەکیان لە دەریا دەرهێنا بەردیان بۆ بارەگا و ژن و مندالی مالی فیرەوێ هەموو مووسایان دی و، ئاسیەیی ژنی فیرەوێ کە تەماشای مووسای کرد و دیمەنیکی زۆر شیرینی نوورانی بوو و تی بە فیرەوێ: ئەم مندالە هۆی دڵخۆشی و شادمانی ئێمە و فێنکی چاومانە، مەیکوژن، لەوانە کە گەورە بوو لە بارەگا دا سوودمان بێ بگەیهێنی بە خزمەت کردن، یا هەر بیکەین بە مندالیکی خۆشەویست، وە ئەوان بەوەیان نەدەزانی کە مانەوێ مووسا ئەبێ بە هۆی نەمانی ئەوان.

﴿وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَرِغًا إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن
رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ١٠

وێ کاتی کە دایکی مووسا ئەم دەنگوباسە مالی فیرەوێی بیست کە بێیاردراوێ ئەو مندالە بەخێو بکڕێ و ئازار نەدرێ، دلی دایکی مووسا وەها خالی بوو لە غەم و پەژارە لەوانە بوو راستی باسی مووسا بەدرکێنی و بلی ئەوێ کۆری مە، ئەگەر دلمان نەگرتایێ بە ئەنواری ئیلهام بۆ ئەوێ لە موسولمانەکان بژمێرێ و بزانی کە وەعدەیی خودا بە گەڕاندنەوێ مووسا بۆ لای دایکی راستە.

وێ بازێ و توویانە مانای وایە: هەر بەوێ کە دایکی مووسا بیستی کە مووسا لە سەندوو قە کە دا کەوتە دەستی مەئموورەکانی فیرەوێ ئەوەندە ترسا دلی خالی بوو و ئەوێ هەموو هۆش و هەستی و، نزیک بوو شیت بێ و، ئەگەر ئێمە دلمان نەگرتایە و هێزمان نەدایە بە دلی خۆرپە لێکەوتووی لەوانە بوو هەموو شتی بەدرکێنی.

﴿وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنْبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾
 ﴿۱۱﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ
 بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصِيحُونَ ﴿۱۲﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَىٰ
 تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ
 أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۳﴾﴾

وه دایکی موسا فەرمووی بە مەریەمی خوشکی موسا: پرۆ بکەوهره شوینی و
 بزانه چی بەسەر دئی و بۆ کوئی ئەچن، ئەویش روشت بۆ نزیکای باره گای فیرعهون
 و له دوورهوه موسای بینی، کۆمه لای باره گای فیرعهونیش نهیان ئەزانی که ئەو ژنه
 خوشکی موسایه و بۆ ئەوه هاتووە بزانی موسا چی بەسەر دئی.

وه بۆ ئەوه که مالی فیرعهون ناچار بین که موسا بئێرنهوه بۆ لای دایکی و
 خۆشیان نهزانی، موسامان مەنع کرد لهوه مەمکی ژنه دایه نهکان بگرئ له پیش
 ئەوه دا که خوشکه که ی بیت به شوئینیا، کاتی خوشکه که ی هات و دی موسا ئەگری
 و مەمکی هیچ ژنی ناگرئ پئی وتن: ئایا ئەتانهوئ من مالیکتان پئی بلیم موساتان
 بۆ بهختیو بکهن به ئەمینی و له هه موو باره یه که وه به باشی چاودیری بکهن؟ ئەوانیش
 به و قسه رازی بوون و، مەریەم چوو دایکی هینا و موسای وه رگرت. به م شیوه
 موسامان گه رانه وه بۆ لای دایکی بۆ ئەوه چاوی رووناک بیتته وه و دلگران نه بئی
 به هۆی دووری موسای کۆریه وه و، با باش تی بگا که به لئینی خودا راسته و بۆ
 ئەنجام حق سه رته که وئ به سەر ناحه قا، به لام زۆریه ی خه لک ئەمه نازانی.

﴿وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾

جا ھەروا موسا لە لای دایکی بە سیفەتی مندالی لای دایەن مایەو و مالی
 فیرەوون چاودیری خۆی و دایکیان ئەکرد، وە کاتی تەمیزی پەیدا کرد ھاتەو و
 ھەربار و لە بارەگادا لەگەڵ ریزدا مایەو و، کاتی گەیشتە تەمەنی بلووغ و ھاتە
 سەر راستە لەش و ھۆشیاری دڵ گەیانمان بە حوزووری یەکن لە پتەمبەران،
 وە لە پاش ئەو کە ماوەیەکیش لە لای ئەو مایەو فەرمانی رەھبەریمان پێدا و،
 زانیاری و کار و باری خۆی و ئیدارەیی پەرەوانمان پێدا و، کردمان بە پیاوی کە
 بارەگای ستمی فیرەوونی رووخاند و، ھەر بەم جۆرە پاداشی چاکان و چاکەکەران
 ئەدەینەو.

﴿وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ
 هَٰذَا مِنْ شِيعَةِ هَٰذَا وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّ هَٰذَا فَاسْتَعَاذَ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ
 عَدُوِّهِ فَوَكَرَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ
 مُّضِلٌّ مُّبِينٌ﴾

روژی موسا لە کۆشک و بارەگای فیرەوون دەرچوو رووی کردە شاری میسر
 و رویشتە ناو شارەو، لە کاتی کدا کە ئەھلەکە ی بێ ئاگا بوون لە کارەساتی ناوشار
 لە بەر ئەو وەختە کە وەختی نووستنی پاش نیوەرۆ بوو، وە یاخود بەینی مەغریب
 و عیشا بوو، خەڵک لەو کاتەدا وان لە مال و شوێنی خۆیان و ئاگاداری رووداو
 نین، ئەگەرنا مادام قیبتیەکان بە موسایان بزانایی کە قیبتیەکە ی کۆشت پارچە
 پارچەیان ئەکرد.

موسا لەو کاتەدا دوو کەسی دی چوو بوون بە گزیەکا و شەریان بوو؛ یەکیکیان
 لە کۆمەڵی موسا بوو لە بەنی ئیسرائیل و، ئەو کەیان لە کۆمەڵی دوزمن بوو، واتە لە
 قیبتیەکان بوو، وە ئەو پیاوێکیان کە لە تاقمەکە ی خۆی بوو ھاواری کرد و داوای

یارمه تی له مووسا کرد و دژی کابرای دوزمنی، جا مووسا رویشته مشته کۆله یه کی دا به سنگی کابرای قیبتیدا و کوشتی! جا مووسا بیری کرده وه و فره مووی: نه م کرده وه یه من کردم له کرده وه ی شهیتان بوو، به راستی شهیتان دوزمن و ئینسان گومراکه ریکی ناشکرایه.

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّكَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

پاش نه وه مووسا نه و کاره ی له ده س دهرچوو بیری کرده وه و به کاریکی ناموناسی هاته پیش چاو و فره مووی: پهروه ردگارا به راستی من سته م له خۆم کرد به کوشتی نه و کافره قیبتیه، چونکه داعی نه بوو بۆ کوشتنه که ی، ده به ره حمه تی خۆت لیم خۆش بیه، جا خودای ته عالایی خۆش بوو، به راستی خودا تاوان به خش و میهره بانه. وه نه و عه فوی خودایه بۆ مووسا دهرکه وت به ئیلهام یا به خه ودیتن؛ چونکی له و کاتانه دا هیشتا وه حی بۆ نه هاتوو، هه تا به وه حی نه و عه فوه بزانی.

﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ﴾

جا چه زهره تی مووسا عليه السلام فره مووی: پهروه ردگارا به هۆی نه و نیعمه ته وه که داوته پیم - وه کوو عه فو بئ - له تاوانی کوشتنی نه و قیبتیه ئیتر هه رگیز نابم به پشت و په نا و یارمه تیده ر بۆ تاوانباران.

بزانی! نه و کوشتنه ی قیبتیه که مونافی نییه بۆ نه وه که پینغه مبه ران «مه عسووم» ن له گونا ه له پیش پینغه مبه ریتی و دوا ی پینغه مبه ریتیدا؛ چونکی چه زهره تی مووسا نه و کرده وه یه به تاوان نه زانی له بهر نه وه که کابرای قیبتی به سته مکار نه زانی و، نه میش ویستی نه و سته مه له کابرای داماو لایا، وه «دفع الصائل» له هه موو شه ریه تیکا دروسته، له لاین تریشه وه چه زهره تی مووسا به مشته کۆله دای له کابرا و مشته کۆله

هوی کوشتنی ئینسانیکی زه‌لام نییه و به قه‌زا و قه‌ده‌ر نه‌و کابرایه به‌و مشته‌کۆله‌ مرد، که واین نه‌و کاره به «خطأ» دانه‌نرئ، بیجگه له‌مانه نه‌گهر ته‌ماشای باقیاتی شه‌ریعه‌تی ئیبراهیم علیه‌السلام بکه‌ین قیبتیه‌کان نیسه‌ت به‌ ئوممه‌تی به‌نی ئیسرائیل دوزمن بوون، وه ره‌وا بووه بو ئیسرائیلیه‌کان به ههر جۆرئ ئاسان بی بۆیان زیان بگه‌یه‌نن به‌ کۆمه‌لی قیبتی. که‌وابوو ههر نه‌وه ماوه‌ته‌وه که شتیه‌ی کرده‌وه که ناپه‌سه‌ند و ناشیرین بووه و له شتیه‌دا له کاری تاوانباران بووه، بۆیه حه‌زهره‌تی موسا علیه‌السلام به‌و کاره زۆر تیکچوو.

﴿فَاصْبِرْ فِي الْمَدِينَةِ خَافِيًا يَتَرَقَّبْ فَإِذَا الَّذِي اَسْتَنْصَرْتَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِحُهُ قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ﴾

جا له‌به‌ر نه‌وه له پاش مردنی قیبتی ده‌نگوباس بلوو بووه‌وه که موسا پیاوینکی قیبتی کوشت، حه‌زهره‌تی موسا علیه‌السلام وه‌زعی ژبواری گۆرا و به ترس و له‌رزوه‌وه له شارا نه‌گه‌را، هه‌تا گه‌یشه‌وه ناو شار ته‌ماشای کرد نه‌و پیاوه که دویننی داوای یارمه‌تی لێ کردبوو دووباره بانگی کرده‌وه بو یارمه‌تیدان دژی قیبتیه‌کی‌تر! جا موسا به‌و کابرایه فه‌رموو: به راستی تۆ ئینسانیکی گومرای ناشکرایت!

﴿فَلَمَّا أَنْ ارَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَمْوَسَّىٰ أْتَرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ﴾

له‌گه‌ل نه‌وه‌دا که تۆزئ له کابرای به‌نی ئیسرائیل تووڤه‌ بوو، پاش نه‌وه که چاوی پنی که‌وت زۆر داماووه و ده‌ره‌قه‌تی کابرای قیبتی نابین هاته‌وه سه‌ر بیر یارمه‌تیدانی کابرای به‌نی ئیسرائیلی و، وستی یارمه‌تی بدا، جا کاتئ وستی که هه‌لمه‌ت به‌رئ

بۆ کابرای که دوژمنی هەردوو لایانە، ئەو کابرایە وتی: ئەی موسا ئایا ئەتەوئ منیش بکوژی وەکوو چۆن دوینێ کابرایەکت کوشت؟! بە راستی ئەتەوئ ببی بە کابرایەکی زۆردار و ناتەوئ لە چاکان و نامۆزگاریکەران بێ.

﴿وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَمُوسَىٰ إِنَّكَ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ﴾

واتە لە لای سەرۆکی شارەوێ پیاوێ بە پەلە هات بۆ لای موسا و وتی: ئەی موسا کۆمەڵی بارەگا خەریکی راویژن دەربارە ی تۆ و ئەیانەوئ بتکوژن، جا تا زوووە لەم شارە دەرچۆ با نەتگرن و نەتکوژن، من بە دڵسۆزییەوێ نامۆزگاریت ئەکەم. واتە پاش ئەوێ که موسا عليه السلام کابرای قیبتی کوشت، ئەو دەرنگوباسە گەیەنرا بە بارەگای فیرعەون و، ئەوانیش کەوتنە لیکۆلینەوێ و، بۆیان دەرکەوت ئەم کۆرە لەو بەنی ئیسرائیلییە و هەر کاتی بۆی هەلکەوئ زیانیان لێ ئەدا، که واتە پێویستە لە ناو ببرێ. ئەو پیاوێش که خۆی گەیانده موسا و هەوالی داوێن یەکنی لە پەيوەندانی فیرعەون بوو، بەلام خاوەن ئیمان بوو، باوەری بە خودا هەبوو؛ چونکە لە زەمانی حەزرەتی یوسف عليه السلام ئایینی یەهوودی لە میسریدا دامەزرابوو، یەکە یەکەین لە قیبتییەکانیش موسولمان بوون و لەگەڵ بەنی ئیسرائیلییەکان بوون ئەم پیاوێ یەکنی لەوانە بوو.

﴿فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾

جا حەزرەتی موسا عليه السلام بە ترسەوێ لە شاری میسر دەرچوو، چاوەرپێی ئەوێ ئەکرد که پیاوانی فیرعەون پێی بگەن و بیگرن، هاواری کرد وتی: پەروەردگارا رزگارم بکە لەو گەلە ستەمکارە.

﴿وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾

وہ کاتئی لە میسر دەرچوو بپاری دا کہ لە ولاتی فیرعەون دەرچئی و روو بکاتە خاکی کہنعان و شاری «مەدیەن»، کاتئی رووی کردە خاکی مەدەین وتی: هیوام وایە بە خودای خۆم کہ شارەزام بکا بۆ ریڭگەییەکی راستی وەها لەسەری بپۆم و دوژمنەکان پێم نەگەن و پێم نەزانن هەتا پەنایی بۆ خۆم نەدۆزمەو.

﴿وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ﴾ (۲۳) ﴿فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾ (۲۴)

کاتئی مووسا لە ولاتی میسر دەرچوو چوو و ولاتی مەدیەن و گەیشتە ئەو ناو و بیرە کہ خەلکی مەدیەن ئاویان لێ هەلەینەجا بۆ حەییواناتیان، دی کۆمەلێ خەلک لەویدا ئازەلیان ئاو دەدا و، بینی دوو ئافرەت وان لە خوار ئەوانەو و خۆیان ئەگرە دواو و ئەوەستن تا خەلکەکی لێ ئەبنەو ئەوسا ئەمان ئەچن و بە شینەیی رانەکیان ئاو ئەدەن، جا مووسا لێی پرسین: ئیشتان چییە و چی ئەکەن لێرەدا؟ ئەوانیش وتیان: ئیمە هاتووین رانەکیان ئاو بەدەین، بەلام ئاویان نادەین هەتا خەلکەکی رانی خۆیان ئاو ئەدەن و لێ ئەبنەو، ئەوسا ئیمەیش گەلەیی خۆمان ئاو ئەدەین، وە لەبەر ئەوە ئیمە هاتووین بۆ ئەم شوێنە؛ چونکی کەس نییە ئیشتان بۆ بکا و باوکیشمان پیاویکی پیر و بێ دەستەڵاتە و ناتوانی ئەم کارانە بکات.

جا موسا رویشت مەردانە گەلەکە ی بۆ ئاودان، پاش ئەووە چوو بۆ بن سیبەری دارێ کە لەو جینگەدا بوو، لە خودا پاراپیەووە و وتی: پەرورەدگارا من نیازمەند و موحتاجم بۆ هەر جۆرە خێری تۆ بۆم بئیری، واتە نە کەس ئەناسم و نە خزم و برادەر و مال و داراییم هەیە و، لە تۆ زیاتر کەس شک نابەم و تۆیش خۆت و میهرەبانی خۆت!

﴿فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ (٢٥)

زۆری بێ نەچوو یەکنی لە دوو کچەکە - کە کچی حەزرەتی شوعەیب بوون - بە شەرمەووە هات بۆ لای و وتی: باوکم بانگت ئەکات بۆ ئەووە پاداشی ئەرکی ئاودانی ئازەلەکە ی ئیمەت بداتەووە، ئەویش هەستا و رویشت بۆ لای باوکیان کە حەزرەتی شوعەیب عليه السلام بوو، کاتی بەسەرھاتی خۆی بۆ گێراپەووە حەزرەتی شوعەیب فەرمووی: مەترسە رزگار بووی لەو گەلە ستەمکارە. واتە لە فیرەوون و دەستەو بەستەکە ی.

﴿قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَتَّابِتْ اسْتَجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ﴾ (٢٦)

جا یەکنی لە کچەکان - ئەویان کە رویشت بانگی کرد - وتی: بابە گیان ئەم کۆرە بە کرێ بگرە بۆ بەخێوکردنی ئازەلەکەمان، بە راستی باشترین کەسێ کە بە کرێ بگری ئەو کەسە یە کە خواوەن هێزە بۆ کار کردن و هیمن بێ لەسەر حال و مال. ئەم کچە کاتی چاوی کەوت بە موسا کە بە تاقی تەنیا بەردی سەر بیرەکە ی بەرز کردەووە، لە گەڵ ئەووەدا ئەو خەڵکە بە چەن کەسێ هەلیان ئەگرت تیگەیی کە

موسا زور به هیزه، وه لهو کاته‌دا که له‌گه‌لیا رویشته‌وه بۆ ماله‌وه بۆ خزمه‌تی باوکی، ته‌ماشای کرد موسا که‌وته‌پیشه‌وه و ته‌ماشای نه‌وی نه‌ده‌کرد، تیگه‌یی که پیاوینکی هیمن و به نام‌وسه.

﴿قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حَبِجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (۲۷) قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿۲۸﴾

حه‌زره‌تی شوعه‌یب عليه السلام فه‌رمووی به موسا: نه‌مه‌وئ یه‌کئ لهو دوو کچه‌ت لی ماره‌بکه‌م به مه‌رجی نه‌وه هه‌شت سأل کارم بۆ بکه‌ی و نه‌رکی ئاژه‌ل و ماله‌که‌م به‌ری به‌پئوه، واته هه‌شت سأل ره‌نجه‌رم بی، نه‌گه‌ر هه‌شته‌که‌یشت کرد به‌ده نه‌وه پیاوه‌تی خۆته و کاریکی ئینسانانه‌یه نه‌یکه‌ی له‌گه‌لما و، من زۆرت لی ناکه‌م و نامه‌وئ زه‌حه‌مه‌ت بده‌م به ته‌واو کردنی ده‌سأل، یا زه‌حه‌مه‌ت ناده‌م له‌ده‌رچوون و ده‌رنه‌چوونت له‌گه‌ل ئاژه‌له‌که‌دا، یا له‌ره‌سایی کار و کرده‌وه‌ی تۆدا، وه نه‌گه‌ر بازی کرده‌وه‌ت ناره‌سا بی چاو پۆشیت لی نه‌که‌م و ئینشانه‌للا نه‌بینی که یه‌کئ له‌پیاوچاکان نه‌بم له‌گه‌لتا.

جا حه‌زره‌تی موسایش فه‌رمووی: نه‌مه‌ی تۆ فه‌رمووت له‌نیوان من و تۆدا بی و، هه‌رکام له‌و دوو واده‌م جئ به‌جئ کرد ناپیاویم له‌سه‌ر نه‌بی و، خودای ته‌عالایش ناگاداری نه‌م کاره و نه‌م بریاره‌مانه و نه‌و شایه‌تمان بی.

بزائن! ره‌خنه‌یان له‌نایه‌تی: ﴿إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ ... تَاد﴾ گرتوه و، وتووینه: له‌م نایه‌ته‌دا دوو عه‌قد به‌یان کراوه؛ عه‌قدی نیکاح و عه‌قدی ئیجاره و،

هەردووکیان فاسیدن؛ هەرچی وه کوو عەقدی نیکاحە که ئەو فاسیدە لەبەر ئەو
 که پێویستە ماریی لە عەقدی نیکاحدا بۆ لای ژنە که بگەرێتەو و لێرەدا ماریی
 کچە که خزمەت کردنی مووسایە بۆ ئەو حیوانانە که مائی باوکی کچە که بوون و
 سوودی دەست کچە که نەکووتوو، بێجگە لەمەیش مارییە که فاسیدە؛ چونکە
 بەخێو کردنی حیوانەکانە لە ماوێ نادیاریدا که هەشت یا دە سالا.

و هەرچی «عەقدی ئیجارە» کەیشە ئەویش فاسیدە لەبەر ئەو که کارە که دیار
 نییە؛ چونکە خزمەتی حیوانەکان بوو لە ماوێەکی نادیاریدا، هەرەها کرێکەیش
 دیار نییە؛ چونکە ماری کردنی یەکن لەو دوو کچە یە بێ دیاری کردن. بەلام وەلام
 دراوەتەو بەمە: که لە ئایەتەدا بەلگە نییە لەسەر ئەو که عەقدی نیکاح و ئیجارە که
 وا کراو، هەلێگرێ ژنە که ماری لەسەر مارییەکی دیاری که بۆ ماری کراوە که
 بووبی، یاخود لەسەر بەخێو کردنی ئەو ئازە لە بووبی بەلام ئازە لە درابن بەو کچە
 که مووسا ماری کردوو، ئەو خزمەتی ئازە لە بوو بە سوود بۆ کچە که.

و ئیجارە کەیش لەسەر خزمەتی ئازە لە بووبی لە ماوێ هەشت سالا، دوو
 سالا زیادە که شتی بووبی کابرا بە پیاوێتی برپاری داو بیک، وە لە بەرابەری ئەو
 خزمەتی هەشت سالا وە کرێیەکی دیاری برپار درابی بۆ مووسا عليه السلام.

و یا خود ئەو جۆرە نیکاحە و ئەو جۆرە ئیجارە لە شەریعەتی شوعەبیدا عليه السلام

دروست بووبن.

﴿فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ ۚ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا
 قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا ۚ لَعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ
 مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ﴾

جا کاتئی موسا عليه السلام ماوه برپار دراوه که ی ته‌واو کرد، دلی زور که‌وته بیر کردنه‌وه ی دیده‌نی دایک و خوشک و برای و، ئیزنی له شوعه‌یب خواست و شوعه‌یب ئیزنی دا و، له‌گه‌ل خیزانه‌که‌یا به‌ره‌و نیشتمانی خوی که‌وته ری، ریکه‌وتی کاتیکی ساردی کرد و، له‌و کاته‌دا پیوستیان به‌ ئاگر بوو، له‌ لای کیوی «تور» وه ئاگریکی بینی به‌خیزانه‌که‌ی فهرموو: لای چیا ی «تور» وه ئاگریکم دیوه، ئیوه لیره‌دا دانیشن به‌لکوو له‌و شوینه‌دا که‌سیکم ده‌ست بکه‌ویت که‌ باسی ریگه‌که‌م بۆ بکات، یا شویتیکمان پێ نیشان بدا که‌ ئارامی تیا بگرین، یاخود سه‌ره‌ چلۆسکی ئاگرتان بۆ بینم و لیره‌دا ئاگرتان بۆ بکه‌مه‌وه به‌لکوو خۆتان گه‌رم بکه‌نه‌وه.

ریوایت کراوه: حه زره تی مووسا ده سال له خزمه تی شوعه پیدا کاری کرد، واته دوو ساله زیاده کیشی ته واو کرد و کچه بچکۆله که ی ماره کرد و، ده سالی تر له خزمه تی شوعه پیدا مایه وه، نه مه بیست سال.

وہ نہ بچ ماوہی بیست سالیں لہ میسرا رای ہوار دینِ تہمہ چل سال، وہ مووسا بہ
خہ یالی خوی وای زانی کارہ ساتی کوشتنی کابرای قیبتی فہراموش کراوہ و، کات
لہ بارہ بۆ تہوہ بگہر پتہوہ بۆ ناو خزم و عشرہ تی خوی، لہ سہر تہم تہ ساسہ گہر پتہوہ
و، لہ ریگہدا خیزانہ کھی کاتی مندال بوونی ہات و وہر زہ کھی سارد بوو، جا لہو
کاتہدا تہو ناگرہی دی و بہرہو کتوی «توور» رویشٹ.

﴿ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَمْسُكْ إِيَّيَ أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴾ ﴿٣﴾

جا کاتی حەزرەتی مووسا عليه السلام گەشتە جینگەي ئەو ناگرە کە ئەو لە دوورەو
چاوی پێی کەوتبوو، لە کەناری لای راستی ئەو دۆڵەو بانگی لێ کرا، ئەو شوێنە
جینگەي دارێکی بەرزى سێهەردار بوو، وە ئەو دۆڵەيش لەو پارچە زەویيە پێرۆزەدا

بوو که خودا به که ره می خوی پیروزی کردبوو، بانگی لی کرا، نهی موسا به راستی که من خودام و که سنی تر نیم و نهو په روه ردگاری جیهانهم که نه بی هه موو که سنی په نای پی بیا.

﴿وَأَن أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَمُوسَى أَقْبَلَ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْأَمِينِ﴾ (۳۱)

وه فهرانم نه ده منی که عاساکه ت فره بده بو سهر زهوی، نهویش فرهی دا، کاتی ته ماشای کرد بینی نه جوولیتته وه و دیتته ته کان وه که نه زدیهایه کی گه وره، پستی هه لکرد و رویش ت و نه گه پایه وه بو سهری، جا بانگمان لی کرد: نهی موسا روو بکه عاساکه ت که بووه به مار و لینی مه ترسه، به راستی تو له وانه ی که نه مینن له به لا و مهینه ت.

﴿أَسْأَلُكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَأَضْمَمَ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ﴾ (۳۲)

وه ده ست بکه به باخه لئا به سپیتی دیتته ده ره وه و وه که چرای شه و خاوه ن پرته و نه بی به بی نه وه ی که تووشی نه خوشینی بووین، وه ههر کاتی له ماره که ترسای یا له ههر کارئ له وانه بی مه ترسی لی بکری تو دهسته کانت بیننه ره وه بو لای خوت، راستیان به لای چه پا و چه پیان به لای راستا، وه کوو ئینسانن که خاوه ن دل و ده روون بی، جا نه م چرایه و نه م دهستی پرته و داری وینه ی چرایه دوو موعجیزه ن و دوو شتی له یاسابه ده رن که نه بن به به لگه و نیشانه له سهر راستی تو له داوای ره به ریدا و، به و به لگانه وه پرؤ بو لای فیرعه ون و دهسته و بهسته که ی، به راستی نه وان گه لیک ی به دن و له سنووری ره وشت لایان داوه.

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي قُلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾ وَأَخِي
هَارُوتُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي
أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾﴾

هەزرەتی مووسا عەرزى خودای کرد و فەرمووی: بە راستی من زەلامیکەم لى
کوشتوون و ئەترسم کاتی خۆمیان لى دەربخەم بىمکوژن، وە هاروونى برايشم لە
من زمان پاراوتر و قسە رەوانترە و قسەى باش پى ئەکرى، دەى ئەویش رەوانە بکە
لەگەلما بىن بە یارمەتیدەرى و ئەو تەسدىقى قسەکانم بکا. واتە ئەگەر من قسەى نیکم
کرد و لەبەر نارەوانى زمانم ئەوان بەرھەلستیان کردم هاروونى برام ئەو قسە لە من
باشتر روون ئەکاتەو و ئەبى بە ھوى چەسپاندنى قسەکەى من لە دلى خەلکدا،
من لەو ئەترسم کە ئەوان باوەرم پى نەکەن و بە درۆم بخەنەو.

﴿قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ
إِلَيْكُمَا بِأَيِّنَّا أَنشَأَ وَمِنْ أَتْبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ﴿٣٥﴾﴾

خودای تەعالا لە وەلامى مووسادا فەرمووی: ئێمە قولى تۆ بەھێز ئەکەین بە
هاروونى برات و، ئەویش لەگەل تۆدا رەوانە ئەکەین و، بەلگە بۆ ئێوە بریار ئەدەین
و، ئەوان ناگەن بە ئێوە لە بەلگەھێنانەو و ھاوردوبردى قسەدا بە ھیچ جوړى، بە
ھوى ئەو موعجیزانەو کە پێمداون و ئێوە و ئەوانە کە پەپرەوى ئێوەن سەرکەوتوو
ئەبن.

﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرٍ
وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾ وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ

جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَقِيبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ ﴿٣٧﴾

جا کاتی موساء عليه السلام به موعجیزه کانه وه گه یشته لای فیرعه ون و ده سته که ی و موعجیزه کانیا ن دی، وتیان: ئه مه ی موسا هیناویه تی هیچ نییه جادووین نه بن خویان دروستیان کردووه و، وینه ی نه بووه له مه وپیش و ئه م جوړه جادوومانه نه بیستووه له چه رخی باوک و باپیره پیشووه کانمانا که زوو رابوردوون.

وه چه زره تی موساء عليه السلام له وه لای ته وانا فهرمووی: خودای من زاناتره له ئیمه ییش و له ئیوه ییش و، ئه و نه زانی کئ لای ته ووه راستی هیناوه و [چ که سی] شاره زایی هیناوه له لایه نی خوداوه. وه زانایشه به و که سه که نه نجامی باشی نه بن و خانووی ئاسایشی نه پراوه ی نه بن، به راستی ته وانه ی که سالمن ته مین و ته وانه ییش که زالم ن رزگار نابن.

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِي
فَأَوْقَدْ لِي يَهْمَنُنْ عَلَى الطِّينِ فَأَجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطْلُعُ إِلَى إِلَهِ
مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ ﴿٣٨﴾

جا له پاش فهرمووده کانی چه زره تی موساء عليه السلام فیرعه ون وتی به حازرانی باره گای خوی: ئه ی گهل و کومه لی نزیک ی باره گا من نازانم به وه که ئیوه بیجگه له من خودایه کی ترتان بب، به لام بو زیاده دامه زرانی دل ته مه وی ته ماشایه کی ته وزاعی جیهان بکه ن، ئه ی هامان ناگری به هیز داگیرسینه له سهر خشتی کال هه تا نه بن به خشتی سووره وه بوو، دوا یی به و خشته سووره وه بووه قه لایه کی به رزم بو دروست بکه، هیوام وایه که سهر بکه وم بو شویتیکی وه ها نه گهر خودای موسا له ناسمانا

بی و هز و حالی بزنام، به راستی من گومانم هیه له راستی موسادا و وا نهزنام
له دروزنامه و خودای نه و هه له بناغه دا نیه! (په نا به خودا).

﴿وَأَسْتَغْبِِرْهُوَ وَجُنُودَهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُوا أَنَّهُم إِلَيْنَا
لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَاَنْظُرْ
كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ آيَةً
يَدْعُونَ إِلَى الْتِبَارِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ وَأَتْبَعْنَاهُمْ
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾﴾

فیرعهون بهو لادانهی له فهرموودهی موسا لهوهی که له لای خوداوه بو
هینابوون، خوی و سوپاکهی فیزیان کرد و خوږیان به زل گرت له خاکی میسرا و،
نهمهیش به نارپه وایی و نابجیی و، گومانیان وابوو که نهوان نایینهوه بو لای نیمه
و له دهستان دهرتهجن.

جا فیرعهون و سوپاکهیم وهرگرت و فرهمدانه دهریاکهوه، جا بپروانه بزانه نهنجامی
نهو ستمکارانه چۆن بوو؟ وه کردمن به چهن پیشهوا و خاوهن کاری که خه لکیان
بانگ نه کرد بو ناگری دوزخ و له روژی قیامه تیشا ههر یارمه تی نادرین و، له م دنیا دا
نهفرین و قسهی ناشیرینم نارد به شوینانا و له روژی قیامه تیشا ههر له ناشیرینه کان
و به دشیوه کان نه بن.

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى
بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾﴾

وه به راستی نیمه کیتابمان دا به موسا له پاش نهوه که نهو گهله پیشینانمان
له ناو برد و بهربادمان کردن له چهرخه پیشووهکانا، وه کوو قومی نوح و هوود و

سالح و لووت و ئیبراهیم، وه ئەو کتیبەیشم بۆ ئەو پێدان ببی بە ھۆی چاوپروونیان،
واتە دلیان رووناك ببی و ببی بە ھۆی رحەمەت و شاربەزایی بۆیان، بە ھیوای ئەو
کە بیرئ بکەنەوہ بۆ حالی خۆیان.

﴿وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ
الشَّاهِدِينَ﴾ ﴿٤٤﴾ وَلَكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا
كُنْتَ ثَابِتًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا
مُرْسِلِينَ﴾ ﴿٤٥﴾

بزانی! ئەو رێگە کە ھەزرەتی موسا عليه السلام پێدا رابوردووە بۆ شاری میسر کۆی
«تور» کە وتووێژە خۆرنشینەوہ.

جا خودای تەعالا ئەفەرمویت: ئەی پێغەمبەری خۆشەویست تۆ لە لای خۆرئاوای
کۆی توورا نەبوویت لەو کاتەدا کە ئیمە فەرمانی پێغەمبەریمان دا بە موسا عليه السلام،
وہ تۆ لەو کاتەدا لەوێ نەبوویت وەحی و فەرمانەکەمان بۆ نارد، ھەروا تۆ لە ناو
خەڵکی شاری مەدیەنیشدا نەبووی تا ئایاتی ئیمە لەوان وەرگیری و بێخوینیتەوہ
بەسەر ئەوانەدا، وەکوو یەکن دەرسێ لە مامۆستایی وەرگیری و بۆی بێخوینیتەوہ تا
رەوانی ئەکا، ھەتا وەزعی ھەزرەتی شوەیب و خانەوادەکیان بزانی.

بەلام وەحیمان نارد بۆ تۆ و تۆمان کرد بە پێغەمبەری ئاخەرزەمان، وە حالی پێغەمبەرە
پێشینانەکەمان گیرایەوہ بۆ تۆ لەبەر ئەوہ کە گەلێ ئادەمیزادمان لە گەلێ چەرخدا
دروست کردبوو تەمەنیکی زۆریان رابوارد و دلیان بە تەواوی رەش بوووەوہ لە وەرگرتنی
خیر و ئیسلامییەت، بەلکوو تۆ بە ھۆی خۆتێندنەوہی ئایەتەکانی ئیمەوہ ئەو چینە
کە ئێستە حازرن فێریان بکە و روویان بکەیتە رێگە ی بەیەکناسی و فەرمانبەری
ئیمە.

﴿وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ

قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾﴾

وه تو له ته‌نیشتی کیوی تووره‌وه نه‌بووی لهو کاته‌دا بانگمان له مووسا کرد و په‌یاممان داین، به‌لام نیمه ره‌حمه‌تیکی گه‌وره‌مان دا به تو وه‌کوو قورئان بی، بو نه‌وه گه‌لیکی وای پی ترستی و هوشیاریان بکه‌یته‌وه که له پیش تودا پیغه‌مبه‌ریکی وایان بو نه‌هاتوو که بیان ترستی، هیوا وایه به هوی نه‌م قورئانه و ترساندن توه بویان بیرئ بکه‌نه‌وه.

﴿وَلَوْلَا أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا

أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾﴾

وه نه‌گه‌ر له‌به‌ر نه‌وه نه‌بویه کاتی که به‌لای و زه‌حمه‌تی بیداین له گه‌له‌که‌ت و له کیتابییه‌کانی ده‌ورت له‌به‌ر نه‌و کرده‌وه نابارانه که ده‌ستی نه‌وان کردوویه‌تی و خستوویه‌تی پیش خوویه‌وه، جا لهو کاته‌دا هاواریان بکرده‌ایه و بیان وتاین: نه‌ی خودا بوچی پیغه‌مبه‌ریکت نه‌نارد بو لامان تا نیمه شوینکه‌وتی نایه‌ته‌کانی بووینای و، داخلئ نه‌هلی نیمان بووینای، نیمه تومان ره‌وانه نه‌ده‌کرد، واته بوچی تومان ره‌وانه کرد بو لای نه‌و کافران هه‌تا بیانوویان نه‌مینئ.

﴿فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ

مُوسَىٰ أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ مِن قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا

وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَافِرُونَ ﴿٤٨﴾﴾

جا کاتی قسه‌ی حق له لایه‌نی نیمه‌وه هات بویان، یانی قورئانی پیروز، وتیان:

نه‌وه بوچی موعجیزه‌یه‌کی وه‌کوو موعجیزه‌که‌ی مووسا نه‌درا به موحه‌مه‌د؟ واته

وینه‌ی عاسا و ده‌ستی سپی؟ نایا نهم کافرانه ئینکاری نه‌وه‌یان نه‌کرد که له‌مه‌وپیش درا به موسا؟! له‌و کاته‌دا که کۆمه‌لێ عه‌ره‌بیان نارد بۆ لای جووله‌که‌کان بۆ پرسیار له‌ سیفاتی موحه‌مه‌د ﷺ له‌ ته‌وراتا، نه‌وانیش وتیان: ئیمه‌ سیفه‌ت و نیشانه‌ی موحه‌مه‌د له‌ ته‌وراتا نه‌بینین، جا کاتی نه‌و عه‌ره‌بانه‌ هاتنه‌وه‌ بۆ مه‌که‌که‌ و قسه‌که‌یان بۆ گێژانه‌وه‌ وتیان: ئیمه‌ نه‌ باوه‌ر به‌ موسا نه‌که‌ین و نه‌ به‌ موحه‌مه‌د، هه‌ردووکیان جادوون، دوو جادووگه‌رن پستی یه‌ك نه‌گرن و، وتیان: ئیمه‌ به‌ هه‌ردووکیان کافرین، وه‌ یا نه‌ باوه‌ر به‌ ته‌ورات و نه‌ به‌ قورئان نه‌که‌ین.

﴿قُلْ فَاتَّبِعُوا بِكِتَابِ مَنْ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعُهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ٤٩ ﴿فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ٥٠ ﴿

جا مادام نهم کافرانه باوه‌ریان به‌ موسا و موحه‌مه‌د نییه، یا باوه‌ریان به‌ ته‌ورات و قورئان نییه‌ تو پێیان بلێ: ده‌ی کتییی له‌ لایه‌نی خوداوه‌ بینن که باستر بێ بۆ شاره‌زا کردنی نه‌زانا بۆ رێگه‌ی خودای ته‌عالا هه‌تا من په‌یره‌وی نه‌و کتییه‌ بکه‌م، نه‌گه‌ر ئیوه‌ راست نه‌که‌ن که کتییی که‌سیان باش نییه‌!

جا نه‌گه‌ر به‌ گوێیان نه‌کردی و کتیییکی وایان نه‌هێنا، نه‌مجار به‌ یه‌قین بزانه‌ نه‌مانه‌ شوێن ئاره‌زووی خوێیان نه‌که‌ون، جا کتیه‌ گوهراتر بێ له‌و که‌سه‌ که نه‌که‌وته‌ شوێن هه‌وای خوێ، به‌ بێ نه‌وه‌ به‌لگه‌یه‌ك یا کتیییکی پیرۆزی له‌ لای خوداوه‌ هێنایی؟ به‌ راستی خودا هیدایه‌تی گه‌لی سته‌مکار نادا و نه‌مانه‌ سته‌مکارن.

﴿وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ﴾ ٥١ ﴿

وه ئیمه گهلئ ئایاتی قورئانمان یه‌ک به شوینی یه‌کا نارد بو لای ئه‌و کافرانی مه‌ککه به هیوای ئه‌وه که ئیمان بینن، که‌چی ههر له‌سه‌ر عه‌نادی خو‌یان مانه‌وه و ئیمانیان نه‌هینا.

﴿الَّذِينَ آمَنَتْهُمْ أَكْتَبَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا ءَأَمَّا بِهِ ءِِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾ أُولَٰئِكَ يُتَوَنَّجِرُهُمْ مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَذَرُهُنَّ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ وَمَمَّا رَزَقْنَهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْغِي الْجَاهِلِينَ ﴿٥٥﴾﴾

ئهم ئایه‌تانه له موسولمانانی ئه‌هلی کیتابدا هاتنه خواره‌وه، وه بازی فهرموویانه: له چل که‌سی ئه‌هلی ئینجیلدا هاتنه خواره‌وه، سی و دوو که‌سیان له گهل جه‌غفه‌ری کورپی ئه‌بووتالیدا له حه‌به‌شسته‌نه‌وه هاتن و، هه‌شتیان له شامه‌وه.

واته ئه‌و که‌سانه که کیتابمان پێداون له پێش قورئانا ئه‌وانه ئیمان دێتن به قورئان و ههر کاتئ قورئانیان به‌سه‌را ئه‌خوینرێته‌وه ئه‌لێن: ئیمانمان پێی هه‌یه، به راستی ئه‌و قورئانه راسته و له لای خودای ئیمه‌وه هاتووه و ئیمه له پێش ئه‌وه‌دا بێته‌خواره‌وه باوه‌رمان پێی بووه؛ چونکه له کتییی خو‌مانا باس کراوه و ناوی خاوه‌ن کتیبه‌که‌مان له ره‌ه‌به‌ره گه‌وره‌که‌مانه‌وه دهم به دهم و که‌س به که‌س بیستووه. جا ئه‌وانه دوو‌جار پاداشی ئیمانیان پێی ئه‌دری، واته پاداشیان دوو‌قاته: قاتئ له‌سه‌ر باوه‌ر به کتیبه‌که‌ی خو‌یان و، قاتئ له‌سه‌ر باوه‌ر به کتیبه‌که‌ی ئیمه که قورئانه.

وه ئهم دوو پاداشه‌یشیان بۆیه پێدراوه له‌سه‌ر ئه‌و دوو ئیمانه به هۆی خو‌گرته‌وه له‌سه‌ر ئازاری دوژمنانی دین؛ چونکی کاتئ که ئیمانیان هینا به کتیبه‌که‌ی خو‌یان له لایه‌نی موخالیفانه‌وه ئازاردان، وه کاتئ باوه‌ریان به قورئان کرد له لایه‌نی ئه‌هلی

کۆتییەکی خۆیانەووە ئازاردان و لە لایەنی کافرانی مەککە و مەدینەیشەووە دووبارە بە وتار یا بە کردار.

و ئەو موسوڵمانانی کیتابیە پێشەیان وەهاپە بە کردەوێ چاکە تاوانی کردەوێ خراپە لائەبەن و، لەو رۆزی و بژیوە کە هەیانە لێی سەرف ئەکەن لە رێگەی خودادا، وە کاتێ کە وتاری ناباری بێ سوود بیسن لە نەیاران گۆیی بێ نادەن لەبەر کەرەمەت، وە بە زۆربلێ و قسەبووچیان ئەلێن: کردەوێ ئێمە بۆ ئێمەپە و کردەوێ ئێو بۆ ئێو، حەقمان بەسەرمانەووە نییە و ئێویش حەقمان بەسەرمانەووە نەبێ، دروودتان لەسەر بێ، ئێمە نامانەوێ هاوڕێی نەزان کار و نەزان دوو بکەین.

﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾

بە راستی تو هیدایەتی خۆشەوێستانی خۆت بێ نادری و ناتوانی رووناکی هیدایەت بخەیتە ناو دلێان، بەلام خودا بیهوێ هیدایەتی هەرکەسێ بەدا ئەیدا لەسەر خواست و ئیرادەیی خۆی، وە ئەو زانائەرە بەوانە کە نامادەن بۆ ئەو رووناکییە. کۆمەڵی زانایان لەسەر ئەوەن ئەم ئایەتە لە شانی «ئەبووتالیبی» مامی پێغەمبەرە هاتوووە خوارەو؛ چونکی کاتێ کەوتە سەرەمەرگ حەزەرەت ﷺ هات بۆ لای و بێی فەرموو: مامە بلێ «لا إله إلا الله» تا لە لای خودا بیکەم بە بەلگە بۆت، ئەویش وتی: برازا بە راستی ئەزانم کە تو راستگۆی و راست ئەلێیت، بەلام پێم ناخۆشە خەڵک بلێن: لە کاتی سەرەمەرگدا تەفرەیان دا و لە دینی خۆیان هەلگیراپەو.

﴿وَقَالُوا إِن نَّبِيعِ الْهُدَى مَعَكَ نُنْخَطِفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْلَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا أَمِنَّا يُجَوِّ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِّنْ لَّدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

وہ لە شیوہی بیانوودا ئەلێن: ئەگەر ئێمە شوین تو بکەوتایەین و موسولمان ببوایەین و لەگەڵ تۆدا بوایەین، لەم خاکی خۆمانەدا نەئەماین و ئەیانفرانین. بەلام ئەم بەهانە زۆر بێ باوەخە بەرابەر بەو نێعمەتانە کە من داومە بە خەڵکی ولاتی ئەوان. ئایا ئێمە ولاتیکی وامان بو ئەوان دانەمەزراندوو کە حەرامە لەسەر خواوەن دەستەلاتەکان دەستیان بو بێن و هێمنە لە دەسدریژی پیاوانی بەدکار و بەدنیهاد و زیانکار؟ زیاد لەو گرداوەری ئەکری و ئەبری بو لای ئەوان بەش و بارە و ژێوار و بەری هەموو شتێ لەوانە سوودیان لێ وەرگیری و لە لای ئێمەو بەو ئەوان کراوە بە رۆزی. بەلام زۆربەیی ئەوانە بەم نێعمەتانە نازانن. جا ئێمە مادام ئەوەندە نێعمەت بدەین بە ئەهلی ئەو شوینە پاکە چۆن ئەگەر بەکیکیان موسولمان ببێ لەو ئەترسی بفریتری و تووشی دەردی سەری ببێ بە هۆی ئیسلامەو؟!

ئەم نایەتە لە شانی حەرسی کۆری عوسمانی کۆری نەوفەلی کۆری عەبدولمەنافدا ھاتە خوارەو؛ ئەم زەلامە ھات بو لای حەزرت ﷺ وتی: ئێمە ئەزانین کە تو لە سەر حەقی، بەلام واین لە ناو چەند کۆمەڵ و ھۆزی گەورە عەرەبدا کە لەگەڵ تۆدا نین و، ئێمە خۆمان ھێزیکی وامان نییە و ئەترسین کاتێ شوین تو بکەوین بە جاری بین بەسەرمانا و لە ولاتا ھەلمان گرن و لەناومان بەرن! خودا بەو نایەتە ئەو بەھانەی بەتال کردەو.

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرَبٍ بِطَرَتِ مَعِيشَتَهَا فَلَإِنْ مَسَكْنَهُمْ لَمَ تَسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ﴾

چەند ناوەدانی و دێمان وێران کرد، کاتێ خەڵکەکە کەوتووونەتە زیادەپرەوی و زیادەخۆری و دەس بلایێ لە ژێواریانا و بە هۆی ئەوەو تووشی فیز و دەمار بوون و سوپاسی خودایان نەکرد و لایان دا لە فرمانی خودا؟ ئا ئەو شوینەکانی ئەوانە

و که لاهه کانیانه له پاش ویرانکردنیاں نه کراونه ته‌وه به جینگه و دئی و، که مینک نه‌بین که سیان تیا دانه‌نیشتووه و، ههر ئیمه میراتگری ئه‌وان بووین، واته وه‌ها ویران بوون به سهر و به‌روه له ناو چوون و، ته‌نیا خوژمان له پاش ئه‌وان ماوینه‌ته‌وه.

﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ؕ أَيْنَتْنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ﴾ (۵۹)

ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست خودای په‌روه‌ردگاری تو یاسای وا نه‌بووه کۆمه‌له دیهات و ئاوه‌دانییه‌ک ویران بکا هه‌تا پیغه‌مبه‌ری نه‌ئیرئ بو گه‌وره‌ئاواییه‌که‌یان، تا نایاتی ئیمه‌یان به‌سه‌را بخو‌ییتته‌وه و بانگیان بکا بو ریگه‌ی نایین و نه‌وانیش ده‌س بکه‌ن به‌ ملبادان و بی‌شه‌رمی له‌گه‌ل ره‌به‌رانا. ئه‌و جاره ئیمه‌یش قارمان نه‌جوولئ و له‌ ناویان ئه‌به‌ین، نه‌گه‌رنا خودا یاسای دادی هه‌یه و فه‌رموویه: ئیمه دیهاتی زۆری پر له‌ ئاده‌میزادمان ویران نه‌کردووه مادام خه‌لکه‌که‌ی سته‌مکار نه‌بن و له‌ حه‌ق لایان نه‌داین.

﴿وَمَا أُوْتِيتُمْ مِّن شَيْءٍ فَمَتَّعُ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّهَا وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ؕ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (۶۰)

وه هه‌رچیتان بئ درابئ له هه‌ر جو‌ره شئی بئ که به‌کارتان بئ ئه‌وه مایه‌ی رابواردنی ژیا‌نی دنیا‌یه و هو‌ی جوانی دیمه‌نه، وه ئه‌وه‌ی له‌ لای خودادا بئ وه‌کوو پاداشی باوه‌ر و کرده‌وه‌ی چاک ئه‌وه‌ باشتره، به‌لکوو هه‌ر ئه‌وه بو ئیوه‌ باشه و زۆر ئه‌مییتته‌وه له‌ پاشه‌پو‌ژا، ئایا ئیوه‌ عه‌قل به‌ کار نایه‌نن هه‌تا شتی باش نه‌ده‌ن به‌ شتی بئ سوود؟

﴿أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَن مَّتَّعْنَاهُ مَتَّعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِّينَ﴾ (۶۱)

نایا ئەو کەسە کە لەسەر بیر و باوەڕی پاک کار و کردەوێ چاک بەلێنمان پێدایێ بە پاداشی باش و لە واقیعا ئەویش بگات بەو جەزایە لە کاتی خۆیا، وەکوو ئەو کەسە وەهایە کە خۆشحالمان کردبێ بە رابواردنی نەفسی لە ژیانی دنیا، وە لە پاش مردن لە روژی قیامەتا لەوانەبێ کە حازر بکری بۆ حسیب کیشان و بۆ سەر و دڵ ئیشان و سزادان لە قیامەتا؟ دیارە ئەم دوو تاقمە وەکوو یەک نین.

ئەویان و لەسەر ئاسمانی بەرز ئەمیان لە بیرى دۆزەخا بە لەرز
عەرز و ئاسمان بەینان زۆرە ئەم جینگەى خاکە و ئەو جینگەى خۆرە

﴿وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾﴾

وە لەو روژەدا کە فریشتەى مەئموورى خودا بانگ ئەکا لە کافەرەکان و ئەلێ: وە لە کوێ ئەو شەریکانەم کە ئێوە گومانتان ئەبرد کە هاوڕێی منن؟ لەو روژەدا ئەو کافرانە کە دەستیان رویشتوو و خەلکیان گومرا کردوو و فەرمانی سزایان دەرچوو، ئەلێن خودایە ئەو کۆمەڵە ئێمە گومرا مان کردن، گومرا مان کردن وەکوو خۆمان گومرا بووین، ئێمە خۆمان دوور ئەخەینەو و یەخە هەڵتەکنین لێیان و پەنا دینین بۆ تۆ، بە راستی ئەوانە بەندەبێ ئێمەیان نەکردوو، بەلکوو بەندەبێ هەوای خۆیانیان کردوو.

﴿وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُم فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾﴾

وه بانگ نه‌کری له کافره‌کان و پښیان نه‌وتری: نه‌و شه‌ریکانه که ئیوه برپارتان نه‌دان بو خودا له کوین؟ بانگیان بکه‌ن با پښ به‌هاواریانه‌وه: نه‌وانیش له‌به‌ر سه‌رگه‌ردانی خوځیان بانگیان نه‌که‌ن و نه‌وانیش وه‌لامیان ناده‌نه‌وه له‌به‌ر نه‌وه دار و به‌رد وه‌لامیان نییه.

﴿وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾ فَعِمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾ فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَقَسَىٰ أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾﴾

باسی نه‌و روزه بکه که خودای ته‌عالا بانگ نه‌کا له کافره‌کان و پښیان نه‌لی: به‌چ جوړی وه‌لامی بانگ و په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌کانتان دایه‌وه له دنیا‌دا؟ جا له‌و روزه‌دا ده‌نگوباس و هه‌والیان نامینی و له راستی هه‌موو باسیکدا کویر نه‌بن، واته وه‌کوو یه‌کڼ کویر بڼ ریگه ده‌رناکا و ناگاته جیگه نه‌و ده‌نگوباسه و نه‌و قسانه که نه‌وان له کاتی خوځیانا به پیغه‌مبه‌ره‌کانیان وتوون ریگه‌ی زه‌ینی نه‌وان ون نه‌که‌ن و ناکه‌ونه‌وه بیریان هه‌تا وه‌لامی خودایان پښ بده‌نه‌وه. وه راستیش نه‌ویه که نه‌و کافرانه وه‌کوو کویری ریگه‌ده‌رنه‌کردوون و زه‌ینی نه‌وان ناچڼ بو نه‌و قسانه که له دنیا‌دا به پیغه‌مبه‌ره‌کانیان وتوو، وه نه‌وه‌نده سه‌رکویر نه‌بن هه‌تا بازیکیان له بازیکیان ناپرسی که له دنیا‌دا چلون وه‌لامیان داوه‌ته‌وه تا به‌عزیکیان قسه بکا بو به‌عزیکیان و بیر بکه‌نه‌وه و وه‌لامه‌کانیان بیته‌وه بیر، نه‌مه حالی کافره‌کان بوو که به‌بڼ ښمان مردن و له‌و روزه‌دا وه‌ها گیروده نه‌بن.

به‌لام نه‌وانه که توبه‌یان کردوو و له کوفر و خراپه‌کاری په‌شیمان بوونه‌ته‌وه و ښمانیان هیتاوه به‌خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا و کرده‌وه‌ی چاکیان کردوو. نه‌وه هیوا هه‌یه و نومیده‌وارین که بچنه رزی رزگار بوانه‌وه.

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾﴾

نهم نایه تانه له کاتیکدا نازل بوون وه لیدی کوری موغیره وتی: نه وه بۆ نهم قورثانه نه هاته خواره وه بۆ سهر پیاویکی گه وره له مه کهکه یا له مه دینه دا یا له کاتیکدا که جووله که کان وتیان: نه گهر نه و فریشته که دیته خواره وه بۆ لای موحه ممه د غهیری جویره ئیل بواپی ئیمانمان پی نه هینا، به لام مادام جویره ئیل دیته خواره وه ئیمه ئیمان نایه نین؛ چونکی دوژمنی جویره ئیلین.

جا خودای ته عالا بۆ ره دکردنه وهی قسه که ی نه وان نه فه رمویت: خودای تو و په ره وردگاری تو دروست نه کا و ئیجاد نه کا نه وهی خواستی خوی بی و هه لئه بژیری نه وهی بیه وی بیکا، وه هه رگیز نه بووه و نابی بۆ که سی له په ری و ناده میزاد و فریشته مافی هه لئاردن به سهر خودادا، پتی بلین: نه و شته بکه و نه و شته مه که و، نه و شته نه یکه ی به م شیوه بیکه و به و شیوه مه یکه و، بۆ که س نه بووه ده خلی کاری خودا بکا و بلن بۆچی وات کرد و وه هات نه کرد. خوی به خواستی خوی له جیهانا کار نه کا. «سبحان الله» خودا پاک و دووره له وه که سی دهستی له کاریا بی و زور زور بهرز و دووره له په یوه ندی نه و شتانه که کافره کان نه یانکه ن به شه ریک بۆی. وه خودای تو زانایه به وهی دلی نه و کافرانه دایپوشیوه و به ویش نه وان به زمان ده ری نه برن. وه هه ر نه و خودایه و هیچ خودایی نییه نه و نه بی، هه ر بۆ نه وه ستایش له دنیا و له قیامه تا، وه فه رمان و کار هه ر بۆ نه وه و هه ر بۆ لای خودایش نه گێرینه وه ئیوه، نه ی کافره خاوه ن ره خنه کان، نه وسا تۆله ی خوۆتان به باشی نه بین.

وه ئیمامی رازی رحمه‌الله له ته‌فسیری ئەم ئایه‌ته‌دا ئەفەرمووت: له ئایه‌تی: ﴿و ربك یخلق ما یشاء و یختار ما كان لهم الخیرة...﴾ دا دوو شیوه هه‌یه:

یه‌که‌میان که زۆر جوانه ئەوه‌یه که راوه‌ستان له‌سه‌ر ﴿و یختار﴾ بێ و ﴿ما﴾ بۆ نه‌فی و مه‌عناکه‌ی ئەمه‌ بێ که په‌روه‌ردگاری تۆ ئەی خو‌شه‌ویست هه‌رچی بو‌ی له خه‌لق و ئیجاد ئەیکا و هه‌ر خواستی رووی تێ بکا له لایه‌نی خو‌به‌وه ئیختیاری ئەکا و بۆ که‌س نابێ ئیختیاری شتێ بکا له‌سه‌ر خودای ته‌عالا بۆ کردنی.

شیوه‌ی دووهم: ئەمه‌یه ﴿ما﴾ به‌ مه‌عنا «الذي» بێ و راوه‌ستان له‌سه‌ر ﴿ما یشاء﴾ بێ، واته‌ خودای تۆ دروست ئەکا ئەوه‌ی خواستی لێ بێ، وه ئەو شته‌یش که موافیقی حیکمه‌تی بێ بۆ خه‌لایق ئەیکا، وه خودا زۆر دووره و به‌رزه‌ له‌وه‌ی که ئەیکه‌ن به‌ شه‌ریکی خودا له ئیجاد و خه‌لقا؛ چونکی هه‌یج شتێ رایه‌ی ناکه‌وێ هه‌یج دروست بکا خودای ته‌عالا نه‌بێ.

وه ئەوه‌ی له حاشیه‌ی شه‌هابی خه‌فاجی له‌سه‌ر ته‌فسیری به‌یزاویدا ده‌رئه‌که‌و‌ی ئەمه‌یه: که «مشیئة‌ الله» عه‌ینی ئیختیاره، یا نزیکه له ئیختیاره‌وه و ئیختیار به‌ مه‌عنا‌ی ئەوه‌یه: ئەگه‌ر بیه‌و‌ی ئەیکا و نه‌یه‌و‌ی نایکا، وه ئەمه‌یش له‌گه‌ڵ مه‌شیئه‌تا ئەبنه‌وه به‌ یه‌ك، جا له‌به‌ر چاری ته‌کرار له ئایه‌ته‌که‌دا به‌یزاوی هاتووه‌ فەرموو‌یه‌تی: مورا‌د ئەمه‌یه خودای تۆ خه‌لق و ئیجاد‌ی ئەوه ئەکا که مه‌یلی بێ له ئه‌عیان و ئەعراز، وه ئەو خه‌لقی «ما یشاء» به‌ خاترخو‌به‌ و ئەم خاترخو‌به‌ له مه‌شیئه‌تا ده‌رناکه‌و‌ی، به‌لکو وه‌ر ئەوه‌ی لێ ده‌رئه‌که‌و‌ی که ئیجاده‌که‌ی به‌ ئیراده و خواسته و به ئیجاب نییه، ئیتر ده‌رناکه‌و‌ی ئایا مانع قایبه‌ بێ یا نه‌بێ، جا فەرموو‌ی ﴿و یختار﴾ یانی به ته‌واوی سه‌ربه‌ستی هه‌یه له ته‌سه‌روفا‌ته‌که‌یا و که‌س ناتوان‌ی بێ به مانع له هه‌یج ته‌سه‌روفیکی ئەو.

بەئێ لە تەفسیری جوملە ی *ما كان لهم الخيرة* دا فەرموویەتی: ئیختیاری عەبد
 کە تەعەللوقی قودرەت و ئیرادە ی عەبدە بە فیعله مەقسوودە کەو بە سراو بە زانستی
 ئەو عەبدەو بە ئو شتە؛ چونکی هەتا نەزانی ئەو کارە باشە و مواناسبی حالی
 ئەو شەوق و ئارەزوو لە دلایا پەیدا نابێ بۆی، وە ئەو عیلم و زانستە و ئەو شەوقە
 کە لەووە پەیدا ئەبێ بە دەست عەبدە کە نییە، کە وابوو هەر ئەوێندە فەرق ئەبێ لە
 بەینی مەزەهەبی «جەبریە» و مەزەهەبی «ابو الحسن» ی ئەشعەریدا رحمته الله، کە عەبد مەحەللە
 بۆ هەندێ سیفات وەکوو زیندوویی و زانست و ئیشتیاق بە پێی ئەو زانستە، یا
 ییزاری ئەگەر زانراوە کە نابار بێ، بەلام کاری دار و بەرد وانییە و ئەم سیفاتە ی تێدا
 نییە، بۆیە بە شتی زۆر پەنھان ئەلێن: «أخفى من كسب الأشعري».

بەلام زانای بەرزی کەلام عەبدولحەکیمی سیالەکوئی رحمته الله لە حاشیە کە یا لەسەر
 حاشیە ی «خە یالی» فەرموویەتی: مادام تەئسیری قودرەتی خودا لە خەلقی ئەفعالی
 عەبدا بە عادەت وەستاو لەسەر کەسبی عەبد کە تەعەللوقی قودرەت و ئیرادە ی
 عەبدە بەو مەقسوودەو و ئیرادە ی پاش عیلم بە سوودی مەقسوودە کە تەرجیحی
 لای کردنی مەقسوودە کە ئەدا، وە ئەو تەرجیحی لایەنی ئیرادە یە لازمی سیفەتی
 ئیرادە یە و «بالذات» تەرجیحە کە دێتە جێ، بە هیچ جۆرێ جەبر لە مەزەهەبی ئەشعەریدا
 پەیدا نابێ، ئەوێندە هە یە ئەم مەبەستە وردە و بیری ورد و راستی ئەوێ.

هەزاران رەحمەت لە گیانی سیالەکوئی بۆ فەرموودە ی جوانی، بە راستی ئەگەر
 ئینسان تەماشای ئەو ئایە تانە بکا کە بە سەراحت ئەلێن: خودا تەکلیف بە کارێ
 ناکا کە لە توانادا نەبێ و بەندە ییش «مکلف و مأمور و منهي» ن، ئەبێ بە بێ گومان
 بزانی هەر شتی کەمان لێ بکڕێ هەموو لە توانای ئێمە دایە و لە هەموویانا موختارین
 و ناچار نین.

وہ ئەو ئایەتەنە کە نەیسبەتی فەیل و عەمەل و کەسب ئەدەن لە بەندەکانی خودا،
 وەکوو: ﴿هَٰذَا مَا كَسَبَتْ وَ عَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ﴾^۱ و ﴿كُلَّ أَمْرٍ ءَبَا كَسْبٍ رَّهِيْنٌ﴾^۲ و ﴿قُلْ أَعْمَلُوا
 فِى سَبِيْلِ اللّٰهِ عَمَلَكُمْ وَ رَسُوْلُهُ﴾^۳ و ﴿وَ اَنْ لِّىْ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَا سَعٰى﴾^۴ و ﴿فَن يَّعْمَلْ مِثْقَالَ
 ذَرَّةٍ خَيْرًا يَّرَهُ﴾^۵ و ﴿مَنْ يَّعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَّرَهُ﴾^۶،^۷ هەموویان بەلگەى رووناکن
 لەسەر ئەو کە عەبد خاوەن ئیختیارە لە کارا.

کە وایى ئەبى ئیمامى «ابو الحسن أشعري» بیر و باوەڕەکەى لە کەسب وەهابى
 ئینسان قەناعەتى پى بکا، وەکوو «عبدالحکیم» فەرمووی.

وہ بازى زانا فەرموویانە: مەزەھبى ئەشعەرى رحمۃ اللہ علیہ ئەمەیه کە بەندە قودرەتى هەیه
 بە جۆرى تەئسیر بکا لە ئەفعالا بەلام ئەو تەئسیرە بە ئیزنى خودای تەعالایە، وەکوو
 خاوەنى تەفسیری «روح المعاني» لە تەفسیری ئایەتى: ﴿وَ رَبِّكَ يَخْلُقْ مَا يَشَاءُ﴾ دا
 نووسیویەتى و نەیسبەتى داوہ لە موحەقق عەللەمەى گۆرانى رحمۃ اللہ علیہ.

وہ شیخ ئەبوومەنسورى ماتوریدى رحمۃ اللہ علیہ فەرموویەتى: کەسبى بەندە بریتىیە لە
 سەرفى قودرەت و ئیرادەى بۆ فەیل مەقسوود (مەسەلا) لە عەبدەوہ بە ئیختیارى
 خۆى دەرچووہ، وەکوو مەولانا خالید رحمۃ اللہ علیہ لە نامەى «العقد الجوهري» دا بەیانى کردوہ
 و ئەو کەسبە بە ئەمرى ئیعتیبارى دانەنى.

وہ مەعنای ئایەتى: ﴿وَ مَا تَشَاءُونَ اِلَّا اَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ﴾^۸ ئەوہیه مادام زاتى «واجب
 الوجود» مەسووفە بە سیفاتى کەمالیەى خۆى لە ئەزەلا، بە عیلمى شامیلی خۆى
 ئەزانى ئەو ئامادەییە کە لە لای زەیدا هەیه لەسەر ھۆش و ئارەزووى خۆى چۆن
 سەرفى ئەکا و تەعەلوقى ئیرادە و قودرەتى ئەو بە ھەر شتیکەوہ لە ئەسبابى عادەتیە

۱. البقرة؛ ۲۸۶. ۲. الطور؛ ۲۱. ۳. التوبة؛ ۱۰۵.
 ۴. النجم؛ ۳۹. ۵. الزلزال؛ ۸ - ۷. ۶. الإنسان؛ ۳۰.

بۆ تەعەلوقی قودرەتی زاتی باری بەو شتەو، ھەروا لە ئەزەلا ئیرادە ی بە پیتی ئەو عیلمە شامیلە رووی کردوو تە مەقسوودی زەید لە موستەقبەلا. ئەمجار لە عالەمی تەعەلوقاتی حادیسەدا و لە کاتی ئیش و کاری رۆژانەدا مەشیئەت و خواستی باری تەعەلا ئەکەوێتە پیش ئیرادە ی زەیدەو لەسەر مینھاجی عیلمی خودا بە کار و کردەو ی زەید، ئیتر مەعنای ئەو نییە کە خواستی خودا لە پیش خواستی زەیدەو روو ئەکاتە ئەو شتەو زەید مەجبوور ئەکا لەسەر ئیرادە ی ئەو شتە.

و لەحاسل خودای تەعەلا ئەزەلی و ئەبەدییە و عیلمی بە ھەموو شتیکی عالەم ھەبە لە کاتی دروستکردنیەو ھەتا ھەتایە، و ئەزانن ھەرکەسێ چلۆن سەرف و تەوجیھێ توانا و خواستی خۆی ئەکا، جا لەبەر ئەو عیلم پلە ی وا لە پیش ئیرادەو، ئیرادە وا لە پیش قودرەتەو، و عیلمەکی خودا ھەبە بە تەوجیھاتی کابرا ھەر بەو نەوعە لە کاتی موستەقبەلا تەعەلوقی ئیرادە ی خودای تەعەلا ئەکەوێتە پیش تەعەلوقی ئیرادە ی زەیدەو بە پیشکەوتنی پایه ئەک بە پیشکەوتنی بە «علیة» چونکی مادام خودای تەعەلا عالەم بوو و عالەم کە ئەو کەسە بە ئارەزووی خۆی ئەو شتە ی ئەو ئیتر مەیدانی «علیة» ی شتی تر نامینن، و بەم شێوە ئیختیار دامەزرا.

بێجگە لەمە باز ئ لە زانا گەورەکان فرمویانە: ﴿إِنْ يَشَاءُ اللَّهُ﴾ «منصوب» ە بە نەزعی «خافض»، یەعنی «وما تشاؤون إلا بأن يشاء الله» و ئەو حەرفە بۆ موساحەبە یە و، حاسلەکی ئەو یە: ئیو ئیرادە ی وەرگرتنی ریگە ی راست ناکەن لە گەڵ خواستی خودادا نەبێ، واتە: خواستی بەندە بە تەنیا بەس نییە، بەلکوو پێویستە خواستی خودای لە گەڵدا بێ. واتە ھەردوو خواستە کە پێویستن بۆ ئەو نە بەندە سەربەخۆ بێ لە کارە کەدا و نە خودایش ئیجبار (زۆر کردن) بە کار بێنن و، سیفەتی کەسب و پەیوەندی بەندە بێتە جیگە، وە ھیزی ئیرادە و قودرەتی خودایش تەنفیزی مەقسوودە کە بکا.

له راستیدا هەر موسولمانن که من زانا بن له مانای ئەم ئایە ته نه‌گا، چونکی هەر وه‌کوو زاتی ئینسان به بن خواستی خودای ته‌عالا بنن سیفاتیشی هه‌روه‌ها پتووستی به مه‌شیئه‌تی خودا هه‌یه و، مه‌شیئه‌ت و که‌سبی ئینسانیش له‌وانه‌یه.

وه له هه‌دیسی «حه‌سه‌ن» دا هه‌یه: «ما شاء الله کان و ما لم یسأ لم یکن». واته ئه‌وه‌ی خودا بیه‌وئ بووه و ئه‌وه‌ی نه‌یه‌وئ نابن. جا ره‌حه‌مه‌ت له دانه‌ری ئەم شیعرانه که ئەلن:

<p>زانی ته‌وانای پر فه‌یزی شامیل «نور السماوات ذو العرش الأكبر» ئه‌گه‌ر بزانی وجوود پر ته‌وه مه‌به‌ئنی فه‌یاز «کامل الصفات» رووی کرده عالم «أدنى أو أعلى» له شوئووناته له بۆ «ذي الجلال» من ئەکا به من، ئەو ئەکا به ئەو هینامی بۆ بوون عه‌ینی موحه‌قه‌ق له «کل يوم هو في شأن» ئه‌زانی کوللی و جوزنی له عالم له عیلم و عه‌قل و مابه‌ی ئیستیعداد ئیراده‌ی ئەکا ئەسه‌له یا فه‌رعه له‌سه‌ر هه‌موو شت له کائیناتی بۆ مه‌شیه‌تی گیانه‌به‌ر به عام «و ما لم یسأ لم یکن» وایه «إلا أن یشاء فی السر المکنون»</p>	<p>زاتی «واجب الوجود» ی کامیل وجوودی حه‌قه و مه‌وجوودی ئەنوه وجوودی عالم ئاساری ئەوه خالیقی هه‌موو ئەجزای کائینات ته‌عه‌لوقاتیان هه‌ر له ئەزه‌لا هه‌م ته‌عه‌لوقیان بۆ مالا یه‌زال پر ته‌وی خواست و ته‌وانایی ئەو یانی له نه‌بوون عه‌ده‌می موته‌لق ئه‌مه‌یه مه‌به‌ست ئەگه‌ر بزانی به عیلمی زاتی شامیل و ئەعه‌م ئه‌زانی ئەوه‌ی داویه به عیباد چۆن سه‌رفی ئەکا، خودا به‌و نه‌وعه جا له‌به‌ر سه‌بقی زات و سیفات مه‌شیئه‌تی ئەو ئەبنی به ئیمام «ما شاء الله کان» ئاوا یه ئه‌مه‌یه مه‌عه‌نای «و ما تشاؤون»</p>
---	--

ئەیتەر وانىيە مەشئەى خودا تەفسیری وەها دوورە لە مەقسوود ئەمە بزانە و بە عەزمی سوپاس سامیە ھەر کەس مەشرەب «نامی» بێ
ئەبێ بە «مەجبر» لە بۆ ماسیوا دوورە لە یاسای خالیقی مەعبوود سەر دانەوینە بۆ حەق بە ئیخلاص لە تەحقیقاتا وینەى «جامی» بێ

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الِئْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَآءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ﴾ (۷۱) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾ (۷۲) وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الِئْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ (۷۳)

جا خودای تەعالا ئەفەرمویت بە پێغەمبەری رەھبەر ﷺ: تۆ بۆی بەو ئینسانە نەزانانە کە وا تەماشای ئەم ھەموو نەعمەتانی خودایە ناکەن لە کات و زەمان و، لە بەرگ و ئاو و نان و، لە زانست و پیشە و یاسای رۆژگاران و، لە پاراستنیان بە پیرۆزی ئەم زەوی حەرەمی مەککەییە کە وەکوو شوورایە ئاسنین وایە بە دەوریان، بۆی: ئا خەبەرم بەدەنێ ئەگەر خودای تەعالا شەوی لەسەر ئێوە کرد بە کاتی نەبڕاوە تا رۆژی قیامەت، واتە زەوی لە ھاتوچۆ خست و ھەر وەکوو شەو بە تاریکی مایەو، کئی ھەییە و چ خودایی ھەییە بێجگە لە خودای جیھان کە رووناکییەکی رەساتان بۆ بێنێ وەکوو لە رۆژا؟ ئایا ئێوە قسەى نامۆزگاری نابێسن؟

ھەر وای پێیان بۆی: ئەگەر رۆژی کرد بە کاتی نەبڕاوە ھەتا رۆژی قیامەت و زەوی لە ھاتوچۆ کەوت کئی ھەییە بێجگە لە خودا کە شەویکتان بۆ بێنێ تیا یا دامەزرێن

و نارامی تیا بگرن؟ نایا ئیوه ئم ئاسارانه نابینن ههتا بیانکهن به بهلگه له سه ر کرداری عه جیب و غهرییی خودا، که چلۆن ئم زه وییه هه لئه سوو پیتی به ده وری مه رکه زی خویا و ئم شه و و روژه ی لی پهیدا ئه بی تا به روژا کاسیی بکه ن و به شه و ئاسایش بگرن؟

وه بزانی! بازیکه له میهره بانی خودا که شه و و روژی بو بریارداون ههتا له شه و نارام بگرن و داوای ژیاور و روژی له خودا بکه ن له روژا، وه هیوا هه یه که ئیوه له سه ر ئم نیعمه تانه سوپاسی خودا بکه ن.

﴿وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾﴾

باسی ئه و روژی ره شه داهاتوو به که له و روژه دا خودا بانگ ئه کا له سه ر زمانی مه ئمووره کانی له و کۆمه له کافرا نه و ئه لئ: وا له کوئ ئه و شه ریکانه گو مانتان بئ ئه بردن و به هاو پیتی خوداتان ئه زانی؟ وه هه ر له و روژه دا له هه ر کۆمه لئ له و کۆمه له موشریکانه شاهیدیکی ناگادار له حال جیا ئه که یه وه، وه کوو پیغه مبه ره که یان بئ، وه به و ئوممه تانه ئه لئ: به لگه ی خۆتان بینن له سه ر هاو پیتی ئه و هاو پئ دروینانه! ئه وانیش ئه زانی و به ته وای بو یان روون ئه بیته وه که حق له خودایه تیدا هه ر بو خودایه و، هه ر درۆ و ده له سه یی کردبو یان هه مووی ون ئه بی و به دهستی خالی ئه میننه وه.

﴿إِنَّ قَرُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ ۖ وَأَيَّدُوهُ مِنْ آلِ كُذُوزٍ ۖ مَا جَاءَهُ مِنْ مَفَاتِحِهِ يُفْتَحُ بِأَلْعَصْبَةِ ۚ أُولَىٰ الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ ۖ إِنَّ اللَّهَ

لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾ وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

خودای تەعالا لە پاش ئەو کە باسی ئەو کافرانی بۆ حەزەرت ﷺ کرد وێستی باسی بازێ ئینسانی گومرای زەمانی پێشوو بکا کە بە مائی دنیا و دارایی بایی بوون، وەکوو قاروون، کە بازەرگانیکێ گەورە بوو لە ناو بەنی ئیسرائیلدا.

جا خودا فەرمووی: بە راستی قاروون لە کۆمەڵی مووسا بوو و دارا و دەولەمەند بوو، دواي گومرا بوو، داوای ئەوێ کرد بیکەن بە گەورە خۆیان و ئەبیوت: مادام پێغەمبەریتی و رەهەبەری بە دەستی مووساوە بێ، و، سەرپرینی قوربانی و کارەکانی تر بە دەستی هاروونەو بێ، من چییم بۆ ئەمێنیتەو؟ ئەوێندەمان مأل و دارایی دابووێ کە هەر کللی دەرگای خەزینەکانی ئەوێندە قورس بوون کۆمەڵیکێ بەهێز بە زەحمەت هەلیان ئەگرتن، لەو سەرەدەمدا گەلەکە ی پێیان وت: بەم مائی دنیایە کە هەتە کەیف خۆش مەبە؛ چونکی خودای تەعالا ئینسانی وای خۆش ناوێ کە بە مائی دنیا شادمان ببێ و مافی هەزاران و داماوێ بخوا، و، لەم مائی دنیا کە خودا پێداوی مایە شادمانی پاشەرۆژت دەس بخەو بەشی خۆشت لە رابواردنی دنیا واز لێ مەهێنە و بە جۆرێ بزێ کە هۆی سوودی کۆمەڵ بێ، و، چاکە و پیاوێتی لەگەڵ خەڵکدا بکە، و، بەشی خەڵکی بدە لەم مأل و سامانەت، بە نان و چێشت بۆ گەدا و هەزاران، و، بە بەرگ و پۆشاک بۆ رووت و داماوێ، پەپرەوی واجباتی ئایین بکە لە ناو خیزانی خۆتا و لەگەڵ موستەحەقانا و هەرگیز شوێن خراپە مەکەو. بە راستی خودای تەعالا بەدکارانی خۆش ناوێ، چونکە ئەوێ بە سالی چاک بکری بەدکار بە ساعتی وێرانی ئەکا.

﴿قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي ۖ أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِن قَبْلِهِ
مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْئَلُ عَنْ دُؤْبِهِمْ
الْمُجْرِمُونَ﴾

قاروون لە وەلامی ئەوەدا کە پێیان وت چاکە بکە لە گەڵ خەڵکدا وەکوو خودا
چاکە لە گەڵدا کردووی، وتی: من ئەم مالم لەسەر بناغەی زانستی خۆم دەست
کەوتوو و بە زانایی و نازایی خۆم پەیدام کردوو! جا خودای تەعالا بەرپەرچی ئەو
قەسە ئەداتەو و ئەفەرموێت: ئایا قاروون نازانی لە پێش ئەودا خودا لە خەڵکی
چەرخی پێشووەکان چەندی لەناو برد، لەوانەی کە لەو بە دەستەلاتر و بەهێزتر
بوون، وە کۆمەڵە و دەستە و بەستەیشی زۆرتر بوون؟ وە تاوانباران کاتی هاتە سەر
لەناو چوون و وەختی لەناو بردنیان هات پرسیار لە تاوانیان ناکرێ.

﴿فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ ۖ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
يَلْبِثَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُرُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ۖ وَقَالَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَن ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ﴾

پاش ئەو پەندادان و دەرەسە، روژی قاروون بە جوانی و کەشخە و بەرگ و
پۆشاکی نایابەو و لە گەڵ دەستە و بەستەیا چوو دەرەو، بە ناو خەڵکدا گەڕا. جا
ئەو کەسانە کە هەر ژایانی دنیایان ئەویست وتیان: کاشکی ئێمە لە مالی دنیا دا وێنە
ئەوێمان ببوایە کە دراوێ بە قاروون، بە راستی قاروون بەشیکێ گەورە هەیە.

و ئەوانەیش کە زانیاری بە کەلکیان هەبوو شتیکیان لە ئایین ئەزانی وتیان: هاوار
بۆ ئیوه (مالتان وێران بێ!) بێر لە چی ئەکەنەو؟ ئەمە هیچ نییه خێر و پاداشی لای

خودا لە پاشەپوژا زۆر لەمە چاکترە بۆ کەسێ کە باوەپی کردبێ و کردەوێ باشی
هەبێ، بەلام ناگا بەم پایە ئەوانە نەبێ کە خۆگرن لەسەر تەرکی شتی حەرام و کردنی
شتی چاک.

﴿فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَمَا كَانَتْ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ ﴿٨١﴾ وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ
يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا
أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيْكَأَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٢﴾ تِلْكَ الدَّارُ
الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ
لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾﴾

جا قاروون بە خۆی و خانووبەرە و مāl و داراییەوێ رۆمان برد بە زەویدا و
کەسیشی نەبوو هیچ کۆمەڵێ نەبوو لە سزای خودای رزگار بکا و خۆیشی لەوانە
نەبوو کە خۆی بگرێ و خۆی لەو سزا دەرباز بکا، ئەو کەسانەش دوینی خۆزگیان
بۆ پایە و مایە ی ئەو ئەخواست ئەیانوت: ئەی عەجەب لە نەزانینی ئێمە بە سیری
قەزا و قەدەر! وامان نەزانێ هەرکەسێ رۆزی زۆر بێ ئەو لە لای خودادا بەرپێزە و
نەمانزانێ خودا بە حیکمەتی خۆی رۆزی زۆر ئەکا بۆ هەرکەسێ خواستی بێی لە
بەندەکانی و کەمیشی ئەکا بۆ هەرکەسێ بیهوێ کەم رۆزی بێ، وە ئەو رۆزییە بە
کەم و زۆری نیشانەی کەم و زۆری پایە نییە لای خودا.

دارا دوژمنن بە بێر و سەودا

گەلێ فەقیریش لای ئەو رسوایە

گەلێ گەداکان دۆستن بۆ خودا

گەلێ دەولەمەند دۆستی خودایە

وہ ئەگەر خودا میھربەانی لەگەڵا نەکردایەین دارایی زۆری پێ ئەداین و ئیمەیش
وہ کوو قاروون بێ ئەدەب ئەبووین و روێ ئەبردین بە زەویدا، ئەی براکان کافران
لە سزا رزگار نابن.

وہ ئەو مائی شادی و خوۆشحالییە و ئەو خانووی خاوەن کە بیانووی قیامەتە کە
هەتا هەتایە جیگەیی شایە و بێ لەرز و تايە جیگە و شوینی ئەو کەسانە یە و بۆ
ئەوانە مان بپارداوہ کە لە زەویدا بەرزیمان ناوێ بە ستەمکاری و ناھەمواری و
خراپەیان ناوێ بۆ کۆمەلایەتی و روو ئەکەنە خودای خوێان و لەسەر فەرمانی ئەو
ئەژین و ئەنجامی باش بۆ ئەوانە یە کە خوێان ئەپارێزن لە تاوانباری و شەرمەساری
و فەرماۆشکاری هەتا ئەگەن بە مەرامی خوێان.

﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ
عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (۸۴)

ھەرکەسێ چاکە بێنیتە مەیدان لەگەڵ خودا و لەگەڵ ئینسان و لەگەڵ باقی
گیانلەبەرانا و لەسەر رینگەیی ئاین بپوا بە میزان ئەوہ جەزای چاتر لەو چاکەیی
خۆیە ھەبێ؛ چونکە لە یەک بە دە تا یەک بە حەوسەد و زیاتر لەوہیشی بۆ ئەبێ بە
مەیلی خودا، وە ھەرکەسێ خراپە بکا بە خودا و بە خەڵک ئەوہ ئەوانە ھەر بە گوێزەری
خراپەکەیی خوێان تۆلەیان لێ ئەسینریتەوہ و بۆیان زیاد و چەن قات ناکرتیتەوہ. وە
ئەم یاسا یاسای رەحمەتی خودایە.

﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ
جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ (۸۵)

بە راستی ئەی خوۆشەویست ئەو کەسە کە قورئانی بۆ تۆ ناردووە بە بێ ئیختیاری
خۆت، وە کوو شتی فەرز بکری لەسەر کەسێ فەرزی کردووە لەسەر تۆ بیگەنەنی

بە جیهانا و فرزی کردوو لەسەر تۆ بیخوینیتەوه، ئەو کەسە تۆ ئەنیریتەوه بۆ ئەو شوینە و بۆ ئەو پایه بۆت بریار دراوه، پایەى جیهانت بۆلاوکردنەوهى نوورى ئیسلامە لە عالەما و دەوامى مەقام و شانتە لە جیهانا تا دنیا ئەمىنى. وە پایەى قیامەتیش تەوێندە زۆرە نازمىرین و، لە گەورە پایەى رۆژى قیامەتە کە تۆ یەكەم کەسیكى لە مەرقەدەكەت دەرئەچى بۆ مەحشر و شایەتى ئەدەى لەسەر شەھادەتى ئوممەتەكەت لەسەر ھەموو ئوممەتى پىغەمبەران لە جیهانا، وە یەكەم کەسیكى کە شەفاعەتى گەورە و تەكای بن ھاوتا ئەكەى لای خودا بۆ رزگارى ئادەمیزاد و لە شوینى وەستانی خوێانا و لى خوڕپىیان بۆ حىساب، کە بە مەقامى مەحمود مەشھوورە. وە یەكەم کەسى کە دەرگای بەھەشتى بۆ ئەكریتەوه تۆی.

بازى لە خاوەن تەفسىرەكان فرمویانە: مەبەست لە ﴿مەعاد﴾ شارى مەككەى و ئەم ئایەتە لە سەفەرى كۆچى حەزەرەتا ﷺ بۆ مەدینەى مۆنەووەرە لە «جەحەف» دا ھاتە خوازەرە. واتە ئەو کەسە کە قورئانى بۆ ئاردیتەخوازەرە و دنیای بۆ رووناك کردیتەوه لە ئەنجاما پاش ئەم كۆچەت بۆ مەدینە ئەتگىریتەوه بۆ شوینى ئەسلى خۆت کە مەككەى بە فەتح و سەرکەوتن و پایە و رێژ، جا ئەى خۆشەویست بفرموو بەو كافرانە: خۆى من ئەزانى بەو کەسانە کە ھاوون بە ھىداىەت و ئەسبابى شارەزا کردنى ئادەمیزاد بۆ رىگەى خوداناسى، وە بەو کەسانە کە كافرن و وان لە ناو گىژى گومراى دياریدا.

﴿وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَى إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيراً لِلْكَافِرِينَ﴾

ئەى خۆشەویست تۆ بزانی لە كۆیە خودا گەیاندىتى بە كۆى؟ تۆ ھیواى ئەوتە نەبوو كىتى پىرۆزت لە لای خوداوه بۆ رەوانە بكړى و بگاتە لای تۆ بە شىوێ

زیادە میهرەبانی خودای تۆ نەبێ، کە مادام خودا ئەو کتیبەیی بۆ ناردی و دلی تۆی کرد بە خەزینەی ئەسرار و جیلوێ گای رووناکی، قەت مەبە بە پشتیوان بۆ کافرەکان هەرکەس بن و هەرچۆن بن.

﴿وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنْزِلَتْ إِلَيْكَ وَأَدْعُ إِلَى رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ (۸۷)

بالات نەدا لە گە یاندنی نایاتی خودا و لە رەفتار کردن پێیان پاش ئەو کە رەوانە کران بۆ لای تۆ و، هۆشیاران بانگ بکە بۆ لای خودای خۆت بۆ فەرمانی ئەو بۆ تەو حید بۆ هیزدان بە حەق بۆ لابردنی کاری نابار و بیر و باوەڕی ناهەموار، وە لە کۆمەڵی کافرەکان مەبە، واتە هەرگیز یارمەتییان مەدە.

﴿وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ (۸۸)

لە گەڵ خودادا خودایەکی تر بانگ مەکە، هیچ کەسێ نییه کە بەندهیی بۆ بکری زاتی «واجب الوجود» نەبێ و هەموو شتێ غیری خودای تەعالا هەر «ممکنه» و بوون و نەبوونی وەک یەک وایە لەوانە یە بێنی و لەوانە یەشە نەمی، وە فەرمان و ئەمری کار هەر بۆ خودایە لە ئیجادێ مەعدووما و لە بەشدانی بێ بەش و بێ نەوادا و، هەر بۆ لای خودا ئەگێڕێنەوێ بۆ حیساب و کیتاب و پاداش و تۆلە.

سووره تی عه نکه بووت، مه ککه یییه، له ئایه تی یه که وه نه بی تا ئایه تی یازده،
 نه وانه مه دینه یین، "٦٩" ئایه ته، دواى سووره تی رۆم هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾
 وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾

ئهم سووره ته پیرۆزه ناوی «الم»ه، له شانی کۆمه لئی له ئه سحابی چه زره تدا هاته
 خواره وه که له لایه نی کافره کانه وه نازار درابوون.

وه بازئ وتوو یانه: له شانی عه ماری کۆری یاسیردا هاتوو ته خوازه وه که له
 ریگهی خودادا سزا درابوو.

وه بازئ ئه لئین: سه باره ت به «مه جع» نازاد کراوی چه زره تی عومه ری کۆری
 خه تاب هاتوو ته خواره وه، که عامیری کۆری چه زره می به تیرئ له رۆژی به درا
 کوشتی و باوک و دایکی زۆر بۆی په ریشان بوون و خیزانه که ی زۆر بۆی نه گریا.
 واته: ئایا گومان وا نه به ن ئهم کۆمه له ی ده وری چه زره ته که به ره لا بکرین و
 نازاریان نه درئ و به ئاسایش بژین به س هه ر به وه که بلئین ئیمانمان هه یه و ئیتر

تووشی تاقیکردنەوه و ئازار نەبن؟ بە راستی ئەوانە ی که له پیش ئیوه‌دا ئیمانیا
هینا ئازارمان دان و بە تاقیکردنەوه‌دا روشتوون و له‌گەڵ ئەوه‌یشدا پیتی‌رازی بوون،
خودای تەعالا ئەیه‌وئ که عیلمی تەعەلوق بیه‌ستی بە کار و کردەوه‌ی ئەوانەوه که
له‌گەڵ خودادا راست ئەکەن و ئەوانە‌یش که درۆ ئەکەن و باوه‌په‌کیان به‌ ده‌مه و
به‌س.

عاشقی سادق به‌راورد ئەکرئ	باری به‌ردینی به‌ شانا ئەدرئ
گرانتر له‌ گشت جه‌وری ره‌قیبان	ئەمجار ئیستیغنا و نازی حەبیان
ئەیه‌وئ دلت کون کون بئ و زامار	بئ ته‌بیبی دهر، بئ ده‌وای بیمار
خۆ نابن لای که‌س بلئ زامارم	یا لای دوکتوران بلئ بیمارم
نامه‌ بنووسی له‌سه‌ر په‌ره‌ی گوڵ	به‌چی؟ به‌ خویناو، یانی خوینی دل
بۆ لای کئ؟ بۆ یار، نایخوینتته‌وه	تا زامه‌که‌ی من بسکولینتته‌وه
که‌ هاوارم کرد نابین ده‌نگم	که‌ ئازارم گرت نابین ره‌نگم
ئەگەر ببینئ تکئ خوینی دل	ئەیکا به‌ نشان تا دیته‌ مه‌نزل
وینە‌ی نه‌چیری زاماری کۆسار	به‌ خوین بۆی ئەچن تا په‌نای موغار
به‌ نیوه‌گیانی باش سه‌ری ئەبرن	بئ سووچ، بئ ئەسباب، یه‌خه‌ی دائه‌درن
هه‌مووم پئ خوشه‌ به‌و مه‌رجه‌ یارم	له‌ پاش مردنم بئ بۆ مه‌زارم
به‌سه‌ر گوپه‌ که‌م راه‌وستئ تاوئ	ته‌ماشام بکا به‌ گوشه‌ی چاوئ
ئەم ته‌نیا نیگا به‌سه‌ بۆ «نامی»	بۆ مزدی کاری ده‌وره‌ی غولامی

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾

یا خەیر تۆ لادە لە گومانی ئەوانە کە ئێمانیان هێناوە بۆ بەرەڵا بوونیان بە بێ گیرۆدە بوون بە نازار، بێ بۆ لای ئەم کافرانەیش کە لەسەر کوفر و کردەووی نابار دەوام ئەکەن و ئازاری موسوڵمانەکان ئەدەن، ئایا ئەمانە کە بەم کارە نابارانەووە خەریکن گومانیان وابە لە دەست ئێمە دەرچن و تۆلە ی ئەو کردەووە خراپانەیان لێ ناسینینەووە؟^[۱] زۆر بێ بایەخ و پووجه ئەووەی ئەوان گومانی بێ ئەبەن و حوکمی بێ ئەکەن؛ چونکی لە کاری کەس بێ ئاگا نین و، حەقی کەسێش فەرامۆش ناکەین.

﴿مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَاتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۝ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝﴾

جا هەرکەسێ خۆش ئەوێ و ئومیدی ئەووەی هەیه بەسەر بەرزێ بگا بە حوزووری خودا، ئەو بە باوەری بەهێز بێ بەووە کە ئارەزوووەکە ی دێتە جێ؛ چونکە ئەو وادە خودا دايناووە بۆ تەواو بوونی ژبانی دنیا بێ گومان دیت و خودایش بیسەرە بۆ هەموو وتاریکی خێر و زانایە بە هەموو کردەووەیەکی باش و پاداشی خواوە ئەکەیان ئەداتەووە.

و هەرکەسێ لە رێگە ی رهزای خودادا سەعی ئەکا و تێتە کۆشی ئەووە جیهاده کە ی بۆ خۆیەتی و پاداشە کەیشی بۆ خۆی ئەگەر پێتەووە و خودا سوودی لەو جیهاده وەرناگرێ و بێ نیازە لە عالم.

[۱]. لە نوسخە پێشووە کەدا نووسراو: لێ ئەسپینەووە؟ بەلام ئەووە ئەچی هەلە ی چاپی بێ و لێ ناسپینەووە راست بێ - بڵاو کردەووە ی کوردستان.]

وه نه و که سانه ئیمانیان هیناوه و کردهوه باشه کان نه کهن، نه وه له کردهوه خراپه کانی خوش نه بین و دایان نه پۆشین و پاداشی باشه ی نه دینه وه، و نه گهر کوفری نه بووبی و ههر کردهوهی خراپی بووبی نه ویش هه روا به ئیمانه که ی و کردهوه باشه کانی تاوانه کانی دانه پۆشین و له ناو کردهوه باشه کانی به پتی باشتترین کردهوهی پاداشی نه دینه وه، بۆ نموونه نه گهر ده نویژی سوننه تی کردبی کامیان له هه موویان باشتربووه نه وه نه که یین به کیش بۆ پاداشی باقی نویژه کان، وه نه گهر ده جار خۆراکی دابی به داماوان کام جاریان خۆراکه که ی باشتربووبی بۆ داماوان له سهر نه و چاکه پاداشی هه موویان نه دینه وه؛ چونکی ئیمه بۆ به هانه ی قار ناگه پین، به لکوه بۆ ریگه ی چاوپۆشی و لیبوردن نه روانین.

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿٩﴾﴾

خودای تهعالا نه فهرمویت: ئامۆزگاری ئینسانم کردوه به رابه به باوک و دایکی به ئامۆزگارییه کی جوان، که بریتیه له رهفتاری باش له گه لیانا له کار و باری ژيانا به هه موو جوړی و، حالیمان کردوه نه گهر باوک و دایکت هه ولیان له گه ل دای بۆ نه وه شتیکی وا بکه ی به هاوپیی من که خۆت باوه رت پتی نییه و به شیای نازانی، نه وه تو له و کاره دا په پره وی نه وان مه که و دروست نییه په پره وی مه خلوق بکری له شتیکدا نه بی به هۆی یاخی بوون له خالیق. گه رانه وه ی هه مووتان بۆ لای منه، نه وسه خه به رتان نه دمه ی به پاداش و تۆله ی کردهوه کانتان.

ئهم ئایه ته له مه که که دا له شانی سه عدی کوپی نه بی وه قاس و «حمته» ی دایکیا هاته خواره وه. کاتی سه عد موسو لمان بوو باوه ری به ئیسلام هینا حه منه ی دایکی

سووتندی خوارد که هیچ نه خوا و نه خواته وه ههتا سهعد واز له ئیسلام دیتی و دهگه پیتته وه بۆ سهه کوفر، جا سهعد گویتی پێ نه دا و ههمنه ناچار بوو دوای سێ رۆژ سووتنده که ی شکاند و وه کوو جارێ دهستی کرده وه به خواردن. وه ئه وه که سانه ییش که باوه پیاو به خودا و پیغه مبهه ههیه و کرده وه ی باش نه که نه بێ گومان نه یان خهینه ناو ریزی پیاوه باشه کانه وه.

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ فَاِذَا اُودِيَ فِي اللّٰهِ جَعَلَ فِتْنَةً لِلنَّاسِ كَعَذَابِ اللّٰهِ وَلَٰٓئِن جَآءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ اِنَّا كُنَّا مَعَكُمْۢ اَوَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٠﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ ﴿١١﴾﴾

وه له ئاده میزاده که سێ که ئه ئی: ئیمانم به خودا هیتا، جا کاتی که ئازاری درا له باره ی ئیمان به خودا وه، دێ موساوات نه خا له نیوان ئازاردانی خه لکه کافره کانا بۆ ئه وان له سهه ئه وه له کوفره وه ده رچوون بۆ ئیسلام، وه سزای خودا بۆ ئه وان له قیامه تا له سهه ئه وه له ئیسلامه وه نه گه پیتته وه بۆ کوفر، نازان له نیوان ئه دوو سزادا جیاوازی زۆره و، سزای دنیا له چاو سزای قیامه تا ئاو خواردنه وه یه نیسه به سووتان! وه نه گه ر یارمه تی و سه رکه وتنتیک له لایه نی خودا وه بیت بۆ موسولمانه کان ئه ئین: به راستی ئیمه له گه ل ئیوه دا بووین، که وابێ بمانکه نه به هاویه شی ئه م خیراته، نه یانه وی به قسه موسولمانه کان بخه له تین، ئایا خودا له وان زانتر نییه به وه ی وا له دلی خه لکا؟ به ئی زانتره. به راستی خودا زانایه به وانه که باوه پری راسته قینه یان ههیه و ناگاداری نه وانه یشه دوو پروو: به زاهیر موسولمانن و، له دلا کفرن.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ
خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
﴿۱۲﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا
كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿۱۳﴾﴾

وه کافره کان نه لئین بهو که سانه که باوه پریان هه یه و موسولمانن: بیننه وه بۆ لای
ئیمه و په پیره وی ئیمه بکه ن هه ر تاوانیکتان بیی بۆتان هه لئه گرین، وه نه وانه درۆ
نه که ن و هیچ جوړه گونا هیکی نه وان وه رنا گرن و هه لئا گرن و، به لکوو له روژی
قیامه تا باری قورسی تاوانی خوږیان هه لئه گرن و زیاد له وه یش چهن باریکی تر
سه رباری باره کانی خوږیان نه درئی به کو لیا نا.

جا باره قورسه کانی خوږیان بریتیه له کوفره که ی خوږیان و سه رباره که یش بریتیه
له وه نه بن به هو ی گه رانه وه ی موسولمانه کان بۆ کوفر کردن، په نا به خودا.
واته نه گه ر خاوه ن باوه ر په کان په پیره ویشیان نه که ن نه وه هه ر به پیشناره که یان
تاوانبار نه بن، وه نه گه ر به قسه یان بکه ن و پاشگه ز بیننه وه نه وه و نه مان بوون به
هو ی نه و کوفری نه وانه و پتو یسته نه و باره یش سه رباریان بی.

وه له روژی قیامه تا پرسیاریان لی نه کړی له م درو یانه که نه وان هه لیان نه به ستن.
وه کوو نه وه بی که نه لئین: نه گه ر ئیوه کافر بین ئیمه گونا هه کانتان بۆ هه لئه گرین.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ
عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿۱۴﴾﴾

وه به راستی نوو حمان ره وانه کرد بۆ سه ر گه له که ی له عیراقا، جا نه ویش (۹۵۰)
نوسه د و په نجا سال له ناویانا مایه وه، له و ماوه دا هه ر بانگی نه کردن بۆ ئیمان به

خودای ته نیا و بۆ وه رگرتنی ریگهی خودا به یه کناسی و، واز هینان له بته رستی و کرده وه و خو و ره وشتی نابه سه ند، وه نه وان سال به سال ناپیاوتر و به دره وشتتر نه بوون، هه تا چه زره تی نوح عليه السلام دوعای لی کردن و خودای ته عالا دوعاکهی قه بوول کرد و، ناو به سه ریا نا هه لسا و، لافاو و توفان خنکاندن له کاتی کدا نه وان سته مکار بوون.

﴿فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَبَ السَّفِينَةَ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ﴾ ١٥

جا نوح و نه وانه ی له گه ل نووحدا ئیمانیا ن هینابو سواری که شتییه که بوون له خنکان رزگارمان کردن، وه نه و که شتییه، یا کاره ساتی لافاوه که مان کرد به په ند بۆ ناده میزاد که په ند له رووداوی رۆژگار وه رگری.

﴿وَأَنذَرْتَهُمْ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ ١٦ ﴿إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ ١٧ ﴿وَأَن تَكْذِبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ ١٨

وه باسی ئیبراهیم عليه السلام بکه، باسی نه و کاته ی که فه رموی به گه له که ی له ولاتی «بابل» دا: نه ی گه لی خۆم به نده یی بۆ خودا بکه ن و له خودا بترسن، نه وه باشتره بۆ ئیوه نه ک بته رستی، نه گهر به چاکه و خراپه بزانی و له یه کیان جیا بکه نه وه، ئیسته ئیوه به نده یی بۆ چه ن بقی نه که ن و له به نده یی خودا دوورته که ونه وه و درۆ هه لته به ستن

که نه لئین: نه م بتانه شیاوی نه وهن بهنده بیان بو بکری؛ چونکی بی گومان نه و بتانه که ئیوه بیجگه له خودا بهنده بیان بو نه کهن توانای نه وه یان نییه سوود بگه یه نن به ئیوه و خاوه نی روژی ئیوه نین، برۆن داوای روژی له خودای جیهان بکه ن و بهنده یی بو نه و بکه ن و سوپاسی نیعمه ته کانی نه و بکه ن، ئیوه بو لای خودا نه گپررینه وه، وه نه گهر ههر من به درۆنه خه نه وه نه وه قه ی ناکا؛ چونکی ئیوه یش وه کوو گه له پیشووه کان وانه و نه وانیش گه لی له ره هبه رانی خودایان به درۆ خسته وه، خودایش قاری لی گرتن، نه گهر ئیوه یش وه که نه وان بکه ن خودا له سه ر یاسای خۆی نه روا و من نه مه وی ئامۆزگاریتان بکه م و ره هبه ران ههر نه وه یان له سه ره په یام و فه رمانی خودا به رووناکی بگه یه نن.

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾

ئایا نه م خه لکه ته ماشا ناکه ن و به دل بیر ناکه نه وه هه تا بزائن چۆن خودای ته عالا ئیجادی نه شیا نه کا؛ گیانه له به ران له ئاوی باوک و دایک و، گیا و دار له تۆ و له ریشه و، له قه لهم و له پیشه، وه چۆن پێیان نه گه یه نی و چۆن نه یانمرینی و چۆن بو جاری دووهم زیندوو یان نه کاته وه؟ بی گومان نه م جۆره کارانه لای خودا ئاسانن. بزائن! نه گهر که سی بلێت: باشه وا ئیمه چاومان بی نه که وی که گیا له به هارانا نه رویت و له هاوینا نه که ویت و له به هاریکی ترا نه رویتته وه، به لام که ی چاومان که وتوو به ئینسانن کاتن پاش ماوه ی ژیا نی خۆی مردبن جاریکی تر زیندوو بوو بیتته وه.

له وه لامدا نه لئین: مادام یه کئ به چاوی خۆی ته ماشا بکا گیا له تۆ سه وز نه بی و له پاش به رزه وه بوون و پێگه یشتن نه که وی و بو سالی دوا یی نه رویتته وه و،

بە دڵ بیر بکاتەوێ که ئاساری خاوەن یاسا و نیازم لە هیزی «لا شعوری» و نەفامییەوێ نابێ و، دیارە ئاساریش بە بێ «مۆئەسر» نابێ، ئەبێ بزانی ئەو ئاسارانە ئاساری پەروەردگاریکی تەوانان. کەوابوو دەرکەوت کە پەروەردگار لە هەموو کاتی کدا هەیه و هیزی وەک کوو خۆی بەردەوامە، ئاسار و شوێنەواریش هەموو لە مومکیناتن و بوون و نەبوونیان وەک یەکە، ئەزانێ وەک کوو خودا یەکەم جار ئادەمیزاد دروست ئەکا، وەها ئەتوانی لە پاش مردنیش جاریکی دیكە زیندووێ بکاتەوێ و دروستی بکاتەوێ.

﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ
النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَرْحَمُ
مَن يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا أَنشَأَ بِمُعْجِزَيْنِ فِي الْأَرْضِ وَلَا
فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَٰئِكَ يَئِسُوا مِن رَّحْمَتِي وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾﴾

واتە: تۆ بلی بەو ئادەمیزادانە: برۆن بگەرێن بەسەر زەویدا و بیر بکەنەوێ چۆن
خودای تەعالا دەس ئەکا بە دروستکردنی شتی کە بیهوێ بیکات؟ جا پاش بوونی
نەم عالەمە و لەناو چوونی، خودا جاریکی تر خەڵک دروست ئەکاتەوێ، بە راستی
خودا تەوانایە بەسەر هەموو شتی کدا و، بیهوێ سزای هەرکەس بە سزای ئەدا و،
میهرەبانیشە لە گەڵ هەر کەس مەیلی بێ میهرەبانی لە گەڵ بکا، ئەیکا.

[ئەو گرووی ئادەمیزاد! ئیوە ناتوانن لە دەست حوکم و دادی خودا دەر باز بن نە
لە زەویدا و نە لە ئاسماندا وە کەسیش نییە بێجگە لە خودا پشتیوان و یاوهرتان بێت

و فریاتان بکەویت، ئەگەر رێگەی چەوت بگرنە بەر. ئەوانەی کە برۆیان بە ئایەتەکانی خودا و گەشتن بە حوزووری خودا لە دوا روژا نییە، ئا ئەوانە لە رەحم و بەزەیی من ناتومێدن و لە بۆ ئەوان هەیه سزایەکی ناھەموار.^[۱]

﴿فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (۲۴)

کەچی لە باتی ئەوە کە ئەو گەلە بیر بکەنەووە لە حەقیقەتا و نامۆزگارییەکانی حەزەرەتی ئیبراھیم عليه السلام وەر بگرن دەستیان کرد بە سەرپێچی کردن و تەگبیر کردن بۆ لەناو بردنی و لە ئەنجاما بازیکیان وتی: چاری ئەم ئینسانە ئەوەیە بە سزا لە ناو بېریت و وتیان: بیکوژن یا بیسووتێنن و بریاریان دا لەسەر سووتاندنی و، ئاگریکی قەبەیان کردەووە و ئیبراھیمیان بە «مەنجه‌نیق» فرەدایە ناوی و، لە پاش ئەوە خودای تەعالا رزگاری کرد لەو ئاگرە نابارە، بە راستی هەیه لەم رزگار کردنی حەزەرەتی ئیبراھیمەدا چەند پەند و نامۆزگاری بۆ گەلێ کە ئیمانی بە خودا بێی؛ چونکی ئەو رزگار کردنە کاریکی ئەوەندە نااسایی و گەورە بوو لە جیهاندا دەنگی دایەووە.

﴿وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَلَيَعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ﴾

[۱]. تەرجەمەی ئەم دوو ئایەتە لە چاپە پێشووە کەدا نەبوو بۆیە بە پێویستمان زانی لە رووی چەند تەفسیری ترەووە بینوسینەووە - بۆلا و کردنەووی کوردستان].

وہ حەزەرەتى ئىبراھیم ﷺ پاش ئەوہى خودا رزگارى کرد و لە ئاگرە کە دەرچوو
پىتى وتن: ئیوہ ئەوہک ئەو بتانەتان راگرتووہ بۆ پەرستىارى و لە خودای عالمە لاتان
داوہ بۆ ئەوہیە کە میانە و خۆشەویستى لە ناو خۆتانان رىک بخەن، واتە بۆ رىکخستنى
ژيانى کۆمەلایەتى خۆتان لەسەر بناغەى یەکیەتى ھەوا خواھى و بێپەرستى نەک
لەبەر مولاھەزەى واقع و راستى و لە پاشان لە روژى قیامەتا لە ناو خۆتانان ناکوکی
و دوژمنایەتى ئەکەوێتە ناوتانەوہ و بازىکتان ئىنکارى شەرافەتى بازىکتان ئەکا و،
بازىکتان لەعەت و نەفرین لە بازىکتان ئەکا و، جىگەى ھەموو یشتان ناگرى دۆزەخە
و بە ھىچ شىوہى یارمەتیدەرتان نییە و کەس نییە لەو جىگەدا لایەکتان لى بکاتەوہ.

﴿فَعَاْمَنَ لَهُمْ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

جا پاش رزگار بوونى ئىبراھیم لەو ئاگرە ناھەموارە لووتى برازای باوہەرى پى کرد
و ئىبراھیم فەرمووی: ئىتر من لە ولاتى عىراقا نامینم و کۆچ ئەکەم بۆ شوینى کە بە
ئاسایش بەندەبى پەرورەدگارى خۆم بکەم، بە راستى ئەو خودایە خواوہن عىززەتە
و لە ھەموو کارەکانیدا بە حىکمەتە.

جا کۆچى کرد بۆ «حران» و لەوێوہ بۆ فەلەستین و لەوێ جىگىر بوو.

﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ
وَعَايَنَهُ آجَرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾

جا بەخشیمان بە ئىبراھیم لەو ژنەى کە لە «کوئى» لە ولاتى «بابل» ەوہ لەگەڵیا
روشت ئىسحاق و یەعقوب، یەکەم کورپى خۆى بوو، دووہم کورپەزای بوو،
بەريارمان دا پىغەمبەرىتى و رەھبەرایەتى بۆ ئادەمیزاد لە ئەوہى ئىبراھیمدا؛ لە لایەکەوہ

له ئیبراهیم ئیسحاق و، یه عقوب و، یوسف و، ئییوب و، موسا و، هاروون و، داوود و، سولهیمان و، زه که ریا و، یه حیا و، عیسا و... باقی پیغه مبه رانی به نی ئیسرا ئیلما ن دروست کرد و، له لایه کی تره وه ئیسماعیل و موحه ممه دمان ره وانه کرد که نمونه ی زانیاری و بهختیاری ئاده میزاد بوون. وه له دنیا دا حه قم پێدا و به راستی له پاشه پوژیشدا له پیاو چاکان نه ژمیرری.

﴿وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأَتُونَ الْفَحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ ﴿٢٨﴾ أَيْنَكُمْ لَأَتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَأَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ ﴿٢٩﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ﴾ ﴿٣٠﴾

وه باسی لووتی برازای ئیبراهیم بکه له و کاته دا که ئومه ی گه له که ی نه کرد و پێی وتن: ئایا ئیوه نه وه نامه ردن کاری ناشیرینی وا نه که ن کهس پیش ئیوه له چه رخه رابورد وه کانا نه یکرد وه؟ ئایا ئیوه نه چنه لای پیاوان و، ریگه له ریبوار نه گرن و، له ده ور و بهری خویشتا نا هه ر کرده وه بین ناپه سه ند بێ وه کوو: دزی و، دروژنی و پیاو کوشتن و، مال بردنی خه لک، نه یکه ن؟! نه وانیش له باتی نه وه وه لامی لووت بده نه وه به توبه و په شیمان بوونه وه و فه رمان به رداری، وه لامیان هه ر نه وه بوو وتیان: نه گه ر تو راست نه که بیت و له راستگو یانی یا للاً سزای خودامان بو یینه! جا لووت گه یشت به گیانی و، له خودا پارایه وه و فه رمووی: نه ی پهروه ردگاری من یارمه تیم بده و سه رم بخره به سه ر ته م گه له به دکاره دا.

﴿وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّا أَهْلُهَا كَانُوا ظَالِمِينَ﴾ (۳۱) قَالَ إِنِّي فِيهَا لُوْطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَاتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿۳۲﴾ وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِوَاهُ بِهِمْ وَصَافٍ بِهِمْ ذُرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرَاتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿۳۳﴾ إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَى أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿۳۴﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿۳۵﴾

جا کاتی ئیبراهیم له فهلهستینا نیشتهجی بوو، لووت له شاری «سه دووم» دا دامه زرا و فریشته کان به موژده پێدانه وه هاتن بۆ لای ئیبراهیم و موژده ی کور و کوربه زای وه کوو یه عقووب و نیسحاقیان پێدا. ئەو فریشتانه به چه زه ته ئیبراهیمیان فهرموو: ئیمه ئەو خه لکی دبی لووته له ناو ئەبهین، به راستی خه لکه که ی سته مکارن، جا ئیبراهیم فهرموو: ئاخیر لووتی برا زامیان له ناو دایه! ئەوانیش وتیان: له تۆ چاکتر ئەزانین کئی تیا به و کئی تیا نییه، ئیمه لووت و خێزانه که ی و نه وه که ی رزگار نه که ی، ژنه که ی نه بی ئەو به فهرمانی خودای تهعالا له وانه یه که له و دیدا ئەمینیتیه وه و بهر ئەو سزا و قاری خودا نه که وی که بۆ خه لکی ئەو دی دیت.

جا له کاتیکدا فهرمانبه ره ره وانه کراوه کانی من، واته فریشته کان، هاتن بۆ لای چه زه ته لووت ﷺ زۆر دلی په ریشان و خه مبار بوو به هاتنی ئەوان و، که فریشته کان دییان لووت تیک چوو و وه زعی گۆراوه و لێیان نه ترسی، پێیان وت:

مه ترسه و دلگران مهبه، ئیمه تو و خیزانه کهت رزگار نه کهین - ژنه کهت نه بی -
 نه و له و کومه له دایه که له سزادا له ناو نه چن، وه ئیمه سزایه که له ناسمانه وه نه نیرین
 بو سهر خه لکی نه و دئی به هوی نه وه وه که له فهرمانی خودا ده رچوون.

وه بی گومان به جیمان هیشت به کاره ساتی نه و دئی به لگه یه کی گه وری ناشکرا
 بو گه لی که عقل و هوشی بیر کردنه وه یان هه یه. واته نه و کاره ساته و نه و بوومه له رزه
 و بورکانه که به سهر نه و ولاته دا هات شتیکی میژوویی و خاوه ن نرخ بوو. وه یاخود
 له شوینه واری نه و دئی دا نیشانه یه کی دیاریمان هیشته وه بو خه لکی پاش نه وان له
 جیهاندا، وه کوو نه وه خانووه کانیاں به سهر یه کا که وتوون و، ناو و کانیاوه کانیاں که
 به هوی بورکانه وه رهش بوونه ته وه و وه کوو گه راویان لی هاتووه.

﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا
 الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٣٦﴾ فَكَذَّبُوهُ
 فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثِيمٍ ﴿٣٧﴾﴾

وه شوعه ییمان نارد بو لای خه لکی شاری مه دیه ن، که شاری بوو له نیتوان شام
 و حیجازا به ناوی مه دیه نی کوپی حه زره تی ئیبراهیمه وه، شوعه یب ئینسانتیکی
 هاونه زادی خو یان بوو، قسه زان و، قسه ره وان و، مه رد و، ژیر بوو، له سهر سو حوفی
 حه زره تی ئیبراهیمی باپیره گه وری رهفتاری نه کرد، وه کوو ئیسحاق و، ئیسماعیل
 و، یه عقووب عليه السلام.

جا دهستی کرد به ناموژگاری و رینوما یی گه له که ی و فره مووی: نه ی گه لی من
 بهنده یی به ته نیا بو خودا بکه ن و، کار و کرده وه ی باش بکه ن و، به هیوای پاداشی
 باشی پاشه پوژ بن و، له زه ویدا به دکاری و به د رهوشتی مه که ن. نه وانیش چوون به
 گژیا و زور بی شهرمی و بی حه یاییان له گه لدا کرد و، به درو یان خسته وه. جا

بوومه‌له‌رزیه‌کی زۆر به‌هیز و گران‌گرتنی و له‌خانویه‌کانی خۆیا‌نا به‌چۆکا‌که‌وتن و مردن.

﴿وَعَادَا وَثُمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَّسْكِنِهِمْ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَغْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ﴾^{۳۸}
 وه‌گه‌لی عاد و سه‌موودیشمان به‌رباد‌کرد و، له‌شوینه‌واره‌که‌یانه‌وه و له‌ته‌ماش‌ا کردنی مال و شوینه و یرانه‌که‌یانه‌وه بۆتان ده‌رنه‌که‌وئ که چۆن له‌ناو چوون. وه‌ یاخود بازئ له‌شوینه‌واری خانووبه‌ره‌ی و یرانبووی نه‌وان له‌به‌رچاوتانا ماوه‌ته‌وه.
 وه‌به‌رباد‌کردنی نه‌مانه‌یش به‌هۆی نه‌وه‌وه بوو که شه‌یتان کرده‌وه ناشیرینه‌کانیانی له‌به‌رچاویانا جوان‌کردبوو، نه‌و کوفر و تاوانباری و به‌د‌کردارییه‌یان به‌باش نه‌زانی و، له‌م رووه‌وه له‌ریگه‌ی راست لایان‌دابوو، له‌گه‌ل نه‌وه‌یشا نه‌گه‌ر له‌به‌ر گومپایی و نه‌زانی نه‌بوایه‌گه‌لنکی به‌رچاو روون نه‌بوون و، نه‌گه‌ر که‌من بیریان بک‌ردایه‌ته‌وه راستییان بۆ روون نه‌بووه‌وه.

﴿وَقُرُونًا وَفِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَأَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ﴾^{۳۹} ﴿فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ فَمِنْهُمْ مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَّنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾^{۴۰}
 وه‌قاروونی نامۆزای مووسا و، فیرعه‌ونی پاشای میسر و، هامانی سه‌ره‌که‌وه‌زیرانی. نه‌مانه‌یش باس‌بکه؛ چونکی باسه‌که‌یان نه‌بێ به‌هۆی په‌ندوه‌رگرتن بۆ بازئ و به‌ راستی مووسا به‌چه‌ن موعجیزه‌وه هات بۆ لای نه‌مانه، نه‌وانیش خۆیان به‌گه‌وره

گرت له زه ویدا و، وه ها تهماشای خوئیانیان نه ده کرد که به قسه ی ره هبه ر ره فتار بکن، وه نه مانه له وانه نه بوون که له دهستی خودا در بچن و ماوه ی رزگار بوونیان ببن.

وه هه موو لاین له مانه چ گه لی لووت و، گه لی شوعه یب و، گه لی عاد و، گه لی سه موود و، قاروون و، فیرعه ون و، هامان هه موویانمان گرت به هو ی تاوانی خوئیانه وه. جا بازیکیان بامان له گه ل ورده به ردا لی هه لکردن وه کوو گه لی لووت و، بازیکیان ده نگینکی گه وره، که دهنگی جویره نیله، گرتنی وه کوو گه لی شوعه یب و سه موود و، بازیکیانم رو برده خواره وه به ناخی زه ویدا وه کوو قاروون و، بازیکی دیکه یانم له تاوا خنکاند وه کوو فیرعه ون و هامانی وه زیری، وه خودا له وانه نییه که سته م بکا له وانه و به بن حه قینکی راسته قینه له ناویان به ری، به لام نه وان سته میان له خوئیان کرد به هو ی کوفر و تاوانباری و به دکرداری و به دره وشتییه وه به جو ری خودا قاری لی گرتن.

﴿مَثَلُ الَّذِينَ أَخَذُوا مِنَ دُونِ اللَّهِ أُولِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنَكَبُوتِ﴾
 أَخَذَتْ يَتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنَكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ ﴿٤٣﴾ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

سیفه تی نهو کافرانه که غه یری خودا چهن دؤستیکی خه یالییان بو خوئیان بریارداوه، به نیسبه تی نهو که سانه وه که بهنده بی نه کهن له سه ر بناغه ی زانیاری و بهختیاری و

باوەر بە خودای زیندووی زانای تاکێ تەوانا. وەکوو سیفەتی جۆلایی کەرەیی وایە
 کە خانووێکی لە پەردەیی تەنراوی لاواز بۆ ژێواری خۆی دروست کردوو بە
 نەسبەتی کەسێکەو کە خانووێکی لە بەرد و دار و مادەیی ئەستوور دروست کردوو
 بە دیوار و دەرگا و سەرمیچەو کە سەلەهای سەل بێ ئازار ژێواری تیا ئەکا، وە ئێو
 ئەزانن لاوازترین خانووی گیانلەبەرەن خانووی جۆلایی کەرەیی، ئەو خانوو نە
 دیواری هەیه و، نە سەر میچ و، نە بەرگەیی سەرما و گەرما ئەگرێ، تەنیا ئەوەندە
 هەیه جار بە جار میشت و مەگەزێ ئەبێ بەو داوێ تەنراوێ و جۆلایی کەرە کە ئەیخوا
 و، گەلێ جار خاوەن ماله کە لە کاتی پاکەوێ کردنی خانوو کەیا بە گسک دەماری
 ئەو خانووێ دەردینێ و خانوو و خاوەن خانوو هەمووی بەرباد ئەکا.

بە عەینی شێوێ ئەم بێتەرستانەیش ئەوەندە کە ئەک لەو بتانە وەر ئەگرن کە ئەیانپەرستن
 لە بازێ سوودی کۆمەلایەتی، ئەنا نە دەفەعی گەرما ی دۆزەخ ئەکا و نە سەرما ی
 زەمەریر و، هەر کاتی بچووکتێ شتی پەیدا بێت بێتخانە کە وێران ئەبێ، وەکوو
 زۆر جار بێتەرستانەکان قار لە بازێ بێت خۆیان ئەگرن و ئەیان شکێنن و فرەیان
 ئەدەن، کاشکی ئەم کافرانە ئەم راستیانەیان بزانن.

ئەو خۆشەویست تۆ بفرموو بەو بێتەرستانە: خودای تەعالا زانایە کە ئەوان
 بانگ ناکەن لە شتی کە بچووکتێ نرخی و کەمتر سوودێکی بێت،^[۱] وە هەر خودا

[۱]. لە تەرجەمەیی ئەم ئایەتەدا وا دەر ئەکەوێ کە مامۆستا وشەیی «ما» ی لە رستەیی «ما یدعون» دا بە
 ئەفەیی مانا ئی دایبێتەو بەلام ئیمە لە هیچکام لە تەفسیرە باوەر پێکراوەکاندا ئەم بۆ چوونەمان نەدۆزیبێو
 سەرچەم تەفسیرەکان بە «ما ی مەوسوول» ی دەزانن، کەوا بێ لە سەر بیری موفەسیرەکان مانای ئەم ئایەتە
 بەم شێوەیە: «بێ گومان خودا دەزانێ ئەوێ ئەوان لە جیاتی خودا دەپیرستن (چەندە بێ دەستەلاتە) -
 بلاوکردنەوێ کوردستان].

خوژی خاوهن عزیزه ته و ته وانایه به سهر هه موو شتیکا و خاوهن حیکه مه ته له کاره کانیا، وه نهم نمونه جوانه به نرخانه به یان نه که یین بو ناده میزاد تا په ند وه ربگرن و روو بکه نه راستی، وه زانا به رزه کان نه بی کهس مانای نه وانه نازانی و، خودا نه و خودایه که نه و ناسمانانه ی دروست کردوو له گه ل نه و نه سستیره پرته و دارانه دا، وه هه رکام له وانه خواستی له سهر نارامی هه یه نارامه و، هه رکام له وانه خواستی له سهر هه لسوورانی هه یه هه لی نه سوورپینی له سهر میزانیکی تاییه تی به بی کهم و زیاد و، زهوی دروست کرد، وشکان و ده ریای له گه ل کانه کان و گیا و داره کان و له گه ل گیانه به ره کان... دروست کرد، وه هه رکام له وانه ی جیا کردوو ته وه به جوژه شوینه واری و، له ناو نه وانه دا ناده میزادی جیا کردوو ته وه به عه قل و، زانیاری کردوو به تاجی نه و عه قل و، ره هه برانی کردوو به روونا که ره وه ی ده ور و به ری، نه مانه ی هه مووی له سهر حیکه مه تی دامه زراو دروست کردوو و، ناگای له هه موویان هه یه، بی گویمان له م تهئسیراته دا به لگه و نیشانه ی زور هه یه بو خاوهن ئیمانه کان له سهر وجودی خودا و ته نیایی و زانایی و ته وانایی.

﴿ اَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ابْتَغِ الصَّلَاةَ
تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تَصْنَعُونَ ﴾

نه ی پیغه مبه ری ره هه بر مادام کافره کان وان له ده ریای نه زانی و بی باوه پریدا، تو به وه زعی نه وان دلگیر مبه و، بیر وه بو سهر خزمه تی مبه ده و مهنه ج و یاسای خوژ، وه بخوینه ره وه نه وه ی به وه حی هاتوو بو لای تو که قورئانی پیروژه؛ چونکی نهم قورئانه نووری دله و، روونا که ره وه ی مال و، بیدار که ره وه ی ئینسانی غافله.

وہ ئینسانی ھۆشیار ھەتا لەسەر خۆ قورئان بخوێنی و باشتەر بیرى لى بکاتەوہ زیاتر بۆی ئەبێ بە ھۆی خێر و پیرۆزی و پاداشی پاشەپۆژ، و تا زیاتر بیر بکاتەوہ لە قورئانا زۆرتر مەعنا و نەھیتی بۆ دەرنەکەوێ.

وہ بە ھیزی دلەوہ نوێژەکانت بکە و لە کاتی خۆیا بە جیى بینە؛ چونکی بى گومان ئەو نوێژە کە بە گوێرەى مەرج و بەندەکانى و، لەگەڵ نەرمى و کزی بۆ خودادا و، لەگەڵ خالیتی دل لە غەیری نوێژ و خەیاڵی پر و پووچدا بى، ئەو نوێژە خواوەنەکەى مەنع ئەکا لە ھەر کردەوہیى کە پێچەوانەى یاسای کەرامەت و نامووس بى و، ئینسان لە ھەموو بیر و باوەڕىکی خراب و بەد وەکوو: ریا و، چاوەڕوانى خەلک، وە لە ھەموو کردەوہیەکی ناپەسەند وەکوو: کوشتنى نەفسى پاك و، دەسبردن بۆ مالى خەلک و، راگرتنى مافى خەلکى، دوور ئەخاتەوہ. بە راستى یادى خودا و دەوامى ئاگادارى حوقوقى خودا کە لە ئاگادارى نوێژەوہ پەیدا ئەبێ بۆ ئینسان لە ھەموو بەندەییى گەورەترە و، بەندەییى خودا سەرەتای ترس لە خودا و پەيوەندى دل بە خوداوہیە و، خودای تەعالا ئەزانى و ئاگای لە ھەر کاریکە ئیوہ بیکەن و پاداشتان ئەداتەوہ لەسەر تاعەتەکانتان بە پاداشى کە شیاوی میھرەبانى خودا بى.

وہ ھەل ئەگرێ مەبەست لە «ذکر» ھەر خودى نوێژەکە بى؛ چونکی نوێژ ھەمد و سوپاس و تەسبیحى خودا ئەگریتەوہ.

﴿وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا ءَامَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ ٤٦ ﴿وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ ءَاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ﴾ ٤٧ ﴿

وه موجداه له مه كهن له گه ل نه هلی كیتابا وه كوو جوو و گاور به شیوه یی نه بی
كه له هه موو شیوه كان جوانتر بی، كه وابی كه قسه تان كرد تاگاداری شوین و كات
و پایه یان بكهن و، باوه پتان له گه لیانا ناسك و نهرم بی و، په ستیان مه كهن و، وتاری
زبری نه وان به نهرمی وه لام بده نه وه و، به ره له ستی قاریان به خو شی و، ناژاوه یان به
په ند و ناموزگاری بكهن؛ چونکی تا بگونجی دین له سهر موجداه له یه نه ك له سهر
موجداه له. له گه ل نه وانده نه بی كه سته مكارن و زیاده په وی نه كهن له عه نادا و، بیر
و باوه پی ناشیرین بلاو نه كهن وه. وه بلین به و نه هلی كیتابانه: باوه پمان هه یه به و
كتیبه بو ئیوه هاتووه و به وه یش بو خو مان هاتووه و، خودای ئیمه و ئیوه یه ك خودایه
و، ئیمه ملكه چ بووین بو، به لكوو به م شیوه و ره وشته چاویان بكریته وه و روو
بكه نه راستی و باوه پ بكهن به نایین.

ئاوه ها قورئانمان نارد بو لای تو كه به یانی باوه پی راست و ئادابی دین بكا. وه
نه و گاور و جووله كه كه كاتی خو ی كیتابم بو نارد بوون باوه پمان كرد بوو نه یانزانی
پنغه مبه ری له به نی ئیسرا ئیل په یدا نه بی و خودا كیتابی بو په وانده نه كا و، له «عه د» ه
پیشووه كانا نه م باسه مه شهوور بو، له «سفر» ی شه عیادا به ئاشكرا باسی هاتنی
پنغه مبه ر و هاتنه خواره وه ی كتیبه كه یی و ئادابی هاوړیكانی باس كراوه. هه روا له
ئینجیلی حه زره تی عیسا دا عیسا ﷺ موزده دراوه به هاتنی پنغه مبه ری خاوه ن ستایشی
پاشه پوژ.

بیجگه له وه كه له ته وراتا نوو سراوه نووری ره حمه تی خودا له تووری سینادا
ده ركه وت و، له كیوی ساعیری نزیکي شوینی له دایك بوونی عیسا ده رنه كه وی،
هه روا له كیوه كانی «فاران»، - واته نه و ریزه كیوانی قه راخی مه ككه - دا نه و نووره
پرتو و نه دا.

وه لهم کتیبانه یشدا که لهم زهمانی تۆدا ههن، نهی خوشه ویست، کهسانیکی واههن نیمانیان بهو کتیبی تویه، که قورنانه، ههیه وه کوو عه بدوللای کوری سهلام و چهن کهسی له گهل نهودا، وه ئینکاری نایه تهکانی ئیمه ناکا نهوانه نهبن که زور رۆچوون به عناد و کوفرا، وه نهوانه که عناده کهیان بووه به پهزدهی سهر دلّیان و چاوی دلّ و دهروونیانی له کار خستوه.

﴿وَمَا كُنْتَ تَسْأَلُ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَأَزْتَابَ الْمُبْطِلُونَ﴾ (٤٨) بَلْ هُوَ آيَاتٌ يَنْتَ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ﴿٤٩﴾

نهی پیغه مبهری خوشه ویست نه گهر گومانیان له قورنانا ههیه نهوه چاره کهی نهوهیه که له کتیبه پێشووه کانا ههیه کتیبی دیتته خوواره وه بۆ خه لکی ناخرزه مان. وه نه گهر گومانیان له تۆدا ههیه نهوه به وه چار نه کری که تۆ ئینسانیکی نه خوینده وار و نه نووسی له پیش هاتنی قورناندا تۆ هیچ کتیبیک و هیچ نووسراویکت نه خویندوه تهوه ههتا بلّین: نه مه کتیبیکه خویندوه تیهوه و له بهری کردوه و ئیسته به سهر ئیمه یدا نه خوینیتتهوه. وه له مه وه به ریش نووسینت نه زانیوه و به دهستی راستت هیچت نه نووسیوه تا ئیسته بلّین: نه مه کتیبه خۆی نهینووسیتتهوه و له دواییدا نهی خوینیتتهوه به سه رمانا. وه نه گهر یه کئی له مانه بوایه پیاوه خراپه کان که به دیعایه حق به تالّ نه که نهوه، نه مه قسانه و نه مه باسانه یان بلاو نه کردهوه، که وابی هیچ شوبهه نییه له خۆتا و له کتیبه که تا و دیاره حقه و له لایه نی خوداوه هاتوه بۆ لای تۆ.

به لکوو قورنان بریتیه له چهن نایه تیکی رووناکی راست که دامه زراوه له سنگی نهوانه دا که خاوهن عیلمن به قورنان، وه کوو حافظانی قورنان له سه رده می حه زره تا ٥٧

و له پاش نهو و، ټینکاری ټایه ته کانی ټیمه ناکا نه وانه نه بی که سته مکارن و به عناد راستی له خه لک دوور نه خه نه وه.

زیاد له مانه ټایا نه وانه نازانن نه م قورنانی تویه شیوه و شیواز و دارشتنی له سه ر شیوه ی قسه ی هیچ که سنی نییه له حیجازا و له غه یری حیجازا، که وایی نه بی قسه ی ناده می نه بی، وه باسی گه لئ شتی نادیا ری و رابوردوی کون و نه زانراوی هاتو و نه کا، که وایی نه بی خاوه نه که ی «غیب» (نادیا ری) بزانی. وه گه لئ باسی عیلمی ټیدا به که ناده می زاد ناتوانن نهو شتانه بدوزنه وه و بیزانن.

﴿وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾ أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ فِي ذَٰلِكَ لِرَحْمَةٍ وَذِكْرٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٥٢﴾﴾

نهو کافرانه و ټیان: نه وه بوچی چهن ټایه ت و موعجیزه به کی له لایه نی خوداوه بو نایته جی وه کوو: وشتره که ی حه زره تی سالح و، عاساکه ی مووسا علیهِ السلام؟ تو نه ی خوښه ویست بلئ: ټایات وان به لای خوداوه و وان له ژیر توانای نهوا، وه نه گه ر نهو حکمه ت بزانی له دروستکردنیا نا نه یان نیرئ و دروستیان نه کا و، من هیچ نیم نه وه نه بی که ناده می زاد بترسینم له سزای خودا و، له لای خوداوه بو نه وه نیراوم. وه له لایه کی تره وه ټایا کافی نییه بو نه وان که من نه م قورنانه م بو تو ناردووه و نه یخوینته وه به سه ریا نا؟ به راستی له ناردنی نهو قورنانه دا ره حمه ت هه به و بیر

کردنەوه لە رینگە ی راستا بۆ گەلێ کە ئیمانیان بە خودا و پیغەمبەر بێ. تۆ - ئە ی خۆشەویست - بێ: کافییە و بەسە خودا بۆ ناگاداری بەسەر حاڵی من و حاڵی ئێوەدا، ئەو خودایە کە حاڵی وایە ئەزانێ بەهەر شتێ کە لە ئاسمانەکان و لە زەویدا بێ، وە ئەو کەسانە کە باوەڕ بە شتی پووج ئەکەن و ئینکاری خودای تەعالا ئەکەن بە راستی زیانمەند هەر ئەوانەن لە دنیا و قیامەتا.

﴿وَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لِّجَاءِ هَؤُلَاءِ الْعَذَابِ وَلِيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٣﴾ يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٥٤﴾ يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾﴾

ئەو کافرانە پەلەپەلت لێ ئەکەن بۆ هاتنی سزا و، ئەلێن: بەرد ببارێنە بەسەرمانا لە ئاسمانەوه! جا ئەگەر کاتیکی تاییەتی دیاری نەکرایە بۆ سزادانی ئەوان سزاکەیان بۆ ئەهات، با ئێستەیش چاویان نەفرێ، ئەو سزایان لە ناکاودا، یا لە رووداوی بەدرا، یا پاش مردنیان و لە دۆزەخا، بۆ دێ، لە گەڵ ئەوەیشدا ئاگیان لە خۆیان نییە و بە هاتنەکە ی نازان.

پەلەپەلت لێ ئەکەن بۆ سزا، بەلام پێویست بەو پەلە کردنە ناکا، ئەوەتا دۆزەخ وا لە پیشیانەوه و دۆزەخیش گەمارۆی کافرانی داوه و لێی رزگار نابن. ئێتر بۆچی پەلە ئەکەن؟ ئەوان هەر ئەگەن بەو سزایە.

لە روژیکدا سزایان بۆ دێ و لە هەموو لایەکەوه، لەسەر و ژێرەوه، دایان ئەگرێ و، خودای تەعالا، یا فریشتەکان پێیان ئەلێن: بەجێژن تۆلە ی ئەو کارە نابارانە کە لە دنیا دا ئەتانکردن.

﴿يَعْبَادِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ اَرْضِي وَسِعَةٌ فَاِتَّبِعُوا ۝٥٦﴾ كُلُّ نَفْسٍ
ذَاقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ۝٥٧﴾ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعَمَ اَجْرُ
الْعَمِلِينَ ۝٥٨﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۝٥٩﴾

تهی بهنده خاوهن نیمانه کانم بی گومان زهوی دنیای من گوشاده، دهی بهنده بی
بو من بکهن، واته نه گهر له ولاتی کدا ماوهی نه وتانه نه بوو که نایینی خوتان دهر بخه
و به سهر بهستی شیعاره کانی دین به جی بیتن، کوچ بکهن بو ولاتی کی تر که بوتان
بکری به ثاره زووی خوتان بهنده بی بکهن. هه موو که سی نه بی مردن بجهژی و
دوایش بو لای من نه گهرینه وه، وه نهو که سانه که باوهریان کردوه و کرده وهی
باشیان ههیه، له هه موو جوړه باشی له: نوژی و، روژوو، زهکات و، حج و، له
ترکی شتی حرام، نه وه دایان نه مه زینین له چهن هوده یه کی به هه شتا و، له ژیر
نهو به هه شته وه جویار رهوان نه بی و تیایا نه میننه وه هه تا هه تایه، پاداشی نه وانه زور
باشه که به یاسای دین رهفتاریان کردوه و، خویان له بهر نازارا گرتوه و پشتمان
ههر به خودای خویان به ستوه.

﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ۝٦٠﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ۝٦١﴾ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝٦٢﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ

مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لِيَقُولَنَّ اللَّهُ قُلِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٣﴾

وہ زور گیانلہبەری وا ھەبە خۆی رۆزی خۆی ھەلناگری و عەقل و ھەستی
پاشەکەوت و بژیو کۆکردنەوہی نییە و خەمی کاتی سەختی و تەنگانە ناخو، یاخود
بە ھیچ جۆری ناتوانی ھەول بەدا بۆ رۆزی خۆی، وەکوو پەلەوہری بال شکاوی
کوێر! خودای تەعالا بە میھرەبانی خۆی رۆزی بۆ ئەنیری و چۆن رۆزی ئەدا بە
ئێوہ کە خۆتان عاقلن و بەھیزن و ئەتوانن بە شوین رۆزی خۆتان بەگەرین، رۆزیش
ئەدا بەو، واتە ئەو دەعبا بن ھێزانە وەکوو ئێوہ و ئێوہیش وەکوو ئەوانن و ئەگەر
خودا میھرەبانیتان لەگەڵ ئەکا وەکوو ئەوانتان لێ دێ. خودا بیسەری واتە تانە و زانای
خەیاڵی دەروونتانە.

وہ ئەگەر تۆ پرسیار لەو کافرانە بکە: کێ ئاسمانەکان و زەوی دروست کردووە
و رۆژو مانگی رام کردووە بۆ ئەم ھاتوچۆ و ھەلھاتن و ئاوا بوونە کە ئەساسە بۆ
ژینی ھەیان و نەبات؟ بە باشی ئەچنە ژێر ئەمری واقع و ئەلین: خودا ئەوانە
دروست کردووە. دەی نیتەر چۆن لائەدەن لە خودا بەیەك زانیئەوہ بۆ ھاوپی بریاردان
بۆ خودا.

خودای تەعالا رۆزی زور ئەکات و سفەری نیعمەت بلاو ئەکاتەوہ بۆ ھەرکەسێ
خواستی لەسەر بێ لە بەندەکانی. ھەر خودایە ئەو رۆزی و بژیوہ تەنگ ئەکا
لەسەر بەندەکانی خۆی، بە راستی خودا زانایە بە ھەموو شتێ.

وہ ئەگەر لێیان پرسی: ئەوہ کێیە کە لە ئاسمانەوہ ئاوی ناردووە تە خواروہ و
زەوی پێ زیندوو ئەکاتەوہ لە پاش مردنی و سوود لێ وەرئەگرتنی؟ ئەلین: خودا.
جا تۆ ئەی خۆشەویست بلێ: سوپاس بۆ خودا لەسەر ئەوہ کە باوہرێت پێ ئەکەن.

به لام زوری بهی نهو کافرانه عه قلیان نییه که له گه لّ نه م هه موو وه لامه جوان و به لگه روونا که دا هه م هاوړی بو خودا بریار نه دهن.

﴿وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ (۶۴)

نه م ژیا نی دنیا که هه یه هه ر نه وه یه ماوه یه که بو بن ناگا بوون له سوودی دین و دنیا و بازی کردن به هیژئ که وا له به رده سستی خاوه ن ژیا نه که دا و، نیت ر ژیا نی دنیا بایه ختیکی نه وتوی نییه و، مالی پاشه پوژ و ژیا ن له ویدا شیاوی هه و لّ و خو بو ماندوو کردنه و، نه گه ر بیان ژیا نی یی هه ر هه و لیان بو نه و ماله ده دا.

وه حه قیقه تی مانای نه م نایه ته نه مه یه: ماوه ی ژیا نی که له تاعه تی خودا دا سهر ف نه کړئ؛ یا کاتیکه ئینسان تیا یا زویر و دلّ ته نگه، نه وه هه ر به ژیا ن دانانړئ، وه یا خود ماوه یه که به بن خه م نه روا و رانه بویرړئ و نه م ماوه یه که به بن خه م رابو رواه مایه یه کی به سوودی نه بووه جگه له بن ناگا بوون له کاری به سوود، وه یا گالته کردن و رابواردن به هوی شتی بن نرخه وه [یه]، جا ژیا نی که مایه که ی بن مایه یی بن نه بن سوودی بو کئ بیئ؟ یا سوودی چی بیئ؟

﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ﴾ (۶۵) ﴿لِيَكْفُرُوا بِمَا ءَاتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَنَّعُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾ (۶۶)

کاتی نه م کافرانه سواری که شتی نه بن بو هاتو چو ی بازرگانی و به ده ریادا نه رو ن له خودا نه پارینه وه به شیوه ی پیاوړکی موسولمانی خاوه ن تایی نی راست، وه کاتی که خودا رزگاری کردن و هاتنه وشکانی کوتوپر نه چنه وه سهر پشه کونه که ی خو یان و هاوړی بو خودا بریار نه دهن، جا وازیان لن بیته با کوفر و ناسوپاسی

بکهن به رابه ر بهو نیعمه تانه پیمداون و، با ماوه یی به ناره زووی خو یان له دنیا دا رابو یرن، دوایی نه زانن چییان لی دئی و له چ حالیکدا نه بن.

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا ءَامِنًا وَيُخَاطَفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفِئَابُ الْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ﴿٦٧﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ۗ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾﴾

ئایا نه و خه لکی مه که نایین یا نازانن که ئیمه شوینه که ی نه وانمان کردووه به شویتیکی هیمن و دوور له دهستی زۆرداران و ده سدریژی که ران و ریگران و، له گه ل نه و هدا دیهات و شارانی دهوری نه وان وان له بهر شالای دوژمنان و ریبرانا و، خه لکی دهور و بهری نه وان نه فریترین و مالیان به دزی و ناره وایی تالان نه کری و نه بری؟ ئایا سه ره پای نه م نیعمه ته گه و ره نه وان باوه ر به شتی پووچ نه که ن، وه کوو نه و بتانه بن که هه رگیز هیچیان لی نایین و هیچیان پین ناکری و، کوفری ناز و نیعمه تی خودای ته وانا نه که ن؟! وه کن له و که سه سه مکارتره که درۆ به دهم خوداوه هه لئه به ستن و نه لئ: خودا هاویه شی هه یه، یا خود پیغه مبهری خودا به درۆ نه خاته وه و باوه ر به حق ناکا کاتی دیته لای؟ ئایا له دۆزه خا جینگه و شوین بۆ کافران دانه نراوه و جینگه یان نیه له ویدا تا تۆله یان لی بسینریته وه؟! به لئ جینگه یان دیاره.

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٦٩﴾﴾

وه نه و که سانه که جیهاد نه که ن له ریگه ی رهزای ئیمه دا، واته رووت بۆ خودا جیهاد نه که ن و هیچی دیکه یان مه به ست نییه، نه وه نه وانه هیدایه تیان نه ده یین بۆ نه و ریگیانیه که دانراون بۆ گه یشتنی نه هلی تاعهت به رهزای ئیمه و به راستی خودا له گه ل خاوه ن چاکه کاندایه.

سووره تی رۆم، له سووره ته مه ککه یییه کانه، ئایه تی "۱۷" ی نه بی و،
دوای سووره تی ئینشیقاق ها تووه ته خواره وه و "۶۰" ئایه ته.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿۱﴾ غُلِبَتِ الرُّومُ ﴿۲﴾ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ
سَيُغْلِبُونَ ﴿۳﴾ فِي بَضْعِ سِنِينَ ۗ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ
وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۴﴾ نِنصُرُ اللَّهَ يَنْصُرْهُ مِنْ يَشَاءُ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿۵﴾

سو پای رۆم له به رابه ری سو پای فارسه وه شکان له زه وییه کدا که نزیکترینی
زه وی نه وانه له ولاتی حیزازه وه، وه نه و رۆمیانه پاش نه و شکانیانه له مه ولا زال
نه بن به سه ر سو پای فارسدا، له ماوه ی سالیکه وه تا نو سال، حوکم و فه رمان هه ر
بو خودایه له پیش نه و رووداوه دا و له پاش نه وه یشدا، وه له و رۆژه دا که رۆمه کان
زال نه بن به سه ر فارسا موسوڵمانه کان به و سه رکه وتنه و به و یارمه تیدانه ی خودا بو
سو پای رۆمه کان شادمان نه بن. یاخود موسوڵمانه کان له و رۆژه دا به یارمه تی خودا
بو خویان شادمان نه بن، وه خودا خواستی له یارمه تیدانی هه رکه سی بی یارمه تی

ئەدا و خودا خواوەن عیززەتە و خواوەن پایە‌یە و، لە‌گە‌ڵ بە‌نده‌کانی خۆشیا میهرەبانە و بە‌حیکمەت رەفتاریان لە‌گە‌ڵدا ئە‌کا.

ریوایەت کراوە: کە سوپای فارس هاتن بۆ سەر سوپای رۆم و لە «أذرعات» و «بصری» دا پێیان گە‌یشتن کە ئە‌و شوێنانه‌ لە‌و رۆژە‌دا نزیکترینی ولاتی رۆم بوو لە‌ خاکی حیزازە‌وه و بە‌یە‌ک‌دا هاتن و فارسە‌کان زāl بوون بە‌ سەر رۆمییه‌کانا و ئە‌م باسە‌ گە‌یشتە‌ مە‌ککە‌ و موشریکە‌کان زۆریان پێ‌ خۆش بوو، چونکە‌ فارسە‌کان ناگر پەرست و موشریک بوون و هاو‌مه‌شرە‌بی کافرە‌ عەرە‌به‌کان بوون.

جا دە‌ستیان کرد بە‌ رقبە‌ری لە‌ گە‌ڵ موسوڵمانە‌کانا و پێیان وتن: وە‌کوو فارسە‌کان زāl بوون بە‌ سەر رۆما ئێ‌مه‌یش زāl ئە‌بین بە‌ سەر ئێ‌وه‌دا. جا ئە‌م نایە‌تانه‌ هاتنه‌ خوارە‌وه و حە‌زرە‌تی ئە‌بووبە‌کر رۆیشت فە‌رمووی: بمرن خودا چاوتان رووناك ناکاته‌وه و، لە‌ ماو‌ه‌یه‌کی کە‌م‌دا رۆمییه‌کان زāl ئە‌بن بە‌ سەر فارسە‌کانا. جا «ئوبە‌یی کوپی خە‌له‌ف» هات گره‌وی لە‌ گە‌ڵ ئە‌بووبە‌کرا کرد لە‌ سەر دە‌ و شتر بۆ واده‌ی سێ‌ سāl لە‌ هە‌ردوو لای، پاش ئە‌وه‌ رۆیشت ئە‌م باسە‌ی بۆ حە‌زرە‌ت ﷺ گێ‌راوه‌وه و حە‌زرە‌ت وشە‌ی «بضع» ی لە‌ نایە‌ته‌که‌دا لە‌ بە‌ینی سێ‌ تا نو سālدا دانا و، فە‌رمووی: مالی گره‌وه‌که‌ زۆر بکە‌ و ماو‌ه‌ی گره‌وه‌که‌یش بە‌رز بکەرە‌وه‌ تا نو سāl. جا ئە‌بووبە‌کر رۆیشت و شترە‌کانی کرد بە‌ سە‌د و شتر و ماو‌ه‌که‌یشی کرد بە‌ نو سāl، پاش ئە‌وه‌ «ئوبە‌یی» لە‌ پاش رووداوی «أحد» لە‌ کاتی گە‌ڕانه‌وه‌ی کافرە‌کانا بۆ مە‌ککە‌ لە‌ رینگە‌دا مرد بە‌ هۆی برینیکە‌وه‌ کە‌ حە‌زرە‌ت ﷺ لێ‌ی کردبوو. وە‌ رۆم زāl بوون بە‌ سەر فارسدا لە‌ رۆژی رووداوی حو‌ده‌یییه‌دا لە‌ سالی شە‌شی کۆچیدا و، ئە‌بووبە‌کر مالی گره‌وه‌که‌ی لە‌ میراتبە‌رانی وەرگرت و هێ‌نای بۆ لای حە‌زرە‌ت ﷺ ئە‌ویش فە‌رمووی: بیکە‌ بە‌ خێ‌ر بۆ موسوڵمانان.

﴿وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾
 ﴿۷﴾ يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ﴾

خودای تهعلا بهلئنی داوه به سهرکهوتنی روم بهسهر فارسدا لهو ماوهدا و، به شادمانی موسولمانان به سهرکهوتنی خودا لهو روژدها، وه خودای تهعلا له بهلئنی خوی لانا و، بهلئنی خوی بهجی دینتی، بهلام زوربهی نادهمیزاد نه مه نازانن. بهس زانان به پتویستی بازئی شتی دیاری بو زیانی دنیا، ثیر نهوان له قامی پتویستی پاشهروژ که نیمان و کردهوی باش و وازهینان له تاوانباری و کردنی کردهوی باشه، بین ناگان.

﴿أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِي رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ﴾
 ﴿۸﴾

نهوه نهو نادهمیزادانه بیر ناکه نهوه له نهفسی خوئیانا و، لهوهدا که خودا نهو ناسمانانه و زهوی و نهوهی له نیوانی نهواندایه دروستی نه کردووه به حق و راستی نه بی و لهسهر یاسایه کی راست و ماویه کی دیاری نه بی که نهوه نه چه رخ و سأل بمینن؟ وه بی گومان گه لی له نادهمیزاد باوه پریان به گه یشتنی خودای خوئیان نییه و باوه پریان نییه بهوه که له پاش مردن زیندوو نه کرینهوه و قیامت دی و پتویسته که هه موو هوشیاری بچه لای خودا بو لی پرسینهوه و، بی کهم و زور لای خودا حیسیایان له گه لا بکری.

﴿أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا

عَمَرُوهَا وَحَاةٌ تَهُمُّ رُسُلَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَتْ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ
كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا السُّوْءَىٰ أَنْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ﴿١٠﴾

نایا نه م ئاده میزادانه نه گه پاون به سهر زه ویدا تا ته ماشا بکهن بزائن نه نجامی
کافرانی پیش نه مان چۆن بووه؟ له هیزی چه کی جه نگیدا له تیر و شیر و رم و
که وان و قه لغان و زری و تاس کلاو و... شتی تردا له مان زیاتر بوون و زۆرتریان
هه بوو، زه وییان له مان زیاتر هه لگیا پیه وه بۆ دۆزینه وهی کان و دهرهینانیان و،
ده رکردنی ئاوی سه رچاوه کان بۆ کشتوکالی ره سا بۆ دانه و ئیله ی خوارده مه نی و، زیاتر
له مان زه وییان ئاوه دان کرده وه و ولاتیان قهره بالغ کرد و، کاتی پیغه مبه ره کانیان به
موعجیزه گه لیککی دیاری و روونه وه هاتن بۆ لایان به هه موو جۆری به ره له سستیان
کردن، هه تا خودا هه مووی له ناو بردن، وه خودا له وانه نییه سته م له وانه بکا، به لام
نه و کافران هه ر خۆیان سته میان له نه فسی خۆیان کرد.

جا پاش باسی نه حوالی نه وانه بزائن که نه نجامی نه و که سانه که کار و کرده وهی
ناشیرین نه کهن نه نجامی کی زۆر خراپه له بهر نه وه که نایه ته کانی خودایان به درۆ
نه خسته وه و گالته یان پین نه کردن.

﴿اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ ﴿١١﴾

بزائن! له سه ره تاوه خودای ته عالا ده ست نه کا به دروستکردنی نه م مه خلو و قاته
و، پاش ماوه یی نه یان مرینی و، له پاش ته واو بوونی عالمی به رزه خ زیندوو یان
نه کاته وه و گیان نه کاته وه به به ریان، پاش نه مانه نه گه پینه وه بۆ لای خودا بۆ حسیب
و کتیب.

﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ وَكَانُوا إِشْرَاقِيهِمْ كُفْرِينَ ﴿١٣﴾﴾

وہ لەو رۆژەدا کە قیامەت دێتە پیشەوہ تاوانبارەکان سەرگەردان ئەبن لە ناو ئەوانەدا کە لە دنیادا بە ھاوبەشی خودایان دانا بوون و، لە ناو ئەو خودا دروینانەدا کە کردبوونیان بە ھاوبەشی خودا تەکا کاریان دەس ناکەوێ و، لەو کاتەدا کە دەستیان لە ھەموو لایەک بەر ئەبن، لە خوداکانیان [یەخە] ھەڵتەتەکیئن و بێ باوەڕییان لە عاستدا دەرئەبرن!

﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفَرُونَ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿١٥﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿١٦﴾﴾

وہ لەو رۆژەدا کە قیامەت دایێ و پەری و ئادەمیزاد بەش بەش ئەبن، جا ئەوانە کە باوەڕیان بە خودا بوو و کردەوێ باشیان کردوو و ان لە ناو باخچەیی بەھەشتا و شادمانن بە تەواوی. ئەوانەیشیان باوەڕیان بە خودا و پیغەمبەر نەبوو و ئایەتەکانی ئیمەیان بەدرۆ خستوو تەو و، زیندوو بوونەو و پاشەڕۆژیان بە درۆ زانیو ئەوانە وان لە سزادا و بە زۆر ھینراون بۆ سزادان.

﴿فَسُبْحَنَّ اللَّهَ حِينَ تُمْسَوْنَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُمِيتُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١٩﴾﴾

مادام ناگات لە گەورەیی و توانایی ئەو خودا هەیه که بناغەیی دروستکردن و بەدیهتێنان لەوێوەیە و، لە پاش مردن خەڵک زیندوو ئەکاتەو، دەی بۆ یادی ئەو خودایە و، بۆ دەوامی حوزووری ئەو خواوەن هێز و دەستەڵاتە تەسبیحی بکە و بە دووری بگرە لە هەموو کەمیەک و بەیانی و ئیوارە تەسبیحی بکە و، بزانه سوپاس و ستایش هەر بۆ ئەو خودایە لە ئاسمانەکانا و لە زەویدا و، هەر وەها تەسبیحی بکە لە داهاوتنی شەواو، لە کاتیکدا ئەکەوێ نێوەرۆ.

ریوایەت کراوە: لە ئیننوعەباسەو عليه السلام که ئەم ئایەتە داگری پێنج فەرزی نوێزە؛ بە ﴿تسوم﴾ نوێزی شیوان و خەوتنان و، بە ﴿تصبحون﴾ نوێزی سبەینی و، بە ﴿عشیا﴾ نوێزی عەسر و بە ﴿تظهرون﴾ نوێزی نێوەرۆ ئەگەینێ.

و بەزێ فەرموویانە، هەلئەگرێ بە ﴿تسوم﴾ نوێزی عەسر و مەغریب و، بە ﴿عشیا﴾ نوێزی خەوتنان و، بە ﴿تظهرون﴾ نوێزی نێوەرۆ ئیعتیبار بکری.

و هۆی تایبەتیدانی ئەم کاتانە بە تەسبیحاتەو ئەوێ کاتی سبەینی وە ک سەرەتای کاتی دروستکردنی ئینسان وایە و، ئیوارە وەکوو کاتی پیری وایە و، کاتی عیشایش لە کاتی مردن و بە جێ هیشتنی دنیا و، کاتی نێوەرۆیش لە کاتی گەنجی و بلیسەیی جوانی و ئارەزووی ئینسانی ئەچێ. جا مادام ئینسان لەم کاتانەدا خودای لە بیر نەچیتەو ئیتر خودای لە بیر ناچیتەو.

و خودا خودایە که لە مردوو زیندوو دروست ئەکا و لە زیندوو مردوو دەرئەکا، لە مادەیی خاک و خۆلی بێ گیان گیانلەبەران و ئینسان و گیا و گوڵ و داری بەر و زیندەوهرانی تر دروست ئەکات. وە لەم مادە زیندوووە شتی دروست ئەکا بێ گیانە، وە هەم ئیشارەتە بە دروستکردنی ئینسانی خواوەن زانیاری و خواوەن تەوانا و شارەزا بە حەقیقەت لە ئینسانی گێل و بێ نرخ، وە بە دروستکردنی ئینسانی عادی و مادی و بێ فام لە باوکی بەرز و بە نرخ، خودا دەستی ئەپروا بە هەموو بارێکا.

وه نهو خودا خودایه‌که زهوی وشکی به‌ده‌ت‌شکی پر له تۆز و غوبار زیندوو
نه‌کاته‌وه به رواندنی گول و داری خاوه‌ن بهر و کشتوکالی به سوود بۆ گیانله‌به‌ران،
به تاییه‌تی بۆ ناده‌میزاد، وه ئیویه‌ش پاش مردن وه‌ها له گۆره‌کانتان ده‌رئه‌کری‌ن.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْشُرُونَ﴾

له نیشانه‌کانی ته‌وانایی خودای ته‌عالایه که نهی ناده‌میزاد ئیویه‌ی دروست کردوه
له گلیکی بئ گیانی داکه‌وتوو، وه پاش نهو دروستکردنی یه‌که‌م جاره په‌ره‌تان سهند و،
بۆ ژیواری ماوه‌ی ژیا‌نتان له جیهانا دنیا‌تان گرته‌به‌ر و، بلا‌وه‌تان کرد له خۆره‌له‌ته‌وه
بۆ خۆرنشین و له باکووره‌وه بۆ باشوور.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ
بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

وه له نیشانه‌کانی شانی خودایه که له‌به‌ر نه‌وه که ویستی ئاده‌م و ناده‌میزاد جی‌گر
بن له زه‌ویدا ئاره‌زووی نه‌فسی له وجود‌تانا دروست کرد و، هه‌ر له نوعی خۆ‌تانا
میی‌نه‌ی دل‌خوازی بۆ دروست کردن، تا هه‌ردوولان مه‌یلی نه‌ولا بکا و به یه‌که‌وه
ئاسایش بکه‌ن و، دل‌تان دامه‌زری له ویستی دی‌مه‌ن و هه‌ستان و دانیش‌تیانا و،
دروستی‌شی کردوه له ناوتانا ئاره‌زوو و خۆشه‌ویستییه‌کی نه‌فسی و میه‌ره‌بانی و
دل‌سۆزی بۆ سه‌ره‌رشتی سوودی شه‌خسیتان، تا به یه‌که‌م‌بار ئاره‌زووی نه‌فسی
کاری خۆی ته‌واو بکا و، به دووهم کار دل‌ نه‌مین بئ له‌سه‌ر مال‌داری و دارایی و
ژین و ژیواری نیشتمانی، به راستی له‌م جۆره‌کاره نایابه خودا‌کرده‌ذا گه‌لئ به‌لگه
و نیشانه‌ی زیرانه هه‌یه بۆ گه‌لئ که خاوه‌ن بیر و ته‌گی‌یرن.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْمَنَاسِكُمْ وَالْوَنَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ﴾ (۲۲)

وه له نیشانه کانی گه وره یی خودایه: دروستکردنی ناسمانه کان و روونا ککردنی جیهان به رۆزی هه لگیرسای جیهان رۆشن کهر، هه تا به پرته وی تیشکی بازبردوی بۆ سه ر زه وی ده وری خۆی ته و او بکا له پهیدا بوونی شه و و رۆزا و، له که سابهت و ناسایشی گیانله به رانا و، له پتگه یاندنی کان و گیا و گوڵ و داری خاوه ن به ر و بێشه ی خاوه ن نرخ و خزمه تکردنی ته ندروستی ئینسان و باقی گیانله به راندا و، دروستکردنی زه وی و ده ریای موحیتی کوره ی زه وی و، دروستکردنی جۆره ها گیانله به ران تیا یا و، جۆره ها دو پر و ماده ی به نرخ بۆ سوودی ئیوه.

وه جیاوازی زمان و ئاواز و به رز و نزمی موسیقاری و تارتان و، جیاوازی شیوه و په یکه ر و رهنگ و رێکی و له باری پارچه کانی له شتان له سه ر مونا سه به ی و لات و ئاو و هه وای ناوچه کانتان، به جۆری که دوو برای دوانه ئه وه نه جیاوازی ناسکیان هه یه مه گه ر ئینسانی ناسکیی به توانی بیان ژمیری. به راستی له م ورده کارییه دا گه لێ به لگه ی به هیز هه یه له سه ر په روه ردگاری خودای زانای ته وانا بۆ ئه و که سانه که زانان به نه ینی کار.

زانا وه رئه گرێ به زانایی خۆی هیزیک بۆ تاوی ته وانایی خۆی
به ته وانای خۆی له رووی جیهانا ده ست ئه دا به سه ر تاجی شاهانا

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ﴾ (۲۳)

وه له نیشانه‌کانی حیکمه‌تی خودایه: نوستنتان له شهو و رۆژا و، که‌سبکردنی هۆی ژیاوری خۆتان له‌وه‌ی که خودا به میهره‌بانی خۆی داویه‌تی به ئاده‌میزاد، خوا شه‌وتان بۆ خهو و، رۆژتان بۆ که‌سب و کاری بێ، وه‌کوو یاسای زۆربه‌ی ئینسانه، یا خود له شه‌وا بازیکی بۆ نوستن و بازیکی بۆ مال به ده‌س‌هێنان بێ، هه‌روا له رۆژیشدا بازیکی بۆ که‌سب و کار بێ و بازیکی بۆ نوستن و ئاسایش بێ. بێ‌گومان له دامه‌زراندنی یاسای خهو و بێداریدا گه‌لێ به‌لگه‌ هه‌یه بۆ کۆمه‌لێ گۆیچه‌کی بیستنی نامۆزگاریان بێ.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

وه له به‌لگه‌ گه‌وره‌کانه له‌سه‌ر وجود و ژيان و زانایی و ته‌وانایی و خواستی خودای ته‌عالا‌ئه‌مه: کاتی بیهوێ فه‌رمان ئه‌دا به با‌ئه‌جوولێ و هه‌ور راست ئه‌کاته‌وه و به‌رزى ئه‌کاته‌وه و ئه‌یبا بۆ ئاسمانی ولاتی پێوستی به باران بێ. جا فه‌رمان ئه‌دا به فریشته‌ی مه‌ئمووری ئاسمانی هه‌تا پارچه هه‌وره‌کان بازیکیان هێز و ته‌کان به‌خاته سه‌ر بازیکیان و به هۆی هێزی ئاگرینی ئه‌و هه‌وره برووسکه‌تان نیشان ئه‌دا، بۆ ئه‌وه له کاره‌ساتی ئاسمانی بترسن و ته‌ماتان به فه‌ر و پیتی باران په‌یدا بێ و، له‌م کاته‌دا ده‌ست ئه‌کا به کار و له ئاسمانه‌وه ئاوتان، له‌سه‌ر ئه‌ندازه، به‌سه‌ردا ئه‌بارینی، جا زه‌وی ئه‌و ولاته‌ی پێ زیندوو ئه‌کاته‌وه به باره‌ی به سوود، پاش ئه‌وه که مردوو و بێ‌خیر بوو، بێ‌گومان له‌مانه‌یشدا گه‌لێ به‌لگه‌ی گه‌وره‌یی بۆ خودا هه‌یه، بۆ گه‌لێ که‌عه‌قلی بیر کردنه‌وه‌یان بێ.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ﴾ (۲۵)

وه له به لگه گه وره کانه له سهر گه وره یی خودا ئه مه که ئاسمان و زه وی هه ر کام له شوینی خۆیا نا له سهر حا لی خۆیا ن ما ونه ته وه و ئه و کاره که بۆیا ن به ریا ر درا وه به جینگه ی دینن، رۆژه پرت ه و دان ه دا به هه مو و جیهانا و، ئه ستیره کانه وان له هه ل سو ورا نا و، زه ویه و له وه رگرتنی پرت ه و و با و بارانا... وه به م شتیه له سهر فه رمانی خودای ته وانا هه ر شتی کاری خۆی ئه کا و هه ر به شداری به قه ی حا لی خۆی به به شی خۆی ئه گا. پاش ئه مه ی ش هه ر کاتی بانگتان بکا بۆ ئیستگای حیساب هه مو و به گورجی له گۆر ده ر ئه چن بۆ مه ی دانی حیساب.

﴿وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَلْبُونَ﴾ (۲۶)

هه ر بۆ خودای ته عالا یه به ئیجادی و جود و بوود و نابوود هه ر که سی له ئاسمانه کانا یه له فریشته و، هه ر که س له زه ویدا یه، هه ریه کێ له وانه ته ماشا بکه ی له: په ری و، ئاده می و، فریشته ملکه چ و فه رمان به رداری ئه ون، واته وان له ژیر هیزی ته وانا یی ئه ودا.

﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَبُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ

الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (۲۷)

خودا خودایه کی وایه که له نه بوونه وه مه به ستی خۆی له کائینات و له ئاده می زاد و غهیری ئه مانه دروست ئه کا و، تا ما وه یه کی زۆر یا که م رایان ئه گری، جا هه ر که س له کاتی ئاکامی خۆیدا ئه مرئ و، له پاش ما وه ی به رزه خ زیندوو یان ئه کاته وه، وه له بهر چاوی یاسا ته ماشا کردو ودا ئه م زیندوو کردنه وه بۆ خودا ئاسانه؛

چونکە کەم یا زۆر مادە و پەیکەری مردوووە کە هەیه لەبەر دەستا، بەلام لە کاتی دروستکردنی یەكەم جارا هیچ دیار نەبووە، لەبەر چاوی تەماشای تەوانایی خودا کردوودا هیچ جیاوازی لە نێوان یەكەم و دووھەما نییە.

فاعیل سانیعی تەوانا ماوە مومکین وەکوو خۆی وا راوہستاوہ
شیرەکە ی تیزە و دارەکەیش تەرە بلیی ناییری، ئاخرت شەرە

وہ بۆ خودایە سیفەت و شانی بالاتر لە ھەموو بالایی لە تەئسیرات لە ئاسمانەکانا و لە زەویدا، وە یاخود ئیقرار ئەکا بەو سیفەت و شانە ھەرکەس وا لە ئاسمان و زەویدا مادام ھۆشیار و بیدار بێ، وە خودا خواوەن عزیزەتە و بەرزیکە نزم نابیتەوہ و، خواوەن ھیکمەتیکە لە کارەکانیا بە زمانی راستگۆرەخنە ناگیرێ.

﴿ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْتَكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

خودای تەعالای تەشبیھتیکی جوانی نایابی بۆ بەیان کردوون کە لە سیفات و ئەحوالی خۆتان و عائیلەتان و ەرئەگیرێ بۆ ئەو کە ھەق لە پووج جیا بکەنەوہ و پووجە کە پووج بکەنەوہ و، راستە کە راست بکەنەوہ و لەسەری دامەزرێن. وە ئەلێ: ئایا ئێوہ لەو بەنداندەدا کە پێتان چەن شەریکیکتان ھەیه لەو دارایی و مالدەدا کە ئێمە کردوومانە بە رۆزی ئێوہ، بە جۆری کە ئێوہ ھەوشان و ھاومیزان بن لە گەلیان، وەکوو دوو برا لە میراتی باوکیان و، لێیان بترسن لە تەسەر و فەتات، وەکوو چۆن ئەترسن لە شەریکی شەری لە نەفسی مالیکەکانا؟ دیارە ئەلێن: نەخەیر.

مەملووک مەملووکە عەبدە و خەزمەتکار چون دێتە مەیدان بە وینە ی سەرکار
ئەگەر بە خەتا دەم بکاتەوہ چەبووک جوابی جوان ئەداتەوہ

واته نهم ئایه‌ته پیرۆزه ئه‌وه ئه‌گه‌یه‌نی بزانی خودای ته‌عالا زاتیکی زانای ته‌وانای
خاوه‌ن کائیناته و هه‌موو به‌شه‌کانی عالم له نه‌بوونه‌وه له‌سه‌ر خواستی ئه‌و هاتووه‌ته
بوون، جا ئیعتیباری یه‌کێ له‌وانه که خودا دروستی کردوون به شهربیک بۆ زاتی
خودا له خودایه‌تیدا، له‌وه ئه‌چێ که پیاویکی خاوه‌ن ده‌سته‌لاتی دارا چه‌ن به‌نده‌یی
به پاره بکړێ بۆ خزمه‌تکاری و له ناو ئه‌وانا یه‌کێ یا دوو به‌نده راست بینه‌وه و
بڵین: ئه‌ی گه‌وره‌ی ئیمه نهم دارایی تۆیه شهربیکمانه و له به‌ینی تۆ و ئیمه‌دایه و،
نابی بێ خواستی ئیمه ته‌سه‌روفی تیدا بکه‌ی.

جا ئه‌ی ئاده‌میزاده کافره‌کان نه‌گه‌ر کاری وا بۆ خۆتان ره‌وا نه‌بینن بۆ خودایشی
ره‌وا ببینن، به‌لام دیاره هه‌رگیز ئه‌وه بۆ خۆتان ره‌وا نابینن ده‌ی چۆن بۆ خودای ره‌وا
نه‌بینن؟ [ئا به‌و شتیه نیشانه‌کان روون ده‌که‌ینه‌وه بۆ که‌سانی که له بیریان که‌لک
وه‌رده‌گرن].

﴿بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ
اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ﴾

واته واز له هینانه‌وه‌ی نمونه‌ی جوان بیننه بۆ ئه‌و سته‌مکارانه، ئه‌وان گومرانی،
واته: ئه‌و سته‌مکارانه به بێ زانست شوێن هه‌وای ئاره‌زووی خۆیان که‌وتوون و،
ئه‌وه‌نده سه‌رپنجیان له راستی کردووه هه‌تا خودا گومرای کردوون. جا ئیتر کێ
هیدایه‌تی ئه‌و که‌سانه ئه‌دا که خودا گومرای کردوون؟ که‌س نییه هیدایه‌تیان بدا و
که‌س نییه رزگاریان بکا له گومرایی له دنیا‌دا و له سزا له پاشه‌پوژا.

﴿فَاقْمْ وَّجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا
تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ﴾

ئەي رەھبەری خۆشەویست ھەموو رەھبەری لە جیھانا دۆست و دوژمنی بە قەي خۆی ھەيە و، بە ھۆی چەن دوژمنیکی سەرسەختەوہ نابێ تەرکی یاسای تەبلیغاتی خۆیان بکەن. کە وایە تۆ زاتی خۆت راست بکەرەوہ بۆ خزمەتی دین و، لابدە لە ھەموو شتیکی ناپەرەوا و ناحەق، وە لەسەر ئەو سیفەت و فیتەرە تە دامەزراو بە کە خودا دروستی کردووی لەسەری و، بریتیە لە نامادەیی و وەرگرینی حەق و، گۆرانی بۆ ئەو فیتەرە نییە، بەلام ئەوانە نامەرد و سەرسەختن حەساری ناگری شەر ئەکەن بە دەوریا و نایەلن حەقی تێ بچێ. وە ئەوانە کە بەختیارن دەور و پشستەکەي پاك ئەکەنەوہ لە خەیاڵاتی پووج و بێسوود و، جوانی ئەکەن بە یادی خودا و ھاوڕیتی چاکان و ھاوڕازی پاکان بە جۆری کە ئەو غەریزەو فیتەرە ئەبێ بە سەرچاوەي نەش و نماي کردەوہي باش. جا ئەم دینە کە موافیقی فیتەرەت و غەریزەي نەمەيە دینی راستی دامەزراو، بەلام زۆربەي ئادەمیزاد ئەم نوکتە نازانن.

وہ بازي لە خاوەن تەفسیرەکان فەرموویانە: مەبەست ئەمە نییە کە گۆرانی نییە بۆ ئەو غەریزە، بەلکوو مەبەست ئەوہيە ئەو دینە کە خودای تەعالا بریاری داوہ وەکوو تەوحید بێ بە ھیچ جۆری گۆرانی رووی تێ ناکا و، دنیا ھەلسێ دین ھەر دینە، ھەرکەس وەری ئەگرێ قازانجی بۆ خۆيەتی و، ھەرکەس پیتی رازی نابێ خۆي زیان مەند ئەبێ.

بە ھەر حال ھەردوو ماناکە راستن. ئەتوانین بڵیین غەریزە و سیفەتی نەفسی بە کەس ناگۆرێ، ئەگەر مانعی بۆ پەیدا بوو ئیش ناکا و، ئەگەر مانع نەبوو ئیش ئەکا. وە ئەشتوانین بڵیین: دینی خودا کە خودا بە یەكزانیە ناگۆرێ و دامەزراوہ ھەتا ھەتایە. «لا إله إلا الله، و الرسل رسل الله، و خاتمهم محمد حبيب الله و رسول الله. آمنا به، و صدقنا برسالتہ، و نسأل الله أن يتوفانا علی هذا الإیمان بالأمان».

وه بازئ فهرموویانه: مانای ﴿لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ﴾ نه فی تهبدیل نییه، که بلیت: هه رگیز گۆران بۆ مهخلووقی خودا نییه؛ چونکی تهماشنا نه که ی ناو نه کوئی نه بی به ههوا و، ههوا نه بی به ناوی باران و، دار نه سووتی و نه بی به خۆل... به لکوو مه به ست ئینکاری گۆرانی مهخلووقی خودایه. واته که مادام خودا نهم فیتره ته جوانه و نهم ناماده ییه باشه ی بۆ دروست کردوون مه یگۆرن و مه یکه نه به توانای کاری نابار و ناهه موار و له کرده وه ی ناشیرینا سه رفی مه که نه.

﴿مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ (۳۱)

واته رووی خۆتان راست بکه نه وه بۆ ئایینی ئیسلام، له حالیکدا و به شیوه یه که که گه رابه نه وه بۆ لای خاوهن دینه که که خودایی و، له خودا بترسن و فهرمانه کانی به جی بینن و، هه رامکراوه کانی ته رک بکه نه و، به تاییه تی له ناو واجباته کانیانیا نوێزه کان باش ته ماشا بکه نه و به جییان بینن له گه ل ئاداب و مه رجه کانیانا و به هه یج جوړی له کافره کان مه بن.

﴿مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾ (۳۲)

واته له کافره کان و موشریکه بی هۆشه کان مه بن که دینه به په رستیه که ی خۆیشیان پرژ و بلاو کرده وه له بهر هه وای نه فس و، بازیکیان «لات» نه په رستن و، بازیکیان «عزی» و، بازئ «هبل» و غه یری نه وانه و، بوون به چه نه کۆمه لئکی ناهه موار و، هه موو کۆمه لئکیشیان شادمانن به وه ی وان له سه ری له بیر و باوه ر و، نه وه نده عه قلیان نییه که له ئوسوولی دین و بناغه ی ئیعتیقادا له وانه نییه بیرگه لی جیا جیا هه موویان راست بن.

﴿وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾ لِيَكْفُرُوا بِمَا ءَاتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ ﴿٣٥﴾﴾

واته کاتى باریکی نابار، وه کوو: ناساغی، یا نه بوونی، یا داماوى بیت به سه ر ناده میزادا لهو کاته دا له خودای خوځیان نه پارینه وه به حالى گه رانه وه بۆلای نهو. پاش نه وه کاتى به هوى چاکى خوځیه وه له میهره بانى خوځى شتیکیان بداتى و کامه رانى و شادییه ک بچه ژن کوتوپر نه وانه له وه زعه پیتشووه که ی خوځیان وه رنه گه رینه وه و تا قمى له وانه هاو به ش و هاوړى بۆ خودا دانه نین و، نیسه تى نهو نیعمه ته له بتى له بته کانیان نه دهن و، نه نجامى نه م حاله نه وه یه که کوفر بکه ن بهو نیعمه ته که پیمان داو، جا رابوړن، له مه ولا نه زانن وه زع چۆنه و، له دنیا دا یا له قیامه تا ده بینن کار چۆن نه بن! یا خهیر بۆیه وا نه که ن چونکی فریشته یه کی خاوه ن هیژم ناردووه ته سه ریان و نهو قسه یان له گه لا نه کا به قه بوول کردنى نهو بتانه که نه وان کردوویانن به هاوړى بۆ نیمه.

﴿وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٦﴾﴾

وه ههر کاتى خوځى و ره حمه تیک به ناده میزاد بچه ژین پى شادمان نه بن، به لام نه گهر خراپه یه کیان تووش ببی به هوى نهو کاره نابارانه وه که ده ستى خوځیان پیتى خستوون ته ماشا نه که ی کوتوپر له ره حمه تى خودا ناویند نه بن.

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾ فَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٨﴾﴾

ئایا ئەو خەڵکە نابین و نازانن کە بە راستی خودای تەعالا رۆزی بڵاو ئەکاتەوێ
بۆ هەركەسێ خواستی لێ بێ و، کەمیشی ئەکاتەوێ لە هەركەسێ بیهوێ؟ بە راستی
لەم بەشکردنەدا گەلی بەلگە هەیە لەسەر هێز و حیکمەتی خودا بۆ گەلی باوەڕیان
ببێ.

دهی جا مادام رۆزی هەموو لە لایەنی خوداوە ئەگات و لە ئێوەوە نییە دەی
حەقی خەزەمە کانتان بدەن و، سیلە ی رەحم بەجێ بێنن لە گەلیانا و، بەشی هەزار و
داماو و ریبواران بدەن لە واجباتی زەکات و نەزر و باقی حەقەکان. ئەم بەشدانە
باشە بۆ ئەو کەسانە رەزای خودایان مەبەستە، وە ئەوانە لە سزا رزگار ئەبن.

﴿وَمَا آتَيْتُم مِّن رَّبًّا لِّيرْبُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُم مِّن زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُضْغِفُونَ ﴿٢٩﴾﴾

واتە ئەوەی ئێوە بێدەن بە هاومامە لە تان لە سوود و قازانج بۆ ئەوە کە مالی خەڵکی
زۆر ببێ ئەوە ئەو زیادهیە لای خودا نابوودە و زیاد ناکا، وە ئەوەی پێیان بدەن لە
زەکات ئەوە ئەو کەسانە مالی خۆیان دوو قات زیاد ئەکەنەوێ، یا زیاتر لە دوو قات
تا هەر پایەیی خودا خواستی لێی ببێ.

بازی فەرموویانە: مانای ﴿وَمَا آتَيْتُم مِّن رَّبًّا﴾ ئەوەیە: ئەو مالی خۆتانە کە زیاد
لە ئەندازەی عادەتی ئەبەخەش بە خەڵک بۆ ئەوە کە لە ناو ئەوانا وێنە ئەوەتان
بە زیاده بۆ بنێرنەوێ، وەکوو ئێستە عادەتە کابرا بایی دوو دینار شتی ئەدا بە کەسێ

بۆ ئەوه که ئەویش بایی پینج شەش دینار مالی خۆی بداتەوه بە کابرا، ئەوه سوودی نابێ و زیاده‌ی لێ پەیدا نابێ، نە لە مالی کابرای مāl دەرا و، نە لە مالی کابرای مالی پێدراوا.

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَمْ مِّنْ شَيْءٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

خودای عالم خودایه که ئێوه‌ی له‌ نه‌بوون دروست کردووه، پاش ئەوه رۆزی پێداون، پاش ئەوه ئەتان‌مرینن، پاش ئەوه‌یش زیندووتان ئەکاتەوه، جا ئایا له‌ ناو ئەوانەدا که ئێوه به‌ هاوبه‌شی خوداتان داناون که‌سێ هه‌یه کاریکی وه‌ها بکا؟ حاشا! جا خودا پاکه و دووره له‌وانه که ئەو کافرا نه‌کردوونیان به‌ هاوڕێ بۆ خودا!

﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾

واته ده‌رکه‌وتوو، یاخود زۆر بووه به‌دکاری له‌ وشکانی و ده‌ریادا به‌ هۆی ئەو بیر و باوه‌ڕ و کرده‌وه خراپانه‌وه که ئاده‌میزادان ئەیانکهن. فەساد و به‌دی وشکان وه‌کوو تاعوون و، قاته‌ سالی و، سووتانی زۆر نابار و، بێ‌پیتی رۆزی و، دڵ‌په‌ریشانی... وه‌فه‌سادی ده‌ریایش وه‌کوو: ناساگی و، خنکان و، ماتل‌بوون له‌ نه‌فسی ده‌ریاکه‌دا... وه‌ نه‌نجامی ئەم فه‌ساده‌ نه‌مه‌یه که خودا هه‌ندێ تۆله‌ی ئەو کرده‌وه خراپانه به‌و خه‌لکه‌ بچێژن، به‌ل‌کوو به‌ هۆی ئەم ده‌رد و مه‌ینه‌ته‌وه بیر بکه‌نه‌وه و بگه‌ڕێنه‌وه له‌و کرده‌وه نابارانه که کردوویانن.

﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلُ ۚ كَانَ أَكْثَرُهُم مُّشْرِكِينَ﴾ (۴۲)

تۆ پێیان بفرموو: برۆن گه‌شت بکه‌ن به‌ خاکی ولاتی «جزیره‌ العرب» دا و به‌ چاوی ورد بروانن بۆ نیشانه‌ی وێرانیی ولاتی نه‌و گه‌له‌ نافهرمانانه‌، هه‌تا حاڵی بین چۆن بووه‌ نه‌نجامی نه‌و گه‌له‌ سته‌مکاره‌ که‌ له‌ پێش نه‌وانه‌وه‌ بووه‌. وه‌ زۆربه‌ی نه‌وان بته‌رست بوون.

﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْأَقِيمِ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ ۗ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ﴾ (۴۳)

ئه‌ی ره‌هبه‌ری خۆشه‌وێست مادام نه‌نجامی لادان له‌ راستی خراپه‌، ده‌ی تۆ رووی خۆت بکه‌ نه‌م دینه‌ راسته‌ دامه‌زراوه‌ که‌ دینی ئیسلامه‌، له‌ پێش نه‌وه‌دا که‌ رۆژی بێ گه‌رانه‌وه‌ی تێدا نییه‌ که‌س له‌ ده‌ستی خودا رزگار نابێ و، ماوه‌ی به‌ر و دوا نییه‌، - واته‌ رۆژی قیامه‌ت - . له‌م رۆژه‌دا نه‌م ئاده‌میزادانه‌، به‌ تایبه‌تی نافهرمانه‌کانیان له‌ دۆزه‌خا بلاوه‌ نه‌که‌ن به‌ گوێره‌ی پایه‌ی تاوانیان. یاخود هه‌موو ئاده‌میزاد به‌ش به‌ش نه‌بن، نه‌وانه‌ که‌ فهرمانبه‌ر بوون بۆ به‌هه‌شت و نه‌وانه‌ که‌ نافهرمان بوون بۆ دۆزه‌خ.

﴿مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ، وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُ يَمْهَدُونَ﴾ (۴۴)

تۆ له‌مه‌ زیاتر خۆت ماندوو مه‌که‌ و دلگران مه‌به‌، نه‌و که‌سه‌ کافره‌ و نافهرمانه‌ کوفره‌که‌ی له‌سه‌ر زیانی خۆیه‌تی و، نه‌و که‌سه‌یش که‌ کرده‌وه‌ی باش نه‌کا نه‌وانه‌یش بۆ نه‌فسی خۆیان له‌ به‌هه‌شتا جیگه‌ خۆش نه‌که‌ن.

﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِن فَضْلِهِ ۗ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾

ئەو کردەووە باشانە کە موسولمانەکان ئەیانکەن ئەنجامەکەى ئەووە، تا خودا پاداشى ئەو کەسانە بداتەووە کە ئیمانیان هیناوە و کردەووەى باشیان کردووە بە میهرەبانى خۆى لە ئەندازەى کردەووەکەى خۆیان زیاتر پاداشیان بداتەووە، بە راستى خودای میهرەبان ئەهلى ئیمانى خوش ئەوئ و کافرانى خوش ناوئ.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلُكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ (٤٦)

خودای تەعالا چوار جور بای خەلق کردووە، لە هەواوە هێرش دێنئ و ئەروا بە دنیادا:

یەكەم: «شەمال» ئەمە لە شوێنى دەرھاتنى رۆژەووە هەتا بەرانبەرى حەوتەوانان لە نزیکى شىمالەووە دەرئەچئ، بە زۆرى بەسوودە.

دووهم: «جەنوب» ئەم بایشە لە لای جەنوبەووە دەرئەچئ، لە بەینى جیگەى دەرچوونى سۆھەیلەووە هەتا جیگەى دەرچوونى کۆ.

سێھەم: «سەبا» یە، ئەمەیش لە خۆرھەلاتەووە دەرئەچئ، ئەم [بایەش] سوودى زۆرە.

چوارەم: «دەبوور» = رەشەبا، ئەمە لە خۆرنشینەووە دئ و، ئازارى زۆرى بۆ تەندروستى ھەيە و، لە زستانا ساردە و لە ھاوینا زۆر گەرەمە.

ئەمە لە فەرموودەى حەزەرە تا ﷺ بە «ریح» ناوبراوە و، ئەو سئ جورەکەیان بە «ریاح» لەسەر موافیقی ئایەتەکە، وەکوو حەزەرەت ﷺ لە کاتیک با ئەھات ئەپارایەووە و ئەیفەرموو: خودایە ئەم بایە بکە بە یەکن لە با مۆژدەدەرەکان و مەیکە بە پاو گێژەلووکەى ئازار گەیین بە ئادەمیزاد و گیانلەبەرانی تر.

جا خودای تهعلا فہرموویہ تی: وہ له نیشانہ کانی ھیز و تہوانای خودایہ کہ ئو «با» باشانہ ئہ نیری؎ به مؤژدہ دہر بہ: باران، به نہ سیمی سازگاری کوساران، به نہش و نمای گول و گولزاران، وہ بؤ ئہ ویش کہ پیتان بچہ ژئ له و شتہ به سوودانہ کہ له و باو بارانہ پیدایا ئہ بن، وہ بؤ ئہ وہ کہ کشتیہ کان له دہریادا برؤن و ریگہی خویمان بگرن، وہ بؤ ئہ وہ ئیوہیش کہ سبی رۆزی و فہر و پیتی خودایی بکەن به بازارگانی و ئال و ویر و، به کشتوکال و، به باخ دانان و، باخهوانی و، به حیوان له وەراندن و چتوداری... ههتا ژیواریکی رهسا پیدایا بکەن بؤ خوژتان و بؤ مال و میواتان به هیوای ئہ وہ سوپاس گوزاریتان به جئی بیت و، سوپاسی خودایا بکەن له سەر ئو نیعمه تانہ.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَأَنْقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ جَرَمُوا ۖ وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۴۷)

وہ به تاقیق له پیش تودا چەن پیغەمبەرمان ناردووہ بؤ لای گەلەکانیان و ئو رەهبرانە ئایەت و بەلگە ی خودایان نیشانی ئو گەلانە دا و، گەلەکان له فرمانی پیغەمبەرەکان دەرچوون و سەرکێشییان کرد. جا تۆلە ی ئو سەرکێشییەمان له و کەسانە سەند کە تاوانبارییان کرد. وہ ئەمە یاسای دامەزراوی ئیمە یە و حەقیکی دامەزراوہ له سەر یاسای داد و فرمانی خودایی و یارمەتیدانی موسولمانان.

﴿اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَنَرَىٰ الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ ۖ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ ۖ مِنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾ (۴۸) ﴿مِنْ قَبْلِهِ لَمُبْلِسِينَ﴾ (۴۹)

خودا خودایەکی وەهایە با خاوەن سوودەکان ئەنیرێ و، هەور بەرز ئەکەنەو و، خودای تەعالا جارجار ئەو هەورە بە ئاسمانا بلأو ئەکاتەو و چون خواستی لێی بێ و، جار جارێش ئەیکا بە پارچە پارچە؛ جا ئەبینی باران لە ناو بەشەکانی هەورەکەو ئەبارێ، چ یەك پارچە بێ، چ پارچە پارچە بێ. جا کاتێ ئەو بارانە بگەیەنێ بە هەرکەسێ خواستی لێ هەبێ لە بەندەکانی خۆی - واتە باران ببارێ بەسەر کشتوکالیان - کوتوپر ئەوانە شادمان ئەبن، هەرچەن لە پیش ئەوەدا کە ئەو بارانە ببارێ بەسەریان بێ هیوا و ناویند بوون.

﴿فَانْظُرْ إِلَىٰ ءَاثِرِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتِ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

جا تەماشای ئاساری رەحمەتی خودا بکە کە چلۆن ئەم زەوییە زیندوو ئەکاتەو لە پاش مردن و بێ سوودی و تەپ و تۆزی بەرزەو بووی، جا بە راستی ئەو خودایە کە ئەو کارە لە جیهانا ئەکا ئەو مردوووەکانیش زیندوو ئەکاتەو و خودا تەوانا و خاوەن هێزە بەسەر هەموو مومکینێ لە مومکیناتا.

﴿وَلَيْنِ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ﴾

و ئەگەر بایێ بئێرێ و سوودیکی لێ وەر نەگرن بە هەستاندنی هەور و رژاندنی باران و، ئەو بایە لە بەرزەو هاتە بەرچاویان بە چینی لە تۆزی زەرد. وە یاخود ئەسەری ئەو بایەیان لە زەویدا بە زەرد هاتە پیش چاو. واتە لە باتی باران خۆلێکی وردی زەردی رژاندن بەسەر زەویدا. یاخود لەبەر بێ ئاوی کشتوکالەکیان بە زەرد بینی. پاش ئەو دەست ئەکەن بە کوفر کردن و بێ شەرمی نیشاندان.

﴿فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾ وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعَمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾﴾

نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست حالی نوممه‌تی پیش زه‌مانی تو‌ نه‌وه بوو بومان باس کردیت و، ناده‌میزاد هه‌روا له‌سه‌ر نه‌و حاله‌ نه‌پو‌ن و، که‌میان روو نه‌که‌نه خودا و قسه‌ی ره‌ه‌به‌ر نه‌بیسن. وه‌ غه‌یری نه‌وان وه‌کوو مردووی بی‌گیان و، که‌پری بی‌گوئی و، کویری بی‌چاو وه‌هانه و تو‌ خو‌ت له‌ گیانی خو‌تا به‌ بی‌ هی‌زی ته‌وانای خودا ناتوانی وتار بگه‌یه‌نی به‌ گوئی‌چکه‌ی مردووه‌کانا و، ناتوانی ده‌نگی که‌لامی خو‌ت بگه‌یه‌نی به‌ گوئی که‌په‌کان، به‌ تایبه‌تی کاتی پشت له‌ تو‌ هه‌لبکه‌ن و لیت دوور بکه‌ونه‌وه. هه‌روه‌ها تو‌ ناتوانی ری‌گه‌ نیشانی کویره‌کان بده‌ی هه‌تا له‌ گومرایی ده‌ریان بکه‌ی. وه‌ ناتوانی شت به‌ که‌س بیسی نه‌وانه نه‌بی که‌ نیمان به‌ نایه‌ته‌کانی نی‌مه‌ دین و، نه‌وانه موسولمانن.

به‌ کورتی نه‌وانه که‌ لار و به‌دبه‌ختن خودا لئیان تو‌په‌یه و نایه‌وی هی‌زی خو‌ی بخاته پال ئیرشاده‌که‌ی تو‌ هه‌تا نه‌وان سوود وه‌ریگرن. وه‌ تو‌ خو‌ت ناتوانی هیدایه‌تیا‌ن بده‌ی مادام ته‌ئسیری ئیراده و ته‌وانایی خودات له‌گه‌لا نه‌بی. که‌ وایه به‌ حالی نه‌و کافرانه دلته‌نگ و زویر مه‌به‌.

پوخته‌ی نه‌م باسه‌ نه‌مه‌یه قسه‌ بردن به‌ گوئی مردوو و ئینسانی که‌پا و، شاره‌زا کردنی گومرا. هه‌موو له‌سه‌ر پی‌چه‌وانه‌ی یاسان، واته «خرق العاده» ن و نه‌مه‌یش پتویستی به‌ یارمه‌تی هی‌زی خالیقی ته‌وانای «واجب الوجود»ه. نه‌گه‌ر نه‌و هی‌زه یار بی‌ هه‌موو ئاسانن، وه‌ نه‌گه‌ر یار نه‌بی هی‌چیان جی‌به‌جی نابن.

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ﴾ ﴿٥٤﴾

پاش نه‌وه که خودای ته‌عالا نیشانه گه‌وره‌کانی خوی و، نه‌وزاعی ناسمانه‌کان و زه‌وی و، نه‌حوالی گه‌له پیش‌وه‌وه‌کانی بۆ حه‌زرت ﷺ گپ‌راپه‌وه، هات نه‌حوالی ناده‌میزاد خوی هینایه پیش‌وه‌وه بۆ نه‌وه بیکا به به‌لگه له‌سه‌ر هیز و ته‌وانایی زاتی خودای ته‌عالا و فه‌رمووی: خودای ته‌عالا خودایه‌کی وایه که ئیوه‌ی دروست کردوه، نه‌ی ناده‌میزاد، له نه‌ساسی‌کی لاوازی بی‌جم و جووله‌وه که توزیک تۆوی باوک و دایکه، له پاشان دروستی کردوه بۆ ئیوه‌ دوا‌ی بی‌هیزی، هیز و توانای می‌شک و ره‌گ و ئیسقان و گوشت و خوین و به‌شه‌کانی تری له‌شی داوه به ئیوه و، چهن هیزی نه‌فسی پیدان که بوون به بناغه بۆ ته‌کان و هاتوچۆ و زانست و پیشه و داگرنتی دل‌خوازی خوتان به قه‌ی ته‌وانا. له پاش نهم هیزه دووباره لاواز و پیر و بی‌هیز و سستی کردنه‌وه و به‌شه‌کانی له‌شتانی نات‌ه‌وان کرده‌وه و، خودا چی بو‌ی نه‌یکا و زانایه به هه‌موو شتی و ته‌وانای به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا هه‌یه.

﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ﴾ ﴿٥٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾ فَيَوْمَذِي لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٧﴾

نه‌وه وه‌زع‌ی ژایانی دنیاتان بوو له سه‌ره‌تای لاوازییه‌وه بۆ هیز و له هیزه‌وه جارێ تر بۆ پیری و لاوازی و نات‌ه‌وانی، به‌م خو‌شی و ناخو‌شییانه نینسان ماوه‌ی ژایانی خوی ته‌واو نه‌کات. وه له رۆژیکیشدا که قیامه‌ت دیت نهم جیهانه‌ دوا‌یی دی ئه‌وه‌نده

﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفُّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ﴾

جا ئەي پىڭەمبەرى بەرز! خۆت بگەرە، بە راستى بەلئىنى خودا بە سەرخستن و
يارمەتيدانى تۆ راستە و، ئاگاداربە ئەو كافرانە كە باوەريان بە راستى نىيە بە سووك
تەماشات نەكەن و بە سووك نەتگرن.

سووره تی لوقمان، له سووره ته مه ککه ییبه کانه، نایه ته کانی "۲۷" و "۲۸" و "۲۹" نه بئی، "۳۴" نایه ته، دواى سووره تی «والصافات» هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ ۱ 〉 اَلَمْ تَرَ اَنَّكَ اَنْتَ الْكِتَابُ الْحَكِيمُ ﴿ ۲ 〉

نایه ته کانی نهم سووره ته نایه تی کتییکی پیروزی خواهن حکمه تن.

﴿ ۳ 〉 هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿ ۴ 〉 الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿ ۵ 〉 اُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۗ وَاُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿ ۶ 〉

نهم کتیه پیروزه هوی شاره زا کردن و ده رخستنی میهره بانی خودایه بو نه و که سانه وان له پایه ی نیحسانا و موخلیسی باره گای خودان، نه و که سانه که نویژه کانیان به باش به جی دینن، به ناداب و مهرج و نه رکانه وه و به نه ده به وه له به رابه ری خودادا. وه نه وانه که زه کاتی مالی خوینان نه دهن به وانه حه قیانه وه ری بگرن و، باوه پریان به پاشه پروژ هه یه. جا نهم جوړه که سانه خواهنی شاره زایی حه قن و نه مانه رزگارن له سزای پاشه پروژ.

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ
 عِلْمٍ وَتَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾ ٦ ﴿وَإِذَا نُتِلَىٰ عَلَيْهِ
 ءَايَاتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَسَّرَهُ
 بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ ٧ ﴿

ریوایت کراوه: ئەم ئایەتە لە شانی نەزری کۆری ھەرسدا ھاتووێتە خوارەو؛
 ئەروێشت کتییی حیکایەتنامە ی عەجەمەکانی ئەکۆری، وەکوو باسی روێستم و
 ئەسفەندیار و، غەیری ئەوانە لە پالەوانەکانی ئێران، ئەیخوێندەو بەسەر قورەیشا و
 پێی ئەوتن: ئەگەر موحمەد باسی عاد و سەموودتان بۆ ئەخوێنتەو مەنیش باسی
 روێستم و ئەسفەندیارتان بۆ ئەخوێنمەو. مەبەستی ئەو بوو کە عەرەبی قورەیش
 قورئان نەبیسن و موسوڵمان نەبن.

جا خودا ئەفەرموی: لە ئادەمی مەککە یە کەسێ کە قسە ی بەتالی ئەکۆری و
 ئەیخوێندەو بەسەر خەڵکدا بۆ ئەو لە رینگە ی دین دووریان بخاتەو و ئایەتەکانی
 خودا بکا بە گالته‌جاری. بە بێ ئەو ی کە بزانی ئەو ی ئەو کۆریو یەتی شتیکی پوچ
 و درۆ و دەلەسە ی و، ئینسان لە گەورە یی و تەواوی دوور ئەخاتەو، وە بۆ ئەو
 کە رینگە ی خودا کە ئادابی ئیسلامە بیکا بە جینگە ی گەپ و گالته‌جاری. جا ئەم جۆرە
 کەسانە لە پاشەپۆژا سزایەکی سووک کەریان ھە یە. وە کاتی ئایاتی ئیمە ی بەسەردا
 ئەخوێنتەو پشت ھەلثەکا بە فیزەو، وە کە ھەر ئەو ئایەتە ی نەبیسینی و وە ک
 ئەو ھەردوو گۆیی قورس بن و کە پ بێ ئاوا ھیچ نابیسێ، جا موژدە بدە بەوانە بە
 سزایەکی نابار و ناھەموار.

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ﴿٨﴾ خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾﴾

به راستی ئەو کەسانە کە ئیمانیان هێناوه به خودا و پێغه مبه‌ری خودا و کرده‌وه باشه کانیان کردووه ئەوانه چەن به‌هه‌شتیکیان هه‌یه کە پڕن له نيعمه‌ت له هه‌موو جۆری و، له جومله‌ی نيعمه‌ته‌كانه نه‌برانه‌وه‌ی نيعمه‌ته‌كان و ساف بوونیان له مه‌وانیع، وه‌كوو خودا نه‌فه‌رمویت ده‌وامدارن له‌و به‌هه‌شتانه‌دا به‌گوێره‌ی به‌لێنی خودا کە به‌لێنی داوه، به‌ راستی خودا به‌ عیززه‌ت و هیزه‌ و ته‌سه‌روفی ره‌سای هه‌یه و خاوه‌ن حیکمه‌ته‌ له‌ کاره‌کانیا.

﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَآلَقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ؕ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١١﴾﴾

ئەو خودایه‌ کە به‌لێنی داوه به‌ خاوه‌ن ئیمانەکان به‌ به‌هه‌شتی جاویدانی نه‌براهه‌ هه‌تا هه‌تا هه‌یه، ئەوه‌نده‌ ته‌وانایه‌ ئاسمانه‌کانی دروست کردووه به‌ بێ ئەوه‌ دامه‌زرابن له‌سه‌ر کۆله‌که‌یین کە ئیوه‌ بیان بینن.

ئەگەر مه‌به‌ست له‌ ئاسمانه‌کان ئەو نه‌ستیره‌ گه‌ڕۆکانه‌ بێ کە وان له‌ عاله‌ما وه‌كوو: عه‌تارید و، زوهره‌ و، مه‌ریخ و، موشته‌ری و، زوحه‌ل و غه‌یری ئەمانه‌... مه‌عنا‌ی ئەوه‌یه‌ کە راوه‌ستاوان به‌ بێ کۆله‌که‌، ئەوه‌یه‌ هه‌ر یه‌کێ له‌وانه‌ له‌ زاتی خۆیا کوره‌یه‌کی خه‌ری تایبه‌تییه‌ و جووله‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌یه‌ و، له‌سه‌ر جازیه‌ی مه‌رکه‌زی تایبه‌تی خۆیه‌تی و، که‌وابوو «کووره‌» په‌یوندی نییه‌ به‌ هیزی ئەو په‌روه‌ردگاره‌وه‌ نه‌بێ کە

دروستی کردوه به خۆی و جازیباتیه وه. وه ته گهر مه به ست نه فسی ماده ی ناسمان
 بی به مانای نه و پاناوهره گوشاده که ماوای ههرچی ته ستیره ی دامه زراو و خولۆکه،
 نه وه خۆی عاله میکه نه و پهروه ردگاره دروستی کردوه وای دروست کردوه که
 شوینه واری هموو کائینات بی و مه جموعی نه وه همووی خودا وای دروست
 کردوه ماوای نه م مه وجوداته بی. وه ناشکرایه جازیه شتی نییه که به چاو بییتریت.
 وه خودا چهن کیوکی بلندی له زه ویدا داناوه مه بادا که هموو کوره ی زهوی
 له جاری له جارانا لاریبته وه و هه لگه پرتیه وه به هه لگه پرانه وه یه کی نابار و بیی به
 هوی ویران بوونی همووی و بهرباد بوونی گیانه بهرانی سه ری.

جا بازئ ته لئین: مانای وایه ته گهر نه م کتیه بهرزانه نه بوونایین که له نگه ری زه و بیان
 گرتوه له کاتی بوومه له رزه کانا گه لئ له زیانی ئیسته زیاتر زیانیان لئ نه که وت و
 نه م کتوانه له و کاتانه دا زهوی دانه مرکینه وه و نایه لئ زیانی زۆر بی.
 وه بازئ ته لئین: نه م کتوانه حیکمه ته که یان ته وه یه له کاتی هه لسوورانی زهوی
 به ده وری خویان سوورانه وه که ریک بی، نه ک لایین سووک و لایین قورس بی،
 نه نا نه و سوورانه وه یه یاسای خۆی تیک نه دا وه کوو خولخولۆکه یین لایه کی دار بی
 و لایه کی ناسن بی وای لئ دی.

وه بازئ ته لئین: مانای وایه نه م زه ویه له کاتی خویا که خودا جیای کرده وه له
 رۆژ، ماده یه کی ناگرین بوو خودا چهن په رده ی بۆ دروست کرد بۆ ون بوونی نه و
 ناگره تا زیان نه دا به سه ر زهوی. وه یه کم په رده ی پاریزگاری په رده یه که که ریشه ی
 نه م کتوانه له سه ر نه و په رده تانی. جا بازئ له کتیه کان له ناو زه ویدا ون بوون و
 بازیکیان ده رکه وتوون و به رزیش بوونه ته وه به سه ر زه ویدا، به ته ندازه ی هه زار پی و
 که متر و زیاتر، تا حه وت هه زار پی و زیاتریش. جا نه م کتوانه به رگر و به ره لستی
 نه وه نه که ن که بلئسه و جوۆشی نه و ناگره بیتته ده ره وه و دنیا هه مووی هه لگه پرتیه وه.

وہ خودا بلالوی کردوۋەتەۋە بەسەر زەۋیدا و لە دەریادا، کہ ئەۋیش ۋە کوو بەشیکە لە کورەى زەۋى، لە ھەموو جۆرە گیانلەبەرئ؛ لە دەریایی و، لە وشکانی و، بالدار و، بى پال و، لەوانە کہ بە سکه خشە ئەپۆن و، لەوانە لەسەر دوو پى ئەپۆن، ۋە کوو ئادەمیزاد و پەلەۋەر، یا چوار پى، یا زیاتر، یا کەمتر، ۋە لەوانە کہ دەرندەن، یا زەنندەن، یا کىۋىن، یا مالین و ھۆگرى ئادەمیزادن. ھەموو ئەمانە لەسەر حیکمەت و یاسایە کہ کہ خودا خۆى ئەیزانى و زانایان سوودی ھەندیکیان دۆزیۋەتەۋە.

وہ لە ئاسمانەۋە ئاومان باراندوۋەتە خواۋەۋە و لە زەۋیدا بەۋ ئاۋە ھەموو جۆرە گژ و گیا و دارىکمان رواندوۋە نىر و مى، کہ بە تیکەلى لە يەك بەرى باش ئەدەن بە ئادەمى و لەۋ دارانە دارى بەردارى چەن وینە ھەيە و لە گیاکانا گیای خواردەمەنى چەن جۆر ھەيە چ بۆ ئادەمى و چ بۆ باقى گیانلەبەران و، لە گیاکانا گەلى گیای گولدارى ۋە ھا ھەيە کہ چاۋ لە سەيرى شىۋەيان تىر نابى و، دەماخ لە بىنى خوشيان ماندوۋ نابى.

شەقایق ئەروین لە کۆسالانا	ناز ئەکەن بەسەر سوخمەئالانا
چنور و شەوبۆ بە جیلۋەى جەمال	پى ئەکەن یەخەۋ بەرۋكى شەمال
ئەروا ئەۋ بىتە ئەبا بۆ یاران	دار ئەدا بەسەر عوتوورى شاران
ۋەنەۋشەى پەل دىز، پى شەرم و حەیا	ناز ئەخاتە سەر گولالەى چیا
رىحان بە سوورمەى رەشى قەترانى	شەست پەپ بە زەردىی رووی زەغفرانى
گولباخى باخان سەرپەرەى حەریر	شایاۋ بۆ ئالای تەختگای ئەمیر
ئەرخەۋانى جوان لە رووی سەیوانا	ئەسرین ئەپۆن بەسەر لاوانا
یەك یەك ئەمانە پەرەى دەفتەرن	ستایش خوینى خودای ئەکبەرن
نازك نازاران مەشەرب «نیزامى»	ئەفامن وردىی کەلامى «نامى»

جا ئه‌مانه که باسمان کردن دروستکراوی خودا بوون و، کهس ده‌عوای دروستکردنی
ئه‌وانه ناکا، ده نیشانم بدهن ئه‌و هاوبه‌شانه کافره‌کان برپاریان ئه‌دهن، چیان دروست
کردوو و، چیان لی ئه‌وه‌شیتته‌وه؟ نه‌خه‌یر سته‌مکاره‌کان وان له گومراهیه‌کی ناشکرادا.

﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ اَنْ اَشْكُرَ لِلّٰهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ

لِنَفْسِهٖ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اِلَهَ غَنِيٌّ حَمِيْدٌ﴾

زاناکان ده‌رباره‌ی لوقمان و، کاتی له دایکبوونی و، رشته‌ی نه‌سه‌بی گه‌لنی قسه‌یان
کردوو: بازی و‌توویانه یۆنانی بووه، بازی ئه‌لین: سوودانی بووه. بازی و‌توویانه:
میسری بووه. هه‌ندئ و‌توویانه: له به‌نی ئیسرائیل بووه... به هه‌ر حال ئه‌وه‌ی که
به‌لگه‌ی راست گه‌یانده‌بیتی ئه‌مه‌یه له به‌نی ئیسرائیل بووه و چه‌رخیش چه‌رخه‌ی
په‌غه‌مه‌ریتی هه‌زهره‌تی داوود عليه السلام بووه.

وه گه‌لنی کتیب و نامیلکه ده‌رباره‌ی حیکمه‌تی وتار و کرداری هه‌زهره‌تی لوقمان
نووسراوه. له حیکمه‌ته‌کانی هه‌زهره‌تی لوقمانه ئه‌م باسانه که له‌م چه‌ن ئایه‌ته‌دا به‌یان
کراون.

خودا فه‌رموو‌یه‌تی: ئیمه حیکمه‌تمان دا به لوقمان و ئیله‌امان کرده دلیه‌وه: که
سوپاسی نيعمه‌ته‌کانی خودا بکه و، هه‌رکه‌سێ سوپاسی نيعمه‌ت بکا ئه‌وه سوپاسه‌که‌ی
به‌قازانج نه‌گه‌رپه‌ته‌وه بۆ خۆی، له لایه‌که‌وه پاداشی بۆ ئه‌نوو‌سری له‌سه‌ر ئه‌و سوپاسه
و، له لایه‌کیشه‌وه له‌سه‌ر هه‌ر نيعمه‌ته‌ی سوپاسی بکا خودا نيعمه‌ته‌ی بۆ زیاد نه‌کا.
وه هه‌رکه‌سێ کوفری نيعمه‌ت بکا یا کوفری خودا بکا ئه‌وه زیان له خۆی نه‌دا نه‌ک
له خودا؛ چونکی خودا بێ‌نیازه به‌خه‌لک و، شایاوه به‌وه سوپاسی بکری و، نه‌گه‌ر
یه‌کێ سوپاسی نه‌کا یه‌کیکی تر نه‌یکا و نه‌گه‌ر کهس نه‌یکا ئه‌و زیان ناکا و که‌می
رووی تی ناکا.

«حیکمهت» گه لئی مانای ههیه و، مانای رهسای بریتییه له ههستان به پتویستی زانیاری و کردهوه کاری. واته ههرکه سنی ههرچی پتویست بئی نهوه بزانی و، ههرچی به شهرع جوان بئی بیکا نهوه نهوه که سه «حه کیم»ه.

﴿وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَبْنَىٰ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

باسی نهوه بکه لوقمان کاتی نامۆژگاری کۆره که ی نه کرد پتیی فهرموو: نهی روۆلهی خوۆشه ویستم هاوړئ بۆ خودا بریار مه ده، به راستی هاو بهش بۆ خودا بریاردان سته میکی گه و ره و نا ههواره؛ چونکه نه بئی به «تسویه» له نیتوان که سیکدا که خوی دروستکراوه و هیچ شتیکی پئی نا کرئ و له نیتوان خودایه کی «واجب الوجود» ی وادا که هه موو کائیناتی دروست کردوه.

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَلَدِكَ إِلَىٰ الْمَصِيرِ﴾ (۱۴) وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (۱۵)

نهم دوو ئایه ته له لایه نی خودای ته علاوه وان له بهینی ئایه تی نامۆژگاری لوقمان بۆ کۆره که یا وه کوو جومله ی موخته رهزه له ناو بهینی که لاما. وه بازی له خواوه ته فسیره کان فهرموویانه نهم دوو ئایه ته یش ههر له جومله ی وه عزه که ی لوقمانه و، ته نویلی سیاقیان نه کا.

واته: وه نامۆزگاری ئینسانمان کردووه به خزمه تکردنی باوک و دایکی و، به تایبه تی دایکی که رۆله کهی هه لئه گری به لاوازی له دواى لاوازی؛ چونکی هه تا منداله که له سکيا بچووک بى دایکه کهی ئیشی که متر بى نهگا، وه هه تا گه وره بى رۆژ به رۆژ نهو دایکه لاوازتر نه بى و ئازاری له هه لگرتنیا زۆرتره، وه ماوه ی له شیر برینه وهی به ره سایى له دوو سالدا ته واو نه بى.

وه له م ئایه ته وه ده رنه که وى لاژوو رووی ماوه ی شیردان به مندال دوو ساله و، هه ر شیردانى له ژوو ر نهو ماوه وه بى نهو ته ئسیری له حه رامکردنی خوشک و براهه تى شیریدا نابى.

جا که خودای تهعالا له پاش نهو نهفه رمویت: ﴿أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ﴾ مهعناى له سه ر نهو هیه بى به به ده ل بۆ «بوالديه» به یاسای «بدل الاشتمال». واته نهو نامۆزگاری به حالى باوک و دایکی له سه ر نه مه یه که سوپاسی من و سوپاسی نه وان بکا؛ چونکی نامۆزگاری بۆ چاودێرى باوک و دایک مهعناى ریز لى گرتنیه له به ر نه مرى خودا. وه له مه وه ده رنه که وى نهو رۆله نه بى سوپاسی خودا بکا که دروستی کردووه و، سوپاسی باوک و دایکی بکا له سه ر نهو ته ربییه تیان کردووه به هه لگرتنی ئایینی حه ق و دینی خودا. وه به لگه یشی هیناوه ته وه بۆ شوکری خودا به جومله ی ﴿إِلَى الْمَصِيرِ﴾. واته مادام که نه نجامتان گه رانه وهیه بۆ لای من پتوسته وه کوو سوپاسی باوک و دایکتان نه که ن سوپاسی منیش بکه ن.

وه نه گه ر باوک و دایکت کۆششیان له گه لا کردی له سه ر نهو که شه ریکم بۆ بریار بده ی و تویش نه زانی که نه م داوا راست نییه؛ چونکی که سى له جیهانا نییه شیاوی هاو پیتی من بى، نهو ته وه رگیز ئیتاعه یان مه که؛ چونکی په ی ره وى مه خلوق دروست نییه له کارىکا که عیسیانی خالقی بى. به لام له م حاله یشا هه ر له دنیا دا به

پیاوھتی ھاوڕێتیان بکە و، لە دینا بکەوهره شویتنی کەسێ کە گەراوھتەوھ بۆ لای من، لە پاشان کە مردن و عالەمی بەرزەخ تەواو بوو ھەر بۆ لای من ئەگەرینەوھ، جا ھەوالتان ئەدەمی بە پاداشی ئەو کردەوھێه کردووتانە و، ھەمووی لای من دیارە. وە زاناکان فەرموویانە: دروست نییە ئەوڵاد لە ھیچ گوناھێکا بە گۆیی باوک و دایکیان بکەن، گەورە یا بچووک، وە لەم شویتنەدا کە تەنیا ناوی ئیشرافی بردووە لەبەر ئەوھێ ئیشراف تاوانێکی زۆر گەورەھێ.

﴿يَبْنِيْ اِيْنَهَا اِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِيْ صَخْرَةٍ اَوْ فِي السَّمٰوٰتِ اَوْ فِي الْاَرْضِ يٰٓاَيُّهَا اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ لَطِيْفٌ خَبِيْرٌ ﴿١٦﴾ يَبْنِيْ اَقِمِ الصَّلٰوةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاَصْبِرْ عَلٰى مَا اَصَابَكَ اِنَّ ذٰلِكَ مِّنْ عَزِيْمِ الْاُمُوْرِ ﴿١٧﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْاَرْضِ مَرَحًا اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُوْرٍ ﴿١٨﴾ وَاَقْصِدْ فِي مَشِيِكَ وَاَغْضُضْ مِّنْ صَوْتِكَ اِنَّ اَنْكَرَ الْاَصْوٰتِ لَصَوْتُ الْحَمِيْرِ ﴿١٩﴾﴾

ئەى كۆرى خۆشەوێستم بێ گومان بزانی ئەگەر کردەوھێه کى چاک، یا کردەوھێه کى خراب بە قەى سەنگى دانەى خەردارە بێ بێ و، ئەو دانە خەردارە لە ناو بەردێکدا بێ، یا لە ئاسمانا بێ، یا لە زەویدا خودای تەعالا نامادەى ئەکا و موحاسەبەى لەسەر ئەکا، بە راستى خودا «لەطیف» ھێچ شتێ رێگەى ئیدراک و زانینى ناگرێ، «خەیر» و ناگادارە لە زۆر و کەم.

ئەى كۆرى خۆشەوێستم نوێژەكەت بە باشى بەجێ بێنە و چاودێرى ناداب و ئەركان و كات و شویتنى بکە و، ھەر چاکە بێ پێش چاوت کەوت و ئاگادارى بوویت فەرمان بدە بە کردنى و ھەرکار و کردەوھێه کى ناپەسەند بوو

ئاگادار بووی له سه‌ری نه‌هی لێ بکه و به‌قه‌ی ته‌وانا مه‌نعی بکه، خواه نه‌م مه‌عرووف و مونکه‌ره‌ ببن، یا له‌سه‌ر وه‌ختی بوونابن، وه‌کوو نه‌وه‌ یه‌کنی نه‌یه‌وئ مزگه‌وتی دروست بکا و یه‌کئیکیش نه‌یه‌وئ مه‌نعی بکا، تو فه‌رمان بده به‌یه‌کهم خه‌ریکی کردنی بی و، بلی به‌یارۆی دووهم: واز بینه‌ له‌ به‌ره‌ه‌لستی نه‌و خه‌یره؛ چونکی هیچ یاساین به‌بی نه‌مر به‌چاکه و نه‌هی له‌خراپه‌ ده‌وام ناکا.

وه‌ نه‌گه‌ر له‌یه‌کئیکه‌وه‌ گیرۆده‌ی ئازاری بووی خواه له‌سه‌ر نه‌مر به‌چاکه و نه‌هی له‌خراپه‌ ببن، یا له‌به‌ر هۆیه‌کی تری ئاسمانی یا عه‌رزی بئ خۆت بگه‌ره و به‌هۆی بیر و باوه‌پی ناشیرین و کرده‌وه‌ی ناپه‌سه‌نده‌وه‌ ده‌ست مه‌که به‌ناشووب نانه‌وه‌.

واته‌ له‌سه‌یاره‌دا بووی و گیرۆده‌ بووی به‌شکاندنی ده‌ست یا پیت، هه‌ول بده به‌هه‌ر جوړئ بۆت نه‌کری ئه‌و شکاوه‌ به‌رپه‌ته‌وه‌ جئگه‌ی خۆی. وه‌ نه‌گه‌ر پاش هه‌ولدان ئوستادیکی باشت ده‌ست نه‌که‌وت و ده‌سته‌که‌ت به‌لاری گیرایه‌وه‌ خۆت بگه‌ره و به‌قه‌زای خودا رازی ببه؛ چونکی سه‌بر کردن له‌سه‌ر رووداوی ناهه‌موار له‌و کارانه‌یه‌ که‌ خودا پیتی خۆشه‌ و به‌ریاری له‌سه‌ر داوه‌.

وه‌ هه‌رگیز له‌به‌ر فیز و ده‌مار رووی خۆت له‌ئاده‌میزاد هه‌لمه‌چه‌رخینه؛ خزم بی یا بئگانه، دۆست یا دوژمن، وه‌ به‌گوێه‌ی کات و شوێن رووخۆشی و ناسکی و نه‌رمی له‌گه‌لدا به‌جئ بینه‌ و، هه‌رگیز به‌له‌نجه‌ی بابی بوونه‌وه‌ به‌سه‌ر زه‌ویدا مه‌رۆ؛ چونکی بئ‌گومان خودا ئینسانی به‌فیزی خۆش ناوی، وه‌ نه‌گه‌ر بۆ ئیش و کاری خۆت رینگه‌ت به‌ری، به‌میان به‌رۆ به‌ریدا، نه‌ئه‌وه‌نده‌ په‌له‌ بکه‌ که‌ جوانی روخسارت به‌روا و، نه‌ئه‌وه‌نه‌یش سست به‌رۆ که‌ وه‌کوو ناساغ و دوودل ده‌رکه‌وی. وه‌ له‌کاتی وتاری ئیره‌تیدا ده‌نگی خۆت نزم بکه‌ره‌وه‌ و زیاد له‌ئه‌ندازه‌ی پتوێستی هاوده‌مه‌که‌ت

دەنگ ھەلمەپرە؛ چونکی بێ گومان ناخۆشتەین دەنگ دەنگی زەرەیی گوێدرێژە و زۆریەیی ناسازییەکی لەبەر ھیزی ئاوازییەکیەتی.

﴿أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَئِكَ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٢١﴾﴾

ئایا ئێوە بە عەقڵی خۆتان نازانن کە خودای تەعالا بۆ ئێوەی رام کردووە ئەوەی
وا لە ناسمانەکانا و ئەوەی وا لە زەویدا:

روژ و ئەستێرە بە نوور و پڕتەو بە ھەلسوورانیان بە تەکان و دەو
کاری و ئەکەن سوودن لە بۆتان بۆ رزق و روژی و ژێواری خۆتان

و ئەوە کاتانە وان لە زەویدا ھەمووی ئامادەن لە بۆ ئادەمی ژیری زانیار دەریان بکا،
و ئەو ئاوی رووبارەکان بکەن بە ھەوز و روویان بکەن لە زەوی و زار بۆ کشتوکال و
بۆ باخ و بیستان و بۆ ھەلسووراندنی مەکینەی کارەبای گەورە، بەلام ئەمە خودا
فەرموویەتی لەسەر بناغەی نەزانین و نەتوانین و «زەردالوو بیا گەلوو» نییە؛ چونکی
ھەر زانای توانا شیاوی گەورەیی و سەرۆکییە لە زەوی و ناسمانا.

و ئەو ئایا تەماشای ناکەن خودا نێعمەتەکانی خۆی تەواو کردووە و رزاندوونی بەسەرتانا،
چی نێعمەتی دیاری وەک کوو: ساغی لەش و، زۆری زەوی و ئاو و، مەیدانی کار و
کاسبی و، چ نێعمەتی پەنھانی کە بە چاو نابینرێن وەک کوو: زانیاری و، عەقل و،
نازاییەتی و، غیرەت و... باقی ئەو سیفەتانە کە ئەبن بە ھۆی بەختیاری ئادەمیزاد؟

وه له ئاده‌میزاده نه‌فامی نه‌زان‌دووی وا که موجاده‌له ئه‌کا له ته‌وحیدی خودادا به‌بن زانیاریتیکی شه‌خسی و، به‌بن هیدایه‌ت وه‌رگرتن له ئینسانیتیکی ئاگادار و، به‌بن کتیبیتیکی ئاسمانی دَل رووناک‌که‌ره‌وه. جا ئینسانی خۆی زانا نه‌بی و کاتی له‌لایه‌نی ره‌ه‌به‌ره‌وه پیتی بو‌تری: وه‌ره شوین ئه‌و ئایه‌تانه‌ بکه‌وه که خودا ناردوونی، نه‌لین: نه‌خه‌یر ئیمه شوین ئه‌و بیر و باوه‌ره‌ئه‌که‌وین که باوک و باپیرمان بوویانه و له‌سه‌ری بوون. ئایا هه‌ر شوین ئه‌وه ئه‌که‌ون هه‌رچه‌ن بیشزانن که‌سی شوین ئه‌وانه بکه‌وئ شوینی بانگی شه‌یتان ئه‌که‌وئ؟! جا نه‌گه‌ر شه‌یتان بانگیشیان بکا بۆ سزای دۆزه‌خ هه‌ر به‌گو‌یی ئه‌که‌ن؟ ئه‌گه‌ر عاقل بووناین ئه‌وه‌نده‌ بئ هۆش نه‌ده‌ بوون.

﴿وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾

وه هه‌رکه‌سی نه‌فسی خۆی ته‌سلیمی خودا بکا، به‌م مه‌عنا هه‌موو کارئ به‌ره‌و‌پرووی خودا بکاته‌وه و ته‌سه‌رو‌فاتی دنیا له‌وه‌وه‌ بزانی و، به‌خه‌یالانی رووت دانه‌که‌وئ و، به‌قه‌ی ته‌وانای خۆی بۆ به‌ده‌ست هینانی سوود و دوورخسته‌وه‌ی زیان کار بکا، ئه‌وه به‌راستی ده‌ستی به‌ده‌سته‌ندیکی قایمه‌وه‌گرتووه‌هه‌تا و له‌جیهانا و له‌حالی ژيانا و، نه‌نجامی هه‌موو کارئ بۆ لای خودا ئه‌گه‌ر ته‌وه، واته‌ دروستکردنی نه‌نجامی سوودمه‌ند له‌کاره‌کانی دنیا و دوایی هینانی زنده‌گانی به‌شێوه‌یه‌کی شیرین و وه‌رگرتنی پاداشی باش له‌پاشه‌پۆزا به‌سراوه‌ به‌رحمه‌تی خوداوه «فَن يَرْحَمُ يَرْحَم».

﴿وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزَنكَ كُفْرُہٗٓ ۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾

غَلِظَ ﴿٢٤﴾

وه هه‌رکه‌سیکیش کافر بی به یاسای دین با کوفره‌که‌ی نه‌و دلی تو زویر نه‌کا،
 نه‌وانه بو لای نیمه نه‌گه‌رینه‌وه، جا حیسا‌بیان له‌گه‌ل نه‌که‌ین و کرده‌وه‌یان نه‌کیشین
 و دوا‌یی نا‌گاداریان نه‌که‌ینه‌وه له‌ کرده‌وه و تو‌له‌ی کرده‌وه‌که‌یان؛ چونکی خودا هیچی
 لئ و ن نابین و زانایه به‌و ورده خه‌یالاته که به دلا رانه‌بوورین یا تیا‌یا نه‌میننه‌وه.

﴿وَلِیْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَیَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ
 لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ ﴿۲۵﴾ لِلَّهِ مَا فِی السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ
 هُوَ الْغَنِیُّ الْحَمِیدُ ﴿۲۶﴾﴾

له‌گه‌ل نه‌م کوفر و سه‌سه‌ختی و هاو‌ری بو خودا دانانه‌دا نه‌گه‌ر تو لئیان به‌رسی:
 کئ ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردووه؟ له‌ وه‌لامدا نه‌لئین: خودا په‌روه‌ردگاریانه
 و دروستی کردوون. جا تو به‌فرموو: سوپاس بو خودا که سه‌رکه‌وتین به‌سه‌ر نه‌وه‌دا
 ئیقراریان بی بکه‌ین به‌م راستیه. به‌لکوو زوره‌بیان نه‌مه‌یش نازانن که خودا ناچاری
 کردوون به‌م ئیقراره. جا بو ته‌نکید و چه‌سه‌پاندن: نه‌لئیم: بو خودای ته‌عالایه به‌ ئیجاد
 و ته‌ربیه و زیاد و که‌م هه‌رچی وا له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا، بی‌گومان خودا بی‌نیازه
 له‌ عالم و سوپاسی نه‌کرئ له‌سه‌ر هه‌موو کاره‌کانی.

﴿وَلَوْ أَنَّفَا فِی الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ یَمْدُهُ مِنْ بَعْدِهِ
 سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِذَتْ کَلِمَتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِیزٌ حَکِیمٌ ﴿۲۷﴾﴾

واته نه‌گه‌ر هه‌رچی دار هه‌یه له‌سه‌ر زه‌ویدا هه‌مووی خامه‌ی نووسین بی و،
 ناوی ده‌ریایش نه‌و ده‌ریایه که ده‌وری زه‌وی داوه هه‌مووی مه‌ره‌که‌بی نووسین بی
 و، له‌ پاش نه‌و ده‌ریایشه‌هوت ده‌ریای‌تری وه‌کوو نه‌و بی و هه‌مووی سه‌رف
 بکرئ بو نووسینی زانیاری خودای ته‌عالا نه‌و زانیاریانه ته‌واو نابین و هه‌موویان

نانووسرین. به راستی خودا عیززه تی به جوړیکه هیچ شتی په کی ناخا و پهستی
ناکا و، خاوهن حیکمه ته له ته سه پروف کردنیا له جیهانا.

﴿ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَفَنَسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
بَصِيرٌ ﴾ (۲۸)

دروستکردنی هه مووتان به جارئ و مراندنتان و زیندوو کردنه و هتانه به جارئ
وه کوو نم ته سه پروفانه یه له تاقه که سینکدا؛ چونکی کاتی خواستی له سه شتی بوو
هیچ شتی ناتوانی به رگری بکا، به راستی خودای تهعالا بیسه و بینایه و هه موو
دهنگی نه بین و هه موو رهنگی نه بین.

﴿ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
﴿ ۲۹ ﴾ ذَلِكَ يَأْنِ لِلَّهِ هُوَ الْحَقُّ وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ

الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴾ (۳۰)

نایا تو نابینی یا نازانی که خودای تهعالا له کاته کانی شو نه خاته سه روژ و
له کاته کانی روژ نه خاته سه شو و روژ و مانگی رام کردوه، هه رکا له وان ریگی
خوی نه برئ هه تا واده دیاریکراوی تهواو بوونی دنیا دیتته جئ، وه نازانی که
خودا زانا و ناگاداره بهو شتانه که ئیوه نه یانکه ن؟

نمه هه موو له سه نه و نه ساسه یه که هه خودا حقه و دامه زراوه و لانه چوه
و نه وهی نهو کافرانه بانگیان لی نه کن هیچ و پووچن و، به راستی خودا به رزه
به سه هه موو مومکینیکدا و گه وره یه له عالهمی وجودا و، هه رچی هه یه له جیهانا
وان له ژیر تهوانایی نهودا.

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلُكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾ وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظَّلِيلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُقْنَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾﴾

نایا ته ماشا ناکه ی که که شتی له ده ریادا ره وان نه بی به هوی ئینعام و ئیجسانی خوداوه له گه لئانا که نه سباب و که ره سه ی نه وتانه بۆ ناماده نه کا و، ده ریاتان بۆ رام نه کا هه تا بازی له نیشانه ی گه وره یی و ده سته لات ی خو یتان نیشان بدا؟ به راستی له م که شتی رانییه دا نیشانه له سهر ته وانایی خودا هه یه بۆ هه موو که سی.

وه کاتی که له ده ریادان شه پۆلیکی گه وره ی وا دی به سه ریانا وه کوو باله خانه یی سیه ر بخته سه ریان، بانگ نه که ن له خودا و به نزا و لاله و پارانه وه وه دین و ئیمانیان پاک نه که نه وه له هه موو ده خیله یی و، هاوار نه که ن، هه تا خودا رزگاریان نه کا، جا کاتی رزگاری کردن له وه شه پۆله ترسناکانه و له ده ریا چوونه ده ره وه و گه یشتنه وشکانی، نه وسا بازیکیان له سهر حاله تی میانه ی ریک ماونه ته وه و هه روا له سهر نه و باوه په ی ناو ده ریاکه ن، نه و دوا یان نه چنه وه سهر باره نا هه مواره که ی خو ین که هاوبه ش دانانه بۆ خودا و ئینکاری ته نیایی خودایه، وه له راستیدا ئینکاری نایاتی ئیمه ناکا نه وانه نه بی که زۆر سته مکار و ناسوپاس و پووچن.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَأَخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنِ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٣٣﴾﴾

ئەى ئادەمیزاد خۆتان پيارتیزن لە سزای خودا بە ئیمان هیتان بە خودا و بە ره هبەر و بە تەرکی تاوانه کان و، بە به جی هیتانی پیوستیه کانی سه رشاتان و، بترسن له کاره ساتی رۆژی که له و رۆژه دا هیچ باوک و دایکێ گوی به مندالی خوی نادا و هیچ شتیکی بۆ ناداته وه، هیچ تاوان و زیانیکی لی لانا با و، هیچ رۆله یی شتی بۆ باوک و دایکی ناکا و هیچیان له باتی ناداته وه و شتیکیان لی لانا با، بزانی که به لینی خودا به پاداش بۆ چاک و پاكان و، به تۆله بۆ ناپاكان راسته، دهی با ئەم ژیا نی دنیا به ئیوه بابی نه کا، ماوه یه که - کهم بی یا زۆر - ته واو نه بی، وه با ییتان نه کا به هه وا شه یسانی عالم بابی کهر، پیتان بلێ: خودا تاوان به خشه دهی بۆ خۆتان رابوێرن هه تا نه تان خاته ناو بیڕیکی تاریکی وه هاوه که به چهن بیڕی رووناک نه یینه ده ره وه. ئینسان مادام له سه رده می مندالی و خو شحالییه وه بیڕ و باوه ری راست و نادابی دینی خوی وه کوو نوێژ و رۆژوو واجباته کانی تر فیر بی و، هاو پیتی چاكان بکات نه و بیڕ و باوه ره له دلدا جینی خوی نه گری و هه رگیز لانا چی و رۆژ به رۆژ ته قوا و تاعه ت زیاد نه کا. وه نه گه ر بی به هاو پیی نه زان و نه فام و به دکار و به دبیر نه بی به هاو پیتی شه یتان و شه یتان بابی نه کا و یا هه ر به ته واوی له دین ده رنه چی، وه یا نه گه ر ئیمانه که ی بمینی ئیمانیکی نه وه نده لاواز نه بی سوودی کرده وه ی باش وه رنا گری.

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ
وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (۳۴)

ریوایه ت کراوه: چه رسی کوپی عه مر هات بۆلای چه زره ت ﷺ وتی: که ی دوا یی دنیا دیت؟ وه من تووم وه شان دووه که ی باران نه بارئ؟ ژنه کهم ناوسه

مندالەكەى نێرە یا مێیه و؟ سبەینى من چى ئەكەم و؟ لە كوێدا ئەمرم؟ جا ئەم ئایەتە هاتەخوارە.

وە رىوايەت كراوە لە ئىبنوعمەرەوہ كە ھەزەرەت ﷺ ھەرموویەتى: «مفتاح الغیب خمس» و ئەم ئایەتەى بە شوێندا خوێندەوہ.

واتە: بە راستى خودای تەعالا ئەزانى بە زانیارییەكى دامەزراو كەى قیامەت دادیت و، خودا خۆى باران ئەبارینى و، كاتەكەى ئەزانى و، خودا ئەزانى بەوہى وا لە مندالدانى ژنانا كۆرڤن یا كچن و، ھىچ كەسى نازانى سبەینى چى ئەكا و چ ئیشىكى ئەبى و، كەس نازانى كەى و لە كوێ ئەمرى. بە راستى ھەر خودا زانایە و خەبەردارە. (باوەرمان ھەيە وەھایە).

بزانی! بازە كەسى بە شیوہى رەخنە ئەلین: مودیری «ئەنواى جەوى» ئەزانى كەى باران ئەبارى و، دوكتۆرى خواوەن كەرەسە ئەزانى چى وا لە مندالدانى ژنا و، ھەر پیاویكى موناوب كە كاریكى ھەيە ئەزانى سبەینى چى ئەكا و، گەلنى كەس لە ئادەمیزاد جینگە قەبرى خۆى دیارى ئەكا و لە پاش مردن لەو شوێنەدا ئەنێژرى!

وہلامى ئەم رەخنانە ئەمەيە: مەبەست لە «عیلم» یەقینە كە زانستى جازیمى دامەزراوى رێكى واقیعە، وەكوو چۆن تۆ یەقینت ھەيە بە بوونى خۆت. ھەرۋا عیلم لە عورفى كىتاب و سوننەتا بە عیلمى ئەلین كە ھەمیشە لەگەڵ ئەو كەسەدا بى نەك جارى بى و جارى نەبى.

وہكوو مەبەست لە غەیب ئەوہيە كە جیھازى «كشافە» نەبى كە ئەو مەبەستە پەنھانە بخاتە پێش چاۋ، كە ئەمە زانرا ئەو رەخنانە ھەموویان پوچ نەبنەوہ.

یەكەم: مودیری دائیرەى ئەنوائى جەووى خواوەن گومانە نەك خواوەن یەقین و، گەلنى جار ئەو بەیانە ئیدەن بە راست دەرنەچى. وە دوكتۆر بە جیھازەكەى كەشفى

ناوسکی ژن نه کا نازایه به بئی جیهاز بزانی چی واه سکیا! وه کابرای فه رمانبهر ههر به گومان نه زانی سبهینی چی نه کا، نه نا گهلی جار ناگاته سبهینی و نه مرئ. وه نه و کهسه ییش که نه زانی له کویدا نه مرئ یا نه نیژرئ، نه وه به کهم زانسته که ی گومانه و به قین نییه و، دووهم نه گهر به قین بئی خوئی نازانی و له لایه نی غه بیه وه ناگادار کراوه و، زانین و ناگادار کردن جیاوازیان زوره.

که خوا پئی وتی: نه و شته وایه	که ی عیلمی غه بیی له لای تودایه؟
برام بزانه، نه وه ی زانیاره	به مهرچی ره فتار باش به ختیاره
عیلم زانسته، نه وه ی ته سدیقه	چوار به شه، نه مه ییش له سهر ته حقیقه:
زه نه: به مانا گومانی ئینسان	ته قلیده: یانی پهیره ی که سان
«جه هلی موره ککه ب»: زانستی وایه	نه نه سلئ هه یه و، نه سوود، نه پایه
به شی چواره مین ناوی «به قین»	ئینسان به به قین دلئ نه مینه
به قین به شتئ که ئاشکرایه	سه هله و ئاسانه له م رووی دنیایه
به وه ی په نهان بئی پتویسته ده لیل	پیاوی بئی ده لیل داماو و زه لیل
خوا یارمه تی دا ده لیل ده س کهوت	له ربئی مه قسوودا نه پوئی به سه رکهوت
نه لئئ: نه م دنیا سهر به ئیمکانه	بوون و نه بوونی نه جزای به کسانه
ههر شتئ وابئی بئی خالیق نابئ	به رووی حه قیقه ت نه بئی هه روا بئی
نه و شته ریگه ی ده لیلی نییه	له مه علوماتی به شی «غه بیی» به
وه کوو: مودده تی مانه وه ی جیهان	وه کوو: حالئ بوون له سیری په نهان
وه کوو: نه وزاعی نه نجامی عالم	وه کوو: به خت و «حظ» بو به نی ئاده م
نه م غه بیه ته نیا له لای خودایه	ههر نه و به م غه بیه داناو زانایه
هه رکه س به بارئ بئه سهر گومان	نالئین عالم به به غه بیی و په نهان
زه نه قایله راست بئی یا درؤ	ده لیلی نییه بو من یا بو تو

کابرا بە جیهاز مندال ئەناسی
 ھەرکەسن سکی دایکی ھەلدەرئ
 ئەگەر ئەنیا و پیغەمبەرەکان
 یا ئەولیا ئی لەسەر سەفای حال
 کە ی ئەم کەسانە «عالم الغیب» ن؟
 خودا بە ئیحسان تەعلیمیان ئەکا
 عیلم ئەو یە زاتی و دائیم بی
 کاسە ی دراوسی روژی بۆت نەھات
 «مفاتیح الغیب» لە لای خودایە
 بە ئی ھەر دلی وینە ی بلوورە
 چرا ھەلکرا لە بۆ خواوەن چاوە
 ئیتەر وەر بگرە تەعلیمی «نامی»

بۆچی لەم کارە سەرت ئەماسی؟
 ئەزانئ کچە یا شیرە کوڕئ
 شتیکیان زانی لە دەوری ئیمکان
 ئیلھامیکی کرد خودای پر کەمال
 کە ی دانای سیری دەریای بی رەبین؟
 چەن سیرئکی غەیب تەسلیمیان ئەکا
 لەگەڵ خواوەنیا بە حق قائیم بی
 عەیاڵ بە برسی ئەکەون لە لات
 ھەر ئەو بە غەیبی عالەم دانایە
 بە نووری عیلمی خودا پر نوورە
 دانە ی جەواھیر مەکشووفن تەواو
 خۆت مەھاوێرە ناو ریزی عامی

سووره تی سه جده، له سووره ته مه ککه یییه کانه، ئایه ته کانی "۱۶" تا "۲۰" نه بئی،
 "۳۰" ئایه ته، له پاش سووره تی «مؤمن» هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الْم ۱﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۲﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِنْ نَذِيرٍ
 مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿۳﴾

نهم سووره ته پیروزه بریتیه له کتیبکی نیراو له لایه نی پهروه دگاری جیهانه وه
 که بۆ ئه وه ناشی گومان رووی تی بکا، له بهر ئه وه نه له له فزه کانیانیا نو قسان هه یه و
 نه له مه عنایانا شتی نامه عقوول و نامه قبوول هه یه لای ئه وانه که خاوه نی عقول و
 شوعووری ساغن.

یاخود نهم سووره ته کتیبکه نیراوه له لایه نی پهروه دگاری جیهانه وه به بئی گومان،
 یانی هیچ گومان نییه له وه دا که له لایه نی خودا وه هاتوو ته خواره وه. یا خهیر ئه و
 کافره بئی ده ماخانه ئه لئین: موحه مه ده هه لی به ستوو و به پیچه وانه ی واقعیه وه ئه لئ
 که لامی خودایه! جا دوور بکه وه ره وه له م بیره تاریکه و بزانه نهم قورئانه که لامیکی
 حقه و له لایه نی خودای تۆوه نیراوه بۆ ئه وه که گه لیککی وه های بئی بترسینی که

له پیش تودا هیچ ترسینه‌ریکی تر نه‌هاتووِه بۆ لایان بیان ترسیننِ له سزای رۆژی قیامت، به هیوای ئه‌وه‌ی که ریگه‌ی راست و ئیسلامیه‌ت بگرن.

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِّنْ دُونِهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

خودای ته‌عالا خودایه‌کی وایه که ئاسمانه‌کان و زه‌وی و مابه‌ینی زه‌وی و ئاسمانی له نه‌بوونه‌وه دروستکردووِه و هیناونه‌یه‌ته بوون له ماوه‌ی شه‌ش رۆژا. وه له پاش ئه‌مه ئیستیلای کرد به سهر عهرشدا که له ژوور ئاسمانه‌کان و زه‌وییه‌وه‌یه و، بئجگه له‌و خودایه هیچ تکاکار و یارمه‌تیده‌ری بۆ ئیوه نییه بۆ کاتی نه‌هاتی دنیا یا رۆژی قیامت، ئایا هیشتا ئیوه بیر ناکه‌نه‌وه؟

﴿يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ

خودای ته‌عالا وه‌کوو خه‌لقی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و مابه‌ینی ئه‌وانی کردووِه هه‌روا ته‌دبیری ئه‌و ئیشانه‌یش ئه‌کا که له‌سهر قه‌زای ئه‌و پێویسته بکرنن له ئاسمانه‌وه هه‌تا زه‌وی، واته فریشته‌ی مه‌ئمووری تایبه‌تی ره‌وانه ئه‌کا له‌گه‌ڵ ئه‌و ئیشانه‌دا له ئاسمانه‌وه هه‌تا زه‌وی و، هه‌موویان به‌جێ دیتن و، پاش ته‌واو کردنی ئیشه‌کان ئه‌و فریشته له ئاسمانه‌وه ئه‌گه‌ر پێته‌وه بۆ زه‌وی و سه‌ره‌که‌وئ تا ئه‌گاته ئه‌و شوینه که خودای ته‌عالا بریاری داوه بۆ ئه‌و فریشته مه‌ئمووره «مدبر»انه، وه ئه‌م سه‌ره‌که‌وتن و دابه‌زینی فریشته مه‌ئموورانه له رۆژیکدایه که ئه‌ندازه‌ی هه‌زار ساله له‌و سالانه ئیوه حسینیان ئه‌که‌ن و ئه‌یان ژمێرن.

خؤلاسه‌ی که لام خودای ته‌عالا وه‌کوه له‌سه‌ر خواستی خؤی کائیناتی دروست کردووه. وه عهرش و کورسی و له‌وح و قه‌له‌م و ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردووه. وه هایش له‌عیلمی نه‌زه‌لی خؤیا برپاری نیش و کاری نهم کائیناتیه داوه که نه‌وه‌ی بی‌گیانه چی به‌سه‌را دیت و، نه‌وه‌ی گیانله‌به‌ری بی‌عه‌قله چی نه‌کا و، نه‌وه‌ی عاقله کرده‌وه و نه‌حوالی ئیختیاری و غه‌یره ئیختیاری چۆنه، هه‌روا گه‌لی فریشته‌یشی که به‌ناوی «مدبرات» له‌قورئانا ناویان‌براوه ناماده کردووه بۆ نه‌وه له‌سه‌ر یاسای برپاری خودای ته‌عالا له‌و شوینه‌دا که ناماده‌ن تیایا دینه‌خواره‌وه له‌گه‌ل نه‌و کار و باره‌دا له‌ئاسمانه‌وه هه‌تا زه‌وی و ئیشه‌کان نه‌که‌ن که جی‌به‌جیان کرد سه‌رنه‌که‌ونه‌وه بۆ شوینی خؤیان. هه‌موو نهم داپه‌رپن و سه‌رکه‌وتنه له‌روژیکدایه که به‌حسبی ئیمه نه‌گه‌ر به‌عاده‌ت هاتوچؤی تیدا بکری میقداری هه‌زار ساله. واته‌نیوه‌ی بۆ نوزوول و نیوه‌ی بۆ عوروج. «والله اعلم».

﴿ذَٰلِكَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦﴾ الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ، وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ﴿٧﴾ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٨﴾ ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُّوحِهِ ۖ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾﴾

نه‌و خودایه که ته‌دبیری نه‌مری عالم نه‌کا خودایه‌که زانایه به‌هه‌رچی په‌نه‌انه له‌ئیمه و هه‌رچی دیارییه بۆ ئیمه، خودایه‌کی خاوه‌ن عیززه‌ت و خاوه‌ن ره‌حمه‌ته، نه‌و خودایه که هه‌ر شتیکی دروست کردووه باشی دروست کردووه و، به‌دییه‌نانی ئینسانی له‌قور ده‌س پئیکرد و په‌یکه‌ری یه‌که‌م ئینسانی دروست کرد و، فه‌رمانی دا به‌فه‌رمانی «کن فیکون» و له‌لایه‌نی خۆیه‌وه گیانی کرا به‌به‌را و، پاش ماوه‌یی

خیژانه‌کیشی له نه‌فسی خۆی دروست کرد، جا بوون به دوو که‌سی عاده‌تی،
 نه‌مجار رشته‌ی ئیجاد گۆرپاوه‌کوو خودا نه‌فه‌رمویت. له پاش نه‌مه نه‌ته‌وه‌ی ئاده‌میزادی
 برپار دا له ماده‌یه‌کی په‌یدا بوو له ئاوی ئینسانه‌کان که ئاوێکی سووک و بی‌نرخه.
 پاش نه‌وه به ته‌واوی نه‌جزای نه‌وه نه‌سله‌ی ریک‌خست و فووی پیا کرد له نه‌سله‌ی
 رو‌حیکه‌وه که وا له قه‌به‌زه‌ی قودره‌تا و، گوێ و چاو و دلی بو دروست کردن، که‌چی
 که‌می جار سوپاسی نه‌وه خودا خواهن نيعمه‌ته نه‌که‌ن.

﴿وَقَالُوا أَإِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ
 كَافِرُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ يَنفِقَكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ
 تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾﴾

نه‌وه کافرا نه‌لین: ئایا ئیمه کاتێ له زه‌ویدا ون بووین، واته مردین و نیژراین له
 گۆرا ئایا ئیمه دووباره دروست کردنیکی تازه‌مان به‌سه‌را دیت؟ نه‌مانه کافرن و
 باوه‌ریان به‌گه‌شتن به‌خودا و پاشه‌پۆژ نیه.

تۆ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست به‌فه‌رموو: فریشه‌ی مه‌ئمووری مردن گیانتان
 نه‌کیشی و پاش نه‌وه نه‌گیرینه‌وه بو لای خودای خو‌تان.

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا
 وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٢﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا
 كُلَّ نَفْسٍ هُدًىٰهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ
 وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٣﴾ فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا
 نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾﴾

ئەى خواوەن چاوا! ئەگەر چاوت لى ئەبوو خەلکى راوەستاوى سارای حسىت ئەبىنى لەو کاتەدا کە تاوانبارەکان لە حوزوورى خودای خوینا سەریان داخستوو و هاوار ئەکەن و ئەلین: پەرورەدگارا چاومان کەوت بە هەرچى وەعدەت پىداوو و بیستمان کە تۆ تەسدىقى پىغەمبەرەکانت کرد لەگەیاندى فرمانى خودادا، ئەى پەرورەدگارى میهرەبان بمان گىرەو بۆ دنیا هەتا کردەوێکى باش بکەین، ئىستە ئیمە باوەرمان بە راستى ئىسلام هەیه، جا ئەگەر لەو رۆژەدا ئەوانەت چاوی بکەوتایى ئەو شتىکی زۆر نابارت ئەبىنى. پەنا بە خودا!

جا خودای تەعالا بۆ دلدانەوى حەزەرە عليه السلام ئەفرەمۆیت: ئەگەر ئیمە خواستمان ببوایى هەرکەسێ هیدایەتى خویمان ئەداى و شارەزیمان ئەکرد بە جۆرى کە بە ناچارى ملی راکیشایى بۆ پەپرەوى فرمانى ئیمە. بەلام وام ئەکرد لەبەر ئەو کە قسە لە منەو دەرچوو کە دۆزەخ پڕ ئەکەم لە پەرى و ئادەمیزاد هەموویان. ئەمەیش لەسەر ئەو ئەساسەى کە خۆم تەوانای چاکە و خراپەم داو بە هەموو عاقلێ و ئەتوانی بە ئارەزووى خۆى چاکە بکا یا خراپە بکا، وە ئەیشزانم کى توانای خۆى بۆ چاکە سەرف ئەکا ئەو کردوومە بە بەهەشتى و، کیش توانای خۆى بۆ خراپە سەرف ئەکا ئەو کردوومە بە دۆزەخى، مادام ئەو توانام داو بە هەردوولا و بەشتیکیان لە خراپەدا بە کارى دینى ئیتر بۆچى من بە زۆر وەرى بگێرم بۆ چاکە کردن؟ دەى وازم لى هێنان هەتا لەسەر ئارەزووى خویمان ئىشى خویمان تەواو بکەن.

جالە رۆژى خويا پىيان ئەلین: دەى بچێژن سزای دۆزەخ بە هۆى ئەووە گەشتن بە ئیمەتان لەم رۆژى حیسابەدا لە بیر چوو بوو، ئیمەیش مامەلەیک لەگەل ئیوهدا ئەکەین وەك ئەو وەبى ئیوهدان لە بیر چوو بى، سزای درێژخایەن بچێژن بە هۆى ئەو کارە نابارانەو لە دنیادا ئەتانکردن و بە هۆى ئەو بیرە نابارانەو بووتان.

﴿ إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾ نَتَجَافَى جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿١٦﴾ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾ ﴾

نه وهك نیمان دینی به نیمانی تهواوی رهسای داگیرکهری روح و دل به نیاتنی نیمه، نهو که سانه نه بی کاتی که په ندیان دادرا به خویندنه وهی نهو نایه تانه، نه که ون به سر ته ویلاو ناوچاوی پاکیان ته سخت دانه نین له سر زهوی و دلی روناکیان نه که نه وه بو پرته وی رحمه تی خودای بهرز و نهوی و، به دل و دم ته سببحات و ته نزیهاتی خودا نه که ن له که می له گهل ستایشی نهوا بهو جوړه که شیایو نینسان بی و، نهوان به که م و زور خوریان به گه وره ناگرن به رابه ر به وه رگرتنی فه رمانه کانی خودا له ته رکی حه رام و فیعلی واجباتا.

ته نهشتیان و لهشیان بهرز نه که نه وه و له جینگهی گهرم و نه رمی نوشتیان هه لئه سن بو شهو نویتز و بو لاله و پاله و سکالا له ده رگای نهو پهروه ردگاری خو یانه دا که سوود و زیانیان و دنیا و قیامه تیان و بهرزی و نرمیان و ژیان و مردنیان و پایه و مایه یان هر له وه وه نه زانن و بهس. وه نه مه یش بو نه وه نه که ن له بهر ترس له قاری خودا و هیوای که ره م و کاری، وه نه وه یش کردو و مانه به روژی نهوان، له ریگهی خودادا سهرفی نه که ن. جا نه م تاقمه ثاده میزاده که س نازانی به وهی له غه ییه وه بو یان ثاماده کراوه لهو شتانه که نه بن به هژی دلخوشی و شادمانییان، وه لهو ثاماده کراوانه که پاداشی خیری نهوانه له سر نهو کرده وه باشانه که نه یان کردن.

﴿ أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾ أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوٰی نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَأَمَّا

الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوِيَهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهِ تَكْذِبُونَ ﴿٢٠﴾

نایا که سى که خاوهن ئیمان بى به شیوهی مه شروع وه کوو یه کیکه کافر بى و له دائیره ی ئیمان ده رچوو بى؟ نه، نه، نه مانه وه کوو یه ک نین؛ نه ویان نه مره له بهه شتا و، نه میان هه تا هه تایه له دۆزه خدایه. جا نه وانه خاوهن ئیمانن و کرده وه ی باشیان هه یه به یاسای دین نه وه بۆ نه وانه «جنات المأوی» واته ماوا و نیشتمانی که بریتین له چهن بهه شتی و نهو بهه شتانه کراون به شوینی ئاسایشیان به هو ی نهو کاره باشانه وه نهوان نه یانکردن. وه نهو بهه شتانه وه کوو شتیکی وهختی وایه به پهله بۆ میوان ناماده نه کری و، له دواییدا شتی زۆر باشتری بۆ ناماده نه کری، نه مانیش بهه شته کان وه کوو شته وهختیه کانه و رژاندنی رهحمه تی خودا جار به دوا ی جارا و زیاره تی دۆست و خو شه ویستان له در یژایی رۆزگارا و، لیکای زاتی باری تهعالا نه مانه نه بن به نیعمه ته گه وره کان بۆ یان.

وه نه وانه ییش که له ئیمان و دین ده رچوون نه وه شوینیان ناگری دۆزه خه به در یژی کات، هه رکاتی خواستیان وایی بینه ده ره وه لهو ناگره سووزه نده یه نه خه رینه وه ناوی به پاله په ستۆ و، له لایه نی مه نمو وره کانه وه پینان نهوتری: بچیژن سزای ناگری دۆزه خ، نهو سزا که له دنیا دا باوه رتان بى نه ده کرد.

﴿وَلَنَذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ ﴿٢١﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْقِمُونَ ﴿٢٢﴾

وه ئیمه له م ژیا نه دا بهو کافرا نه نه چیژین له سزا سوو که که نه ک سزا گه وره که؛ چونکی هینشتا نه م کاتی نه ها تو وه، به هیوا ی نه وه که نه مانه له بیز و باوه ری نابار و

کرده‌وی ناهه‌موار بگه‌پرتنه‌وه و ده‌سبه‌ردار بین. بین بزنان کئی سته‌مکارتره له که‌سئ که ناموژگاری بکری به نایاتی خودای خوی و نه‌و پشتی لی هه‌لکا و گوئی نه‌داتی؟ نازان نه‌وانه که خویان تاوانبارن و ئیمه‌یش توله له تاوانباران نه‌سینینه‌وه.

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِّنْ لِّقَائِهِ ۖ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٢٣﴾ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُم يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾﴾

وه به راستی کیتابی ته‌وراتمان دا به موسا و توش هیچ دوودل مه‌به له‌و کیتابه‌دا که بۆت دیت بۆ به‌یانی بیر و باوه‌ر و فه‌رمان و یاسا و پیوستی دین. یاخود دوودل مه‌به له‌وه‌دا که نه‌و کیتابه‌ بۆ موسا هاتووه و پیگه‌یشتووه. وه نه‌و کتیی موسامانه کرد به هوی شاره‌زا کردن بۆ به‌نی ئیسرائیل و، چهن پیشه‌وامان له‌و گه‌له‌دا دروست کرد که خه‌لکیان شاره‌زا نه‌کرد له‌سه‌ر فه‌رمانی ئیمه، له‌به‌ر نه‌وه که خوگر بوون له‌به‌ر باری نازاری دوژمنانا و، خوگر بوون به‌رابه‌ر به‌ نه‌زان و سه‌رسه‌ختانی به‌نی ئیسرائیل و، توانیان ته‌ورات بگه‌یه‌ننه‌ میتشکی وشکی نه‌و کۆمه‌له‌ ئاده‌میزاده. وه نه‌و پیشه‌وایانه له‌ گیانی خویانا باوه‌ری ساغیان به‌ نایاتی ئیمه‌ هه‌بوو؛ چونکی پیشه‌وا نه‌گر خوی باوه‌ری به‌ دینه‌که‌ی خوی پته‌و نه‌بی نه‌وه نه‌و په‌ند و ده‌رسه‌ دای نه‌دا ناگاته‌ گیان و دلی گه‌له‌که‌ چونکی:

وتار ده‌نگه‌که‌ی به‌ گوینچه‌که‌ نه‌گات به‌لام ماناکه‌ به‌ دل کار نه‌کات

وه به راستی په‌روه‌ردگاری تۆ حوکم نه‌دا له‌ به‌ینی نه‌و به‌نی ئیسرائیلیانه‌دا، یا له‌ به‌ینی نه‌م کافرانی چه‌رخه‌ی خوته‌دا له‌و باسانه‌دا که جیاوازیان هه‌یه‌ تیا‌انا.

﴿أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ﴾ (۲۶) ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا نَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَمُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ﴾ (۲۷)

ئایا ئەم کافرانە شارەزا ناکا بۆ ھیزی تەوانایی و تۆلەسەندنەوێ من ئەمە کە گەلی لە خەلکی چەرخی پێشووە کانیان بەرباد کرد، کە ئیستە ئەمان بە پێ ھاتوچۆ ئەکەن و بە شوینە کانیان ئەگەرین و کەلاوە و شوینە وارە کانیان ئەبینن؟ بە راستی لەم کارەدا نیشانە و بەلگە گەلی زۆر ھەیە لەسەر ھیز و دەستەلاتی ئیمە، ئایا ئەم دەرسانە نابێسن بە بیستنی کە پەندی لێ وەر بگرن؟

یاخود ئایا نابینن کە ئیمە ئاوی ئاسمان ئەنیرین بۆ سەر زەوی کە گیاکە ی دوور راوە تەو و پتوستان ھەیە بە ئاو بۆ ئەو جارێکی تر برویتەو، جا ئیمە کشتی وای لێ دەرئەکەین ئازە کانیان لێ ئەخۆن و، بۆ خویشیان ھەر بەکەلکە و لێ ئەخۆن؟ ئایا ئەمانە چاویان نابینن و دەشت و سارا تەماشاناکەن تا باش لەم مەبەستە تێ بگەن؟

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (۲۸) ﴿قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيْمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ﴾ (۲۹) ﴿فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرِ إِنَّهُمْ مُنْتَظَرُونَ﴾ (۳۰)

کافرەکان بە گالەووە بە موسولمانەکان ئەلێن: ئەگەر راست ئەکەن ئەم فەتح و سەرکەوتن و پیروزی تانە کە ی ئەبێ و بۆ کە ی؟ تۆ ئە ی خوێشەو یست بفرموو: لە

روژی فه‌تح و سه‌رکه‌وتندا ئیمان سوود نادا به کافره‌کان و ئیتر مؤلّه‌ت نادرین،
 ئیسته ئیمان بینن باشتره، که مادام نه‌وانه وه‌ها چه‌قه‌چرۆ و سه‌سه‌ختن وازیان لی
 بیننه و گوئیان پین مه‌ده و چاوه‌پوانی یارمه‌تیدانی خودا بکه، به راستی نه‌وانیش
 چاوه‌پین بۆ نه‌وه که سه‌رکه‌ون به‌سه‌رتا. وه «إن شاء الله» هه‌ر تو زال و سه‌رکه‌وتووی
 له مه‌یدانا.

سووره تی نه حزاب، له وانه یه له مه دینه هاتووه ته خواره وه، "۷۳" نایه ته،
دوای سووره تی نالی عیمران هاتووه ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿بَيَّأَتْنَا النَّبِيَّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِغِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢﴾﴾

ریوایت کراوه، که نه بووسوفیان و عه کره مه ی کورې نه بووجه هل و «ابوالاعور» ی
سه له می له کاتی هودنه و سولج له گه ل حه زره تا ﷺ هاتن بو مه دینه ی مونه ووه ره
بو خزمه تی حه زره ت و عه بدوللای کورې ثوبه یی و موخته بی کورې قوشه یر و
جه دی کورې قه یسیان له گه لا بوو.

جا نه بووسوفیان وتی: نه ی موحه ممه د تو باسی بته کانی ئیمه مه که و بلئی نه وانیش
حه قی تکایان هه یه، ئیمه یش واز له تو دینین له گه ل خودای خو تا. جا نه م نایه تانه
هاتنه خواره وه.

نه لئی: نه ی خاوه نی پایه ی پیغه مبه ری له خودا بترسه و په یره وی نه و کافرانه مه که
که له مه که موه هاتوون و، نه و مونا فغانه که له مه دینه دا بوون به هاوړتیان و قسه ی

نه‌وانه وهرمه‌گه، به راستی خودای تو زانایه به هه‌موو حالئ و خاوه‌ن حیکمه‌ته له کاره‌کانیا.

وه شوین نه‌وه بکه‌وه که به وه‌حی له لایه‌نی خودای خوته‌وه بوته‌دی، به راستی خودا ناگاداره به‌وه‌ی که ئیوه نه‌یکه‌ن.

﴿تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا﴾

وه ئیعتیما‌د بده له‌سه‌ر خودای خوت و خودا به‌سه‌ بو نه‌وه پشتی پئ بیه‌سری و ئیعتیما‌دی بکرته‌سه‌ر.

﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّنْ قَلْبَيْنِ فِيْ جَوْفِهِۦٓ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ﴿٤﴾ أَدْعَوْهُمْ لِأُبَّائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوآ أَبَاءَهُمْ فَلَاخُونَكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوْلَايَكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِۦٓ وَلَكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥﴾ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولَآءِ الْأَرْحَامُ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَن تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَآيَكُم مَّعْرُوفًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾﴾

ریوایه‌ت کراوه که ئینوعه‌باس (ﷺ) عه‌ریان کرد: تو چی نه‌ئیت له هوی نه‌م نایه‌ته‌وه که خودا فه‌رموویه‌تی: ﴿ما جعل الله لرجل من قلبین؟ نه‌ویش فه‌رمووی:

روژی حەزەرەت ﷺ هەستا نوێژی کرد و لە نوێژدا سەھوێکی بەسەراھات، لەویدا یەکی لە موناqqەکان - کە لە پشtiەو نوێژی ئەکرد - وتی: تەماشاکەن موھەممەد دوو دلی ھەیە؛ دلیکی وا لەگەڵ ئیمەدا و، دلیکی لەگەڵ خویانا، بۆیە وا سەھوی کرد لەم نوێژەدا! جا ئەم ئایەتە ھاتە خوارەو.

وہ ریوایەت کراوہ لە ئینوعومەرەوہ ﷺ: کە زەیدی کورپی حاریسە - ئازادکراوی حەزەرەت ﷺ - ھەر بانگمان ئەکرد «زەیدی کورپی موھەممەد» ھەتا ئەم ئایەتە ھاتە خوارەو: ﴿أَدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ جا ئەوسا بانگمان کرد «زەیدی کورپی حاریسە».

وہ ریوایەت کراوہ لە ئەبووھورەیرەوہ ﷺ لە حەزەرەتوہ ﷺ فەرموویەتی: ھیچ خاوەن ئیمانی نییە ئیلا من نزیکتر و دلسۆزترم بۆ ئەو لە ھەموو کەس لە دنیا و لە قیامەتا، ئەگەر ئارەزوو ئەکەن بخویننەوہ: ﴿النبي أولى بالمؤمنين من أنفسهم﴾ کە فەرموودە ی خودایە و نەسە لەوہدا کە وتمان، جا ھەر موسولمانی مالتیکی لە پاش بەجی ما با عەسەبە و کۆمەڵی ئەو بیەن ھەرکەسی ھەن، وە ئەگەر قەرزی بەجی ھیشت یا مندالی وردی بەجی ھیشت با پین بۆ لای من ھەتا قەرزەکە ی بۆ بدەمەوہ و مندالەکانی بۆ بەخێو بکەم؛ چونکی من گەورە و یارمەتیدەری ئەوانم.

جا خودای تەعالا فەرمووی: خودا بریاری نەداوہ بۆ ھیچ پیاوی دوو دلی بی. وە لەو روژەدا کە ئەو سەھوہ بەسەر پیغەمبەرا ھاتوہ لەبەر ئەوہ نەبووہ دوو دلی بووہ و دلیکیان لە لای خۆی بووہ و دلیکیان لە لای خزم و کەسی خۆی، وەکوو یارۆی موناqq و توویە، بەلکوو لەبەر ئەوہ بووہ کە خودا سوژدە ی سەھو تەشریع بکا بۆ ھەرکەسی کە لە نوێژا سەھو بکا. وە ئەویش کە لە ناو عەرەبا مەشھوور بووہ پیاوی زۆر ھۆشیار دوو دلی ھەیە وەکوو وتوویانە بە «مەمر» یا خود بە «جەمیل» کورپی ئەسەدی فیھری «ذوالقلین» ئەسلی نییە.

وه خودای ته‌عالا برپاری نه‌داوه نه‌و ژنانه که زیهاریان له گه‌لا نه‌که‌ن دایکی ئیوه بن، واته پێیان نه‌لێن «أنت علیّ کظهر أُمی» یانی تو بۆ من وه‌کوو پشتی دایکم وه‌های، وه‌کوو چۆن سواری دایکی خۆم نابم ئیتر سواری تویش نابم. ئەم قسه له عاله‌می جاهیلییه‌تا به ته‌لاق دانراوه، به‌لام له ئیسلاما حوکمی گۆرپراو که‌سی نه‌و له‌فره بلی ژنه‌که‌ی لی حه‌رام نه‌بی هه‌تا: یا به‌نده‌یی نازاد نه‌کا، نه‌گه‌ر به‌نده نه‌بوو – وه‌کوو له‌م چه‌رخه‌دا – نه‌بی دوو مانگ به‌رپۆژوو بی، نه‌گه‌ر نه‌خۆش بوو دوکتۆر مه‌نعی رۆژوو ی لی کرد خۆراکی شه‌ست گه‌دا بدا یه‌کی مشتی گه‌نم.

وه نه‌و که‌سانه ئیوه نه‌یانگر نه‌ خۆتان و نه‌یانکه‌ن به‌ کۆری خۆتان خودا نه‌یکردوون به‌ کۆری ئیوه، ئەم قسه که نه‌لێن نه‌وانه کۆری ئیمه‌ن قسه‌یه‌که له دهم دهر نه‌چی نه‌ک له دڵ، وه حه‌قیقه‌تی واقعی نییه و، خودای ته‌عالا شتێک نه‌فه‌رموێت که حه‌قیقه‌تیکی عه‌ینی موتابیق بۆ واقع بی، وه خودا ئیوه شاره‌زا نه‌کا بۆ ریگه‌ی راست که نیسه‌تدانی ئینسانه له باوکی واقعی خۆی.

وه نه‌و که‌سانه که کردووتان به‌ کۆری خۆتان به‌ ناوی باوکیانه‌وه بانگیان بکه‌ن نه‌وه موافیقی حه‌قه به‌ لای خوداوه. جا نه‌گه‌ر باوکه‌کانیانتان نه‌نه‌زانی نه‌وه براتانن و به‌ برا بانگیان بکه‌ن و، دۆستی ئیوه‌ن به‌ که‌لیمه‌ی «خۆشه‌ویستم» بانگیان بکه‌ن. وه تاوانتان له‌سه‌ر نییه له‌وه‌دا که پێش ئەم نه‌هیه به‌ ناوی غه‌یری باوکی خۆیا نه‌وه بانگتان کردوون، یا خود له‌ پاش نه‌هیه‌که به‌ هه‌له‌ بیت به‌ ده‌متانا. به‌لام گوناح وا له‌وه‌دا که به‌ عه‌مدی دڵتان بی، وه خودای ته‌عالا تاوان به‌خس و میهره‌بانه، نه‌گه‌رنا له‌ سه‌ر هه‌له‌که‌یش سزای نه‌دان.

موسلیم و بوخاری و ترمزی و نه‌سائی و غه‌یری نه‌وانیش ریوایه‌تیان کردووه له ئیبنوعومه‌ره‌وه (رضی‌الله‌عنهم): که زه‌یدی کۆری حاریسه به‌نده‌ی حه‌زه‌ت (رضی‌الله‌عنهم) بوو، هه‌ر

بە «زەیدی کۆری موحەممەد» بانگمان ئەکرد، هەتا ئایەتی: ﴿ادعوهم لآبائهم...﴾ هاتەخوارەو، لەویدا حەزەرەت ﷺ فەرمووی: تۆ زەیدی کۆری حاریسە ی کۆری شەراحیلی.

وێ رووداوی ئەم زەیدە وەکوو «ابن مردویه» لە ئێبنوعەباسەو رێبایەتی کردووە ئەمەیه: ئەلئی: زەید بەسەردان هاتبوو بۆ لای خالۆکانی کە کورانی «معن» لە کورانی «سەعل» لە ھۆزی «تەی» بوون، لەویدا شەپڕی قەوما و ئەو ھۆزە تالان کران و، زید پتووە بوو بردیان و دواپی ھینایان بۆ بازاری «عوکازە». جا رۆژی حەکیمی کۆری حەزامی کۆری خوەیلد روشت بۆ ئەو بازارە شت بکڕی و خەدیجە ی خیزانی حەزەرەت ﷺ پتی وت: ئەگەر بۆت رێکەوت غولامیکی قسەخۆشی عەرەبیم بۆ بستیە. جا کاتی حەکیم گەیشتە ئەو شوێنە کە غولامیان تیا ئەفروشت زەیدی چاو پێکەوت و زۆر لە لای جوان بوو، جا کۆری و بردیەو بۆ مەککە و دوا ی ماندوو حەسانەوێ بردی بۆ لای پوورکی، کە خەدیجە بوو، عەرز ی کرد: ئەگەر ئەتەوێ ئەوا غولامەکەم بۆ کۆری، کاتی خەدیجە چاوی پتی کەوت پتی خۆش بوو لە حەکیمی وەرگرت.

پاش ئەو کە حەزەرەت ﷺ خەدیجە ی مارە کرد خەدیجە ئەو غولامە ی بەخشی بە حەزەرەت و زەید لەلای حەزەرەت ﷺ مایەو هەتا حاریسە ی باوکی ھەوالی زانی کە زەید وا لە مەککەدا، ئەوسا لەگەڵ براکە ی و کۆریکیا هاتن بۆ مەککە و حاریسە عەرز ی حەزەرەتی کرد کە زەیدی پێبدا تەو. عەرز ی کرد: ئە ی موحەممەد ئێو ئەھلی حەرەمی خودان و نان ئەدەن بە داماوان و ھەژاران، دە ی مەنت بخەرە سەر شانمان و ھەرچەن فیدیەت ئەو ی پێشکەشتی ئەکەین، حەزەرەت ﷺ فەرمووی: من مامەلە یەکی لەمە باشتەرتان لە گەڵ ئەکەم، وتیان: چی ئەفەر مووی؟ ئەویش

فەرمووی: قسە لە گەڵ زەیدا بکەن، ئەگەر ئێوەی ویست ئەوە بە بێ فیدیە بیهەنەوه، وە ئەگەر لای ئیمە ی پێخۆش بوو وازی لێ بینن با بمیئیتەوه. ئەویش وتی خودا پاداشت بداتەوه. جا حەزەرەت ﷺ فەرمووی: ئەی زەید ئەم کۆمەڵە ئەناسی؟ عەرزی کرد: بەلێ ئەمە باوکمە و ئەوە ماممە و ئەویش برامە. حەزەرەت فەرمووی: ئەوە وایە، جا ئەگەر ئەوانت ئەوێ لە گەڵیاندا برۆرەوه، وە ئەگەر منت ئەوێ ئەوە تۆ من ئەناسی.

زید عەرزی کرد: من هەرگیز لە تۆ بەولاولە کەسم ناوێ و تۆ لە شوێنی باوکم و ماممەمدا. لەویدا باوکی و مامی پێیان وت: ئەی زید تۆ بەندایەتیت پێخۆشە؟ ئەویش وتی: من ناتوانم لەم شەخسە جیا بمەوه! جا کاتی حەزەرەت ﷺ لەوه حالێ بوو کە زەید زۆر ئارەزووی هەیه لە خزمەتیا بمیئیتەوه فەرمووی: ئاگادار بن و بە شایەت بن زەید ئازادە و کۆری منە، میراتم لێ وەر ئەگرێ و میراتی لێ وەر ئەگرم. جا کاتی حەزەرەت ﷺ ئەمە ی فەرموو زەید ئازادکرا دڵیان خۆش بوو و بەوه رازی بوون کە زەید بە کۆرپیتی لای حەزەرەت بمیئیتەوه. ئیتر لەو کاتەوه بە زەیدی کۆری موحەممەد بانگی لێ ئەکرا، تا ئایەتی: ﴿ادعوهم لأبائهم...﴾ هاتەخوارەوه. جا حەزەرەت ﷺ بانگی کرد زەیدی کۆری حاریسە.

وە لەحاسل «تَبَّيْ» واتە کۆری خەلکی بە کۆری خۆ کردن لە جاھیلییەتا و لە ئیسلاما لە ناو عەرەبا باو بوو، تا ئەو ئایەتە هاتە خوارەوه و موسوڵمانانی لەو کارە مەنع کرد. وە حەدیس هەیه لەسەر ئەوە هەرکەسێ بە درۆ خۆی بکا بە کۆری کەسێ و بزانی کۆری یەکی ترە، یا هەر پیاوێ مندالی نەسەب نەناسراو یا نەسەب ناسراو، بە خۆراپی یا بە پارە وەری بگرێ و بیکا بە مندالی خۆی ئەوە تاوانبارە و خودای لێ زویرە.

۱. چونکه بیگانه نه‌کا به واریس و واریس نا‌ئومئد نه‌کا یا به‌شه میراته‌ک‌ه‌ی کهم نه‌کا.

۲. بیگانه نه‌خاته ناو خیزانی خو‌یه‌وه و ناماده‌ی نه‌کا بو خه‌لوه‌ت به شتیه‌ی ناره‌وا.
۳. دیاره «عرق دساس» ه‌واته: - ره‌گ دزه - و وانه‌بی له تایفه‌یه‌ک‌دا بازه نه‌خوشینی به میرات دئی وه‌کوو: «سیل» و «باداری» و «نه‌عساب»... و نهم ده‌رده‌داره تیکه‌لی خیزانی خو‌ی نه‌کا.

وه نه‌بی بزانی که «ته‌به‌ننی» جیاوازی له «نیستیلحاق» ه‌یه و نه‌مه‌ی دوا‌یی ره‌وا‌یه و بریتیه له‌وه: نینسانی چووه‌ته لای ژنی به گومان و نه‌و ژنه مندالئکی نه‌بی و له‌و کاته‌دا ژنه‌که منداله‌که نه‌داته پال پیاوئ‌تر و نهم کابرایشه لئی مه‌علوومه مندالی خو‌یه‌تی و داوای نه‌و کوره نه‌کا به سیفه‌تی نه‌وه کورپه‌تی.

وه یا خود کابرای کورپکی به مندالی ون بووه له پاشا به با‌زی نیشانه‌دا نه‌یدوزیتته‌وه و داوای نه‌کا و یه‌کئ‌تر نه‌روا به گزیاو مه‌حکه‌مه نه‌و کیشه نه‌برپتته‌وه. نه‌مانه هه‌موو ره‌وان له‌سه‌ر یاسای که شهرع به‌یانی کردووه. وه «نیستیلحاقی» پیاو جینگه‌ی ئیعتیاره، به‌لام نیستیلحاقی ژن بایه‌خی نییه بو نه‌وه نه‌بی که حه‌رامه ماره‌کردنی نه‌و ژنه له‌و کوره له‌سه‌ر داوای ژنه‌که خو‌ی. وه‌کوو له شهرعا روونه.

هه‌روا له هوی هاته‌نه خواره‌وه‌ی ئایه‌تی: ﴿النبي أولى بالمؤمنين من أنفسهم...﴾ وه ربوایه‌ت کراوه که حه‌زرت ﷺ فه‌رمانی دا به‌گه‌لئ له خه‌لکی مه‌دینه که ده‌رچن بو جه‌نگی ته‌بووک، نه‌وانیش با‌زئیکیان و تیان با پرسى باوک و دایکمان بکه‌ین. جا نهم ئایه‌ته هاته‌خواره‌وه که مه‌عنای وه‌هایه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ لایه‌قتره بو موسولمانان له خو‌یان له هه‌موو شتیک‌دا، واته: نه‌گه‌ر حه‌زرت ﷺ بانگیان بکا بو کارئ نه‌فسی خو‌یان ناره‌زووی نه‌و کاره‌ی نه‌بی نه‌وه فه‌رمانبه‌ری حه‌زرت ﷺ واجبه و نه‌بی گوی به ناره‌زووی خو‌یان نه‌ده‌ن.

وہ لحاسل تەفسیری ئایە تە شەریفە کە ئەو یە کە پیغمبەر ﷺ لایە قترە بە ریعایەتی ئەحوالی موسوڵمانان لە نەفسی خوێان لە ھەموو کاریکدا سەلبی یا ئیجابی، وە موسوڵمانان مافی سەرپێچیان لە فەرمانی ھەزرت ﷺ نییە؛ چونکی ئەو زاتە، راستە و دڵسۆزە و زانایە و خودا ناگاداری ئەکا و وەحی بۆ ئەنێرێ. کە وایی لە ھەموو شتیکدا ھەق ئەو یە ئەو ئەیفەرمویت. وە خێزانەکانیشی وان لە جینگە ی دایکیان لە ریز و ئەدەب و چاودێری حالاً، ئەک لە تەماشاکردن و خەلووت و باقی ئومووری دنیایدا. ئەو ئەوانە بۆ موسوڵمانان وەکوو ژنی بیگانە وەھان. بۆیە عائیشە ﷺ ئەیفەرموو: ئیمە دایکی ژنەکان نین. یانی ئەگەر دایکی راستی بووینای ئی فەرقی پیاو و ژن نەدەبوو. وە ئەو خزمانە کە خزمانی نەسەبی، یا ژن و ژنخوازیان لە گەڵ یەکا ھەیە، بازی ئەوانە لایە قترن بە وەرگرتنی میرات لە غەیری خوێان لە برپاری کتیبی خودادا کە «لوح المحفوظ»، یا قورئانی پیرۆزە. وە غەیرەکە ی خوێان مەبەس لە «موھاجیرین» و «ئەنسار» وە یا «أولوالأرحام» لەوانە، یانی کاتی خۆی لە سەرەتای کاتی کۆچکردنەو بۆ مەدینە یە کئی میراتی لە یە کئی ئەبرد بە ھۆی ئەو وە کە ھەردوو بە یە کەو کۆچیان کردوو، یا ھەردوکیان لە «ئەنسار» ن. بەلام ئەو ھوکمە نەسخ کرایەو و تەماشای خزمانی ئەکری ئەو ئەو نەبن کە لە گەڵ دوستانە کانتانا چاکەیی بکەن، واتە وەسییەت بکەن بە ئەندازی مأل پێیان بدرێ ئەو مەمنوع نییە. وە ئەمە لە «لوح المحفوظ» دا نووسراو.

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۖ لَيْسَ لِلصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ۝﴾

ئەي پىڭەمبەرى خۆشەويست باسى ئەو بەكە كە ئىمە پەيمانمان لە پىڭەمبەرەكان
 وەرگرتوو، پەيمانمان لە تۆ و لە نوح و، ئىبراهيم و، موسا و، عيساي كورپى
 مەريەم وەرگرتوو، پەيمانىكى زۆر گەورە و بەهيزمان لى وەرگرتوون لەسەر گەياندى
 ئايين و، مودارا بە قەي تەوانا لە گەل ئەوانەدا ئايينيان پى رائەگەيەنن، وە خۆگرتن
 لەسەر ئازارى دَل و بەرانبەرى نەفامان و، خۆبەهيز كردن بە تەوەككول و ئىعتىماد
 لەسەر خودا. وە ئەنجامى ئەم پەيمانه ئەمەيە تا خودا پرسىار بكا لەو پىڭەمبەرە گەورە
 راستانە لە ئەنجامى راستىيەكەيان. واتە پىيان بلىم: كە ئىو بەو راستىيەو خەلكتان
 بانگ كرد بۆ خوداپەرەستى ئەوان چۆن وەلاميان دانەو؟ ئايا كى بە دەنگتانەو هات
 و پەيامەكەي لى وەرگرتن و ئامادەي فەرمانبەرى خودا بوو؟ وە كى لای لى نەكردنەو
 و گوێي بە بانگەكەتان نەدا و سەرپىچى كرد؟ وە خودا بۆ خواوێن باوێر و كردهو
 باشەكان بەهەشت و نىعمەت و ئاسايشى ئامادە كردوو و بۆ كافەرەكانىش سزايەكى
 سەخت و مەينەت و ئازارىكى زۆرمان بۆ داناون و، تۆلە لە قەي كردهو.

بزائن! خواوێن تەفسىرەكان گەللىكان تەفسىرى ئەم پەيمانەيان وا كردوو كە
 برىتيە لەو پەيمانه كە لە «عالمى ئەرواح»دا خودا لە گەل پىڭەمبەرەكانا بەستوويە،
 بە وەكوو لە ئايەتى: ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ...﴾ لە سوورەتى
 ئەعرافدايە [ئايەتى ۱۷۲].

وە بازى فەرموويانە: ئەو پەيمانه لە زەمانى رىسالەتى ئەوانا بوو لە عالمى
 ئەجساما بەو جۆرە كە خودا خۆي ئەزانى بە ئىلھامە، يا بە خەو، يا بە ھەر شىوێي
 بىي. وە خودا توانايە بە سەر ئەوانا.

ھەروا بزائن ناوھيتنانى ئەو چەند پىڭەمبەرە بە ناوى خۆيان لە گەل ئەوەدا كە
 ھەموو بەر كەلىمەي «والنبين» نەكەون. لەبەر دەرپرپىنى زىادە بايەخدانە بەم چەن

که‌سه که له پیغه‌مبه‌رانی «اولوالعزم» ن و له واقیعا زه‌حمه‌تیا ن زۆر بووه و له‌گه‌ل
نوممه‌ته‌که‌یا نا گه‌لێ هه‌ولیا ن داوه تا دینه‌که‌یا ن بلآو کردووه‌ته‌وه.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا
عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا﴾ (٩)

ئه‌ی که‌سانێ که ئیمانتان هه‌تاوه باسی نیعمه‌تی خودا بکه‌ن له‌سه‌رتان له‌و کاته‌دا
که سوپای دوژمه‌کان هاتن بۆ سه‌رتان، جا ئیمه‌یش سوپای «با» مان نارد بۆ سه‌ر
ئه‌وان و، سوپایه‌کی شمان بۆ ناردن که ئیوه نه‌تان‌ئه‌بینین. وه خودای ته‌عالا بینایه
به‌وه‌ی که ئیوه نه‌یکه‌ن.

بزانن! ئهم ئایه‌ته‌ به‌سی «جه‌نگی نه‌حزاب» نه‌کا که ناویش ئه‌برێ به «جه‌نگی
خه‌نده‌ق»، وه ئه‌ساسی ئهم جه‌نگه له‌سه‌ر ئه‌وه بوو که کۆمه‌لێ له‌ گه‌وره‌کانی
«به‌نی‌نه‌زیر» له‌ جووله‌که له‌ ما‌ل ده‌رچوون و رو‌یشتن بۆ مه‌که‌که و، پیاوه‌ گه‌وره‌کانی
قو‌ره‌یشیا ن بانگ کرد و، هانیان دان بۆ جه‌نگکردن له‌گه‌ل هه‌زره‌تا (عليه‌السلام) و پێیان
وتن: ئیمه‌یش واین له‌گه‌ل‌تان تا موحه‌ممه‌د و په‌یروانی له‌ناو ئه‌به‌ین، وه ئایینی ئیوه
له‌ ئایینی موحه‌ممه‌د چاکه‌ره. جا ئه‌مانه ریکه‌وتن له‌گه‌ل قو‌ره‌یشا و بریارێ جه‌نگیا ن
دا له‌ دژی هه‌زره‌ت (عليه‌السلام) و یارانی.

هه‌ر نه‌و کۆمه‌له‌ جووله‌که رو‌یشتن بۆ لای هۆزی «غه‌ته‌فان» و ئه‌وانیشیا ن خته
دا بۆ جه‌نگ له‌ دژی هه‌زره‌ت (عليه‌السلام) و ئه‌وانیش موافه‌قه‌یا ن کرد له‌گه‌ل‌یا نا، پاش ئه‌مه
رو‌یشتن بۆ لای به‌نی‌فه‌زاره و «به‌نی‌مو‌ره» ئه‌وانیشیا ن ساز کرد و له‌گه‌ل هه‌موو
ئه‌مانه‌دا کات و شو‌ینی دیارییا ن بریار دا بۆ جه‌نگ دژی هه‌زره‌ت (عليه‌السلام)، هه‌تا به
جاری خۆی و موسو‌لمانه‌کان به‌ریاد بکه‌ن.

وه‌ه‌زرت ﷺ به‌م ری‌که‌وتنه‌ی نیوان جووله‌که و هۆزه عه‌ره‌به‌کان و قوره‌یشی زانی و یارانی کۆ کرده‌وه و داوای راویژی لی کردن. وه‌سه‌لمانی فارسی که له‌ناویانا بوو ری‌نومایی کردن بۆ دروستکردنی «خنده‌ق» له‌به‌رده‌می سوپای دوژمنه‌کانا له‌نزیکی مه‌دینه‌دا و، ئەم ری‌نوماییه‌ په‌سەند کرا و دەست کرا به‌هەڵکەندنی و، پیش هاتنی سوپای دوژمنه‌کان خه‌نه‌که‌که‌هه‌مووی ته‌واو بوو.

وه‌ئه‌و نه‌حزابه‌بری‌تی بوون له‌مانه‌که‌باسیان نه‌که‌ین:

یه‌که‌م: قوره‌یش و سه‌ره‌له‌شکریان نه‌بوو سوپایان بوو.

دووه‌م: به‌نۆه‌سه‌د، سه‌رۆکیان توله‌یحه‌بوو.

سێهه‌م: غه‌ته‌فان، گه‌وره‌یان عویه‌ینه‌بوو.

چواره‌م: به‌نوعامیر، گه‌وره‌که‌یان عامیری کۆری توفه‌یل بوو.

پنجه‌م: به‌نوسوله‌یم، «ئه‌بو لئه‌عه‌و» ی سه‌له‌می گه‌وره‌یان بوو.

شه‌شه‌م: به‌نونه‌زیر، گه‌وره‌یان «حه‌یی کۆری نه‌خته‌ب» له‌گه‌ڵ کۆپانی نه‌بوو حه‌قی

بوو.

حه‌وتم: به‌نوقوره‌یزه، گه‌وره‌ی ئەوان که‌عبی کۆری نه‌سه‌د بوو. ئەمانه‌په‌یمانیا‌ن هه‌بوو له‌گه‌ڵ هه‌زرتا ﷺ، به‌لام به‌هۆی هاتوچۆ و تیکۆشانی «حه‌یی» هه‌وئه‌و په‌یمانیه‌یان شکاند.

وه‌ژماره‌ی ئەم سوپای نه‌حزابه‌له‌ری‌وايه‌تیکدا ده‌هه‌زار و، له‌ری‌وايه‌تیکدا دوازه‌هه‌زار و له‌ری‌وايه‌تیکدا ترده‌هه‌زار که‌س بوون. وه‌هاتن له‌نزیکی مه‌دینه‌ی مونه‌وه‌ره‌دا له‌نزیکی خه‌نه‌که‌که‌وه‌خێوه‌تیا‌ن هه‌لدا.

وه‌له‌پیش گه‌یشتنی ئەوانا هه‌زرت ﷺ به‌سێ هه‌زار که‌س له‌یارانه‌وه‌هاتبوون له‌نزیکی ئەو خه‌نه‌که‌دا که‌هه‌لیان که‌ندبوو دامه‌زران بوون و ئاماده‌بوون بۆ هاتنه‌مه‌یدان و جه‌نگکردن.

وه فه‌رمانی دا که پیر و داماو و ژن و مندال له مه‌دینه دوور بکه‌ونه‌وه بۆ سهر به‌رزی و شویتنی په‌نا و خۆیان بشارنه‌وه، وه ترس و بیم له‌سهر خه‌لک زۆر بوو، ماوه‌ی یه‌ک مانگ نهم دوو سوپایه بئ‌شهر کردنی رووبه‌روو ده‌سته‌و یه‌خه له به‌رانبه‌ری یه‌کدا مانه‌وه.

وه له سهر قسه‌ی گه‌لێ له‌وانه که سیره‌تی هه‌زهره‌تیان نووسیه نهم رووداوه له مانگی شه‌والی سالی پینجی کۆچیدا ده‌ستی پئ‌کرد.

له‌و کاته‌دا موسولمانه‌کان ناگادار بوون له‌وه که جووله‌که‌ی به‌نی قوره‌یزه په‌یمان‌ه‌که‌یان که له‌گه‌ل هه‌زهره‌تا عليه‌السلام به‌ستبوویان شکاندوویانه و جووله‌که‌کانی تریش هاو‌بیری نه‌مانن و عه‌ره‌به‌کانیشیان له‌گه‌لدان و وه‌کوو دۆست و برا ده‌ستیان کردووه به‌ ده‌ستی یه‌کدا و له‌ولایشه‌وه موئافقه‌کانی ده‌ووبه‌ری مه‌دینه ده‌ستیان کرد به‌ بلا‌وکردنه‌وه‌ی پروپالانته و دیعایه‌کردن بۆ عه‌ره‌ب و دیعایه‌کردن له‌ دژی هه‌زهره‌ت عليه‌السلام و موسولمانان و، زۆر که‌سیان به‌ ناوی نه‌وه‌وه که مال و خانه‌واده‌یان چۆله‌ ئیزیان له‌ هه‌زهره‌ت عليه‌السلام وه‌رگرت و گه‌رانه‌وه بۆ مه‌دینه.

له‌ ماوه‌ی نه‌و مانگه‌دا جگه له‌ شه‌ره‌ به‌رد له‌ دووره‌وه و شه‌ره‌ تیریکی نهم به‌ره‌وبه‌ری خه‌نه‌که‌که رووداو‌یکی وا رووی نه‌دا، نه‌وه نه‌بئ‌ چهند سواری له‌ عه‌ره‌ب، وه‌کوو عه‌مری کوپی عه‌بدی‌ود که به‌را‌به‌ر به‌ هه‌زار سوار بوو، عه‌کره‌مه‌ی کوپی نه‌بوو جه‌هل و، زه‌راری کوپی خه‌تاب و، هه‌بیره‌ی کوپی نه‌بوو وه‌هاب و، نه‌وفه‌لی کوپی عه‌بدوللا نه‌مانه سوار بوون و هاتن له‌ شویتنیکی ته‌نگه‌به‌ری خه‌نه‌که‌که‌وه په‌رینه‌وه بۆ لای سوپای هه‌زهره‌ت عليه‌السلام و ده‌ستیان کرد به‌ غارو هاتوچۆ، له‌ نێوان خه‌نه‌که‌که و کتیی «س‌لع»دا؛ جا عه‌لی کوپی نه‌بوو تالیب له‌گه‌ل چهن که‌سن له‌ موسولمانه‌کانا بۆیان ده‌رچوون هه‌تا نه‌و ته‌نگه‌به‌رییه که لئ‌ی په‌ری بوونه‌وه گرتیان و بازیکیان

روویان کردە سوارە عەرەبەکان و، حەزەرەتی عەلی عەمری کۆری عەبدی و دی کوشت و، سوارەکانی ھاوڕێی لە ترسا ھەڵاتن و، مۆنەبەھمی کۆری عوسمانی کۆری عەبدولدار و نەوفەلی کۆری عەبدولعوزا کوژران.

وہ بازی ئەلین: نەوفەل کەوتبوو ناو خەنەکە کەوہ و یاران بە بەرد لێیان ئەدا، ئەویش بانگی کرد لەمە جواتر ئەوہ یەکیکتان بێتەخوارەوہ و شەرم لەگەڵدا بکا، جا زوبەیری کۆری عەوام بۆی داہەزی و کوشتی. کافرەکان دہەزار دیناریان نارد بۆ حەزەرەت ﷺ کە لاشە ی نەوفەلیان پێ بداتەوہ. ئەویش فەرمووی: ئیمە پارە ی مردارەوہ بوو وەرناگرین، بە خۆپایی ببیەنەوہ، ئەوانیش ھا تن لاشە کە ی نەوفەلیان بردەوہ.

ئەم رووداوہ وەرە ی موسولمانەکانی زۆر بەھێز کرد و، کافرەکان زۆر پەست بوون و، خودا بە چەن شتی یارمەتی سوپای ئیسلامی دا:

یە کەم: نەعیمی کۆری مەسعوودی ئەشجەعی لە ناو کافرەکانا بوو ھا ت بۆ لای حەزەرەت ﷺ موسولمان بوو، عەرز ی کرد ھەر کار ی ئەفەر مووی ئامادەم بیکەم. حەزەرەت ﷺ فەر مووی: تۆ تاقە کە سیک ی بە جەنگ شتیکی وات پێ ناکر ی، بەلام ئەگەر ئەتوانی پڕۆ بە فیل شتیکیان لەگەلا بکە؛ (چونکە جەنگ بە فیلە) و ئەوان ئیستە نازانن تۆ موسولمان بووی. ئەویش عەرز ی کرد باشە، جا ھەستا و رویشت.

لە پێشا رویشتە ناو «بەنی قورەیزە» و ئەوانیش بە کافر یان ئەزانی، پێی وتن: ئیوہ خۆتان مەخەنە داوہوہ لەگەل قورەیشدا و جەنگ لەگەل موخەممەدا مەکن ھەتا چەن پیاوی لە قورەیش وەر نەگرن بە بارمە؛ چونکی باوہ پم وایە کە قورەیش بە دل شەپ ناکەن لەگەل موخەممەدا و ئیوہ ئەکەو نە ناو داوی دوژمن لەگەل موخەممەدا. ئەوانیش قسە کە یان زۆر باش و - وەك قسە ی دۆست - وەرگرت.

پاش ئەوه نه‌عیم رویشت بۆ ناو عه‌ره‌به‌کان و پیتی‌وتن: ئیوه ناگاتان له‌وه نییه به‌نی‌قوریزه له ژیره‌وه له‌گه‌ڵ موچه‌مه‌دان و برپاریان داوه که چهن که‌سی له‌قوریش و غه‌ته‌فان به ناوی بارمه‌وه وه‌ربگرن و بیانده‌ن به موچه‌مه‌د بیانکوژی!

جا ئەگەر نارديان بۆ ئەم مه‌به‌سته بزانی قسه‌که‌ی من راسته. هه‌روا هات بۆ ناو غه‌ته‌فانی و هه‌مان قسه‌ی بۆ کردن. به‌م شیوه‌ نیوانی عه‌ره‌ب و جووله‌که‌ی تیکدا و که‌سیان باوه‌ریان به که‌سیان نه‌ما که دۆست بن، چ جای ئەوه شه‌ریان بۆ بکه‌ن. دووهم: ئەمه بوو خودا بایه‌کی به‌هیزی زۆر ساردی نارد بۆ سه‌ریان وای کرد له خێوه‌ و شوینه‌که‌یان مه‌گەر خودا بزانی! مه‌نجه‌لی چیشتی هه‌لگێڕایه‌وه و ده‌واری فرهدا و ورده‌بایه‌تیانی برد به‌ده‌رو دۆلا و خه‌وش و خالی باران به‌سه‌ریان... وه‌های پێ‌کردن هه‌موو له ژیا‌نی خۆیان ناو‌میت‌د بوون.

سێهه‌م: به‌ هۆی مه‌لائیکه‌ی خوداوه یاره‌مه‌تی دران. ریوایه‌ت کراوه: ژماره‌ی هه‌زار ملائیکه‌ هاتوونه‌ته‌ خواره‌وه‌وه له‌گه‌ڵ هاتنی ئەوانا خودا بایه‌کی توندی ساردی نارد که مه‌شه‌ووره به «سه‌با» جا ئەو بایه‌ تو‌ز و خۆلی ئەه‌ینا و به‌هیز ئەیدا به ناو‌چاوانی ئەو خه‌لکه‌دا و، فه‌رمانی دا به مه‌لائیکه‌ که ته‌نافی خێوه‌ته‌کانیان نه‌ب‌ری و، ناگه‌ره‌کانیان ئەکوژانه‌وه و ئەسپ و وشتره‌کانیان به‌ردا تیکه‌لی یه‌ك بوون و بلاوه‌یان کرد به ناو خێوه‌تگا‌که‌یانا و، ترس و بیمیان خسته ناو دلی ئەو سوپای نه‌حزابه‌وه و، مه‌لائیکه‌ له‌ چواره‌ووری سوپا‌که‌یانه‌وه «الله اکبر» ی ئەکرد. هه‌تا توله‌یحه‌ی کورپی خوه‌یلیدی ئەسه‌دی هه‌ستا وتی: موچه‌مه‌د ئەمه‌جاره‌یش سیحره‌کانی خۆی هێناوه سه‌رمان! کورپه‌نه‌ ده‌رچن رزگار بین! جا ئەو سوپایه‌ سه‌ریان لی تیکچوو.

وه حوزه‌یفه (ﷺ) ئە‌لێ: رویشتم بۆ ئەوه هه‌والێکی نه‌حزاب بێنمه‌وه، ته‌ماشام کرد پیاوی ئەیتوانی له خیمه‌کانه‌وه به‌رواته ده‌ره‌وه، وه‌ها سه‌ریان لی شتوا بوو، وه‌ل‌لاهی

دەنگی بەردەم ئەبیست ئەیدا بەسەر دەفروشت و مەکیانا و، با لئی ئەدان، کاتی گەرامەو و بۆ لای حەزەرەت ﷺ لە ناوقەدی رینگەدا گەیشتم بە بیست سواری میزەر لەسەر وتیان: هەوآل بدە بە موخەممەدی گەورەت کە: خودای تەعالا رزگاری کردن لە شەر کردن لە گەل ئەحزەبا. ئەمەم لە «روح المعانی» وەرگرتوو.

موسلیم ﷺ لە سەحیحە کە یا رییایەت ئەکا لە حوزەیفە کۆری یەمانەو ئەلئ: لە خەزمەتی حەزەرەتا بووم لە شەوی ئەحزەبا و، باو سەرمایەکی توند داگیری کردین. لەویدا حەزەرەت ﷺ فەرمووی: پیاوئ نییە هەوآلیکی ئەو گەلەم بۆ بینیتەو و لە بەهەشتا لە گەل مندا بئ؟ ئەلئ: هەموو بئ دەنگ بووین، کەس وەلامی نەدایەو هەتا سئ جار. جا فەرمووی: ئەی حوزەیفە برۆ هەوآلیکی ئەو گەلەم بۆ بینەرەو، بەلام مەیان ئالۆزینە لیم.

منیش زۆر بئ دەنگ رویشتم هەتا نزیکی خێوەتەکیان بوومەو، چاوم کەوت بە ئەبووسوفیان پستی خۆی ئەدا بە ئاگردا، منیش تیریکم خستە کەوانە کەم، ئەگەر لەبەر قسە کە ی حەزەرەت ﷺ نەبوایی لیم ئەدا و ئەم پینکا، لەوێوە هاتەو و بۆ لای حەزەرەت ﷺ ئەوانیش لە زیادەیی عەباکەیی خۆی بەشی دام و نوشتم، هەتا روژ بوو و، حەزەرەت ﷺ فەرمووی: هەستە ئەی زۆر نوشتو!

و لە رییایەتی ئیبنوئیسحاقدا زیادەیک هەیه: حوزەیفە ئەلئ: رویشتمە ناو گەلە کەو، «با» بە هیزی خوی - و لەشکری خودا - ئەوێ پئ کردن کە پتی کردن. نە مەنجهلی بەسەر ئاگرەو هیش و، نە خێوەت بە پتوێ ماو، نە ئاگر ئەگرا... لەویدا دەستی پیاوئیکم گرت کە لە تەنیشتمەو بوو. وتم: تۆ کئی؟ وتی: فلانی کۆری فلانم. لەویدا گویم لئ بوو ئەبووسوفیان ئەبوت: ئەی گەلی قورەیش وەللاهی ئەم جیگەمانە جیگەیی مانەو نییە؛ و لاخە کانمان لەناو چوون، بەنوقورەیزە لە گەلمان

تیکچوون و ئەوەی پێمان ناخۆشە لێمان بیستن و، بای ساردیش ئەومانە پێ ئەکا
کە ئەیکا، هەستن بار بکەن، وا من بار ئەکەم و ئەگەر پێمەوه.

لە بەیانی ئەو شەوهەدا دەرکەوت کە کافرەکان هەموو باریان کردووێ جا حەزەرەتیش
لە گەڵ سوپاکەیا گەڕایەوه.

وێ حەزەرەت عليه السلام لە شەوانی ئەحزابا هەر دوای ئەکرد و، لە رۆژەکانیشا ئەپارایەوه
لە خودا بۆ یارمەتیدانی موسولمانەکان. وە لەو دوایانە کە ئەیکردن ئەمەبوو: «اللَّهُم
مَنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، أَهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ أَهْزِمِهِمْ وَزَلْزِلْهُمْ» واتە ئەو خودایە کە
قورئانت ناردووێ و، حەسبی رۆژی قیامەتت بە پەلەیه، سوپای کافرانی ئەحزاب
بشکێنێ، خودایە بیانشکێنێ و بیانخەرێ ناو جوولێ و بێ ئارامییەوه.

لەم وەزعی حەزەرەتەوه عليه السلام دەر ئەکەوێ کە دوێ کردن و پارێشەوه بە جۆشی دڵ
لە لای خودا، بە مەرجی ئەوه کە مەبەستەکەت رەوایی، یەکیکە لە هۆکانی رزگاری
لە مەینەت و گەشتن بە رەحمەت و نەعمەت.

﴿إِذْ جَاءُوكُم مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ
وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونًا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ
الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾﴾

لە کاتیکیدا کە ئەحزاب و بەشی غەتەفان هاتن بۆ سەرتان لە لازوورووی شیوی
مەدینەى مۆنەووێرەوه لە خۆرەهەلاتەوه و لە خوارووی شیوێرەوه لە خۆرەهەلاتەوه
قورەیش هاتن و، لە کاتیکیدا کە چاوان لایان دا لە موستەوای دیتی خۆیان لەبەر
سەرگەردانی و پەریشانی دلتان، وە دلتان بە تەپەتەپ کردن بەرزەوه بوو بۆ نزیکى
بەرێرەوهى قورقورپاچگەو لەو کاتانەدا جۆرەها گومانتان بە خودا ئەبرد. موخلیسەکان
گومانیان باش بوو بە خودا.

ئه‌وانه دین و ئیمان ئه‌ستور بوون	یانی به باوه‌ر ده‌روون پر نوور بوون
ئه‌یانوت: حاشا خودای میهره‌بان	ئیمه کز ناکا بۆ گه‌لی شه‌یتان
نه‌سره‌تمان بۆ دئی به‌ وینه‌ی باران	ئه‌رژته‌ سه‌رمان له‌ ناو دیاران
ئه‌وه‌یش له‌ دنیا که‌ موفاق بوو	بۆ یارمه‌تی حه‌ق ناموافق بوو
ئه‌یانوت: تازە مه‌یدان نه‌ماوه	هه‌یزی سوپامان ته‌واو شکاوه
هیچ سوودی نییه‌ مانه‌وه‌ی سوپا	با هه‌رکه‌س بروا چی نه‌که‌ن لیرا
تا ده‌رکه‌وت بۆیان له‌ کاتی نه‌نجام	له‌ گه‌ل حه‌قدایه‌ پادشای عه‌للام

له‌و کاته‌دا موسولمانه‌ خاوه‌ن باوه‌ره‌کان تاقی کرانه‌وه‌ و راست و راسال له‌ موفاق و لاسار جیابوونه‌وه‌ و، هه‌موو لایه‌کیشیان که‌وتنه‌ زه‌له‌ و په‌له‌په‌لێکی ده‌روونی به‌هه‌یز که‌ له‌ کێشدا نه‌بوو.

﴿وَلَا يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا﴾ (۱۲)

وه‌ له‌و کاته‌دا که‌ مونافقه‌کان و موسولمانه‌ بیر و باوه‌ر لاوازه‌کان که‌ دلایان نه‌خۆش بوو ئه‌یانوت: خودا و پێغه‌مبه‌ر واده‌مان پێ ناده‌ن بۆ بایی‌بوونمان نه‌بێ، نه‌نا پێغه‌مبه‌ر دئی وه‌عه‌دی فه‌تحی شاره‌کانی فارس و رۆمان پێ نه‌دا که‌چی له‌به‌ر ترسی کافره‌کانی ناوخۆ ناتوانین له‌ شوێنی خۆمان ده‌رچین! ئه‌مه‌ قسه‌ی موعته‌بی کورپی قوشه‌یر بوو.

﴿وَلَا قَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَكَاهِلُ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَفْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا﴾ (۱۳)

﴿وَلَوْ عَلَيْهِمْ مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوَّاهَا وَمَا تَلَبَّسُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا﴾ (۱۴) وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُولُونَ إِلَّا ذِكْرًا

وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ﴿١٥﴾ قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ
أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تُمْنَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ
اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾

وه باسی نهو کاته بکه که تاقمی له کافره‌کان وه کوو نه‌وسی کوپی قه‌یزی و
کۆمه‌له‌که‌ی نه‌یانوت: نه‌ی نه‌هلی یه‌سریب (مه‌دینه‌ی مونه‌ووه‌ره) ئیوه جیگه‌ی
مانه‌وه‌تان نییه له‌م شوئنه‌دا له‌ به‌رابه‌ری نه‌حزابه‌وه، ده‌ی بگه‌رینه‌وه بو لای مال و
شوئنی خۆتان، وه له‌ هه‌مان کاتا کۆمه‌لێکیش له‌ سوپاکه‌ داوای ئیجازه‌یان له
حه‌زرت علیه‌السلام نه‌کرد به‌ بیانووی نه‌وه‌وه که نه‌یانوت: مالّه‌کانمان وان به‌ ده‌روه و
شوورای قایمیان نییه بو پاراستنیان له‌ کاتی جه‌نگ و بشیوه‌دا، با برۆینه‌وه ناگامان
له‌ مال و مندال و داراییه‌که‌مان بی، له‌ راستیشدا خانووه‌کانیان وان بوون و مه‌به‌ستیان
نه‌وه بوو خۆیان بدزنه‌وه و جه‌نگ نه‌که‌ن له‌ گه‌ل نه‌حزابا.

وه نه‌گه‌ر فیتنه‌ی جه‌نگی نه‌حزاب به‌هاتایی به‌سه‌ریانان و برۆیشتنایه‌ته ناو مال و
مه‌نزلیان له‌ نه‌ترافه‌وه، واته‌ کافره‌کان له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه هێرشیان به‌ردایه‌ته ناو
مالّه‌کانیان و داوای گه‌رانه‌وه له‌ ئیسلامیان لی بکهدایه‌ن نه‌وان قه‌بوولیان نه‌کرد و
ماتل نه‌ده‌بوون تیایا که‌می نه‌بی!

وه له‌حال نه‌و کافرا نه‌ پیشتر په‌یمانیان له‌ گه‌ل خودا و پیغه‌مبه‌ری خودادا کردووه
که: هه‌رگیز له‌ جه‌نگدا پشت هه‌لنه‌که‌ن. له‌ واقیعا به‌نوحاریسه که له‌ جه‌نگی ئوحودا
دواکه‌وتن په‌یمانیان به‌ست و گفتیان دا به‌ هه‌زرت علیه‌السلام که له‌وه‌ودوا هه‌رگیز
دوانه‌که‌ون و له‌ هه‌ر شوئنتیکا هه‌رایێ بیی خۆیانی پتوه‌بتن. وه په‌یمانی خودا و
پیغه‌مبه‌ری خودایش پرسیاری له‌سه‌ر هه‌یه.

جا تۆ ئەی رەهبەری خاوەن مەقام پێیان بفرموو: ئەگەر لە مردن یا لە کوشتن هەڵدێن ئەو راکردن و هەڵهاتن سوودتان بێ نادا؛ چونکی هەرکەسێ کاتی تاییهتی بۆ مردن و گیان دەرچوونی بریار دراوه، وە ئەگەر ئەو راکردنە سوودیکی بێی بەم مەعنا بلێن رزگار بوونیان لە مردن لەو رۆژەدا بەسراوه بە «معلق علیە» هەکەوه که راکردنە و رزگار بێی لەو مردنە لەو کاتەدا پاش ئەو ماوه یەکی کەم نەبێ نازین، جا ژیانی ئەو ماوه کەمە چیتان بۆ ئەکا؟

تۆ بفرموو، ئەی پیغمبەری خوشەویست: کێ ئیوه رزگار ئەکا لە قاری خودا ئەگەر خودا خواستی لەسەر ئەو بێ گیرۆدە ی زیانیکی مادی یا نەفسی بێ؟ وە یا کێ ئەتوانی ئیوه ناومێد بکا ئەگەر خودا خواستی لەسەر ئەو بێ که ئیوه بگەن بە رەحمەت و نیعمەتی؟ هەرگیز ئەوانەو غەیری ئەوانە بێجگە لە خودا دوستی بۆ خۆیان نادۆزنەوه و یارمەتیدەریکیان دەس ناکەوێ.

﴿قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (١٨) أَشْحَاءَ عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَفُوكُمْ بِالسِّنَةِ حِدَادٍ أَشْحَاءَ عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا﴾ (١٩)

بە راستی خودای تەعالا زانایە بەوانە که خەڵک دائەکوێتەوه لەناو ئیوهدا، واتە ئەو کەسانە که بە پرۆپالانتە نەفسی خەڵک ئەشکێنن و لەجیهاد دووریان ئەخەنەوه، وە بەو کەسانە که بە برا مەدینەییەکانیان ئەلێن: وەرن بۆ لای ئێمەو لەگەڵ ئێمەدا بێن و مەکەونه شوێن موخەممەد و ئەو کەسانە که نایێن بۆ مەیدانی جەنگ کەمێ

جار نەبێ و، حالیان وایە زۆر رشد و نموێ تەبیەتێ بەرابەر بە ئیوێ خێریان لێ نایتەوێ.

جا بۆ کاتی کە ترس و بیم لەناو پەیدا بوو ئەیان بینی بە وەزعیکی ناشیرین و بۆت ئەروان و چاویان هەلەسوورپی لە ناو کاسەکیا وەکوو یەکی لە هۆشی خۆی چووبێ لەبەر نزیکی مردن. جا کاتی ترسەکیش نەما لێتان ئەدەن بە زمانانیکی زۆر تیز و حالیان وایە زۆر رشد و تەبیەتێ نەوین بەرابەر بە خێرکردن، جا ئەم کۆمەلە خەلکە ئیمانیا نەهیناوە بە راستی، جا لەبەر ئەوێ کە بێ ئیمانێ خودا کردەوێکانی ئەوانی بێ ئیعتیار و نرخ داناوە و، بێ نرخ کردن و پووچکردنەوێ کارگەلی وەها لەسەر خودا ئاسانە و مادەیی پێ ناوی و زۆری پێ ناچێ.

﴿يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُوتَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ۖ﴾ ﴿٢٠﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾ ﴿٢٠﴾

ئەو گەلە کافرە موناققانە لە پاش رویشتنی ئەحزابیش گومانیا ن وایە نەرویشتون؛ چونکە خۆیان ترستۆک و بێ نرخ و بێ وەرەن، وە ئەگەر جاریکی تر ئەو ئەحزابە بێنەوێ بۆ جەنگ لە گەڵ ئێمەدا ئەو کافرە ترستۆکانە حەز ئەکەن لە مەدینەدا نەبن و لە دووریکەوێ لەو دەشتەدا لە ناو عەرەبی بەدوا بە جوړی پرسیاری ئەحوالی ئیوێ و ئەو ئەحزابە بکەن و بێ زیان سەیر بکەن، وە ئەگەر لەو جاری دووھەمەیشدا لە ناو ئیوێدا بێ هەر جەنگیان نەدەکرد و جەنگ ناکەن شتیکی کەم نەبێ.

ئەو موسوڵمانەکان بە راستی هەیه بۆ ئیوێ لە زاتی پیغەمبەر (ﷺ) سیفەتیکی جوانی گەورە وەها کە بۆ ئەوێ ئەشی بکری بە سەرمەشقی خوو و رەوشتی پیاوانە

بۆ نه‌و که‌سانه که نو‌می‌دی‌ان هه‌ر به خودایه و هیوای پاشه‌پۆژیکی باش له لای خوداوه نه‌که‌ن و به زۆری خه‌ریکی سوپاس و ستایشی خودان.

﴿وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ۚ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا﴾

خودای ته‌عالا له‌م ئایه‌ته پیرۆزه‌دا به‌یانی دامه‌زرانی دڵ و ئیمانی موسوڵمانه‌کان نه‌کا له‌و رۆژه ته‌نگانه‌دا که پیاوی دڵ نه‌ستوور نه‌بێ خۆی ناگرێ. نه‌فه‌رمو‌یت: کاتی که موسوڵمانه‌کان نه‌و چه‌ن کۆمه‌له‌یان چاوپێکه‌وت له هۆزه‌کانی عه‌ره‌ب و له جووله‌که‌کان که له دووره‌وه به قار و قینه‌وه هه‌رشیان هه‌تا بۆ سه‌ر سه‌رزه‌رت ﷺ و یارانی و، عالم که‌وته په‌ریشانییه‌وه، موسوڵمانه‌ ساغه‌کان وتیان: گیرۆده‌بوونمان به‌م فیتنه‌ شتیکه خودای ته‌عالا به‌لێنی پێداوه له ئایه‌تی: ﴿أَحْسَبَ النَّاسُ أَنْ يَبْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ؟﴾^۱ و له ئایه‌تی: ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَهَا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ؟﴾^۲ دا و پێغه‌مبه‌ریش به‌لێنی پێداوه به‌فه‌رمووده‌ی «کارتان له‌سه‌ر ته‌نگ نه‌بێ به‌هاتنی نه‌حزاب بۆ سه‌رتان، به‌لام سه‌رکه‌وتن بۆ ئیوه نه‌بێ» وه به‌فه‌رمووده‌ی: «نه‌و کافرا نه‌ پاش نو رۆژ یا ده رۆژ دێن بۆ سه‌رتان».

وه روونه که خودا و پێغه‌مبه‌ری خودا راست نه‌لێن و نه‌م رووداوه‌ زیادی نه‌کرد بۆیان ئیمان به‌ خودا و به‌لێنی خودا و ته‌سلیم بوون به‌ نه‌مری خودا و به‌قه‌زا و قه‌ده‌ری خودا نه‌بێ.

۱. العنکبوت؛ ۲.

۲. البقرة؛ ۲۱۴.

﴿مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَجْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ وَمَا بَدَلُوا تَبْدِيلًا﴾ (۲۳) لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصَدَقَتِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنْفِقِينَ إِن شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿۲۴﴾

ریوایه‌ت کراوه له نه‌سه‌وه نه‌لئ: مامم نه‌سه‌ی کورپی نه‌زر حازری غه‌زای به‌در نه‌بوو، نه‌ویش وتی: من دواکه‌وتم له یه‌که‌م جه‌نگی که حه‌زرت ﷺ کردی، جا نه‌گه‌ر خودا حازری کردم له جه‌نگی له‌گه‌ل کافره‌کانا خودای ته‌عالا نه‌بینی چلون جه‌نگ نه‌که‌م. جا کاتئ رووداوی «نوحود» هاته‌پیشه‌وه زوربه‌ی موسولمانه‌کان شکان، نه‌ویش وتی: خودایه‌ من دووری و بیزاری و پاکی پیشکesh به‌ حوزووری تو نه‌که‌م له وه‌ی که نه‌و یارانه‌ کردیان وه‌کوو شکان و راکردن بی و دووری نه‌که‌م له‌و کاره‌ ناشیرینه‌ که نه‌و کافرانه‌ کردیان وه‌کوو جه‌نگ بی له‌گه‌ل حه‌زرتا ﷺ، جا پیشکeshوت و ده‌ستی کرد به‌ شه‌رکردن هه‌تا کوژرا که ته‌ماشایان کرد هه‌شتاو نه‌وه‌نده‌ برینی پتوه‌ بوو له‌ به‌ینی لیدانی شیر و پیاچه‌قان و پینکانی رم و تیرا که بو‌ی هاتبوو لئی دابوو! جا ئیمه‌ نه‌مانوت: ئایه‌تی: ﴿مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ ... تَادُ لَهُ وَ لَهُ هَاوِرْکَانِیدَا هَاتووه‌ته‌ خواره‌وه‌.

واته: له‌ خاوه‌ن باوه‌ره‌کانه‌ چهن‌ پیاوئ که راستیان کرد له‌گه‌ل خودادا له‌وانه‌دا که عه‌هدیان پئ کردبوو، وه‌کوو خو‌گرتن له‌ جیهاد و ده‌وام و دامه‌زراوی له‌ خو‌شی و ناخوشیدا، جا له‌وانه‌ بازه‌ که‌سئ که نه‌زری خو‌ی به‌جئ هیئا، واته‌ مردن له‌ ریگی خودادا وه‌کوو حه‌مه‌ی کورپی عه‌بدولموته‌لیب و، موسعه‌بی کورپی عومه‌یر و، نه‌سه‌ی کورپی نه‌زر و... هاووینه‌ی نه‌مانه‌. وه‌ له‌وانیشه‌ بازه‌که‌سئ که چاوه‌پروانی

هاتنی ئاکامی خۆی ئەکا و لەووەلا بە پایە ی خۆی ئەگا، وە ئەمانە شێوەی دڵسۆزی و راستی خۆیان نەگۆری.

ریوایەت کراوە لە زیدی کۆری سابیته وە ﷺ ئەلنی: کاتێ که قورئانمان گەردنە کردە وە لە موسحە فدا ئایەتیکم ون کردبوو که وەختی خۆی لە حەزرەتەم ﷺ ئەبیست، گەرام بە شوینیا هەتا لای خوزەیمە ی ئەنساری - که حەزرەت ﷺ شایەتی ئەوی بە شایەتی دوو کەس دانابوو- دۆزیمە وە، وە ئەو ئایەتە بریتی بوو لە ئایەتی: ﴿مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رَجَالَ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ...﴾.

جا ئەنجامی ئەمەیه خودا جەزای راستەکان بداتە وە بە هۆی راستییە کەیانە وە ئەوانیش که بە پێچەوانە ی راستی رەفتاریان کرد، یا سزایان بدا ئەگەر خواستی لە سەر بێ، یا تۆبەیان قەبوول بکا؛ چونکی بێ گومان خودا تاوانە خەش و میهرەبانە.

﴿وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا﴾

وە خودای تەعالا کافرەکانی ئەحزابی لە گەڵ کینه و قاری دلدایا گەرانە وە هەرگیز نەگەشتن بەو خێرو سوودە که ئەوان پێش نیهادیان کردبوو. وە کوو کوشتنی حەزرەت ﷺ و پیاوێ دیارییەکانی دەوری، یا بەرباد کردنی ئەهلی ئایینی ئیسلام وە کوو شەیتان نابووێ ناو دلیانە وە، بەلێ لە سوپای ئیسلام شەش کەس شەهید بوون، یە کەم سەعدی کۆری مەعازی ئەوسی، که تیری دای لە رەگی بالی و پاش ماوێ مانگی خۆینی ئەو برینە تەقییە وە و بە هۆی ئەو وە گیانی پاکی سپارد. دوو وە ئەنەسی کۆری ئەوێس. سێهەم عەبدوللای کۆری سەهل. چوارەم توفەیلی کۆری ئەعمان. پێنجەم سەعلەبە کۆری عەسمە. شەشەم کەعبی کۆری زەید ﷺ.

به‌لام نه‌وان نه‌و سوپا گه‌وره‌یانه بو نه‌م مه‌به‌سته بچووکه گرد نه‌کردبووه مه‌به‌ستیان گه‌لی به‌د بوو.

وه له‌وانیش سی که‌س کوژرا: له‌به‌نی «عبدالدار» مونه‌به‌ه کوپی عوسمان. له‌به‌نی مه‌خزووم نه‌وفه‌لی کوپی عه‌بدو‌ل‌لا. له‌به‌نی عامیر عه‌مری کوپی عه‌بدی‌ود، که‌ه‌زهره‌تی عه‌لی کوشتی.

وه خودای ته‌عالا کیفایه‌تی موسولمانه‌کانی کرد له‌جه‌نگکردن له‌روودای خه‌نه‌کدا و، خودای ته‌عالا خاوه‌ن هیزو عیززه‌ته.

﴿وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ۖ وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطْثُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا﴾

نه‌و خودایه که‌ه‌ره‌به‌کانی گه‌رانه‌وه بو شوینی خو‌یان به‌ناو‌میدی، نه‌و کافرا‌نیش که‌یارمه‌تی نه‌وانیان دابوو، له‌نه‌ه‌لی کیتاب، واته له‌جووله‌که‌کانی به‌نی‌قوره‌یزه، له‌قه‌لا‌کانیانی دابه‌راندن و ترسیکی زوری هاو‌یته ناو‌دل‌یانه‌وه به‌جوری خودا ئیوه‌ی زال کرد به‌سه‌ریانان؛ خو‌یان ته‌سلیم کردن و کۆمه‌لیکتان لیکوشتن و نه‌وانه‌پیاوه‌جه‌نگه‌ره‌کانیان بوون شه‌ش‌سه‌د که‌س بوون، تا‌قمی‌کیشتان له‌وانه به‌دیل‌گرت، که‌بریتی بوون له‌حه‌وسه‌د که‌س له‌ژن و مندال. وه خودای ته‌عالا زه‌وی کشتو‌کالیان و قه‌لاو خانووی نیشتمانیان و پاره‌ی نه‌ختینه و شت و مه‌کی ناو‌مالیان و، نا‌ژه‌لیان و زه‌وییه‌کی‌تریش که‌ه‌یشتا پیا‌یا نه‌پۆیش‌توون که‌زه‌وی جووله‌که‌ی خه‌بیه‌ره، به‌میرات دای به‌ئیوه.

وہ بازی فرمویانہ: باقی زہوی دنیایہ تہوہی کہ خودا برپاری داوہ تہو تہو سحابانہ داگیران بکہن لہ فہتحہ کانا. وہ خودای تہعالا تہوانایہ بہسەر ہہموو شتیکدا.

کارہ ساتی بہنی قورہ یزہ بہ کورتی

لہ سہحیحہ کانی موسلیم و بوخاریدا ہاتوہ کہ حەزرت ﷺ لہ خەندەك گہراپاوە بۆ مەدینە ی مۆنەووەرە و چەکی دانا و خۆی شۆری جوہرەئیل ﷺ ہاتەخواروہ عەرزی کرد: تۆ چەکت داناوہ؟ وەللّٰہی ئیمە ہیشتا چەکمان دانەناوہ. یاللا دەرجۆ بۆ لایان! فرموی: بۆ کوئ؟ تہویش ئیشارەتی کرد بۆ لای بہنی قورہ یزہ. جا حەزرت ﷺ روشت بۆ لایان و فرمانی دا جارچی بانگی کرد بہ ناو موسولمانان: کەس نوێزی عەسر نەکا لہ ناو بہنی قورہ یزہ دا نەبی. جا تہو سحابہ کەوتنہ ریگہ و بازیکیان نوێزی عەسریان بہسەرا ہات لہ ریگہدا. لەویدا ہەندیکیان وتیان: نوێژ ناکەین ہەتا تہگەینہ بہنی قورہ یزہ و بازیکیان وتیان: نەخیر نوێژ تہکەین حەزرت ﷺ مەبەستی تہوہ بووہ کە بہ پەلہ برۆن بۆ بہنی قورہ یزہ، نەك نوێژ نەکەین لہ ریگہدا.

جا حەزرت ﷺ دەورہی بہنی قورہ یزہی دا، تہوانیش لہ قەلاکانیان خۆیان قایم کرد بوو، بیست و پینج شەو مانەوہ ہەتا تہو دەورەدانە ماندووی کردن و خودا ترسیکی زۆری خستە ناو دلایانەوہ.

ئینوہیشام ریوایەتی کردووە کە کەعبی کوپی تہسەد بہو جوولەکانہی وت: تہی کۆمەلی جوولە کە ئیوہ تہزانن وا گیرۆدە بوون و من سی شت تہخەمە بہرچاوتان کامیان ہەلئەبژێرن بیکەن. وتیان: تہوانە چین؟

وتی: یەکەم باوہ بہم زاتە تہکەین و بہ راستی تہگرین. وەللّٰہی بۆتان دەرکەوت کە پینگەمبەری نیراوہ و، تہمە تہو کەسە یە کە لہ کتیبی خۆتان تاریفیتان دیوہ.

نه‌گەر ئیمان بئین ئه‌مین ئه‌بن له‌سه‌ر خویتی خۆتان و ئه‌بن به‌خواه‌نی ژن و مندالی
خۆتان. وتیان: هه‌رگیز ئه‌مه‌مان ناوی و قه‌ت ده‌سه‌به‌رداری حوکمی ته‌ورات نابین.
ئه‌مجار وتی: کاری دووهم ئه‌مه‌یه‌ بئین ژنه‌کان و منداله‌ ورده‌کانمان بکوژین.
ئه‌مجار شیر رووت بکه‌ین و برۆین جه‌نگ له‌گه‌ل موحه‌مه‌د و یارانیدا بکه‌ین.
ئیت‌ر هه‌ر خۆمان ئه‌بین و هه‌یج له‌ دوامان به‌جی نایه‌لین! تا بزاین خودا چی ئه‌کا.
وتیان: ژن و مندالی ورده‌ تاوانیان چیه‌ بیانکوژین؟ ئیمه‌ شتی وا ناکه‌ین.

وتی: جا ئه‌گەر ئه‌مه‌یش ناکه‌ن، ئیمشه‌و شه‌وی شه‌مه‌یه‌ و هیوا وه‌هایه‌ که
موحه‌مه‌د له‌ شه‌مه‌دا مه‌یدانی ئاسایشمان پێ‌بدا و، سه‌هینی به‌ ناوی شه‌مه‌وه
ئه‌رۆینه‌ ده‌ره‌وه‌، به‌لکوو فرسه‌ت له‌ موحه‌مه‌د بئین و بیکوژین. وتیان: ئه‌مه‌یش
ناکه‌ین. ئه‌مه‌ مه‌عنای نییه‌.

وه‌ پاش ئه‌م ماوه‌ به‌نی قوره‌یزه‌ قه‌ناعه‌تیا‌ن کرد به‌ حوکمی پیغه‌مبه‌ر له‌وانا، وه‌ له‌به‌ر
ئه‌وه‌ که‌ یه‌هوودی به‌نی قوره‌یزه‌ هاوپه‌یمانی ئه‌وس بوون له‌ مه‌دینه‌دا حه‌زه‌ت ﷺ
پێی خوش بوو ئه‌و حوکمه‌ به‌ره‌وه‌رووی یه‌کن له‌ گه‌وره‌کانی هۆزی ئه‌وس بکاته‌وه
و، حوکمه‌که‌ی دایه‌ ده‌ست سه‌عدی کورپی مه‌عاز و، ئه‌ویش له‌ واقیعه‌ی خه‌نه‌کدا
بریندار بووبوو له‌ خه‌یوه‌تیکدا بوو ده‌رمانی خۆی ئه‌کرد. جا که‌ حه‌زه‌ت ﷺ
حوکمه‌که‌ی دایه‌ ده‌ست سه‌عد، سه‌عد سواری گوێدریژنی بوو هات بۆ نزیک
مژگه‌وتی حه‌زه‌ت له‌ سوپاکه‌یا، که‌ سه‌عد نزیک‌ی ئه‌و مژگه‌وته‌ بووه‌وه‌ حه‌زه‌ت ﷺ
فه‌رمووی: هه‌ستن بۆ پیشوازی گه‌وره‌که‌تان، له‌پاشا حه‌زه‌ت ﷺ فه‌رمووی: ئه‌و
کۆمه‌له‌ رازی بوون به‌ حوکمی تۆ، جا تۆ حوکمه‌که‌ت چیه‌؟ سه‌عد عه‌ززی کرد:
پیاوه‌ جه‌نگه‌ره‌کانیان ئه‌کوژین و ژن و منداله‌کانیان دیلینه‌وه‌ به‌ به‌نده‌ و جاریه‌یی،
جا حه‌زه‌ت ﷺ فه‌رمووی: حوکمت کرد به‌ حوکمی خودا.

جا سەعد وتی: خودایە تۆ ئاگاداری کەس نییە من حەز بکەم جەنگی لە دژ بکەم بە قەد ئەوانە ی کە پێغەمبەری تۆیان بە درۆخستوووە و لە مەککە دەریان کردوو، خودایە من و ئەزانم ئیتر جەنگ لە بەینی ئیمە و ئەوانا نەماوە، جا ئەگەر شتی لە جەنگی قورەیش ماوە ئەو تەمەنم درێژ بکە هەتا جەنگیان لە گەڵا بکەم، و ئەگەر جەنگ نەماوە تۆ ئەم برینی لەشی منە بکەرەو بە خۆینی لێ دەرچێ و بمەرم! جا خۆینەکی بەربوووە و بە شێوەی خۆینەکی بەربوو خۆین گەیشته خێوەتی بەنی غەفار و خەلک بانگیان کرد: ئە ی گەلی بەنی غەفار ئەو خۆینە چیه کە لە لای ئێوە دەرنەچێ؟ کە چوون تەماشایان کرد خۆینی برینەکی سەعد بوو! دوا ی ئەو سەعد کۆچی دوا یی کرد.

جا پاش ئەمە جوولەکی بەنی قورەیزە لە سەر ئەو حوکمە هاتنە خواوە و لە قەلاکانیان پیاو شەڕکەرەکانیان هێران بۆ نزیک ی چەن خەنەکی لە مەدینەدا و کۆژران و ژن و منداڵەکانیشیان بە سەبایا دانران.

و «حەبی کۆری ئەختەب» لە ناو کۆژراوەکانا بوو، ئەم زەلامە هەولێ دا بۆ هاندانی بەنی قورەیزە بۆ شکاندنی پەیمان و شەڕکردن لە دژی حەزرت و، بەم جۆرە فیتنە ی بەنی قورەیزە بپرایەو و موسوڵمانان لێیان رزگار بوون.

ئێبوئەبە شەیبە و، ئێبوجەریر و، ئێبولموزیر و، ئێبوئەبە حاتەم رێوایەتیان کردوو لە قەتادەو لە حەدیسێکی درێژا ئەلێ: پاش ئەو کە حەزرت ﷺ حوکمی دا بە سەعد، سەعد هەر وەکوو حوکمی کرد بە کوشتی پیاو جەنگیەکان و هێشتنەوی ژن و منداڵەکانیان. حوکمیشی کرد بەو کە خانوو بەرە و زەوی و زاری بەنی قورەیزە بدرێ بە «موهاجیرین» و نەدرێ بە «ئەنسار»، لە گەڵ ئەوەدا کە سەعد خۆی لە ئەنسار بوو لە هۆزی ئەوس.

جا نه نساړه کان پټیان وت: بډچی وات کرد؟ سه عد فهرمووی: نه نساړ هه موو زه وی و ټاو و خانوو بهر یان هه یه و موهاجیره کان نه وانه یان نییه. وه چه زرهت نه م حوکمه یشی په سه ند کرد.

ریوایه ت نه کا له «به حر»: پاش نه وه که خودا یارمه تی پیغه مبهری دا و کومه له کافره کانی نه حزابی گه پانه وه و، سهرکه وت به سه ر جووله که کانی به نی نه زیر و به نی قوره یزه دا، خیزانه کانی چه زرهت گومانیان برد که چه زرهت ﷺ گه لی ټالون و زیو و شتی نایابی ده ست که وتووه، جا له بهر نه مه ده ستیان کرد به داوا کردنی گه لی شت، وه کوو: بهرگ و پو شاکي چاک و، ژیان و ژيواری تایه تی. وه چه زرهت ﷺ له م باره وه لیان دلگران بوو، بیست و نو روژ وازی لی هیټان و له گه لیان نه نو ست، به بیانوی نه وه که پیغه مبهران و خیزانی نه وان نه بی دوور بن له رابواردن و ده ست بلاوی له دنیا دا. جا نه م ټایه تانه هاتنه خواره وه.

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُحِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ۝۲۸﴾ وَلَئِنْ كُنْتُنَّ تُحِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ۝۲۹﴾

واته نه ی پیغه مبهری خودا بفهرموو به خیزانه کانت: نه گهر ټیوه خواستی دلټان له سه ر ژیانی دنیا و جوانی و رهنگامه کردنی بهرگ و پو شاک و رابواردنی ټاره زووی نه فسه، ده ی فهرموون هه تا حقه موتعه تان بده من و ته لاقتان بده م و ده ستان لی هه لگرم به ده ست لی هه لگرتیکی جوان و بی زویری و دلگرانی. وه نه گهر خواستان له سه ر رهزای خودا و پیغه مبهری خودا و پاداشی کرده وه تانه تا سوودی بی ټوتان

و دلتان له سهر ئاسایشی ژیاڼی دنیا نییه. نه وه خودا بریاری داوه بۆ نه وانه تان که خواوه ننی چاکه یه پاداشینکی گه وره.

بزانن له م شوینده دا چهن باسی هه یه:

[باسی] یه کهم: له و کاته دا نه م ئایه ته هاته خواوه وه هه زه رت ﷺ نو ژنی له لا بوو؛ پینچ که سیان له قورپه ش بوون: عایشه کچی نه بووبه کری سدیق، هه فسه کچی عومه ری کوری خه تابه، «ئومموحه بییه» کچی نه بووسوفیان، سه وده ی کچی زه معه، «ئومموسه له مه» کچی نه بووئومه بییه، وه دوانیان له عه ره بی تر بوون: مه مومونه کچی هه رسی هیلالی. زه ینه بی کچی جه حشی نه سه دی. وه دوانیشیان له کیتابیات بوون و موسولمان بوون: سه فیه ی کچی حویه ی له جووله که ی خه ییهر. جوهریه ی کچی هه رس له به نی موسه له ق.

نه حمه د و موسلیم و نه سائی و ئینومهرده وه یه له ریگه ی نه بووزوبه یره وه ریوایه تیان کردووه له جابیره وه ﷺ نه ئی: له و کاته نه دا روژی نه بووبه کر رووی کرده ده رگای مالی پیغه مبه ر ﷺ و خه لکیکی زۆر له ده رگادا بوون و ئیزن نه درابوون برۆنه خزمه تی هه زه رت ﷺ.

پاش ماوه یی ریگه ی نه بووبه کر و عومه ر ﷺ درا رویشته ماله وه هه زه رت ﷺ له ماله وه دانیشتبوو قسه ی نه ده کرد و له ویدا عومه ر ﷺ فه رمووی: ئیسته کارئ نه که م که هه زه رت قسه بکا، جا وتی: نه ی پیغه مبه ری خودا ئیمرو «کچه که ی زه ید» مه به ستی ژنه که ی خۆی بوو. داوای نه فه قه ی لئ کردم، منیش دام به ملیا، له ویدا هه زه رت ﷺ پیکه نی تا دانی لای کاکیله ی ده رکه وتن و فه رمووی: نه م ژنانه یش به ده وری مندا داوای نه فه قه و مه عیشه تم لئ نه کن. جا نه بووبه کر ﷺ راسته وه

بوو له عائشه بدا و، عومهر راسته وه بوو له حه فسه بدا و نه یانوت: ئای! ئیوه داوای نه فقه له پیغه مبه ر نه که ن؟! حه زره ت ﷺ مه نعی کردن و فهرمووی: وازیان لی بینن. جا حه زره ت ﷺ دهستی کرد به قسه کردن له گهل عائشه دا و، فهرمووی: شتیکت بو باس نه که م حه ز ناکه م په له پهلای تیدا بکه ی هه تا پرسى دایک و باوکت نه که ی. نه ویش وتی: چیه؟ حه زره ت ﷺ ئایه ته که ی بو خوینده وه: * یا ایها النبی قل لأزواجک ... تاد جا عائشه وتی: من له ئیختیاری تودا پرس به باوک و دایکم نه که م؟! وه للاهی من هه ر خودا و پیغه مبه رى خودا هه لئه بژیرم. وه حه زره ت ﷺ به وه لامه که ی عائشه زور که یف خویش بوو، پاش وه لامدانه وه ی نه و باقی خیزانه کانی هه موو خودا و پیغه مبه رى خودایان هه لبارد و له ژیر عیسمه تی حه زره تدا مانه وه. باسی دووه م: حه قی موعه له مه زه بی نیمامی شافعی عیدالله واجبه له سه ر میردی ژن، له چهن شیوه یه کدا نه بی:

۱. نه و ژنه که ناوی ماره یی بو برابی، وه یا له پاش ماره برین بوی بریاردرابی و کابرا له پیش چوونه لادا لئی جیا بوو بیته وه.
 ۲. ژنیکه بوو بی به هوی جیایی له میرده که ی به ته نیا خوی، وه کوو نه وه نه و ژنه له دین وه رگه پرته وه، یا نیکاحه که ی هه لوه شانددیته وه له بهر عه یی میرده که ی، یا میرده که ی نیکاحه که ی هه لوه شانددیته وه له بهر عه یی ژنه که، یا له گهل میرده که یا؛ وه کوو نه وه هه ردوکیان به یه که وه له دین وه رگه پرته وه.
 ۳. جیا بوونه وه یی که به هوی مردنه وه بی، جا یه کتیکان بمری یا هه ردوکیان بمرن. له م شیوانه دا ژنه که مافی «موعه» ی نییه.
- وه سوننه ته نه و مافی موعه نه ندازه ی له نیوه ی ماره یی که متر بی، به مهرجی له (۳۰) دره می زیو که متر نه بی.

﴿يَنْسَاءَ النَّبِيُّ مَنْ يَأْتِ مِنْكَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ يُضْعَفُ لَهَا
الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ وَمَنْ يَقْنُتْ
مِنْكُمْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعَمَلَ صَالِحًا تُوْتَاهَا أَجْرًا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا
رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾﴾

ئەي خەزەنەي پەيغەمبەر ﷺ ھەر کام لە ئێوە گوناهێکی گەورەي دیاری بکا
ئەو سزاکی لە قیامەتا دوو قات ئەکرێتەو بە نەیبەتی غەیری ئەوانەو، وە ئەم
دوو قات کردنەو لە لای خودا ئاسانە. وە ھەرکە سێش لە ئێوە دەوام بکا لە سەر
بەندەیی خودا و فەرمانبەری پەيغەمبەری خودا و، کردەوێ باش بکا لە بارەگا و
خانەدانی ھەزرەتا ﷺ. واتە ئەبێ بە ھۆی خۆشەویستی و ئاسایش و نابێ بە
ھۆی فیتنە و نومایش، ئەو دوو جار پاداشی ئەدینەو؛ جاری لەبەر ئەو لە زاتی
خۆیا ئیتاعەي خودای کردوو و جارێکیش لەبەر ئەو بوو بە ھۆی ئارامی ناو
خانەدانەکە و بە ھۆی ئەو یشەو دڵی ھەزرەت ﷺ ئارام بوو، باش بۆی رەخساو
خەزمەتی ئیسلام بکاو دەعوەتی خەلک بکا بۆ دینی ئیسلام. وە لە بەھەشتا رزق و
رۆزییەکی زۆر خواوێ کەرامەت و ریزی بۆ ئامادە ئەکەین.

﴿يَنْسَاءَ النَّبِيُّ لَسَنًا كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنْ أَتَقَيْنَ فَلَا تَخْضَعْنَ
بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقَلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٣٢﴾ وَقَرْنَ فِي
بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ
وَأَتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ
عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾ وَأَذْكُرَنَّ

مَا يُمْتَلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ ءَايَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾

نه ی ژنه کانی پیغه مبه ر هپچ کامیک له نیوه وه کوو هپچ کامیک له ژنانی تر نییه. وه یا خود نه ی کومه له ژنانی حه زره ت (الله تعالی) نیوه وه کوو هپچ کومه لئ له ژنانی عالم نین.

جا نه گهر ته قو اتان هه یه نه وه قسه کانتان نهرم مه کهن به جوړئ که بینی نهرمی بدا نه بادا نه وانه ی که دلیان نه خو شه و بی حه یایی و بی شهرمی تیایه ته مای به د و خه یالئ خراپتان ده رباره بکه ن. وه به شیوه ی جوان و دوور له گومانه وه قسه بکه ن. وه له ژوور و مال له کانی خو تانا دابنیشن و له کاتی به ریگه رپوشتندا له نجه مه کهن به وینه ی له نجه ی کاتی نه زانی و کافریتی، وه له کاتی خویا نویژه کانتان به جی بینن و، زه کاتی مالتان بده ن و، فهرمان به ری خودا بکه ن و، فهرمان به ری پیغه مبه ری نه و بکه ن، خودا که نه وه نده ناموژگاریتان نه کا خواستی هپچی نییه نه وه نه بی نه و گونا حانه نامووسی ئینسان پیس نه کهن دووری بخاته وه لیتان و پاکتان بکاته وه به پاک کردنه وه یه کی باش له تاوانباری. وه له مال و شوینه کانتانا بخویننه وه نه وه ی نه خوینریتنه وه له نایاتی خودا که قورثانی پیروژه و، له حکمه ت که فهرمووده کانی حه زره ته (الله تعالی)، به راستی خودا له تیفه و ناگاداره به سهر نه حوالئ نیوه دا.

بزائن له م شوینه دا چهن باسی هه یه:

[باسی] یه که م: مه به ست له جومله ی *و قرن فی بیوتکن* نه مه یه که نه و «أمهات المؤمنین» له هو ده و شوینی خو یانا به نه ده ب و ریژه وه دابنیشن بو پاراستنی ریژی خانه دانی پیغه مبه ری. وه بو نه وه که ژنانی یاران هه ر کام به اتاین بو پرسیاریکی

ئایینی لە خۆیان یا لە حەزەرەت ﷺ بە ھۆی ئەوانەوێ حازر بن و ھەڵامی ئەو ژنانە بدەنەوێ. ئیتر مەبەست ئەمە نییە کە ئەو ژنانە بە ھیچ جۆرێ لە مال و شوینی خۆیان نەپۆنەدەرەوێ. ئەگەرنا حەزەرەت ﷺ ئیزنی نەئەدان بپۆنەدەرەوێ بۆ حەج و بۆ عومرە و، لەگەڵ خۆیا نەیتەبردن بۆ سەفەری غەزا و، ماوێ نەئەدان بۆ دیدەنی باوک و دایک و، چوونەلای نەخۆشان و پرسەیی خزمان و... ئەمانە ھەموویان بە ئیتیفاقی زانایان بوون، کەسێ لاری لێیان نەبوو. وە سابت بوو کە خێزانەکانی حەزەرەت ﷺ حەجیان کردووێ پاش کۆچی دوایی حەزەرەت ﷺ، «سەودە»ی کچی زەمەعە و زەینەبێ کچی جەحش نەبێ ﷺ، وە کەس لە زانایانی ئەسحابە ئینکاریان نەکردوون. وە ھیچکام لە خولەفای ئەو چەرخی دەستیان نەھێناوێتە رێگەیان.

وێ وارید بوو کە لە پاش ھاوتە خوارەوێ ئایەتی: «وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ...» حەزەرەت ﷺ فەرمووی: «أَذِنَ لَكُنَّ أَنْ تَخْرُجْنَ لِحَاجَتِكُنَّ» واتە خودا رێگەیی داوێ کە بۆ بەجێ ھێنانی پێویستی خۆتان لە مال بچنەدەرەوێ.

وا بە ئاشکرا دەرکەوت کە مەبەست لەو ئایەتە ئەمە بوو چاودێری و یقاری خۆیان بکەن و خۆیان لە باقی ژنان جیا بکەنەوێ بە مانەوێان لە مالی خۆیان لە زۆری کاتا و، بە کۆلان و بازار و رێگەیی گشتیدا - وەکوو خەڵکی تر نەگەرێن - لەبەر راگرتنی ریزی خانەدانی حەزەرەت ﷺ.

وێ لەو کاتەدا رووداوی خەلیفەیی سێھەم رووی دا «ام المؤمنین» عائیشە و «ام سلمە» ﷺ لە مەککەدا بوون چووبوون بۆ حەج و کاتی ئەو کارەساتەیان بیست زۆر زویر بوون و، ھەر لەو کاتەدا کە ئەوان لە حەجی بوون تەلحە و، زوبەیر و، نوعمانی کوپی بەشیر و، کەعبی کوپی عەجرە لەگەڵ کۆمەلەی لە یاران لە مدینە

رایان کرد له ترسی ئەو ئاژاوەچییانە، چونکی پاش کوشتنی عوسمان جۆره فەخر و دەمارێکیان پەیدا کردبوو، ئەو کۆمەڵە ئەسحابە روێشتن بۆ مەککە و پەنایان برد بۆ «ام المؤمنین» عائیشە و ئەویش فەرمووی: وا بە چاک ئەزانم کە نەگەرێنەووە بۆ مەدینە مادام ئەو ئاژاوەچییانە وان لە مەدینەدا. وە ئەوەیان پەسەند کرد کە بپۆن لە بەسەردا بمێننەووە تا وەزەع ئارام ئەبێتەووە، و لە خەزەمتی عائیشەدا بوون.

وە تەکیان کرد لە عائیشە رضی اللہ عنہا کە ئەویش لەگەڵایا بێ هەموو لە بەسەردا بن. وە مەبەستیان ئەوە بوو لە پال ریزی «ام المؤمنین» دا بن؛ چونکی ئەم زاتە بە «عالیمە ئوممەهات» مەشهور بوو، لە لای حەزەرەت رضی اللہ عنہ خواوەن پایە بوو، وە عەبدوللای کورپی زوبەیر، کە خوشکەزای بوو، لەگەڵیا بوو لەگەڵ خوشکەزاکانی تریا لە «ام کلثوم» خێزانی تەلحە و، ئەسمای خێزانی زوبەیر، وە لە کەژاوەیەکی ئاسنیدا بوو ئەم خوشکەزایانە بە دەوریا بوون خەزەمتیان ئەکرد.

کاتێ ئەمان روویان کردە بەسەر ئەم هەوڵە گەشت بە ئیمامی عەلی رضی اللہ عنہ لە مەدینە مۆنەووەردا و ئەو ئاژاوەچییانە هاتن بە دەوری ئیمامی عەلیدا و زۆر داوایان لێ کرد کە هەستێ بە هیزی ئەوان و غەیری ئەوانەووە بپۆن بۆ بەسەر و، بەردیانە دڵیەووە کە ئەو کۆمەڵە بیریان لەگەڵ تۆدا خراپە و، دڵی حەزەرەتی عەلییان هاورده سەر ئەوە کە بپروا بۆ بەسەر.

کاتێ کە پەیوەنددارانی حەزەرەتی عەلی رضی اللہ عنہ لەم بیرە ناگادار بوون حەزەرەتی حەسەن و حوسەین و، عەبدوللای کورپی جەغفەر و، عەبدوللای کورپی عەباس رضی اللہ عنہ عەرزی ئیمامی عەلییان کرد: کە لە مەدینە نەچیتەدەرەووە و، چاوەروانی بکا تا لە وەزعی ئەوان ئەگا. حەزەرەتی عەلی گۆیی بە قەسە ئەمان نەدا و، بەرەو بەسەر کەوتە رێ و، کۆمەڵی لە ئاژاوەچیەکانیشی لەگەڵدا بوو. کاتێ نزیککی بەسەر بوونەووە

هەزرەتی عەلی قەعقاعی نارد بۆ لای «ام المؤمنین» بزانن غایەیان چییە، کە رویشت و پرسیاریان لێ کرد: بۆچی هاتوون بۆ بەسەر؟ فەرمووی: مەبەستمان ئیسلامە و، ناردی تەلحە و زوبەیر هاتن، قەعقاع وتی: ئەو مەسلەحەتە چۆنە؟ وتیان: تۆلەسەندنەو، لە قاتیلەکانی عوسمانە. وتی: ئیستە ئەو ناکرێ تا وەزە ئارام ئەبێتەو، ئەوانیش وتیان: باشە ئیمە بەم بیرە قەناعەت ئەکەین کە لە کاتی فرسەتا ئەم تۆلە بە گوێرە ی شەرع وەر بگیری.

و هە جواب رویشتەو بۆ ئیمامی عەلی و ئەویش دلشاد بوو، ماوەی سێ رۆژ بەم جۆرە هاتوچۆ لە ناویانا بوو، پرپار درا رۆژی چوارەم رێکەوتنە کە رابگەیه نرێ و خەلک ئارام بێتەو.

نازاو هەچیەکان ئەمەیان پێ ناخۆش بوو کەوتنە مەکر کردن و، پرپاریان دا برۆن بدەن بەسەر هاوڕێکانی «ام المؤمنین» دا هەتا ئەوان وا بزانن ئەمە حیلە بوو، لە لایەنی ئیمامەو، وە حاشا ئیمام بەمە ی زانیی و ناگاداری بووبی! کە رویشتن بۆ سەریان و دایان بەسەریانا بوو بە هەرا و هەموو لە ناکاو کەوتنە ناو بەلاو و، نە «ام المؤمنین» و نە ئیمامی عەلی ناگایان لەم فیتنە نییە، وە کاتی کوشتار دەستی پێ کرد ئەوێ کە رووی دا، رووی دا: ﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا﴾ ئەم رووداو لە لایەنی تەبەری و غەیری تەبەرییەو لە راستان و جیتی پرپاریان گیراوە تەو، و هەر قەسە یی بێجگە لەمە بوتری جێگە ی پرپاری.

باسی دووهم: لەفزی ﴿وَإِذْ كُنَّا مَا يَتْلُو﴾ سێ مەعنا هەلنە گری:

۱. مەعنای وایە باسی ئەو نەعمە تانە بکەن کە خودای تەعالا پێیداوون کە ئەوانی لە خانەدانی پێغەمبەرا داناو و نایە تەکان و فەرمایشتەکانی پێغەمبەری تیدا ئەخوێتریتەو.

۲. باسی ئایاتی خودا بکه‌ن و، باسی سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر بکه‌ن و، قیمه‌تی نه‌وانه بزائن و بیر له مانا‌کانیان بکه‌نه‌وه، هه‌تا سوود له ریتوماییه‌کانیان وه‌ربگرن.

۳. مانای خویندنه‌وه و کردنه‌به‌ر و لیکدانه‌وه‌ی له‌فز و مانای ئایات و حه‌دیه‌کان بکه‌ن، هه‌تا رۆژ به رۆژ زیاتر زانیاری له دیندا په‌یدا بکه‌ن.

باسی سیهم: وه‌کوو له ته‌فسیری قورتوبیدا نه‌فه‌رمویت، ئه‌م ئایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌مه که «ئه‌هلی به‌یت» خه‌یزانه‌کانی حه‌زره‌ته علیه‌السلام وه زانایان له‌م ئایاته‌دا قسه‌ی جوان و راستیان ده‌ربریوه. جا عه‌تا و عه‌کره‌مه و، ئیبنوعه‌باس فه‌رموویانه، مه‌به‌ست له ئه‌هلی به‌یت خه‌یزانه‌کانی حه‌زره‌ته به تابه‌تی و پیاویان له‌گه‌لا نییه و، فه‌رموویانه: مه‌به‌ست له به‌یت ئه‌و شویتانه‌یه که حه‌زرت علیه‌السلام له‌گه‌ل خه‌یزانه‌که‌یا تایا دانیشتون؛ چونکی فه‌رموویه‌تی: *واذکرن ما یتلی فی بیوتکن*.

وه تاقمێ تر فه‌رموویانه: مه‌به‌ست حه‌زرتی عه‌لی و، حه‌زرتی فاتیمه و حه‌سه‌ن و، حوسه‌ینه به تابه‌تی، له‌به‌ر ئایه‌تی: *لیذهب عنکم الرجس أهل البیت و یتطه‌رکم تطه‌یراً*. وه ئه‌گه‌ر خه‌تاب له‌گه‌ل ژنانا بوايێ ئه‌یفه‌رموو: «لیذهب عنک الرجس و یتطه‌رکن تطه‌یراً».

وه له حه‌دیه‌دا هه‌یه کاتی ئه‌م ئایه‌ته هاته‌خواره‌وه. حه‌زرتی عه‌لی و، فاتیمه و، حه‌سه‌ن و حوسه‌ینی بانگ کرد و، حه‌زرت علیه‌السلام ده‌ستی برد عه‌بایه‌کی هه‌تا دای به‌سه‌ریان، جا ده‌ستی به‌رز کرده‌وه بۆ ئاسمان فه‌رمووی: خودایه ئه‌مانه مال و خه‌یزانی من دووریان بخه‌ره‌وه له چلک و چه‌په‌لی و پاکیان بکه‌ره‌وه به پاک‌کردنه‌وه.^[۱]

[۱]. موفه‌سیره‌کان له‌وه‌دا ئیتیفاقیان هه‌یه که ئه‌م ئایه‌تانه له باره‌ی خه‌یزانه‌کانی پیغه‌مبه‌ر هاتوونه‌ته خواره‌وه، هه‌روه‌ک مامۆستا فه‌رمووی، به‌لام بۆ زیاتر روون کردنه‌وه‌ی ئه‌م بابته به پتوێستمان‌زانی هه‌ندێ له بیرو‌رای موفه‌سیره‌کان لێره‌دا بنوسینه‌وه:

وہ لہم شوینەدا تەرجمەمە ی تەفسیری «روح المعانی» تان بۆ ئەکەم، بۆ زیاده ناگاداری. ئەفەرمویت: بازئ لە زانایان فەرموویانە مەبەست لە «بیت» خانووی نیشتمانە و، خەلکی نیشتمانیشت لەسەر ریزی ئایەتە پێشووەکان و لەسەر ئەحادیسی سەحیحە ی زۆر و، بە شایەتی عورفیش ئەو کەسانە کە زیاده پەیوەندیان بەو

﴿۵۳﴾

ئەم ئایەتە سەراحتەن ئەهلی بەیت بۆ خێزانەکانی پێغەمبەر سابت ئەکا و ئەهلی بەیت بۆ غەیری خێزانەکانی پێغەمبەر بە دوعای پێغەمبەر، یان بە ئەتوولی ئایەتەکە، یان بە حەدیس سابت ئەبن، وەك لە سەحیح موسلیم لە رِیوایەتی حەزەرەتی عائیشەدا هەیە. وە وەکوو ئەو حەدیسە ی کە لەسەرەوێ روایەت کراوە کە ئەواوەکە ی لە ترمزیدا هاتوووە ئەفەرموی: کاتی ئایەتی «إِنَّا يَرِيدُ اللَّهُ ... تَاد» لە مائی ئوموسەلەمە هاتە خوارەوێ حەزەرەت فاتیمە ی کچی لە گەڵ حەسەن و حوسەینا بانگ کرد و عەبایەکی پێچاند بە دەوریانا و حەزەرەتی عەلیش لە پشت پێغەمبەرەوێ بوو، جا پێغەمبەر فەرمووی: «اللهم هؤلاء أهل بيتي فأذهب عنهم الرجس وطهرهم تطهيرا» ئوموسەلەمە فەرمووی: ئە ی پێغەمبەر ی خودا ئایا منیش لە گەڵیاندام؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: «أَنْتِ عَلَى مَكَانِكَ وَأَنْتِ عَلَى خَيْرٍ» واتە: تۆ لەسەر جێی خۆتی و تۆ لەسەر خێری. مەبەستی پێغەمبەر ئەوەبوو کە ئوموسەلەمە ی خێزانی بە ئایەتەکە ئەهلی بەیتی بۆ سابت بوو. هەرچەند کە ئیمامی ترمزی ئەم حەدیسە ی بە غەریب داناوێ.

زانایان فەرموویانە بە جەمەعە موزەککەری هێنانەوێ زەمیرەکان نابێتە دەلیلە لە سەر ئەوە کە مەبەست لە «أهل البيت» تەحتەلەبا بن، چونکە ئەم شتواژە لە قورئاندا زۆر هەبە بۆ نمونە لە سوورەتی هود لە ئایەتی ۷۳دا خوا ئەفەرموی: «قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ» کە زەمیری «عليکم» لێرەدا تەنیا مەبەست سارا خاتوونی خێزانی حەزەرەتی ئیبراھیمە.

وہ ئەم ئایەتە بە بیرورای ئەهلی سوننەت و جەماعت عیسەتیان پێ سابت نابن چونکە وشە ی «تطهير» بە مانای عیسەت نییە، هەر وەکوو چۆن لە ئایەتی: «خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا» بەم مانایە نەهاتووێ. وە عیسەت تاییەتی پێغەمبەرەنە و غەیری پێغەمبەرەن هیچ کەس مەعووم نییە...

بۆ ناگاداری زیاتر لەم بوارەدا سەیری ئەم تەفسیرانە: ۱. «التحریر و التئویر». ۲. تەفسیر «قورتوبی».

۳. تەفسیری «ئالووسی». ۴. تەفسیری «ئیبیئوئەبی سەعوود» لە ژیری ئایەتی ۳۳ سوورەتی ئەحزاب بکەن - بۆلا و کردنەوێ کوردستان.

خانوه‌وه بئی، یا به دانیشتن و ری‌کخستنی پیوستی و به مانه‌وه تیایا و دانانی به قه‌رارگای خوی، وه‌کوو ژن و مندال و، نه‌و خزمانه که به عاده‌ت هاتوچوی زوری بو نه‌که‌ن و تیایا دانه‌نیشن، به بی داواکردنی خاوه‌ن ماله‌که، وه یا خود نه‌گه‌ر بین به حو‌کمی عاده‌ت مه‌نع نه‌کرین؛ وه‌کوو نه‌و نه‌ولادانه که مالیان جیایه و مام و خال و پوور و ناموزا.

جا به‌م روونکردنه‌وه نه‌و حه‌دیسانه که به روا‌لت «ته‌عاروز» له نیوانیانا هه‌یه گردنه‌کرینه‌وه. واته له‌سه‌ر نه‌م روونکردنه‌وه خیزانه‌کانی حه‌زرت (علیه‌السلام) و کچه‌کانی و، کچه‌زاکانی و، مامی و، ناموزاکانی هه‌موویان به‌ر «اهل‌البیت» نه‌که‌ون و هه‌موو له نه‌هلی به‌یتن، بی‌جگه له‌وانه که حه‌زرت (علیه‌السلام) خوی داخل‌ی نه‌هلی به‌یتی کردوون وه‌کوو حه‌زرتی سه‌لمانی فارسی (علیه‌السلام). و له سه‌حیحا هاتووه «سلمان منا اهل‌البیت»، وه له ریوایه‌تیکا هاتووه که «واسیله» عه‌رزی کرد: نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا منیش له نه‌هلی به‌یتم؟ فه‌رمووی: به‌لئی تویش له نه‌هلی منی و، «واسیله» نه‌یفه‌رموو: نه‌م فه‌رموده‌یه گرن‌گترین وه‌سیله‌ی رجای منه بو ره‌حمی خودای ته‌عالا.

﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَنِينَ
وَالْقَنِاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ
وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّامِتِينَ وَالصَّامِتَاتِ
وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ (۲۵)

ترمزی ریوایه‌تی کردووه له «أم‌عمار» وه (علیه‌السلام) که هات بو خزمه‌تی حه‌زرت (علیه‌السلام) عه‌رزی کرد: نابینم نایه‌تی ده‌رباره‌ی ژنان بی‌ته‌خواره‌وه، هه‌رچی دیته‌خواره‌وه هه‌ر بو پی‌اوانه! جا نه‌م نایه‌ته هاته‌خواره‌وه.

ئەم ئایەتە بەرزە پیرۆزە باسی ئیسلام و ئیمان ئەکا و بە شوێن ئەوانا باسی بازئی کردەوێ جوان ئەکا و، بەم شیوە ئاگادارمان ئەکا لەوێ کە ئیمان باوەرپە بەوێ کە حەزرت ﷺ لە لایەنی خواوە هیناویەتی، وە ئیسلام بریتیە لە ئیزعان و ئینقیادی دڵ و رام بوونی بۆ ئەوێ کە حەزرت هیناویەتی. وە ئیمان و باوەر بە بێ ئیسلام و رام بوونی دڵ بەکار نایێ، ئەگەرنا گەلێ لە ئەهلی کیتاب ئەیانزانی ئەم زاتە پیغەمبەری خودایە لەگەڵ ئەوێدا بە کافر دانران؛ چونکی ئیسلام و ئینقیادەکیان نەبوو. بە کورتی ئەوێ ئینسانی پێ رزگار ئەبێ دوو شتە: «عیلم» و «فیعل»ە. عیلم بە راستی حەزرت ﷺ و ئینقیاد بۆ ئەوێ و، ئەمانە کە هاتتە جینگە ئەمجار ئادابی دین و کردەوێ باش پەیدا ئەبن وەکوو دوعا و پارانەوێ لە خودا، بەندەیی کردن بۆ خودا و، خوشووع و دامەرزانی دڵ بۆ خودا و، خوڤرتن بۆ تەرکی حەرام و بەجێ هێنانی واجبات و، سەرفکردنی دارایی بە خێرو چاکەیی واجب و مەندووب لەبەر رەزای خودا، رۆژوو گرتن، کە هەمووی هەر سەبرە، جیای کردەوێ لەبەر گرنگی دان بە رۆژوو، وە خوڤاراستن لە ئارەزووی نەفس بە پاراستنی پاش و پیش. وە لەگەڵ هەموو ئەمانەدا دەوام لەسەر زیگیری خودا بە زمان و یادی خودا بە دڵ، جا لەسەر ئەم ئیمان و ئیسلام و کردەوێ بەرزە باشانە لێخۆشبوون و پاداشی گەورە لە لایەنی خواوە دائەمەزرێ بۆ خواوەنەکیان. خودا لە رزی ئەوانەدا دامان بنێ.

واتە بە راستی ئەو پیاوانەو ئەو ژنانە کە موسوڵمانن و دلایان لەسەر خوڤوێستن حەزرت ﷺ دامەزراوە و قورئانیان بە دڵ وەرگرتووێ و، ئەو پیاوان و ژنانە کە خاوەن باوەرپە بەوێ حەزرت ﷺ لە لایەنی خواوە هیناویەتی و، ئەو پیاوان و ژنانە کە بەندەیی بۆ خودا ئەکەن و ئەوانە کە لەگەڵ خودادا راست ئەکەن و، ئەوانە کە خوڤرتن لەبەر باری تەرکی حەرام و کردنی واجباتا و، ئەوانە کە دڵ و لەشیان بە ئەدەب دامەزراوە لە حوزووری خودادا و، ئەوانە کە مائی خوڤان ئەدەن بە سەدەقەیی

واجب و مەندوویدا و، ئەو پیاو و ژنانە ی که روژووی واجب ئەگرن و، بە قە ی تەوانا سوننەت بە جێ دێنن و، ئەوانە که عەورەتی خۆیان لە بەکاربردنی لە بێ شەرعیدا ئەپارێزن، ئەوانە که بە زمان و دڵ زیکری خودا ئەکەن بە پەنامەکی و ناشکرا. ئەوانە خودا تاوانبەخشی و پاداشی گەورە ی بۆ نامادە کردوون.

ههوار به مالى ئهوهی ئهنازی	به کاری خۆیا به قە ی پیازی
بیر و باوه و کردهوهی چاکت	ئاسارن له بۆ دلی رووناکت
رووناکی دلت فهیزی خودایه	هۆی ئیرشاداتی رهسوله لایه
یانی سهراسهر تاغات و ئیحسان	هه رچی ده ر بچێ له دهستی ئینسان
گشت له خوداوه هاتوون بۆ تو	ههروه ها نیعمهت بۆ تو دی کو کو
بهم کاره که مه تو ده ری ئه که ی	یا بهم تاغه ته تو ری پی ئه به ی
ناقیشه و ناگا به پایه ی کامیل	له بۆ سوپاسی نیعمهتی شامیل
ئیتیر چی ماوه له سه ر دهستی تو	بیکه ی به مایه بۆ مه بهستی تو
به باری ترا زنجیره ی تاغات	لیره وه بسروا هه تا سه ماوات
له بهر ره زیله ی ده روونی ئینسان	دوو ره له پایه ی کرده وه ی ئیحسان
دوو ره له ته قوای «رب العالمین»	دوو ره له سه فای سهروه ری ئه مین
قه بوولی خودایش بۆ «متقین» ه	له لای زاناکان ئه مه یه قینه
که وابی ئه گه ر خه لاست ئه وێ	مایه ی مه رته به ی ئیخلاست ئه وێ
هه ر به ره و خودا بپارێزه وه	به لاله و پاله سه ر بئیره وه
بلی: خودایا نالیم موخلیسم	له مایه ی ئیخلاست ته وا و مو فلیسم
به لام مایه کهم رجا و تکایه	تکام بۆ عه فوی زاتی خودایه
تکا کاره که یش گه لی مه سه ووده	دارای مه قامی به رزی مه حموده
«نامی» ناوی خۆی نووسی له ده فته ر	بۆ تکای والای ئه ولای پیغه مبه ر

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا﴾ (۳۶)

نم نایه ته له و کاته‌دا هاته‌خواره‌وه که هه‌زه‌رت ﷺ خوازیبئی زه‌ینه‌بی پوورزای خوی کرد بو زه‌یدی کوپی حاریسه. جا زه‌ینه‌ب و عه‌بدوللای برای موافقه‌یان نه‌کرد.

واته ره‌وا نییه بو هیچ ژنیک‌ی خاوه‌ن ئیمان نه‌مه که خاترخویی و سه‌ربه‌ستیان بی له کاری خویانا کاتی که خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا حوکمیان دا به کاری. واته زه‌ینه‌ب و عه‌بدوللا حقی موخاله‌فیان نییه‌و، هه‌رکه‌سی له خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا یاخی بی نه‌وه به راستی ریگه‌ی راستی ون‌کردوه به ون‌کردنیک‌ی دوور.

﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا﴾ (۳۷)

باسی نه‌و کاته بکه که به‌و که‌سه‌ت وتوو، که خودا نیعمه‌تی پێداوه به هوی نه‌وه‌وه که ته‌وفیقی داوه بو ئیسلام و ئیمان و، تۆیش نیعمه‌ت هه‌یه به‌سه‌ریه‌وه به هوی نه‌وه‌وه که نازادت کردوه، وه‌کوو زه‌یدی کوپی حاریسه بی، که تو پیت نه‌وت: ژنه‌که‌ت رابگره بو خۆت و له خودا بترسه له هوی نه‌وه‌وه ته‌لاقی مه‌ده. وه له دلی خۆتا نه‌وت نه‌شارده‌وه که خودا ده‌ری نه‌خا، وه‌کوو ماره‌کردنی زه‌ینه‌ب بی

ئەگەر زەید تەلاقى بىدا و، لە خەلك ئەترسى كە ماره كوردنى ئە و ژنە بكەن بە هوى تانە و تەشەر لىدانت! وە خودا شىاوترە بۆ ئەو كە تۆ لىي بترسى.

جا كاتى زەينەب ماوەيى لای زەيد ماوە و پىويستى خوى پى جى بە جى كرد و دلى لىي هەلكەوت و تەلاقى دا، لە تۆمان ماره كرد بۆ ئەو كە ماوەى ترس و عەيبە نەمىنى لەسەر موسولمانەكان لە كاتىكا ژنى كورپى «جەعلى» خويان ماره بكەن بۆ خويان، پاش ئەو ئەوان تەلاقىيان دا، وە هەر ئەمرى كە خودا بپارى كوردنى دابى ئەو كراوە و ئەكرى.

﴿ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ﴾

پىغەمبەرى خودا جىگەى لۆمەو توانج نىيە لەم مەسەلەدا كە خودا بۆى بپارى داوە وەكوو ماره كوردنى زەينەب پى و، ئەمە رەفتارى خودايە لەگەڵ ئەو پىغەمبەرانەدا كە لەمەوبەر رابوردوون، واتە كۆچيان كردووە، يانى هەر پىغەمبەرى لە زەمانى خويان هەرچى بۆ حەلال كرابى هىچ لۆمەى نەكراوە و جىگەى تەشەر نەبووە لەوەدا كە خودا بۆى حەلال كردووە و، ئەمەو خواستى خوداى تەعالا هەر حوكمى قەتعى و براوە و دامەزراو بووە.

﴿ الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴾

ئەو پىغەمبەرە پىشوو رابوردوانە ئەوانە بوون كە پەيامى خودايان بە بەندەكانى خودا گەياندووە و لەو خودا ترساون و لە كەسێ تر نەترساون و ناترسن و خودا بەسە بۆ حسیيگەرى و ناگادارى لە كردارى بەندەكانى.

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝٤٠ ﴾

موحهممەدی کورپی عەبدوللای کورپی عەبدولموتەلیب، کە دایکیشی نامینەیی کچی وەهەبە، ئەو زاتە باوکی کەسێ لە پیاووەکانتان نەبوو، بەلام ئەوێندە هەیه رەوانە کراوی خودایە بۆ سەر جین و ئینس و، دوا پێتەمبەری خودایە و، خودا زانا بوو و زانایە بە هەموو شتێ. جا مادام باوکی کەستان نەبوو ئەگەر یەکنێ لە ئێوە ژنی خۆی تەلاق بدا و موحهممەد ماری بکا بۆ خۆی ئەو هێچ خراپە یەك روو نادا.

باسی زەینەب و زەید:

زەینەب کچی جەحش کە دایکی ناوی ئومەیمە بوو، ئومەیمە کچی عەبدولموتەلیب بوو. پێتەمبەر ﷺ داوای کرد بۆ زەیدی کورپی حاریسە کە بەندەیی ئازاد کراوی حەزەرەت ﷺ بوو، کاتی خۆی بە زەیدی کورپی موحهممەد مەشهور بوو. لە پێشەو زەینەب و براکەیی بەو رازی نەبوون و، پاش ئەو کە نایەتی: ﴿ مَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْمِنَةٍ ﴾ هاتە خوارەو خۆی و براکەیی ملکەچی فەرمانی خودا بوون و حەزەرەت ﷺ زەینەبی لە زەید ماری کرد کە لە مائی حەزەرەتا بوو، و تا ماوەیێ لە لای زەید مایەو. پاش ئەو رۆژێ حەزەرەت ﷺ روشت بۆ مائی زەید بانگی بکا بۆ کارێ، زەینەب راوەستا بوو چاوی پێی کەوت و فەرمووی: «سبحان الله مقلب القلوب»^۱ وە زەینەب ئەم وتەیی بیست و گێڕایەو بۆ زەیدی مێردی، ئەویش پاش

۱. ئەم رووداو هەرچەن لە هەندێک لە تەفسیرەکاندا بە شتوازی جۆراو جۆر و وەك داستانیکی رۆمانتیک هاتوو بەلام زۆربەیی موفەسیرەکان بەچەن بەلگە ئەم رووداویان بە موعتەبەر نەزانێو:

ماوهی هات بۆ لای حەزەرەت ﷺ ویستی تەلّاقی بدا. حەزەرەت فەرمووی: «أمسك عليك زوجك واتق الله». بەلام سوودی نەبوو، تەلّاقی دا. جا پاش ماوهی «عده» خودا دای بە حەزەرەت ﷺ، و، ئایەتی ناردە خواریوە: ﴿فلما قضی زید منها وطراً زوجناکها﴾. وە بەم ئایەتە کە خودا ناردیە خواریوە، زەینەب بوو بە حەلّالی حەزەرەت ﷺ. بۆیە جارجار لە ناو خێزانانی حەزەرەتدا قەسەیان ئەکرد و زەینەب ئەیوت: خودا منی بۆ پیڤەمبەر ماره کردوو و ئیوە وەلی ئەمرتان ماری کردوون.

۱۳۳

۱. سەرچاوەیەکی باوەڕپیکراوی نییه و رێبایەتەکی زەعیفە و سەنەدەکی تەواو نییه.
۲. دژایەتی هەیه لە گەڵ عیسه مەتی پیڤەمبەردا، هەروەها ریک ناکەوێ لە گەڵ ئەم ئایەتی (۱۳۱) کە سوورەتی تاهادا کە خودا ئەفەرموی: ﴿ولا تمدن عينک إلى ما متعنا به أزواجاً منهم زهرة الحياة الدنيا لفتنهم فيه و رزق ربک خیر و أبقی﴾.
۳. ئەگەر ئەوەی کە پیڤەمبەر لە دڵیا شاردیوە خۆشەویستی زەینەب بواوە خودا دەری دەخست، چون خودا فەرمووی: ﴿و تخفی فی نفسک ما اللّٰه مبديہ﴾ واتە: ئەشاریتەو لە دەروونتدا ئەوە خودا دەری ئەخا و ئاشکرای ئەکا، کەچی خودا ئەوەی دەرخست کە زەینەب دەبێتە خێزانی پیڤەمبەر و ئەو رەسمی دەورانی نەزانییە ئەسپێتەو، ئەک خۆشەویستی زەینەب.
۴. پیڤەمبەر هەر لە منداڵییەو زەینەبی دەناسی، چون پوورزای بوو لە گەڵ ئەوەشدا خۆشەویستی نەچوو بوو دڵیوە چۆن لە شەئنی پیڤەمبەردایە دواي ئەوەی کە خۆی خوازیینی کرد بۆ زەید و بە ئایەتی ژمارە (۳۶) ی ئەم سوورەتە بوو بە ژنی زەید، ئەم ئیشی ئیوە روو بدا.
۵. لە رووداوە کەدا وا دەرئەکوێ کە زەید لەبەر پیڤەمبەر تەلّاقی زەینەبی دای، ئایا زەید بەرلەوێ ئایەتی هەلۆه‌شانەوێ ئەحکامی تەبەننی نازل بێت نەیدەزانی کە زەینەب بووکی پیڤەمبەرە و بووک وەک کچ وایە و بۆی ناشی؟
- بۆ زیاتر روون کردنەو سەیری «شیفای قازی عەباز» و تەفسیری «روح المعانی» و «ئەبێنوکەسیر» و «ئیمام فەخری رازی» و «ئەحکامولقورئانی ئیبنوعەرەبی» و «تەفسیری ئایاتی ئەحکامی سابوونی» بکە — بۆلاوکردنەوێ کوردستان.

دوای بیرکردنه‌وه له‌م رووداوه‌دا چهن حیكمه‌تی ده‌رته‌كه‌وئ:

یه‌كه‌م: خودا ویستی به‌هۆی ماره‌کردنی زه‌ینه‌ب بۆ زه‌ید له‌ نه‌وه‌له‌وه‌ نه‌مه‌ درېكه‌وئ
كه‌ له‌ دینی ئیسلاما یاسای چین‌خواهی نییه. نه‌گه‌رنا زه‌ینه‌ب كه‌ پوورزای هه‌زرت (ﷺ)
له‌ زه‌لامیكی وا ماره‌ نه‌ده‌كرا كه‌ پیشتر به‌نده‌ بووبی و ئازاد کرابی.

دووهم: نه‌مه‌ بوو كه‌ له‌ پاش ته‌لاقى زه‌ینه‌ب له‌ لایه‌نی زه‌یده‌وه‌ هه‌زرت (ﷺ)
ماره‌ی بكا و، ده‌رېكه‌وئ له‌ جیهانا كه‌ ژنی كورپى ئیعتیباری هه‌لآله‌ بۆ ئینسان و،
به‌ وینه‌ی نیکاحی ژنی كورپى نه‌سه‌ب ماره‌ی هه‌رام نییه.

سیه‌هم: نه‌مه‌یه‌ شتی كه‌ خودا نه‌مری پێ بكا نابێ ته‌ماشای قسه‌ی نه‌زانان و
ئینسانی به‌ددلی تیدا بکری: چونکی حوکم هه‌ر بۆ خودایه‌.

نه‌گه‌رنا نه‌گه‌ر نه‌م حیكمه‌تانه‌ دائیر نه‌بوونایی له‌ به‌ینا هه‌زرت (ﷺ) له‌ پیش
نه‌وه‌دا كه‌ زه‌ینه‌ب ماره‌ به‌رێ له‌ زه‌ید خۆی ماره‌ی نه‌کرد بۆ خۆی.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۖ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا
﴿٤٢﴾ هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۖ ﴿٤٣﴾ تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ ؕ وَاعْدَدْ
لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ۖ ﴿٤٤﴾﴾

نه‌ی كه‌سانێ كه‌ ئیمانتان هه‌تاوه‌ به‌ خودا و پێغه‌مبه‌ری خودا! زیكری خودا بكه‌ن
به‌ زیكریكی زۆری وه‌ها كه‌ نووری نه‌و زیكره‌ سینه‌ و دڵتان داگیر بكا و، ته‌سبیحی
خودا بكه‌ن، «سبحان الله» بڵێن له‌گه‌ڵ مولاچه‌زه‌ی دوورخسته‌وه‌ی زاتی خودا له‌
كارى نابار و، له‌ به‌یانی و ئیواره‌دا به‌ تایبه‌تی كه‌ کاتی دڵ‌خاڵیتی و دوورییه‌ له‌
میخه‌نه‌تی کارکردن به‌م زیكر و ته‌سبیحه‌ دڵتان روون بكه‌نه‌وه‌.

خودا خودایه کی وایه بارانی ره حمهت نه بارینی به سهرتانا و، فریشته کانی له خودا نه پارینه وه بو نه وه که ده رتان بکا له تاریکستانی کوفر و گونا و ره وشتی ناهه موار بو رووناکی نیمان و تاعهت و ره وشتی بهرز و، خودا هه میشه میهره بانه له گه ل خاوهن باوه په کانا. وه ریژو سلاوی موسولمانان له روژی قیامه تا له لایه نی مه لایکه ی خودا وه سه لام کردنه و نه و مه لایکه تانه نه چن به پیری نه و موسولمانانه وه و پتیان نه لین: دروودی خوداتان له سهر بی به و سه برو خورپاگرته ی که بووتان و نه م مالی پاشه پورژه یشان چاکترین مالیکه، وه خودا پاداشیکی گه وره ی بو موسولمانه کان ناماده کردووه.

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ﴿٤٥﴾ وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِآذِنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿٤٦﴾ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُطِيعُوا الْكُفْرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعُوا أَزْوَاجَهُمْ وَتَوَكَّلُوا عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٤٨﴾

نه ی پیغه مبهری پایه بهرز، بن گومان نیمه تومان ره وانه کردووه بو سهر موکه لله فانی عالم بو نه وه که نیعتیراف بکهن به پهروه دگاریکی کاملی ته نیا و، به یاسای ژیا نی دنیا و ژیا نه وه ی پاشه پورژ بو حیساب و کیتاب و گه یشتنی هه رکهس به مایه ی بیر و باوه پ و جهزای کرده وه کانی دنیا ی. که تومان به م جوړه ناردووه له حالیکدا که تو ناگادار بی له سهر عیبادی خودا بزانی کئ ره فتاری راسته و کئ ره فتاری په سته و موژده بده ی به فره مانبه ران به به هه شت و، بترسینی گه ردن گیره کان به سزای روژی قیامهت و ناگری سووری دوزه خ و، بو نه وه که به دهوام به قه ی ته وانا هو شیارانی نیس و جین بانگ بکه ی بو لای خودا نه مه یش له سهر نیزن و نیجازه ی خودایه و،

تۆمان ناردوو به حالّی پرتو و بلاو بکه‌یته‌وه بۆ سهر دَل و ده‌روونی موسولمانان، پرتوویکی وه‌ها که ئیقلمی وجودیان رووناك بکاته‌وه. وه موژده بده به و موسولمانانه و به و خاوه‌ن ئیمانانه به‌مه که هه‌یه بۆ نه‌وان له لایه‌نی خوداوه فەزل و شه‌ره‌فی زیاد به‌سهر باقی ئوممه‌ته‌کانا به شه‌ره‌فیکی گه‌وره.

وه ناشکرایه گه‌لّی له کافران نه‌یانه‌وئ که تو له گه‌لیانا رێك بکه‌وی و، گه‌لّی له کافره دوو‌پوو‌ه‌کان نه‌یانه‌وئ تو هه‌لسوو‌پێنن له باری راست بۆ باری نابار. جا ده‌خیل تو ئیتاعه‌یان نه‌که‌ی و واز بینه له و نازاردانی نه‌وانه بۆ دَلّی خۆت و خۆت بگه‌ره و، پشت به خودا ببه‌سته و، خودا به‌سه بۆ ئیوه بۆ نه‌وه هه‌موو کارێ حه‌واله‌ی نه‌و بکری و نه‌و جێ به‌جێیان بکا.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمِئَتُهُنَّ وَسَرْحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا﴾

نه‌ی که‌سانێ که ئیمانتان هه‌یناوه کاتێ که ژنانی موسولمانتان ماره‌کرد بۆ خۆتان له پاشان ته‌لاقتان دان، له پیش نه‌وه‌دا که به‌چه‌ن لایان، نه‌وه حه‌قی عیده‌تان به‌سه‌ریان‌ه‌وه نییه تا حیسابی بکه‌ن له‌سه‌ریان. که وابێ هه‌ر مۆتعه‌یان پێ بده‌ن و دووریان بخه‌نه‌وه له شوێنی خۆتان به‌ دوور خسته‌نه‌وه‌یه‌کی جوان، واته به‌ بێ نه‌وه زیانیان پێ بگه‌یه‌نن به‌ نازار گه‌یاندن به‌ دَلّ یا به‌ له‌شیان، وه یا به‌ که‌م‌کردنه‌وه‌ی به‌شیان، وه له پیش چه‌ن ئایه‌تی‌کا له‌م سووره‌ته‌دا باسی مافی مۆتعه‌مان نووسی به‌ شیوه‌یه‌کی روون و ره‌سا.

﴿يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ عَائِنَتِ أَجُورَهُنَّ وَمَا
 مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتٍ عِمَّكَ وَبَنَاتٍ عَمَلَتِكَ وَبَنَاتٍ
 خَالَكَ وَبَنَاتٍ خَلَلَتِكَ النَّبِيُّ هَاجِرَن مَعَكَ وَأَمْرَةٌ مُؤْمِنَةٌ إِنْ وَهَبْتَ
 نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِنْ دُونِ
 الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ
 أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

تهی پیغه مبهری خوشه ویست به راستی حه لآلمان کردووہ بۆ تو ټو ټو ټو خیزانانه که
 ماره ییبه که بانت پیداون و ټو جار ییانه که بوون به مولکی شهرعی تو له وانه که خودا
 ناردوونی بۆ تو و بۆ لای توی گه راندوونه تهووه له دهسکه وته کانی جهنگ، ههروا
 حه لآلی کردووہ بۆ تو کچانی مامت و کچانی پووره کانت و، کچانی خالت و،
 کچانی خاله کانت له وانه که له مهککوهه له گه لآتا کوچیان کردووہ بۆ مه دینه، واته
 له وانه که سیفه تی موهاجیره یان بۆ هاتوو ته جیگه.

ههروا حه لآلم کردووہ بۆ تو ههر ژنیکی موسولمان ټه گهر خوی ببه خشی به تو،
 ټه گهر پیغه مبهر خواستی له سهر ټه وه بی که بیی به ژنی و هاوړیتی بکا، وه حالی ټهم
 ژنه که خوی ټه به خشی وه ها به تایبه تی بۆ تو یه و بهس، نهک بۆ باقی موسولمانانیش؛
 چونکی ټیمه ناگادارین و زاناین بهو شته که فهرزمان کردووہ و ته شریعمان کردووہ
 له سهر ټه وان له باره ی ژنه کانیانه وه و له باره ی جار ییبه ی مهملو و که یانه وه، وه ټهم
 به یانه فراوانه مان کرد بۆ تو، وه یا ټهم ته شریعاته م کرد بۆ تو هه تا لومه و ټهرکت
 نه یه ته سهر له باره ی ژنانه وه. وه خودای ته عالا تاوانه خشی و میهره بانه بۆ موسولمانان.

﴿تُرْجَىٰ مِنْ نِّسَاءٍ مِنْهُنَّ وَتُفَوِّىٰ إِلَيْكَ مِنْ نِّسَاءٍ وَمِنْ بَنَاتٍ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ تَقْرَءَ عِيَهُنَّ وَلَا تَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْنَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا﴾

وہ لہ گەل ئەوہدا کہ ئەم ژنانەم بۆ حەلال کردووی تۆ ئەتوانی ھەر یەکیکیان دوا بخە ی لہ چوونەلایا و، بانگ بکە ی بۆ لای خۆت ھەر کامیان کہ خواستت لەسەری بێ و، ھەر ژنیکت ویست و داوات کرد لەو ژنانە کہ لە خۆت دوور خستوونەتەوہ ئەتوانی بتەوێ و، تاوانت لەسەر نییە، وە ئەم خاترخۆییە کہ درا بە تۆ نزیکترە بە شادی و چاوڕۆشنی ئەو ژنانە و، نزیکترە بەوہ زویر نەبن و، رازی ببن بەو مامەلە کہ تۆ لہ گەل ھەموویان ئەیکە ی؛ چونکی مادام ئەو ژنانە ئاگادار بوون کہ ئەم حوکمە لہ لایەنی خوداوہ ھاتووہ و خودا وای بپار داوہ ئیتر کہ سیان لۆمە ی ھەزرەت ﷺ ناکەن بۆ ھەر جۆرە رەفتاری بیکە؛ چونکی یاساکە بۆ ھەموویان یەکسانە و، خودا ئەزانێ بەوہ ی وا لہ دلتانا، دە ی بە دل ناپەزا مەبن بە کاری خودا، وە خودا حەلیمە بۆیە تۆلە ناسینی لہ کہ سێ کہ دلی بە پیچەوانە ی ئەو یاسایە بیرکاتەوہ.

زانایانی قورئانی پیروز تەفسیری ئەم ئایەتەیان وا کردووہتەوہ کہ خودا پیغەمبەری خۆی خاترخۆ کردووہ لہ نوستنی شەوانە لہ لای ژنانیا، ئارەزووی لەسەر «قەسم» ببن یا ئارەزووی لەسەری نەبن تاوانبار نەبن، بەلام لہ گەل ئەمەدا ھەمیشە ھەزرەت ﷺ بە شیوہ یەکی راست و رەسا شەونوستنی لہ گەل ژنەکانیا بەش کردووہ ھەتا کۆچی دوا یی کردووہ.

بزانن! وا ئەبێ ئینسانی کہ ئاگادار نەبێ لہ ئەحوالی ھەزرەت ﷺ لہم جۆرە تەشریعاتە سەرسام ئەبێ نیسبەت بە ھەزرەت لہ رەوابوونی ژنی زۆرا بۆی و، لہ

خاترخۆی حەزەرەت لە نوستن لە گەڵ ژنەکانیا و، لە ئیکتیفا بە بەخشینی هەر ژنی بۆ نەفسی خۆی بە حەزەرەت ﷺ

بەلام ئەمە جیگەیی سەرسامی نییه؛ چونکی مادام پیغەمبەر ﷺ گەلی شتی لی حەرام بوو و، گەلی شتی لەسەر واجب بوو جیگەیی قسە نابێ که بازە شتیکیش بە تایبەتی بۆ ئەو حەلال بووبێ.

بۆ نموونە ئەو شتانە که لەسەری واجب بوون؛ وەکوو شەونویژ و، نوێژی چاشتنەگا و، نوێژی جەژنی قوربان و، نوێژی وەتر و، سیواک کردن لە نوێژا و، دانەوێ قەرزی هەر موسوڵمانی بە قەرزاری مردبێ و مالی نەبووبێ بۆ دانەوێ ئەو قەرزه و، راویژ کردن بە خەلک لە کاری گرنگا و، خاترخۆی خێزانەکانی لە نیوان: روێشتن و، هەلبژاردنی حەزەرەتا ﷺ.

و ئەوانەیش که لەسەری حەرامکراون؛ وەکوو: زەکات وەرگرتن، وە تەماشای خیاوەت بە گۆشەیی چاو، وە حەرام بوو لەسەری پاش پۆشینی چەک و بەرگی جەنگ ئەو چەک و بەرگە لە خۆی بکاتەوێ تا جەنگەکه دوایی دیت، وە خواردن بە پالەو، وە خواردنی شتی که بینی خراپ بێ و، ئال و گۆر لە نیوان خێزانەکانیا و، مارهکردنی ژنی که حەزی لە هاوسەری پیغەمبەر ﷺ نەکردبێ و، مارهکردنی «حورە»ی کیتابییه و، مارهکردنی جارییه.

دەیی مادام ئەو هەموو شتە تایبەتییهی لەسەر واجب بوو و، ئەو هەموو شتەیشی لی حەرام بوو با بازی شتیشتی بۆ حەلال بووبێ که بۆ خەلکی تر حەرام بێ. بێجگە لەمانە ئەم زاتە تا تەمەنی گەیشته پەنجاو سێ سالی لە تاقە ژنی زیاتری نەبوو، لەو تەمەنە بەولاهو ماوێ حەوت سالی ئەوانەیی بۆ حەلال کراوێ که لەتەمەنی پیری و بەرەو بێ هیژیدا بوو.

له‌م شوینه‌دا چهن قسه‌یی هه‌یه:

یه‌که‌م: بازئی له‌و ژنانه‌ی که ماره‌ی کردوون له‌بهر نه‌وه بووه که بئ‌که‌س و مندالدار بووه؛ وه‌کوو «نوموسه‌له‌مه» (سورته‌ی ۱۰). وه بازئی له‌بهر دلنه‌واپی هۆزه‌که‌ی بووه، وه‌کوو «نوموحه‌بییه»‌ی کچی نه‌بوو سو‌فی‌ان، که له‌بهر نه‌وه ماره‌ی کرد به‌ره‌و ئیسلام بینه‌وه. ههم له‌بهر نه‌وه تا نه‌حکام و پتویستیاتی ژنان بلاو‌بیته‌وه؛ چونکی به‌تاقه ژنی یا دوو یا سئ وه‌لامی خواست و پرسپاری نه‌و ههموو ژنانه نه‌ئه‌درایه‌وه.

نه‌بئی نه‌وه‌یش ون نه‌بئ که غه‌یری هه‌زرت (سورته‌ی ۱۱) ههر وه‌کوو هه‌زرت (سورته‌ی ۱۲) نه‌گه‌ر سه‌د جارییه‌ی ببئ و بیکرئ بۆی دروسته‌و، جیاوازی له‌نیوان حوره‌و و جارییه‌دا نه‌بئ چی بئ؟ که واته‌نم مه‌به‌ستی زۆری خیزانه‌ بۆ هه‌زرت (سورته‌ی ۱۳) جئیی ره‌خنه‌ نییه له‌لای ئینسانی به‌ئینساف.

وه مه‌سه‌له‌ی خاترخۆبی هه‌زرت (سورته‌ی ۱۴) له‌شه‌ونوستنی له‌لای خیزانیا ههر شتی بووه بۆ ته‌شریع بووه، نه‌نا له‌گه‌ل نه‌و خاترخۆبییه‌دا هه‌زرت ههر چاودیری ریکی به‌شی شه‌وی له‌گه‌ل خیزانه‌کانیا کردووه.

وه نه‌و مه‌به‌سته‌ که ژنی خۆی پیشکه‌شی هه‌زرت (سورته‌ی ۱۵) کردبئ، نه‌وه له‌راستیدا وه‌لی له‌ماره‌بریندا نه‌گه‌ر پتویست بئ ههر بۆ دوور خسته‌نه‌وه‌ی عاره له‌و باوکه‌و، بوونی شایه‌تیش بۆ پاراستنی مافی ژن و پیاوه له‌زایه‌ بوون. وه‌ناشکرایه ههموو موسولمانئ به‌ژن و ژنخوازی هه‌زرت (سورته‌ی ۱۶) مه‌منوون بووه‌و، که‌شیش به‌قه‌ی هه‌زرت (سورته‌ی ۱۷) چاودیری مافی موسولمانانی نه‌کردووه. ئیتر نه‌بئ شایه‌ت بۆچی پتویست بئ؟

له‌گه‌ل نه‌مه‌یشدا، وه‌کوو ئینوعه‌باس ریوايه‌ت نه‌کا هه‌زرت (سورته‌ی ۱۸) ژنی به‌لاوه نه‌بووه به‌ماره‌برای یا به‌«ملك اليمين» نه‌بئ.

وه ریوایهت کراوه: ژنی خوی پیشکه شی حه زرهت ﷺ کردووه و حه زرهت قه بوولی نه کردووه و شووی کردووه به زه لامینکی تر. زاناکان چهن قسه یان هه یه له ناویا: بازی فهرموویانه ناوی «غزيلة» بووه و، بازی ئه لئین: ناوی له یلای کچی حه کیم بووه. بازی وتووویانه: مهیموونهی کچی حاریس و بازی ئه لئین: زهینه ب کچی خوزه یمه بووه، که به «ام المساکین» ناسراوه.

﴿لَا يَحِلُّ لَكَ الْنِسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا﴾

پاش بازه قسه یی که خاوهن ته فسیره کان له م نایه ته دا فهرموویانه. وا ده رنه که وئ نه م نایاته موحه که مه، واته مه نسوخ نییه.

وه ته فسیره که ی نه وه یه: مادام خیزانه کانت خویان روویان کرده خودا و تویان هه لبارد، ئیتر بو تو حه لال نییه هیچ ژنی بیجگه له م ژنانی خوته. واته: نابئ ژنی تر ماره بکه ی زیاد له مانه و، حه لال نییه که ژنیکیان بگوری به غه یری خوی له ژنان، واته یه کیکیان یا زیاتر ته لاق بده ی و له باتی ئه و ته لاقدراوه ژنی تر بئنی، با نه و ژنه که نه ته وئ بیهینی ئه وه نده یش جوان بئ سه رنجت رابکیشی، ژنی نه بئ که جارییه ی مه ملوکه بئ، وه خودای ته عالا نیگابانه و ناگاداری بیر و باوه و کرده وه ی هه موو که سیکه.

که واته وا ده ر نه که وئ نه م نایه ته «تحدید بعد التحدید» بئ؛ له پیشا فهرمووی: ژنه کانی خوت که ماره ییت پئداون حه لال بۆت، هه روا چوار تاقمه که ی تریش که کچانی مام و خالۆ و پوورن له باوکه وه یا له دایکه وه له گه ل مه ملوکه دا.

وه له م نایه ته دا ده رباره ی نه م به شه زیادانه «ئیباحه» نه ما و به س هه ر ژنه کانی پیشووی خوت بو دروسته له گه ل جارییه دا.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَظِيرٍ إِنَّهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَعْسِفِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنْ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾ إِنْ تَبَدُّوا شَيْئًا أَوْ خُفِّفُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾﴾

نهی که سانی که ثیمانتان به خوداو پیغه‌مبه‌ری خودا هیناوه مه‌پروئه نه‌و هودانه که خیزانه‌کانی چه‌زرتیان علیه‌السلام تیدایه کاتی نه‌بی که ریگه بدرین برؤن بو خواردنی خوراکن، نه‌میش به مهرجی نه‌وه زوو نه‌پروئه ماله‌وه و چاوه‌پئی پیگه‌یشتنی چیشته‌که بکه‌ن، به‌لام له‌و کاته‌دا که بانگ‌کران بو خواردنی برؤنه ماله‌وه، جا کاتی خوارده‌مه‌نییه‌که خورا ئیتر بلاوه بکه‌ن و، پاش خواردن دامه‌نیشن بو قسه‌و باس و ده‌مه‌ته‌قی، نه‌م جوړه حاله نازاری دلی چه‌زرت علیه‌السلام نه‌دا؛ چونکی بیگانه نه‌ختی له‌سه‌ر دلی خانه‌دان و خاوه‌ن مال گرانه و کاتی زایه نه‌بی و، ئاسایشی لی تیک نه‌چی و یاسای رابواردن و نوشتنی لی نه‌گوړی. نه‌و شهرم نه‌کا پیتان بلئی برؤنه دهره‌وه، به‌لام خودا شهرم له‌ده‌پرپینی یاسای راست ناکا؛ چونکی نه‌م یاسایانه له‌نه‌رکانی ژبانی ئینسانانه‌ن. وه کاتی داوای شتی‌کشان له‌خیزانه‌کانی چه‌زرت علیه‌السلام کرد به‌ره‌ورویان مه‌وه‌ستن و له‌پشتی په‌رده‌یه‌که‌وه وه‌کوو دیوار یا ده‌رگا یا په‌رده‌ی ناو باره‌گاوه داوایان لی

بکەن. ئەم جوۆرە پاکترە بۆ دلی ئیوھیش و ئەوانیش و چاکتریشە بۆ چاودیتری ریز و دوورترە لە راز و گومان.

و هەرگیز رەوا نەدراوە بۆتان کە ئازاری دلی پیغەمبەری خودا بدەن؛ چونکی هەرکەسێ بێی بە مایە ی زەحمەت لە بۆرەحمەتی عالەم، ئەو ئەبێ بە هۆی مەینەت بۆ بەنی ئادەم. وە بۆتان رەوا نەدراوە کە لە ژنانی ئەو مارە بکەن لە پاش وەفاتی ئەو هەرگیز. بۆیە خودا ئیعلانی کرد کە خێزانەکانی حەزەرەت ﷺ دایکەن لە بۆ موسولمانان کە موسولمانان وەکوو ئەولاد لە گەڵیان رەفتار بکەن. ئەم مارەبەرینەیان لای خودا باریکی زۆر گران و نابار و ناھەموارە.

و ئەگەر ئیوھ شتی لە موخالیفی ئەم یاسای خودایە دەربەرێ یا لە دلی خۆتان رای بگرن و بۆ فرسەت بگەڕێن ئەو بزانن بە بێ گومان خودا پێتان ئەزانێ و تۆلەتان لێ ئەسێنێ؛ چونکە خودا زانایە بە هەموو کارێ.

﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِيءِ آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا﴾

ریوایەت کراوە: کاتی ئایەتی پێشوو نازل بوو، کە ئەمری بە حیجاب تێدا یە، باوک و کوڕ و خزماتی خێزانەکانی حەزەرەت ﷺ وتیان: ئەی پیغەمبەری خودا ئایا ئیمەش هەر لە پستی پەردەووە قسەیان لە گەڵدا بکەین؟ جا ئەم ئایەتە ھاتە خوارەو و ئەو چەن بەشە ی لە حوکمی ئایەتە کە جیا کردەو.

واتە: تاوان نییە لە سەر خێزانەکانی حەزەرەت ﷺ لە دیتی یا دانیشتی باوکەکانیان یا کوڕەکانیان یا براکانیان یا کوڕانی براکانیان یا کوڕانی خوشکەکانیان یا ژنانی لە خۆیان، واتە موسولمانەکانیان، وە ئەو جارییانە کە مولکیان، لە گەڵیان. ئەی خێزانەکانی

پێغه‌مبەر لە خودا بترسن و چاودێری ئەحکامی خودا بکەن و لەم یاسا دەرمەچن.
 بە راستی خودا ناگای لە هەموو شتێ - چاک و خراپ - هەیه.

بزانن! لەم ئایەتە پێرۆزەدا چەن کەلکی گرنگ هەیه:

یەكەم: ئەم ئایەتە لەسەر فەرموودەی كۆمەڵی خاوەن تەفسیرەكان ئەلین: كاتی
 كە حەزرت ﷺ زەینەبی پوورزای خۆی بوو بە خێزانی بە ئایەتی خودا،
 حەزرت ﷺ نانی بۆ یارانی دروست كرد و خەلكی بانگ كرد و لە پاش نان
 خواردن كۆمەڵی لەوانە لە مالى حەزرتا دانێشتن بۆ قسە كردن، زەینەب رووی
 كردبوو دیواری هۆدەكەو پشتی لەوانە هەلكردبوو، وە حەزرت ﷺ ئەم زیاده
 دانێشتەى پێ ناخۆش بوو، هەتا ئەنەس ئەلئى: نازانم من وتم بە حەزرت: خەلكەكە
 چوونەدەرەو، یا حەزرت ﷺ خەبەرى دا بە من و، حەزرت پەردەى لە نێوان
 من و خۆیدا دادایەو. ئەم ئایەتە تا * إِنْ ذَلِكَ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيماً * هاتەخوارەو.

دووهم ئەمەیه: ئایا ئەو هۆدانە كە خێزانەكانى حەزرت ﷺ تیاياندا دانێشتون
 پاش كۆچى دواى حەزرت ﷺ مالى ئەوانان یا نه؟ راجیح ئەوێه كە لە زەمانى
 حەزرتدا مالى خۆى بوو و لە پاش كۆچى دواى ئەویش جێگەى خێزانەكانى
 بوو، نەك بە شێوەى مۆلكایەتى بەلكوو بە مافى مۆتعه و دانێشتن تیايانا. بە بەلگەى
 ئەو كە میراتبەرانی ئەو خێزانانە داوى مردنیان داواى میراتیان نەكردوو بە بۆنەى
 ئەوێه كە مۆلكى خێزانەكان بێ. وە بە گوێرەى فەرموودەى حەزرت ﷺ كە
 نەفەرمۆی: كۆمەڵی پێغه‌مبەرەكان میراتمان لى ناگیرئ و چیمان بەجى هێشت سەدەقەیه.
 بەلام لەبەر ئەو كە جێگەى خێزانەكان بوو تا ئەوان لە ژياندا بوون ئەوان لە پێشتر
 بوون بۆ ئەو شوێنانە لە كەسانى دیکە.

سینهم: جوملهی ﴿ولكن إذا دعيت فادخلوا، فإذا طعمتم فانتشروا...﴾ بۆ ئەوێه که تەقییدی کاتی چوونی خەڵک بۆ ئەو هۆدهی حەزەرە کراوە بە ئیزنی چوونه مأل له پاش دەعوەت. واتە تەنیا دەعوەتە که نابێ بە هۆی دروستی چوونه مأل، بە لککوو پتویستە له گەڵ دەعوەتە که دا ئیزنی چوونه مألێش هەبێ.

چوارەم: ﴿فإذا طعمتم فانتشروا﴾ مەعنای ئەمە یە هەر ئەوێندە که نانە که یان خوارد پتویستە ئیتر دەرچن، بە بە لگە ی ئەوێه که چوونه مألەوێه بێ ئیزن دروست نییە و ئیزنە که ییش بۆ نان خواردنە و بەس. که وابێ پاش نان خواردن دەرچوون لەو مألە پتویستە.

پینجەم: ﴿وإذا سألتهم متاعاً فاسألوهن من وراء حجاب﴾ بە لگە ی پتویستی پەردە یە له نێوان خیزانانی حەزەرە ﷺ و پیاوانی نامە حرەما، وە کوو بە یانمان کرد، له مألێ زەینە بی پوورزای حەزەرە تدا و له رۆژی شاییه که دا هاتە خوارەوێه. وە و تە یێ تر هە یە ئەلێ: ئیبنومە سعوود ریوایە تی کردووە که عومەری کوری خەتاب ﷺ فەرمانی دا بە خیزانەکانی حەزەرە ﷺ که خۆیان بە پەردە له بێگانە دا پۆشن. لەویدا زەینە ب وتی: «يا ابن الخطاب إنك تغار علينا، والوحي ينزل في بيوتنا!» جا ئەم ئایە تە هاتە خوارەوێه. بە لام راجیح ئەوێه که له رۆژی شایێ زەینە بدا هاتووە تە خوارەوێه.

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

واتە بێ گومان خودا و فریشتەکانی خودا سە لاوات ئە دەن لە سەر پێغەمبەر، ئە ی کسانێ که ئیمانێان هە یە بە خودا و پێغەمبەر سە لاواتی لە سەر بدەن و سە لامی لێ بکەن.

له‌م نایه‌ته‌دا چهن باسی هه‌یه:

یه‌که‌م: خودای ته‌عالا نه‌مری فهرمووه به به‌نده‌کانی خۆی که سه‌لاوات بده‌ن له‌سه‌ر چه‌زهرتی موحه‌مه‌د (عليه‌السلام). وه بۆ باقی پیغه‌مبه‌ره‌کان (عليه‌السلام) نه‌و نه‌مره‌ نییه. دوووه‌م: به‌کاره‌یتانی «یصلون» له‌م نایه‌ته‌دا له‌گه‌ل نیسه‌تی فیعه‌که‌دا بۆ لای خودا و فریشته‌کان موفیده بۆ نه‌وه که دروسته له‌فزی موشته‌ره‌ک به‌جاری له‌دوو مه‌عنادا به‌کار یی؛ ئیسته «سه‌لات» نیسه‌ت به‌خودا به‌مه‌عنا رزاندنی خیرو ره‌حمه‌ته‌و، نیسه‌ت به‌فریشته‌کان به‌مانای داوای لی‌خۆشبوونه. هه‌رچه‌ند نه‌م دوو شته‌گردد نه‌بنه‌وه له‌مه‌عنا ی له‌فزیکی ته‌نه‌ادا، وه‌کوو «یهتمون بالنبی علیه السلام».

سیه‌ه‌م: خیلاف نییه له‌وه‌دا که پیویسته له‌سه‌ر هه‌موو موسولمانیکی بالغی عاقل که له‌ته‌مه‌نی خۆیدا جاری سه‌لاوات بدا له‌سه‌ر چه‌زهرت (عليه‌السلام) وه زیاده‌و جاره بازی نه‌ئین: له‌هه‌ر مه‌جلیسێکدا ناوی بیرئ واجبه‌جاری سه‌لاواتی لی‌بدرئ و، بازی فهرموویانه: له‌هه‌موو مه‌جلیسێکدا جاری سه‌لاوات واجبه‌با ناوی نه‌برایی، وه‌نه‌گه‌ر ناوی برا واجبه‌به‌قه‌ی ژماره‌ی ناوبردنه‌که‌ی سه‌لاواتی لی‌بدرئ.

چه‌واره‌م: زۆر سونه‌تیکی گه‌وره‌یه که له‌شه‌و و روژی جومعه‌دا سه‌لاواتی لی‌بدرئ و، له‌حه‌دیساهه‌یه هه‌رکه‌سی له‌شه‌و و روژی جومعه‌دا سه‌لاوات بدا له‌چه‌زهرت (عليه‌السلام) فریشته‌خه‌به‌ر نه‌دا به‌چه‌زهرت که فلانی کوپی فلان سه‌لاواتی لی‌دای و سه‌لامی لی‌کردی و، منیش وه‌لامی نه‌ده‌مه‌وه.

وه له‌حه‌دیساهه‌یه به‌رانبه‌ر به‌هه‌موو سه‌لاواتی خودای ته‌عالا چاکه بۆ ئینسان نه‌نووسی.

وہ لہ پایہ و چاکہ‌ی سەلاواتا سابت بووہ کہ حەزرت ﷺ فەرموویەتی: ھەرکەسێ سەلاوات بەدا لەسەر من لە کتییەکدا مەلانیکی سەلاوات لەو کەسە ئەدەن مادام ناوی من لەو کتیبەدا بێ.

پێنجەم: رێوایەت کراوە کہ چەن عیبارەت تەعین کراوە بۆ سەلاوات لەسەر حەزرت ﷺ. وەکوو سەلاواتی ئیبراھیمی بە چەن رێوایەت بە کەم و زیاد؛ وەکوو ئەوێ کہ کەعبی کورپی عەجرە ئەلئی: کاتێ ئایەتی «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ هَاتِهِ خَوَارَهُ» پیاوی هات بۆ لای حەزرت ﷺ فەرمووی: ئەو پێغەمبەری خودا ئیمە ئەزانین سەلام لەسەر تۆ بەدەین، بەلام نازانین سەلات بەدەین. جا حەزرت ﷺ فەرمووی: بَلَّيْ: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ».

وہ مەسعوودی رێوایەتی کردووہ لە عەونێ کورپی عەبدوللا، لە ئەبووفاخیتەوہ، لە ئەسود، لە عەبدوللاوہ کہ وتوویە: کاتێ سەلاواتتان دا لەسەر پێغەمبەر ﷺ بە شێوہێکی جوان سەلاواتەکە بەدەن؛ چونکە ئێوہ نازانن لەوانەێ ئەو سەلاواتەێ لەسەر بنوئێرئ. ئەلئی: جا فێریان کردین بەم شێوہ سەلاوات بەدەین: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ صَلَوَاتَكَ وَرَحْمَتَكَ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ، وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ مُحَمَّدٍ عَبْدَكَ وَنَبِيَّكَ وَرَسُولَكَ، إِمَامِ الْخَيْرِ وَقَائِدِ الْخَيْرِ، وَرَسُولِ الرَّحْمَةِ. اللَّهُمَّ ابْعَثْهُ مَقَاماً مُحَمَّدُاً يَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْآخِرُونَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ».

ھەروا رێوایەت کراوە لە سەعیدی کورپی موسەیب لە عومەری کورپی خەتابەوہ ﷺ کہ فەرموویەتی: رێگەێ دوعا نادری بەرزبیتتەوہ تا سەلاوات نەدرئ لەسەر پێغەمبەر ﷺ. جا کہ سەلاوات درا دوعاکە بەرز ئەیتتەوہ.

شەشەم: ئەمە یە کە سەلاوات لەسەر حەزەرەت ﷺ لە کۆتایی تەحییاتی یە کەمدا سوننەتە و، لە کۆتایی تەحییاتی دووهمدا پێویستە و، روکنە لە نوێژدا و، بە بێ سەلاوات ئەو نوێژە بە تالە. لەبەر ئەو حەدیسە عائیشە ﷺ رێوایەتی کردوووە کە حەزەرەت ﷺ فەرموویەتی: خودا نوێژ قەبوول ناکا بە دەست نوێژەو و لە گەڵ سەلاواتدا لەسەر من نەبێ. وە باشتر ئەو یە بێ، «اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ».

حەوتەم: کە جوملەی «وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» لە ناو ئەم ئایەتەدا هاتە خوارەووە مەعناکەی ئەو بوو کە خودا ئەمری کرد بە موسولمانان تیکرا و بە ئەسحابی پێغەمبەر ﷺ بە تاییەتی کە سەلام بکەن لەسەر حەزەرەت لە کاتی ژیاڤا و لە پاش کۆچی دوا. نێسانی رێوایەتی کردوووە لە عەبدوڵلای کۆری ئەبووتەلحە لە باوکیەووە کە پێغەمبەر ﷺ رۆژێک هات خوشی لە ناو چاویا دیار بوو، منیش عەرزەم کرد: ئیمە موژدە لە ناو چاوانی تۆدا ئەبینین. فەرمووی: مەلایکە هات بۆ لام و پێی وتم: ئەی موحەممەد خودای تۆ ئەفەرموی: ئایا تۆ رازی ناکا ئەو یە کە هیچ کەسێ جاری سەلاوات نادا لەسەر تۆ ئیلا من دەجار سەلاواتی لێ ئەدەم، و هیچ کەسێ جاری سەلام لە تۆ ناکا ئیلا من، دەجار سەلامی لێ ئەکەم؟

وە موحەممەدی کۆری عەبدوڕەحمان ئەفەرموی: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: هیچ کەسێ نییە لە ئێوە سەلام لە من بکا، کە مردم، ئیلا لە گەڵ جیبریلا سەلامی دیتە لام و ئەلێ: ئەی موحەممەد ئەمە فلانی کۆری فلانە سەلامت ئەکا، منیش ئەلێم: سەلام و رەحمەت و بەرە کەتی خودا لەسەر ئەویش بێ.

نێسای رێوایەتی کردوووە لە عەبدوڵلای ئەلێ: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: خودا چەند فریشتە یەکی هەیه لە زەویدا دەگەڕێن و سلاوی گەلە کەمەم بێ ئەگە یەن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا﴾

به راستی ئەو کافرانه که کارێکی وا ئەکەن و قسەیه‌کی وا ئەڵێن خودا حەزی پێ نه‌کا و پیغمبه‌ری خودا ئەزیه‌ت بدا و ئازار به‌ دڵی ئەو بگه‌یه‌نێ. ئەوه خودا له دنیا و قیامه‌تا له ره‌حمه‌تی خۆی دووریا نەخاته‌وه و، سزایه‌کی سه‌ختی وه‌هايان بۆ ئاماده‌ ئەکا سووکیان بکا و، رسوا بین له‌ به‌رچاوی خاوه‌ن ئیعتیارانا.

بزانن! مہ بہس لہ ئیزای خودا ئہوہیہ قسہ یی بکہن کہ خودا حہزی پی نہ کا وہ کوو
 ئہوہ کہ کافرہ کان ہاوپڑ و نہوہ و ہاوبہش بو خودا بریار ئہدہن و تہو سیفی خودا
 ئہکہن بہ شتی کہ لایہق نہ بی بوی؛ وہ کوو ئہوہ کہ جوولہ کہ کان ئہیانوت: دہستی
 خودا بہ سراوہ و، گاورہ کان ئہیانوت: «مہ سیح» کوپی خودایہ و کافرہ کان ئہیانوت:
 مہ لائیکہ کچانی خودان و بتہ کان ہاوپڑی خودان!

وه نیز و نازاردانی پیغمبه‌ری خودا به‌وه بوو که له «ئوحود» دانه‌کانی پیشه‌وه‌یان شکاند و، ئه‌یانوت: شاعیره و، ئه‌یانوت: شیته و... به‌چهن جۆری‌تر نازاری دلیان نه‌دا. له‌وانه: کاتی ئوسامه‌ی کرد به‌ئهمیری سوپا و ریکی‌خست بو جه‌نگی «ابنی» که ناوی دێیه‌که له لای «مۆته» دا نه‌و شوینه که زه‌یدی باوکی ئوسامه‌ی تیدا کوژرا له‌گه‌ڵ جه‌غفهری کورپی نه‌بو و تالیب و عه‌بدوللای کورپی ره‌واحه‌دا. جا حه‌زهرت ﷺ فهرمانی ده‌رکرد که ئوسامه‌ برپا حه‌قی باوکی بستی. جا نه‌وانه که شو به‌ه له‌ دلیانا بوو تانه‌یان له‌و کاره‌ دا به‌ بیانوی نه‌وه که به‌نده‌یه و نازادکراوه و، له‌به‌ر نه‌وه که جوانه، چونکی له‌و کاته‌دا ته‌مه‌نی هه‌ژده‌ ساڵ بوو له‌و کاته‌دا حه‌زهرت ﷺ وه‌فاتی کرد هیشتا ئوسامه له‌ مه‌دینه‌ ده‌رنه‌چوو بوو، جا حه‌زهرت نه‌بوو به‌کر ره‌وانه‌ی کردن.

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا﴾

وه نه‌و که‌سانه که نازاری پیاوان و ژنانی خاوه‌ن ئیمان نه‌ده‌ن، بی‌نه‌وه که نه‌وان تاوانیکیان کردبی و بی‌به هوی نازاردانیان؛ بو نمونه ئه‌لین: فلان پیاو روانی بو فلان ژن و قسه‌ی له‌گه‌لدا کرد، وه یا فلانه ژن له‌گه‌ل فلان پیاوا راوه‌ستا. وه یا له‌که‌داریان نه‌که‌ن به سیفه‌تیکی سووک؛ وه‌کوو که‌ناسی، یا پینه‌چیتی، یا ده‌باغی. یا ناو و ناتوره‌یه‌کی ناشیریانیان بو دروست نه‌که‌ن، به راستی نه‌وانه قسه‌و بوختانیکی بی‌بناغه و ناره‌وا و گوناخیکی گه‌وره‌یان داوه به کۆلی خو‌یانا.

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلِيبِيهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾

ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست تو به خیزانه‌کانت و که‌چه‌کانت و ژنانی موسولمانان بفه‌رموو: با چارشپوه‌که‌یان بده‌ن به‌سه‌ر خو‌یانا و نزیکی بখে‌نه‌وه له‌روخسار و گه‌ردنیان؛ چونکی ئه‌م شپوه‌نزیک‌تره به‌وه که نه‌وانه بناسرین کین و چ که‌سیکن، جا مونا‌فقه‌کان و شه‌لاتیه‌کان حالی بین که نه‌وانه ژنانی بی‌شان و بی‌حورمه‌ت نین و بو نه‌وه ناشین سه‌ره‌ریگه و لا‌کۆلانیان لی‌بگیری و، لیان دوور نه‌که‌ونه‌وه، ئیتر نه‌وانه‌یش نازار نادرین به‌کرده‌وه‌ی ناپه‌سه‌ند و به قسه‌ی ناشیرین و، خودا تاوانه‌خس و میهره‌بانه، نه‌گه‌رنا وه‌لاتی شه‌لاتی ویران نه‌کرد.

ئه‌وه زانراوه‌کاتی حه‌زرت ﷺ وه‌فاتی کرد نو ژنی له‌پاش به‌جی ما؛ پینجیان له‌قوره‌یش بوون: عایشه و، حه‌فسه و، سه‌وده و، ئومسه‌له‌مه و، ئوموحه‌بییه.

سیانیان عەرەبی غەیری قورەیش بوون: زەینەبی کچی جەحش و، مەیمونە و، جەیرە. یەکیکیشیان لە ئەوێ هاروون بوو کە سەفیهی ناو بوو.

کچانی حەزەرەتیش چوار بوون. لە هەموویان گەورەتر زەینەب بوو. کە شووی کرد بە ئەبولعاسی کۆری رەبیع کە پوورزای خۆی بوو، ئەمەیان سالی هەشتی کۆچی لە جیهان دەرچوو. «رقیه» کە شووی کرد بە عوتبەیی کۆری ئەبولەهەب لە پیش پیغەمبەریتی حەزەرەتا، دوایی پیش ئەوێ پرۆاتە لای لی جیابوووە و، شووی کرد بە عوسمانی کۆری عەففان لە شاری مەککەدا پیش ئەوێ هیجرەت بکەن، جا دووجار هیجرەتی کرد بۆ «حەبەشەستان» لە گەڵ عوسمان جا هیجرەتی کرد بۆ مەدینە، وە کاتی حەزەرەت ﷺ ریکەوت بۆ جەنگی بەدر روقیە نەخۆش کەوت و عوسمان لەبەر نەخۆشی ئەو لەو جەنگە دوا کەوت و، حەزەرەت ﷺ لە بەدر بوو روقیە کۆچی دوایی کرد لە سەری حەفدە مانگ لە هیجرەت.

«ام کلثوم» ئەمەیان شووی کرد بە عوتبەیی کۆری ئەبولەهەب لە مەککە. دوایی بە فەرمانی باوکی و دوای هاتنە خوارەوێ سوورەتی: «تبت یدا ابي لب» تەلاقی دا و، نەرۆیشتبوووە لای و. هیجرەتی کرد بۆ مەدینە و، پاش کۆچی دوایی روقیەیی خوشکی شووی کرد بە عوسمان و لەبەر ئەمەیی بە عوسمان ئەوتری: «ذوالنورین»، ئەمیش سالی نۆی کۆچی لە جیهان دەرچوو.

«فاتیمە» دوا کچی بوو، پینج سال پیش پیغەمبەریتی حەزەرەت لەدایک بوو و لە مانگی رەمەزانی سالی دووی کۆچیدا شووی کردوو بە عەلی کۆری ئەبووتالب و، لە مانگی «ذیالحجە» دا گواستوو یەتیەو. دوا کۆچی دوایی حەزەرەت ﷺ بە شەش مانگ ئەمیش کۆچی دوایی کرد و یەکەم کەسێ بوو لە نالی حەزەرەت گەیی بە حەزەرەت. ئەم کچانە هەموویان لە خەدیجە بوون ﷺ.

وہ کورہ کانی سیان بوون: قاسم کہ مولہ قەب بو بہ تاهیر، عەبدوللّا مولہ قەب بہ تەیب، ئەمانەیش لە خەدیجە بوون. ئیبراہیم لە «مارە» ی قیتی بو، لە «ذیالحجە» ی سالی هەشتی کۆچیدا لە دایک بو. لە تەمەنی شازدە مانگیدا لە مەدینەدا وەفاتی کرد و. لە «جَنَّةُ الْبَقِيعِ» دا نێژرا.

ئینوجەریر ریوایەتی کردووہ لە زەحاکەوہ و ئەویش لە ئینووعەباسەوہ عليه السلام: ئەم ئایەتە لە شانی عەبدوللای کۆری نوبەیدا هاتووہتە خواروہ، لە گەڵ چەند کەسیکدا قەزفی «أُمُ الْمُؤْمِنِينَ» عائشەیان کرد، جا حەزرت عليه السلام چووہ سەر مینەر و خوتبە ی خوێندەوہ و فرمووی: «مَنْ يَعْذُرُنِي فِي رَجُلٍ يُؤْذِنِي وَيَجْمَعُ فِي بَيْتِهِ مَنْ يُؤْذِنِي؟».

هەر وەها ئینوجەریر ریوایەتی کردووہ کە لەوانەدا هاتووہتە خواروہ تانەیان لە حەزرت عليه السلام ئەدا لە سەر ئەوہ سەفیە ی کچی «حیی» ی بۆ خۆی هەڵبژارد. وە زەحاک و سودە ی و کەلی ئەلین: لە چەن کەسێک فاسق و بەدرەوشتدا هاتووہتە خواروہ، کاتی ژنان شەوان ئەپۆیشتن بۆ سەرئاو و دەست بەئاو گەیاندن ئەکەوتنە شوێنیان و تەعەپوزیشیان نەدەکرد بۆ جارییە و خزمەتکار نەبێ و، ئەو چارشێوہ بۆ جیاوازی بووہ لە نێوان ژنە نازادەکان و جارییەکاندا و، هەتا ئازاری دلی ئەو ژنە داوین پاکانە نەدەن. کە وابێ ئەم پۆشاکە ئەبێ شێوہ ی کاتی چوونە سەر ئاو بێ.

وہ زاهیر وایە ئایەتە کە عامە بۆ هەموو ئەو جۆرانە و بۆ هەموو بەدبیرێ. وە مەبەس ئەمە یە کە ئافەرەتانی جیهانی ئیسلام خاوەن ئەدەب و خاوەن شەرم بن و کارێکی وا نەکەن کە فاسقەکان تەعەپوزیان بۆ بکەن و باسی ئەحوالیان بکەن.

واتە بە سەرپۆشە کەیان زۆربە ی روویان داپۆشن هەتا نەبن بە سینەمای بەدرەوشت و سەر سەرییان.

﴿لَیْنٌ لَّمْ یَنْتَهِ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِیْنَ فِی قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِی الْمَدِیْنَةِ لَنُغْرِیَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِیْهَا إِلَّا قَلِیْلًا ﴿۶۰﴾ مَلْعُونِیْٓ أَیْنَمَا تُقِفُوا أَخِذُوا وَقْتَهُ لَوْ تَفْتِیْلًا ﴿۶۱﴾ سُنَّةَ اللَّهِ فِی الَّذِیْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِیْلًا ﴿۶۲﴾﴾

به راستی نه‌گهر مونافقه‌کانی مه‌دینه وه‌کوو عه‌بدوللای کوری نوبه‌یی و نه‌وانه وان له‌گه‌لیا و، نه‌وانه‌یش نه‌خوشینی کوفر و قار و عیناد و به‌ربه‌ره‌کانی کردن له‌گه‌ل موسولمانان وا له‌دلیانا و نه‌وانه هه‌مه‌مه و پروپالانت‌ه‌چین، ده‌ست به‌ردار نه‌بن تو زال نه‌که‌م به‌سه‌ریانا، وه‌پاش نه‌وه ناتوانن موجه‌ره‌ی تو بکه‌ن ماوه‌یه‌کی که‌م نه‌بی و موراقه‌به‌ی نه‌و مه‌لعووانه بکه‌ن له‌هه‌ر لایه‌که‌وه ده‌رده‌ست بکرتن بگرتن و بکوژرتن به‌کوشتنیکی موناسب بویان. نه‌مه یاسایه که‌خودای ته‌عالا دایمه‌رزاندووه له‌ناو نه‌و گه‌ل و نوممه‌تانه‌دا که‌له‌پیشدا بوون و رابوردن که‌بی‌نه‌ده‌بی و بی‌شه‌رمییان کرد، جا خودا گرتنی و هه‌رگیز تو نابینی گوپان به‌سه‌ر یاسای دامه‌رزای خودادا بیت.

﴿یَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِیکَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِیْبًا ﴿۶۳﴾﴾

نه‌و ناده‌میزادانه‌ی نزیکتن و وان به‌ده‌ورتا پرسیا‌رت لی‌نه‌که‌ن له‌کاتی هاتنی قیامه‌ت، تویش به‌فرموو: زانستی کاتی هاتنی نه‌و رووداو له‌لای خودایه‌و، تو چوزانی له‌ناینده‌دا چی نه‌بی؟! هیوا وایه که‌قیامه‌ت نزیک بی، نه‌وسا که‌هات نیوه چۆن له‌سزای خودا ده‌رته‌چن؟

﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَلِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَلَيْتَنَّا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ ﴿٦٦﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّبِيلَ ﴿٦٧﴾ رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَهُمُ اللَّهُ عَنَّا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾﴾

به راستی خودای تەعالا کافرەکانی دوورخستوو تەووە لە رەحمەتی خۆی و، ناگریکی بلیسەداری بۆ نامادە کردوون، وە حالی ئەو کافرانە وەهایە لەسەر حالی کردنیان بریاریان داوە تیایا بمیئنەووە هەتا هەتایەو دوستیکیان دەست ناکەوی لە مەینەت بیان پارێژی و، یارمەتیدەری نییە سزایان لی لا بدە. لەو رۆژەدا کە روویان لە ناو ناگرە کەدا هەلئەسوورپێتری و ئەلێن: کاشکی فەرمانبەرداری خودا و پیغەمبەرمان بکردایە!

وە لەو رۆژەدا عەرزێ بارەگای خودا ئەکەن و ئەلێن: پەرورەدگارا ئێمە بن گومان ئیتاعە ی ئەو پیاووە زانایانە کە دەرسی ئێمەیان دا ئەدا و ئەو پیاووە گەورە و بەرپێزانەمان ئەکرد ئەوانیش ئێمەیان لە رینگە ی راست هەلەکرد. پەرورەدگارا دە ی دوو قاتی ئێمە سزا بدە بەسەر ئەوانەدا؛ قاتی لەبەر کوفرەکە ی خۆیان و، قاتیکیش لەبەر ئەووە کە بوون بە هۆی کوفری ئێمە و، لەعەنتیان لی بکە بە لەعەنتیکی زۆر بەتین و، لەسەر یاسای حق خودای تەعالا وەکوو ئەوانە ئەلێن خودا سزای ئەو پیاووە گەورانە ئەدا.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ءَاذَوْا مُوسَى فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴿٦٩﴾﴾

ئەى كەسانىن كە ئىمانتان ھەيە بە خودا و پىغەمبەر ئىو ھەكوو ئەو بەنى ئىسرائىلىيانە مەبن كە ئازارى دلى ھەزرەتى مووسايان دا. جا خودای تەعالا بەرى كرد و پاکی كردهو ھەوێ كە ئەوان دەربارەى مووسا وتیان لە واقعدا مووسا بە لای خوداوە خاوەن جاھ و خاوەن ریزو پایە بوو.

بزانن! رىوايەت كراو: جارێ ھەزرەت ﷺ مالىكى بەسەر يارانیا بەش ئەكرد، كابرايەك ھەویدا بوو ھەستا وتی: ئەم بەشكردنە بە گوێرەى چاودێرى ياسای خودا نییە! جا پىغەمبەر ﷺ قارى ھەو قسە ھەستا و فەرمووی: دروودی خودا ھەسەر مووسا بێ و خودا یارمەتى مووسا بدا! ئەو ھەمیش زیاتر ئازار درا و خۆى گرت. ئەو ئازاردانى بەنى ئىسرائیل ھەو مووسا ئەو ھەيە كە لە ھەدىسى پیرۆزدا ھەيە كە بەنى ئىسرائیل بە رووتى خۆیان ئەشۆرد، بەلام ھەزرەتى مووسا ھەرچۆن ببوايە خۆى دانەپۆشى. ھەویدا كۆمەلێ لە بەنى ئىسرائیل وتیان: مووسا قۆرە! تاقمى تر وتیان: بەلەكە یا ناساغى تری پتو ھەيە جا رۆژێ ھەزرەتى مووسا رۆشت خۆى بشۆرى ھەسەر ئاوێ لە خاكى شاما و، بەرگ و پۆشاكەكەى دا بەسەر بەردىكدا كە ھەویدا بوو، جا بە ئەمرى خودا ئەو بەردە كەوتە جوولە و رۆشت بەو دەشتەدا و ھەزرەتى مووسايش راي ئەكرد بە شوینیا و بانگی ئەكرد: بەردەكە جەلەكانم! بەردەكە جەلەكانم! ھەتا گەشت بە كۆمەلێ لە بەنى ئىسرائیل و ھەموو روانیان بۆى و بۆیان دەرکەوت كە عیب بە لەشیو ھە نییە و لە ھەموویان جوانتر و پاكترە.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۖ يُصْلِحْ لَكُمْ﴾
 ﴿٧٠﴾
 ﴿أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا

عَظِيمًا ﴿٧١﴾

ئه‌ی که‌سانێ که باوه‌رتان به‌ خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا هه‌یه‌ خۆتان بپاریزن له‌ شتی که‌ خودا پیتی رازی نییه‌ و، قسه‌یی بکه‌ن که راست بێ و به‌سوود بێ و قسه‌ی درۆ واته‌ی بێ‌سوود مه‌که‌ن. جا مادام قسه‌ی راست بکه‌ن و له‌سه‌ر وتاری به‌سوود برۆن خودای ته‌عالا کرده‌وه‌کانتان بۆ باش ئه‌کا؛ چونکی راستی ئینسان ئه‌خاته‌ سه‌ر کرده‌وه‌ی باش و، کرده‌وه‌ی باشیش ئینسان ئه‌با بۆ به‌هه‌شت. وه‌ تاوانه‌کانیشتان ئه‌پۆشی و هه‌رکه‌سی ئیتاعه‌ی خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا بکا ئه‌وه‌ گه‌یشتووه‌ به‌ مه‌به‌ستی به‌ قیমে‌ت به‌ گه‌یشتیکی گه‌وره‌. واته‌ له‌ دنیا‌دا به‌ که‌رامه‌ت ئه‌ژی و له‌ قیامه‌تیشا به‌ به‌ختیاری ده‌وام ئه‌کات.

﴿ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴾ (۷۲) لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿۷۲﴾

له‌به‌ر ئه‌وه‌ له‌م سووره‌ته‌دا خودای ته‌عالا گه‌لی ئه‌حکامی به‌یان کرد و باسی گه‌لی موخالفینی خودا و پیغه‌مبه‌ریشی کرد و، باسی گه‌لی له‌ خزمه‌تگوزارانی دینی و په‌په‌وانی پیغه‌مبه‌ران و راستگۆیانی کرد، هات له‌ کۆتایی سووره‌ته‌که‌دا بۆ هاندانی عاقلان له‌سه‌ر کرده‌وه‌ی چاک و بۆ دوور خسته‌وه‌یان له‌ کرده‌وه‌ی خراب ئه‌م نایاتانه‌ی نارده‌خواره‌وه‌ و فهرمووی: ئیمه‌ ئه‌و شتانه‌ که‌ چاودێریان واجبه‌ وه‌کوو ئه‌مانه‌تی بدریته‌ ده‌ستی ئینسانیکی ئه‌مین راما‌ن‌ن‌واندن به‌سه‌ر ئاسما‌ن و زه‌وی و کێوه‌کانا بۆ ئه‌وه‌ هه‌لیان بگرن، که‌چی هه‌لیان نه‌گرت و له‌وه‌ ترسان نه‌توانن ئه‌و ئه‌مانه‌ته‌ به‌ باشی چاودێری بکه‌ن، وه‌ ئینسان هه‌لی‌گرتن، به‌ راستی ئینسان سته‌مکاره‌، بۆیه‌ واسته‌می له‌ خۆی کرد و نازانی که‌ ئه‌نجامی کاره‌که‌ی چۆنه‌.

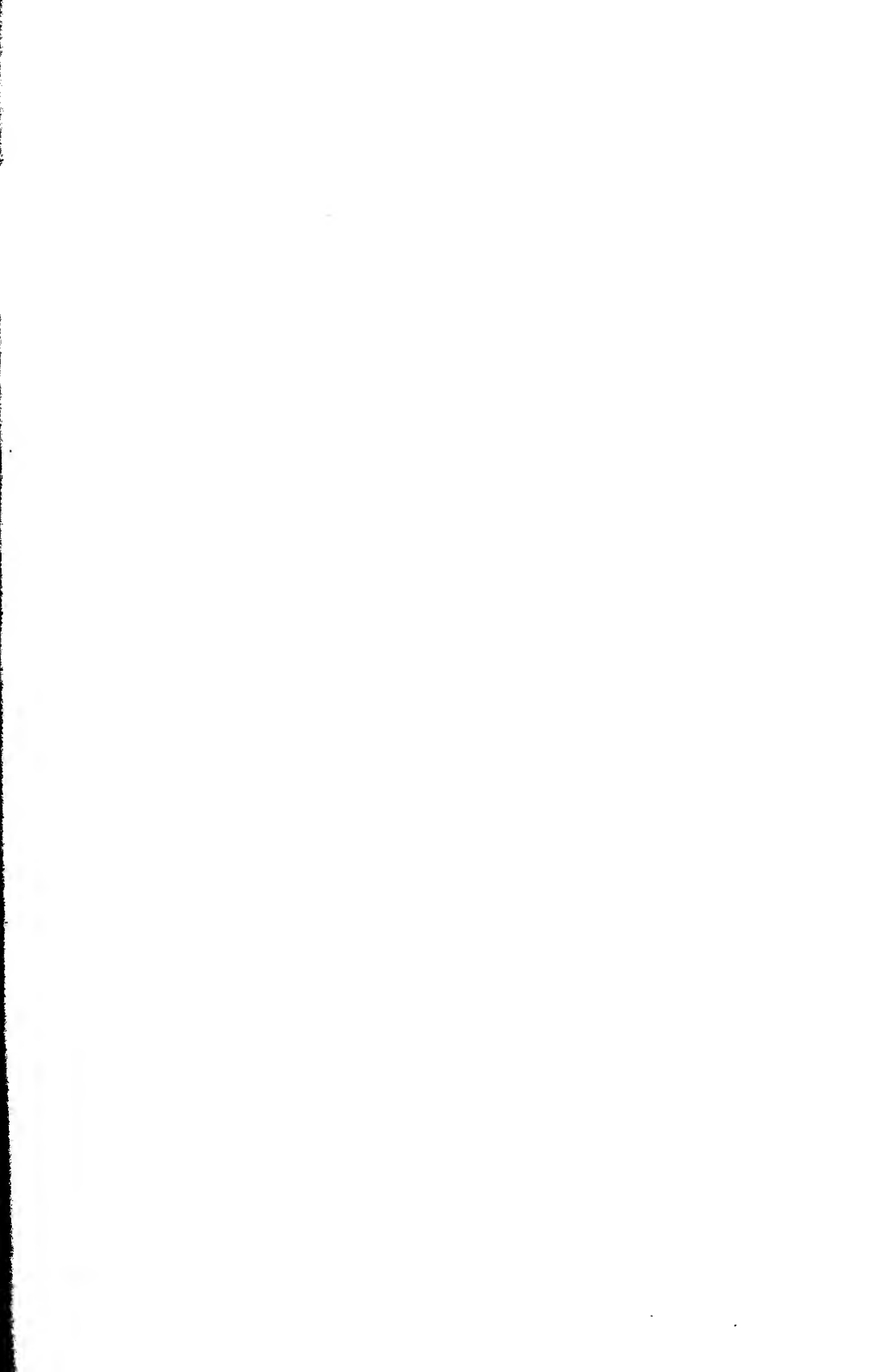
وه ئەنجامی ئەم وهسیەت و ئەمانەتدانانە ئەمەیه که ئەو کهسانە که مونا فەقن له پیاوان و له ژنان، ئەو کهسانە که هاوڕێ بو خودا بریار ئەدەن له پیاو و له ژن سزایان بدات، وه ئەو کهسانەیش که موسوڵمان و دڵپاک و خاوێنن له پیاو و له ژن تەوبەیان لێ وەر بگرن، وه خودای تەعالا تاوانبەخش و میهره‌بانه.

بزانن لێرەدا چەن قسە بێ هەیه:

یه کهم: هەرچەن خاوەن تەفسیره‌کان هەركام له‌سەر باوه‌ری خۆی تەفسیری ئەمانەتی کردوو‌ه‌تەوه به شتی وه‌کوو نوێژ، یا چاودێری وه‌دیعه، یا غه‌یری ئەمانه‌... به‌لام مه‌به‌س له ئەمانەت تەقوای خودایه.

وه تەقوا سەرچاوه‌ی هه‌موو خێرو به‌ش و باره‌یه‌کی دینییه. تەقوا پارێزه له کوفر هه‌تا ئیسلامیه‌ت بێته‌ جێ و، پارێزه له گوناخی گه‌وره هه‌تا سیفه‌تی عه‌داله‌ت بێته‌ جینگه‌ و، پارێزه له رۆچوون له دنیای غه‌یره مه‌قسوودا هه‌تا سیفه‌تی ویلایه‌ت بێته‌ جێ. به‌م مانایه هه‌موو باره‌یه‌کی به‌رئه‌که‌وێ؛ موسوڵمان که واجباتی به‌جێ هێنا مه‌عنای وایه وه‌فای کردوو‌ه به نوێژ و رۆژوو و زه‌کات و حه‌ج و جیهاد له رینگه‌ی دینا.

به‌لێ له پاش ئیسلام له سیفاتی ئینسانا هه‌ر به‌ جێ هێنانی واجبات و نه‌کردنی حه‌رامه‌کان ئه‌بێ به‌ کۆله‌که‌ی ئینسان بو مانه‌وه‌ی ئیسلامیه‌ت له دلیا و، له خوو و ره‌وشتا، راستی له وتارا و له وه‌عه‌دا و له په‌یمانا و، دڵسۆزی و، میهره‌بانی بو ئەوه ئه‌شین ناویان به‌ی به‌و ئەمانه‌ته که خودا دای به‌سەر ئاسمان و زه‌وی و کێوانا و، ترسان له هه‌لگرتنی ئەو باره‌دا هه‌تا ئینسان وه‌ری گرت و هه‌لی گرت. هیوامان وایه که خۆبگرین له‌به‌ر باری ئەمانه‌تا هه‌تا قیامه‌ت.

سووره تی سه بهء، له سووره ته مه ککه ییبه کانه، ئایه تی شه شی نه بی،
 "۵۴" ئایه ته، دواى سووره تی لوقمان هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ
 وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١﴾ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا
 يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾﴾

هه رچی سوپاس و ستایشه له هه رکه سیکه وه بی و، به رابه به هه ر شتی بی، یا
 خود نهو ستایشه مه عه ووده دیارییه که خوی ناگاداریه تی وه کوو حه مدی خوی،
 نه وه بۆ خودایه که که ناوداره به ناوی خاوه ن باره ی «الله» که هه موو ته واوییه که
 نه گریتته وه و دووره له هه موو ناته وانی و که مو کوورییه که، نهو خودایه که هه ر بۆ
 نه وه به خهلق و به مولک هه رچی وا له ئاسمانه کان و زه ویدا و، ئه م سوپاسانه که
 نه کرین له دنیا دا نه کرین له به رانه ری نیعمه تی خهلق و ئیجاد و هیدایهت و ئیرشاد
 و رزاندنی رۆزی به سه ر بهنده کانیدا، وه هه ر بۆ ئه ویشه سوپاس له رۆزی قیامه تا
 به رابه بهو لی خوشبوون و به خهشش و چاکه یه که ئه یانکا به رابه به بهنده کانی و
 به رابه بهو ره حمه تی تاوانه خشییه و، به رابه بهو میهره بانیه که له گه ل بهنده کانیدا

ئەیانکا بە وەرگەرتنی تکای خواوەن پایە ی مەقامی مەحمود که تکا ئەکا بۆ هەموو بەندەکان بۆ رزگاری لە وەستانی سارای قیامەت و تەواو کردنی حیساب و کیتاب و ناردنی بەندە دڵسۆزەکان بۆ بەهەشت.

و ئەو خودا خودایە که خواوەن حیکمەتە لە کردەوێکانا و ئاگادارە لەسەر هەموو مەخلووقات، زانایەکی وایە ئەزانێ بە هەرچی رۆ ئەچێ بە زەویدا لە روتووباتی هەوا، بەوێ لە زەوی دەردێ لە گیا و گوڵ و گیانلەبەرەن و، بە هەرچی دێتە خوارەو لە فەریشتە و لە کتیب و تەعلیماتی ئاسمانی و، لە شتی بە کەلک وەکوو گەزۆ و شوکە و باقی رزق و رۆزی گیانلەبەرەن و، بە هەرچی که سەرئەکەوێ بۆ ئاسمانەکان وەکوو فەریشتە و، کردەوێ بەندە و، بوخار و، دووکەل و، ئەو شتانە ی که ئێستە هەن و بەرەو ئاسمان بەرز ئەبنەو و هەرچی لەمەولایش پەیدا ئەبێ لەو شتانە. و ئەو خودایە تاوانبەخش و میهرەبانە.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عِلْمٌ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٣﴾ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي ءَايَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٍ ﴿٥﴾﴾

وە کافرە بن ئیمانەکان ئەلێن: وەختی مەشهور و بە قیامەت که عالەمی دنیای تازە یە بۆ ئێمە نایەت! تۆ ئە ی پێغەمبەری خوێشە و یست بفرموو، نەخەیر سوێند بە خودای خۆم که زانایە بە هەموو شتیکی پەنامەکی و، بە ئەندازە ی سەنگی پر ووشە ی

پرت‌هوی لئی ون نابیی نه له ئاسمانه‌کانا و نه له زه‌ویدا و، نه له‌وه بچوکت‌ر و نه له‌وه گه‌وره‌تریش هه‌یه ئیلا له ناو نووسراوی خودادایه که ناسراوه به «لوح‌المحفوظ» ی رووناک‌که‌ره‌وه‌ی په‌نامه‌کی، سویندم به‌م خودایه قیامه‌ت‌تان بۆ دیت و مه‌ئمووری خودا دیت‌ه سهرتان و گردتان ئه‌کاته‌وه و ده‌وری کرده‌وه‌کانتان له‌گه‌لا ئه‌کاته‌وه.

ئه‌وه‌یش بۆ ئه‌وه ئه‌کا هه‌تا پاداشی ئه‌وانه بداته‌وه که ئیمانیان هیناوه و کرده‌وه‌ی باشیان کردووه و، له واقیعا ئه‌وانه له لای خوداوه تاوان‌به‌خشی و رۆزیه‌کی خاوه‌ن نرخیان هه‌یه.

وه ئه‌و که‌سانه‌یش تیکۆشیون بۆ دانه‌دواوه‌ی ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌و حالیان وابوو ئه‌یانویست له ده‌ستی ئیمه‌ ده‌ربچن، ئه‌وانه‌یش سزایه‌کیان هه‌یه له ناشیرین و نابارترینی جه‌زاکانی ئیش به‌ دَل و له‌ش گه‌یین.

﴿وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾

وه هه‌ر چۆن ئه‌و کافره‌ به‌دبه‌ختانه ئینکاری ئه‌و ئایه‌تانه ئه‌که‌ن که بۆ تۆ هاتوون، ئه‌وانیش زانیارییان پێدراوه و دلیان به‌ نووری خودا رووناک بووه‌ته‌وه زانیارییان هه‌یه و ئه‌زانن ئه‌وه‌ی هاتووه بۆ لای تۆ له لای په‌روه‌ردگاری تۆوه هه‌ر ئه‌وه‌یه راست و کتییی راست، وه ئه‌و کتیبه‌یه که عاله‌می خاوه‌ن عه‌قَل شاره‌زا ئه‌کا بۆ ریگه‌ی راستی خودای خاوه‌ن عیززه‌تی ستایش‌کراو.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ يُنْبِئُكُمْ إِذَا مُزِقْتُمْ كُلٌّ مِّنْكُمْ إِنَّا لَنُفِئُكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٧﴾ أَفَتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٨﴾ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ

أَيِّدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنْ نَشَأْ نُخَسِّفْ بِهِمُ
الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطَ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ
عَبْدٍ مُّذْنِبٍ ﴿٩﴾

وه كافر هكان بازیکیان به بازیکیان نه لئین به سه رسورمانه وه: نایا شاره زاتان بکهین
بو لای پیای (موحه ممه ده سینه) که هه والئان پین نه دا کاتن ئیوه له شتان رزی و
له یهك بچران و بلاو بوونه وه به ته وای دیسان ئیوه نه که ونه وه عاله میکی تازه و
دروستکردنیکی سه رله نوی؟ بی گومان ئیمه نه مه به درو نه زانین به لام نازانین نایا
به ثاره زوو نه م درویه هه لبه ستووه؟ یا هر به شیتی و بی هوشی به ده میا دی؟ جا
تو گوی به وانه و به وتاری نه وانه مه ده؛ چونکی نه وانه ی که باوه پریان به پاشه پروژ
نییه نه وانه هه میسه وان له ناو سزایه کی نه فسی وه هادا ماوه ی بیر کردنه و یان نییه تا
بیریکی باش بکه نه وه. وه وان له ناو گومراهیه کی زور دوور له گه رانه وه دا بو ریگی
راستان.

نایا نه مانه ناروانن بو نه وه ی که وا له پیش ده میانیه و له پشتیانیه وه یه له ئاسمان
و له زه ویدا، ئیمه نه گه ر خواستمان له سه ر بی ئه یان بهینه خواره وه به زه ویدا یا چهن
پارچه یهك له ئاسمانه وه دائه بارینین، وه له بیر کردنه وه و ورد بوونه وه له مه دا به لگی
گه وره هه یه بو هر به نده یین که بگه ریته وه بو لای خودای خوی.

﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَجِبَالُ أَوْبَىٰ مَعَهُ وَالطَّيْرُ وَأَنَّا لَهُ
الْحَدِيدُ ﴿١٠﴾ أَنْ أَعْمَلَ سَبْعِينَ وَفِي السَّرْدِ وَأَعْمَلُوا صَاحِبًا إِنِّي
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾﴾

به راستی ئیمه له باره گای تهوانایی خۆمانهوه دامان به چه زهرتی داوود له لایه نی خۆمانهوه زیاده باره یی به سهر پیغه مبه ره کانی به نی ئیسرائیلدا: وتمان به کتیه کانی نزیککی: ئەه کتیه کان کاتی که داوود زه بووری خوینده وه و زیکری منی کرد کتیه ویش له گه لیا بیخویننه وه، هه روا بالنده یشمان بو رام کرد که زیکر بکه ن له گه لیا و ئاسنیشمان بو نهرم کرد و فرمانمان پێدا که: چهن کراسیکی زری ره سا و گه وه ته واو بکه و، ئەندازه ی هه لقه کان ته ماشا بکه نه زور گه وه بن و نه زور بچووک و، فرمانیشمان دا به خۆی و خه لکی خانه واده که ی و په پره وه کانی که: فرمانبه ری خودا بکه ن و به نده یی و کرده وه ی باش بکه ن، بی گومان من چاوم له کرده وه کانتانه وه یه.

لەم نایه تانه وه ئەمه ده رئه که وئ: که چه زهرتی داوود به میهره بانی خودا، له پیغه مبه ره کانی به نی ئیسرائیل جیا بووه ته وه و بازه به شتیکی زیاده ی دراوه تی، زیاد له وه ی هه موویان له پیغه مبه ره پێیدا هاوبه ش بوون.

یه که م: ده نگیککی خۆشی پێدراوه و هتیزکی گیانی له گه ل ئەو ده نگه دا بوو، هه ر کاتی ئەو زیکری ئەه کرد کتیه کان له گه لیا وه ک ئەو زیکریان ئەه کرد، هه روا په له وه ری ئاسمانیش رام بوو بوون بو ده نگکی و ئەوانیش زیکریان له گه لا ئەه کرد، وه هه م به شتیه ی ئیعجاز هتیزکی وامان پێدا بوو که ئاسن له به رده ستیا نهرم ئەبوو وه کوو میو، هه رچی بویستایی لێی دروست ئەه کرد و پێمان وت: کراسی جهنگ دروست بکه و میزانی هه لقه کانی راگره، ئەویش ئەوانه ی دروست ئەه کرد و ئەیفروشتن و به و پاره و ماله زیواری ئەه کرد و، نانی بی منه تی نه خوارد.

﴿وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحُ غُدُوها شَهْرٌ وَرَوْاحُها شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقَظْرِ
وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا
نَذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿١٢﴾ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّحْرِبٍ وَتَمَثِيلٌ

وَحِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدِّرَ رَاسِيَتٍ أَعْمَلُوا ءَالَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ ﴿١٣﴾

ههروه‌کوو به میهره‌بانی خوومان داوودمان جیا کردبووه‌وه، هه‌روا سوله‌یمانی کوپی داوودیش بووبوو به جیگه‌ی نیعمه‌تی ئیمه‌و هیزیک‌ی هه‌وایی تایه‌یتمان دابوو به سوله‌یمان و بامان بۆ رام کردبوو؛ تا‌قی به‌یانی مانگه‌پ‌یی ئه‌بیرد و تا‌قی ئیواره‌یش مانگه‌پ‌یی، وه‌ کانی ناسنمان بۆ رام کردبوو به‌ ئاره‌زووی خۆی بۆ دروستکردنی هه‌ر شتی پ‌یوستی به‌ ئاسنی تواوه‌ بوايه‌ له‌ لایا ئاماده‌ بوو، وه‌ له‌ به‌ره‌ی «جین» چه‌ن که‌سمان بۆ رام کردبوو به‌ خواست و فهرمانی ئه‌و کاریان ئه‌کرد و هه‌رکام له‌و جینانه‌ له‌ فهرمانی ئیمه‌ لایان‌بدایی و سه‌رپ‌ت‌چییان له‌ کاری سوله‌یمان ب‌کردایه‌ به‌ ناگری دۆزه‌خ سزا ئه‌دری. ئه‌و جینانه‌ کاریان بۆ ئه‌کرد و هه‌رچی بو‌یستیایی له‌: کۆشک و ته‌لاری به‌رز و، په‌یکه‌ری گیانه‌به‌ر و، دیمه‌نی ک‌یو و دار و شتی جوان و، کاسه‌ی زۆر گه‌وره‌ و قوول و پان وه‌کوو هه‌وزی ئاو و، د‌یزه‌ و مه‌نجه‌لی دامه‌زراوی وا که‌ له‌به‌ر گه‌وره‌یی له‌ شو‌ینی خو‌یان دانه‌ ئه‌گیران... بۆیان ئه‌کرد. وه‌ بانگمان لی‌ کردن وتمان: ئه‌ی ئالی داوود کرده‌وه‌ی سوپاسی خودا ب‌که‌ن به‌ باشی و، به‌نده‌ی سوپاسگوزارم زۆر که‌من.

ل‌یره‌دا چه‌ن باسی هه‌یه‌:

یه‌که‌م: ئه‌م بایه‌ که‌ خودا رامی کردوو به‌ حه‌زهره‌تی سوله‌یمان بایه‌کی تایه‌تی بووه‌ که‌ هه‌رکاتی پ‌یوست بوا‌یی حازر ئه‌بوو حه‌زهره‌تی سوله‌یمان و ئه‌وانه‌ی که‌ هاو‌پ‌تی تایه‌تی بوا‌یه‌ن له‌ گه‌لیا سوار ئه‌بوون؛ وا باوه‌ تا‌قی به‌یانی له‌ شامه‌وه‌ ئه‌پ‌و‌یشت بۆ «سه‌با» له‌ ولاتی «یه‌مه‌ن»دا، وه‌ کاتی ئیواره‌یش له‌ یه‌مه‌نه‌وه‌ بۆ «خوراسان»، وه‌

دیاره ئەمە موعجیزە بوو؛ چونکی ئەگەر شتیکی ھونەری بواوە ئەو میژوو تواماری ئەکرد، وە لەگەڵ ئەویدا کە لە روژیکدا ماوەی دوو مانگەرێگەی ئەبێ لەوانەیش بوو بە گوێزەیی خواستی خۆی، لەو ماوە کەمتری بێ بێری.

دووهم: ئەو سەرچاوەی ئاسنی تواوە؛ خاوەن تەفسیرەکان ئەلێن لە شاری «سەبە» دا بوو لە ولاتی یەمەنا؛ ھەركاتی پتووستی بوابێ بە وێنەی ئاوەوان ئەبوو بە ئەندازەی پتووست، وە پاش ئەو ئەبرایەو.

سێھەم: ئەو جینیانە کە کاریان بوو ھەزرەتی سولەیمان ئەکرد ھەر ئەو چاوی پشان کەوتوووە ئیتر خەلکی تر نەیدیون، وە دروستکردنی پەیکەری گیانلەبەر لە دینی ئەوانا دروست بوو، لەسەر خواستی دلی ھەزرەتی سولەیمان جوۆرەھا پەیکەریان بوو دروست ئەکرد، چ لە گیانلەبەر و چ لە بێ گیان؛ وە کوو: پەیکەری شار و کۆسار و، گیا و، گۆل و، دار و، باخ و، شتی دیکەیش...

﴿ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاتِهِمْ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴾

واتە کاتی حوکمی مردنمان دا بە سەر سولەیمان و مراندان ھیچ کەسێ و ھیچ شتی ئەو جینیانە تی نەگەیاندا لە مردنی سولەیمان مۆرانە نەبێ کە عاساکەیی خوارد بوو، کاتی کە عاساکە شکاوە و ھەزرەتی سولەیمان کەوت بەروودا لەو زەوییدا ئەو دەرکەوت کە ئەگەر جینی غەیبزان بوونایی لەو سزا سختهدا ئەو ماوە درێژە نەدەمانەو و بە کزی و بێ نرخییەو خەریکی دروستکردنی «بیت المقدس» نەدەبوون و بلاویان دەکرد.

ریوایه‌ت کراوه: هه‌زهره‌تی ئیبراهیم عَلَيْهِ السَّلَام کاتی خۆی له پاش دروستکردنی «که‌عه» به چل سأل له شاری «قودس» دا مزگه‌وتیکی کرده‌وه بۆ عبادەت، جا هه‌زهره‌تی داوود عَلَيْهِ السَّلَام ویستی به شیوه‌یه‌کی به‌رزنی عاله‌می دروستی بکاته‌وه، جا هات ئه‌و مزگه‌وته پیشووه‌ی رووخاند و له‌و شوێنا ده‌ستی کرد به دروستکردنی مزگه‌وتی که له جیهاندا دیاری بێ و گه‌لێ به‌شی له بیناکه‌ی کرده‌وه به‌لام له پیش ته‌واو کردنیا نه‌خۆش که‌وت و کۆچی دوایی کرد و، وه‌سیه‌تی کردبوو بۆ هه‌زهره‌تی سوله‌یمان که ئه‌و مزگه‌وته ته‌واو بکا.

جا هه‌زهره‌تی سوله‌یمان له‌سه‌ر وه‌سیه‌ته‌که‌ی باوکی ده‌ستی کرد به ته‌واو کردنی ئه‌و مزگه‌وته و ماوه‌یه‌کی زۆری پێ‌چوو، به‌لام هه‌شتا بازیکێ مابوو ته‌واو بێ هه‌زهره‌تی سوله‌یمان به وه‌حی زانی که ئه‌مری و ویستی جینییه‌کان، که کاریان نه‌کرد له دروستکردنی مزگه‌وته‌که‌دا، پاش مردنی ئه‌و بلاوه نه‌که‌ن، بۆیه‌ فه‌رمانی دا که له هه‌وشی «بیت المقدس» دا هۆده‌یه‌کی بچووکی بۆ بکه‌ن، بۆ ئه‌وه به‌نده‌یی خودای تیندا بکات. سوله‌یمان چووه ناو هۆده‌که و ده‌ستی کرد به به‌نده‌یی کردن. کاتی، مردنی نزیك بووه‌وه سه‌ری له‌سه‌ر عاساکه‌ی دانا و به‌و شیوه‌ خه‌ریکی عیاده‌تکردن بوو، جینییه‌کانیش هه‌موو روژێ هاتوچۆیان نه‌کرد کاتی سوله‌یمان کۆچی دوایی کرد و سه‌ری به‌سه‌ر عاساکه‌وه راوه‌ستا هه‌موو که‌س، له ئاده‌می و له جینی به‌زییندووێان نه‌زانی، تا مۆرانه عاساکه‌ی خوارد و عاساکه‌ که‌وت و سوله‌یمانیش که‌وت و ئه‌و کاته خه‌لک زانیان که سوله‌یمان کۆچی دوایی کردوه.

﴿لَقَدْ كَانَ لِسَبَّ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلٌّ مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ. بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبُّ غَفُورٌ﴾

بە راستی کاتی خۆی ھاتە جێ بۆ گەلی «سەبەء» لە نیشتمانی خۆیان لە کیشوهری «یەمەن» دا کە ناوی «مەثرەب» بوو، لە نێوان ئەو شوێنە و سەنەادا ماوہی سێ رۆژە رینگە ھەبوو، ئاوەدانی و ھیزێ و شیوہ و شانێ کە بە بەلگە ی گەورە ئەژمێرا لەسەر تەوانایی خودا، کە ئەو دەسەلاتە ی پێدا بوون؛ دەوڵەت و حوکومەتیان بوو، دارایی و ژیاواریکی رەسایان ھەبوو. وە بە ھۆی ئەو «سەدد» ھوہ کە دروستیان کردبوو ولاتە کەیان ئاوەدان کردبوو ھوہ بە کشتوکال و باخ و بیستان، جا لە نزیکی پایتەختە کە ی خۆیان دوو باخی زۆر گەورە و درێژو پانیان دروست کردبوو؛ یەکیکیان لە لای راستی شارە کە ھوہ، وە ئەو ی تریان لە لای چەپە ھوہ، وە زمانی حالی ولات و بانگکەری مەعنەویات، وە یا پەپرەوانی ئەو پیغەمبەرە کە لەو ولاتە دا بووہ پیتی فەرموون: بخۆن لەم رۆژیە بە تام و حوورمەتە کە خودای خۆتان پێیدان و سوپاسی بکەن لەسەر نیعەمەتە کانی؛ ئەم شوێنە کە ئیوہی تیا دامەزراون، شاریکی خوش و ھەواپاک و بێ زیان و رۆزی زۆرە و، پەرورەدگاری تاوانبەخشتان ھە یە.

ریوایەت کراوہ لە حەزەرەتە ھوہ (علیہ السلام) فەرموویەتی: «سەبا» ناوی ولاتە کە نەبووہ، بەلکوو ناوی پیاویکی عەرەب بووہ و دە کورپی چالاک و بە کەرەمەتی بووہ؛ شەشیان بە لای راستا روشتن، ئەوانە بریتی بوون لە: «ازد» و «شعربون» و «حمیر» و «کندە» و «مذحج» و «انمار». عەرزیان کرد: ئە ی پیغەمبەری خودا «انمار» کام گەلەن؟ فەرمووی: ئەوانەن کە «جثعم» و «بجیلە» لەوانن.

وہ چوار کورپیشیان بەرەو چەپ روشتن؛ ئەوانە بریتین لە «لخم» و «جذام» و «غسان» و «عاملە».

﴿فَاعْرُضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ اُكْلٍ خَمْطٍ وَاَثَلٍ وَشَقِىَّ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ ذٰلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَاَهْلَ بُحَيْرَىٰ اِلَّا الْكٰفِرَ ﴿١٧﴾﴾

جا نه و گه له پشتیان هه لکرد له په‌ند و ئامۆژگاری پیاوه نایینییه‌کان و یاخی بوون،
 ئیمه‌یش لافاوی به هێرش «سه‌دی عهریم» مان ناردە سه‌ریان نه‌و لافاوه‌ هات به‌سه‌ر
 باخه‌کانا له راست و چه‌په‌وه و هه‌مووی وێران کرد، وه نه‌و دوو باخه‌ باشه‌مان
 گۆڕیه‌وه به دوو باخی وێرانه‌ی وا بازئ گیای خواریده‌مه‌نی تال که ناوی «خمط»
 و، بازئ «اثل» دارگه‌ز و بازئ «مۆرد» مان تیدا رواند، به‌لام مۆرده‌که‌ی که‌م بوو.

ده به‌و تۆله‌ی ریشه‌کێشی ولات وێران کردن و ئینسان مراندن و، بلاوه‌کردن
 به‌وه‌کانی تریان تۆله‌مان لێ سه‌ندنه‌وه، به‌هۆی نه‌وه‌وه کوفریان به‌خودا و نیعمه‌تی
 خودا کرد. ئایا ئیمه‌ جه‌زای وا سه‌خت نه‌ده‌ینه‌وه بۆ غه‌یری نه‌وانه که زیاده‌په‌وی
 بکه‌ن له کوفرا؟ واته هه‌م کوفری خودا و هه‌م کوفری نیعمه‌ته‌کانی خودا بکه‌ن.

﴿وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَىٰ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا
 فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لِيَالٍ وَأَيَّامًا ءَامِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ
 بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾﴾

واته له کاتی هاتی گه‌لی «سه‌با» داما‌ن نابوو له نیوان شاری سه‌با و نه‌و شارانه‌دا
 که بارانی پیرۆزیمان به‌سه‌را باراندبوون، وه‌کوو شاران و دێهاتی شام که بۆی نه‌چوون
 بۆ بازرگانی، چه‌ن دێهاتیکی دیاری و ناسراو و به‌فه‌ر و پیرۆزی و، نه‌ندازه‌ی
 هاتوچۆمان بۆ دیاری کردبوون، نه‌مانوت پێیان به‌زمانی حال، وه یا له‌سه‌ر زمانی
 ئامۆژگاریکه‌ری نه‌و رۆژه: نه‌ی گه‌ل برۆن به‌و رینگانه‌دا چه‌ن رۆژئ به‌هیمنی و
 بێ‌ترسی، واته نه‌و شاری سه‌بامان، کاتی خۆی، خو‌ش کرد؛ نوخته‌کانی رینگه‌ی
 به‌ینی نه‌وان و شاماتمان هه‌موو رێک‌خستبوو به‌جۆرئ هه‌ر کاروانئ برۆیشتایئ
 بۆ نه‌و ولاته نه‌مان نه‌ه‌یشت له رینگه‌وبانا نازاریان بێئ.

بەلام ئەوان ئەوەندە کوفری خودا و کوفری نیعمەتیان کرد وەك ئەو وەابوو خۆیان بانگ بکەن لە خودا و بڵێن: خودایە دووری بخەرە نێوان شوێنەکانی ئێمەو، ئەوسا کە ھەر بیست کیلۆمەترێ جێگەی مانەو و ئاسایشی بوو ئێستە لە مەسافەیی چل کیلۆمەترا، یا مەسافەیی پەنجا کیلۆمەترا جێگەیە کمان بەدەرێ کە ئاسایشی تیا بکەین، وە لە واقیعاً ئەوانە ستەمیان لە خۆیان کردبوو، جا ئێمەیش ئەوانمان لە ناو برد و باسی ئەوانمان کرد بە قسەی حیکایەتخوانان و، وردمان کردن بە وردکردنیکێ زۆر خراپ. جا بێ گومان لەم باسی خەلکی سەبادا نیشانەی گەورە و بەلگەی دیاری ھەیە بۆ تیگەیشتن لە راستی بۆ ھەموو خۆگرای کە لە ھاوڕپی خراپەو نازاری تووش ببێ و، بۆ ھەموو کەسێ کە بە راستی سوپاسی نیعمەتەکانی بکەن.

﴿وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ، فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۲۰)
 وَمَا كَانَ لَهُ، عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِیْظٌ ﴿ن﴾

بە راستی شەیتان گومانی خۆی ھێناوە جێگە لەسەر ئەھلی سەبا، واتە کاتی خۆی لەسەر گومانی خۆی بپاری داووە ئەوانە گومرا بکا، جا گومرای کردن و ھەموویان شوێنی کەوتن ئەو کۆمەڵە نەبێ لە موسولمانەکان کە ھەر ئەوان پەڕەوی ئایین و راگەیەنەرانی ئایینیان کرد.

وە لە راستیدا شەیتان دەسەلاتیکێ وای بەسەر ئەوانا نەبوو، وە ئەو خەلکە لەبەر ئارەزووبازی خۆیان کەوتنە شوێنی بۆ ئەو کە عیلمی ئێمە تەعەللوق بەستێ بەو کەسانەو کە باوەڕیان بە پاشەپۆژ ھەیە و جیاان بکەینەو لەو کەسانە کە لە ھاتنی روژی قیامەتا دوودلی و گومانیان ھەیە و، پەرورەدگاری تۆ ناگاداری ھەموو شتیکی.

جا نه و گه له پشتمان هه لکرد له په‌ند و نامۆزگاری پیاوه نایینییه‌کان و یاخی بوون،
 ئیمه‌یش لافاوی به هێرشێ «سه‌دی عهریم» مان ناردە سه‌ریان نه‌و لافاوه‌ هات به‌ سه‌ر
 باخه‌ کانا له راست و چه‌په‌وه و هه‌مووی وێران کرد، وه نه‌و دوو باخه‌ باشه‌ مان
 گۆرپییه‌وه به دوو باخی وێرانه‌ی وا بازئێ گبیای خواردە مه‌نی تال که ناوی «خمت»
 و، بازئێ «اثل» دارگه‌ز و بازئێ «مۆرد» مان تیدا رواند، به‌لام مۆرده‌ که‌ی که‌م بوو.

ده به‌و تۆله‌ی ریشه‌ کیشی ولات وێران کردن و نینسان مراندن و، بلأوه‌ کردن
 به‌وه‌ کانی تریان تۆله‌ مان لێ سه‌ندنه‌وه، به‌ هۆی نه‌وه‌وه‌ کوفریان به‌ خودا و نیعمه‌ تی
 خودا کرد. ئایا ئیمه‌ جه‌زای وا سه‌خت نه‌ده‌ینه‌وه‌ بۆ غه‌یری نه‌وانه‌ که‌ زیاده‌ په‌وی
 بکه‌ن له کوفرا؟ واته‌ هه‌م کوفری خودا و هه‌م کوفری نیعمه‌ ته‌ کانی خودا بکه‌ن.

﴿وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَىٰ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا
 فِيهَا السَّيْرُ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا ءَامِنِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ
 بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾﴾

واته له کاتی هاتی گه‌لی «سه‌با» داما‌ن نابوو له نێوان شاری سه‌با و نه‌و شارانه‌دا
 که بارانی پیرۆزیمان به‌ سه‌را باراندبوون، وه‌ کوو شاران و دێهاتی شام که‌ بۆی نه‌چوون
 بۆ بازرگانی، چه‌ن دێهاتیکی دیاری و ناسراو و به‌ فه‌ر و پیرۆزی و، نه‌ندازه‌ی
 هاتوچۆمان بۆ دیاری کردبوون، نه‌مانوت پێیان به‌ زمانی حال، وه‌ یا له‌ سه‌ر زمانی
 نامۆزگاریکه‌ری نه‌و رۆژه: نه‌ی گه‌ل برۆن به‌و رینگانه‌دا چه‌ن رۆژئێ به‌ هێمنی و
 بێ ترسی، واته‌ نه‌و شاری سه‌بامان، کاتی خۆی، خوش کرد؛ نوخته‌ کانی رینگه‌ی
 به‌ینی نه‌وان و شاماتمان هه‌موو رینگه‌ خستبوو به‌ جوژئێ هه‌ر کاروانئێ برۆیشتائێ
 بۆ نه‌و ولاته‌ نه‌مان نه‌هێشت له‌ رینگه‌وبانا ئازاریان بێ.

بەلام ئەوان ئەوەندە کوفری خودا و کوفری نیعمەتیان کرد وەك ئەووە وابوو خۆیان بانگ بکەن لە خودا و بڵێن: خودایە دووری بخەرە نیتوان شوینەکانی ئیمەو، ئەوسا کە ھەر بیست کیلۆمەتر ئی جینگە ی مانەووە و ئاسایشی بوو ئیستە لە مەسافە ی چل کیلۆمە ترا، یا مەسافە ی پەنجا کیلۆمە ترا جینگە یە کمان بدەرئ کە ئاسایشی تیا بکەین، وە لە واقعە ئەوانە ستەمیان لە خۆیان کردبوو، جا ئیمەیش ئەوانمان لە ناو برد و باسی ئەوانمان کرد بە قسە ی حیکایە تخوانان و، وردمان کردن بە وردکردنیک ی زۆر خراپ. جا بی گومان لەم باسی خەلکی سەبادا نیشانە ی گەورە و بەلگە ی دیاری ھە یە بۆ تیگە یشتن لە راستی بۆ ھەموو خۆگرای کە لە ھاوڕپی خراپەووە ئازاری تووش ببی و، بۆ ھە موو کەسێ کە بە راستی سوپاسی نیعمەتەکانی بکەن.

﴿وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ، فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۲۰)
 وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِّن سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِیْظٌ ﴿۲۱﴾

بە راستی شەیتان گومانی خۆی ھێنا یە جینگە لەسەر ئەھلی سەبا، واتە کاتی خۆی لەسەر گومانی خۆی بریاری دا بوو ئەوانە گومرا بکا، جا گومرای کردن و ھەموویان شوینی کەوتن ئەو کۆمەلە نەبی لە موسوڵمانەکان کە ھەر ئەوان پەیرەوی ئایین و راگە یەنەرانی ئایینیان کرد.

وە لە راستیدا شەیتان دەسەلاتیک ی وای بەسەر ئەوانا نەبوو، وە ئەو خەلکە لەبەر ئارەزووبازی خۆیان کەوتنە شوینی بۆ ئەووە کە عیلمی ئیمە تەعەللوق بپەستێ بەو کەسانەووە کە باوەرپان بە پاشەپۆژ ھە یە و جیا یان بکەینەووە لەو کەسانە کە لە ھاتنی روژی قیامەتا دوودلی و گومانیان ھە یە و، پەرورەدگاری تۆ ئاگاداری ھەموو شتیکیە.

﴿قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ
ظَهِيرٍ ۝۲۲﴾ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ. حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنِ
قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿۲۳﴾ ﴿

ئەي پێغه مەبەری خۆشە و یست تۆ بفەرموو بە کافرەکان: بانگ بکەن لەو بتانە کە
گومانتان وایە ئەوان خودان ئەک خودای عالەم، بزانی و لەمان ئەدەنەو؟ بەلام من
پیتان ئەلیم: ئەوانە لە ئاسمانەکان و لەزەویدا دارای ئەندازە ی مسقَالَ زەرەیین نین و
هەرگیز بەشیان لە زەوی و ئاسمانەکانا نییە، وە بۆ خودایش نییە لە لایەنی ئەوانەو
پشتیوانی، واتە وەکوو ئەوانە گومان ئەبەن کە ئەو بتانە لەگەڵ خودادا هاوکاری
ئەکەن، وایە و ئەو بتانە شیایوی ئەو ریزە نین و تەکاکردن لای خودا سوودی نییە
بۆ کەسێ نەبێ کە خودا ئیزنی بدا کە تەکای بۆ بکەن، وە لەو ماوەدا کە تەکا کارەکان
چاوەڕێی ئیزن و ئیجازەن لە تەکا کردنا هەموو لایەکیان - تەکا کەر و تەکا بۆ کراو - وان
لە ناو ترسا، هەتا تۆزێ ئەو ترسەیان نامێنێ و ئەو دامانە ئەپرسن لە تەکا کارەکان
کە: خودای تەعالا چی فەرموو؟ ئەوانیش لە وەلاما ئەلین: وتاریکی راستی فەرموو
کە بریتییه لە ئیزنی شەفاعەت بۆ بازێ کەس و مەنعی لە بازە کەسێ. وە ئەو خودایە
بەرزه لە پلە و پایەدا و گەورەیه لە تەوانا و کردارا و هەرچی خواستی بێی ئەیکا.

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ
لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝۲۴﴾ ﴿

ئەي پێغه مەبەر تۆ پیتان بلی، کێ لە ئاسمانەکان و زەویدا روژیتان ئەداتێ؟ جا
تۆ خۆت لە باتی ئەوان بلی: خودا؛ چونکی وەلامی راست هەر ئەوەیه و، پیتان

بَلَىٰ: من یا ئیوه واین له‌سه‌ر هیدایه‌ت یا واین له گومراهییه‌کی رووندا. دیاره‌ئه‌وان گومراڤ.

﴿قُلْ لَا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾﴾

تۆ‌ئه‌ی خۆشه‌ویست به‌و کافراڤه‌ بَلَىٰ: ئیوه‌مه‌سئول نین له‌تاوانی ئیمه‌ و ئیمه‌یش به‌پر‌سیاری ئیوه‌ نین له‌و کاره‌ناباراڤه‌دا که‌ ده‌یان‌که‌ن. واته‌ هه‌رکه‌سی خێر و شه‌ری خۆی بۆ خۆیه‌تی و له‌سه‌ر خۆیه‌تی.

وه‌ پێیان بَلَىٰ: خودای هه‌موومان گشتمان له‌ رۆژی قیامه‌تا گردئه‌کاته‌وه‌ و، له‌ پاشان به‌ شیوه‌ی راستی حوکم نه‌کا له‌ خوسوومه‌تی ئیمه‌دا و، هه‌ر خودا گرتی ته‌نگوچه‌له‌مه‌ نه‌کاته‌وه‌ و زانای کاری جیهانه‌.

﴿قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ ۚ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾﴾

ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست به‌و کافراڤه‌ بَلَىٰ: ئه‌وانه‌م نیشان بده‌ن که‌ ئیوه‌ به‌رزتان کردوونه‌ته‌وه‌ و کردووتانن به‌هاوبه‌ش بۆ خودا. حاشا سه‌دجار حاشا! خودا هاوڕێ و هاوبه‌شی نییه‌و خودا خاوه‌ن عیززه‌ت و خاوه‌ن حیکمه‌ته‌.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾﴾

ئه‌ی ره‌هه‌بری جیهان ئیمه‌ تۆمان ره‌وانه‌ نه‌کردوو به‌ بۆ سه‌ر ئاده‌میزاد به‌ شیوه‌ی گشتی و، به‌ موژده‌ده‌ر و ترسینه‌ر نه‌بی، به‌لام زۆربه‌ی ئاده‌میزاد ناگادار نین و شتی گران و مه‌عقوول نازانن.

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ٢٩ ﴿قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَفْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَغْدِمُونَ﴾ ٣٠ ﴿

ئەو کافرانە ئەلێن: کە ی کاتی ئەو سزا دیت کە ئێمە ی بێ ئە ترسێن و؟ کاتی ئەو خێر و خۆشییە کە ی دیت کە مۆژدە ی بێ ئە دەن ئە گەر ئێو راست ئە کەن؟! تۆ لە وەلاما بلێ: روژیک ی تاییبە تی و کاتیکی واتان هە یە کە ناتوان سە عاتی چییە پاش یا پیشی بخەن.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ﴾ ٣١ ﴿

وە کافرە کان ئەلێن: بە راستی ئێمە باوەر بەم قورئانە ناکەین و باوەریش بەو ناکەین کە لە پیش ئەم قورئانە دا هاتوو وە کوو تەورات و ئینجیل و کتیبەکانی تر بێ. وە تۆ ئە ی پیغەمبەری خۆشە و یست ئە گەر چاوت لێ بوایە لە و کاتە دا کە ئەو سە مکارانە ئەو سە ستێرێن لە حوزووری خودادا و، لە ناو خۆیانا قسە بە یە کتر ئەلێن و بێ دەستە کان بە دەسە لاتدارە کان ئەلێن: ئە گەر ئێو نە بوونایێ ئێمە باوەرمان ئە کرد، ئە گەر چاوت لە و دیمە نە بوایە شتیکی سە یرت ئە بینی.

ئەم نایە تە لە کاتیکیا هاتە خواری وە کە موسولمانە کان بە کتیباییە کانیا ن ئەوت: باس و شیوە ی پیغەمبەری ئێمە لە کتیبەکانی ئێو دا هە یە، ئە گەر تە ماشایان بکەن بۆتان دەر ئە کە وێ کە موحە ممە د پیغەمبەری ئاخەر زە مانە، ئاوانیش تووڕە ئە بوون و ئە یانوت:

ئیمه باوه‌رمان نه به قورئان هه‌یه و نه به و کتیبانه‌یش که له پیش قورئاندا هاتونه‌ته خواره‌وه.

﴿قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ
بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنتُمْ مُجْرِمِينَ﴾

وه گه‌وره‌کان له وه‌لامی بێ‌ده‌سه‌لانه‌کاندا نه‌لین، ئایا ئیمه ئیوه‌مان مه‌نع کرد له ریگهی خودا پاش ئه‌وه به ته‌واوی ئه‌و ئه‌مری خوداتان بۆ ده‌رکه‌وت؟! نه‌ وا نییه به‌لکوو ئیوه خۆتان گه‌لیکی تاوانبار و ناپیاو بوون و، گوێتان به‌ فه‌رمانی خوداو پیغه‌مبه‌ر نه‌دا.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَاداً وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا
الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَلَ فِي آعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُحْزَنُونَ إِلَّا مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

واته: دووباره‌ بێ‌ده‌سه‌لانه‌کان به‌ گه‌وره‌کان نه‌لین: نه‌خێر مه‌کر و حیه‌لی به‌ده‌وامی شه‌و و روژی ئیوه ئیمه‌ی مه‌نع کرد له ریگهی حه‌ق، که هه‌میشه ئه‌مرتان پێ نه‌کردین که کوفری خودا بکه‌ین و هاوێی و هاوێنه‌ی بۆ دابنن، جا هه‌موو لایه‌کیان له دلا په‌شیمان بوونه‌وه کاتی سزای دۆزه‌خیان بپنی و کۆت و زه‌نجیرمان خسته‌ نه‌ستوی ئه‌وانه‌ی که کافر بوون. جا ته‌ماشای بکه‌ن ئایا تۆله‌ ئه‌سینییه‌وه له‌و کافرا نه‌ به‌و تۆله‌ نه‌بێ که شیایانه‌ و، سزایان ئه‌ده‌ین به‌ پێی ئه‌و ره‌فتارانه‌ نه‌بێ که کردوویانن؟ حاشا تۆله‌ به‌ گوێره‌ی کرده‌وه‌یه.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِء
كَافِرُونَ﴾ (۳۴)

وہ ئەم کوفر و سەرپیتی و نابارییە ھەر لە کۆنەوہ بووہ و ئیمە ھەرگیز ھیچ
پێغەمبەرێکمان رەوانە نەکردووہ بۆ ھیچ ئاوەدانییەک ئیلا دەست پوشتووہ کان پێیان
وتوون: ئیمە باوەر ناکەین بەوہی کە ئێوہ ھیناوتانە.

﴿وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ﴾ (۳۵)

وہ خواوہن دەسەلاتەکان لە وەلامی پێغەمبەرەکانا ئەلێن: ئیمە دارایی و نەتەوہمان
لە ئێوہ زۆرتەر کە وابێ ئەگەر پێغەمبەرایەتی مومکین بێ و ببێ خودا ئەیدا بەو
کەسانە کە خواوہنی شان و نانن! وە ئیمە لە پاشەپۆژدا سزا نادرێن؛ چونکی ئەگەر
پێغەمبەریتی لەسەر ئیعتیباری شان بێ ئەوہ بۆ ئیمە ئەبێ و لە دنیا و لە قیامەتا
نازاد ئەبێن. وە ئەگەر ریسالەت مومکین نەبێ ئەمجار مادام خودا لە دنیا شان و
ریزی پێداوین ئەوہ مەعنای وایە کە لە قیامەتیشا ریزمان ئەگرێ و سزامان نادا.

﴿قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

(۳۶)

ئەی رەھبەر تۆ پێیان بلێ: دارایی زۆر و کۆمەل و دەستەو بەستە نیشانە ی ریزی
لای خودا نییە؛ چونکی خودا رۆزی زیاد ئەکا بۆ ھەرکەسێ بیهوێ، ئیتر دارایی
پێدان مانای ریز نییە و، گەدایی مانای بێ ریزی لای خودا نییە. بەلام زۆربە ی
خەلک ئەمە نازانن.

﴿وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ ءَامَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الْوَعْدِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ﴾

ءَامِنُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِيْٓ اٰیٰتِنَا مُعْجِزِيْنَ اُولٰٓئِكَ فِي الْعَذَابِ
مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ اِنْ رَّبِّیْ یَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ یَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ وَیَقْدِرُ
لَهُۥ وَمَا اَنْفَقْتُمْ مِنْ شَیْءٍ فَهُوَ یُخْلِفُهٗ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الرَّزٰقِیْنَ ﴿٣٩﴾

وه هه‌رگیز دارایی و نه‌وهی ئیوه له‌وانه نین که له ئیمه‌تان نزیک بکه‌نه‌وه به هیچ
جوره نزیک کردنه‌وه‌یی، به‌لام نه‌و که‌سانه که ئیمانیان هیناوه به خودا و پیغه‌مبه‌ری
خودا و کرده‌وهی باشیان کردووه، نه‌وه نه‌وانه پاداشی چاکه‌یان دووقات هه‌یه به
هوی نه‌و کرده‌وه باشانه‌وه که کردوویان و، له بالا‌خانه‌کانی به‌هه‌شتان به نه‌مینی
له نه‌خو‌شی و دل‌نازاری و سته‌می سته‌مکاران. وه نه‌و که‌سانه‌یش که تی‌نه‌کوشن
بۆ دانه‌دواوهی ئایه‌ته‌کانی ئیمه و دژایه‌تی و به‌رانبه‌ری نه‌که‌ن له‌گه‌ل ره‌هبه‌ره‌کانا؛
نه‌وانه وان له سزادا و ئاماده‌کراون بۆ نه‌وه که هه‌تا هه‌تایه له‌و دۆزه‌خه‌دا بمیننه‌وه.

تو نه‌ی خو‌شه‌ویست پینان بلی: به راستی خودای من رۆزی زۆر نه‌کا بۆ هه‌رکه‌سی
خو‌استی له‌سه‌ر بی له به‌نده‌کانی خو‌ی و، وایش نه‌بی که‌می نه‌کاته‌وه بۆی، و
هه‌رچی له دارایی خو‌تان سه‌رف بکه‌ن له ریگه‌ی خودادا نه‌وه خودا جیگه‌که‌ی پر
نه‌کاته‌وه، خودای ته‌عالا چاکترینی هه‌موو رۆزی ده‌ریکه و له به‌شکردنه‌کانیا حیکمه‌ت
هه‌یه.

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِهْزِلُوْاۤ آِنَّاكُمْ كَانُوْا يَعْبُدُوْنَ
﴿٤٠﴾﴾ قَالُوْا سُبْحٰنَكَ اَنْتَ وَلِیْنَا مِنْ دُوْنِهِمْۚ بَلْ كَانُوْا يَعْبُدُوْنَ الْجِنَّۚ
اَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُّؤْمِنُوْنَ ﴿٤١﴾﴾ فَاَلِیَوْمَ لَا یَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعًا وَلَا ضَرًّا
وَنَقُوْلُ لِلَّذِیْنَ ظَلَمُوْا ذُوقُوْا عَذَابَ النَّارِ الَّتِیْ كُنْتُمْ بِهَا تُكْذِبُوْنَ ﴿٤٢﴾﴾

باسی نهو رۆژه بکه که خودا هه موویان گردنه کاته وه، له پاشان به مه لائیکه کان
 نهفه رمویت: نایا راسته نهو کۆمه له کافره بهنده یی ئیویه یان نه کرد؟ جا مه لائیکه کان
 نه لئین: خودایه! پاکی و دووری له هه موو عیب و که مییه ک، تو سهردار و گه وهری
 ئیمه ی و تو دوستی ئیمه ی نه ک نه م کافرا نه و، نه وانه بهنده یی ئیمه یان نه کرد وه،
 به لکوو بهنده یی جینی و دیویان کرد وه و زۆربه یان باوه پیاو به دیوانه، واته شوینی
 خه یالی پروبووچ که وتوون.

وه ئیمرو بازیکتان سوود یا زیان ناگه یه نن به بازیکتان، وه بهو سته مکارانه ده لئین:
 بچیژن سزای نهو ناگره ی که ئیوه باوه پتان پین نه ده کرد.

﴿وَإِذَا نَتَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ
 عَمَّا كَانُ يَعْبُدُ آبَاءَكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إفكٌ مُّفْتَرًى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ (۴۳)

وه کاتی نایاتی رووناکی ئیمه به سه ره نهو کافرا نه دا نه خوینریتته وه نه لئین: نه م ئیسانه
 پیاوینکه نه یه وئ ئیوه مه نه بکا له وه ی که باوک و باپیره ی ئیوه بهنده ییان بو نه کرد،
 وه نه لئین: نه م قورئانه هیچ نییه نه وه نه بی که درو بی و به ده م خودا وه هه له سه را بی!
 نه گه رنا وتاری خودا نییه. وه کافره کان نه لئین: نه م کاری پیغه مبه ر و په یامه و ده ره برینی
 نه م کارانه که خه لکی شله ژاند وه جادوو یه کی دیاری نه بی هیچی تر نییه.

﴿وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ﴾ (۴۴)

وه له حال ئیمه چه ن کتییکی پیرو زمان بو نه نار دوون تابیا نه خوینن، که نهو کتیبانه
 نه وانی بانگ کرد بی بو نه وه هاوپی بو تو بریار بده ن. وه له پیش تویشا ره هبه ریکم

روانه نه کردوه بو لایان هه تا بیان ترسینن له لادان له دینی خوئی هه تا نه مانه ئیمرو
له وه بترسن و بلین: ناتوانین دینی خویمان تهرک بکهین، ئیتر بوچی نه بی ریگهی
کافری و گومرایان گرتبن و؟ بوچی به رانهبری بکهن له گهل پیغه مبهری گه وره دا؟!
﴿وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي﴾

فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾

وه له پیش ته کافرانی مه کهکه دا نه و کافرانی ئیمرو نه گه یشتون به دهیه کی نه و
پایه دابووم به وان له دارایی و سوپاو هیزی ناوه دانی، جا نه وانه پیغه مبهرانی ئیمه یان
به دروخسته وه، جا نه زانن چون بوو ئینکاری من بو نه وان و چون به گزیانا چووم
و چون به ریادم کردن؟

﴿قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِثْلٍ خَلْتٍ وَفَرَدَى ثُمَّ
تَنْفَكُّوْا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ
عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ ﴿٤٦﴾

تو نه ی پیغه مبهری خوشه و یست بلن به و کافران: من ناموزگاریتان ناکم به تاقه
شتن نه بی که بریتییه له مه: که ئیوه یه که یه که یا دوو دوو راوهستن و له پاشان بیر
بکه نه وه که ته خاوه نی دهعه تی ئیوه شیتی و نه خوشی دهماخی نییه و هیچ نییه
نه وه نه بی که ترسینهری ئیوه یه و پیش هاتنی سزایه کی سهخت نه تان ترسینن، ده ی
مادام نه واته ساغه و خاوهن دهماخه و ناموزگاری به سوودتان نه کا شوینی بکهون
و دهرسه که ی وهر بگرن.

﴿قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ ﴿٤٧﴾ قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَ الْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ

وَمَا يُبَدِّئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾ قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾

تو پێیان بلێ: هه‌رچی له‌ ئیوه داوا بکه‌م له‌ به‌رانبه‌ری گه‌یاندنی فه‌رمانی خوداوه‌ ئه‌وه هه‌مووی بۆ ئیوه، واته هه‌یچتان لێ داوا ناکه‌م، من ماف و پاداشم هه‌ر له‌سه‌ر خودایه‌ و ئه‌و ناگای له‌ هه‌موو شتیکه‌.

تو پێیان بلێ: ئیوه‌ هه‌سوودی مه‌به‌ن به‌ من که‌ من دارای په‌یامی خودای ته‌عالام. خودا بۆ هه‌رکه‌سه‌ی خواستی لێ بێ په‌یامی خۆی نه‌نێرێ، یا خود هه‌رکه‌سه‌ی بیه‌وی گه‌وره‌ی بکا ئه‌یکا و خودا زۆر زانایه‌ به‌ نه‌سراری په‌نامه‌کی له‌ جیهانا.

تو بلێ: وا حه‌ق هات و ئیسلام بلاو بووه‌وه به‌ جیهانا و دینی خودابه‌که‌نسی هات و گه‌یشت به‌ هه‌موو جێگه‌یه‌ی و ئایینی پووج که‌ هاوڕێ بۆ خودادانا هه‌یج دروست ناکا و هه‌یج زیندوو ناکاته‌وه. واته ئایینی پووجی ده‌رچوو له‌ جیهانا و نرخی نه‌ما له‌ مه‌یدانا و، ریزی نه‌ما له‌ لای ئینسانا.

تو پێیان بلێ: ئه‌گه‌ر من گو‌م‌رایم ئه‌وه گو‌م‌راییه‌که‌م بۆ خۆمه‌ و له‌سه‌ر خۆمه‌، وه‌ ئه‌گه‌ر شاره‌زای رێگه‌ی سه‌ربه‌رزی ئینسان بم ئه‌وه به‌ هۆی ئه‌و ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌ جوانانه‌وه‌یه که‌ خودای ته‌عالا بۆم نه‌نێرێ، بێ گو‌مان په‌روه‌ردگاری من هه‌موو شتی نه‌یسی و نزیکه‌ له‌ هه‌موو خاوه‌ن هاواری و، به‌هانا و هاواری هه‌موو که‌سه‌وه‌ دێ.

﴿٥١﴾ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَزِعُوا فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥٢﴾ وَقَالُوا ءَأَمَّنَّا بِهِ ءَأَنَّى لَهُمُ التَّنَافُثُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٤﴾ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُّرِيبٍ ﴿٥٥﴾

ئەگەر تۆ چاوت بکەوئ بەو کافرانە لەو کاتەدا کە لە مردن ئەترسن یا لەبەر زیندوو بوونەو لە گۆرا، یا لە روژی بەدرا لەو کاتەدا رزگار بوونیان نییە لەو شتە لێی ئەترسن و لە شویتیکی نزیك لە موئموورەکانی ئیمەو ئەگیرین.

و لەو کاتەدا ئەلین: ئیمە باوەرمان بە موحمەد هەیه، بەلام چۆن ریک ئەکەوئ بۆیان بگەن بەو باوەرە کە ئەوان لە سزا رزگار بکا لە شویتیکی دوورەو؟ واتە جیهانی تەکلێف و جیهانی ئیمان هێنان رابورد.

و کاتی مردن لە بەدرا یا مردنی ئاسایی لە مالهە، یا خود لە کاتی زیندوو بوونەو دا جیهانیکی ترە بێجگە لە جیهانی تەکلێف، تازە مەحاله قەبوولی ئەو شتانه کە کاتیان نەماوە. وەلحال لەو بەر کوفریان کرد بە موحمەد ﷺ و تیری تانەیان بۆ ئەهاویشت (رجماً بالغیب) و بە گومانی رووت و دوور لە واقع لە شویتیکی دوورەو. واتە ئەو بەدبەختانە ئاگادار نەبوون لە سیفاتی حەزرت ﷺ و لە خو و رهوشتی بەرزى و، لە دلسۆزی بۆ خودا و بۆ بلاوکردنەوێ ئایینی ئیسلام. وە بەینی ئەمان لەگەڵ حەزرتە ﷺ وەکوو بەینی عەرزو ئاسمان بوو. جا گومانی وا دوور بە دوور زۆر دوورە لە نوور. وە پەردەى حىجاب و مانىع دامەزرا لە نێوان ئەوان و ئەو شتەدا کە ئەوان ئارەزووی ئەکەن کە بریتییە لە رزگار بوون لە سزا و زەحمەت و گەشتن بە بەهەشت و رهحمەت، وەکوو چۆن ئەو پەردە لێدانە کرا لەگەڵ هاوویتنەى ئەمانەدا لە کافرانى چەرخی پێشووەکان - وەکوو گەلى نوح و عاد و سەموود - و ئەوانیش کاتى پەشیمان بوونەو کاتى پەشیمانی نەبوو و سوودیان وەرەگرت، و لەبەر ئەو کە ئەوان کاتى خۆى لە ناو دەریای دوودلی و گومانی نابارى وەهادا بوون کە خواوەنەکەى ئەخستە پەرىشانی و ناپەختى و بى ئاسایشییەو. پەنا بە خودا!

پەنا بە خودا ھەزاران پەنا
 ئینسانی دوودل سـیاچارە یە
 ئینسانی مەسوود، یانی بەختیار
 بە نووری قودسی دلی رووناك بـی
 بە رووناکی دل ھەستیتە سەر پی
 یانی بە بیر و کردەووە و رەوشت
 «نامی» ئومیدی ھە یە وا بمرئ

لە دەردی کاری شوومی ئیشتیا
 لە ھەردوو چەرخا ھەر ئاوارە یە
 شەخسێ یەك دلە لە سەر ئیعتیار
 لە شوبھە ی شەیتان دەروونی پاك بـی
 مایە ی سەعادەت پاك بـینیتە جـی
 لە دنیا دەرچوو بـروا بـۆ بە ھەشت
 زوو لە بە ھەشتا جینگە ی خوی بگری

سووره تی «فاطر»، له سووره ته مه ککه ییبه کانه، "۴۵" نایه ته
و له پاش سووره تی فورقان هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ
مَّتَنَّى وَثَلَّثَ وَرُبَعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

هرچی ستایش و سوپاس هیه به خودایه که ناسمانه کان و زهوی له نه بوون
دروست کردووه و، مه لائیکه یشی کردووه به په یغام بهر و ئیلهام کهر به لای پیغه مبه ران
و چاکانی به ننده کانی خوی که حالیان وایه خاوه نی چهن بالئن: به بازی له وانه دوو
دوو، به بازی سئ سئ و، به بازی چوارچوار. خودای ته عالا زیاد نه کا له مه خلوقاتی
خوی نه وهی که خواستی له سهر بهی، بهی گومان خودا ته وانا به به سهر هموو شتیکدا.
مه لائیکه له عورفی شه رعدا بریتییه: له چهن گیانله به ری که نه جسمی ناسکن
و، خودا ته وانا ی نه وهی پیداون که به چنه ههر شکل و شیوهیه که وه که بیان هوی و
خواستیان له سهری بهی، وه هم نه جسمانه نیر و میان نییه و، به نه مری خودا پهیدا
نه بن نه که به زاوژی، وه هموو بهی تاوانن و همیشه وان له فرمانبهرداری خودادا
و، له سهر یاسای تایبه تی خودا کردوونی به مه مموور به گه لی شت و گه یاندنی
گه لی کار و به جی هینانی فرمانی خودا.

وه که لیمه ی «مثنی، و ثلاث، و رباع» بو به یانی جیاوازییه له ناو فریشته کانا؛ چونکی زوری بال به پیتی زوری کار و فه رمانه.

زاناکان فه رموویانه: ئەم ئایه ته بو حه سر نییه له و ئەندازه «باله» دا.

یه کهم: له بهر ئەوه که ژماره «مه فهورومی موخاله فه» ی نییه.

دووهم: له بهر ئایه تی: * یزید فی الخلق ما یشاء * که به زاهیر ئەوه ئەگه یه نئی خودا هه رچی ئاره زوو بکا دروستی ئەکا؛ خوا له ئەنواعی جیا جیا بئ، وه یا له ئەوسافی نه وعه کانا. که وابوو وه کوو مه لائیکه ی وای دروست کردوو که دوو بال و سئ بال و چوار بالی هه یه، له وانه یه زور مه لائیکه ی وه هایشی بین که ژماره ی باله کانیان زور بئ، وه کوو ریوایه ت کراوه له حه زره ته وه ﷻ که جوهره ئیلی دیوه شه شه د بالی بووه.

وه بازئ فه رموویانه: مه به س له ئایه تی: * یزید فی الخلق ما یشاء * جوانی شیوه و، دهنگی خوش و، بالای ریک و، نازایه تی و... شتی دیکه له ئەوسافی جوان یا له ناشیرین و ناریک و ناره وایه.

وه هه لئه گری مه به س له جومله ی * یزید فی الخلق * ئەمه بین که ئەتوانی مه لائیکه ی دوو بال بکا به سئ بال و، سئ بال بکا به چوار بال و، چوار بال بکا به ده بال (مه سه لا).

﴿ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾

ئهو ره حمه ت و نیعمه ت و خوشیه که خودا به ره لای بکا و بی پرژینی به سه ر به نده کانی خویدا که س ناتوانی رایبگری، وه ئەوه ی که خودا رایبگری و نهیدا که س ناتوانی به ره لای بکا، وه خودا خاوه ن عیززه ت و خاوه ن حیکمه ته.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنْتُمْ تُؤْفَكُونَ﴾

ئەى ئادەمیزادینە باسی ئەو نەعمەتانی خودایە بکەن کە لەسەر تانە و پێداون،
نایا بێجگە لە خودا پەرەوردگارێ هەیه کە رۆزیتان لە ئاسمان و زەویەوه بۆ بنێرێ؟
بە راستی کەس نییه لەو زیاتر بەندەیی بۆ بکری، کە مادام ئەمە جوملەیه کی وەها
راسته نیتر ئیوه چۆن لائەدرین لە راستەوه بۆ لار و لە حەقەوه بۆ بەتال؟

﴿وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ﴾

و ئەگەر ئەو کافرانە تۆ بەدرۆ ئەخەنەوه تۆ بەوه دلگران مەبە؛ چونکی ئەمە
یاسای ئادەمیزادە و بە راستی گەلێ ئەنبیا لە پیش تۆدا بوون و بەدرۆخراونەتەوه و،
هەموو ئەمانە کاری خۆیان حەوالەى خودا کردوو و تۆیش هەر وەکوو ئەوان
حەوالەى خودای بکە، وە بۆ لای خودا ئەگەر پێتەوه هەموو کارو بارى عالەم، بە
قەتەى نەزەر لە پێنەمبەران و غەیری ئەوانیش.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ
بِاللَّهِ الْغُرُودُ ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخَذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ
لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾

ئەى ئادەمیزادا بێ گومان هەرچی خودا بەلێنى پێدایى و بریارى بوونى دایى
دیتەجێ و دنیا تەواو ئەبێ، با ژيانى دنیا باييتان نهکا، هەروا با شەیتانی بايى باييتان
نەکا، بێ گومان شەیتان دوژمنی ئیوهیه، دەى ئیوهیش بیکەن بە دوژمنی خۆتان، وە
ئەگەر ئیوه بێن بە حیزب و کۆمەلێ شەیتان ئەبێ بە دۆزەخى؛ چونکی شەیتان
کۆمەلەکەى خۆى بانگ ئەکا و ئەبا بۆ ئەوه بێن بە هاوێلانێ ناگرى دۆزەخ.

﴿الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾

ئەو کەسانە کافرن سزایەکی سەختیان هەیه، وە ئەو کەسانەش کە ئیمانیان هێناو و کردەوێ چاکیان کردوو ئەو پاداشی گەورە و تاوانبەخشیان لە لای خوداو هەیە.

﴿أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾

نایا ئەو کەسانە کە لە لایەنی نەفس و شەیتانەوە کردەوێ خراپەکانیان بۆ جوان کراو و، گومان و خەیاڵاتی پرۆپوچ زāl بوو بەسەریان و ئەو کەسانە کە خەڵیان زāl بەسەر نەفسیان و گومانی شەیتان لە خۆیان دوور نەخەنەو و باوەڕ بە خودا و پیغەمبەری خودا ئەکەن و لەسەر رێگەی راست نەپۆن بە رێدا؟ حاشا ئەم دوو تاقمە وەکوو یەک نین.

جا ئەگەر تۆ، ئەو خۆشەویست، لە پاش گەیاندن و روونکردنەوێ پەیمانی خودا و تیکۆشین بۆ ئیمان هێنانی ئەو خەڵکە، تاقمی وەهات بینی کە کردەوێ خراپیان جوانە لەبەر چاویان و بە باشیان ئەزانن، تۆ خۆت ماندوو مەکە؛ چونکی بێ گومان خودا گومرا ئەکا ئەوانە بیهوێ گومرايان بکا، وە هیدایەتی ئەوانەش ئەدا کە خودا بیهوێ هیدایەتیان بدا. وە خودای تەعالا کەس گومرا ناکا هەتا کابرا بە هێزی خۆی نەپرا بە گزی فەرمانی خوداو پیغەمبەر. کەوايە ناگات لە خۆت بێ با نەفسی تۆ لەبەر ئێش و خەفەت و خەمخواردن بۆ ئەوان بە زایە نەپرا. بێ گومان خودا ناگای لەوێ ئەوانە ئەیکەن.

﴿وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُفِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَتُهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ كَذَٰلِكَ النُّشُورُ﴾

خودا خودایه که باکان ئەنیری تا هه‌ور به‌رزبکه‌نه‌وه بۆ ناو کرۆکه‌ی ئاسمان، جا له‌ویوه‌ لێی ئەخوڕین بۆ شارێکی وێران له‌به‌ر بێ‌بارانی، جا به‌ ژژاندنی باران به‌سه‌ریا زیندووی ئەکه‌ینه‌وه له‌ پاش مردنی، وه‌ هه‌ستان و راسته‌وه بوون له‌ گۆرستانی زه‌ویدا و ده‌رچوون بۆ مه‌یدانی حسێب وه‌کوو ئەم زیندوو بوونه‌وه‌ی زه‌وییه‌ته له‌ پاش ئەوه که وشک و بێ‌گیا بوو.

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا ۖ إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ ۚ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَٰئِكَ هُوَ يُبْزَوْنَ﴾

ئەم ئاده‌میزاده‌ بۆچی ئەوه‌نده به‌ده‌خته؟ بۆچی پشت له‌ ره‌به‌رانی خودا هه‌لئه‌کا؟ ئەگەر بۆ ئەوه‌یه که داوای به‌رزى و سه‌ربه‌رزى ئەکا با بزانی هه‌رچی به‌رزى و سه‌ربه‌رزى هه‌یه هه‌مووی لای خودایه، وه‌ سه‌ربه‌رزیه‌که‌یشی به‌وه‌یه که ئینسان وتار و ره‌فتاری باش بێ؛ چونکی وتاری باش وه‌کوو: «شهادتین» و زیکر و، ته‌هلێله و، خوێندنه‌وه‌ی قورئان و، ته‌رییه و، فێرکردن و، ده‌رسدانی چاکه‌ی نێوان ئاده‌میزاد و، دوورخستنه‌وه‌ی خراپه‌ لێیان... بۆ لای خودا به‌رز ئەبێته‌وه. وه‌ هه‌روه‌ها ره‌فتاری باش وه‌کوو: جیهاد له‌ رێگه‌ی خودادا و، ناندان به‌ داماوان و، به‌نده‌یی به‌ده‌نی و... هه‌موو بۆ لای خودا به‌رز ئەبنه‌وه.

وه‌ ده‌مارکردن و خۆبه‌زل‌گرتن و نه‌بیستنی حه‌ق له‌ به‌ده‌خته‌ی زیاتر هه‌یج ئەنجامێکی نییه، وه‌ ئەو که‌سانه که مه‌کر و فێل له‌ گه‌ل موسوڵمانانا ئەکه‌ن به‌ دانانی داوی ناشیرین

بۆیان ئەو سزای سه‌خت و ناهه‌مواریان هه‌یه له پاشه‌پۆژا و مه‌کری ئەو خاوه‌ن مه‌کرانه‌یش له دنیا‌دا بێ‌ئه‌نجامه و به‌زایه‌ نه‌چێ.

﴿وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا يَعْلَمُهُ ۖ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُّعْمَرٍ وَلَا يُنْقِصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾

ئه‌ی ئاده‌میزا‌دا! خۆتان بناسن و خودای خۆ‌یشتان بناسن، خودا ئیوه‌ی دروست کردووه له گۆل و کردی به‌مایه‌ی با‌پیره‌گه‌وره‌تان، که ئاده‌مه، وه له ئاده‌میش دایه‌ گه‌وره‌تانی دروست کرد، پاش ئەووه دروست کردنی ئیوه‌ی له‌سه‌ر تۆم دانا، وه له‌ دوای دروست‌کردنی «ئاده‌م» و «حه‌وا» دروست‌کردنی ئیوه‌ی کرد به‌یاسای ژن و ژن‌خوازی و ئیوه‌ی کرد به‌ژن و می‌رد، بۆ درێژه‌دان به‌رشته‌ی ئاده‌میزا‌دا، وه هه‌یج مێینه‌یی منداڵێ له‌ منداڵ‌دانیدا هه‌ل‌ئاگرێ و داینانێ له‌ کاتی خۆیدا به‌زانست و ئاگاداری خودا نه‌بێ، وه هه‌یج ئینسان‌ئیکێ ته‌مه‌ن درێژ - ته‌مه‌ن درێژ نا‌کا و هه‌یج ئینسان‌ئیکێ ته‌مه‌ن کورت - ته‌مه‌ن کورت نا‌کا ئیلا ئه‌ندازه‌ی ئەو ته‌مه‌نه‌ درێژه‌ یا ئەو ته‌مه‌نه‌ کورته‌ی وا له «لوح‌‌الم‌حفوظ»‌دا، وه ئەمه‌ بۆ خودا ئاسانه‌.

وه ئەتوانین ب‌ئێین هه‌یج که‌سێ ته‌مه‌نی زیاد نا‌کرێ و هه‌یج که‌سێ ته‌مه‌نی کورت نا‌کرێ ئیلا ئەو درێژ‌کردنه‌ی، وه یا ئەو کورته‌کردنه‌وه‌ی ته‌مه‌نه‌ی هه‌یه له «لوح‌‌الم‌حفوظ»‌دا، ئەمه‌ لای خودا ئاسانه‌.

ئهو که‌سه که ئەلێ: له‌ عیلمی خودا‌دا دامه‌زراوه‌ ته‌مه‌نی فلان که‌س سه‌ده‌ یا هه‌شتایه‌، ئیتر زیاد و که‌م کردن بێ‌مه‌عنایه! ئەوه ئەو که‌سه له‌ مه‌به‌ست حاڵی نه‌بووه‌.

ئا‌شکرایه‌ زانستی خودا ره‌سایه‌ و خه‌لافی زانستی ئەو مه‌حاله‌. به‌لام له‌ زانستی خودا‌دا

رابوردووو یارۆ که بریندار بوو ئەگەر دەرمانی برینەکی نەکا پاش ماوێهەکی کەم ئەمری، وە ئەگەر دەرمانی بکا ئەو کابرا خوش ئەبێتەو و تا سەد سأل ئەژی.

هەر بەو شیوەی دەرمانەیه دوعای خیری موسولمان بۆ موسولمان و خیرات و چاکەکردن بۆ گیرانەوێ قەزا و دەرد و بەلا. وە لە حەدیسە هەیه کە دوعا و بەلا مودافەعە یەك ئەکەن هەتا دوا کات.

کەوابی وەکوو ئەندازە ی تەمەنی ئینسان لە لای خودا زانراو، ئەوێش زانراو کە ئەو تەمەنە درێژە لەبەر دەرمانکردن یا دوعا کردن یا سەدەقە کردنە و، بەم شیوە ئیشکال نامینی.

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ، وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِن كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاحِرَ تَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ. وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ (۱۲)

واتە وەکوو یەك نین دوو دەریای وەها کە یەکیکیان ئاوێهەکی خوش بێ و تینیوتی بشکینی، ئەویان ئاوێهەکی سویر بێ و قورگ بسووتینی. وەلحال لە هەردووایاندا گوشتی تازه - لە ماسی و باقی حیواناتی دەریایی - ئەخۆن. وە لە هەر دوویان دوو و مادە ی جوان دەردینن کە ئەیانکەن بە زیوەر بۆ گەردن و بەرۆک و بەرگی ژنان و ئەیانپۆشن، وە لە هەر دووکیشیان ئەبینن کەشتیەکان ئاو ئەبرن و ئەپۆن بۆ ئەو کە نیعمەت و رۆزی خودایی داوا بکەن و دەردەستی بکەن، واتە تیجارەت و موامەلە بکەن بۆ زۆر کردنی دارایی، وە رجا هەیه سوپاسی نیعمەتەکانی خودا بکەن.

بزائن! ئەم دوو دەریا وێنە بۆ ئینسانی موسولمان و ئینسانی کافر، واتە ئینسانی موسولمان و ئینسانی کافر وەکوو یەك نین، ئەمیان وتاری تەوحید لە دەمی دێتەدەرەو.

کە زەلالە و تینویتی دلی ئینسان ئەشکینن، وە ئەویان کوفر و نیشراک لە دەمی دەردەچن کە قورگی ئینسان پڕ ئەکا لە گری و گۆل و ئەبن بە تاریکی بۆ دڵ و بە درک و دال بۆ سینە، ئەگەرچی هەردوو ئینسانەکان هاومیزانن لە بازی سوودا، وەکوو شیوەی جوان و خوشی سوحبەت و کارکردن لە دووکان و مەحەل و ژووری بازارگانیدا و، لە هەردووین بازە عیلمی وەرئەگیرن، کە بۆ ئینسان ئەبن بە زینەت وەکوو جلی جوان و زیوهردار و غەیری ئەمانەیش.

﴿يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكَ كُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ﴾ (۱۳)

ئەو خودایە پەروەردگاری جیهانە لە کاتی شەو ئەخاتە سەر روژ لە زستان و بەهارا و لە کاتی روژ ئەخاتە سەر شەو لە هاوین و پاییزا، بۆ ئەوە کە سوود لە درێژی روژ وەربگرن بە کاسبی کردن و دارایی پەیدا کردن و، لە درێژی شەو ئاسایشی لەشتان دەست بکەوێ بە رابواردن و نوستن، وە روژ و مانگی رام کردووە، هەر یەکە و ئەجوولێ تاوادی دیاری خۆی، ئەوەی کە ئەمانە ئەکا خودای ئیوێ و ناوی «اللَّهُ» یە و سەرداری و دارایی هەر بۆ ئەوە و، ئەو بتانە کە ئیوێ بانگیان ئەکەن و ئەپانپەرستن بێجگە لە زاتی خودا دارای «قطمیر» ئی - واتە پەردە ناسکەکە سەر ناوکی خورما - نین.

﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾ (۱۴)

ئه‌گەر بانگ بکه‌ن له‌و بتانه بانگه‌که‌تان نابیین، وه‌ ئه‌گەر بانگه‌که‌تان ببیین هیچتان بۆ ناکه‌ن و وه‌لامتان ناده‌نه‌وه؛ چونکی ناتوانن هیچ بکه‌ن، وه‌ له‌ روژی قیامه‌تیشا کاتی که‌ خودا گیانیان نه‌کات به‌ به‌را بۆ ئه‌وه‌ بازئ راستی ده‌ربکه‌وئ ئه‌وان ئینکاری ئه‌م په‌رستیاری ئیوه‌ بۆ ئه‌وان نه‌که‌ن. ئه‌مه‌ که‌ به‌یانم کرد راستیه‌ و که‌س خه‌به‌رت ناداتی به‌ رووداوئ وه‌کوو یه‌کئ که‌ ناگاداری ئه‌و رووداوه‌ بئ.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۚ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۚ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ (۱۵) (۱۶) (۱۷)

ئه‌ی ئاده‌میزاده‌کان ئیوه‌ هه‌مووتان موحتاجی خودان له‌ وجودی خو‌تانا و له‌ سیفات و نه‌حوالتانا؛ هیچیان به‌ بئ ته‌عه‌لوقی خواستی ئه‌و په‌یدا نابئ و به‌ بئ ئیراده‌ی ئه‌و مانه‌وه‌یشیان به‌رده‌وام نابئ. وه‌ هه‌ر خودا بئ‌نیازه‌ له‌ عاله‌م و خاوه‌ن نیعمه‌ته‌ و شایاوی سوپاس و ستایشه‌. وه‌ ئه‌گەر خواستی لئ بئ ئیوه‌ له‌ ناو ئه‌با و تاقمئ ئاده‌میزادی‌تر دئنی که‌ له‌ ئیوه‌ باشت‌ر و فه‌رمانبه‌ردارتر بن، وه‌ ئه‌مه‌ له‌سه‌ر خودا گران نییه‌ و له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا که‌ خودا بئ‌نیازه‌ له‌ ئیوه‌ دادگه‌ره‌ له‌سه‌رتان و حوکمه‌کان عه‌داله‌تن.

﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِمْلَتِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۚ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ ۚ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۚ وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ﴾

وه‌ هیچ نه‌فسیکی تاوانبار تاوانی نه‌فسیکی‌تر هه‌لناگرئ، وه‌ ئه‌گەر نه‌فسئ که‌ به‌ تاوانباری گران کرابئ و بانگ بکا له‌ نه‌فسیکی‌تر بۆ ئه‌وه‌ که‌مئ له‌و باره‌ی بۆ هه‌لبگرئ

ئەو ەبۆی ەهە ئناگرئ ەهەرچەند بانگکراوە کەیش خزمی بانگکەرە کە بئ و پە یو ەندیان
 بە یە کەو ە ببئ، و ە لەمە زیاتر بانگکردنی ئەو گەلە سوودی نییە؛ چونکی تۆ کە سئ
 ئە ترسینی بە سزای خودا کە لە سزای خودا بترسئ لە پەنامە کیدا و نوێژەکانی بکا
 بە رەسای، و ە ەەرکەس خۆی پاک بکاتەو ە لە تاوان ئەو ە قازانجی بۆ خۆیە تی و
 گەرانەو ە ی بۆ لای خودایە.

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ﴿١٩﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ﴿٢٠﴾ وَلَا
 الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ﴿٢١﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ
 يَشَاءُ ۚ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ ﴿٢٢﴾ إِنَّ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٢٣﴾﴾

خودای تەعالای باسی جیاوازییەکانی نیوان موسوڵمان و کافر ئەکا لە نیوان ئەوانەدا
 نامادەن بۆ وەرگرتنی فەرمانی خودای تەعالا و ئەوانە کە دوورن، ئەلێن وەکوو یەك
 نین کوێر و چاودار، وە تاریکییەك کە لە چەند پەردە تاریکی پەیدا بووبئ لەگەڵ
 پرتەودا و، سیبەر و گەرمای زۆر سەخت و، مردوان و زیندوان، واتە ئەوانە کە
 قسە ی تۆ وەرئەگرن وەکوو بێنا و رووناکی و سیبەری بێزبان و، زیندووی ھۆشیاری
 زانا وەھان، وە ئەوانە کە دەرسی تۆ وەرناگرن وەکوو کوێر و، تاریکی و گەرمای
 سەخت و مردوون. لە نیوان ئەم دوو تاقمەدا جیاوازییەکی تەواو ە یە و، خودای
 تەعالا قسە ی راست ئەخاتە گوێچکە ی ئەوانەو ە کە خواستی لەسەر ئەو ە یە حق
 بییسئ، وە غەیری ئەوانە وەکوو مردوو وانە و، خودا نایەوئ حق بییسن. وە تۆیش
 خۆت ناتوانی بە بئ فەرمانی خودا قسە ببیتە گوێچکە ی ئەوانەو ە کە لە گۆرستاندان
 و لە گۆرپەکاندان. وە تۆ ترسینەری و بەس.

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾﴾

به راستی نیمه تومان ناردووه له گهل قورئانا به موژده دهر بۆ نه هلی چاکه و، ترسینه ر بۆ نه هلی تاوان، وه نه م رهوانه کردنه ییش شتی نییه که ههر له م چهرخی تودا بی، نه خهیر یاسایه کی کۆنی خوداییه، وه هیچ گه لی نییه له دنیا دا که پیغه مبه ریکی ترسینه ر له تاوانباری و تۆله ی ناباری بۆ رهوانه نه کرابی.

﴿وَأِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَتْ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾﴾

وه نه گه ر تۆ به درۆنه خه نه وه نه مه شتیکی تازه نییه له م کافرا نه وه، به راستی نه و کافرا نه ییش که له پیش زه مانی نه مانه دا بوون نه وانیش پیغه مبه رانی خو یانیان به درۆخسته وه کاتی که پیغه مبه ره کانیان به فه رمانی خودا وه و به موعجیزاته وه و به په یامی جوانی ئاسمانی و به کتیبی گه وره ی دلرو و نا ککه ره وه وه هاتن بۆ لایان، جا پاش نه و ناباری و به درۆخسته وه ی پیغه مبه رانه نه و کافرا نه مان گرت، جا چۆن بوو ئینکار و به ره ره چی نیمه بۆ به درۆخسته وه که ی نه وان؟ ئایا زال بووین به سه ریانا یا نه؟ وه یارمه تی پیغه مبه ره کانه مان دا و سه رمان خستن به سه ریانا یا نه؟ دباره نه وه ی شیایو ریزی ره هبه ران بی کرمان.

پیغه مبه ره کان یارمه تی دران کافره کانیش سه ره ورژیر کران
حق به رزه حه قدار گه یی به به رزی به تالیش له ژیر سزادا رزی

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٧﴾﴾

وَمِنَ النَّاسِ وَالْذَّوَابِ وَالْأَنْعَمِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَنُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾

نایا تو نابینی که خودای تهعالا له ئاسمانه وه ئاو ئه پزێتته خواره وه، جا دروستمان کرد به هۆی ئه وه ئاوه وه چه ن جۆر به ری رهنگاوپهنگ و، نابینی که خودای تهعالا له کتیه کانا چه ن جۆر ریگه ی دروست کردووه له سپی و له سووری جۆر جۆر له رهنگا و، چه ن چیا ی زۆر رهشی دروست کردووه و، له ئاده میزاد و له و گیانه بهرانه به زه ویدا ئه پۆن و، له بز و مه پ و وشتر و گای رهنگامه چه نیکی دروست کردووه؟ ئه گه ر تو ئه مانه ت نه بینیوه پڕۆ بیان بینه هه تا زانیاریت به کردگاری خودای تهعالا زیاد بکا، چونکی به راستی کهس له بهنده کانی خودا له خودا ناترسی زاناکان نه ییت.

زانائەزانئێ ئەم جۆره کاره	دهستی تهبیعت تیا یا بئێ کاره
زانائەزانئێ له تاقه دارئ	چلۆن چه ن ئاسار دینه رووی کارئ
زانائەزانئێ له کهژو کۆسار	چه ن جۆر گولالە دینه ده ر به هار
یه کئ رهنگ زه رده، یه کئ تر ئاله	یه کئکیان تۆخه، یه کئکیان کاله
له دایه و بابئ چه ن جۆره مندال	یه کئکیان پاکه و، یه کئکیان به دحال
له ئینسانی رهش نه ته وه ی سپی	نه ک جارئ چه ن جار، به م چاوانه م دی
به غهیری خواستی زانای ته وانا	کئ ئەم ئه و زاعه ی له چه رخا دانا
ئه وه ی ده ماخی تییدا بئ شوعوور	جیا ئە کاته وه تاریکی له نوور
ئه زانئ خاکی بئ شوعوورو فام	نابئ به ئە ساس بۆ رشته ی نیزام
ئه زانئ ته نیا خواستی خودایه	بایئ «وه با» یه بایئ شیفایه
له ئاسمانی سایه قه ی بئ هه ور	به چه ن ده قیقه تاریک ئه بئ ده ور
دنیا پر ئه بئ به وینه ی ده ریا	سه رگردان ئە کا ئینسانی وریا

ئەگەر تەبیەت فاعیل بى بۆ کار
 ئەسەر یەك یاسا ئەبوو رۆزگار؟
 ئیتر بە ئەو هام مەرۆرە کایە
 عەقڵ و هوئی خۆت مەدە بە زایە
 بزائە عالەم جامید و «نامی»
 بە خواستی حەقە رشتەى نیزامی

بە راستی خودای تەعالا خاوەن عیزەت و دەسەلاتە لەسەر ھەر شتێ خواستی
 لى بى و تاوانبەخشە، ئەگەر نا بى ئیمانەکانى بە ماو یەکی کەم لەناو ئەبرد.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
 سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ ﴿٢٩﴾ لِيُؤْفِقَهُمُ أَجُورَهُمْ
 وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾﴾

بە راستی ئەو کەسانە کە قورئان ئەخویننەووە لەسەر ئەساسی ئەو کتیبی خودایە
 و، ئیمانیان ھەیە بەو کە دوورە لە عەیبی «بوتلان» و جیاوازی و، نوێژەکان بەجێ دێنن
 بەو جوړە شەرع پێی رازی بى و، سەرف ئەکەن لەو شتانە کردوومانە بە رۆزی
 خوێان بە پەنامەکی و ئاشکرا، ئەو داوای تێجارەتێ ئەکەن کە قەت کەسادى بە
 سەرا نایى.

و ئەو تێجارەتەیان بۆ ئەو کردووە کە خودای تەعالا پاداشەکانیان بە تەواوی
 بداتەو و لە فەزلى خویشی زیاد لە پاداشەکیان پێ بدات، بە راستی خودای تەعالا
 تاوانبەخشە و تاعەت وەرگرە.

﴿وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
 إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾ ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا
 مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ
 بِالْخَيْرَاتِ إِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾﴾

وه ئه وهی که به جویره ئیلدا ناردوومانه بۆ لای تو له ئایه تی قورئان ئه وه یه حه ق و موتابقی واقع و، حالّی وه هایه راستی ئه و کتیبانه ئه سه لمینّی که له پیش خۆیدا هاتوونه ته خوار وه کوو ئینجیل و ته ورات، به راستی خودای ته عالا به رابه ر به به نده کانی خۆی بینا و ئاگاداره.

جا پاش ئه وه وه حیمان کرد بۆ لای تو ئه و کتیبه مان وه کوو میرات دا به و به ندانه که هه لم بژاردبوون بۆ ئه وه ریتنومای ئوممه ت بکه ن، جا بازی له و به ندانه که من هه لم بژاردن سته میان له خۆیان کرد و به بئ موبالاتی خۆیان دا به ده ستی نه فس و شه یتانه وه و گیرۆده ی گوناح بوون، وه بازی کیشیان میانه بوون و نه ئه و نه تیکۆشان بۆ دین و، نه بئ موبالاتیش بوون، وه بازی کیش له وان زۆر زۆر به دل مه شغوولی به نده یی بۆ خودا بوون و رایان ئه کرد به شوین چاکه کردندا به ئیزن و ته و فیقی خودا، وه ئه م باره که بۆ ئه وه هیه فه زلنکی گه و ره یه و حه قی ئه وه یه که گه لئ که س بکه ون به سه ر ته و ئیلدا و کورنووشی سوپاسگوزاری بۆ خودا به ن.

ئه م ئایه ته به سه ر ئه و زانایانه دا ته تبیق ئه کرئ که ئه و کتیبه به رزه به ریزه ی خودا ناردیه خواره وه بۆ پیغه مبه ر و که و ته ده ستیان و به ئیزنی خودا هه لّ بژیران بۆ گه یاندنی، ئه مانه له واقیعا سئ به شن:

به شیکیان زۆر زۆر باشن بۆ خۆیان و غه یری خۆیان، وه به شیکیان میانه ن، وه به شیکیان هه ر ئه وه یه که وان له ناو کۆمه له که دا، ئه نا ته نانه ت له کردنی واجبات و نه کردنی خراپه دا نیسه بت به خۆیان سته م له خۆیان ئه که ن په نا به خودا!

﴿جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّتُونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا
وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾ (۳۳) وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ

إِن رَّبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾

ئەو بەهەشتانە کە بۆ مانەوێ تیاپانا بەکار دێن ئەم بەندە هەلبژاردانەیان تێ ئەچن، ئەم بەندانە لەو بەهەشتانەدا جوان ئەکرێن بە بازن و دەستبەندی ئالتوون، بە دوری پرتەودار و، پۆشاکیان لە بەهەشتا حەریری نەرم و ناسکە و، بە شادییەوێ ئەلێن: سوپاس و ستایش بۆ ئەخودایەتانی کە خەم و زویری لە دڵی ئێمە دەرکرد، بە راستی پەرورەدگاری ئێمە تاوانبەخش و تەوبە وەرگر، ئەو خودایە کە ئێمە لە خانە مانەوێدا دامەزراند هەتا هەتایە لە میهرەبانی خۆیەوێ و، لەو بەهەشتەدا بێ ئاسایشی لیمان نادا و نازار و بێزاریمان بێ ناگا.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ﴾ ﴿٣٦﴾

واتە ئەوانەش کافرن ناگری دۆزەخیان بۆ هەیه و، حوکم نادری بەسەریان هەتا بمرن و رزگاربین و، سزاكەیشیان لەسەر سووك ناکری، جا بەو شیوە تۆلە لە هەموو کافرێکی بەردەوام لەسەر کافریتی ئەسێنێهە.

﴿وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ﴾ ﴿٣٧﴾

وێ ئەوانە لەناو دۆزەخا هاوار ئەکەن و ئەلێن: پەرورەدگارا لەم جیهانی سزماوە دەرکە و بمان گێڕەوێ بۆ دنیا، ئەگەر ئەوێمان بۆ بکەێ کردووی باش ئەکەین غەیری

ئەو جوۆرە کردووە کە زوو ئەمان کرد! جا لە لایەنی خوداوە وەلامیان دەدریتەووە و
پێیان دەوتری: ئایا ئێمە بە ئەندازەیەکی وا تەمەنمان نەدا بە ئێوە لە دنیادا کە بەس
بێ بوو بێر کردنەووە بوو کەسێ کە ئەهلی بێر بێ، رەهەبەری خەڵک ترسێن نەهات بوو
لاتان؟! دەی سزای دۆزەخ بچێژن، ئیتر یارمەتیدەر بوو ستەمکارەکان نییە.

﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمُ بِذَاتِ
الْصُّدُورِ﴾

بێگومان خودا زانایە بەو شتە کە پەنھانن لە ئاسمانەکانا و لە زەویدا و زانایە
بەو خەیاڵاتەیش کە بە سینەکانا هاتوچۆ ئەکەن.

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ
الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا﴾

خودا ئەو خودایە کە ئێوەی کردووە بە جێنشینێ خۆی لەسەر زەویدا، یا کردوونی
بە کۆمەڵە ئینسانی چینی لە دواى چینی و دین و ئەپۆن و، مانەوێ تا سەر بوو کەس
نییە لە دنیادا، جا هەرکەسێ ئینکاری خودا ئەکا زیانی کوفر و ئینکارییەکەى بوو
خۆیەتی، وە ئەو کەسانە کە کوفری خودای خۆیان ئەکەن کوفرەکیان هیچ زیاد
ناکا بوو ئەوان ناوئێدی لە رەحمەتی خودا نەبێ، یا زیانکاری نەبێ.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ
الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ آتَيْنَهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِّنْهُ بَلْ
إِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا﴾

نه‌ی پیغهمبه‌ری خوشه‌ویست تو بفهرموو بهو کافرانه: خه‌به‌رم پی بدن لهو
 شهریکانه که ئیوه بانگیان نه‌که‌ن و، به هو‌ی ئه‌وانه‌وه له خودا لانه‌ده‌ن! ئا پیشانم
 بدن و پی‌م بلین بزائم چ شتیکیان له زه‌ویدا دروست کردوو! یا خود ئه‌لین: ئه‌وانه
 هاوبه‌شیان له‌گه‌ل خودادا هه‌یه له ئاسمانه‌کانا، یا خه‌یر له‌به‌ر هاوبه‌شی نییه که
 ئه‌یانپه‌رستن به‌لکوو له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که کیتابی‌کم پیداون ئه‌یخویننه‌وه و ئه‌وان له‌سه‌ر
 به‌لگه و بوره‌انن له ئیشی خو‌یانا له‌سه‌ر فه‌رمانی ئه‌و کتیبه؟ نه‌خه‌یر ئه‌مانه هی‌چیان
 نییه و ته‌نها ئیعتی‌ماد له‌سه‌ر قسه‌ی ناوخو‌یان و به‌لینی خو‌یانه و، ئاشکرایشه ئه‌م
 کافره سته‌مکارانه که به‌لین ئه‌ده‌ن به یه‌کتری به‌لینی راست ناده‌ن و به‌لینه‌کانیان
 له‌سه‌ر بناغ‌هی ناراستی و بایی بوونه.

﴿إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا
 مِنْ أَحَدٍ مِّنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ (۴۱)

به راستی خودا ئه‌وه‌نده ته‌وانایه ئاسمانه‌کان و زه‌وی راگرتوو و مه‌نعی کردوون
 له‌وه که له شو‌ینی خو‌یان لای‌چن، وه به‌راستی ئه‌گه‌ر له جی‌گه‌ی خو‌یان ده‌رچن
 که‌س نییه راگیریان بکا پاش خودای ته‌عالا، به راستی خودای ته‌عالا به حیل‌مه که
 زووبه‌زوو تۆ‌له له کافره‌کان ناسینیتته‌وه و تاوانه‌خشیشه.

﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَنِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ
 إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا﴾ (۴۲) ﴿أَسْتَكْبَارًا فِي
 الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ
 إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا

نهم نایه ته ده ربارهی کافره کانی قوره یش هاتووه ته خواره وه، کاتی خوئی سوئندیان نه خوارد: نه گهر ره هبهری موعوود بیتته لایان نه بن به گه لیککی چاکتر له گه له پیشووه کان که گاور و جووله کهن، که چی کاتی خودا هه زره تی نارد بو لایان ده ستیان کرد به ئینکار و به ره لهستی کردنی.

جا خودا فهرموویه تی: پر به دل و به هه موو هیزیان سوئندیان نه خوارد: نه گهر پیغه مبه ریکی موژده دهر و ترسینه ریان له لای خوداوه بو بیت نه مان باشر و پیاو چاکتر نه بن له یه کئی لهو دوو گه له ناسراو و دیارییه، که چی کاتی پیغه مبه ری سهر به رز هات بو لایان نه و هاتنه ههر دووری و نه فره تی له دین بو زیاد کردن.

نهم نه فره ته یشیان ههر له بهر خو به زلگرتن له زه ویدا و مه کری خراپ بوو بو ریگهی موسولمانان، ناشکرایشه که مه کری خراپ ههر بو سهر خاوه نه که ی نه گه رپته وه و زیانه که ی ههر بو خوئی نه بن. جا نایا نهم کافره مه کربازانه و نهم گه له به دکارانه ههر چاوه پئی یاسای خودا نه کهن که له چه رخه پیشووه کانا چون بووه وه هایش بی بو نه مان که بریتیه له وه نهم گه له به ته وای له ناو به ری؟ وه به هیچ شیوه بی تو گوران له سونهت و یاسای خودا نایینی، بهم جو ره یاسای سزا و ویران کردن بکا به یاسای ئاوه دان کردنه وه، هه روا گورانش بو یاسای خودا نایینی بهم شیوه نه و سزا که کاتی هاتووه بو گه لی پیدا به سهر گه لیککی تری بی تاوانی داماوا.

﴿أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكُنُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا﴾

نایا نهم گه له سهر کیشه نه گه راون به سهر زه ویدا هه تا ته ماشا بکهن که چلن بووه نه نجامی نه و گه لانه که له پیش نه مانا بوون و، نه وان زور به هیزتر بوون لهم

کافرانە و خودا لێیداو و لە ناوی بردوون؟ وە خودا لەوانە نییە کە هیچ شتی عاجزی بکا لە ناسمانەکان و لە زەویدا، بە راستی خودای تەعالا زانایە بە ئەحوالی عوموم و، تەوانایە لەسەر [هەموو شتی و] هەرچی خواستی خۆی لەسەر بێ ئەیکا.

﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا
مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ
فَاتَّ اللَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا﴾

واتە لەگەڵ ئەوەدا کە خودای تەعالا زانایە بە بیر و باوەڕی ناھەموار و کردەوێ ناباری ئادەمیزاد، وە تەوانایە لەسەر هەموو تۆلەیی و، خودای تەعالا بە حیلە و سەبر ئەکا، ئەگەر خودا ئادەمیزادی بگرتایە بە ھۆی کاری ناپەسەندی ئەوانەو ئەوە کەسی بەسەر پشتی زەوپیەو و ئەھێشتەو، بەلام خودا دوايان ئەخا ھەتا ئەگەن بەو کاتە کە خودا بەلێنی پێداو و بریاری داو و دیاری کردووە بۆیان، جا کاتێ ئەو کاتە ھات ئەوسا خودا زانایە بە بەندەکانی خۆی و بینایە بە ئەحوالییان؛ ئەو کەسێ عەفوی ئەکا ئەوە دیارە لوتفی خۆی دەرئەبرێ بۆی و، ئەویش عەفوی ئەکا ئەوە عەدلی خۆی بۆ ئەخاتە کار.

سووره تی یاسین، له سووره ته مه ککه ییبه کانه، ئایه تی "۴۵" نه بڼی،
 "۸۳" ئایه ته، پاش سووره تی «جن» هاتووه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَسَّ ١﴾ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣﴾ عَلَى صِرَاطٍ
 مُسْتَقِيمٍ ﴿٤﴾ تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٥﴾ لِنُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ
 فَهُمْ غَافِلُونَ ﴿٦﴾

ياسین یا ناوی سووره ته که یه، واته ئه م سووره ته سووره تی یاسینه، وه یا خود به
 مه عنای «یا انسان» ه و مه به س له و ئینسانه چه زره تی موحه ممه ده ﷺ له بهر ئه وه
 مادام ئینسانی کامیل ئه بڼی وه هابڼی دروسته به «یا انسان» بانگی لڼ بکړی، وه یا
 خود ته واوی «ياسین» له قه بی چه زره ته، وه کوو ریوایه ت کراوه له سه عیدی کوړی
 جوبه یره وه: که یاسین ناو ښکته له ناوه کانی چه زره ت ﷺ به به لگه ی ئه وه که خیتابی
 به ﴿إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ له گه لا کراوه.

واته: نه ی پیغه مبه ری موله قه ب به یاسین! قه سه م به و قورئانه که هاتووه ته خواره وه
 بو لای تو و خاوه ن حکمه ته له ده رسی ئاده میزاد و له ته ریبه و ته وجیه یاتا! به
 راستی تو له و پیغه مبه رانه ی که به سهر ریگه ی راستا ره وانه کراون که ریگه ی دان نانه

به بوونی په‌روه‌ردگاری تاقی ته‌نیای ته‌وانای ته‌واو له سیفات و کردارا، وه نه‌و قورثانه‌ه‌ه‌کیمه‌یش هاتووه‌ته‌خواره‌وه‌بو لای تو له لایه‌نی نه‌و خوداوه، که خاوه‌ن عزیزه‌ت و خاوه‌ن ره‌حمه‌ت و میهره‌بانه، وه تویش بو نه‌وه‌نیراوی هه‌تا‌گه‌لنکی وا له سزای خودا بترسینی که باوک و باپیره‌نزیکه‌کانیان پیغه‌مبه‌ریکی وه‌هایان بو نه‌هاتووه که له سزای خودا بیان‌ترسینی، که وایی نه‌وانه‌بی‌ئاگان له‌حوکمی خودا و، بی‌ئاگایش هه‌تا‌ئاگادار نه‌کریتته‌وه‌ته‌کلیف رووی تی‌ناکا.

بزانن! ئەم ئایەتە و ئایەتی [۳] سووره‌تی سه‌جده: ﴿لَتَنْذِرُ قَوْمًا مَّا أَتَاهُمْ مِنْ نَّذِيرٍ مِّنْ قَبْلِكَ﴾ و ئایەتی [۱۶] سووره‌تی قه‌سه‌س: ﴿لَتَنْذِرُ قَوْمًا مَّا أَتَاهُمْ مِنْ نَّذِيرٍ مِّنْ قَبْلِكَ﴾ ده‌للی قه‌تعین له‌سه‌ر نه‌وه که له پیش روانه‌کردنی‌ه‌زه‌رتی موحه‌مه‌دا (ﷺ) پیغه‌مبه‌ری نه‌هاتووه‌بو سه‌ر عه‌ره‌ب له‌و‌نزیکه‌انه‌دا، وه ئایەتی [۱۹] سووره‌تی مائیده: ﴿قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِّنَ الرَّسْلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ﴾ ده‌للی قه‌تعیه له‌سه‌ر نه‌وه که هاتنی‌ه‌زه‌رت (ﷺ) ریکه‌وتی کاتی «فه‌تره‌ت»ی کردووه و، دیاره‌هه‌رکه‌س بی‌ئاگا بی له نه‌حکامی خودا و له نه‌هلی فه‌تره‌ت بی موکه‌لله‌ف نییه.

که‌وابوو نه‌تیجه‌ئه‌دا باوک و باپیره‌ی‌ه‌زه‌رت (ﷺ) نه‌هلی نه‌جات بوون له سزای قیامه‌ت و سزای به‌ره‌خ. وه نه‌گه‌ر هه‌دیسێ به‌پیچه‌وانه‌ی نه‌مه‌وه‌بی‌حه‌مل نه‌کریتته‌سه‌ر نه‌وه: له‌و‌کاته‌دا ئەم‌حوکمه‌له‌م ئایه‌تانه‌دا ده‌رته‌که‌وی هیشتا‌مه‌علوم نه‌بووه، چونکی‌حوکمی که به وه‌حی‌بیته‌خواره‌وه له پیش وه‌حیه‌که‌دا مه‌علوم نییه.

﴿لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

به راستی که‌لیمه‌ی قار دامه‌زراوه له‌سه‌ر زۆربه‌ی نه‌و کافرا‌نه، ئیتر نه‌وانه ئیمان ناهینن، وه له عیلمی خودادا رابوردووه که له‌سه‌ر ئەم‌حاله‌ده‌وام ئەکه‌ن تا مردنیان.

﴿إِنَّا جَعَلْنَا فِيْ أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُّقْمَحُونَ ﴿٨﴾
وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ
لَا يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾﴾

ئه‌م ئایاتانه دوو مه‌عنايان بۆ به‌یان کراوه:

یه‌که‌م: ئه‌مه‌یه‌ که ته‌قیری ده‌وامی ئه‌و کافرا نه‌کا له‌سه‌ر کوفر، وه‌کوو یه‌کێ ده‌ستی برابێ بۆ گه‌ردنی و زنجیر کرابێ و نه‌توانی بجوولیته‌وه‌ و له‌ پیش ده‌م و پشتیه‌وه‌ په‌رده‌یه‌کی قایم دروست کرابێ و کابرا نه‌توانی خۆی ده‌رباز بکا.

واته: له‌ ملی ئه‌وانه‌دا چه‌ن زنجیریکی وه‌هامان داناوه‌ که گه‌رده‌نی په‌رکردوون و، ئه‌و زنجیرانه‌ گه‌یشته‌بوون به‌ چه‌ناکه‌یان و سه‌ری ئه‌وانه‌ به‌رزبووه‌ته‌وه‌ به‌ هۆی ئه‌و زنجیرانه‌وه‌ که پیچراوه‌ به‌ ملیانه‌وه‌ و ناتوانن بۆ به‌رده‌می خۆیان به‌روانن، وه‌ له‌ به‌رده‌می ئه‌وانه‌دا به‌ست و په‌رده‌مان داناوه‌ و له‌ پشتیشیانوه‌ به‌ست و په‌رده‌مان داناوه‌ و به‌ ته‌واوی داگیرمان کردوون و چاویان نابینی؛ چونکی له‌ واقیعا به‌ستی ئه‌تراف ریگه‌ی ته‌ماشای لێ به‌ریون، واته‌ ئه‌و کافرانی قوربه‌یشه‌ وه‌ها دامه‌زراون له‌سه‌ر کوفر چاره‌یان به‌راوه‌، وه‌کوو ئینسانێ که زنجیر کرابێ و به‌ستی زۆر له‌ چواره‌وره‌یه‌وه‌ دروست کرابێ.

دووه‌م: ئه‌مه‌یه‌ ئه‌م ئایه‌ته‌ به‌یانی شتیه‌ و حاڵی ئه‌بووجه‌هل و دوو هاوڕێکه‌ی له‌ به‌نی مه‌خزووم ئه‌کا، که هاو‌په‌یمان بوون، ئه‌بووجه‌هل سویتندی خواردبوو: ئه‌گه‌ر موحه‌مه‌د بیه‌نی نوێژ بکا به‌ به‌رد سه‌ری پان بکاته‌وه‌! جا کاتی چاوی پیکه‌وت نوێژی نه‌کرد به‌ردیکی هه‌لگرت و روشت بۆ لای، که لێی نزیک بووه‌وه‌ به‌رده‌که‌ی به‌رز کرده‌وه‌ بیدا به‌سه‌ریا ده‌ستی گه‌رایه‌وه‌ بۆ گه‌ردنی و پییه‌وه‌ چه‌سپ بوو، به‌رده‌که‌یش

له دهستی که و ته خواره وه. جا هاته وه باسه که ی گتپایه وه، یه کئی له هاوړیکانی که وه لیدی کورې موغیره بوو وتی: من نه پوم سهری پان نه که مه وه، که چوو بوی و لئی نریک که و ته وه هه ردوو چاوی کویر بوون! نه ویش به ناو میدی گه پایه وه. جا هاوړینی دوو هه می هه ستا و سویندی خوارد که سهری پان بکاته وه، که نریکی بوو وه به پراکردن گه پایه وه، وتیان: نه وه چییه؟ وتی: وه لاهی که نریکی که و ته وه شیرئ که و ته به ینی من و نه وه وه و له ترسا گه پامه وه!

﴿وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (۱۰) إِنَّمَا نُنذِرُ
مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ
كَرِيمٍ ﴿۱۱﴾

وه یه کسانه له سهر نه وان بیان ترسینی یا نه یان ترسینی نه وان ههر ئیمان نایه نن. تو نه و که سانه نه ترسینی که په پیره وی قورئان بکه ن و له خودا بترسن له په نامه کیه وه. جا موژده بده به و که سانه به وه که خودا تاوانیان نه به خشی و پاداشیکی گه ووره یان نه داتی.

﴿إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَءِثْرَهُمْ وَكُلُّ شَيْءٍ
أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾ (۱۲)

ئیمه نه و که سه ین که مردوو کان زیندوو نه که ینه وه و نه و کرده وانه یش که زوو کردو ویانه له گهل شوینه واره کانیا نا هه مووی نه نووسین. مه به ست له شوینه وار نه وه یه که: یه کیکیان فیری زانست و خویندن کردبی، یا کاریژیکیان لی دابی، یا بیریکیان هه لکه ندبی ... وه هه موو شتی کمان له کتیپیکی دیاریدا که «الوح المحفوظ» ه ژماردوو و ناماده مان کردوو.

﴿وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ﴿١٤﴾﴾

ئەى پىڭەمبەرى خۆشەويست تۆ چىرۆك و پەندى رووداوى خەلكى دىكە كە مەشھوورە بە خاوەنى دىي «ئەتاكى» بىنەرەو بە خەلكى مەككە؛ لەو كاتەدا فرستادەكانى حەزەرەتى عىسا ھاتن بۆى، كاتى كە دوو كەسمان لەوانە نارد لە پىشا، جا ئەھلى دىكە ئىنكارىيان كردن، جا پاش ئەوە يارمەتيمان دان و بەھىزمان كردن بە زەلامىكى تر، واتە فرستادەيەكى سىتھەممان لەگەڵ ناردن، جا ھەموويان وتيان بە ئەھلى ئەو دىيە: ئىمە رەوانەكراوى حەزەرەتى عىساين بۆ لای ئىو، يان وتيان: ئىمە خودا ناردووينى بۆ لای ئىو.

﴿قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٥﴾﴾

ئەھلى دىكە بەو سى كەسەيان وت: ئىویش ئادەمىزادن وەكوو ئىمە و، لەوە زياتر نين و، خودا كەسى نەناردوو بە سەر ئىمە و، ئىو ھىچ نين چەن ئىنسانىكى وا نەبى كە درۆ بە دەم خوداو نەكەن.

﴿قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُم لَمُرْسَلُونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾﴾

ئەوانىش فەرموويان: خوداى ئىمە ئەزانى بە راستى ئىمە بۆ لای ئىو نىراوين و ئىمە ھىچمان لەسەر نىيە گەياندى فەرمانى خودا نەبى بە ئىو.

﴿قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨﴾﴾

خەلکە کە ی ئەتاککیە بە فرستادەکانیان وت: ئیمە تەشائوم ئەکەین بە ئیو و وتار و کرداری ئیویمان بە لاوێ باش نییە، بە راستی ئەگەر دەسبەرداری ئەم وتارانە نەبن سزایەکی سەختان لە لایەنی ئیمەوێ پێ ئەگات و سەنگەسارتان ئەکەین.

﴿قَالُوا طَئِزْكُمْ مَعَكُمْ أَيْنَ دُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ﴾ (١٩)

ئەوانیش لە وەلامی خەلکە کە دا فرموویان: ئیو ئەگەت و شەئامەتی خۆتان لە گەڵ خۆتانایە، ئەک بە هۆی گەلیکەوێ کە پێن باسی دین و پەڕەوی رەهەرتان بۆ بکەن. ئایا هەر لەبەر ئەوێ کە ریتنومایتان کرا تەشائوم ئەکەن؟ ئەخێر هەر گەلیکی لە ئەندازە لادەرن و ناپاوان و سنووری عەقل راناگرن، ئەگەرنا ئیمە خۆمان و وتارمان و کردەویمان هەر پیرۆز و باشە.

﴿وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَنْفِقُونَ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ﴾

﴿اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْئَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ﴾ (٢١)

لە لای ژوورووی شارە کەوێ پیاوێ بە هەڵە دەوان هات و گەشت بە قەرەبەلغە کە کە قەسەیان لە گەڵ فرستادەکانی عیسادا دەکرد، وتی: ئەی گەلی من شوین ئەم فرستادانە بکەون، شوین کەسێ بکەون کە داوای پاداش و کرێتان لێ ناکا لەسەر گەیانندی پەيامی خودا و بانگکردنتان بۆ رێگەی راست، وێ ئەوانە کۆمەڵێکن خواوە روشد و بینایی و وریایی و لەسەر رێگەی راست روێشتون.

﴿وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ (٢٢)

من چیم دەست ئەکەوێ لەوێدا کە بەندەیی بۆ ئەو خودایە ئەکەم کە دروستی کردووم و، ئیوێشی دروست کردووە و، منیش و ئیوێش بۆ لای ئەو ئەگێرێنێوێ؟

﴿ اَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً ۚ اِنْ يُرِدِنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنْهُمْ شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُوْنَ ﴿۲۳﴾ اِنِّیْ اِذَا لَفِیْ ضَلٰلٍ مُّبِیْنٍ ﴿۲۴﴾ اِنِّیْ ءَامَنْتُ بِرَبِّکُمْ فَاسْمَعُوْنَ ﴿۲۵﴾ ﴾

نایا من بیجگه له و خودا که دروستی کردووم چهن خودایی تر بو خووم دانه نیم؟
 نه گهر جاری له جاران خودای میهره بان لیم زویر ببی و گیروده ی زیانیکم بکا هیچ
 سوودی نادا به من تکا و پارانه وهی نه وانه و له و دهر د و مهینه تهم رزگار ناکا. نه گهر
 من وایم نه لبه ته وام له ناو گومراییه کی دیاریدا، به راستی وا من ئیمانم هینا به خودای
 ئیوه، دهی نهم ئیمان و ئیقراره م لی بیسن. جا که نهم قسانه ی کرد هیرشیان بو هینا
 و کوشتیان.

﴿ قُلْ اَدْخُلِ الْجَنَّةَ ۖ قَالَ يَلَّتْ قَوْمِيْ يَعْلَمُوْنَ ﴿۲۶﴾ بِمَا غَفَر لِيْ رَبِّيْ وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِيْنَ ﴿۲۷﴾ ﴾

جا ههر نه وهنده گیانی دهرچوو پئی و ترا: بروره به هه شته وه! واته گوره که ت بو
 بووه به به هه شت، نه ویش له گوره کهیدا وتی: کاشکی گه له کهم نه یان زانی به وه که
 خودا لیم خووش بووه و کردوومی به ئینسانیکی به پریز و داخلئ کومه له ی به پرزه کانی
 کردووم.

﴿ وَمَا اَنْزَلْنَا عَلٰی قَوْمِهِۦ مِنْۢ بَعْدِهِۦ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِيْنَ ﴿۲۸﴾ اِنْ كَانَتْ اِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَاِذَا هُمْ خٰسِدُوْنَ ﴿۲۹﴾ ﴾

وه ئیمه له پاش «حه بیبی نه جار» - نه و که سه ی که خه لکی نه تاکییه کوشتیان -
 له ناسمانه وه سو پایه کمان نه نارد بو به رباد کردنی گه له که بی و شتی وه هایش ناکه یین،

بهس هر نه وهنده هاته جی که فریشته ی پیرۆزمان نارد و گرمه یه کی کرد به سهر نه و کافرانهدا و کوتوپر هه موویان کوژانه وه و خامۆش بوون، واته مردن.

ریوایه ت کراوه: خه لکی شاری نه تاکیه بت په رست بوون، جا چه زره تی عیسا ^{علیه السلام} دوو که سی له یاریده ده ره کانی خۆی - بولس و یوحنا - نارد بۆ لایان، کاتی نزیک یی شاره که بوونه وه چه بیی دارتاشیان بینی و بانگیان کرد بۆ ئاین، نه ویش وتی: ئایا مو عجزیه یه کتان له لایه؟ وتیان: به لئی ئیمه شیفای نه خۆش نه ده یین به ئیزنی خودا و، کویری سکوما خۆش نه که ینه وه، نه ویش له و کاته دا مندالکی نه خۆشی هه بوو هینای بۆ لایان و، ده ستیان هینا به له شیا و چاک بووه وه! ئهم قسه له شاره که دا بلا بووه وه، هه تا پادشا بیستی و ناردی به شوینیان، کاتی هاتن و قسه یان له گه ل پادشادا کرد، پادشا چه پسی کردن. کاتی چه زره تی عیسا نه مه ی بیست بانگی کرد له شه معوون و ناردی بۆ لای خه لکی نه تاکیه به لکوو ئهم ببی به هۆی به ره لا کردنی نه و دوانه، جا رویش و گه یشت به ده ستو دایره ی پادشای ولات و گفتوگوی له گه لا کردن و به هۆی نه وانیشه وه گفتوگوی له گه ل پادشادا کرد و، کاریکی وای کرد که پادشا چه پسییه کان به ربدا و پادشا به ری دان و ئیمانیان پین هینان، به لام قهره بالعیکی زۆر له خه لکی شاره که له سهر نه و کوفره مانه وه. به ریوایه تی تر نه لاین: پادشا قاری گرت له شه معوونیش وه کوو نه و دوانه کان.

به هه رحال، کاتی چه بیب به مه ی زانی له لازو ورووی شاره وه به هه له ده وان هات بۆ لای نه و سێ فرستادیه و، رووی کرده گه له که بی و وتی: ئایا ئهم سێ که سه داوای پاداش نه کهن له ئیوه به رانه بر به ته بلیغات؟ وتیان: نه خه یر. وتی: ده ی چاک وایه ئیمانیان پین بینن و، نه مانه چه ن که سیکی پاکی شاره زای چه قن و، من نه ببی چیم ده ست بکه وئ نه گهر به نده بی بۆ خودای خۆم نه که م؟ نه و خودایه که له نه بوون دروستی کردووم و نه ناجمی هه موومان هه ر بۆ لای نه وه. چۆن من بیجگه

له‌و خودای په‌روه‌ردگاره که‌سێ‌تر به‌ خودا نه‌گرم بۆ خۆم؟! نه‌گه‌ر خودا خواستی له‌سه‌ر زیانم بێ به‌ هیچ جۆر تکا و رجای که‌سێ‌تر سوووم بێ نادا، نه‌گه‌ر کاری وا بکه‌م من له‌ گومراهی‌دا نه‌بم، حاشا من قه‌ت شتی وا ناکه‌م. وه‌ بزانه‌ن که‌ من به‌ راستی ئیمانم به‌ په‌روه‌ردگاری خۆم هێناوه‌، ده‌ی خه‌لکه‌ لێم بیسن.

کاتی حه‌یب به‌ دلگه‌رمیه‌وه‌ ئه‌م قسانه‌ی کرد گه‌له‌که‌ هێرشیان بۆ هێنان و حه‌یب و فرستاده‌کانی عیسا‌یان کوشت، هه‌ر به‌ کوشتن و گیانه‌ده‌رچوونیان موژده‌ی به‌هه‌شتیان بێ درا، ئه‌ویش ئه‌و ته‌مه‌ننایه‌ کرد نه‌گه‌ر گه‌له‌که‌ی ئاگادار بوونایه‌ له‌ میهره‌بانی خودایه‌ و له‌م باره‌ گه‌وره‌ که‌ پێی به‌خشیوه‌.

لێره‌دا تێبینیه‌که‌ هه‌یه‌، له‌ ریوایه‌تیکدا هه‌ر کۆمه‌له‌ کافره‌کان ئه‌مانه‌یان کوشت، پادشا و ده‌سته‌و به‌سته‌که‌ی موسوڵمان بوون، به‌لام بێ ده‌سه‌لات بوون و به‌ره‌هه‌لستیان پێ نه‌کرا.

وه‌ له‌ ریوایه‌تی‌ترا: پادشایش هه‌ر به‌ کافری مایه‌وه‌ و به‌ هه‌موویان ئه‌م کاره‌یان کرد. ئه‌وه‌ی له‌ نایه‌ته‌که‌ وه‌رته‌گیری و قارگرته‌ی خودایش له‌ گشتیان پشتگیری ئه‌م رای دوا‌یه‌ ده‌که‌ن.

﴿يَحْزَرَةُ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ئه‌ی غه‌م و په‌ژاره‌ بۆ به‌نده‌ی به‌ده‌بختی ناوا‌ره‌! ئه‌وه‌نده‌ سیاچاره‌یه‌ کاتی هه‌لی پیروزی خۆی هه‌له‌ نه‌کا، له‌ باتی ئه‌وه‌ کاتی ره‌هه‌ری ته‌شریفی هێنا و په‌یامی به‌ختیاری به‌ خه‌لکا راگه‌یانده‌ هه‌موو به‌ دل و داواوه‌ بکه‌ونه‌ شوینی، که‌چی قه‌ت نه‌بووه‌ و نابێ پێغه‌مبه‌ری ره‌هه‌ریان بۆ بیت ئیلا ئه‌رۆن به‌ سووکی بۆی ئه‌روانه‌ن و به‌ ده‌وری نوخته‌ی لاوازی‌دا نه‌گه‌رێن و، شوێن باوه‌ری راست ناکه‌ون.

﴿الَّذِينَ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾

ئایا نه یان زانیوه که چەن قەرمان له پیش ئەوانا بهرباد کردوو له بهر ئەوه بهراره به وان بێ شەرمیان کرد؟

﴿وَأَن كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ﴾

وه به راستی هه موو ئەم گهلانه له لای ئیمه دا حازر ئەکرین بۆ حسینی کردوه و وهگرتنی تۆله و پاداشیان.

﴿وَأَيُّ لَّهُمُ الْأَرْضُ الَّتِي أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ﴾

﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ﴾

﴿لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ﴾

﴿سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ

وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ﴾

وه به لگهیهکی گهوره و رووناکه بۆ ئەوان له سهەر وجود و تەوانایی ئیمه ئەمه که ئەو زهوییه مردوو و شکه بێ گۆل و گیایه به باران زیندوو ئەکهینهوه و ئەو تۆمانه وان له سکيا دهریان ئەکهین و پێیان ئەگهیهنین و دانه و ئیلهی وه کوو گهنم و جۆ و زهپات و برنج و... وینهی ئەوانه یان لێ دهرئه کهین و لهوانه ئەخۆن بۆ ژبواری وه لهو زهوییه دا چەن بهههشتی واته باخ و بیستانی پر له دارخورما و ترێ و غهیری ئەوانه ییش دروست ئەکهین، وه چەن سهرحاوه مان لێ ههلقولاندوووه بۆ ئەوه که له بهری ئەوانه بخۆن، ههروهها لهوانه ییش که خۆیان دروستی ئەکهن وه کوو دۆشاوی

خورما و ترێ و شەربەتی ھەنار و پرتەقال و... غەیری ئەوانە. ئایا ھیشتا سوپاسی خودا ناکەن؟

جا دوور و بەری لە عەیب ئەو خودایە کە ئەنواع و ئەسنافی خوار دەمەنی لەوانە دروست کردوووە کە زەوی ئەیان پوینێ و، ئەسنافی ئینسانی نێر و مێی دروست کردوووە لە شەخسی خۆیان و چەن جوۆری تری لەوانە دروست کردوووە کە ھیشتا ئەوانە ئەیان زانیون و عیلمیان پیتی نەگەشتوووە.

﴿وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْآيِلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ﴾ ٣٧

وہ بەلگەیەکی گەورە بە لەسەر تەوانایی ئیمە ئەو کە پێستی سپی و جوانی روژ لە شەوی تاریک دائەنێن، جا کوتوپر ئەوان ئەکەوێ ناو تاریکییەو.

واتە ئەم کورە زەوی بە کاتی شەوی تاریکدا وەک کوو گوشتی مەپێ وەھایە کە رەشە گوشتیکی مونسایی بێ و رووناکی روژ لە سەریا وەک کوو پێستیکی خوری سپی وایە کە ئەو رەشە گوشتەیی داپۆشی بێ. کاتی وێستمان زەوی تاریک بکەین و ئەو پێستە سپیە جوانەیی لێ دائەنێن وەک کوو حەیانێ لە پێست دەربێنی و، تاریکی شەو بۆ ھەموو کەس دایێ و ئەکەوێ ناو تاریکییەو.

جا لەم ئایەتە پێرۆزەدا ئەتوانی نەفسی شەو بکە ی بە ئایەت بۆ گەورەیی خودا و، ئەشتوانی دارپینی پێستی روژی لە گەلدا ئیعتیار بکە ی و زاھیری ئایاتە کە ئەمە بە.

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ٣٨

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ﴿٣٩﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الْآيِلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

وه نهو رۆژه رووناکه که ئیوه نهییبن هه میشه به ریڤگی خۆی نهپوا هه تا نهو کاته به فهرمانی خودا نهو ههستی و له جوولنه نهکهوئ.

کاتی خۆی له سه ر بیر و باوهپی وینانییهکان خه لک وایان نهزانی که رۆژ به دهوری زه ویدا نهخولیتتهوه و، تهئویلی ئهم ئایاتهیان له سه ر نهو بیره نهکرد. وه پاش ماوهی به به لگهی زانستی ده رکهوت که زهوی و نهستیره خولۆکهکانی تر به دهوری رۆژدا نهگه پین و نهسوورپنهوه. وه رۆژ لهو شوینی خۆیه دا و به دهوری مه رکهزی خۆیا خول نهخوات. وه پاش ماوهیهکی تر بۆیان ده رکهوت که رۆژ وه کوو به دهوری خۆیا نهخولیتتهوه هه روا له گه ل نهو کۆمه لهی خۆیا که مه شهوورن به «مه جمووعه ی شه مسیه» له عاله ما نهجوولن و نهپوا و بهم شیه دهوام نهکا هه تا خودا ئیراده ی ویرانکردنی ئهم عاله مه نهکا.

وه خولۆکه (سیاره) کان به دهوری خۆیا نهسوورپنهوه و هه روا به دهوری رۆژیشدا نهسوورپنهوه. بۆ نمونه: نه لین کوره ی زهوی له له شا ملیۆن یهکی رۆژه، واته رۆژ ملیۆنی جار له زهوی گهوره تره.

وه ئهم زهوییه هه موو بیست و چوار سه عاتی به دهوری مه رکهزی خۆیا هه لئه سوورئ و بهم هه لسوورانه شهو و رۆژ پهیدا نهبی و له ماوه ی سالتیکیشدا جارئ به دهوری رۆژا نهسوورپنهوه و بهم هه لسوورانه به هار و هاوین و پایز و زستان بۆ بازئ ولات پهیدا نهبی و، بۆ بازئ تر جوورئ تره.

وه ده رکهوت که قورئانی پیرو ز مو عجیزه یه و حه قیقه تی جوولانی رۆژی ده رخست به پیچه وانه ی گومانی خه لک، وه ئهم جوولانه ییش تهقدیری نهو خودایه که خاوه ن عیزه ته و زانایه به هه موو شتی.

وه مانگیشمان کردووه به خاوه ن پایه و شیه ی جیا جیا، له یه کهم شهودا وه کوو ده مه داسیکی لاواز ده رئه کهوئ و، بۆ شهوی دووهه م که منی زیاد نهکا، هه تا له

شەۋى چۈرەدەدا پىر ئەبىتەۋە، جا بە پىچەۋانەى يەكەم جار وردە وردە بىچۈك ئەبىتەۋە،
 ھەتا لە كۆتايى مانگدا شەۋى ون ئەبى، ئەمجار دووبارە لە سەرەتاي مانگى تازەۋە
 ۋەكۈۋ لىقە خورمايەكى كۆنى چەماۋە دەرئەكەۋى.

نەرۋژ ئەتۈننى و بۆى ئەكرى لە چەسپانيدا بگا بە مانگ؛ واتە لە سى يا بىست
 و نۆرۇژا ۋەكۈۋ مانگ چەرخەى خۆى تەۋاۋ بكا، و نەمانگىش - كە ئەستىرەى
 شەۋە - ئەتۈننى بگا بە رۆژ واتە ۋەھا بە سستى و لاۋازى لە مەدارى خۆيدا بگەپرى
 ھەتا لە سالىكدا چەرخەيك تەۋاۋ بكا.

ۋە يا خود بلى: نە شەۋ ئەتۈننى پىش رۆژ بىكەۋى بەم مەعنا نەيەلى رۆژ بىتە
 جى... واتە ئەمانە نابن، ۋە پىۋىستە لەسەر ئەم ياسا جوانە دەۋام بىكەن، ۋە ھەركام
 لەم مانگ و رۆژە بەلكۈۋ لە باقى ئەستىرەكانىش لە مەدارى خۆيا و لە فەلەكى
 خۆيا ئەسۋورپىتەۋە، بە بى ئەۋە كە يەككىيان بەرھەلىستى ئەۋى تر بكا، ۋەكۈۋ خودا
 فەرمۈۋىيە: ﴿وَكُلْ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾.

ۋە بۇ ھەر كام لەم ئەستىرەنە مەدارى ھەيە، يانى لە عورفى قورئاندا «فەلەك» ئى
 ھەيە ئەۋ ئەستىرەى تىادا دەسۋورپىتەۋە و لىي دەرنىچى، ۋە ھەر كام لەمانە لەگەل
 يەككى ترا مەسافەيكى ۋاى ھەيە ۋەكۈۋ خۆى ئەمىننىتەۋە، بۇ ۋىتە مەسافە لە نىۋان
 زەۋى ئىمە و رۆژا دوو سەدو چل مىليۇن مىلە، ۋە لە نىۋان زەۋى و مانگدا نەۋەد و
 سى مىليۇن مىلە، ۋە ھەرچى ئەستىرە بە چاۋ ئەيىنرئىن. گەۋرە و بىچۈك، دوور و
 نىزىك، ھەموۋ وان لە يەكەم ئاسمانا لەسەر زاھىرى ئايەتى: ﴿إِنَّا زَيْنَا السَّاءِ الدُّنْيَا
 بِصَاحِبِ﴾ واتە ئىمە ئاسمانى نىزىكمان بە گەلىن چراى پىر تەۋدار كە ئەستىرەكانە جوان
 كىردۈۋە.

ھەرۋا بە زاھىرى ئايەت ئەبى بە ھەشت نىزىك بى لە «سدرۋە المتىھى» ۋە كە لەسەر
 زاھىرى ھەدىس ۋا لە ژوۋرى ھەر ھەۋت ئاسمانەكانەۋە و، ئەم ئاسمانانە ھەموۋ

تہ جسمامی «اثری» ان زانین و دوزینہ وہی حہ قیقہ تہ کانیان حہ و آلہی زانست و لیکولینہ وہی زانیاریانہ یہ.

﴿وَأَيُّهُمْ أَنَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِن مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقَهُمْ فَلَا صَرَخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ﴿٤٣﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾﴾

وہ بہ لگہ یہ کی گہ ورہ لہ سہر تہ وانایی و میہرہ بانیم لہ گہ ل ئادہ میزادا تہ وہ یہ: کہ ئیمہ نہ وہی ئادہ میزادہ کانمان لہ پشتی باپیرہ کانیا نا لہ کہ شتیہ کہ ی نووحدالشیلا ہلگرتوہ.

یا خود بہ لگہ یہ کی گہ ورہ یہ لہ سہر خواستی ئیمہ بؤ کہ سبی ژیان و ژیواری باش کہ ئیمہ نہ تہ وہی ئادہ میزاد لہ کہ شتی بازرگانیدا ہلثہ گرین، لہ سہر رووی دہریای دوور و دریزدا. بہ ہیزی تہ و زانیاریہی پیمداون، لہ گہ ل تہ ودا کہ کہ شتیہ کان پرن لہ ئینسان یا لہ خواردہ مہنی و لہ ولاتی دوورہ وہ تہ یان گہ یہ نم بہ مہبہستی خوئیان، وہ لہ وینہی تہ و کہ شتیانہیش شتی وام بؤ دروست کردوون کہ لہ رووی یا لہ بنی دہریادا، یا لہ سارادا یا لہ بؤشایی ہہ وادا سواری تہ بن. وہ تہ گہر بمانہ وئ بیان خنکینین تہ یان خنکینین لہ ناو دہریادا و، ہہ ناسہ یان تہ برین لہ فہزادا و ہیچ فہریادہ سیان بؤ نابئ و نہ جات نادریں لہ مردن مہ گہر بہ ہوی میہرہ بانی منہ وہ تہ بن بؤ تہ وان و بؤ خووشی پیدانیان تا کاتی دیاری.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾﴾

ہہ رکاتی لہ رووی ئاموژگاریہ وہ بہ و کافرانہ بوتری: خوٹان لہ سزای دنیا و قیامت بیاریزن، واتہ گوناح مہ کەن بہ لکوو خودا رہ حمتان پئ بکا، تہ وان گوئ بہ و ئاموژگاریہ نادہن و زورتر روو تہ کەنہ تاوانکاری.

﴿وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ﴾ ٤٦

وہ هیچ ئایەتی لە ئایەتی خودا نایین بۆ لای ئەوان بۆ ئەوە پەندی لێ وەرەگرن ئیلا ئەوان ئیعرازی لێ ئەنن.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا

أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ ٤٧

کاتی بە کافرە دەوڵەمەندەکان بوتری: کە شتی لە دارایی خۆتان سەرف بکەن بۆ هەزاران و دامەوان، ئەوە ئەو کافرانە دەڵێن بە موسولمانەکان: چۆن خۆراک ئەدەین بە کەسانی کە ئەگەر خودا مەیلی لەسەر ژیاڵی بواڵی خۆی خۆراکی ئەداین و ئەزیزیان؟! ئیوە ئەوە نەبێ هان لە گومراهیەکی ئاشکرادا شتیکی تر نین.

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ٤٨

ئەو کافرانە بە موسولمانەکان ئەڵێن - لە رووی سەرپیتی و ئیستینکارەو - :

ئەو بەڵینی سزایە کە داوتە بە ئیمە کە ی دیتەجێ و؟ کوانی بۆچی دیار نییە؟

﴿مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ﴾ ٤٩

﴿يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ﴾ ٥٠

ئەو کافرانە کە وا بە گالئەو داوای وادە هاتنی سزا ئەکەن چاوەرپی ناکەن بۆ تاقە دەنگیکی ناباری فریشتە ی فرمانبەری سزا نەبیت کە بیانگریت لە کاتیکدا کە ئەوان لەناو خۆیاندا خەریکی بگرە و بەردە و دەمەقالە و کێشەن لەسەر کارو باری دنیا و بێ ئاگان و بیریان بۆ لای مردن ناچیت، وە لەو کاتەدا کە ئەوان ئەو دەنگ و گرمە ی فریشتە ی سزایانە بەسەردا دیت ماوێ ئەوەیان نییە کە ئامۆژگاری

و وه سییهت بکهن بۆ دانهوهی مافی خەڵک و قەرزو قۆلە ی بەنده کانی خودا، وه نایشتوانن بگەرێنه وه بۆ مالی خۆیان بۆ ناو خزم و خێزان و مندالیان.

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ﴾ (٥١)

وه له کاتی هاتنی روژی قیامه تا فوو نه کرێ به «صور»، جا کوتوپر نه وانه و - خەڵکی تریش به گشتی - زیندوو نه کرێنه وه و له گۆره کانیان دهرده چن و سه ر به زرده که نه وه و به ره و قه رارگای عالم بۆ حیساب به پێ ده کرێن.

﴿قَالُوا يٰوَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدًا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ

الرَّسُولُ﴾ (٥٢) **إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ**

لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ﴾ (٥٣)

جا له و کاته دا نه لێن: ئه ی هاوار بۆ ئیمه! کێ ئیمه ی زیندوو کرده وه و راستی کردینه وه له م گۆر و شوینی نوستمنانه دا؟ ئه مه ئه وه یه که خودای میهره بان وه عده ی پێدا بووین و پێغه مبه ره ره وانه کراوه کان راستیان فهرموو.

وه ئه م رووداوه که هاته جێ له سه ریان ته نها ده نگیکێ ترسناکی خودایی بوو له گه ل خواستی خودا دا بۆ زیندوو بوونه وه ی مردوو ه کان، که ئه و ده نگه هاته جێ ئیتر به بێ مۆله ت هه موو له لای ئیمه دا حازر کران، واته کوتوپر له پاش ده نگه که زیندوو بوونه وه، ئه مجار فربشته ی فرمانبه ری تایبه تی دانیه به ر بۆ شوینی پرسیا رو حیساب.

﴿فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ

تَعْمَلُونَ﴾ (٥٤)

جا له ئیمرۆدا هیچ نهفسی کهم و زۆر ستهمی لى ناكرى و، ئیوه پاداش نادریتهوه
یان تۆله تان لى ناسیترى به گویره ی کردهوه ی خۆتان نه بنی.

﴿إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكْهُونَ ﴿٥٥﴾ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ
عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِنُونَ ﴿٥٦﴾ لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ﴿٥٧﴾ سَلَامٌ
قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ ﴿٥٨﴾﴾

ئهوانه ی که نههلی بههشتن ئیمرۆ وان له ناو نیعمهت و خوشیدا به جوړى که
ئهوان مهنه که له شتى ترو لهزهت وهرنه گرن له هاوړیتى و له نیعمهت و له نیشاتی
روح، نهو که سانه خوځیان و خیزانه کانیان وان له بهر سیبهر او، له سهر تهختی جوان لهخت
پال نهده نهوه، وه بو ئهوان ههیه میوه ی عاده تی و، بو ئهوان ههیه ههرچی داوا بکه
لهوه ی که نهفس داوا ی بکاو چاو پتی رووناك بپتهوه، وه بو ئهوان ههیه له لایه نی
خودای تهعالاوه سهلام، که فهرموده یه که له لای خودای میهره بانهوه، واته یا خودا
خو ی سهلامیان لى نهکا بو ریز لى نانیان، یا فریشته به فرمانی خودا دین سهلامیان
لى نه کهن.

﴿وَأَمْتَرُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمَجْرُمُونَ ﴿٥٩﴾﴾

وه لهو کاته دا که موسولمانه پا که کان نهرو ن بو بههشت له لایه نی مه لایکه وه
بانگ له کافره کان نهکری و پشیان نهوتری: که خۆتان بکه نهوه و له موسولمانه کان
جیابینه وه نه ی تاوانباره کان.

﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبْنَىءَ آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ
عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٠﴾ وَإِنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ أَضَلَّ
مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾﴾

له لایه نی خوداوه بانگیان لی ئه کریت: ئایا من به هوئ ره هبه ره کانه وه عه هدم
له گهل نه کردن و ناموژگاریم نه کردن. ئه ی ئاده میزادا! که بهنده یی بو شهیتان نه کهن؟!
واته مه که ونه شوین بیرو پای ئه و. به راستی شهیتان دوژمنیکی ناشووب خواز و
فیتنه هه لستنه و ئینسان خه له تیتیکی دیارییه و بهنده یی هه ر بو من بکه ن و، هه ر
کرده وه یه کتان کرد له بهر من بیکه ن گوئ به هیچ مه ده ن له بهنده یی کردندا، ئه مه یه
ریگی راست. بی گومان شهیتان چه ند تاقمی له ئیوه گومرا کرد نه ک یه ک و دوو،
به لکوو به ژماره یه کی زور و ده رکه وت بو ئاده میزادی خاوه ن هو ش که په یه وه ی
شهیتان ناشیرینه هیشتا هه ر عه قل ناگرن و له حیه له کان حالی نابن؟

﴿ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴾ ﴿٦٣﴾ أَصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ
تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾

ئه م دوزه خه که وا له پیش چاوتانا ئه و دوزه خه یه که ئیوه ی بین ئه ترسینرا ده ی
برونه ناویه وه و ئه مرۆ سزا که ی بچیژن.

﴿ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ ﴿٦٥﴾

ئه مرۆ که روژی لیکۆلینه وه ی ده فته ری بیر و باوه ر و کرده وه یه مۆر ئه نین به
سه رده میانا و قسه یان بین نا کرئ و، ده سته کانیان دینه زمان و قسه مان بو ئه که ن و،
قاچه کانیان شایه تی ئه ده ن به و کرده وانه که کردوونیان.

جا که ئه ندامه کانی له شی ئینسان خو ی لئی بیننه ده م و کرده وه کانی به راستی
ده ربخه ن ئیتر قسه ی کئ بایه خی هیه هه تا بین به مو حامی بو ئه و تاوانبارانه؟

﴿ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ ﴾
 ﴿ ٦٦ ﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَعُوا مُضِيًّا
 وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿ ٦٧ ﴾

ئیمه نه‌گه‌ر مه‌یلمان لی بئ چاوه‌کانی نه‌و کافرا نه‌ساف نه‌که‌ین له‌گه‌ل گۆشته‌که‌یا که شوینه‌واری به‌ده‌ره‌وه نه‌مینئ، وه یا خود هه‌موو شوینی چاوه‌که‌بئی به‌گۆشتیکی عاده‌تی وه‌کوو روخسار، جا کاتئ بیان وستیایه‌برۆن به‌ریگه‌یه‌کدا نه‌وانه‌کئ به‌رکیان نه‌کرد له‌گه‌ل هاوړیکانیانا بۆ پیشکه‌وتن له‌ریگه‌دا، به‌لام پاش نه‌و سافکردنی چاوه‌چۆن چاوی نه‌بینئ؟ وه نه‌گه‌ر خواستمان بئی نه‌وان له‌شوینی خوینا دانه‌کوئین، جا ئیتر ته‌وانای نه‌وه‌یان نامینئ برۆن بۆ لای مه‌به‌سته‌که‌یان و، نایشتوانن بگه‌رینه‌وه.

﴿ وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴾ ﴿ ٦٨ ﴾

وه هه‌رکه‌س ته‌مه‌نی زۆر بکه‌ین و بگاته‌ته‌مه‌نی پیری هه‌لی نه‌گه‌رینه‌وه له‌وه‌زعی زیاد کردنی ماده‌و خوینی له‌شا نه‌وسا مانگ به‌مانگ زیادمان نه‌کرد، ئیسته‌روژ به‌روژ که‌م و کووړی نه‌که‌ینه‌وه له‌ماده‌و خوینی له‌شا، ئایا ئیتر نه‌مانه‌نازانن خودایئ که‌نه‌مانه‌ی پئ بکریئ نه‌یشتوانن چاوه‌کانی ساف بکا و به‌گۆشت دایان پۆشن و ئینسان له‌شوینی خوینا دابکوئینه‌وه و له‌جووله‌ی بخا هه‌تا نه‌مرئ؟

﴿ وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ ﴾ ﴿ ٦٩ ﴾

﴿ لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحَقِّقَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴾ ﴿ ٧٠ ﴾

یانی ئیمه به‌ناردنی قورئانی پیروژ بۆ سه‌ر موحه‌مه‌د ﷺ یاسای هۆنینه‌وه‌ی شیعرمان نیشانی موحه‌مه‌د نه‌داوه و نه‌و کاره‌یش شیاوی پایه‌و شانی نه‌و نییه.

وہ ئەمە کہ ناردوو مانە بۆ ئەو ھەر زیكری خودایە و ئیرشادی ھۆشیارانە بۆ رینگە ی پیرۆزی ھەردوو دنیا و قورئانیكە و کتییکی پیرۆزی ئاسمانییە کہ ئاشکرا و رووناکە.

وہ بۆ ئەو ئەم قورئانە مان بۆ ناردوو ھەتا موحمەد ئەو کہ سانە ی لە سزای قیامەت پێ بترسینی کہ ھۆشیارن و دلێان زیندوو، وە بۆ ئەو یش سزادان و سزای قیامەت دابمەزرێ و قەرار بگرن لەسەر کافرەکان.

ئایەتی: ﴿و ما علمناه الشعر...﴾ بەرپەرچی قسە ی کافرەکان ئەداتەوہ کہ ئەیانوت: «موحمەد شاعیرە و، ئەو یش ئە یخوینتەوہ شیعەرە».

جا بەلگە ی ئەوہ کہ قورئان شیعەر نییە: قورئان لە شێو و رستە و شێوازدا لە شیعەر ناچێ؛ چونکی لەسەر کێش و قافیە ی شیعەر نییە، لە بەحرەکانی شیعری عەرەبی ناچێ کہ ناو و شێوەیان ناسراو و زانراو ھەروەھا لە مەعنایشدا لە شیعەر ناچێ؛ چونکی مەعنای شیعری عەرەب لەسەر پیاھەلدان و ستایش یا جنتوی درۆیە، وە یا لەسەر ھەلنانە لە شتی پووچدا، وە یا لەسەر دوور خستەوہ یانە لە شتی باش، وە ئەم قورئانە یا خودابە یەکناسی و زیكری خودایە، یا وەعد و وەعیدە، یا ئەحکامی بەندەیی خودایە یا رێنوماییە بۆ رەوشتی جوان.

وہ بەلگە ی ئەوہ کہ شیعەر بۆ حەزرت ﷺ ناشی ئەوہ یە: ئەگەر شیعەرەکان لە بابەتی شتی موخالیف بۆ واقع بێ ئەوہ لە گەل پایە ی رەبەریدا رێك ناکەوێ، وە ئەگەر شتی واقعییش بێ ھەر بۆ حەزرت ﷺ دەس نادا؛ چونکی لەبەر ئەوہ کہ شاعیران زۆربەیان سەرگەرمی وتاری ناشیرین و ھەرکەسی وایی عەبیدار دیتە پێش چاو، وە ئەو پلە و پیرۆزییە کہ بۆ پیغەمبەران ھە یە لە دلێ خەلکدا دوور ئەکەوێتەوہ و پلە ی شیعەر لە پلە ی پیغەمبەری کەم دەکاتەوہ. جا پێویستە بزائن.

قورئانی پیروز دوورە لە ئەشعار
 رشتەیی ھۆنراوە ئەبێ وەھسابی
 لە دوو مەسرەعدا حەرەکەو سوکوون
 مەعنای ئەشعاریش موخەییەلاتە
 زەمیی بێ جینگە و سەنای ناپەرەوا
 ھەر موبالەغەو لەتیی حیلە
 ناشی بۆ پایەیی بەرزەیی رەھبەری
 ھەرکەس لە چەرخاب ئەژی بە شانێ
 نیشانەیی شەخسی رۆحی و قودسییە
 نیشانەیی خاریج ئەغلەب یارانە
 ئەگەر شاعیر بێ ئەبێ بە ھاوشان
 چون گەلێ شاعیر لە شوعوور دوورن
 واتەیان ئەغلەب لەسەر نوقسانە
 یا لە بۆ مەدح و سەنای درۆیە
 یان لەسەر شەوقی شەھووەتپرانسییە
 کەمیان بە حیکمەت دینە حیکایەت
 جا گەلێ دوورە لە پایەیی سەرورە
 بێجگە لەمانە بە رووی ئەمانە
 ئەزانێ حەزرەت لە پیش رەھبەری
 فارغ لە شان و نیشانەیی رەسوول
 کەس نەیدی بدوێ بە ھۆننەو
 لە پاش چل سالەیش ناگەریتەو

بە وینەیی دووری نووری حق لە نار
 خواوەن کیشی راست، ھەم موقەفا بێ
 بە قەدەر یەک بن بۆ بوون و نەبوون
 خیلافی کاری رووی سەربساتە
 تاریکی بۆ رۆژ پرتەو لە شەوا
 بۆ رەواجی شیعەر بوو بە وەسیلە
 نیشانەو ناوی شیعەر و شاعیری
 ئەدۆزیتەو بە ناو و نیشانی
 یا خود دارایی و بەرزەیی کورسییە
 یانی رەفیی رۆزگارانی
 بۆ خواوەن بەزم و نەزمی پەریشان
 بێ بەش لە پرتەو بێ بارەیی نوورن
 بۆ نەشری عەیب و نەقسی ئینسانە
 یانی ھەدەفیان جەوال و جۆیە
 لەسەر تەوھجی ریی نەفسانییە
 دوور نەکەونەو لە بای شیکایەت
 بە ئیلقای ئەشعار بێ بە رەھبەر
 یەکن بروانی بۆ لای زەمانە
 چل سال مایەو بێ پیغەمبەری
 دوور لە تەشریمی فورووع و ئوسوول
 بۆ شەرحی باسی لە رووی دینەو
 سیاغەیی ئەشعار بدۆزیتەو

به‌لئی نه‌یزانی نه‌ییامی عه‌ره‌ب زۆر ئاگادار بوو له‌ نه‌هلی نه‌ده‌ب
 فه‌رمووی به‌ له‌فزی گه‌وه‌ه‌ردانه‌ی به‌حر له‌ وه‌سفی به‌یان یا تاریفی شیعر
 بازئی له‌ به‌یان عه‌ینی حیکمه‌ته بازئی له‌ شیعریش سیحری ئوممه‌ته
 له‌ گه‌ل نه‌مه‌یشا مه‌قامی ره‌ه‌به‌ر به‌رزه‌ له‌مانه «الله اکبر»
 «نامی» به‌یانی حه‌قیقه‌ت نه‌کا که‌شفی راسترین ته‌ریقته‌ نه‌کا
 چه‌ن خودا پا‌که‌ که‌لامیش وه‌ها ره‌ه‌به‌ریش به‌رزه‌ به‌قه‌در و به‌ها

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾ وَهُمْ فِيهَا مَنَّعُ فُجُورٍ وَأَمْشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَّهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحَضَّرُونَ ﴿٧٥﴾ فَلَا يَخْزِيكَ قَوْلُهُمْ إِنَّآ نَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٦﴾﴾

ئایا نه‌و ئاده‌میزادانه‌ نازانن که‌ ئیمه‌ به‌ ده‌ستی ته‌وانایی خو‌مان بۆ سوودی نه‌وان
 له‌ دین و دنیا‌دا حه‌یوانی وه‌کوو بز و مه‌ر و گا و مانگا و وشترمان دروست کردوه
 و، نه‌وان خواوه‌نی هه‌موو نه‌وانه‌ن و به‌کاریان دیتن و سواریان نه‌بن و باریان پێ
 نه‌به‌ن و به‌ کپین و فروشتن که‌لکیان لێ وه‌رده‌گرن. وه‌ نه‌و حه‌یوانانه‌م رام کردوه
 له‌ به‌رده‌ستیانا بازیکیان سواریان نه‌بن؛ وه‌کوو وشتر به‌ زۆری و گا به‌ که‌می و،
 بازیکیشیان سه‌ریان نه‌بپن؛ وه‌کوو ورده‌ و درشته‌یان له‌سه‌ر دلخواز. وه‌ گه‌لێ سوودی‌تر
 له‌و ئاژه‌لانه‌ وه‌رده‌گرن؛ وه‌کوو پیست و خوری و مه‌ره‌ز و کورگیان بۆ به‌رگ و
 پۆشاک و نوین و رایه‌خ و پیوستیه‌کانی‌تری ئاده‌میزاد... وه‌ چه‌ن ته‌ری خواوه‌ن
 فه‌ری خۆرا، وه‌ له‌ شیر و دۆ و غه‌یری نه‌مانه‌یش؛ وه‌کوو فرو و، ماست و، قه‌یماخ
 و، خه‌سته‌ی تووره‌که‌ و، تۆراخ و، که‌ره‌ و، رۆن و، که‌شک و، سیرێج و، په‌نیر...

که ئەمانه هه موو ئاسایشی ئاده میزادن. وه له هه مان وه ختا ئەگەر و شترئ یا گایی
 هار بئی مه گەر بیکوژن ئەنا ئەیانکوژئ، که چی خودا هه مووی بۆ رام کردن و هیشتا
 سوپاسی خودای خوڤان ناکه!

له گه‌ل ئەو هه موو نیعمه ته‌دا که پیمداون له باتی ئەوه به‌نده ییم بۆ بکه‌ن و بمپهرستن
 و سوپاسم بکه‌ن رو‌یشتوون له خودا لایان داوه و چه‌ن بتیکی داری وشکی ره‌ق و
 ته‌قیان ناوه به یه‌که‌وه وه‌کوو گالته‌ی مندالان و به‌ده‌وریاندا هه‌لئه‌خه‌نه‌وه، به‌هیوای
 ئەوه له لایه‌نی ئەوانه‌وه یارمه‌تی بدرین کاتئ که‌وته نه‌هاتی، له‌گه‌ل ئەوه‌دا ئەوانه
 ناتوانن یارمه‌تی ئەم شتپه‌رستانه‌ به‌دن، به‌لکوو ئەمان بۆ ئەوان سه‌ربازی سوپایی و
 حازرکرای ده‌ورو به‌ری ئەوانن بۆ خزمه‌ت و پاراستنیان ئەنا گورگ و ریوی
 گمیزیان پێدا ئەکه‌ن، جا که ئەوه‌نده بئ‌ه‌وش و گو‌شن قسه‌ی ئەوان له‌ تاریفی
 به‌کانیا‌نا و بئ‌حه‌یا و شه‌رمی له‌گه‌ل ئیمه‌دا و، له‌ تانه و ته‌شه‌ر له‌ تۆ و په‌یره‌وانی
 تۆدا زویر مه‌به‌ و، با واته‌ی ئەوانه‌ په‌ستت نه‌کا، چونکی ئیمه‌ ئاگادارین و ئەزانین
 به‌ هه‌ر شتئ له‌وانه‌وه ده‌رئه‌چی له‌ وتار و کردارا له‌ په‌نامه‌کی و ئاشکرادا و، تۆله‌ی
 هه‌موویان لئ‌ ئەکه‌ینه‌وه، بۆ کو‌ئ ده‌رئه‌چه‌ن له‌ ده‌ستم؟

له‌ هه‌ر شوینی بن له‌ وشکی و ده‌ریا وا له‌ راسه‌ریان فریشته‌ی وریا
 ئەنجامی ئەوان باره‌گای مه‌نه جئ‌ جه‌زا و جیزیای دو‌ست و دو‌ژمه‌نه

﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَنُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۝۷۷﴾
 ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَنْ يُحْيِ الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۝۷۸﴾
 ﴿قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ۝۷۹﴾
 ﴿الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقَدُونَ ۝۸۰﴾

ریوایهت کراوه: رۆژێ ئوبهیی کۆری خهلف هات بۆ لای پیغمهبر ﷺ و ئیسقانیکی رزیوی به دهستهوه بوو، دهستی لێ توند نهکرد و ههلهوهری، وتی: ئهی موحهمهد تۆ گوومان ئه بهی که ئهم ئیسکه رزیوه خودا زیندووی نهکاتهوه؟! حهزرت ﷺ فهرمووی: به ئێ! تۆیش زیندوو نهکاتهوه و ئه شتخاته ناو ئاگری دۆزهخهوه! کابرا مه بهستی لهو نیشاندا نه ئینکاری زیندووبونهوهی ئینسان بوو، بۆیه حهزرت ﷺ وه ها وه لامی دایهوه. جا ئهم ئایه تانه هاته خوارهوه.

ئەفەرموئیت: ئایا ئینسان نازانن و ئەییستووە لە زانای شارەزا، یا لە رەهەبەری نازار، یا لە بیر و باوەڕی ئینسانی ھۆشیار کە بێ گومان ئیمە لە تۆکنی ئاوی ژن و مێرد ئەو ئینسانەمان دروست کردوو و ھەموو ئەندامەکانی لە شیمان جیا کردووئەو و شێوەی باوک و دایکیمان تێدا راگرتوو و گەلێ شوینەوار و نیشانەیی وردمان تێدا تەماشای کردوو و، کاتی بوو بە ئینسانی زانا لەو کاتەدا لە باتی ئەوێ دان بە بوونی پەرورەدگارا بنی کو تو پڕ لێم دەرئەپەڕی و ئەبێ بە دۆزمنیکی ناباری بێ شەرمی رەخنەگری ئاشکرا و، لە ناو خەڵکا قسەییەکی زۆر سەر سوپەینەر دەرئەپەڕی و، خۆی و دروستکراوی خۆی فەرامۆش ئەکا و ئەلێ: ئەو کێیە ئیسقانی رزیو زیندوو ئەکاتەو؟

ئەى خۆشەويست تۆ پىتى بلى: ئەو پەرورەردگارە زانای تەوانايە زىندووی ئەکاتەوہ
 کە يەکەمجار لە نەبوون يا لە مايەى بى گيانى زەبوون دروستى کرد، وە ئەو خودايە
 زانايە بە ھەموو شتێ و دروستى ئەکا و ھىچ دروستکراوێ بە ریکەوت و بى ئاگايى
 نەبوو و نابى و پەرورەردگار دروستى ئەکا، ھەموو مادە و مەعنای تەماشا ئەکا و
 ماوہى مانەوہ و ژين و ژيواری و بى بەختى و بەختيارى و بى ھۆشى و ھۆشيارى
 و بەسەرھاتى نىستەو داھاتووی ئەزانى و ئەزانى ئەم مەخلوقە توانای خۆى چۆن

سەرف ئەکاو ئەنجامەکی چۆنە. ئەو خودا خودایەکی ناگری سووری لە داری تەپری سەوزا داناوە.

تەماشای بکەن لە داری «فەرخ» و «عقار» لە سارای عەرەبسانا کاتێ ئەو داری فەرخە ئەساوێ بە عەقار چۆن گریان لێ ئەیتتەو و چۆن بە هۆی ئەوانەو وەکوو شقارەتی کارخانە ناگر ئەکەنەو؟ جا پروانێ چۆن لە داری تەپری خاوەن ناو ناگری سووزندەیی سەخت دروست ئەکەم کە دژی یەکتەر و چۆن گومان نییە لەویدا و لەبەر چاودایە وەها لە ئەسلی مادەیی لەشی مردوو لە هەر شوێنی بێ و لەبەر زانایی ئیمەدا و لەسەر ئەو بە وێنەی جاران دروست ئەکریتتەو.

﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ، كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾﴾

ئەگەر ئێوە تەماشای دروست کردنی خۆتان ناکەن یا بە بێ نرخێ ئەزانن، بۆ تەماشای ئەم کردگاری پەرەردگەر ناکەن؟ بۆ چاوی هەڵنابڕن تەماشای ئەم جیهانە و ئەم ئەستێرانە و ئەم روژ و مانگە خاوەن پرتەوانە و ئەم خۆلۆکە سەربەرزە پرتەوبەخشانە ناکەن؟ بۆ تۆزێ بێر ناکەنەو هەتا لە بیری تاریکی نەفامی دەربێن و دانیشن لەسەر دووربینی عقلی ئینسانی بە تەمکین؟ روژ کە بەقەی ملیۆنی جار لە زەوی تۆ زلتربێ و بەو پایە بەرزەو هەزاران ساللە مەخشەلان بکا و پرتەو بدا لە جیهان نابێ کەسێ دروستی کردبێ؟ وە ئەم ئەستێرە خۆلۆکانە کە بە هەزاران چەرخ بە مویی مەداری هەلسوورانی خۆیان تێکناوەن بە بێ مودیر و مودەببیر چۆن ئەبن؟ نایا

ئەو کەسە ی کە ئاسمانەکان و زەوی دروست کردوو تەوانا نییە بۆ ئەو کە وینە ی
ئەو ئینسانە لەسەر ریشە ی خۆ ی دروست بکاتەو و بە ئیرادە و خواستی خۆ ی
رایان پەڕێنێ بۆ دادگای خۆ ی؟ بەئێ! وەللا بێ گومان تەوانایە کە لەسەر ئەو زەرە
مادە یە کە خۆ ی زانایە و ئاگاداریە تی سەر لەنوێ ئینسان دروست بکاتەو و، هەر
شتی مەیلی بێ ی بیکاتەو بێ جیاوازی لە گەڵ جارەن و ئاسانتر لە گولالە ی بە هاران،
و ئەو خودایە خالیقی کەم و زۆرە و زانایە بە هەموو شتی و، تەوانایە کاتی خواستی
بوونی شتیکی هەبێ فەرمانی ئەو یە بەفرمویت «بە» ئە ی سوورە تی مەحفووزی
عیلمی من بە بە سوورە تی عەینی کائینات، لە عیلمەو بۆ عەین، بەلکوو لە
عەیتیکی تریش، واتە سوورە تی باری تەعالا هەموو واقعین بەر لە دروستکردنیان
و، لە پاش دەرکردنیان بۆ وجودی عەینی ئەو عەینەیش عەلاوێ عیلمە کە ی ئەبێ
جا مادام ئەم ئەمرە سادیر بوو ئەو مورادە پەیدا ئەبێ.

دە ی پاك و دوورە لە عەیب ئەو پەرورەدگارە کە لە دەستی قودرە تی ئەودایە
ریاسەت بەسەر هەموو شتی کدا و ئیزهاری هەموو شتی بۆ وجود و لە ئەنجامیشدا
هەر بۆ لای ئەو و بۆ دادگای ئەو ئەپۆنەو بۆ دەرکردنی فەرمانی جەزا و بۆ جەزاخانە ی
ئەو ئەپۆن لە عالەمی نەودا، ئەو ی بۆ ئاگر کاری کردوو جینگە ی ئاگری بۆ نامادە
کراو و ئەویش بۆ رەزای پەرورەدگارە ئەنجامی بەهەشت و لیکای ئەنوارە.

سووره تی سافات، له سووره ته مه ککه بییه کانه، "۱۸۲" نایه ته.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالصَّفَاتِ صَفًا﴾ ① ﴿فَالزَّجَرَتِ زَجْرًا﴾ ② ﴿فَالْتَلَيْتِ ذِكْرًا﴾ ③ إِنَّ
إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ ④ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشْرِقِ
﴿٥﴾

سویند بهو فریشتانه که بۆ فرمانبهرداری و بهندهیی خودا ریزیان بهستووه،
سویند بهو فریشتانه که مهنعی شعیاتین نه کهن له زیانگه یاندن به ناده میزاد، جا بهو
فریشتانه که نایاتی خودای تهعالا نه خویننه وه له ناسمانه کانا، وه یا به سهر ره هبه رانا!
خودای ئیوه یهك خودایه.

یاخود سویند بهو نوفووسه فیدائیانه که ریز نه بهستن بۆ جهاد، جا بهوانه که
مهنعی کافره کان نه کهن له ده سدریژکردن بۆ ولاتی ئیسلام. جا بهو موسولمانانه که
قورئان نه خوینن! سویند بهوانه گشتیان، خودای ئیوه یهك خودایه، پهروهردگاری
ناسمانه کان و زهوی و ناوبهینی نهوانه و خاوهنی نهو دهره جه و مهقامانه یه که
روژی خاوهن پرتو و سهر دهرته کا لییه وه بۆ نوورپهخشانی به جیهانا، واته ناسمان
سیسه د و شهست دهره جه یه و روژ هر روژی له یه کتی لهو دهره جانوه هه لدی و

له به رانه بری نه وانه وه نه وهنده ییش نوخته هه یه بۆ ئاوا بوونی روژ که نه مانه ته و او بوون سال ته و او نه بی.

﴿إِنَّا زَيْنًا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ ﴿٦﴾ وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ ﴿٧﴾ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْأَعْلَىٰ وَيُقَدِّفُونَ مِّنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾ دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿٩﴾ إِلَّا مَن خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١٠﴾﴾

ئیمه ئاسمانی نزیککی زه ویمان جوان کردووه و ئارایشمان داوه به زینه تی نه ستیره کان، وه نه وه نه ستیره مان کردووه به هوی پارێز له هه موو جتۆکه یه کی نافهرمانی سه سه خت بۆ نه وه به ئاسمانا سه رنه که ون و گوئی رانه گرن له و وتووێژه له «ملا الأعلى» له مه جلیسی گه و ره ی زور به رزی فریشته کاندانه کرئ و، کاتئ نه وه شه یاتینه سه رکه و تن به ئاسمانا تیری شه راره ی نه یازیکیان بۆ نه هاوێژری له هه موو لایه که وه به هاوێژتی به هیز، ئیتر نه وه شه یاتینه هه رگیز ناتوانن قسه وه ر بگرن، شه ی تانی نه بی که به فرکه له هه لدا قسه یی بیسی و بیفرینی، نه وه ییش نه که ویتته شوینی نه وه یه کئ له و نه یزه کانه که ئاسمان روژن نه که نه وه و تاریکی نه دپینن.

بزانن! له مانیه تانه وه دهر نه که وئ که وجوودی که واکیب و نه ستیره کان زور په یوه ندییان به و شه هابانه وه هه یه؛ چونکی به شوین نه واکه نه فهرمویت ئاسمانی نزیکمان جوان کردووه به که واکیب نه فهرمویت: ﴿وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ﴾ ئیتر ته حقیقی ئهم وه زعه به سراوه به روونکردنه وه ی عیلمه وه، ئاخۆ که ی نه بی و، په یوهنده که چۆنه؟

﴿فَأَسْتَفْهِمُ أَهْمُ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَن خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِّن طِينٍ لَّازِبٍ﴾

جا تۆ پرسیار بکه لهو کافرانە: ئایا ئەوان بەهێزترین لە جیهەتی مادەیی دروست کردنەوه یا ئەو ئاسمان و زەوی و فریشتە پیروزانە؟ دیارە کە ئاسمان و زەوی بەهێزترین؛ چونکی بە راستی ئیمە ئەم ئادەمیزادانمانە لە قورپکی «مچ» دروست کردوو کە زوو بازیککی ئەلککی بە بازیکەوه، وە زیندوو کردنەوهیان و دروستکردنەوهی تەریکی لەشیان گەلی ئاسانە لای ئیمە.

﴿بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ۝۱۲ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ۝۱۳ وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخَرُونَ ۝۱۴ وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ۝۱۵ أَوَلَا مَنَّا وَكُنَّا نُرَآكَ وَعَظْمًا آءَنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۝۱۶ أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۝۱۷﴾

بەلکوو تۆ سەرت سوڕئەمینی لە گەورەیی و تەوانایی خودا، و ئەو کافرانە پێ ئەکەنن و گالته بەوه ئەکەن کە تۆ باوەڕت بە بەعس و نوشوور، زیندوو بوونەوهی موکەللەفان و حەشر و نەشریان هەیه و، هەركاتی نامۆزگارییان بکری بیربکەنەوه ناوی خودای تەنیا نابەن، وە کاتی چاویان بە موعجیزەیی بکەوی دەلالت لەسەر راستی رەهەبەر بکا گالتهی پێ ئەکەن و، ئەلین: ئەمە هیچ نییە سەحریکی ئاشکرا نەبی! ئایا ئیمە کاتی مردین و بووین بە گل و ئیسقانی کۆن ئیمە زیندوو ئەکرێنەوه؟! ئایا لەگەڵ با پیرە پیشووەکانیشمانا!؟

﴿قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ۝۱۸ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ۝۱۹ وَقَالُوا يَوَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ ۝۲۰ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۝۲۱﴾

تۆ ئەی خۆشەویست بفرموو: بەلێ زیندووئەکرێنەوه و ئێوه داماو ئەبن، جا کاتی ئەو رۆژە هات ئەوه ئەو زیندوو بوونەوه بە تاقە دەنگدانیکە کوتوپر تەماشای

ئەكەى ھەموو وان بە دەرهو و ئەرپوانن و، لەو کاتەدا ئەلێن: ئەى ھاوار بۆ ئێمە ئەمە روژى تۆلەيه! ئەمە ئەو روژى ھوكمى فەسلەيه كە کاتى ھۆى باوەرپتان پى نەدە کرد.

﴿أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ (٢٢) ﴿مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ﴾ (٢٣) ﴿وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ﴾ (٢٤)

جا خودا فەرمان ئەدا بە فریشتەکان و ئەفەرمویت: ئەو کافرە ستەمکارانە ھۆیان و ھاووتنەکانیان لە بێپەرستەکان گەردبکەنەو و لە گەل ئەو بتانەدا کە ئەیانپەرستن و موبالاتیان بە خودا نەدە کرد، جا رێگەى دۆزەخیان نیشان بدەن و، رایان بگرن، بە راستى ئەوانە بەرپرسیارن و پرسیاریان لى ئەکری.

﴿مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ﴾ (٢٥) ﴿بَلْ هُمْ آيَوْمَ مُسْتَسَامُونَ﴾ (٢٦) ﴿وَأَقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَخَسِّئُونَ﴾ (٢٧) ﴿قَالُوا إِنَّا كُنْتُمْ نَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ﴾ (٢٨)

پرسیاریان لى ئەکری: ئەو ھە چیه؟ بۆچی بازیکتان یارمەتى بازیکتان نادەن و، بەلکوو ھەمووتان ملکەچ و بى دەنگن؟ جا لەو کاتەدا بازى لەو کافرانە روو ئەکەنە بازیکیان و قسەیان لە گەلدا ئەکەن. بە گەورەکانیان ئەلێن ئێو لە لای راستەو ئەهاتن بۆ لامان، واتە بە عەزم و بە ھیزی دلەو ئێمەتان بۆ لای ھۆتان ھەلئەسووران و، نەتان ئەھىشت باوەر بە رەھبەر بکەین و واز لە بێپەرستى بھێنین.

﴿قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾ (٢٩) ﴿وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَٰغِينَ﴾ (٣٠) ﴿فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَٰبِقُونَ﴾ (٣١) ﴿فَأَعْوَبْتَكُمْ﴾ (٣٢) ﴿إِنَّا كُنَّا غَٰوِينَ﴾ (٣٣)

جا گەورەکان لە وەلامیان ئەلێن: نەخەیر ئێو ھەر ھۆتان ھاوێ ئیمان نەبوون، و ئێمە ھېچ دەسەلاتیکمان بەسەر ئێو نەبوو، بەلکوو ھۆتان کۆمەلێكى وا بوون کە

بایی بوون و له یاساو ریگه لاتان دابوو. جا وا فەرموودهی خودا لەسەر هەموومان
هاتەجێ بە راستی ئیمە لە سزای دۆزەخ ئەچەژین و، ئیمە ئیوەمان گومراکرد، راستە
ئیمە گومرا بووین بەلام ئیوەیش ئەو حالەتان بێ خوش بوو! وا هەر دوو لامان
تووشی مەینەت بووین.

﴿فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ۝۳۳﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ
﴿۳۴﴾

جا بە راستی ئەوان لەو رۆژەدا هەموو لە سزادا هاوبەشن و سزا ئەدرین، بێ گومان
ئیمە ئاوا لە تاوانباران ئەکەین و تیکرا سزایان ئەدەین.

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۝۳۵﴾ وَيَقُولُونَ إِنَّا
لَتَارِكُوا آلِ الْهَتَنِ الشَّاعِرِ تَجْنُونَ ﴿۳۶﴾ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۳۷﴾
ئەو کافرانە حالیان وەهاوە کاتی یەکی لەگەڵ ئەوانا «لا إله إلا الله»ی بکردایەو
داوای لێ بکردایەن ئەو کەلیمە ی تەوحیدە بلێن، خۆیان بە گەورە تەماشای ئەکرد و
بە عاریان ئەزانی خودا بە بەک بناسن و، ئەیانوت ئایا ئیمە تەرکی بتهکانی خۆمان
ئەکەین بۆ قسە ی شاعیریکی شیت؟! جا وا نییە، بەلکوو ئەو زاتە شیرین کردارە
نایین و کتیبیکی راستی هێناوە و تەسدیقی پێغەمبەرەکانی پیش خۆی کردووە.

﴿إِنَّكُمْ لَذَاقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمِ ۝۳۸﴾ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۳۹﴾
﴿۴۰﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿۴۰﴾

بە راستی ئیوە ئەو کافرە بەدبیر و باوەرەکان سزای ئێشگەیین ئەچەژن و جەزایشتان
نادریتەووە بە پێی ئەو کردەووە نابارانە نەبێ کە ئەتانکردن، بەلام بەندە پاکراوەکانم

له بیر و باوه‌ری نابار و کرده‌وهی ناهه‌موار نه‌وانه سزا نادرین، به‌لکوو به‌پیچه‌وانه‌وه
له ناو مه‌قامی که‌رامه‌تا نه‌مین.

﴿أُولَٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤١﴾ فَوَكَهٌ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾
عَلَى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِّنْ مَّعِينٍ ﴿٤٥﴾ بَيْضَاءَ لَّذَّةٍ
لِّلشَّرِبِينَ ﴿٤٦﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ﴿٤٧﴾ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ
الْطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ﴿٤٩﴾﴾

واته نهو به‌نده پاكانه رۆزینیکی دیاری کراویان هه‌یه له لای خوداوه بریتییه له
چه‌ن جوړ میوه، وه نه‌وانه له لایه‌نی خوداوه ریزیان گیراوه که نهو میوه جوانانه‌یان
پی‌دراوه و، نه‌وانه وان له ناو چه‌ن به‌هشتینکدا که غه‌یری نیعمه‌ت هیچی‌ترین تیا
نییه و، وان به‌سه‌ر چه‌ن کورسییه‌که‌وه له به‌رانبه‌ری یه‌که‌وه، واته نه‌هلی به‌هشت
هه‌رگیز خه‌می دووری دۆستیان ناخۆن و هه‌میشه هه‌موو وان له‌سه‌ر چه‌ن کورسییه‌کی
وه‌ها که به‌رانبه‌ری یه‌که‌داناوان.

وه یا خود نه‌فرا‌دی خانه‌دان وه‌کوو باوک و دایک و خوشک و براو کچ و کوپ،
هه‌موو وان به‌یه‌که‌وه و وان له‌سه‌ر چه‌ن کورسییه‌که‌له به‌رانبه‌ری یه‌که‌ره‌وه. وه هاتوچۆ
نه‌کری بۆ لایان له‌گه‌ل پیا‌له‌ی شه‌رابی وه‌ها که جاری نه‌بێ به‌سه‌ر زه‌ویدا وه‌کوو
ئاوی زه‌لāl و پیا‌له‌که‌ سپیه و، هو‌ی له‌زه‌ته بۆ نه‌وانه نه‌یخۆنه‌وه، وه هه‌ر له‌و
شه‌رابی به‌هه‌شته‌دا غائیله و فه‌ساد نییه، نه‌نا هه‌موو شه‌رابی هه‌ر شتیکی له‌وانه
تیدا‌یه، وه نه‌وانیش هه‌ر له‌و شه‌را‌به‌دا عه‌ق‌لیان تیک ناچی، وه له‌ لای نه‌وانه له
خۆرییه‌کانی به‌هه‌شت، خۆری‌گه‌لینک که چاویان بریوه‌ته می‌رده‌کانی خۆیان و بۆ
که‌سی‌تر نا‌پوانن و چاویشیان ره‌ش و گه‌ش و گه‌وره‌یه و وه‌کوو هیلکه‌ی و شترمری
دوور له‌ تۆز و غوبارن نه‌وه‌نده سه‌ی و جوانن.

﴿٥٠﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾ يَقُولُ أَهْلَكَ لِمَنِ الْمُسَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾ أَهَذَا مِنَّنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْلًا أَهَذَا لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾ قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُّطْلِعُونَ ﴿٥٤﴾ فَأُطْلِعَ فَرَأَاهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾

واته ئەم کۆمەڵەی ئەهلی بهههشته بازیکیان رووتهکاته بازیکیان و لهناو خۆیان
پرسیار ئەکەن، جا یه کێ لهوان ئەلێ: من له دنیا دا هاوڕێیهکم بوو ئەبیوت پێم: ئایا
تۆ نهوهنده بێ دهماخی باوهڕ بهوه ئەکهی کاتی مردین و بووین به گۆ و ئیسکی
کۆن ئایا ئیمه زیندوو ئەکرێنهوه بۆ حسینی بیر و باوهڕ و کردهوه؟ جا ههر ئەم
شهخسه به هاوڕێکانی ئەلێ: ئایا ئیوه ئاگاتان له ئەهلی دۆزهخ ههیه؟ یا ئەتانهوی
ههوالیان بزانن؟ جا ئەم کابرایه خۆی روشت بۆ سهیری ئەو دۆزهخه که ئەو
هاوڕێانهی تیدا بوو، تهماشای کرد هاوڕێکهی خۆی له ناوهراستی دۆزهخدا بینی.

﴿٥٧﴾ أَفَمَا نَحْنُ بِمَبِيتَيْنِ ﴿٥٨﴾ إِلَّا مَوْتَنَا الْأُولَى وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٥٩﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٠﴾ لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦١﴾ ﴿٥٧﴾ قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدَتْ لَتُرْدِينَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٥٩﴾

جا ئەو شەخسە موسولمانە کاتى چاۋى بە برادەرەكەى دنيای لە ناوهراستى
دۆزەخا كەوت پيىوت: وه للآهى به راستى نزيك بوو كه تو له دنياڢا من له ناوهرى
و منيش وه كوو خۆت كافر بكەى، وه ئەگەر فەزڵ و رەحمەتى خوداى خۆم نەبوايه
منيش له وانه بووم كه حازر بكريم له دۆزەخدا له گەڵ تۆدا. ئايا راست وه كوو ئەوه
بوو كه تۆ ئەتوت: ئيمه نامرين مردنى يه كهم نه بێ كه مردنى دنيايه و ئيمه زيندوو

ناکرینه‌وه و له‌سه‌ر کوفر و تاوانباری سزا نادرین؟ جا ئهم نیعمه‌ت و خو‌شیه که به ئیمه دراوه له به‌هه‌شتا ئه‌وه به‌شی ره‌سای گه‌وره‌یه و بۆ وینه‌ی ئهم به‌شه با تیکۆشی ئه‌وه‌ی تینه‌کۆشی.

﴿أَذَلَّكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ﴾ ٦٢ ﴿إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ﴾ ٦٣ ﴿إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ﴾ ٦٤ ﴿طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُئُوسُ الشَّيَاطِينِ﴾ ٦٥ ﴿فَأَنَّهُمْ لَا كُلُونَ مِنْهَا فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ﴾ ٦٦ ﴿ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ﴾ ٦٧ ﴿ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ﴾ ٦٨ ﴿

واته ئایا ئهم رۆزی به‌هه‌شته و، ئهم ته‌ماشای و سه‌یرانی گولگه‌شته و، ئهم خواردن و خواردنه‌وه‌ی ماده‌ی به‌له‌زه‌ته و، ئهم رابواردن و هاو‌پیتی دۆستانی میهره‌بانه و، ئهم ده‌وامه به سه‌لامه‌تی و بن‌ده‌ردی سه‌رییه و، ئهم جیلوه‌ی ئه‌نوارى لبقای خودایه و... ئه‌مانه باشن بۆ پیشکه‌شکراوی میوانی قیامه‌ت؟ یا به‌ری داری «زه‌قوم» که بۆ دۆزه‌خییه‌کان دانراوه؛ ئیمه ئه‌و داره‌مان کردووه به هۆی سزا و نار‌ه‌حه‌تی بۆ سه‌ته‌مکاران؛ چونکی له دۆزه‌خدا له به‌ری ئه‌وه ئه‌خۆن. وه یا خود باسی ئه‌و داره‌م کردووه به‌ فیتنه بۆ سه‌ته‌مکاره‌ بێ دینه‌ بێ عه‌قله‌کان که ئه‌لین: چۆن ئه‌بێ له‌ناو ئاگرا داری سه‌وزی خاوه‌ن به‌ر بژی؟! ئه‌و داری زه‌قوومه‌ دارێکه له‌ بینخی دۆزه‌خه‌وه ده‌رته‌جی و لق و پۆپه‌کانی ئه‌پوا به‌ هه‌موو ده‌رکه‌کانی دۆزه‌خا و به‌ره‌که‌ی وه‌ک که‌لله سه‌ری شه‌یتان وایه! وه ئه‌و کۆمه‌لی ئه‌هلی دۆزه‌خه له‌ کاتی برسیتیدا لێی ئه‌خۆن و گه‌ده‌ی خۆیان لێ پر ئه‌که‌ن، پاش خواردنیان له‌و به‌ره‌ زه‌قوومه‌ تینوویان ئه‌بێ و بۆ ئه‌وان هه‌یه به‌سه‌ر ئه‌و زه‌قوومه‌دا ئاوێ له‌ عه‌ینی ئاوێ گه‌رمی دۆزه‌خ، وه له‌ پاش ئه‌وه له‌و ئاوه‌یان خوارده‌وه ئه‌گه‌رینه‌وه بۆ شوینی خۆیان بۆ دۆزه‌خ و سزای پینشووی خۆیان.

عالمی دۆزه‌خ عالمیکه مادی و واقعی و به بیر و باوه‌ری نه‌هلی سوننه‌ت
 ئیسته له‌گه‌ل به‌هشتا هه‌ر دووکیان هه‌ن و دروستکراون. وه‌ خودا وه‌کوو ته‌وانایه
 له‌سه‌ر نه‌وه له‌ دارا ماده‌ی ئاگر دروست بکا وه‌هایش ته‌وانایه له‌ ناو ئاگرا دار برۆین
 و به‌ربگری. وه‌ نه‌مانه به‌ نیسه‌تی واقعی‌وه پاش ئیخباری خودا جیگه‌ی باوه‌ری
 موسولمانانه.

﴿إِنَّهُمْ أَفْوَءُ آبَاءٍ هُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَىٰ آثَرِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَقَدْ ضَلَّ
 قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧١﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُّنْذِرِينَ ﴿٧٢﴾ فَأَنْظَرُوا
 كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذِرِينَ ﴿٧٣﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٧٤﴾﴾

ئه‌گه‌ر نازانن بۆچی نه‌و کافرا نه‌ موسه‌حه‌قی نه‌و سزا ناهه‌مواره‌ن بزنان هۆی
 نه‌وه‌یه نه‌م کافرا نه‌ باوک و باپیره‌ی خۆیان به‌ گومرا ده‌ست که‌وت و نه‌مانیش به
 شوینی نه‌وانا به‌ توندی رایان کرد، وه‌ له‌ پێش نه‌وانیشدا زۆربه‌ی پێشینه‌که‌یان هه‌ر
 گومرا بوون. وه‌ به‌ راستی گه‌لی له‌ پیغه‌مبه‌رانی ئینسان ترسینمان بۆ ناردن، که‌چی
 نه‌وان سه‌رکێشی و ناهه‌رمانییان کرد، به‌نده‌ چاکه‌ پاکه‌کان نه‌بی. جا ته‌ماشای بکه‌ بزانه
 نه‌نجامی کاری نه‌وانه که‌ ترسینران و گوئیان به‌ ترسه‌که‌ نه‌دا چۆن بوو؟

﴿وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحًا فَلْنَعْمَ الْمُجِيبُونَ ﴿٧٥﴾ وَنَحْنُ أَهْلُهُ مِنْ الْكَرْبِ
 الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴿٧٧﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿٧٨﴾ سَلَامٌ
 عَلَىٰ نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ﴿٧٩﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا
 الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾ ثُمَّ أَعْرَفْنَا الْآخِرِينَ ﴿٨٢﴾﴾

نوح عليه السلام پاش نه‌وه که له ئیمانیه‌تانی گه‌له‌که‌ی ناو‌مید بوو، بانگی کردین بو نه‌وه‌ی که فریای بکه‌وین و له ده‌ستی گه‌له‌په‌سته‌که‌ی رزگاری بکه‌ین، جا خوی و خیزان و منداله‌که‌یمان له‌و مه‌ینه‌ت و ناو و لافاو به‌ئامانه رزگار کرد و ته‌نیا نه‌ته‌وه‌که‌ی نه‌ومان له‌سهر زه‌ویدا هی‌شته‌وه، وه هی‌شتمان‌وه بو نه‌و له ناو گه‌لانی دوایدا وشه‌ی: «سلام علی نوح فی العالمین»، واته همه‌وو گه‌له‌کانی دوا‌یی ههر سه‌لامی لی نه‌که‌ن، ئیمه‌ نا به‌و شیوه‌ پاداشی خاوه‌ن چاکه‌کان و پیاوچاکان نه‌ده‌ینه‌وه.

نه‌وه‌ی به‌ راستی بو خودا راسته خودا له بو نه‌و سه‌لام خواسته
ههرچی رینگه‌ی حه‌ق ئیعتیار بکا خوا بو نه‌و سه‌لام ئیختیار نه‌کا
به‌ راستی نوح عليه السلام له به‌نده‌ دل‌زیندوو به‌ باوه‌ره‌کانی من بوو، ئیتر نه‌و دوا‌ی
ئاده‌میزادی نه‌و چه‌رخه‌مان همه‌وو به‌ ناوی لافاو خنکاند.

﴿وَإِن مِّن شَيْعَةٍ إِلَّا زَكَّيْنَاهُمْ﴾ (٨٣) ﴿إِذْ جَاء رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾ (٨٤) ﴿إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ﴾ (٨٥) ﴿أَفَكَاكَ إِلَهَةٌ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ﴾ (٨٦) ﴿فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (٨٧)

وه به‌ راستی له هاو‌باوه‌ره‌ و هاو‌کیشی نووحه‌ له ئوسوولی دین و خودا به‌یه‌کناسیدا ئیبراهیم عليه السلام هاو‌پشته‌ی نه‌و بوو که رووی کرده خودای خوی به‌ دل‌یکی ساغی دوور له کوفر و پاک له خۆل و خاشاکی بیر و باوه‌ری ناپاکه‌وه، هاو‌یاسای نه‌و بوو که فهرمووی به‌ باوکی و به‌ گه‌له‌که‌ی: نه‌وه ئیوه به‌نده‌یی چی نه‌که‌ن؟ نایا به‌ درۆ و ده‌له‌سه‌ چه‌ن خودایه‌کی درۆتان بو خۆتان خواستوه بو نه‌وه‌ی به‌نده‌ییان بو بکه‌ن؟ نه‌وه ئیوه گومان‌تان چۆنه‌ ده‌رباره‌ی نه‌و خودایه‌ که په‌روه‌ردگاری جیهانه‌؟ چۆن له به‌یه‌کناسی نه‌و لانه‌ده‌ن و نه‌و دار و به‌رده‌ نه‌خه‌نه‌ پالی.

﴿ فَظَرَّ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٨﴾ فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٩﴾ فَنُؤَلِّأُ عَنْهُ مُدَبِّرِينَ ﴿٩٠﴾
فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهِمُ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٩١﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنطِقُونَ ﴿٩٢﴾ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ
ضَرْبًا بِأَلْيَمِينَ ﴿٩٣﴾ ﴾

ئەویش لەسەر یاسای ئەو رۆژە کە تەماشای ھاتوچۆی ئەستێرەیان ئەکرد و،
دەرکەوتن و ئاوابوونیان ئەکرد بە نیشانەیی ساغی و نەخۆشی و ئارامی و نا ئارامی
دنیا، تەماشایەکی ئەستێرەیی کرد و فەرمووی: وا دەرئەکەوێ کە من نەخۆشم، چاک
وایە ماوەیی لە خەڵک کەنار بگرم؛ چونکی لە وەزعی ئەستێرەو و دەرئەکەوێ کە
من نەخۆشم. جا خەڵکە کەیش پشیمان لە ئیبراھیم ھەڵکرد و لێی دوورکەوتنەو،
سا یا لە ترسی ئەوێ ناساگییە کە ی ئەویان بۆ یی یا لەبەر ئەو بڕوا و چانی بدا و
ماندویتی بحەسێتەو.

کاتی لە یە کدی جیا بوونەو بە پەناپسکی روشت بۆ لای بته کانیان و فەرمووی
بیان: ئەو بۆچی ئیو هیچ ناخۆن؟ کاتی ماتل بوو ئەوانیش وەلامیان نەبوو پتی
وتن: ئەو بۆچی قسە ناکەن؟ جا لای کردەو بەلایانا و بە راستە تیی سرەواندن و
بیانا ھات بە لیدان.

﴿ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ﴿٩٤﴾ قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ﴿٩٥﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ ﴾

کاتی گەلە کە ی ھاتن و چاویان بە بته کان کەوت بە سەر و گوێلاک شکاوی و
وردکراوی، رایان کرد بۆ لای ئیبراھیم بۆ پرسیار لە شکانی ئەو بتانە، ئەویش لە
وەلامیان فەرمووی: ئایا ئیو بەندەیی شتی ئەکەن کە خۆتان تاشیوتانن؟ لە گەل
ئەو دا کە دروستکەر ھەر خودایەو ئەو ئیو و ئەوانەیش کە ئەیانپەرستن و ئەیانناشن
دروستی کردوون.

﴿قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُيُوتًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ﴾ ٩٧ ﴿فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ﴾ ٩٨ ﴿

جا پاش پرسیارو وه لایه نی بته رسته کانه وه له گه لّ هه زره تی ئیبراهیمدا و پاش نه وهی که ئیبراهیم هه ر سوور بوو له سه ر بانگ کردنی گه له که ی بو خوداناسی و وازه ینان له بته رستی، بریاریان دا که بیسووتین و، وتیان: شوورایی دروست بکه ن و ناوه که ی پر بکه ن له دارو ناگری تیه رده ن و جا ئیبراهیم بهاونه ناو ناگره که وه! جا نه م کاره یان نه نجام دا و ئیبراهیم خرایه ناو ناگره که و، و یستیان فیل بکه ن و به فرو فیل به ره پرچی به لگه ی راستی ئیبراهیم بده نه وه، به لام نیمه نه وانمان فره دایه پله ی پهستی و بی نر خمان کردن و هه رچی یان له گه لا کرد بی سوود ده رچوو، نه و گه له له پله ی خوارووی هه موو پله و جیگه یه که وه داکه وتن و، نه وانمان کرد به خوارتر له هه رچی خوارکه وتوو هه یه.

ده لّین: نه و ناگره یان له ده شتی «بیتوین» دا، (که ده شتی که له قه زای رانیه ی سه ر به پارێزگای سلیمانی) کردووه ته وه و له ویدا ئیبراهیمیان خستوو ته ناو ناگره وه، به لام خودا رزگاری کرد سوپاس بو خودا.

﴿وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ﴾ ٩٩ ﴿

وه پاش نه وه که له ناگره که رزگار بوو، فره مووی: من نه پۆم بۆلای پهروه ردگاری خۆم بی گومان نه و رینوما ییم نه کا بو به ختیا ری و پیروزی هه ردوو دنیا. هه زره تی ئیبراهیم له لایه نی خودا وه پی و ترا: که عیراق به جی بیلّی و به ره و شام برپا خودا یارمه تی نه دا، له سه ر نه و فره مانه له گه لّ «ساره» ی خیزیانی و «لووت» ی برازایا رویش ت بو «حه ران»، پاش ماوه یی له هه رانه وه چوو بو فه له ستین و، له

فهله‌ستینه‌وه چوو بۆ میسر و له میسره‌وه گه‌رایه‌وه بۆ فهله‌ستین و پادشای میسر
جارییه‌یه‌کی «هاجر» ناوی پێدا.

﴿ رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۰۰﴾ فَبَشِّرْنَاهُ بِعَلِيمٍ ﴿۱۰۱﴾ ﴾

که هاته‌وه فهله‌ستین له خودا پارایه‌وه و فرمووی: په‌روه‌دگارا رۆڵه‌یه‌کم پێ‌یه‌خشه
که له پیاوه‌ باشه‌کان بێ، ئیمه‌یش دوعاکه‌یمان وه‌رگه‌رت و موژده‌مان پێدا که کورێ
خاوه‌ن هۆش و خاوه‌ن چه‌وسه‌له‌ت پێ‌ئێ‌ده‌ین، جا «ئیسماعیل» مان له هاجر
- جارییه‌ میسریه‌که - پێدا. پاش ماوه‌یێ فرمانی پێدرا که ئه‌و کورپه‌و دایکه‌که‌ی ببا
له‌و شوێنه‌دا که ئێسته‌ چه‌ره‌می که‌عه‌یه‌ دایان بنێ. ئه‌ویش فرمانه‌که‌ی به‌جێ هێنا.

﴿ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَبْنَئُ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ
مَاذَا تَرَىٰ ۚ قَالَ يَتَأْتِيَ أَفْعَلُ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ
﴿۱۰۲﴾ فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿۱۰۳﴾ وَنَدَيْنَاهُ أَنِ يَتَّبِعْ أَبَاهُ ۖ قَدْ صَدَّقَتْ
الرُّبِّيَّ إِنَّا كَذَلِكُمْ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۰۵﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ﴿۱۰۶﴾
وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ ﴿۱۰۷﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿۱۰۸﴾ سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
﴿۱۰۹﴾ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۱۰﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿۱۱۱﴾ ﴾

جا کاتی ئیسماعیل گه‌وره‌ بوو گه‌یشه‌ پایه‌یێ که‌ بتوانی له‌ گه‌ل باوکیدا بگه‌ڕێ
و کار بکا، ئیبراهیم به‌ ئیسماعیلی فرموو: ئه‌ی کورێ خۆم من له‌ خه‌ودا وه‌هام
دیوه‌ که‌ سه‌رت نه‌برم! جا بیرکه‌ره‌وه‌ و بزانه‌ ئه‌توانی خۆت بگه‌ڕێ؟ ئه‌ویش له‌ وه‌لاما
عه‌رزێ کرد: ئه‌ی باوکی خۆم ئه‌وه‌ی تۆ ئه‌ته‌وێ بیکه‌ی و ئه‌وه‌ی فرمانت پێدراوه‌
بیکه‌ی فرموو بیکه‌، ئێشانه‌للا ئه‌مبێنی به‌ خۆگه‌ری و له‌ خۆگران ئه‌بم به‌رابه‌ر به‌م
فرمانی خودا.

جا کاتی باوک و کور هەردووکیان خۆیان تەسلیمی خودا کرد و بەلای راستیدا دای بەزەویدا و، لەو کاتەدا تەوێلی دای بە زەویدا فرمانمان دا بە بەخشینی ئیسماعیل و رزگار کردنی لەو مەینەتە و، بانگمان کرد و وتمان: ئەو ئیبراھیم بە راستی خەوێکی خۆت بە راست گیرا و، فرمانە کەت بە جی هینا و گومان نەما لە خۆبەختکردناتنا لە رینگە بە جی هینانی فرمانی خودادا، وە لەبەر ئەو خۆبەختکردنەتان ئیمە چاوپۆشیمان لێ کردن و، بەو شێوە پاداشی چاکە کەران و پیاوچاکان ئەدینەو. بە راستی ئەمە بەراوردیکی دیاری بوو، فیدیە ئیسماعیلمان دا بە کوشتیکی گەورە گوشتی قەلەو و بە جیمان هینشت بۆ ئەو لە ناو گەلانی دوایدا جوملە سەلام کردن لەسەر ئیبراھیم. ئیمە بەو شێوە پاداشی چاکە کەران ئەدینەو، بە راستی ئیبراھیم لە بەندە خاوەن باوەرەکانی ئیمە یە.

﴿وَبَشِّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ (۱۱۲) ﴿وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ مُبِينٌ﴾ (۱۱۳)

وێژە دەمان دا بە ئیبراھیم بە پەیدا بوونی ئیسحاق کە حالی وە هەیە پێغەمبەرێکە لە رشتە پیاوچاکان، یا خودی خۆی چاکە و لە پیاو باشەکانە، وە بارانی پیروزیمان رزاند بەسەر ئیبراھیم و ئیسحاقا و لە نەتەوێ ئەوانیشا ئینسانی خاوەن ئیحسان و ئینسانی ستەمکاری ناشکرا هە یە کە ستەمی لە خۆی کردووە.

﴿وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ﴾ (۱۱۴) ﴿وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ﴾ (۱۱۵) ﴿وَنَصَرْنَاهُمْ فَاكْتُلُوا هُمُ الْفَالِيقِينَ﴾ (۱۱۶) ﴿وَأَيَّاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَيْنِ﴾ (۱۱۷) ﴿وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ (۱۱۸) ﴿وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْأَخْرَبِ﴾ (۱۱۹) ﴿سَلَّمْ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ﴾ (۱۲۰) ﴿إِنَّا

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾ إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

وه به راستی منتهمان نا به سهر مووسا و هاروونا کاتنی خوئیان و گهله که یانمان له به لای گهوره، که زالوونی فیرعهون بوو به سهریانا، رزگار کرد. دهیشگونجی به لای گهوره ده ریای نیل بئ کاتنی خودا فیرعهون و گهله که ی تیدا خنکاند و مووسا و هاروون و پیره وانیانی رزگار کرد.

وه یارمه تیمان دان و له نه نجامدا نه وان زال بوون به سهر فیرعهونا و له سهرکه وتوان بوون، وه نهو کتیه روونا کهم پیداون و ریگهی راستم نشان داون و له ناو کومه له دواییه کانا ناو و سهلامم بؤ به جی هیشتوون، که گهلانی دوایی سهلام له مووسا و هاروون نه کهن. ئیمه ناوا پاداشی چاکه که ران و پیاوچاکان نه دهینه وه، به راستی نه وان له بهنده موسولمانه کانی ئیمه ن.

﴿وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ ﴿١٢٢﴾ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ ۖ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾ أَدْعُونَ

بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَلْقِينَ ﴿١٢٥﴾ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ

الْأَوَّلِينَ ﴿١٢٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٢٧﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

﴿وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ﴾ ﴿١٢٩﴾ سَلَّمَ عَلَىٰ آلِ يَاسِينَ ﴿١٣٠﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي

الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣١﴾ إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾ ﴿١٣٢﴾

بن گومان ئیلیاسی کوری یاسین کچهزای هاروونی برای حه زره تی مووسا له پیغه مبه ره کانه، لهو کاته دا که فهرمووی به گهله که ی: بؤچی ته قوای خودا ناکه ن؟ نایا ئیوه بانگ له «به عل» - ناوی بته که یانه - نه کهن و واز له خودا دینن که باشتیرینی بهروه ردگاره که ناوی نه لایه و خودای ئیوه و باوک و با پیره گهوره پیشووه کانتانه؟!

نه وانیش به درویان خسته وه، جا به راستی نه وان حازر نه که رین و رانه کیشترین بو مهیدان و له و یوه بو شوینی سزا، به لام به نده پاکه کانم دوور و پاریزراون له سزا، وه دوای خویان، له بهر ریزی نه وان، ناو و سه لاممان هیشته وه بو «الیاسین» تا نیشانهی ریزی پیاوچاکان بی لای خودا و، نیمه به و جزره پاداشی پیاوچاکان نه ده یه وه و به راستی ئیلیاس له به نده خاوهن باوه رکانی نیمه یه.

﴿وَلِإِنَّ لُوطًا لِّمَنِ الْمُرْسَلِينَ﴾ (۱۳۳) ﴿إِذْ بَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ﴾ (۱۳۴) ﴿إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ﴾ (۱۳۵) ﴿ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ﴾ (۱۳۶) ﴿وَأَنكُمُ لَنَمُوتُ عَلَيْهِمْ مُّصْبِحِينَ﴾ (۱۳۷) ﴿وَبِالْأَيْلُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (۱۳۸)

بی گومان چه زه تهی «لووت» ی برازای ئیبراهیم له پیغه مبه ره به ریزه کانه له لای خودای ته عالا، جا باسی نه وه بکه که خوی و نه هل و خیزانی همه موویان، پیره ژنی نه بی که له وانه حیساب کرابوو که بهر قاری خودا نه که ون، رزگارمان کردن له سزای ویرانکردنی نیشتمان به سه ریانا، وه پاش نهم نه هله نه و دوای نه و گه له م همه مو ویران و وه یلان کرد و، ولاته که م به سه ردا هه لگیزانه وه، وه ئیوه به یانیان و ئیواران به لایانا و به سه ر ولاته که یانا رانه بوورن و شوینه واری ویرانه یان و نه نجامی سه سه ختی و به ده به ختی نه بینن، ئایا پاش نه و دیتن و ته ماشا کردنه هیشتا هه ر عه قلی نه وه تان نییه که بیربکه نه وه له وه دا که فرمانبه رداری خودا باشه و ناهه رمانی خراپه؟

﴿وَلِإِنَّ يُوسُفَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ (۱۳۹) ﴿إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ﴾ (۱۴۰) ﴿فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ﴾ (۱۴۱) ﴿فَالْتَقَمَهُ الْخَوْتُ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾ (۱۴۲) ﴿فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ﴾ (۱۴۳) ﴿لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ (۱۴۴) ﴿فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ﴾ (۱۴۵) ﴿وَأَبْتَلْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَقْطِينٍ﴾ (۱۴۶)

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ﴿١٤٧﴾ فَامْتَنَوْا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ

وه به راستی یوونس کوری مه‌تی له فرستاده‌کانی خودایه بۆ ته‌میی ئاده‌میزاد، له‌و کاته‌دا که دلی زویر بوو له‌ گه‌له‌که‌ی هه‌له‌هات بۆ ناو نه‌و که‌شتیه که پرپوو له ئاده‌می و له‌ کووتالی پتیستی ئینسان، جا کاتێ که‌شتیه‌که‌یان له‌ ده‌ریادا وه‌ستا و په‌کی که‌وت قورعه‌یان کیشا یه‌کیکیان بخه‌نه ده‌ریاکه‌وه، قورعه بۆ یوونس ده‌رچوو و خستیانه ناو ده‌ریاوه و نه‌هه‌نگی قووتی دا، له‌و کاته‌دا یوونس لۆمه‌ی خۆی نه‌کرد: بۆچی وای کرد به‌ خۆی و خۆی نه‌گرت به‌راهر گه‌له‌که‌ی؟ جا نه‌گهر یوونس له‌وانه نه‌بویه که له‌ کاتی هه‌میندا زیکری خودای نه‌کرد، یا نه‌گهر له‌ ناو سکی نه‌هه‌نگه‌دا نه‌یوتایی: *لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ* له‌ سکی نه‌و نه‌هه‌نگه‌که‌دا نه‌مایه‌وه هه‌تا نه‌و رۆژه که ئاده‌میزاد زیندوو نه‌کرینه‌وه له‌ قیامه‌تا، جا به‌ هۆی پیرۆزی نه‌و زیکرو ته‌سبیحاته‌وه فه‌رمانمان دا نه‌هه‌نگه‌که‌ هاته‌ که‌ناری ده‌ریا و ده‌می کرده‌وه تا یوونس ئاماده‌ بوو فه‌رمان دا ده‌ره‌وه بۆ شویتیکی خالی له‌ دار و له‌ گیا و، نه‌ویش نه‌خۆش بوو، له‌ویدا دارکوله‌که‌یه‌که‌مان به‌سه‌ردا رواند؛ چونکه نه‌و داره‌ میشی لی نانیشتی و نه‌ویش له‌شی زۆر ناسک بووبوووه، نه‌گهر میشی لی بنیشتایه‌ نازاری نه‌دا، وه به‌و جوړه‌ مایه‌وه تا که‌می له‌شی به‌شیکی له‌ ساخی وه‌رگرت، جا ره‌وانه‌مان کرد بۆ لای گه‌لی له‌ ئاشوورییه‌کان له‌ مووسلدا که ژماره‌یان سه‌د هه‌زار که‌س بوون و به‌لکوو له‌و ژماره‌یش زیاتر بوون، جا باوه‌ریان پین کرد و ئیمه‌یش خۆشی و رابواردن و سه‌ره‌بره‌زیمان پێدان تا کاتیکی دیاریکراو.

﴿ فَاسْتَفْتِهِمَ أَلْبَنَاتُ أَلْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنَاتُ ﴾ ١٤٩ ﴿ أَمْ خَلَقْنَا
 الْمَلَأِيكَةَ إِنْسًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴾ ١٥٠ ﴿ أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ إِفْكِهِمْ
 لَيَقُولُونَ ﴾ ١٥١ ﴿ وَلَدَ اللَّهِ وَلِيَّتُهُمْ لَكَذِبُونَ ﴾ ١٥٢ ﴿ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى
 الْبَنِينَ ﴾ ١٥٣ ﴿ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴾ ١٥٤ ﴿ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴾ ١٥٥ ﴿ أَمْ لَكُمْ سُلْطٰنٌ
 مُّبِينٌ ﴾ ١٥٦ ﴿ فَأَتُوا بِكُتُبِكُمْ إِن كُنتُمْ صٰدِقِينَ ﴾ ١٥٧ ﴿

جا له و کافره بی هوشانه، که مه لائیکه به کچی خودا دانه نین، پیرسه: نایا خودا
 کچانی بو خوی هه لبار دووه و بو نهوانه کوران؟ یا خهیر هه ره بناغه دا من فریشته کانم
 به میینه دروست کردووه و نهوان حازری دروستکردنیان بوون؟! بیدارینه وه! نه مه
 له دروی نهو کافرانیه که نه لنین خودای ته عالا نهوی ههیه و نهوان دروژن و،
 به تاییه تی لهم وتارهدا درو نه کهن.

نایا له سهر فهرزی نه ته وه نهو کچان هه لئه بژی ری و کور هه لئا بژی ری؟ چیتان لی
 قهوماوه چوَن نه م حوکه ناماقوولانه نه ده ن؟ نایا بی ری بو خوَتان ناکه نه وه هه تا بزنان
 پیویسته ئینسان قسه بی بکا ریگه و جیگه یه کی بیی؟ یا خهیر نه گهر که سی داوای
 به لگه تان لی بکا ئیوه به لگه یه کی رووناکتان ههیه له سهر بیر و باوه ره که تان؟ دهی
 نهو کیتابه که نه م جو ره داوایه ده سه لمینن له کوئی ه؟ بی هیئن نه گهر راست نه کهن.

﴿ وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَسْبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴾ ١٥٨ ﴿
 سُبْحٰنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴾ ١٥٩ ﴿ اِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴾ ١٦٠ ﴿ فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ
 ﴿ ١٦١ ﴾ مَا أَشْرَ عَلَيْهِ بِفِتْنَيْنِ ﴾ ١٦٢ ﴿ اِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴾ ١٦٣ ﴿

وہ ئەو کافرە درۆزنانە بریاریان داوہ لە نێوان خودا و جینەکانا پەیوەندی و ژنخوازی، ئەلێن خودا ژنی خواستووہ لە جین و لەبەر شەرەفی خودا مەلاییکە پەیدا بووہ، وە بە راستی جینەکان ئەزانن و بیستوویانە کە لە روژی قیامەتا سزا ئەدرێن و حازر ئەکرین بۆ سزا. خودا زۆر پاک و دوورە لەو پەیوەندییە بێ نرخانە کە ئەوان دروستیان کردوون، بەلام بەندەپاکەکان دوورن لە سزا، بە راستی ئەو جینەکان ئێوەو ئەوانە کە بەندەییان بۆ ئەکەن ناتوانن ئیفسادی نادەمیزاد بکەن لەسەر خودا، مەگەر یەکتی لە عیلمی خودادا رابوردبێ کە ئەبێ داخڵی دۆزەخ بێ.

﴿وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ، مَقَامٌ مَّعْلُومٌ﴾ ﴿١٦٤﴾ ﴿وَأِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ﴾ ﴿١٦٥﴾ ﴿وَأِنَّا لَنَحْنُ﴾
 الْمُسْتَحِقُونَ ﴿١٦٦﴾

ئەم نایەتە چەن جوملە یەکی سەر بەخۆن و بەیانن بۆ ئیقراری فریشتەکان بەوہ کە ئەوان بەندە ی فرمانبەرداری خودان و، ئامادە ی خزمەتن و، پە یوەندی رشتە ی وەلادەت و خزمایەتیان لەگەڵ خودادا نییە وەکوو کافرەکانی قورپەش و تووبانەو بە ناو خەڵکا بلاویان کردووہ تەوہ.

واتە هیچ تاقمێ لە ئیمە و هیچ یەکتی لە مەلاییکە نییە ئیلا جێگە و شوێنێکی دیاری لە خوداناسیدا و، لە بەندەیی کردنا و، لە بەجێ هێنانی فرمانی خودادا لە زەویدا یا لە دەریادا یا لە ھەواو ئاسماندا... ھەیە، واتە ھەرچۆن فرمانمان پێ ئەدرێ ملکەچین بۆ بەجێ هێنانی.

وہ ھەموو ئیمە بە ریز ئەوہستین و ئامادەین بۆ بەجێ هێنانی فرمان و ئیمە ھەموو تەسبیحی زاتی خودا ئەکەین و بەیانێ ئەوہ ئەکەین کە خودا دوورە لە کەم و کووری و خواوەنی سیفاتی تەواو و کردەوہی جوانە.

جا مادام فریشته‌کان ئه‌م به‌یانه ئه‌که‌ن له ئاسمانا یا له زه‌ویدا ئیتر ئه‌و داوا
پروبووچانه که کافره‌کان ئه‌یانکه‌ن بی‌مه‌عنا و بی‌سوودن.

﴿وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُنَّ ﴿١٦٧﴾ لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٨﴾ لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٩﴾ فَكْفَرُوا بِهِ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾﴾

وه به راستی کافره‌کانی قورپه‌یش ئه‌یانوت: ئه‌گه‌ر ئیمه کتیییکمان بۆ بهاتایی له
لایه‌نی خوداوه و به هۆی فرستاده‌ی ئه‌وه‌وه وه‌کوو کتییی گه‌له پیشووه‌کان ئیمه‌یش
له به‌نده موخلیسه‌کانی خودا ئه‌بووین و باوه‌پێکی به‌هیزو کرده‌وه‌یه‌کی جوانمان
ئه‌کرد. که‌چی له پاش ئه‌وه که خودا کتیییکی به‌رزى به‌پێزی بۆ ناردن، که قورئانه،
ئینکاریان کرد و وتیان: که‌لامی خودا نییه! جا له‌مه‌ولا له دنیا‌دا یا له قیامه‌تا باش
حالی ئه‌بن و ئه‌زانن ئه‌و قورئانه که‌لامی خودایه یا نه!

﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿١٧٢﴾ وَإِنَّ
جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴿١٧٤﴾ وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾
أَفَعَدَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٦﴾ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾
وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴿١٧٨﴾ وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٩﴾﴾

به راستی رابوردووه و دامه‌زراوه و تارى ئیمه. و وه‌عه‌ده‌مان بۆ ئه‌و به‌نده‌مان که
کراون به پیغه‌مبه‌ر و ره‌وانه‌کراون، به راستی ئه‌وانه که‌سانیکی وه‌هان که له لایه‌نی
خوداوه یارمه‌تیان ئه‌دری و ئه‌وانه سوپای ئیمه‌ن و، هه‌رچی سه‌رباز و سوپای ئیمه
بی، به راستی ئه‌وه هه‌ر ئه‌وانن زāl و سه‌رکه‌وتوو به‌سه‌ر دوژمه‌کانی دینا. ده‌ی
وازیان لێ بینه تا ماوه‌یی، تا کات و سه‌عاتی تۆله‌ لێ سه‌ندنیان دێ، جا بۆیان بره‌وانه
بزانه چییان به‌سه‌ر دێ، له‌وه‌ولا چاویان به ئه‌نجامی خو‌یان ئه‌که‌وێ! ئایا ئه‌و کافرا‌نه

پهله پهللی هاتنی سزای سهختی نیمه نه کهن؟ کاتی ئه و سزا بهرده رگایان پئی بگری و گه مارویان بدا ئه و کاته سبه ییتی کی بهد و ناشیرینه سبه ییتی ئه و گه له ترسینراوانه. ده پشیمان لئی هه لکه تا ماوه یی و بروانه بۆ حالیان له مهولا چاویان به خویان نه که وئ!

﴿سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾ ۱۸۰ ﴿وَسَلَّمَ عَلَى الْمُرْسَلِينَ﴾
﴿وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ۱۸۱ ﴿

خودای تو، ئه ی خۆشه و یست، پا که له عه یی هاو سینفی و هاو جۆری و هاو جینسی له گه ل ه یچ شتیکدا و، پهروه ردگاری خاوه ن عیزه ت پا که له و عه یبانه که ئه و کافرا نه نیسه تیانی لئی نه ده ن. وه سه لام و هیمنی له هه موو عه یب و مه کرووه ی بیته خواره وه بۆ سه ر پیغه مبه ره مورسه له کان و، هه رچی سو پاس و ستایش هه یه بۆ خودایه ئه و خودا که پهروه ردگاری هه موو عاله مه.

سووره تی «ص»، له سووره ته مه ککه پییه کانه، "۸۸" ثابته،

دوای سووره تی قه مهر هاتووه ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿صَّ وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ﴿١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزِّ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾﴾

نهم سووره ته پتی نه لئین: «صاد»، سویند نه خوم بهم قورئانه که هوی ریز و که رنامه ته بو نه وانه که باوه پی پتی نه که ن، وه هوی رینومایی و ناموژگارییه بو نه وانه دهرسی نه دهب وه نه گرن و، به زیکی خودا نه ژمیرری بو نه و که سانه قورئان نه خوینن، سویند بهم قورئانه که باسمان کرد! بو نه وه نه شی بکری به پیشه و بو هوشاران و بکری به هوی به ختیار به ختیاران.

به لام تو وازینه له وه که به راستی قورئان پایه داره، کافره کان هه میسه وان له ده ماربازی و ناشوب سازیدا به رابه به و، وه خه ریکی موخاله فیه کردنی خودا و پیغه مبه ری خودان، که وایی پیوسته دین خواهان خو بگرن و خزمه تی قورئان بکه ن هه تا نه مرن.

﴿كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوا وَلَاتْ حِينَ مَنَاصٍ ﴿٣﴾﴾

که لنی نه هلی چه رخی پیشوومان له ناو برد له سه به دبیری و بی باوه پی و به دکرداری و، کاتی گیروده بوون ده ستیان کرد به هاوار کردن و پارانه وه له خودا بو رزگار بوون،

به لام نه وه که نه وان تیا یا پارانه وه له خودا وهخت به سهر چووبوو، ماوهی په نابردن نه مابوو.

﴿وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سِحْرٌ كَذَابٌ ﴿٤﴾
أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾ وَأَنْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ
أَمْشُوا وَأَصْبِرُوا عَلَىٰ آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي
الْمِلَّةِ الْأَوَّلَةِ إِنَّ هَذَا إِلَّا أَخْلَقُ ﴿٧﴾ أَمْ نَزَّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ
فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ ﴿٨﴾﴾

وه نهو کافرانه سهریان سوړنه ما له وه که پیغه مبه ریکی خه لکترسین له نه ته وهی
خویان هاتووه بو لایان و نه یان ترسینی له سزای قیامت و، کافره کان بهو سهر سوړمانه وه
نه وهستان، به لکوو هیرشیان برده سهری و وتیان: نه م شه خسه جادوو گهره نه یه وی
به فیل خوی به ره هبر نشان بدا و زور دروزنه، ثایا نه مه عه قل وهری نه گری که
چهن خودای چهرخ به سهر هاتوو به تال بکاته وه و بلن خودا هر یه کیکه! به راستی
نه مه شتیکه جیگه ی سهر سوړمانه، وه کومه له ی پیاوه گه وره کانیا ن له مه جلیسی
نه بو وتالیب ده رچوون و وتیان: برؤن به ریگه ی یاسای خو تانا و خو تان بگرن له سهر
به نده یی و په رستنی خودا کانتان، به راستی نه مه که نه م شه خسه به یانی نه کا بو نیوه
شتیکه قه سد نه کری، واته نه کری و روو نه دا، دنیا خالی نیه له به رانه رکی و دژایه تی.
وه یا خود نه م جوړه دا وایانه نه م شه خسه نه یانکا مه قسووده بوی بو گه یشتنی به
پایه ی سهر وکی و گه وره یی.

نه مه ی که نه م پیاوه نه یلن شتیکی تازه یه و له م چهرخه دوا ییه دا نه مان بیستوه،
نه مه درؤ و ده له سه هه لبه ستن نه بی هیچی تر نیه، ثایا ثایه تی خودا له ناو نه م هه موو
کو مه لی قوړه یشه دا ته نها بو نه و هاتووه ته خواره وه؟!

جا خودا بۆ به‌رانبه‌ری ئه‌وان ئه‌فه‌رموئ: ئیوه‌ واز له‌م کافرا نه‌ بینن، ئه‌مانه‌ دوودل و گوماناوین له‌ هاتنی قورئاندا، واته‌ له‌ ناردنه‌ خواره‌وه‌ی ئایه‌تی مندا و ئه‌لین: په‌یام و هاتنه‌ خواره‌وه‌ی وه‌حی له‌ ئاسمانه‌وه‌ درۆیه‌ و بناغه‌یه‌کی نییه‌. نه‌ه‌، ئه‌مانه‌ بۆیه‌ ئه‌وه‌نده‌ بئ‌شهرمن هیشتا سزای ئیمه‌یان نه‌چه‌شتووه‌، ئه‌گه‌رنا ئه‌وه‌نده‌ بئ‌شهرم نه‌ده‌بوون.

﴿أَمْعِنْدَهُمْ خَرَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ﴿٩﴾ أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾ جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾﴾

ئایا ئه‌م کافرا نه‌نجینه‌ی میهره‌بانی خودای خاوه‌ن عیزه‌تی به‌خشنده‌یان له‌ لایه‌ هه‌تا به‌ ئاره‌زووی خۆیان پله‌ و پایه‌ به‌خشنه‌وه‌؟ یا خود گه‌وره‌یی و سه‌رداری ئاسمان و زه‌وی و نیوان ئه‌وانیان هه‌یه‌ و به‌ بئ‌ ئه‌وان هه‌یج که‌س به‌ هه‌یج مه‌به‌ستی ناگا؟ جا ئه‌گه‌ر وه‌هایه‌ با سه‌رکه‌ون به‌ هۆی په‌ینچه‌وه‌ به‌ ئاسمانه‌کانا و، برۆن بۆ ئاسمان و بۆ عه‌رش و ئه‌و شوئینه‌یش داگیر بکه‌ن! خا‌ک به‌سه‌ریان سوپاگه‌لی هه‌ن له‌ هه‌موو تا‌قمه‌ عه‌ره‌به‌کان که‌ به‌م زوانه‌ ئه‌شکین و به‌رباد ئه‌بن.

﴿كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْنَادِ ﴿١٢﴾ وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ ﴿١٣﴾ إِنَّ كُلَّ إِلَّا كَذَبَ الرُّسُلِ فَحَقَّ عِقَابِ ﴿١٤﴾﴾

ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست ئه‌م سه‌رپنجی و به‌ربه‌ره‌کانیه‌ له‌ گه‌ل پێغه‌مبه‌رانا هه‌ر ئیمڕۆ نه‌بووه‌، ئه‌مه‌ کۆنه‌ و له‌ پێش ئه‌م کافرا‌نی قوره‌یشه‌دا گه‌لی نوح و، گه‌لی عاد و، گه‌لی فیرعه‌ونی سه‌مه‌کاری خاوه‌نی چوارمیخه‌. واته‌ فیرعه‌ون یه‌که‌م که‌سێ بوو که‌ تاوانباری قانونی ولاتی خۆی ئه‌هینا و چوارپه‌لی ئه‌به‌ستنه‌وه‌ به‌

چوار میخ له دووری یه که وه هه تا هه ر یه کئی له وانه بکیشری بۆ لایین و کابرا به و سزاوه بمری. به مه دهوتری: «چوار میخه کیشانه وه».

وه گه لی سه موود و، گه لی لووت و، نه و کومه له که له نزیکه بیشه لان و میگردا بوون. واته گه لی شوعه یب. نه م گه لانه هه ر یه که له لای خویه وه هیرشیان بردووه ته سه ر پیغه مبه ره کانی خویان. وه هه موو نه مانه هیه چ نه بوون نه وه نه بی کومه لی بوون بی شه رم و پیغه مبه ره کانی خویان به دروخسته وه، جا قار و توله ی من هات به سه ر هه موویانا.

﴿وَمَا يَنْظُرُ هَتُوْلًا إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ﴾ (١٥) وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْنَا قِطْنًا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ﴿١٦﴾

وه نه و کومه له کافرانی دهوری تویه ته ماشای هیه چ ناکه ن و چاوه پروانی ناکه ن بۆ ده نگیکه ترسناکی وا نه بی که پاش نه و ده نگدانه ماتل بوون نییه به قه ی نه وه نه ی که وشری رائه گیرئ له نیوان دوو دوشینا بۆ نه وه شیر بدا به خاوه نه که ی. وه نه و کافرانی مه که که حالیان وه ها بوو نه یانوت: په ره ردگارا به شی خۆمان پی بده له و سزایه که بۆت ناماده کردووین له پیش روژی حیسابا.

﴿أَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ (١٧) إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعِشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾ وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُٗ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ ۖ وَءَاتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ ﴿٢٠﴾

خۆت بگره له سه ر وه رگرتنی تالی نه و قسانه که نه و کافرانه نه یانکه ن و، باسی به نده ی خاوه ن پایه و دلپروونا که ره وه «داوود» م بۆ بکه، که خاوه ن هیز و کوشش بوو بۆ به رگری له مافی ره وای خۆیدا، به راستی ئینسانیکه گه راوه بوو بۆ لای خودای جیهان.

نیمه کیوه کانمان بۆ رام کردبوو، بۆ نهوه به‌یانی و ئیواره ته‌سبیحاتی خودای له‌گه‌لدا بکه‌ن، وه‌ په‌له‌وه‌ریشمان له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ بۆ گرد کردبووه‌وه و دارایی و حوکومته‌تی داوودمان باش به‌هیز کرد و، هیزی زانستی ره‌سامان پێدا، هه‌روه‌ها وتاریکی وامان پێ به‌خشی که داوه‌ری ده‌کرد له‌ نیتوان ناکۆکاندا بێ‌لادان و سته‌م له‌ هیچ به‌ره‌یه‌کیان داواکه‌ی ده‌بریه‌وه‌ و، وته‌کانی ره‌وا و بێ‌فیل و ته‌له‌که‌ بوون.

﴿وَهَلْ أَتَاكَ نَبْوُ الْخَصِمِ إِذْ سَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ۖ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزَعَهُ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ۝﴾

نایا نه‌ی خو‌شه‌ویست هه‌والی دوژمنه‌کانی لای چه‌زهره‌تی داوودت بۆ هاتووه‌؟ کاتی که به‌ دیواری مزگه‌وته‌که‌یدا سه‌رکه‌وتن و چوونه‌ ماله‌وه‌ به‌سه‌ر داوودا و داوود لێیان ترسا؛ چونکی له‌ ناکاوا و له‌ ریگه‌ی نانا‌ساییه‌وه‌ چوونه‌ لای. کاتی تیگه‌یشتن که داوود لێیان ترساوه‌، پێیان وت: لێمان مه‌ترسه‌ نیمه‌ مه‌به‌ستمان له‌ گه‌ل تۆدا خراب نییه‌. نه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ نیمه‌ دوو که‌سین نیزاعێک له‌ نیتوانماندا هه‌یه‌ و بازیکمان چووه‌ به‌سه‌ر بازیکمانا، جا تۆ داوا و باسه‌که‌مان لێ وه‌ربگره‌ و داوه‌ریمان بکه‌ به‌ شتی که راست بێ و، له‌ داوه‌رییه‌که‌دا سته‌م مه‌که‌ و ریگای راستمان پێ نیشان بده‌.

﴿إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجَّةً وَلِي نَجَّةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ۝﴾ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَجِّكَ إِلَى نِجَاجِهِ ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ ۖ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ ۖ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۝﴾

فَغْفَرْنَا لَهُ، ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ، عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٢٥﴾ يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَصِلُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

جا بۆ روون کردنه وهی مه بهسته که یان یه کیکیان به داوودی وت: ئەمه وا له گه لما برامه و نه وه و نو کاوړه میچکهی ههیه و من تاقه کاوړیکم ههیه، که چی براكه م ئەلئ: ئەو کاوړی خۆتمه پښ بده و، به قسه زهوتی ناکه م.

جا داوود فەرمووی: به راستی ئەو برا زۆری لښ کردووی له وه دا که داوای ئەو تاقه کاوړه ی لښ کردووی تا بینخاته پال کاوړه کانی خۆی، با له سه د که متر نه بڼ، به راستی گه لښ له وانه که وا مالیان به یه که وه یه و ئازهل و شتیان ئامیته یه زیاده پړه یی ئە که ن و ده سدریژی ئە که ن به سهر بازیکیانا، ئە وانه نه بڼ که باوه پریان هیناوه و کرده وه ی باشیان کردووه - ئە وانه یش زۆر که من - .

جا کابراکان روښتن و، چه زره تی داوود ﷺ له م هاتنه ناواده و له م روښتنه به بڼ هه را و قاله دا بیندار بووه وه بۆ ته ماشا کردنی حالئ خۆی و، حالئ بوو که ئیمه گیرۆده ی ئەو ترسه ناوه خته و ئەو پرسیاره مان کردووه بۆ ئەوه که خۆی زۆر چاودیری نه فسی خۆی بکا و به قه ی پیروزی پیغه مبه ران پاکئ نه فسییه تی خۆی رابگری و دووری بخاته وه له خه یالئ نابار. جا له بهر ئەوه که وته پارانه وه و که وت به پروودا و بۆ لای خودا گه راپه وه. ئیمه یش له و خه یالاته که به دلیدا هاتبوون به خشیمان. به راستی بۆ داوود له لای ئیمه وه پایه ی نزیکئ و سه رته نجامئ جوان له قیامه تا له کاتی به قادا هه یه. وه بانگمان کرد: ئەی داوود ئیمه تو مان کرد به جیگه نشینی پیغه مبه رانی پیشوو له گه یاندنی فەرمانئ خودا و ته می کردنی ئاده می و حوکمدان له نیوان ئە وانا،

ئادەمیزاد دینه لات و داوای داوهریت لی ئەکەن دەی بە حق داوهرییان بکە و لە
رێگە لامەدە و مەکەووە شوین ئارەزووی نەفس تا لە رێگە ی خودا لات نەدا، بە
راستی ئەوانە کە ئەو رێگە یە ون ئەکەن خودا سزایەکی سەختی بۆ داناون بە ھۆی
فەرماوێشکردنی روژی حیساب و روژی کێشانەکردنەو.

و ئەوێ کە زانیانی تەفسیر لەم شوێنەدا لەسەر یەک قسەن ئەمەیه: کە جارێ
لە جاران باس و تاریفی خێزانی یەکنی لە لای ھەزرەتی داوود کرا، زۆر باسی
جووانی و شوخی ئەو ئافەرەتە کرا. ئەویش لە دلی خۆیدا وتی: خۆزگە ئەو ژنە بە
حەلالی بۆ ئەو بوایه. لەگەڵ ئەوەیشدا خۆی لەو کاتەدا گەلێ ژن و جارییە ی جووانی
ھەبوو. جا خودا بەم کارەساتە ئاگاداری کردەووە کە رەوا نییە بۆ پێشەوای مەزن
خەیاڵی ئەو بکا نێعمەتی درابن بە یەکنی دەردەستی بکا بۆ خۆی، وە یا بە دل
ئارەزووی بکا.

وە زیاد لەمە ھەر قسە و باسی بکری ھەمووی بێ بایەخ و بێ بناغە یە و لەگەڵ
ئەو ستایشەدا ناگونجی کە خودا بۆ ئەوی کردووە. ئەنا چۆن ئەکری ئینسانی رەھبەر
و پێغەمبەر بێ و کەژ و کێو و پەلەوەر زیکری خودای لەگەڵدا بکەن و، زۆربە ی
ژیانی لە جیھاد لە رێگە ی خودادا سەرف کردبێ، و خودا بلێ لای ئێمەووە پایە یەکی
بەرز و ریز و نزیک ی لە ئێمەووە بۆ ھەیە... چۆن ئەبێ زاتی ئاوا خەریکی بیری
نارەوا بێ؟! ^{۱۱}

۱. کەوا بوو ئەو داستانە ی کە لە ھەندئ لە کتێبەکاندا نووسراوەتەو - کە گویا ھەزرەتی داوود چاوی
بە خێزانی یەکنی لە فەرماندەکانی بەناوی «ئەوریا» ئەکەوێ و دلی ئەچیتە سەری و ئەوەندە ئەو فەرماندە یە
ئەنێری بۆ جیھاد کە بەلکوو شەھید بکری و ژنەکی بخوازی - لاری ھەیە لەگەڵ شەننی نوبووەت و
عیسمەتی پێغەمبەرانا. وە داستانیک ی بێ پایە یە و لە ئیسرائیلییاتە ھەرەک چۆن داستانیک ی واشیان بۆ
پێغەمبەری ئێمە لەگەڵ ھەزرەتی زەینەبی کچی جەحشدا ھەلبەستوو - بلاوکردنەوێ کوردستان.

زاتی له له وحی عیلمی ئەنوەری	ناوی نووسرابی بۆ پیغه مبه‌ری
جا بیته و جوود بۆ چه‌رخ‌ی جیهان	له‌ گە‌ڵ ره‌وشتی مه‌ردانه‌ی جوان
کاتی هاته ناو له بۆ کار و بار	ببێ به‌ مایه‌ی خو‌شی رۆزگار
کاتی که ده‌رچوو بۆ جیلوه‌ی جیهاد	پا‌له‌وانی بێ سه‌ره‌رز و ئازاد
برازی‌سته‌وه به‌ ئەمری خودا	بۆ نیشان‌دانی ئادابی هودا
ببێ به‌ ئوستاد بۆ ته‌مینی ئینسان	ببێ به‌ مایه‌ی که‌ره‌م و ئیحسان
ببێ به‌ مه‌رکه‌ز بۆ ده‌وری مه‌ردی	بۆ ئیرشادی عام به‌ بێ د‌ل سه‌ردی
به‌ جو‌شی د‌ل و ده‌روونی بوریان	ماده‌ی جه‌مادات بی‌یته‌ گریان
قه‌ت قابیل نییه‌ داوینه‌ی چاکی	بدووری‌ته‌وه ده‌زووی نا‌پاکی
خه‌یالی نابوود قیاسی نه‌فسه‌	قیاس له‌م کارا وه‌سیله‌ی نه‌قسه‌
ئه‌وه‌ی «نامی» بێ ناوی له‌ دینا	رێ نا‌کا مه‌گه‌ر به‌ جینی ئەمینا

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ قَوْلُ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٢٧﴾ أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾ كَتَبَ أَرْزَاقَهُ إِلَيْكَ
مُبْرَكٌ لِّدَبَّرُوا ءَايَتِهِ ۚ وَلِئْتَذَكَّرَ أُؤْلُوا الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾﴾

ئیمه ئەم ئاسمان و زه‌وی و نیوانی ئەوانمانه‌ به‌ خۆپایی دروست نه‌کردوو، ئەمه‌ گومانی ئەو که‌سانه‌یه‌ که‌ کافرن و باوه‌ریان به‌ خودا نییه‌ و باوه‌ریان وایه‌ ئەم دنیا ساری زۆرانبازی و هاتوچۆی بێ سه‌ر و سه‌رداره‌! حاشا هه‌رچه‌ن گیاندارێ به‌هیز گیاندارێ بێ هیز داگیر ئەکا، به‌لام هیزێ هه‌یه‌ که‌ له‌و خاوه‌ن هیزه‌ به‌ قیমে‌تر بێ، وه‌ ئەو کرده‌وانه‌ ئەبێ هه‌موو وه‌لامیان بد‌ری‌ته‌وه‌، هه‌رگیز ئیوه‌ گومانی خرابی وه‌ها مه‌به‌ن وه‌کوو کافره‌کان. هاوار بۆ کافره‌کان له‌ سزای ناگری د‌ۆزه‌خ! قه‌ت ئیمه‌ شتی

دروست نه‌که‌ین که بئی حیکمه‌ت بئی؟ یا خه‌یر خاوه‌ن ئیما‌نه‌کان نه‌که‌ین به‌هاوشانی
بئی ئیما‌ن و، خاوه‌ن کرده‌وه‌ی باش نه‌که‌ین به‌هاوشانی به‌دپ‌ه‌وشته‌کان؟ حاشا هه‌زار
حاشا. یاسای ئیمه‌ دادگه‌ری و چاود‌یرییه‌ و، رووناکی و تاریکی خودایان یه‌کیکه‌.
نهم قورئانه‌ کتیییکه‌ ناردوومانه‌ته‌ خواره‌وه‌ بۆ لای تو به‌رز و پی‌روژه‌ بۆ نه‌وه‌ که
هۆشیاران بیر له‌ نایه‌ته‌کانی خودا بکه‌نه‌وه‌. وه‌ بۆ نه‌وه‌ ئینسانی عاقل ته‌مییی بئی بگری
و په‌ندی لی وه‌رگری.

﴿وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ (۳۰) إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ
بِالْعِشِيِّ الصَّافِئَاتُ الْجِيَادُ ﴿۳۱﴾ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ
رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿۳۲﴾ رُدُّوَهَا عَلَيَّ فَنُفِثَ مَسْحًا بِالسُّوقِ
وَالْأَعْنَاقِ ﴿۳۳﴾

وه‌ به‌خشیما‌ن به‌ داوود کور‌پ‌کی نه‌جیب ناوی سوله‌یما‌ن بوو، زۆر به‌نده‌یه‌کی
باش بوو، به‌نده‌یه‌کی وه‌هابوو به‌ زیکر و ته‌سیحات و یادی خودا له‌ کاتی شه‌و
و روژا بۆ لای خودا نه‌گه‌رایه‌وه‌. واته‌ یادی خودا کاتی داگیر کردبوو.
له‌و کاته‌دا که پاش نیوه‌رۆ خه‌ریکی ره‌وگی ته‌سپی ره‌سه‌نی وه‌هابوو که ده‌ست
و پێیان بلاو بوو، یاخود له‌سه‌ر یه‌ک سم رائه‌وه‌ستان و نه‌وه‌یش نیشانه‌ی و لاخی
ره‌سه‌نه‌ و، نه‌و ته‌سپانه‌ خۆش‌ره‌وت بوون و پێیانه‌وه‌ مه‌شغوول بوو هه‌تا ویردی
عیباده‌تی نه‌و روژه‌ی دواکه‌وت، کاتی که له‌و کاره‌ساته‌ ناگادار بوو نه‌و کاره‌ی زۆر
بئی ناخۆش بوو. فه‌رمووی: من خۆشه‌ویستی نه‌و ره‌وگه‌م هه‌لب‌ژارد و به‌جیه‌پێنانی
زیکری خودای خۆم دواخست هه‌تا په‌رده‌ی که‌ناره‌ی ئاسما‌ن روژێ شارده‌وه‌. نه‌و
ره‌وگه‌م بۆ بگێر‌نه‌وه‌، که‌ گێر‌پێانه‌وه‌ بۆ لای هه‌زره‌تی سوله‌یما‌ن. ده‌ستی کرد به‌
برینی سه‌ر و قاچیان، واته‌ سه‌ری نه‌برین و پاش نه‌وه‌ ده‌ست و پێشی نه‌برین.

ریوایهت کراوه: که حه زره تهی سوله یمان غه زای دیمه شق و نه سیبینی کرد و، له و
ولآتانه دا هه زار نه سپی به غه نیمه ت گرت و هینانیه وه بۆ فه له ستین و، له روژیکدا
له رانواندنی نه و نه سپانه دا ویرد و زیگری پاش عه سری له بیرچوو. جا نه ویش بۆ
که فاره تهی نه وه نه سپه کانی سه ربرپی و کردنی به قوربانی له ریگهی خودادا. له و
چه رخه دا قوربانی کردن به نه سپ باو بووه.

وه بازی له خاوهن تهفسیره کان فه رموویانه: مه به ست له مه سحی «سوق» و
«أعناق» نه مه یه که حه زره تهی سوله یمان نه و نه سپانه ی نیشانه کردووه له گه ردن و
په لیانا و دواپی له ریگهی خودادا وه قفی کردوون بۆ جهاد و بۆ نه وه ی پیوانی
جهنگی سواریان بن بۆ غه زا.

﴿وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَالْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾ قَالَ رَبِّ
أَغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾
فَسَحَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾ وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ
وَعَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾ هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ
أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾ وَإِنَّا لَهُ، عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنُ مَّثَابٍ ﴿٤٠﴾﴾

به راستی ئیمه سوله یمانمان گیروده کرد به رووداوێکی وه ها که دلی ئینسانی
تیک نه دا، به م جوړه که له شیکی ناته واومان فره دایه سه ر کورسییه که ی، جا پاش
نه وه که له نه ینی نه و فیتنه گهی به لاله و پاله و پارانه وه وه گه پایه وه بۆ لای خودای
خوێ. وه عهرزی باره گای کرد و وتی: په روه ردگارا لیم خوښ به و تاوانم بیو شه و
داراییه کی وایشم بده ری که پاش من بۆ که س ریک نه که وی دارایی وای بی، تا

بێی بە موعیجەزەیهکی وا دەمی تانە و خراپە ی گەلی بەنی ئیسرائیل بگری، خودایە بە راستی تۆ بەخشندهی.

جا ئیمە «با» مان بۆ رام کرد، لە ھەوادا بە فەرمانی سولەیمان بە نەرمی ئەپۆیی بۆ ھەر شوێنی سولەیمان بیویستایی، وە شەیاتینیشمان بۆ رام کرد لە ھەموو جوۆرە کارکەرێ؛ وە کوو: خانوودروستکەر بۆ دروستکردنی کۆشک و قەلای بەرز و ئەستور، وە وە کوو ئەوانە روۆنەچن بە دەریادا بۆ دەرھێنانی جەواھیرات، وە کۆمەڵی تر لە شەیاتینی بەدەرپوشتیمان بۆ رام کردبوو، کە لە زنجیرا ریز کرابوون، وە بانگمان کرد لە سولەیمان و بە وەحی پێمان وت: ئەمە ی کە پێمان داوی بەخششی ئیمەیه، جا بەخشش ئەکە ی بیکە و نایکە ی مەیکە، بە بێ ئەو ئەو لێ پرسینەوێت ھەبێ. وە بە راستی بۆ سولەیمان ھەیه لە لای ئیمە نزیک ی و ئەنجامی باش.

بزانن! لە بەیانی ئەو لەشەدا کە فەرەدراوێتە سەر کورسییەکە ی حەزرەتی سولەیمان فەرموویانە: جار ی سولەیمان ﷺ فەرموویەتی: ئیمشەو ئەپۆم لە ناو خێزانەکانما ئەنووم و، لە ھەراکام لەوانە کورپکی وام ئەبێ سوار بێی و جیھاد بکا لە رێگە ی خودادا. بەلام – بە قەزا و قەدەری خودا – لە بیر ی چوو بلی «إن شاء الله»، دوا ی ئەو ژنانە ھیچیان سکیان نەکرد یەکیکیان نەبێ، ئەویش مندالیکی ناتەواوی بوو کە نیوێ ئینسانی بوو! جا کاتی مامانەکیان ئەو مەلۆتکە یە دی کەوێتە خوارووە زۆر سەری سورما و، ھێنای لەسەر کورسییەکە ی حەزرەتی سولەیمان ﷺ فەرە ی دا. کاتی حەزرەتی سولەیمان چاوی پێیکەوت ناگادار بوووە و زانی ئەمە ئەنجامی ئەوێ کە «إن شاء الله» ی نەکردووە، بۆیە بە لالە و پارانەووە گەراپەووە بۆ لای خودا و داوا ی لێخۆشبوونی لێ کرد. «والله أعلم».

﴿۴۱﴾ اَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسِلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿۴۲﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَىٰ لِأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿۴۳﴾ وَخُذْ بِيدِكَ ضِغْثًا فَاصْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنَثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعَمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿۴۴﴾

باسی به ندهی پاکی ئیمه بکه که نه ییوویی کورپی «عیص» ی کورپی ئیسحاق و ژنه که ی «لیا» ی کچی یه عقوبوب بووه، له و کاته دا که بانگی له خودای خوی کرد: به وه که شهیتان نازار و سزای گه یاندووه به دلی من، وه ئیمه چووین به ده می نه و هاواره وه و وه حیمان بو نارد: پیت بکوته به زه ویدا، نه وه ئاویکه بو نه وه باشه خوتی پین بشوی و لییشی بخوینته وه، که لیت خوارده وه دهرد و ناساگی ناوسکت هه موو لانه چن، وه کاتی خویشت پین شوری برینی لهشت له دهره وه هه مووی خوش نه بیتته وه، نه ویش پیتی کوتا به زه ویدا و ناوه که ی بو دهرچوو خوی پین شوری و لیتی خوارده وه. وه هه رچی مندالی له ناو چوووبوو هه مووم پین داوه و بوم زیندوو کرده وه و به قه ی ژماره ی نه وانه یشم له گه ل نه وانی تردا پیدایه وه. نه مه ییش له میهره بانی خوومه وه و، تا ببی به یادگاریش بو نه وانه که پهنه له رووداوی جیهان وه نه گرن.

وه له بهر نه وه که سویندی خواردبوو سه د داریش بدا له خیزانه که ی ئیمه وه حیمان بو نارد: بازی لقه ورده ی توول بگره به دهسته وه که سه د دانه ببی به و کومه له ورده تووله بده له ژنه که ت و سویندی خوت مه خه. نه ویش له سه ر فره مانی ئیمه ره فتاری کرد. ئیمه نه ییووبمان به خوگر هاته پیش چاو، نه یووب به نده یه کی چاکی خودایه؛ چونکی زور په نا بو خودا ده بات و ده گه پیتته وه بو لای خودا.

بێداری! باز ئی فەرموو یانە: کە ئەی یووب کۆرەزای «عیص» و، ژنە کە ییشی رەحمە ی کچی ئەفراییم کۆری یووسفە.

هەروا باز ئی فەرموو یانە: تاقە جاری پێی کوتا بە زەویدا و یەك ئاو دەرچوو بۆ غوسل و خواردنەویش. وە باز ئی ئەلێن: دوو جار پێی داوہ بە زەویدا و دوو ئاو دەرچوو؛ یە کئی بۆ غوسل و، یە کئی بۆ خواردنەوہ.

وہ روژ ئی لە روژانی ناساگی ئەی یووبدا خێزانە کە ی سا «لیا» ی کچی یە عقووب بووہ یا رەحمە ی کچی ئەفراییم، رویشت بۆ دەرەوہ بۆ ئیشیک و درەنگ ھاتەوہ بۆ مالاوہ. لەو ماوہدا ئەی یووب سویندی خوارد وتی: کاتی ھاتەوہ سەد داری لێ ئەدەم! جا خودای تەعالا ئەم جوړە کارە ی نیشان دا بۆ ئەوہ کە سویندە کە ی نە کەوئ.

وہ باز ئی لە زاناکان ئە فەرموون: ئەم حوکمە بۆ ئایینی ئیمەیش بە کار دئ. وە باز ئی لە تەفسیری: ﴿وہبنا لہ اہلہ﴾ دا فەرموو یانە: یانی مندالە مردووہ کانم بۆ زیندوو کردوہ و، باز ئی ئەلێن: وینە ی ئەوانە ی پێدا، بەم جوړە لە خێزانە کە ی بوون پاش چاک بوونەوہ ی و، ئەوہ ندە ی تریش.

ریوایەت کراوہ لە ئەنەسی کۆری مالیکەوہ، لە حەزەرە تەوہ ﷺ کە ئەی یووب ﷺ لەو تەنگانەدا ھەژدە سال ماوہ تەوہ بە جوړ ئی کە گوشتی بەدەنی دانە پرزایە خوارەوہ. وە باز ئی ئەلێن: حەوت سال مایەوہ. جا کاتی خودا لەو نازارە رزگاری کرد و ئاوی خواردوہ و خۆی شوڕییەوہ ھات لە شوڕتیکدا دانیشت، کاتی خێزانە کە ی ھاتەوہ نە یناسی و وتی: ئە ی بەندە ی خودا نە خوشت ئێرەدا بوو چی لێ ھات؟! وە ماوہ یی قسە ی لە گەلا کرد نە یناسی، تا ئەی یووب فەرمووی: بۆچی باوہر ناکە ی؟ من ئەی یووب و خودا شیفای دام! جا ژنە کە ی قەناعە تی کرد. وە روژ ئی حەزەرە تی ئەی یووب خۆی ئە شوۆری، تەماشای کرد ئالتوون وە کوو کوللە بە سەریا ئەباری و ئەی یووب بە پەلە گەردی ئە کردوہ. جا خودا وەحی بۆ نارد و فەرمووی: ئەوہ تیرت نە خواردوہ لە

نیعمەتەکی من؟ ئەویش عەززی کرد: ئەوە ئالا کەس لە نیعمەتی خودا تیر ناخوا! با بیّت بەسەرما هەتا هەركاتی کە دێ.

﴿وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولِيَ الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ﴾ (٤٥) إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ

﴿٤٧﴾

وێ باسی بەندە باشەکانم بکە کە ئیبراھیم و ئیسحاق و یەعقوبی کورەزایی، کە ئەمانە خواوەن دەست و چاو بوون. واتە خواوەن هێز بوون لە راگەیانندی ئاییندا، دووربین و خواوەن چاووونی بوون لە فرمانبەرداری خودادا. وێ ئیمە ئەم زاتانەمان پاک کردووەتەوێ لە خراپە بە هۆی یەك سیفەتی چاکەوێ کە باسی روژی قیامەتە. واتە بە زۆری باسی قەبر و قیامەت و ئیپرسینەوێ روژی قیامەتیان ئەکرد، بۆ ئەوێ مەبادا خودایان لە بیر بچن و ئەفسیان بایی بێن. وێ ئەو زاتانە لە لای من لەو ئینسانە باشانەن کە لە ناوچەکانا هەلبژێراون.

﴿وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ﴾ (٤٨)

وێ باسی ئیسماعیلی کورێ ئیبراھیم بکە کە چەن فرمانبەرداری باوک و دایکی بوو، وێ چەن ئینسانێکی راستگۆ و بە ئیدارە بوو لە گەل هەموو کۆمەڵیکدا. وێ باسی ئەوێ بکە کە لە لایەنی ئیمەوێ رەوانە کرابوو بۆ راگەیانندی شەریعەتی ئیبراھیمی باوکی.

وێ باسی «الیسع» بکە کە کورێ «اخطوب» بوو، حەزرەتی ئیلیاس کردی بە جێداری خوێ لەسەر بەنی ئیسرائیل و، پاش ماوەیێ خودا وێ حەجی بۆ نارد و کردی بە پیغەمبەر.

وه باسی «ذالکفل» بکه، ئه‌ویش ئامۆزای «الیسع» بوو له به‌نی ئیسرائیل بوو. یاخود مه‌به‌ست له «ذو الکفل» بیشری کوری ئه‌یووبه.

ریوایه‌ت کراوه: که نزیکه‌ی سه‌د که‌س له پیتغه‌مه‌رانی به‌نی ئیسرائیل له ده‌س فیتنه‌ رایان کرد بۆ لای، ئه‌ویش که‌فاله‌تی کردن بۆیه‌ به (ذوالکفل) ناسرا. وه مه‌شه‌وور وایه مه‌رقه‌دی له نزیکه‌ی شاری حیلله‌دایه له عیراقدا. وه ئهم زاتانه هه‌موو له پیاوه باشه‌کانن.

﴿ هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّا لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنٌ مَّثَابٍ ﴿٤٩﴾ جَنَّتٍ عَدْنٍ مُّفْتَحَةٌ لَهُمُ الْأَبْوَابُ ﴿٥٠﴾ مُتَكِينِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفِكْهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾ ﴾ وَعِنْدَهُمْ قَصِيرَاتُ الْظَّرْفِ أَرْبَابٌ ﴿٥٢﴾ هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُم مِّنْ نَّفَادٍ ﴿٥٤﴾ ﴾

ئهمه‌ی که باسم کرد له هه‌والی ئهم زاتانه شه‌ره‌فه بۆ ئینسان بیانزانن؛ چونکی نابن عاقل بن ئاگابن له میژووی پیاوی گه‌وره. وه بن گومان هه‌یه بۆ ئه‌وانه که نه‌هلی ته‌قوان و خۆیان له سزای خودا ئه‌پاریزن ئه‌نجامی جوان که بریتیه له به‌هه‌شت و گه‌یشتن به خودا و به‌رده‌وامی له خه‌یر و شادمانیدا، وه ئه‌و شوینه که جیگه‌یانه به‌هه‌شتی ناسراو به «عدن»، کاتن نزیکه‌ی ئه‌و به‌هه‌شته بوونه‌وه ده‌رگا‌کانیان بۆ کراوه‌ته‌وه و، له‌و به‌هه‌شته‌دا له‌سه‌ر کورسی پال ئه‌ده‌نه‌وه له‌وی بانگ له فریشته‌ی به‌هه‌شت ئه‌که‌ن که میوه‌ی هه‌مه‌جۆریان بۆ بیت و، خواردنه‌وه‌ی پاکیان بۆ بکریته ناو په‌رداخه‌وه و لایندا حازر بیت. وه چه‌ن حۆری وایان له لادایه که له می‌رده‌کانی خۆیان به‌ولاه بۆ که‌س ناروانن و دلایان بۆ که‌سی تر ناچی ئه‌و حۆریانه هه‌موو هاوته‌مه‌نی می‌رده‌کانیانن. ئهمه ئه‌وه بوو که به‌لێتتان پێدرا بوو رۆژی لێپرسینه‌وه. به راستی ئهمه هه‌موو رۆژی ئیمه‌یه بۆ ئیوه و ته‌واو بوونی نییه.

هَذَا وَابْتَكَ لِلطَّغِينِ لَشَرِّ مَثَابٍ ﴿٥٥﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَنُفْسُ الْمِهَادُ ﴿٥٦﴾
 هَذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَعَسَاقُ ﴿٥٧﴾ وَءَاخِرُ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ ﴿٥٨﴾ هَذَا
 فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْجَأَ بِهِمْ إِلَيْهِمْ صَالُوا النَّارِ ﴿٥٩﴾ قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا
 مَرْجَأَ بِكُمْ أَنْتُمْ قَدْ مَتَمُّوهُ لَنَا فَنُفْسُ الْقَرَارِ ﴿٦٠﴾ قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا
 هَذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٦١﴾ وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا
 نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾ أَخَذْنَاهُمْ سِحْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ﴿٦٣﴾ إِنَّ
 ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾

ئەوێ لە پێشەوێ باس کرا لە: شوێنی خوێش و، میوێ هەموو چەشنە و، خواردنەوێ
 پاك و، ژنی جوان و... ژبانی خەلکی بەهەشت بوو. وا لێرەیشدا دیمەنیکێ ناو
 دۆزەخ دەخوێنێنەوێ:

حەق ئەوێ یە کە باسەم کرد، بە راستی هەیه بو ئەو کافرە بابی بوانە ئەنجامی ناھەموار
 و ناشیرین کە بریتیە لە دۆزەخ و ئەروێ ناوی و جینگە و مەنزەلگایەکی نابارە. ئەمە
 حالیانە جا با بیچەژن: خواردنەوێ کەیان ناوی گەرمی سک سووتینە و ناوی برینی
 خەلکی دۆزەخە. وە جوړیکێ تریش لە خواردنەوێ یا لە سزای دۆزەخ هەیه بو ئەو
 کافرانە لە وێنە ی ئەو زووخوا و زیچکاوە، وە ئەمانە چەن بەشیکن لەیەك ئەچن.
 جا لەو کاتەدا کە کافرەکان ئەبرین بو دۆزەخ و ئەخرینە ناو دۆزەخەوێ بازێ لە
 کافرە گەورەکان کە لە دنیا دا دەوریان گیرابوو ئەلێن بە بازیکیان: ئەمە کۆمەلێکە لە
 کافران وا دینە دۆزەخەوێ لەگەڵ ئیوێدا. واتە لەو کافرە سووکە بێ نرخەکان بە خیر
 نەین و مەرحەبایان لێ نەبێ! بە راستی ئەمانە شیایێ ناگری دۆزەخن و ئەروێ

ناو ئاگری دۆزەخەو. جا کافره کانی تر که له دنیا دا له خوار ئەوانەو بوون و پلەیان لەوان کەمتر بوو ئەلین بەو بازە گەورە: ئیو بەختەر نەین و مەرحەباتان لی نەبی، ئیو ئەم سزا نابارەتان بۆ ئیمە سازاند، واتە ئیو بوون بە ھۆی ئەم رۆژە رەشە ی ئیمە. ئەم دۆزخە کە ئیو ئیمەتان بۆ ھینا شوونیککی زۆر خراپ و نابارە و، ئیو ئیمەتان دوو چاری کرد. جا دوایی ئەم کافرانە بە جۆشەو ئەپارینەو و ئەلین: خودایە ھەرکەس ئەم سزایە خستە پیش دەمی ئیمە و ئاوا تووشی کردین. تۆ سزای دوو قاتی بدەری و ئەو قاتە ی بۆ زیاد بکە بەسەر ھەموو خەلکە کانی تری دۆزەخدا.

و ھەموو کافره بایی بوو کان ئەلین: ئەو چیمان لی قەوماو ئەو پیاوانە کە لە دنیا دا بە خراپ و شووممان ئەزانین ئیستە لە دۆزەخدا نایان بینین و چاومان پێیان ناکەوئ؟ ئایا ئەوان پیاوی باش بوون و جینگەیان بەھەشتە و ئیمە بە ناپەوا لە دنیا دا گالتمان پێ ئەکردن، یاخود ئەوان ھەر خراپ بوون و ئیستە وان لە ناو دۆزەخا و بەلام چاوی ئیمە لایان داو و تیکچوون و ئەوان نابینن؟ جا ئا ئەم باسە بۆم کردن یانی دۆژمانیەتی ئەھلی دۆزەخ راستە و بە راستی بزائن.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِن إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾ رَبُّ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٦٦﴾ قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنْتُمْ عَنْهُ
مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾ مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَى إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾ إِن يُوحَىٰ إِلَيَّ
إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾﴾

تۆ ئە ی خۆشەو یست بفرموو بەو کافرانە: من ھیچ نیم ئەو نەبی ئادەمیزاد و جینی ئەترسینم لە سزای خودا و، ھیچ خودایێ نییە ئەو زاتە نەبی کە ناوی «اللہ» یە و تاق و تەنیا یە لە زات و لە سیفاتا و، بالادەستی ھەموو کەسیکە، پەرورەدگاری

ئاسمانه کان و زهوی و نهوانه شیه وان له نیوانیاندا، خودایه کی خاوهن عزیزه ته و تاوانه خشه. تو بفهرموو بهو کافرانه: نهوی که من به یانم کرد له کتییی خودا ههوالئیکی گرنگ و گه ورهیه، بهس ئیوه له بهر بن ئاگایی خۆتان لئی لانه دهن و خۆتانی تی ناگه یه نن، وه عاقل له وه بی خه بهر نه بن؛ چونکی بوونه که ی به شایه تی شوینه وار دامه زراوه و، یه کیه تییه که یشی به ده لاله تی دهوامی یاسای رۆزگار سابه، وه سیفاته کانی ده رنه که ون بو که سی به شوعووری ورد ته ماشای جوانی شوینه واره کانی بکا.

وه نه گهر عاقل بوونایی به بی دوودلی باش نه تان زانی که من پیغه مبهری خودام؛ چونکی نهو قسه باسی زهوی و ئاسمانه چۆن له خۆمه وه نه زانم؟ من هه رگیز ناگاداری و زانستم نه بووه به کۆمه له ی مه جلیسی زۆر بوله ند و بالا له کاتی کدا له ناو خۆیا نا نه که ونه رهد و به ده ل و قسه به زۆراندا ن. [به من وحی نا کرئ مه گهر بهو هۆیه ی که من ترسینه ریکی ئاشکرام].

﴿إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَلِقُ بَشَرًا مِّنْ طِیْنٍ ﴿٧١﴾ فَاِذَا سَوَّیْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِیْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقْعُوْا لَهٗ سَجْدَیْنَ ﴿٧٢﴾ فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اٰجْمَعُوْنَ ﴿٧٣﴾ اِلَّا اِبْلِیْسَ اَسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِیْنَ ﴿٧٤﴾ قَالَ یٰۤاِبْلِیْسُ مَا مَنَعَكَ اَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِیَدَیْ اَسْتَكْبَرْتَ اَمْ كُنْتَ مِنَ الْعٰلِیْنَ ﴿٧٥﴾ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْنِیْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْنٰهُ مِنْ طِیْنٍ ﴿٧٦﴾﴾

وه نهو قسه به یه کادانه یان لهو کاته دا بوو که خودا به مه لائی که کانی فهرموو: من نه مه وی ئاده میزادی له قور خهلق بکه م، جا له کاتی کدا ته و او ریکم خست و فوومان پیندا کرد بهو رۆحی حه یاتی ته و اوه که له توانای مندا یه نه وه ئیوه به روودا بکه ون و کرنووشی ریزی بو بهن، له واقیعا کاتی که خودای تهعالا ئاده می دروست کرد

و رۆحی کرد بەبەریا هەموو مەلانیکیەکان - ئیبلیس نەبی - سوجدەیان بۆ برد، ئەو فیزی کرد و سوجدە ی نەبرد و لە کافرەکان ژمیررا. جا خودا فەرمووی: ئە ی ئیبلیس بۆ سوجدەت بۆ ئادەم نەبرد و، چی نەیهیشت سوجدە بۆ ئەو کەسە بەری کە خۆم موباشەرە ی کاری دروستکردنی ئەوم کردوو و، بە هیز و تەوانایی خۆم گیانم کردوو بەبەردا؟

ئایا خۆت بە گەورە دانا بە بێ ئەو لایەقت بێ؟ یاخود لە زاتی خۆتا لە واقعیایە بەرز و گەورە ی؟ نەویش هاتە وەلام و وتی: بە خۆرایی خۆم بە زل نەگرت، بەلکوو من هەر بە تەبیعەتی خۆم لەو گەورەترم؛ تو منت لە ناگری ناسک و نووران ی دروست کردوو و ئادەمت لە گلیکی خەست و تاریک دروست کردوو، کە وابێ من لەو بەرزترم و سوجدە ی بۆ نابەم.

﴿قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَاجِعٌ ۖ وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ۗ﴾ (٧٨)
 قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٨٠﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٨١﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلَصِينَ ﴿٨٣﴾ قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَنَعْلَمَنَّ نَبَاهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿٨٨﴾

جا خودای تەعالا فەرمووی: مادام تو خۆت وا تەماشای ئەکە ی دەرچۆ لە بەهەشتی کەرەمەتسەرایی من، بە راستی تو لە میهرەبانی من دوورخراویتەووە نەفرین و لەعنەتی

منت له سهره تا روژی قیامت؛ چونکه هیچ نه بی نه زانی دروستکردنی ئادهم له گل و دروستکردنی تۆ له ئاگر به خواستی خودایه، نهك به خواستی خوتان. پنیویست بوو نه وهنده ته ماشا بکهی که بوون و نه بوونی تۆ و له سهر خواست و ئیرادهی ئیمه. جا ئیبلیس عهرزی باره گای خودای کرد: مادام وای لئ هات ماوهی مانه وهم پی بدیهه تا نه و روژه که ئاده میزاد و باقی هۆشیاران زیندوو نه کرینه وه! خودای تهعالا فهرمووی: تۆ له مۆله تدراره کانی ههتا هاتنی نه و کاته دیارییه.

جا شهیتان به جهساره ته وه وتی: سا قهسه م به گه ورهیی خۆت هه موویان له ریگه لانه ده م و گومرایان نه که م، نه و به ندانه نه بی که زۆر پاک کراونه ته وه له خهوش و خالی ته عه لوقاتی ناهه موار.

جا خودای تهعالا فهرمووی: من حه قم و راستم و قسه ی حه قیش نه که م و نه ئیم: دۆزه خ به و گه وره ییه که هه یه پری نه که م له تۆ و له و که سانه نه که ونه شوینی تۆ له ئاده میزاد و له پهری هه موولایه کیان به تیکرایی.

جا نه ی خۆشه ویست تۆ بفهرموو من داوای مأل و ماده له ئیوه ناکه م له سهر نه م به یانه و، من له وانه نیم به «تصنع» و زۆر قسه بکه م. نه م قورئانه که لامی منه و ره وانه کراوه و، زیکر و رینومایی و ئامۆزگارییه بۆ جیهان و، له مه ولایش گه وره یی قورئان و سوود و قازانجی بۆ هۆشیاران نه زانن و، بۆتان ده رنه که وئ قورئان به سووده بۆ رینومایی و خزمه تی هۆشیارانئ ئاده میزاد ته نانه ت له خزمه ت و ره فتاری باش له گه ل گیانه به رانا.

سووره تی زومه، له سووره ته مه ککه یییه کانه، ئایه ته کانی "۵۲" و "۵۳" و "۵۴" نهی، "۷۵" ئایه ته، پاش سووره تی سه بهاء هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ (۱) إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَأَعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿۲﴾ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ
الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا
لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿۳﴾ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ
وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَنَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ
الْقَهَّارُ ﴿۴﴾

نهمه که هاتوو ته خواره وه بۆ لات، کتیییکه له لای خودایه کی خاوهن عیزه ته وه
بۆت هاتوو، نهو خودایه دهستی به سهر هه موو شتی کدا ئه پړا و خاوهن حیکمه ته
له کاره کانی.

به راستی ئیمه قورئانمان نارد ه خواره وه بۆ لای تو به هو ی خواستی دامه زران دنی
بیر و باوه پری راست و کرده وه ی باشه وه. دهی بهنده یی بۆ خودا بکه له حالیکدا

که کرده وی خۆت له هه موو تۆز و گهردی پاک بکه یته وه. وه بزائن کرده وه یی که پاک بئ هه ر بۆ خودایه و خودا هه ر دینی پاک ی نه وی. وه نه و که سانه که بئجگه له خودا دۆستانیان بۆ خۆیان بریار داوه و به هانه یان نه وه یه نه لئین: ئیمه بۆیه بهنده یی بۆ نه و بتانه نه که یین تا له خودامان نزیک بکه نه وه به چهن پله یی، نه وه خودا نه و به هانه بئ مه عنا یانه وه رناگری و، به راستی خودایش حوکم نه کا له به یینی نه وان و به یینی نه هلی ئیمانا له و شتانه دا که نه وان جیاوازیان تیا نا هیه و، له سهریان تیکچوون. واته بهنده یی هه ر بۆ خودایه و به هیچ به هانه یه که وه بهنده یی بۆ غهیری خودا وه رناگری، وه نه مانه کافر و درۆزن و، به راستی خودا هیدایه تی کافر و درۆزن و ساخته چی نادا. خودا راسته و راستی خۆش نه وی. وه له غهیری نه و یاسای شه رعه دایناوه بۆ بهنده یی هه ر که س هه ر یاسا و ریبازی تر بگری پووچه و به قه ی پووشی بایه خی نییه.

وه هه ر وه کوو هاوبه ش دانانه که یان بۆ خودا کوفره، نه وه دانه پال خودایش کوفره، له بهر نه وه نه ته وه له سه ر هاونه وعی نه روا و نه وه یش سه باره ت به خودا مه حاله؛ چونکه نه گه ر خودا خواستی نه وه بکات نه بئ له و شتانه وان به لایه وه، له دروستکراوی خۆی، هه لبژیری نه مه یش شتیکی موسته حيله؛ چونکی مه خلوق هاونه وعی خالیق نییه.

﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۝ خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَانزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَنِيَّةً ۚ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَطْنٍ

أَمْهَتَيْكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظَلَمْتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ
لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُصَرِّفُونَ ﴿٦﴾

ئەو خودایە خودایە کە ئاسمانەکان و زەوی بە حەق دروست کردوو، شەو
دینیتەو بەسەر روژا و روژ دینیتەو بەسەر شەوا، واتە جاریبەجار شەو روژ دائەپۆشی
و جاریبەجار بە پینچەوانەو. وە روژ و مانگی رام کردوو بۆ هاتوچۆو هەلسووران و
هەراکام لەوان دیت و ئەچی هەتا ئەو کاتە بریار دراوە بۆیان کە راوەستن. بێدارەووەبن
کە هەر خودا خاوەن عیززەت و تاوانبەخشە.

ئێوەی لە یەك نەفس دروست کردوو کە ئادەمە و، لەو نەفسە ژنەکە ی دروست
کردوو کە «حەوا»یە. وە لە بارەگای بەرزى میهرەبانى خۆیەو هەشت جۆر لە
حەواناتى بۆ ناردوون بۆ ئیستیفادە و ژىوارى ئێوە لەسەریان:

دوو وشترى بەرز بى داوا و بى گەر دوو بزى و دوو مەر دووگای خاوەن فەر
وە خودا دروستتان ئەکا و پێتان ئەگەینەن لە ناو سکی دایکتان بە دروست کردن
پاش دروستکردن، گیانلەبەرێکی رێک لە پاش پارچەگوشتى لە پاش نوتفە و خوین.
وە لە سى تاریکیدا پاراستوونى: تاریکی منداللان، تاریکی رەحەم، تاریکی سک.
جا ئەو کەسە کە ئەمانە ئەکا زاتى خودایە کە وا پەرورەدگارى ئێوەیە، هەر بۆ ئەو
سەرۆکایەتى و تەسەرپوفات، هیچ خودایى نییە ئەو نەبى، جا ئێتر ئێوە چۆن لە
رینگى راست لائەدرین؟

رینگى راستەبى رینگى خودایە	غەبرى رینگى حەق رینگى هەوايە
کەوتیتە هەوا هەر دائەکەوى	چونکی هەواى نەفس فەوتانى تىايە

﴿إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ عَنِّي عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ ﴿٧﴾

نه گهر ئیوه له سهه کوفره که تان نه میننه وه نه وه بزائن خودا بی نیازه له ئیوه، وه خودا رازی نییه به کوفر بۆ بهنده کانی خوئی. وه نه گهر ئیمان دینن و سوپاسی خودا نه کهن نه وه خودا به وه له ئیوه رازی نه بین. وه هیچ نه فسیکی موکه لله فی بارهه لگر باری یه کئی تر هه لئاگرئ، له پاشان گه پانه وه تان بۆ لای خودایه، جا هه والتان بین نه دا به جهزای کرده وه کان و کرده وه کان خوئیان. به راستی خودا زانایه بهو خه یالانه وان له سینه دا، یانی که به دلدا رانه بوون.

﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوهُ إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ﴾ ﴿٨﴾

کاتی نه خووشیه که یا گه دایی و نه بوونییه که یا ترسی له زۆرداری، بدا له ئینسانن به گه پانه وه وه بۆ لای خودا و به پاره وه وه بۆ لای بانگی لئ نه کا و هاواری بۆ نه با، پاش نه وه که خودا به هاواری وه هات و به لاکه ی له سهه لابر و نیعمه تیکی له لایه نی خوویه وه داپی گورج نه و به لا و مهینه ت و پاره وه ی پیشووه ی له بیر نه چئی و، چهند وینه و نه یاریکی زۆر بۆ خودا بریار نه دا بۆ نه وه خه لک گومرابکا و له ریگه ی راست لایان بدا. جا تۆ بهو که سه بلئ: ماوه یه که رابویره و له زهت له کوفره که ت وهر بگره له ماوه یه کی که مدا که ماوه ی ژیا نی دنیا یه؛ چونکه تۆ له نه هلی ناگری دۆزه خی.

﴿أَمَّنْ هُوَ قَنِتْ ءَانَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةً
رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا
الْأَلْبَابِ ﴿٩﴾﴾

ثایا کہ سئی کہ بہندہ بی خودا بکا لہ سہعاتہ کانی شہوا و لہ کاتی راوہستانا بہ
پیوہ و، لہ کاتی کدا کہ سوجدہ بؤ خودا بیا و لہ سزای قیامت بترسئی و رجای
رحمہ تی خودای ببی و ہکوو کہ سئی و ہایہ کہ دوور ببی لہم سیفہ تانہ؟ تو ئہی
خوشہ ویست بفہرموو: و ہکوو یہ ک نین و، ثایا ہہرگیز و ہکوو یہ ک ٹہ بن ٹہوانہ کہ
زانان بہ زات و سیفاتی خودا لہ گہل ٹہوانہ دا کہ ہیچ نازانن؟ بہ راستی بیر ناکاتہ وہ
بہ جورئی کہ قازانجیکی دینی یا دنیایی ببی کہ سانئی نہ ببی کہ عہقلی ساغیان ہہیہ.

﴿قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا
حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرُهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾ قُلْ
إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿١١﴾ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ
﴿١٢﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾ قُلْ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا
لَّهُ دِينِي ﴿١٤﴾ فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٥﴾ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ
ظُلُلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلُلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادُهُ يَعْبَادِ فَاتَّقُونِ
﴿١٦﴾﴾

ئہی پیئغہ مہر تو لہ لای منہوہ بہ خواوہن باوہرہ کان بلئی: ئہی بہندہ خواوہن
باوہرہ کان لہ خودا بترسن و خوتان لہ نافہرمانی ٹہو بیاریژن، ہہیہ بؤ ٹہو کہ سانہ کہ

له دنیا دا ره فتاری باش ئەکەن له پاشه پۆزا پاداشیکی باش. یاخود ههیه بۆ چاکه که ره کان له دنیا دا چاکیهک که عافییهت و ژیاوری دنیا به و، له پاشه پۆزیشدا چاکه به کیان بۆ ههیه که چوونه به ههشته. وه ئەگەر له ولاتی خۆتانا ماوهی تاعهت و بهندهیی خوداتان کهم بوو ئەوه بزانی خاکی خودا زۆر گۆشاد و بلاوه و زهوی فراوانه، بپۆن بۆ شوێنیکێ تر و لهوێ بهندهیی خودا بکهن، به راستی ئەو که سانه که خۆگرن له بهر باری ئالۆزی دنیا دا و خۆگرن له عاستی بێ ماوهیی و کهم دهسه لاتیدا و له سه ر نوێژ و فه رمان بهری دهوام ئەکەن بۆ خاتری ئیمان راگرتن، ئەوانه له رۆژی قیامه تا بێ ئەندازه پاداشیان ئەدریته وه.

تۆ پێیان بلێ: به راستی من فه رمانم پێدراوه که بهندهیی خودا بکهم و ئایینی خۆم پاک بکه مه وه له دوورپوویی و ته مه لێ و ناته وانی، وه فه رمانم پێدراوه که من بێم به یه کهم موسوڵمانی جیهانی خۆم.

تۆ بلێ: من ئەگەر نافه رمانی خودا بکهم ئەترسم سزایه کی گه وره م له لایه نی خودا وه بۆ بیته. تۆ بلێ: من بهندهیی ته نها بۆ خودای خۆم ئەکه م و دینی خۆم بۆ خودا پاک ئەکه م. جا ئیوه به ئاره زووی خۆتان هه رچی ئەپه رستن بپه رستن.

تۆ بلێ: زیانکاره کان ئەوانه که نه فسی خۆیان و مال و خێزانیان له کیس چووه؛ چونکه بهندهیی له گه ل باوه را هۆی پارێزی ئینسان و ئەهلی ئینسانه، خۆ ئەوان نه خۆیان و نه ئەهلیان باوه رپیان نییه، که وابوو زیانکاری قیامه تن. جا پێداربینه وه ئەم زیانی نه فس و خێزانه زیانیکی زۆر ئاشکرایه.

ئهمانه بۆیان ههیه له لای سه روویانه وه چه ن ته به ق له ئاگر و له ژێریشه وه چه ن ته به ق، به م سزایه خودای ته عالا بهنده کانی خۆی ئەترسینی، ئەی بهنده کانم له خودا بترسن و خۆتان له نافه رمانی و کوفر و ئینکاری حق و له تاوانباری به کرده وهی ناحق و به رۆچوون له ده ریای دنیا په رستیدا، بپاریزن.

﴿وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادَ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمُ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿١٨﴾ أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ﴿١٩﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّنْ فَوْقَهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾﴾

وه‌ نه‌و به‌ختیارانه‌ که‌ له‌ ئیبلیدی له‌ ریگه‌ لاداو دوورکه‌ وتوونه‌ ته‌وه‌، واته‌ له‌ به‌نده‌یی و په‌رستیاری نه‌و دوورکه‌ وتوونه‌ ته‌وه‌ و گه‌پاونه‌ ته‌وه‌ بۆ لای خودا، نه‌وانه‌ موژده‌ یان بۆ دئی به‌ پاداشی چاکه‌ له‌سه‌ر بیر و باوه‌ری پاک و کرده‌وه‌ی چاک. جا تۆ موژده‌ بده‌ به‌وانه‌ که‌ به‌نده‌ی ساغ و تایبه‌تی منن که‌ که‌سانیتکن گوی نه‌گرن و دل رانه‌گرن بۆ فامی ده‌رس و ناموژگاری و له‌ حه‌رام و مه‌کرووه‌ دوورنه‌ که‌ونه‌وه‌ و، له‌ واجبات و مه‌ندووبات نزیک نه‌بنه‌وه‌، وه‌ له‌ ناو نه‌مانه‌دا له‌سه‌ر یاسای دین نه‌که‌ونه‌ شوینی نه‌وه‌ که‌ جوانتره‌ له‌ هه‌موو، گرنگتر پیش گرنگ نه‌خه‌ن، بۆ نموونه‌ له‌ نیوان لی‌بووردن و تۆله‌دا لی‌بووردن هه‌لته‌بژیرن، نه‌وانه‌ کۆمه‌لێکن که‌ خودا هیدایه‌تی داوون بۆ خیری دنیا و قیامه‌ت، وه‌ نه‌وانه‌ خواوه‌نی عه‌قل و هۆشی ساغن. ئیتر نه‌و که‌سانه‌ که‌ نه‌وه‌نده‌ ناموژگاریت کردن به‌ ته‌واوی ماندوو بووی و، ده‌رسی حه‌ق ناروا به‌ ده‌ماخیانا وازیان لی‌ بینه‌، نه‌وانه‌ که‌سانیتکن فه‌رمانی سزادانیان ده‌رچوو.

جا نایا که‌سانی که‌ که‌لیمه‌ی سزا له‌سه‌ریان دامه‌زراپی به‌ جووری هه‌ر له‌ ئیسته‌وه‌ و نه‌زانی وان له‌ ناو ناگردا، نایا تۆ نه‌توانی ته‌ئسیری لی‌ بکه‌ی و تۆ که‌سی رزگار نه‌که‌ی که‌ له‌ ناو ناگری دۆزه‌خ دا بی؟

بەلام ئەوانە کە خۆیان لە نافەرمانی خودا ئەپاریژن ئەووە چەند بەلەخانەیی بەرزیان
هەیه کە لە ژووری ئەوانیشەووە بەلەخانە هەیه کە دروستکراو و دامەزراون و لە ژیریشیان
ئاوی جۆبار رەوان ئەبێ. ئا ئەمە خودا بەلێنی داوە بەوێ بیان دا بە ئەهلی تەقوا لە
بەندەکانی خۆی، وە هەرگیز لاری و پینچی لە بەلێنی خودادا نییه.

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ
يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ
حُطَمًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾﴾

ئایا نابینی کە خودای تەعالا ئاو لە ئاسمانەووە ئەنێرتتە خوارەووە و باران ئەبارێتی
و ئەو ئاووە ئەبا بە ئاو چەن کورگەیی لە زەویدا لەو کورگانە کە وان لە ئاو زەویدا
ئاو دەرئەکا و بە جۆبار ئەگەن بە کشتوکال، لە پاش ماوێ خۆی کشتوکالی رەنگامەیی
پێ دەرئەکا، لە پاش ماوێن زۆر ئەستێنی و دێ بەیەکا، پاش ئەووە بە زەردی ئەبینی،
پاش ئەووە ئەیکا بە مادەیهکی شکاو لە ژیر زەویدا و لەبەرپیدا؟ بە راستی هەیه لەم
کردارە بەرزاندەدا هۆی بیر کردنەووە بۆ خاوەن عەقڵی ساغ و هۆشی دامەزراو.

﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ
قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾﴾

ئەم ئایەتە دەربارەیی حەمزە و عەلی و، ئەبوولەهەب و کورەکەیی هاتوووە
خوارەووە.

ئایا ئەو کەسانە کە خودای تەعالا سینەیی گوشاد کردوونەتەووە بۆ دامەزرانی ئیمان
و ئیسلام لە ناویاو جا هەمیشە خاوەنی نوور و پرتەوی ئیحسانە لە لایەنی خودای
خۆیەووە وەکۆو ئەو کەسانە ئەبن کە سینەتەنگ و دڵ تاریک و باوەرپێ سوودن؟

حاشا فەرقیان زۆره و له یه‌که‌وه دوورن. وه وه‌یل و ناخۆشی و چاره‌په‌شی هه‌یه
بۆ ئەوانه که دڵیان ره‌قه و دووره له یادی خودا، وه ئەوانه وان له ناو گومراهییه‌کی
دیاریدا.

﴿اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ
الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ
هُدًى أَلَّهُ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾
أَفَمَنْ يَنْقَى بَوَجهَهُ سَوْءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا
مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾﴾

ریوایه‌ت کراوه: جارێ له جاران یاره‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌مین د‌ل‌گ‌ران‌ییان به‌سه‌را
هات، جا ئایه‌تی: ﴿اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ﴾ هاته‌ خواره‌وه.

واته‌ خودای ته‌عالا جوانترین و له‌بارترین واته‌یه‌کی ناردووه‌ته‌ خواره‌وه‌ که
بخوێنرێته‌وه، نه‌و واته‌ جوانه‌ کتییکه‌ بازیکێ له‌گه‌ڵ بازیکیا هاوبابه‌ت و هاوشان
و ریکه‌. وه نه‌و واته‌ جوانه‌ له‌ خوێندنه‌وه‌دا چه‌ندبات نه‌کرێته‌وه‌ بۆ هێزدان به‌ د‌ل‌،
وه‌کوو چۆن ئاو نه‌خورێته‌وه‌ و خواره‌مه‌نی نه‌خورێ بۆ ژبواری گیان. وه له‌ کاتی
خوێندنه‌وه‌یا پیستی موسوڵمانه‌کانی پێن‌ گرژ نه‌بێ. ئەوانه که له‌ خودای خوێان
نه‌ترسن، له‌ پاشان پیستی له‌شیان نه‌رم نه‌بیته‌وه‌ و له‌ هه‌ردوو حاله‌که‌دا د‌لیان رووی
کردووه‌ته‌ خودا. واته له‌ خودا بێ‌ئاگا نین. [ئه‌مه‌ رینۆینی خودایه، که‌سێ که‌ بیه‌وی
به‌وه‌ رینۆینی ده‌کا و هه‌رکه‌شیش خودا لاپییی و گومرای بکا هیچ رینۆینی که‌ری
بۆ نابێ]. جا ئایا که‌سێ ده‌ستی به‌سه‌ری له‌ دۆزه‌خا و به‌ ده‌م و چاوی به‌رگری له
سه‌زای سه‌خت و ناباری دۆزه‌خ بکا له‌ روژی قیامه‌تا وه‌کوو نه‌و که‌سانه‌یه‌ که‌ به‌

خوشی له به‌هشتا رائه‌بویرن؟ حاشا نه‌مانه جیاوازیان زوره. وه له‌و روره ره‌شده‌دا به سته‌مکاره‌کان نه‌وتری: بچه‌ژن توله‌ی نه‌و کرده‌وه خراپانه که له دنیا‌دا نه‌تانکردن.

﴿كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَنْتَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾ فَأَذَاقَهُمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾﴾

نه‌و گه‌لانه که له پیش زه‌مانی قوره‌یشدا بوون پیغه‌مبه‌ره‌کانی خو‌یان به‌درؤ‌خسته‌وه، جا سزای خودایان بو هات له شو‌یتیکه‌وه که پنیان نه‌نه‌زانی و گومانیان نه‌ده‌برد که له‌و شو‌ینه‌وه سزایان بو دی.

جا خودای ته‌علا رسوایی پی چه‌شتن له ماوه‌ی ژیانی دنیا‌دا وه‌کوو گو‌رینی شیوه‌و، روجه‌ون به‌زه‌ویدا و، کوشتن و، به‌دیل رو‌یشتن و... وه سزای پاشه‌پو‌ژیان له‌م سزای دنیا گه‌وره‌تره. نه‌گهر بیان‌زانایی و باوه‌ریان پتی ببوایه خه‌ریکی تاوانباری نه‌ده‌بوون و باوه‌ریان به‌خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا نه‌کرد.

﴿وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَنْذَكُرُونَ ﴿٢٧﴾ قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾﴾

به راستی له‌م قورئانه‌دا چیرۆکیکی سه‌رسوپه‌ینه‌ری وه‌هامان بو ئاده‌میزاد باس کرد که سوودی تیایی بو ته‌می کردن، به‌هیوای نه‌وه که نه‌و کافرانه بیر بکه‌نه‌وه و باوه‌ری به‌خودای ته‌نیا بکه‌ن، وه نه‌و تاوانبارانه ده‌ستبه‌رداری تاوان بین و روو بکه‌نه

ئادەمی و، حال و شەئنی ئەو قورئانە وایە بە زمانی عەرەبییە و هیچ ھەلە و لاری و ناباری تیدا نییە، بە ھیوای ئەووە کە ئادەمیزاد لە خودا بترسن و خۆیان بپاریزن لە ھاوڕێ بپاردان بۆ خودا.

وہ خودا نمونہ و وینہ کی جوان بۆ خەلک دینیتەوہ تا بەو نمونہ جیاوازی نێوان کوفر و ھاوڕێ بپاردان بۆ خودا و خودابە یەکناسیان بۆ روون بکاتەوہ. نمونہ کە ئەوہ یە: دوو پیاوی بەندە ھەن؛ یەکیکیان بەندە ی چەن کەسینکی ناریک و ناجۆری بەدرەوشتە و، ھەر یە کە بە لایە کدا رایدە کیشی و بۆ کاریکی دەوی. ئەوی دیکەیان بێ زیان و بێ کیشە و دەردی سەری لە بەردەستی یە ک گەورەدایە، ئایا ئەم دوو پیاو بەندە وە ک یە ک ژیان بە سەر ئەبەن؟ حاشا! دیارە یە کە میان وا لە ناو ناگری ئاشووب و داوای خزمەتی ئەو چەن ئاغا بێ دەماخەدا و، نازانی چۆن و لە چ تاریکییەکی ژیاندا یە. ئەوی تریان ھێمن و ئارام کەمی کار ئەکا و گەلێ ئاسایش ئەبینی، چەنیک شانی ئازادە دلی لەو زۆرتر شادە. سوپاس بۆ خودا کە نمونە ی ھاوڕێ بۆ خودا بپاردەر و، خودا بە یەکناس دەرکەوت. بەلام زۆربە ی ئەو کافرانە لە جیاوازی ئەم دوو پیاویش تی ناگەن و راستی نازانن.

﴿إِنَّكَ مِيتٌ وَإِنَّهُمْ مَمِيتُونَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخَصِمُونَ ﴿٣١﴾﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالْصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ ۚ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِي جَاءَ بِالْصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾﴾ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ

يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

ئەي رەھبەرى خوشەويست ئەو كافرانە لەسەر بناغەي بى دەماخى چاوەڕپى
مردنى تۆ ئەكەن، وەكوو تۆ ئەمرى ئەوانىش ئەمرن، وە نە مردنى تۆ پاداشى گەياندى
پەيامى تۆ كەم ئەكاتەو و، نە مردنى ئەوان ئەبى بە ھۆى رزگار بوونيان لە سزاي
پاشەپوژ. ھەروا نە مردنى تۆ ئەبى بە ھۆى نەمانى تەكليف لەسەر ئەوان و، نە
مردنى ئەوان ئەبى بە ھۆى ئەو كە ئىستە موكلەلەف نەبن، وە پاش ئەو كە خوداي
تەعالا بە ھۆى رەھبەرانەو ئىعلانى تەوھىدى خۆى كرد لە جىھانا ئەم ياسا دامەزرا.
و ھەركەس غەيرى تەوھىد بكا بە ياسا بۆ خۆى ئەو گومرايە.

وه پاش هاتنی روژری خووی ئیوه له لای خودای خووتانا ئه وهستن و بهر بهر هه کانی
یه کتر ئه که ن و، تو پشیمان ئه ئی ئی من بانگم کردن بو ئایینی خودا به یه کناسی و ئیوه
نه هاتن و ئیوه ئینکار ئه که ن تا ئه نجام ئه ندامه کانی له شی خووتان لیتان دینه وتار و
شایه تی ئه ده ن له سه رتان.

ترمزی ریوایہ تی کردو وہ له عہد ولّای کوری زوبہ یرہوہ علیہ السلام: کاتئی ئەم ئایہ تہ ہاتہ خواریوہ عہرزی کرد: ئەی پیغەمبەری خودا ئایا جاریکی تر بہرہرہ کانی و دوژمنایہ تی له نیتوان تۆ و خەلکدا روونەدا؟ ئەویش فہرمووی: کاتئی ئەوہ روونەدا کاری ئادەمیزاد لەو رۆژہدا دشوار و ناہمہوارہ.

جا کٿي به لهو ڪه سه سته مڪارتر بيٰ ڪه درو به دهم خوداوه هه ليه سيٰ به نيسبه تداني
هاوريٰ يا نه وه بو لاي خودا و، حوڪمي خودا، ڪه راسته و له گهل واقعي دايه، به درو
بخاته وه؟ وه ڪو و نه وانه ڪه هزاره تي موحه ممد ^{عليه السلام} فهرمو ويه تي له لايه ني خوداوه،
ڪاتي نه و حوڪمه بيته لاي نه و ڪه سه؟ واته ڪاتي پيٰ بزاني. وه وه لامي نه م پرسياه

ئەممەیه ئەو کەسە کافره و کەس نییه له کافر سته‌مکارتر بێ. وه تۆلە‌ی ئەو کەسە ئەوه‌یه ئە‌چیتە دۆزه‌خه‌وه و دۆزه‌خ جینگه‌یه‌تی، ئایا له دۆزه‌خدا جینگه‌ی کافران نییه؟! به‌ئێ جینگه‌یان دۆزه‌خه.

وه ئەو کەسە‌یش که دینی راست بێنێ، یا وتاری راست بێنێ بۆ لای عالم و باوه‌ری بێ بکا، ئەوانه‌یش له خودا ترس و ئەهلی ته‌قوان، وه بۆیان هه‌یه له لای خودای خۆیانه‌وه ئەوه‌ی دڵخوازیان بێ، وه ئەمه پاداشی خاوه‌ن چاکه‌کانه. وه خودای ته‌عالا خراپترین و ناشیریتترین کرده‌وه‌یێ که کردوویانه دایه‌پۆشی و پاداشیان ئەداته‌وه به به‌رانبه‌ری باشتترین کرده‌وه‌یانه‌وه.

﴿الَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضِلِّ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ ﴿٣٧﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ﴾

ئایا خودای ته‌عالا به‌س نییه بۆ چاودێری ئەو به‌نده‌ی خۆیه که موحه‌ممەده بۆ پاراستنی له فیتنه و به‌لأ و مه‌ینه‌تی؟ وه ئەو کافرا‌نه به‌و بتانه که ئەوان ئەیانپه‌رستن تۆ ئەترسێن، وه که‌سێ خودا گو‌م‌رای بکا که‌س نییه هیدایه‌تی بدا و، که‌سێ‌کی‌ش خودای ته‌عالا هیدایه‌تی بدا و شاره‌زای بکا بۆ رینگه‌ی باش که‌س ناتوانی گو‌م‌رای بکا. ئایا خودای ته‌عالا به‌ ده‌سه‌لات و ته‌وانا نییه به‌سه‌ر خواستی خۆیا و تۆله‌سێن نییه له‌و به‌دکارانه؟

﴿وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ

ضُرُوءَ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هِيَ مُمْسِكَةٌ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾

ئەگەر تۆ لەو کافرانە بپرسی و پێیان بڵێی: کئی ئاسمانەکان و زەوی دروست کردووە؟ لە وەلاما ئەلێن: خودا دروستی کردوون. جا تۆ پێیان بڵێ: مادام خودا ئاسمان و زەوی دروست کردووە ئیتر پێم بڵێن: ئەوانە کە ئێوە - بێجگە لە خودا - بانگیان ئەکەن و هاواریان بۆ ئەبەن ئەگەر خودا خواستی زیانیکی بێی بۆ من ئەو بتانە ئەتوانن ئەو زیانەم لەسەر لایەن و لێم دووربخەنەو؟ یا ئەگەر خودا خواستی قازانجیکی بێی و بیهوئ خێری بدا بە من ئەو کافرانە ئەتوانن بەرگری ئەو خواستی خودا بکەن و نەیهێڵن ئەو خێرەم بگاتێ؟ دیارە ئەلێن: نە، نە. جا کە وایە تۆ بڵێ: خودام بەسە و هەر پشت بەو ئەبەستم و پەنا بەو ئەبەم و، هەروەها ئەوانەیش خواوەن رەشادان پشت بەو ئەبەستن و پەنا بۆ لای ئەو ئەبەن.

﴿قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلْتُ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾
 ﴿٣٩﴾ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَكَىٰ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ ۖ وَمَا أَنتَ بِمُكِيلٍ ﴿٤١﴾

ئەو خۆشەویست تۆ بڵێ: ئەو گەلی من ئیش بکەن و خەریکی فرو و فێل و ئەسبابی بایی بوونی خۆتان بن بە گوێرەی توانای خۆتان منیش وا لەسەر فەرمانی خودا کار ئەکەم، جا لەمەولا ئەزانن کئی سزایەکی وەهای دێتەسەر کە لە دنیادا رسوای بکا و لە پاشەپوژیشا سزای نەپراوەی ئاگری دۆزەخی دێتەسەر.

ئیمە قورئانمان ناردوووە تەخواروووە بۆ لای تۆ بۆ رینومایی ئادەمیزاد. جا هەرکەسێ بە گۆنێ قورئان و رینومایی قورئان بکا ئەووە قازانجەکە ی بۆ خۆیەتی، وە هەرکەسیکیش پەپەرەوی قورئان نەکا ئەووە گومرا ئەبێ و لەسەر زیانی خۆی گومرا ئەبێ، وە تۆ نەکراوی بە وەکیل لەسەر ئەوان و، تۆ بەرپرسیاری حالی ئەوان نیت.

هەرکەس لە ماوەی کاتی ژبانی هەر بۆ خۆیەتی سوود و زیانی

﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فِيمُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (٤٢)

بزان! «رۆح» جەوهەرێکی پاکی قودسییە و لە ئاو و ئاگر و هەوا و برووسکە ناسکترە. وە ئەوەندە حەقیقەتەکە ی پەنھانە خودا ئەوەندە مەیدانی باسکردنی داوە کە فەرموویەتی بە پیغەمبەر: تۆ بە خەڵک بلی: رۆح لەو شتانەیە کە بە تەنیا فەرمانی خودا پەیدا ئەبێ، ئیتر لە عالەمی مادە و خەلق و تەریکیب نییە. جا ئەم رۆحە کاتی پەیوەندی بە هەموو لەشی گیاندارەوێ بی - دیار و نادیار - ئەو کاتی بێداری عەدەتی، وە کاتی پەیوەندی هەر بە ئەجزای نادیارییەوێ بی کە دڵ و خۆتی و ئەجزا لە تیغەکانە و پەیوەندی بە حەواسەوێ نەمیێ ئەو کاتی نوستە کە ئینسان زیندوو بەلام ئاگای لە خۆی نییە، وە کاتی ئەو پەیوەندیە لە ئەجزای دیاری و پەنامەکی برا ئەو کاتی مردنە و نە عەقل و نە شوعوور نامیێ.

جا مەعنا ئایەتەکە ئەمە یە کە خودای تەعالا گیانی گیانلەبەر وەرئەگرێ و پەیوەندی ئەبڕێ لە لەش لە دیاری و پەنامەکیدا لە کاتی مردنی ئەوانا، وە گیانی ئەوانەیش کە ئاکامیان نەهاتوو لە نوستندا گیانیان وەرئەگرێ و پەیوەندی بە زاهیری

حه‌واسه‌وه ئه‌برئ، لهم کاته دا په‌یوه‌ندی به باقی ئه‌عزاکانی له‌شه‌وه؛ وه‌کوو دل و خوین و له‌تائیفی وجود ئه‌برئ، هه‌تا کاتی مردنی دئ، وه ئه‌مه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر گه‌وره‌یی زاتی خودا و کرداره عه‌جیبه‌کانی له‌جیهانا. وه لهم کرداره سه‌رسوهرینه‌رانه‌دا به‌لگه‌ی زور هه‌یه بۆ گه‌لێ که بیر له‌ شوینه‌واری هیز و ته‌وانایی خودا بکه‌نه‌وه.

﴿أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أُولَٰئِكَ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ﴾ (٤٣) قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ، مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾

یا خه‌یر ئه‌و کافرا نه‌هه‌ت و په‌رستیار به‌ریار ناده‌ن به‌لکوو مه‌به‌ستیان تکه‌کاری قیامه‌ته و داوای ئه‌وه ئه‌که‌ن که ئه‌م به‌تانه‌تکیان بۆ بکه‌ن له‌قیامه‌تا. جا تۆ بلی: با ئه‌گه‌ر ئه‌و به‌تانه‌خواه‌نی هه‌چ نه‌بن و عه‌قلیان به‌هه‌چ نه‌شکی له‌به‌ر ئه‌وه که وشک و بێ‌گیانن، تۆ بلی: هه‌رچی شه‌فاعه‌ته‌مولکی خودایه و به‌بێ ئیزنی خودا که‌س ناتوانی شه‌فاعه‌ت بکا، وه‌مولکی ئاسما‌نه‌کان و زه‌وی بۆ خودایه و، له‌پاش حه‌یاتیی دنیا و ماوه‌ی به‌رزخ بۆ لای خودا ئه‌گه‌رینه‌وه.

وه‌هه‌رکاتی زاتی خودا به‌ته‌نیا ناو به‌ری کافره‌کان دلیان ته‌نگ ئه‌بن و به‌و ناوی خودا تیک ئه‌چن، وه‌کاتی غه‌یری خودا له‌به‌ته‌کان باس بکری ئه‌و کافرا نه‌هه‌و کاته‌دا شادمان ئه‌بن.

﴿قُلْ اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ عَلِمْ الْغٰیْبِ وَالشَّهٰدَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِیْ مَا كَانُوْا فِیْهِ یَخْتَلِفُوْنَ﴾ (٤٦)

جا تۆ بلی: ئەی خودا، ئەی خالیقی ئاسمانەکان و زەوی ئەی زانای پەنھان و
 ئاشکرا تۆ فرماندار و فرمانرەوای لە نیوان بەندەکانتا لە ھەر شتیکدا کە ئەوان
 جیاوازیان تیااندا ھەیە.

﴿وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ، لَافْتَدَوْا
 بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا
 يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا
 بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤٨﴾﴾

ئەگەر ھەرچی شت لە زەویدا و ئەوەندە تریش بە قەد ئەوانە ھی ئەو کەسانە
 بوایە کە ستمیان کردوو و ستمکار بوون، ھەموویان ئەدا لە رینگە ھی ئەوەدا کە
 لەو سزاخراپە رزگاریان بکا کە بە ھۆی ستمکارییەکیانە وە بۆیان ئامادە کراوە، وە
 ئەو ساتە بۆیان دەرئەکەوێ لە لای خوداوە لە سزا ئەوەی کە گومانیان بۆی نەئەچوو
 و بیریان لێ نەدەکرەووە. وە بۆیان دەرئەکەوێ کردەووە ناشیرینەکانیان و تۆلە و سزای
 ئەو کردەوانیان کە لە دنیا دا بە گالتهیان ئەزانێ و گالتهیان پێ نەکرد.

﴿فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ إِنَّمَا
 أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنَّا أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالُوا
 الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾ فَأَصَابَهُمْ
 سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَٰؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا
 كَسَبُوا وَمَا لَهُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾ أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ
 يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾﴾

ياسای غالب وه هايه کاتي زيانن له پايه يا له مال يا له نه فسدا بگا به يه کي نه وه کهسه ليمان نه پارېته وه و هاوارمان بو دينن بو چاره سهری دهرده کي، وه ههرکاتي له لای خو مانه وه نيعمه تيکي پي بده ين نه لي: نه نيعمه ته م به هو ي زانستی خو مه وه پندراوه، واته به نازايي خو م پيدام کردوه. نهء وانيه، نه م شته که ده ست که وتوه وه هو ي گيروده ي و تاقيردنه وه يه، به لام زوره ي ئيو نه م راستيه نازانن.

ئەو كەسانەيش كە لە پيش ئەمدا بوون و رابووردن هەمان قسەيان كرد، بەلام ئەوەی كە بوويان لە پلە و پايه و ئەوەی بە دەستيان هينابوو - بە خەيالی خويان بە نازايەتی خويان - هيج سوودیکی پێ نەدان و لە هيج گرفتارییهك دووری نەخستنهوه. وه تۆلە و سزای كردهوه ناشیرینه كانیان پینگەيشت، ئەوانەيش لەمانە ستم ئەكەن لەمەولا تۆلەي كەسب و كاری ناپەسەندی خويان پێ ئەگا و، ئەوان ناتوانن لە دەستی خودا دەرباز ببن.

ئایا ئەم خەلگە نەیانزانن و نازانن کە خودای تەعالا رۆزی خۆی زۆر ئەکا بۆ
 ھەرکەسێ خواستی لێی بێ و کەم و کووێشی ئەکا بۆ ھەرکەسێ خواستی بێ.
 بە راستی لەم کردارەدا بەلگە و نایەتی زۆر ھەیە بۆ ئەو گەلانی کە باوەڕیان بە
 خودا و ینەغەمبەری خودا ھەیە.

﴿قُلْ يَعْبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ ﴿٥٣﴾ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ
وَأَسْلُمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ ﴿٥٤﴾

تۆ ئەي رەھبەرى خۆشەویست لە لایەنی ئیمەوە بەو ئادەمیزادانە بفەرموو: ئەي بەندەگەلێکی وەها کە زیادەپەوییان لەسەر نەفسی خۆیان کردوو و تاوانیان کردوو بە جۆری گومانیان وایە نابەخشرین، پێیان بڵێ: هیواپراو مەبن لە رەحمەتی خودای

تەعالا بە راستی خودای تەعالا ھەموو گوناھان ئەبەخشی بە مەرچی روو بکەنە
خودا و باوەری پێ بکەن و داوای لێ خۆشبوونی لێ بکەن، بە راستی خودا تاوانبەخش
و میھربانە.

و ەبگەرێتەو ەبۆ لای خودای خۆتان و ەفرمانبەرداری ئەو بکەن لە پێش ئەو ەدا
کە سزای خوداتان لە ناکاوا ەو بیت و ئیوە ئاگاتان لە خۆتان نەبێ و ەست بە ەانتی
ئەو سزا نەکەن.

ریوایەت کراوە لە ئیبنو ەباسەو: کە کۆمەلێ لە کافرەکان ەاتن ەو خزمەتی
ەزەرت ﷺ و ئەوانە کە سانیکێ وابوون خەلکی زۆریان کوشتبوو، زینا و خراپە
زۆریان کردبوو، ەرزیان کرد: ئەو ەی کە تۆ ئیمە ەو ەو بانگ ئەکە ە باشە ئەگەر
خەبەرمان ەدەیتێ ەدەربارە ە کردەو ە خراپەکانمان ئایا کە فارەتیان ە ە؟ جا ئایەتی:
﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ﴾^{٥٤}
و ئایەتی: ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ
الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾ ەاتە خواریو ە.

﴿وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ مِّن قَبْلِ أَنْ
يَأْخُذَ بِكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾^{٥٥} ﴿أَن تَقُولَ نَفْسٌ
بِحَسْرَتِي عَلَىٰ مَا فَرَطْتُ فِي حَبْلِ اللَّهِ وَإِن كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ﴾^{٥٦} ﴿أَوْ
تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾^{٥٧} ﴿أَوْ تَقُولَ حِينَ
تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾^{٥٨} ﴿بَلَىٰ

قَدْ جَاءَ تَكَءَايَتِي فَكَذَّبَتْ بِهَا وَأَسْتَكْبَرَتْ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

وێ بکەوێ شۆین جوانترین ئایات و ئە حکامی کە نازلکراون بۆ لای ئیوه لە لایەنی خودای خۆتانهوه لە پیش ئەوهدا کوتوپر سزای خودا بێتە سەرتان و ئیوه هەست بەو سزا نەکەن کە هاتووێ بۆ سەرتان. مەبادا نەفسی لە نفووسی بەشەری لەو دنیادا هاوار بکا و بلیت: ئەی درێغ لەسەر ئەو کەم و کوورپیە دەرحەق تۆ کردم! وێ بە راستی من لەو کاتەدا گالتم بە پیاوچاکان و بەندەکانی خودا دەکرد. یاخود یەکنی هاوار بکا و بلی: ئەگەر خودا رێنومایی بکردمابە لە پیاوێ باشە خواوەن تەقواکان ئەبووم. یاخود لەو کاتەدا کە سزای خودا ئەبینی بلی: ئەگەر جاری تر بگەراییە مەوه بۆ دنیا ئەبووم بە یەکنی لە پیاوچاکەکان. نەخەیر ئایاتی زۆر و زەبەندە ی ئیمە هاتن بۆ لات و تۆ بە درۆت دانان و خۆت بە زل زانی، وێ تۆ لە کافرەکانیت.

﴿وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾ ﴿٦٠﴾ وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

وێ لە رۆژی قیامەتا ئەبینی ئەوانە ی درۆیان بۆ خودا هەلبەستووێ و، ئەلین: خودا کچی هەیه، یا هاوبەشی هەیه، ئەیان بینی روویان وێ کوو قیر رەشە لەبەر قاری خودا. وێ یا ئەکەوێ ناپەحەتی و بن ئاسایشییەوه و ناوچاویان بە تۆزی نازار رەش ئەبیتەوه. جا لە لایەنی فریشتەکانی خوداوه ئەوتری: ئایا لە دۆزەخا جینگە ی ئەوانە نییە کە خۆیان بە زل ئەگرن و حەق وێرناگرن و ئیمان نایەن؟ بەلێ جینگە یان هەیه و، دۆزەخ جینگە ی تۆلەیه.

وہ خودای تەعالا ئەوانە رزگار ئەکا کە لە خودا ئەترسن و بە ھۆی ئەو ترسان و پارێزەوہ لە خودا و بە ھۆی ئەو رزگار بوونەوہ خراپەیان تووش نابێ و زویر و دلگیر نابن.

﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِعَايَةِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾﴾

زاتی پەرورەدگاری زانای تەوانا کە ناوی ئەللا یە خالیقی ھەموو شتیکە لە کائیناتا لە خێر و شەر و قازانج و زیان و بەسەر ھەموو شتیکدا زالە و خاوەن دەسەلاتە و، جلەوی ئیش و کاری ئاسمانەکان و زەوی لە دەستی توانایی ئەودایە و کەس دەستی بەسەریندا ناپاروا خودا نەبێ و، ئەو نەبێ کەس توانای ھەلسووراندنیانی نییە. وە ئەو کەسانە باوەریان بە نایاتی خودا نییە و، ئینکاری قورئان ئەکەن و، باوەر بە موعجیزات ناکەن، ئەوانەن زیانکار و بێ سوود و بێ خێر دەرئەچن لە رۆژگارا.

﴿قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾﴾

ئە ی رەھبەری خۆشەویست بلی بەو کافرانە: ئە ی نەزانەکان ئایا ئێوە داوای ئەوەم لێ ئەکەن کە من بیتجگە لە خودا بەندەیی بۆ بتانی یان شتانیککی دیکە بکەم؟ ئە ی رەھبەر وەحی ھاتووہ بۆ لای تۆ و بۆ لای رەھبەرانێ پیش تۆیش ئەگەر ھاوبەش و ھاوڕێ بۆ خودای جیھان بریار بدە ی ھەر کردەوہیەکی چاکەت ھەبێ ھەمووی پووج و بێ سوود دەرئەچێ و ئەبێ بەوانە کە زیانۆمەندن. بەلکوو تۆ ھەر

تەنیا بەندەیی بۆ خودای خۆت بکە و لەوانە بە کە بە دڵ و زمان و چاو و دەست سوپاسی خودا بکەن.

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

ئەو کافرانە وەك پێویست و شیاو ریزی خودایان نەگرتوو و حەقی ئەویان رانەگرتوو، وە ئەم زەویە بەم زۆرییە هەمووی وەکوو شتی وایە کە لە شتیکدا بێ، بەو جۆرە و لەبەر قەبزەیی قودرەتی خودادا. وە ئاسمانەکان بە هیزی خودایی ئەپێچرێنەو، خودا پاکە و دوورە لەو شتانە کە ئەو کافرانە ئەیانکەن بە هاوڕێی بۆ خودای تەعالا.

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾

و بەرپاردراوە کە لە لایەنی فریشتەیی ئامادەیی فەرمانەو فوو بکری بە «سوور» بۆ وێرانکردنی کەژ و کۆسار و مردنی گیاندار، جا کاتی فووی پێدا کرد ئەوێ لە ئاسمان و زەویدا یە هەموو بیهۆش ئەکەون، کەسانی نەبی کە خودا خواستی وابێ بمێننەو، وەکوو چوار فریشتەیی نزیکی بارەگا: جوبرەئیل و، میکائیل و، عیسرائیل و، ئیسرافیل. وە ئەوانە کە هەلگری عەرشن.

و بە پاش ئەم جاره فوو کردنە چل سأل جیهان چۆل و وێرانە ئەبی، دواي ئەو بە جاری دووهم فووی پیا ئەکری و هەموو گیانلەبەرانی زیندوو ئەبنەو و کوتوپر هەمووی بە راوەستاوی دەبیرن.

وه له‌م ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌دا ته‌نیا باسی دوو نه‌فخه‌که هه‌یه، وه له پاش نه‌فخه‌ی دووهم هه‌موو گیانه‌به‌ران ره‌وانه‌ی سارای مه‌حشر ئه‌کرین و چاوه‌روانی لێپرسینه‌وه ئه‌که‌ن.

﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَءَ بِالنَّبِيِّنَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾﴾

وه له‌و کاته‌دا رۆژی ئاسمان نه‌ماوه و مانگ و نه‌ستیران له‌ناو چوون و، زه‌وی وه‌کوو به‌ینی به‌یانی و هه‌تاو که‌وتن رووناک ئه‌بێته‌وه به‌ پرته‌وێ که‌ خودا دروستی ئه‌کا و، په‌یوه‌ندی به‌ هیچ ئه‌ستیره‌یه‌که‌وه نییه؛ چونکی ئه‌و خودایه‌:

وا نوور ده‌رئه‌کا له‌ جه‌به‌ی هه‌تاو پرته‌و ده‌رئه‌کا بێ رۆژ له‌ مه‌ه‌تاو وه پاش ماوه‌ی چاوه‌روانی خه‌لک له‌م سارادا و تکای گه‌وره‌یی چه‌زهرت ﷺ بۆ ده‌ستکردن به‌ لێپرسینه‌وه، کیتابی کرده‌وه دائه‌نرێ و پیغه‌مبه‌ره‌کان ئه‌هینرێن بۆ شایه‌تی له‌سه‌ر به‌نده‌کانی خودا. وه ئه‌و که‌سانه‌یش که‌ ئاگادارن له‌ ئه‌حوالی ئه‌فرادی ئوممه‌ت وه‌کوو مه‌لائیکه‌ی نووسه‌ری کرده‌وه، وه ئه‌و موسوڵمانانه‌ ئاگادارن له‌سه‌ر کرده‌وه‌کان، وه یاخود نه‌فسی شه‌هیدانی جه‌نگ بۆ ئه‌وه شایه‌تی بده‌ن له‌سه‌ر جه‌نگه‌که‌یان، یا هه‌ر له‌به‌ر ده‌رخستنی پایه‌ی به‌رزیان، وه حوکم ئه‌دری له‌ نێوان به‌نده‌کانی خودادا به‌ حق، وه ئه‌وانه‌ که‌سیان سه‌تمیان لێ نا‌کرێ، وه هه‌رکه‌سێ به‌ گوێره‌ی ئه‌و کرده‌وه کردوویه‌تی جه‌زای ئه‌دریته‌وه. وه له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌دا که‌ خودا زانا‌یه به‌ کرده‌وی خه‌لک و پێویستی به‌ شایه‌ت و مه‌حکه‌مه‌ نییه خودا ئه‌م مه‌حکه‌مه‌ ئه‌کا و، شتێکی دیمه‌نییه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌س نه‌لێت فلا‌نه شتم نه‌کردووه، یا فلا‌ن خیرم کردووه. ئه‌نا پێویست نا‌کا.

﴿وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَفُتِحَتْ
 أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ
 رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ
 الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
 فِئَسَ مَوَٰى الْمُتَكَبِّرِينَ﴾ ﴿٧٢﴾

له پاش جیا بوونه وهی کافران له موسولمانان، کافره کان نه دریتنه بهر بو دوزه خ
 کومه ل کومه ل، کاتی گه یشتنه دوزه خ ده رگا کانیان بو نه کریته وه و، نه وانه که کار به ده ست
 و ده رگاوانی دوزه خن به سه رزه نشته وه پنیان نه لئین: نایا پیغه مبه رانی له خوتان نه هاتن
 بو لاتان که نایه ته کانی خوداتان به سه را بخویننه وه و بتان ترسیتن له پیگه یشتنی نه م
 روژه ره شه؟! نه وانه یش له وه لاما نه لئین: به ری وه للا ره هبه ره کان هاتن و نامورگار ییان
 کردین، به لام که لیمه ی سزا له سه رمان دامه زرابو و له بهر بی شوعووری خو مان و
 کافر بووین. جا له لایه نی نه و فریشتانه وه پنیان نه وترئ: ده ی برؤن به و ده رگایانی
 دوزه خه دا و نه وه بزائن و بریاری بدن که نه میننه وه تیایا هه تا هه تایه.

جا به راستی قه رارگای کافره کان زور ناباره؛ چونکی خو یان له دنیا دا به گه و ره
 ته ماشا نه کرد و نه مه یش - که جینگه یه کی پیسه - جینگه ی نه و که سانه یه که خو یان
 به زل نه زائن.

﴿وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا
 وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا
 خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدُهُ وَأَوْزَنَا الْأَرْضَ

نَبَوًا مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَأُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ ﴿٧٤﴾ وَتَرَى
 الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ
 بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

وه له کومه‌لی موسولمانانیشدا نه‌وانه‌یان که ته‌قوای خودایان کردووه به‌ره‌و به‌هه‌شت
 نه‌درینه‌به‌ر، کومه‌ل کومه‌ل له‌سه‌ر پایه و مایه، هه‌تا کاتی نه‌گه‌نه به‌ر به‌هه‌شت
 ده‌رگا‌کان کراونه‌ته‌وه و، ده‌رگا‌وانه‌کان پییان نه‌لین: دروودی خوداتان له‌سه‌ر بی و
 پاک بن له چلکی تاوان ده‌ی بین به‌سه‌ری چاوان، فهرموون برۆنه‌ناو به‌هه‌شته‌کان
 و بریار بده‌ن و بزائن تیا‌یا‌نا نه‌میننه‌وه هه‌تا هه‌تایه.

جا نه‌وانیش له خو‌شیا‌نا نه‌لین: سوپاس و ستایش بۆ خودا که به‌لینی خو‌ی
 له‌گه‌لدا جی‌به‌جی کردین، وه نه‌م ولاتی به‌رزی به‌رێزه‌ی به‌هه‌شتی پی که‌ره‌م کردین
 و، بی‌نیستی‌حقا‌قی ئیمه‌ کردی به‌خه‌لات وه‌کوو مالی میرات، بۆ خو‌مان دانه‌نیشین و
 له‌به‌هه‌شتا جی‌گه‌ نه‌گرین له‌هه‌ر شو‌ئینکا بمانه‌وئ، زۆر جوانه‌ پاداشی چاکه‌که‌ران.
 جا له‌ویدا فریشته‌کان نه‌بیرن ده‌وره‌ی عهرشی خودایان داوه و سوپاس و ستایشی
 خودای خو‌یان نه‌که‌ن، وه له‌لایه‌نی نه‌وانه‌وه، یا له‌لای خوداوه ده‌وترئ: *الحمد لله
 رب العالمین* سوپاس بۆ خودای جیهان.

سووره تی غافیر، له سووره ته مه ککه یییه کانه، ئایه ته کانی "۵۶" و "۵۷" نه بئ،
 "۸۵" ئایه ته، دواى سووره تی زومه پ هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿حَمْدٌ﴾ تَزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٢﴾ غَافِرِ الذَّنْبِ
 وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْمَصِيرِ
 ﴿٣﴾ مَا يُجَدِّدُ فِي عَايَتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرُكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي
 الْأَلْبَدِ ﴿٤﴾

ئهم سووره ته «حامیم»ه، وه ئهم ئایه تانه که له مه ولا نه خوینرینه وه ئایاتی کتیبیکن
 که له لایه نی خودای خاوه ن عیزهت و زانسته وه نیراونه ته خواره وه، ئهو خودایه که
 توله سه ندنه وه ی زور به هیتر و تینه و، خاوه ن فه زلیشه، گه لای جار دهس له توله سه ندنه وه
 هه لئه گری، هیچ مه عبودی نییه ئهو نه بی و گه رانه وه بۆ لای ئه وه، شور و ناشووب
 ناگپری به رابه ر به ئایه ته کانی ئیمه ئهو که سانه نه بی کافر و بی باوه رن به ئیمه، با
 تو بایی نه کا هاتوچوی ئه وان له شاره کانا، واته مؤله تدانی ئهو کافرا نه مه که به به لگهی
 رزگار بوونیان، من نه گه ر ماوه بی مؤله تیان بدهم پاش ئه وه نه یانگرم.

وہ بزائن جیدال و ناشووب نانہوہ نہ گہر بہ بہ تال بی و بو و نکر دنی راستی بی
 نہوہ خراپہ و پیویستہ لہ سہر دہست رویشتوان خہ لک لہو جیدالہ مہنہ بکن، بہ لام
 گہ لی جار جیدال نہ کر بی بو دہر خستنی راستی و دہفعی باز بی موعاریزین لہ قسہ
 کردن، نہم جوہر جیدالہ دروستہ، بہ لکوو واجہہ بو پاراستنی قورٹان.

﴿كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ
 أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتَهُمْ
 فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۝ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
 أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ۝﴾

لہ پیش نہم گہ لی چہرخی تودا گہ لی نوح و چہن کو مہ لی لہ کافرانی دنیا لہ پاش
 نہوان، واتہ لہ پاش گہ لی نوح، چوون بہ گڑ پیغہ مہرہ کانیا نا و بہ درو یان خستہ نہوہ،
 وہ ہہر گہ لی لہو گہ لانہ ویستی پیغہ مہرہ کہی خوی بگری و شوینہ واری پہ یام
 و پہ یامہرہ ان نہ یہ لن، وہ گہ لی بہر بہرہ کانی پووچیان کرد بو نہوہ حق ون بکن!
 جا منیش نہوانم گرت، جا بزائن تولی من چہنی بہ ہیز بوو بو نہوان؟

ٹاوا بہو شیوہ دامہ زراوہ و جیگیر بووہ فہرمانی خودای تو لہ سہر بہ دتہ ناجامی
 نہو کافرانہ کہ لایان دا لہ فہرمانی خودا و پیغہ مہرہ چوون بہ گڑی یاسای دینا و
 فہرمانہ کہی نہمہ یہ نہو دوژمنانی حقہ وان لہ ناگری دوزہ خا.

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ
 وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا
 فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۝ رَبَّنَا

وَأَدْخَلَهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ
وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٨﴾ وَقِهِمُ
السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

واته نهو فریشته پیروزانه که عهرشی خودا هه‌لئه‌گرن و نهو فریشتانه‌یش که
وان به ده‌وری عهرشا که خودا نه‌بی که‌س نازانی چه‌نی زۆرن سوپاس و ستایشی
خودای خۆیان نه‌که‌ن و باوه‌پی پی نه‌که‌ن و، داوای لیخۆشبوون و تاوانه‌خشی و
گوناح‌پۆشی نه‌که‌ن بۆ نهو که‌سانه ئیمانیاں هیناوه، نه‌لین: نه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه
تۆ هه‌موو کائینات داگرتوو به‌ میهره‌بانی و زانیاری، زانیاریت چه‌ند ره‌سایه‌ له
جیهانا میهره‌بانیشته نه‌وه‌نده ره‌سایه، ده‌ی تاوانی نه‌وانه بیۆشه که باوه‌ریان پی
کردوویت و که‌وتوونه‌ته شوین ریناز و شه‌ریعه‌تی تۆ، وه‌ له‌ سزای دۆزه‌خ بیانپاریزه،
په‌روه‌ردگارا بیشیاں‌به‌ره‌ ناو به‌هه‌شته‌ی عه‌دن؛ نهو به‌هه‌شته‌ی کردووته به‌ سارای
ئاسایش بۆ دۆستانته، نهو به‌هه‌شته‌ی که به‌لینته‌ پنداوان له‌ به‌راه‌ری باوه‌ر و کرده‌وه‌ی
باشیانه‌وه، وه به‌لینیشته داوه به‌ هه‌رکه‌سی ریک که‌وتبی له‌گه‌ل یاسای ئایینا له‌ باوک
و باپه‌رکه‌کانیاں و ژنه‌کانیاں و نه‌ته‌وه‌کانیاں. به‌ راستی هه‌ر تۆی که‌ زالی به‌سه‌ر هه‌موو
مومکینی له‌ مومکیناتا و هه‌ر تۆی خاوه‌ن حیکمه‌تی له‌ کاره‌کانتا، وه له‌ دنیايشا
بیانپاریزه له‌ بیر و باوه‌ری نابار و له‌ کرده‌وه‌ی ناهه‌موار و بیشیانپاریزه له‌ سزای ناباری
روژی قیامه‌ت، وه هه‌رکه‌سی که‌ تۆ بیپاریزی له‌و خراپانه‌ نه‌وه به‌ راستی میهره‌بانیت
له‌گه‌لدا کردووه، وه نه‌م له‌ سزا پاراستنه نه‌نجامی گه‌وره‌ی عاله‌مییه بۆ به‌ختیاران.

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ﴾

به راستی ئەو کە سانه کافر بوون به خودا و پىغه مبهرى خودا و له سهى ئەو کوفره مردن، له روژى قىامه تا له و کاته دا که بۆيان ده رته که وى که کارى کى خراپيان به خويان کردوو و کاتى که لۆمه و سه رزه نشتى خويان ته که ن له سهى کوفره که يان، بانگ ته کرين و پيان ته وتري: ئەو سه رزه نشت و لۆمه يه که ئيمرو خودا ته يکا به ئيوه زور له سه رزه نشت و لۆمه کانى خوتان بو خوتان گه و ره تره؛ چونکه سه رزه نشته که ي خودا له گه ل فه رمانى سزا و چوونه ناو دۆزه خدایه.

وه ئەم سه رزه نشته گه و ره ي خودايه بو ئيوه له بهى ته وه يه که له دنيا دا بانگ ته کران بو ئيمان و ئيوه کوفرتان هه لته بژارد به سهى ئيمان.

﴿قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَتَيْنَا وَأَحْيَيْتَنَا أَتَيْنَا فَأَعْرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ﴾

ئەو کافرا نه کاتى سزا نه درين و له ناگرى دۆزه خدا سزا نه چه ژن، ته لين: په روه ردگارا تو دوو جار ئيمه ت مراندوو و دوو جار يش زيندووت کردينه وه و، تو زاتى کى ته وانا و زانای و، ئيمه پيمان له تاوانبارى خومان نا، ئايا ريگه يه که هه يه بو ده رچوونمان له ناگرى دۆزه خ؟ وه خودا يش ته فه رمويت: نه خه ير ناتوانن له دۆزه خ ده رچن و بگه ري نه وه بو دنيا.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُونَ فَلِلَّهِ عِلِّيُّ الْكَبِيرِ﴾

وه ئەم سزا نابارە که ئیوه‌ی تیکه‌وتوون لەبەر ئەوه‌یه کاتی خودا به تهنیا بانگ بکرایه کوفرتان ئەکرد و به خودابه‌کناسی رازی نەده‌بوون، بەلام ئەگەر هاوڕێ و، هاوبه‌شی بۆ بریار بدرایین باوه‌رتان پێ ئەکرد له‌گەڵ هاوبه‌شه‌که‌دا، ده‌ی فرمان بۆ خودایه که دووره له‌ هاوبه‌ش و، گه‌وره و خواهن ده‌سته که فرمان ئەدا به‌سه‌ر کافره‌کانا به سزا هه‌تا هه‌تایه.

بزانن! ئەو دوو مردن و دوو زیندوو کردنه‌وه به‌ دوو جوور مانایان لێ دراوه‌ته‌وه: [مانای] یه‌که‌م: ئەمه‌یه‌ مراندنی یه‌که‌م بوونی ئینسانه‌ به‌ ماده‌ی بێ‌گیان و نوتفه‌ی بێ‌رووح. مردنی دووه‌میش مردنی کاتی هاتنی ئەجه‌له له‌ دنیا‌دا.

وه زیندوو کردنه‌وه‌کان؛ یه‌که‌م له‌و کاته‌وه‌یه که له‌ سکی دایکیا زیندوو ئەبێ و رووح ئەکرێ به‌ به‌ریا. زیندوو کردنه‌وه‌ی دووه‌م ئەوه‌یه که له‌ روژی قیامه‌تا ئینسان له‌ گۆر ده‌رئه‌کرێ و به‌ره‌و سارای لێرسینه‌وه ئەدریته‌به‌ر.

مانای دووه‌م: مراندنی یه‌که‌م مراندنه له‌ دنیا‌دا و له‌ کاتی ئاکاما و، دووه‌م مراندنه له‌ گۆرا له‌ پاش پرسیاری ناو گۆر له‌ باره‌ی ئایین و باوه‌په‌وه، وه زیندووکردنه‌وه‌ی یه‌که‌م ئەوه‌یه که خودا گیان ئەکا به‌ به‌ری ئینسانا له‌ سکی دایکیا پاش ئەوه که چوار مانگی ته‌واو کرد. وه زیندووکردنه‌وه‌ی دووه‌م یا زیندووکردنه‌وه‌ی پاش ناشتن و خسته‌ گۆر بۆ پرسیاری فریشته. وه یا زیندووکردنه‌وه‌ی پاش هاتنی روژی قیامه‌ته. بەلام مانای یه‌که‌م باشتره؛ چونکی ئەم زیندووکردنه‌وه‌ی گۆره زیندووکردنه‌وه‌یه‌کی لاوازه و هه‌ر ئەوه‌نده‌یه که له‌ پرسیاری فریشته‌کان بگا و، به‌مه‌ ده‌وترێ «زیندووکردنه‌وه‌ی به‌رزه‌خی».

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ ءَايَاتِهِ وَيُنَزِّل لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾ فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ

كِرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾ رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ
عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِنُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿١٥﴾ يَوْمَ هُمْ بَرْزُورٌ لَا يَخْفَى عَلَى
اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿١٦﴾ الْيَوْمَ نُجْزِي
كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

﴿١٧﴾

ئەو خودایە که ئیوه بانگ ئەکرێن بۆ ئەووە که بە یەکی بناسن خودایە که نیشانه
و بەلگەی یەکیەتی خۆی و بەلگەی ئەووە که هەموو کەمالیکی هەیه و دووره له
عهیب نیشانی ئیوه ئەدات و، له ئاسمانهوه رۆزیتان بۆ ئەنیریتە خوارهوه؛ باران
ئەبارینێ تا کشتوکال و گیا و گۆلی زەرد و ئال پروینێ و گیای خوارهمهنی زۆربن،
وه له ئاسمانهوه گەزوتان بۆ ئەبارینێ و، شوکەتان بەسەردا ئەپرژینێ و، پەلهوهری
شەلاقە دائەبارینێ بەسەرتانا و هەوای ئاسمان وهها ئەگۆرێ که چەن جۆر بەر و
بەرامه له دنیادا پێ بگا، بەلام کەسانیکی هۆشیار نەبێ بیر لهوه ناکەنهوه که ئەم
نیعمەتانه له خوداوهن و ئەو بۆی بەرهم هیناوین. وه بۆ لای خودا بگەرێنهوه. دەی
بانگ لهو خودا بکهن به حالی ئیخلاسی دینهوه هەرچەن کافرهکان پێیان ناخۆش
بێ. پایە ی کەمالاتی ئەوهنده بەرزە عەقل پیا یا ناگا و لیبی تی ناگا، هەروەها له مەعنای
زۆری و رهسای زانست و تهوانایی خودا حالی نابێ. خودا خاوهنی عەرشه، فریشتە
گەوره که که جوهره ئیله، ئەینتێ بۆ سەر هەرکەسێ بیهوێ بیکه به پیغه مبهه له
بەندهکانی، هەتا خەلک بترسینێ له رۆژی گەشتیان به خودا و، به جهزای بیر و
باوهی و کردهوه کانیان، ئەو رۆژه که ئەوان له سارای قیامهتا دەرئەکهون کەس لهوان

له خودای ته‌عالا ون نابیی و له‌به‌رچاوی ناگاداری خودادا دیاره. جا له‌و رۆژده‌دا که
عالم وا له‌به‌ر هیزی هه‌بیه‌تی خودادا و که‌س هیچ جۆره هیزیکی نییه نه‌گه‌ر
پرسیار بکری که سه‌رۆکایه‌تی و گه‌وره‌یی نه‌مپۆ بۆ کتیه؟ وه‌لامه‌که‌ی نه‌وه‌یه که
بۆ خودای تاقی ته‌نیای قه‌هاره.

جاله‌م رۆژده‌دا هه‌موو که‌سی به‌ پتی کرده‌وه‌ی خۆی پاداشی نه‌دریته‌وه و، که‌س
سته‌می لێ ناکری. خودا چه‌سپان‌حسییه، واته زۆر به‌ زوویی لێرسینه‌وه‌ی هه‌موو
به‌نده‌کانی خۆی ته‌واو نه‌کا.

﴿وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْأَرْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظْمِينَ مَآلِ الظَّالِمِينَ
مَنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعَ يُطَاعُ﴾ (۱۸) يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ
(۱۹) وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ شَيْئًا
إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿۲۰﴾

وه نه‌و خه‌لکه‌ بترسیته‌ له‌ رۆژی قیامت، که‌ هاتنی نزیکه، بیانترسیته‌ له‌و کاته
که‌ له‌به‌ر ترس و په‌ریشانی له‌وانه‌یه‌ دلیان ده‌رییت و، دلیان گه‌یوه‌ته‌ نزیکه‌ی قورگیان
له‌به‌ر قار و خه‌می دلیان. له‌گه‌ل نه‌وه‌دا نه‌و خه‌می خۆیانه‌ به‌ ناچاری رانه‌گرن و
دان به‌ خۆیانان نه‌گرن، له‌و کات و ساته‌دا سته‌مکاره‌کان نه‌ دوستیکه‌ی گهرمی وه‌هایان
هه‌یه‌ یارمه‌تیان بدا و، نه‌ تکارکاریکیشیان هه‌یه‌ که‌ گوئی بۆ بگیری.

ده‌ نه‌و خه‌لکه‌ تی‌بگه‌یه‌نه‌ که‌ خودا زانایه‌ به‌ نیگای خه‌یانه‌ت له‌ چاوانا و به‌و
ورده‌خه‌یالانه‌ که‌ وان له‌ دلدا و، خودای ته‌عالا هه‌ر حوکمی بکا حوکمه‌که‌ی حه‌قه
و نه‌وانه‌ که‌ خه‌لک بانگیان نه‌که‌ن، بیجگه‌ له‌ خودا، وه‌کوو به‌ته‌کان نه‌وه‌ هه‌یچیان پێ
ناکری و حوکم و ده‌سه‌لاتی هه‌یچیان نییه، به‌ راستی هه‌ر خودایه‌ شنه‌وا و بینایه.

﴿أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَاثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٢١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٢﴾﴾

ئایا ئەو کافرانە بۆ ناگەرێن بە زەویدا تەماشایەکەن بزانن ئەنجامی ئەوانە کە لە پێش ئەمانا بوون چۆن بوو؟ ئەوانە لەمانە بەهێزتر بوون لە بابەتی ئەسبابەوه و شوێنەواریەکانیان وەک قەلای ئەستور لە زەویدا، جەختی گوناخەکانیانەوه گرتنی و کەسیان دەس نەکەوت کە لە قاری خودا بیانپاریژێ. ئەمە لەبەر ئەوە بوو کە پیغەمبەرەکان ئەهاتن بۆ لایان لەگەڵ موعجیزات کەچی ئینکاریان کرد و دەستیان کرد بە بەربەرەکانی لەگەڵیان، جەختی خودای تەعالایش گرتنی بە قار بە راستی خودا بەهێزە و تۆڵەوەرگرتنی سەختە.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٢٣﴾ إِلَى فِرْعَوْنَ وَهَمْلَمَنَ وَقَتْرُونَ فَقَالُوا سَحَرٌ كَذَابٌ ﴿٢٤﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ، وَاسْتَخْرِجُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٥﴾﴾

بە راستی موسامان لەگەڵ ئایات و موعجیزاتی دیاری خۆمانا و لەگەڵ بەلگەی بەهێزدا وەک عاساکە یی کە لە جیهانەوه دیار بوو، نارد بۆ لای فیرعون و هامانی وەزیری و قاروونی خزمی موسا، ناردمان بۆ لای فیرعون و هامان بۆ ئەوە

لە فەساد دابەزن و، واز لە بەدکاری و تەسخیری بەنی ئیسرائیل و ئازاردانیان بێنن و بۆ ئەو خۆی ئیمان بێنن و روو بکاته خودا و رێگەی ئیسلام و ئیمان بگرن. وە بۆ لای قاروون بۆ ئەو بەو ئەندازە ماله دەستی کەوتوو بەبێ و واجباتی شەرعی لێ بدا و، دەسگروویی هەزار و داماوانی لێ بکا و، بەشی هاوڕێکانی بدا. کەچی ئەوان لە باتی ملکه چکردن بۆ فەرمانی مووسا وتیان: ئەم کابرا جادووگەرێکی درۆزنە! جا کاتی مووسا دەستی کرد بە دەعوەتیان بۆ لای خودا و ئەو پەیامە راستانە کە لە لای ئیمەو پێی درابوو نیشانی ئەوانی دا، وتیان: ئەو کەسانە کە شوێن مووسا کەوتوون هەموو مندالە نێرینەکانیان بکوژن و هەرچی مندالی مێینەیان هەیه بیانھێنلەو بە هێزی دلیان بشکێ و نەکەوێ شوێن مووسا. بەم جۆرە دەستیان کرد بە فرۆ فیل و لە واقعدا فرۆ فیلێ کافران هەر لە ونبوون و زایەبوونایە.

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ﴾ ٢٦ ﴿وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ﴾ ٢٧ ﴿

وە فیرەوێش پاش تەبلیغاتی مووسا ﷺ قاری هەستا و وتی بە دەستە و بەستە کە ی بارەگای خۆی: وازم لێ بێنن مووسا ئەکوژم، جا با مووسا هاوار لە خودای خۆی بکا چی ئەکا بیکا! چونکی بە راستی من لە مووسا ئەترسم کە دین و ئایینی ئێو بگورێ و هەموو برۆنە سەر دینی ئەو. وە یاخود لەم زەوی میسرهدا فەسادێ دووبەرەکی دەربخا و خەڵک تێکبچن. وە مووسایش فەرمووی: بە راستی من پەنا ئەگرم بە خودای خۆم و خودای ئێو، کە یەك خودایە، لە ناشووب و ئازاری هەر خاوەن دەمارێ کە ئیمانی بە رۆژی لیپرسینەو نییە.

﴿ وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِن يَكُ كَذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِن يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَابٌ ﴿٢٨﴾ يَقُومُ لَكُمْ الْمَلِكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٢٩﴾ ﴾

جا کاتی فیرعهون ئەو هەڕەشەییە کرد و موسا بە یانی پەنا بردنی خۆی بە خودا کرد لە ئاشووبی فیرعهون، پیاویکی خواوەن باوەڕ بە موسا و لە دەستەیی فیرعهون لە رووی خێرخواهی و ئامۆزگارییەوه بە گەلە کەیی وت: ئایا ئێوه کەسێ ئەکوژن کە بلیت «اللَّهُ» خودا و پەرورەدگاری منه؟ لە گەل ئەوێشدا گەلێ موعجیزەیی لە لای خودای خۆیەوه بۆ هێناون! ئەگەر بلیین درۆ ئەکا ئەوه ئوبالی درۆکە بە ئەستۆی خۆیەتی، وه ئەگەر راست بکا ئەوه بازی لە و سزایانە کە ئەو هەڕەشیان پێ ئەکا ئەگا بە ئێوه. جا لەمە زیاتر زیاده‌پەوی مەکەن لە گەل پێغەمبەری خودادا، بە راستی پیاوی ئاوا خەریکی زیاده‌پەوی پێ و ئەوه پێشەیی پێ لە بەرابەری خودا و پێغەمبەرانیه‌وه، خودا دەستی پێ نادا و شارەزای ناکا بۆ رێگەیی پیروزی. ئەی گەلی من ئێوه مال و دارایی زۆرتان هەیە و لە زەویدا دەست روێشتوون، جا خودانەخواستە ئەگەر بازی زەحمەت بیت بە سەرمانا ئەوه کێ یارمەتیمان ئەدا و رزگارمان ئەکا لە و سزای خودایە؟

جا له ویدا فیرعهون به گهلی میسری وت: من پیشانتان نادهم نهوه نه بی که خوّم نه بیسم و شاره زاتان ناکهم بو ریگهی چاک و پیروزی ئینسانیهت نه بی.

﴿وَقَالَ الَّذِي ءَامَنَ يَقَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿٣٠﴾ مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ ﴿٣١﴾ وَيَقَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ النَّادِ ﴿٣٢﴾ يَوْمَ تُؤَلَوْنَ مُدْبِرِينَ مَّا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِّمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّىٰ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنَ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ ﴿٣٤﴾﴾

وه نهو پیاوه خاوهن باوه ره که له خزم و دهسته ی فیرعهون بوو له شیوه ی دلسوزیدا وتی: نه ی گهلی من لهم بین باوه ری و سه ریچی ئیوه نه ترسم، نه ترسم سزای چه ن روژیکی سه ختی وه کوو روژه کان که هاتن به سه ر کو مه ل کو مه لی گه له پیشووه کانا، وه کوو بیستووتانه خودا هه مووی له ناو بردن، بیت به سه ر ئیوه یشا. دوا یی بیت به سه رتانا نه وه ی به سه ر گهلانی نووح و عاد و، سه موود و، نه وانه یش به شوین نه وانا هاتن، وه کوو گهلی لووت، نه ترسم شتیکتان به سه را بی وه کوو نه وان و نهو نوممه تانه یش له دوا ی نه وان هاتن که هه موو به رباد بوون. وه ناشکرایه خودا نایه وی ستم له به نده کانی خو ی بکات.

وه نه ی گهلی خوّم من ترسم له ئیوه هه یه کاتی که ساتی بانگ کردنی خه لکی قیامهت دیت و بازیکیان بانگ له بازیکیان نه کهن و هاوار له یه ک نه کهن بو فریا که وتن و کهس به کاری کهس ناین، دو چاری نهو روژه بین.

ئەو رۆژە کە پشت لە سارای لیپرسینەووە هەلە کەن و ئەتانهوێ رابکەن و ئەتانگێرێنەو،
وە یا کە ئەتانبەن بۆ دۆزەخ و کەس لە ئێوە کەس نییە بیپاریزیی لە زەحمەت و
سزای خودا، لە واقعدا ئەو مەینەتانه هەمووی ئەنجامی گومراهی دنیایە و هەرکەس
خودا گومراهی بکا لەبەر بەدرایی خۆی کەس نییە بتوانی هیدایەتی بدات.

و بە راستی لەمەو پێش حەزرەتی یوسفی کورپی یەعقوب هات بۆ لاتان و،
ئەحکامی خودای تەعالای پێگەیاندن و گەلی موعجیزە ی پووناکی نیشاناندان،
کەچی ئێوە هەر لەسەر دوودلی لە عاستی پەیام و پەیامبەراندان مانەو و باوەرتان
بەو نەکرد کە ئەو بۆی هینابوون، هەتا کاتی کۆچی کرد و تان: ئیتر لە پاش یوسف
خودای تەعالا کەسی تر نانیری بۆ رەهبەری ئادەمیزاد. واتە وەکوو گومانتان بوو لە
پێغەمبەراییەتی یوسفدا سووریش بوون لەسەر ئەو کە لە پاش ئەو خودا پێغەمبەر
نانیری، واتە کوفرە کۆنە کە تان مابوو کوفرێکی تازە یشتان کرد بە سەرباری.

یاخود لە پاش کۆچی دوایی یوسف ئەوەندە سێفاتی گەورە ی یوسفان
لەبەرچاودا جێگیر بووبوو ئەتانتوت: ئیتر کەسی وەها ئەم سێفەتانه ی بێی لە عالەما
نابن، بێ ناگا بوون لەو کە خودا تەوانایە بەسەر ئەوەدا هەرکەسێ خواستی لێی بێی
دروستی بکا. جا ئاوەها خودا گومرا ئەکا ئەو کەسێ کە دەربارە ی خودا و پێغەمبەری
خودا زیادەپەرەوی ئەکا و گومانی لە خودادا هەیه.

﴿الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ كُفْرًا مَقْتًا
عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ
مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ﴾

ئەو کەسانە کە موحادەلە و شۆرپی بەتال ئەکەن لە نایتی خودادا و بێ باوەرپی
نیشان ئەدەن بەو ئایەتانه بە بێ ئەوە بەلگەیان هەبێ یان بۆیان هاتبێ، ئەوانە تاوانیان

زۆر گه‌وره‌یه و گهلێ له ره‌حمه‌تی خوداوه دوورن، هه‌روا تاوانیان لای موسوڵمان و خاوه‌ن باوه‌ره‌کانیش گهلێ گه‌وره‌یه. وه‌ ئه‌مانه‌ بۆیه‌ ئه‌و جه‌ده‌ل و شو‌په‌ ئه‌که‌ن؛ چونکی خودای ته‌عالا‌ مؤری ناوه‌ به‌سه‌ر دلیانا و نووری حه‌قه‌ره‌ستی ناروا‌ته‌ ناو دلیانه‌وه‌ له‌به‌ر ده‌مار و خۆبه‌زل گرتن و گالته‌کردنیا‌ن به‌ دین. وه‌ هه‌رکه‌سه‌ی خۆی به‌ زل بزانی و سته‌مکار بێ بێ‌گومان ئه‌وانه‌ خودا مؤر ئه‌نی به‌ دلیانا.

بزانی! به‌ گوێره‌ی سیاقی ئایه‌ته‌کان ئیحتیمالی به‌هێز هه‌یه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ که‌ ئه‌م ئایه‌ته‌ ناوه‌روکی قسه‌ی پیاوه‌ موسوڵمانه‌که‌ی گهلێ فیرعه‌ون بێ و کوتایی ئاموژگاری و ریتنوما‌یه‌که‌ی ئه‌و بێ. وه‌ هه‌لیش ئه‌گرێ که‌ هه‌ر «ئیستیشناف» بێ له‌ لایه‌نی خوداوه‌ بۆ به‌یانی حا‌لی ئه‌و کافرا‌نه‌.

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَهْمَنُ ابْنُ لِي صَرَحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ﴿٣٦﴾ أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَذِبًا ۖ وَكَذَلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ ۖ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٣٧﴾﴾

وه‌ فیرعه‌ون فه‌رمانی دا به‌ هامان، که‌ وه‌زیری گه‌وره‌ی بوو، وتی: ئه‌ی هامان قه‌لایه‌کی به‌رزم بۆ دروست بکه‌، وه‌ها که‌ له‌ جیهانه‌وه‌ دیار بێ، به‌ هیوای ئه‌وه‌م بگه‌م به‌ زانستی هه‌والی ئه‌و ئه‌ستیرانه‌ له‌ ئاسمانا که‌ ده‌لاله‌ت ئه‌که‌ن له‌سه‌ر کاره‌سات و رووداوه‌کانی دنیا، تا به‌ هۆی ئه‌و زانسته‌وه‌ ئاگاداری کردار و کار و باری خودای مووسا بێم له‌ ئاسمانا، ئه‌گه‌ر ببێ، بزانی هه‌یه‌ یا نییه‌، وه‌ ئه‌گه‌ر هه‌یه‌ بزانی مووسای کردووه‌ به‌ ره‌به‌ر بۆ پێشه‌وایی ئینسان له‌م چه‌رخه‌دا، یاخود له‌ خۆیه‌وه‌ به‌ درۆ قسه‌ ئه‌کا؟ جا به‌م شێوه‌ له‌به‌ر دلی فیرعه‌ونا کرده‌وه‌ ناباره‌کانی جوان کرابوو له‌

رینگەى حەق مەنەى كرابوو. وە فەرۆ فێلى فیرەهون زیانکاری نەبێ بۆ خۆی و بە پرەوه كانی هیچ ئەنجامی تری نەبوو.

وا دیارە لەو چەرخەدا بێهەستی و ئەستێرەناسی و ئیستیدلال بە ئال و گۆری ئەستێرە لەسەر كارەساتی دنیا زۆر بوو، بۆیە فیرەهونیش بۆ خۆی و یستووێهەتی ئەو رینگە بەكار بینی بۆ بەرپۆهەبردنی كار و بارى خۆی.

وە یاخود گومانی وا بردوووە كە خودای موسا مادەیه كە وا لە ئاسمانا و یستووێهەتی پێی بگا و تێی بگا.

﴿وَقَالَ الَّذِي ءَامَنَ يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ اِهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ
 ٣٨ يَقَوْمِ اِنَّمَا هَذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا مَتَعٌ وَّ اِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ
 الْقَرَارِ ٣٩ مَن عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى اِلَّا مِثْلَهَا وَمَن عَمِلَ
 صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْشَأْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُوْنَ
 الْجَنَّةَ يَرْزُقُوْنَ فِيْهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ٤٠﴾

وە ئەو پیاوێ خاوەن باوەڕە كە لە گەلى فیرەهون بوو وتی: ئەى گەلى من! شوێن من بکەون با رینگەى گەشتن بە مەقسوودی شەرى راستان نیشان بدەم. ئەى گەلى من ئەم ژيانى دنيايه هۆى رابواردنى كاتيه، پاشەپۆژ و شوێنى موسولمانان لە پاشەپۆژا خانووى ئارامگای هەتا هەتايە. جا هەرکەسێ لەم دنيايدا کردەوهى خراب بکا هەر بە گۆرپەى کردەوه كەى خۆى تۆلەى لى ئەسپنرێتەوه، ئیتر دوووقات و سێ قاتى لى ناسپنرێتەوه، وە هەرکەسێ کردەوهى باش بکا نیرینه بێ یا مێینه بێ - مادام خاوەن باوەڕ بێ - ئەو ئەوانە ئەچنە بەهەشت و رۆزیاان لەویدا بە ئارەزووى خۆیان بێ ئەدری، بە بێ ئەو كە میزانی بە قەى کردەوه كەى بێ. واتە يەك بەدە و حەوسەد هەزار ئاسانە لە بۆ پاشای كەرەمكار.

﴿وَيَقَوْمٍ مَا إِلَٰهَ ادْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونِي إِلَى النَّارِ ﴿٤١﴾
 تَدْعُونِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا
 ادْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْفَقِيرِ ﴿٤٢﴾ لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ
 دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَبِ الْمُسْرِفِينَ
 هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾ فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولَ لَكُمْ وَأَفَؤُضُ
 أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾ فَوَقَّعَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ
 مَا مَكْرُوا وَحَاقَ بِثَالِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿٤٥﴾ النَّارُ يُعْرَضُونَ
 عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ
 الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾﴾

وه یاروی خاوهن نیمان بانگی کردن وتی: نه‌ی گه‌لی من! من چ زیانی نه‌که‌م
 که نیوه بانگ نه‌که‌م بۆ رزگاری و نیوه چ قازانجی نه‌که‌ن من بانگ نه‌که‌ن بۆ ناگری
 دۆزه‌خ؟ واته بۆ کوفر و نه‌نجامی دۆزه‌خ، نیوه من بانگ نه‌که‌ن بۆ نه‌وه کوفری
 خودا بکه‌م و بیکه‌م به شهریک و هاوړپی که‌سانی که من زانستم نییه به‌وه که نه‌وان
 قابیلیه‌تی هیچیان بین له گه‌وره‌یی و، من نیوه بانگ نه‌که‌م بۆ لای خودایی خاوهن
 عزیزه‌ت و تاوان به‌خشه.

وه هیچ لادان لهم واته راسته نییه که من به‌یانی نه‌که‌م نه‌وه‌یش نه‌وه‌یه که نه‌وه‌ی
 نیوه من بانگ نه‌که‌ن بۆ په‌رستیاری هیچ مه‌جالی ده‌عوته و عیباده‌ت و عزیزه‌تی
 نییه نه له دنیا‌دا و نه له قیامه‌تا، وه هه‌موو گه‌رانه‌وه‌مان بۆ لای خودایه، وه نه‌وانه
 که زۆر یاخی و له‌حق لاده‌رن وان له ناو ناگرا و هه‌رگیز لئی جیانا به‌وه.

وہ لەمەولا کاتنی سزای قیامەتتان چاوپیکەوت بیری ئەم قسانی منە ئەکەنەو،
ئێستە من ھەموو کاریکی خۆم ھەوالمی خودا ئەکەم، بە راستی خودا بینایە بە
ھەموو بەندەکانی.

جا خودا پیاوہ خواوہن باوہرەکە ی لە فرو فیلێ فیرەوہن پاراست. یاخود ھەزرەتی
مووسای لە مەکری فیرەوہن پاراست، وە تاقمە ی فیرەوہنیش سزا ئەدرین بە چ
سزایی؟! سزایەکی زۆر نابار بەم شێوہ کە بەیانی و ئیوارە رائەنوینرین بە سەر ئاگردا
و، لە روژی قیامەتیشا فریشتە ی بەرپرسیاری سزا بانگ ئەکری و پیتی ئەوتری:
گەلی فیرەوہن، واتە خوێ و دەستەو بەستە ی بخەنە ناو سزایەکی زۆر سەختەو،
بە جوړی لە ھەموو سزاکان بەتیتەر بی.

﴿وَإِذْ تَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ النَّارِ ۖ قَالَ
الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ
﴾

باسی ئەوہ بکە کە تاقمە بی دەست و نەداراکانی دنیا لە کافران بە گەورە و
زۆردارەکانیان ئەلین، کاتنی ھەموویان لە دۆرخدان: ئیمە پەپرەو و دەستەو دائیرە ی
ئێوہ بووین، ئایا ئێوہ ئەمڕۆ شتی لەو ئاگری دۆزەخەمان لەسەر لائەدەن؟ جا گەورەکان
بەو بی دەستانە ئەلین: ئیمە ھەموومان واین لە ناو ئاگری دۆزەخدا. بە راستی خودا
فەرمانی داوہ و بریاری تۆلە و پاداشی بۆ بەندەکانی خوێ داوہ و ھەموو شتی
براوہتەوہ.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ۖ﴾ ﴿٤٩﴾ قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاؤُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾ ﴿٥٠﴾

وه له روژی قیامه تا ئه وه که سانه وان له ناو ئاگری دۆزه خا به ده رگاوان و بهر پرسیاره کانی دۆزه خ ئه لّین: داوا له خودا بکهن به لکوو روژی سزامان له سهر لا بیا! ئه وانیش له وه لاما پێیان ئه لّین: ئه وه نه بوو پێغه مبه ره کان هاتن بۆ لاتان و موعجیزه ی خو یان نشان دان و ئیوه باوه رتان پێ نه کردن؟

ئه وانیش ئه لّین: بهر ی و له لا راست بوو. جا ده رگاوانه کان پێیان ئه لّین: ده ههر دوعا بکهن و بپارێنه وه به بێ سوود! دوعا و پارانه وه ی کافران سوود و نرخ ی نییه و له سزا رزگار نابن.

﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ۖ﴾ ﴿٥١﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾ ﴿٥٢﴾

ئێمه یارمه تی پێغه مبه ره کانی خۆمان و خاوه ن باوه ره کان ئه ده یان له ماوه ی ژیا نی دنیا دا به حو ججه ت و گه یشتن به مه به ست، هه روا له روژی کا که شایه ته کان رانه وه ستی ترین بۆ شایه تی دان له سهر تاوان باران، له و روژه دا که سوود نادا به سه مکاره کان هه رچی بیانوو یی بیهێننه وه و له عه ت و دووری له ره حمه ت بۆ ئه وانه و، قه رارگای بێ ئارامیش هه ر بۆ ئه وانه.

﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ۖ﴾ ﴿٥٣﴾ هُدًى وَذِكْرًا لِأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾ فَاصْبِرْ إِن وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا

وَأَسْتَغْفِرُ لَذَنْبِكَ وَسَيِّحَ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَرِ

ئیمە شتیکی وه هەمان دا به موسا که بێ به هۆی شارەزایی و چاو و دل رووناکی نهوانه که دلیان له سەر حەقه. وه کیتابی ئاسمانی - تهورات - مان هێشته وه پشت له دواي پشت له ناو پیغه مبه رهکانا، یا چین له دواي چین له ئوممه ته که دا به حالێ که بوو به هۆی شارەزا بوونیان بۆ ئه حکامی دین و به ئامۆزگاری و رینومایی بۆ شوێنکه وتوانی دینه که یان له وانه که خاوهنی عهقل و هۆشی ساغن.

جا تۆ ئه ی پیغه مبه ری خوشه و یست خۆت بگره له سەر ئازاری ئه و کافرا نه، به راستی ئه و به ئینه که خودا داویه تی به تۆ بۆ یارمه تیدانت راسته و دیته جیگه، وه داوای چاو پۆشی بکه له خودای میهره بان له سەر ئه و شتانه که به «خلاف الأولى» به سەر تۆدا هاتوون و، ته سییحی خودای خۆت بکه له گه ل سوپاس و ستایشدا له ئیواران و به یانیاندا به تابه تی. یا خود ئه م ته عبیره کینایه یه له ده وامدان به ته سییح و ستایشی خودای ته عالا له هه موو کاتیکدا. به م مه عنایه به قه ی هه ناسه دانی خودای له یاد نه چی و، له موراقه به ی ئه و بێ ئاگا نه بێ؛ چونکه:

نابین سیه ریان بدا له م عه رزه

پایه ی ره هبه ران ئه وه نده به رزه

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّا هُمْ بِبَلِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ٥٦ لَخَلَقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

ئەو كەسانە كە موجدەلە لە ئایاتی خودادا دەكەن بە بێ ئەو بەلگە یەکیان دەست
كەوتبێ و پێیان گەشتبێ، ئەوانە دلایان فیز و خۆ بە زل گرتتێکی ناباری ناپەوا نەبێ
هیچی تری تیدا نییە، كە لە واقیعا ئەوان ناگەن بە پایە ی ئەو فیزە و خۆیان بە هەوا
داوای ئەكەن، كە وابێ ئەوانە ئەهلی هەوان و شوێنكەوتووی شەیتانن و، تۆش
پەنا بگرە بە خودا لە شەپری ئەو شەیاتینە خاوەن دەمارانە، بە راستی خودا هەموو
قەسەیی ئەبیسێ و هەموو شتی ئەبینێ.

بێ گومان دروستکردنی ئاسمان و زەوی لە دروستکردنی ئادەمیزاد گەورەترە،
كە وابێ كەسێ بتوانی ئاسمان و زەوی دروست بكا ئەتوانی ئادەمیزادیش زیندوو
بكاتەو و دروستی بكاتەو و پاشەپۆژ. ئیتر بۆچی موجدەلە ئەكەن لە نایەتەكانی
زیندوو بوونەو و گردکردنەو و لێرسینەوێ عەلەمدا؟

وێ یاخود دروستکردنی ئاسمان و زەوی لە دروست کردنی ئینسان گەورەترە،
هەزار جار فیز و دەمار بخاتە مێشکیهه بە هیچ ناچێ و نرخێ نییە، ئیتر بۆچی وا
خۆی زل ئەكا و بە فیزهه رانه بوێرێ؟ ئەمە كە بەیانمان كرد شتیکی دیارییه بەلام
زۆر بهی ئادەمیزاد ئەوەندە پەردە ی عەناد وا بەسەر دلایانەو لە حەق حەلی نابن.

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ﴾

كوێر و چاوساغ وەكوو یەك نین، هەروەها ئەوانە ی خاوەنی باوەڕن و كردهوێ
باشیان كردوو لە گەڵ بەدكار و بەدەرەشت جیان و دوورن لە یەك، ئیوه كەمێ جار
بیر ئەكەنەوه.

﴿إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

بی گومان قیامت دیت و هیچ گومان له هاتنه کهیدا نییه، به لام زۆربهی ناده میزاد
 ئەم راستییه نازانن و، باوهریان پیتی نییه.

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

بزانن پهروهردگاری ئیوه فهرموویه تی: ئیوه من بانگ بکهن و منیش به دهنگتانه وه
 دیم و پاداشی چاکتان ئەده مه وه، که چی بازئ کهس خۆیان بی عهقل ئەکهن و
 خۆیان به گه وه ئەگرن له عاستی به ندهیی خودادا. وه منیش به تو ئەلیم: ئەو که سانه
 که خۆیان به زل ئەزانن له عاستی به ندهیی مندا ئەبی له مه ولا مل دانه ویتن و به
 داماوای بچه ناو دۆزه خه وه.

﴿اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا
 إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَر النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ﴾

خودا ئەو که سه یه شهوی بو ئیوه دروست کردوه تا نارامی تیا بگرن، وه روژیشی
 کردوه به شتیکی وا که چاوتان ماده ئەبینی تیا یا. به راستی خودای تهعالا خاوهنی
 زیاده نیعمه ته به سه ر ئیوه و ناده ما، به لام زۆربهی خه لک سوپاسی نیعمه تی خودا
 ناکه ن.

﴿ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَلِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۚ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَاَنۢى تُوَفَّكُونَ
 كَذَٰلِكَ يُوَفَّكَ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ﴾

ئەو که سه که ئەو شتانهی باس کران کار و کرده وهی ئەون، زاتیکه ناوی ئەللایه
 و پهروهردگاری ئیوه یه، هه موو شتیکی دروست کردوه و دروستکه ری هه موو

شتیکه، هیچ خودایی نییه نه‌و نه‌بن، دهی چۆن لانه‌دهن، یا لاتان پین نه‌دری له به‌نده‌یی خودا؟! نه‌وانه‌ی که سه‌رپنجییان له فهرمانی خودا نه‌کرد و ئینکاری ئایاتی خودایان نه‌کرد به‌و شیوه لانه‌درین.

﴿اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً
وَصَوَّرَكُمُ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ ذَٰلِكُمْ
اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٤﴾ هُوَ الْحَيُّ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
﴿٦٥﴾ قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي
الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾﴾

خودا نه‌و خودایه که زه‌وی کردووه به‌قه‌رارگا و نیشه‌جاگا بۆ ئیوه، وه ئاسمانی کردووه به‌بنا و خه‌یمه‌گا و، په‌یکه‌ری بۆ کردوون به‌شیوه‌ی ئینسانی و په‌یکه‌ره‌که‌ی جوان دروست کردوون و، رۆزی ئیوه‌ی داوه له‌و شته‌خۆش خوارده‌مه‌نیانه، نه‌مانه ئیشی خودای په‌روه‌ردگاری ئیوه، نه‌و خودایه که په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانه زۆر گه‌وره و بالا‌ده‌سته.

خودا زیندووه به‌زات و، هیچ په‌رستیار و په‌روه‌ردگاری نییه به‌حه‌ق نه‌و نه‌بی، ده‌ی بانگی بکه‌ن و به‌نده‌یی بۆ بکه‌ن و لئی بپارێنه‌وه و، دین و کرده‌وه‌ی خۆتان پاك و پالفته بکه‌ن بۆ نه‌و و بۆ فهرمانی نه‌و و له‌به‌ر ره‌زای نه‌و و به‌س، سوپاس و ستایش هه‌مووی بۆ خودای په‌روه‌ردگاره، په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهان و نه‌وه‌ی له‌جیهانایه.

تو ئه ی خوښه ویست بفرموو: من نه هیمن لئ کراوه که بهنده یی بو ئه و شتانه بکه م که ئیوه بهنده ییان بو ئه که ن و بینجگه له خودا بانگیان ئه که ن له کاتیکا موعجیزه و نایه تی قورئانی پیروزم بو هاتوو، ههروه ها فرمانم پیدراوه بهنده یی بکه م و ملکه چ بکه م بو پهروه دگاری جیهان.

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لِيَكونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يَمُوتُ مِنْ قَبْلٍ وَلَنَبْلُغُوا أَجَلاً مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قُضِيَ أَمْرٌ فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾﴾

ئه و خودایه که ئیمه ئه پیه رستین و داوا ئه که ین ئیوه یش په رستیاری بن ئیوه ی له گل دروست کردوو، به ئیعتیباری باوکی هه موومان ئاده م، دوا ی ئه وه حه وای له په راسووی ئاده م دروست کرد. دوا ی ئه وه نه وه کانی دروست کردوو له پیشدا له تووی باوک و دایک، ئه وسا ئه و تووه بووه به پارچه یی خوین، ئه وسا پاش ماوه یی که دروستبوون له سکی دایکدا خودا ده ری کردوونه ته ده ره وه به مندالی و مه لو تکه یی، پاش ئه وه به ختوی کردوون تا بوون به ئینسانیککی پاله وان و گه یشتون به هیز و توانایی خو تان، پاش ئه وه هیشتونیه تیه وه تا پیر بوون و لاواز و لیکه وته بوون، وایش ئه بێ هه ندیکتان پیش ئه و ته مه نه نه مرن، هه موو ئه م که م و زۆره بو ئه وه یه بگه ن به واده ی ناوبراو و دیاریکراو بو ئه وه له کردار و ته وانایی خو تان بگه ن له ماوه ی ژیا نانا.

وه هه ر خودایه مردن و زیندوو بوونه وه ئه کات و، کئ خۆی بیه وئ ئه یم ریتی و کئ بیه وئ ئه یژیننی، جا هه رکاتی وستی و فره مانی دا به کردنی شتی هه ر ئه وه نده ی ئه وئ بفرموئ، به! ئیتر ئه و شته که فره مانی پیدراوه ئه بی.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَمْجِدُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنِّي يُصْرَفُونَ ۖ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَمِمَّا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۖ﴾
 إِذِ الْأَغْلُلُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ۖ ﴿٧١﴾ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ۖ ﴿٧٢﴾ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ آتِنَا مَا كُنْتُمْ تَشْرِكُونَ ۖ ﴿٧٣﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ۖ ﴿٧٤﴾ ذَلِكَ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمِمَّا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ۖ ﴿٧٥﴾ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ۖ ﴿٧٦﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَكَيْمَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعْدُهُمْ أَوْ نتُوفِيَنَّكَ فإِلَيْنَا لِيرْجَعُونَ ۖ﴾

ئەي پىغەمبەرى خۆشەويست ئايا تۆ نارۋانى بۆ ئەو كافرانە كە موجدەلە ئەكەن بۆ بەرپەرچدانەو و دانەدواوہى ئاياتى خودا! ئەوہ چۆن لائەدرين لە باوہر بەو ئايەتە رووناكە بەرزانە كە پيويستى سەرشانى ئينسانى عاقلە باوہرپان پى بكا؟ وە ئەوانە كە موجدەلە لە ئايەتەكانى خودادا ئەكەن كەسانىكەن كە ئەو ئايەتانە بۆ تۆ هاتوون كە قورئانە و كتيبەكانى پىغەمبەرەكانى پيش تويشيان بەدرۆخستووہتەوہ و، ئەمە پيشەى كۆنيانە. جا لەمەولا تى ئەگەن! كاتى كۆت و زنجير ئەخريتە گەردنيان و لە ناو ئاوى گەرمى كۆل بەكۆلدا رانەكيشرين، جا پاش ئەوہ لە ناگردا ئەسووتينرين، پاش ئەمانە پنيان ئەوترى: ئەوہ ئەوانەى كە بە ھاوبەشى خوداتان ئەزانين و كەردبووتان بە دۆستى خۆتان لە كوین؟ بۆ ديار نين يارمەتيتان بەدەن؟ ئەوانيش لە وەلامدا ئەلین: ئەوانەمان لى گوم بوو! زياد لەوہ بۆمان دەرکەوت كە ئيمە لەمەوپيش نەفام و نەزان

بووین و، هیچ کەس و هیچ شتیکی بەسوودمان بانگ نەکردوو و نەمانناسیوه؛ چونکە ئەوانە ی کە بانگ ئەکران لە گیانی خۆیان هیچ نەبوون. جا ئاوه‌ها خودا کافره بەدکرده‌وه‌کان گومرا ئەکا.

وہ ئەم کارەساتی روژی قیامت و سزای دۆزەخە لەووە پەیدا بوو کە لە دنیا دا بە ناحەق شادمانیتان ئەکرد و بە گالته و رابواردنی بی‌بایەخ لە زەویدا ئەژیان و کاتی بەنرختان بە بەندەیی بت و دار و بەردەوه‌خەرج ئەکرد. جا لە روژی قیامت پێیان دەوتری: دە ی بچنە ناو دۆزەخەوه‌ لەو دەرگایانەوه‌ کە بۆتان کراوەتەوه؛ هەرکەس بە گوێرە ی کار و کردەوه‌ ی بەدی خۆی شوین و جیگە ی تاییەتی خۆی بۆ بریار دراوه. کە ئەچنە دۆزەخەوه‌ ئەوه‌ بزائن و با دلتان یەکلایتەوه‌ کە هەتا هەتایە لە دۆزەخدا ئەمێننەوه‌. وە شوین و مەلەبەندی ئەوانە کە خۆیان بە زل ئەگرت و فیز و دەماریان ئەکرد جیگە یەکی زۆر خراب و ناھەموارە.

ئە ی خۆشەویست خۆت بگرە لەبەر ئازاری وتار و کرداری ئەو کافرانەدا، بە راستی بەلێنی خودا بە یارمەتی تو و بە لە ناو بردنی ئەوان لە دنیا دا و، بە بەهەشت بۆ تو و پەیرەوانی تو و بە دۆزەخ بۆ ئەوان و هاوبابەت و هاووێنەیان راستە و جیگە ی گومان نییە.

جا یا بازی لەو کارانە کە بەلێنم داوه‌ بە هەردوولا نیشانەت ئەدەین، وە یاخود روحو پیرۆزت وەرئەگیرن و ئەوانیش بۆ کوێ دەرئەچن؟ هەموویان بۆ لای ئیمە ئەگەرێنەوه‌.

یاخود لە بیخی دەریای بی‌سامان

زەرە لە عەرزا یا لە ئاسمان

لەبەر قودرەتی زاتی خودادا

ئەمەمیتەوه‌ لە بارە گادا

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِشَايَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ﴾

وه به راستی له پیش تودا چهن پیغه‌مبه‌رمان ره‌وانه کرد، هه‌ندی لهو پیغه‌مبه‌رانه بو تو باس کردوه، وه هه‌یشیانه بۆم باس نه‌کردوی، وه هیچ یه‌کئی لهو پیغه‌مبه‌رانه نه‌یتوانیوه نایه‌تی بیتی و بیخوینیتی وه به ئیزنی خودا نه‌بی. جا کاتی فه‌رمانی خودا هات به سزا بو یه‌کئی یا بو کۆمه‌لی له دنیا دا یا له قیامه‌تا ئه‌وه ئه‌و سزا جی به‌جی ئه‌کری و هه‌رکه‌سی خواهن عه‌قیده‌ی نارها بووبی له‌ویدا ده‌رئه‌که‌وی که زیانی کردوه.

﴿اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾ وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ﴾

خودا خودایه‌کی وایه چوارپیکانی دروست کردوه بو ئه‌وه‌ی که سواری بازیکیان بین وه‌کوو وشر و، له بازیکیشیان بخۆن، وه‌کوو بزن و مه‌ر و گا و مانگا. وه ئه‌و چوارپیشانه چهند قازانجیکیان بو ئیوه هه‌یه له: تووک و، موو و، مه‌ره‌ز و، گورگ و، غه‌یری نه‌وانه‌دا. وه له: شیر و، دۆ و، ماست و، که‌شک و، رۆن... وه دروسمان کردوون بو ئه‌وه به هۆی نه‌وانه‌وه بگهن به بازی نیازی وا که له دلتانایه، وه به سواری نه‌وان و به سواری که‌شتی له وشکان و له ده‌ریادا نه‌رۆن و هاتوچۆ نه‌که‌ن.

وہ خودا بہ لگہی گہورہیی خویتان پیشان نہدا. کہ وایی ئیوہ نینکاری کام نایہت
لہ نایہتہ کانی خودا نہ کەن؟

﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَءِثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى
عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا
بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا
رَأَوْا بِأَسْنًا قَالُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ
﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بِأَسْنًا سُنَّتَ اللَّهُ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي
عِبَادِهِ ۖ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾﴾

ئایا ئەم کافرانە بە زەویدا ناگەرێن هەتا تەماشای بکەن کە چۆن بوو ئەنجامی ئەو
کافرانە لە پێش زەمانی ئەمانەدا بوون، کە لە ژمارەدا لەمان زۆرتر بوون و، هێزی
دارایی و دەست و پایەیان لەمان زیاتر بوو، شویتەوار و پاشماوەی ساختمان و
کۆشک و تەلاریان لەمان فراوانتر بوو... کەچی سوودی پێ ئەدان ئەوەی ئەوان
کردبوویان و نەپاراستن و کەلکی نەبوو.

جا کاتێ پێغەمبەرەکانی ئیمە هاتن بۆ لایان ئەو کافرانە شادمانییان دەربری
بەوێ لە لایان هەیه لە دارایی و حال و مال، تا لە ئەنجاما جەزا و قەزای ئەو دینە
کە ئەوان گالتهیان پێ ئەکرد دەوری دان و گرتنی.

جا کاتێ بە چاوی خوێان سزای ئیمەیان بینی وتیان: باوەرمان بە خودای تاق
و تەنیا هەیه و کوفر ئەکەین بەوانەیی کە زوو باوەرمان وابوو هاوبەشی خودان و،

حاشا هاوبه‌شی خودا نه‌بوون! به‌لام ئه‌و باوه‌په که له‌و کاته‌دا ده‌ریان‌بری هیچ سوودی پی نه‌دان؛ چونکی باوه‌په که له کاتیکا بوو که سزای ئیمه‌یان دی و باوه‌پرکردن له کاتی وادا بی سووده و وه‌ختی به‌سه‌رچووه. ئیوه ته‌ماشای ئه‌و یاسا بکه‌ن که خودای ته‌عالا له چه‌رخه‌کانی پیشووه‌وه دایمه‌زrandوووه و له ناو به‌نده‌کانیدا رابوردوووه و، له‌مه‌ولایش هه‌روایه که بریتیه له‌وه هه‌رکه‌س په‌یره‌وی ره‌ه‌بری کرد رزگار بوو، وه هه‌رکه‌س له پیشدا باوه‌په پی نه‌کرد و به‌لام دواپی په‌شیمان بووه‌وه ئه‌وه چاره‌سه‌ری نه‌کری، وه هه‌رکه‌س له‌سه‌ر بی باوه‌په مایه‌وه هه‌تا سزاکه‌ی به‌سه‌ردا باری ئه‌وه ئیتر هه‌رچی بکا بی سووده. وه له‌و پایه‌ی داویه‌دا کافره بی باوه‌په بی باره‌کان زیانکار ئه‌میننه‌وه!

یاسای چه‌رخه‌ی به‌رز «سنة الله» یه	که‌سی دایناوه به‌حق ئاگایه
قه‌ت ئاده‌میزاد بی رابه‌ر نا‌کا	نه‌زان و زانیار به‌رائبه‌ر نا‌کا
که ره‌ه‌بری نارد به‌ده‌رسی به‌سوود	هه‌رکه‌س وه‌ری گرت گه‌یی به‌مه‌قسوود
ئه‌وه‌ی ته‌رکی کرد به‌لام هاته‌وه	به‌شی سوودی خۆی هه‌ر ئه‌باته‌وه
ئه‌وه‌ی که‌وته سه‌ر باری ناباری	به‌ری بو‌ده‌رچوو له‌زیانکاری
ئه‌و که‌سه‌ی له‌حق روو هه‌لسوو‌پیتنی	دنیا بو‌ئه‌و بی زوو ئه‌یدو‌پیتنی
جا کاتی نه‌هات که که‌وته هاوار	له‌ده‌ستی چه‌رخه‌ی گه‌رمی جه‌فاکار
هه‌زار هه‌زار جار به‌پارپته‌وه	سوودی له‌بو‌خۆی نادو‌زپته‌وه
چاره‌ی موشکیلات له‌پیشدا نه‌کری	نه‌خۆش له‌پیش مه‌رگ ده‌وای بو‌ئه‌بری
«نامی» به‌فه‌یزی ناوی خودای خۆی	وه‌ری گرت به‌شی دان‌رابوو بو‌ی

سووره تی «فصلت»، له سووره ته مه ککه یییه کانه، ۵۴ ټایه ته،

پاش سووره تی «مؤمن» [غافر]، هاتوو ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿حَمْدٌ ۱﴾ تَنْزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿۲﴾ كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ،
قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿۳﴾ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا
يَسْمَعُونَ ﴿۴﴾

واته ئهم سووره ته «حاميم» و له لايه نى خودايه كه وه نير او ته خواره وه كه ميه ره بانه
له دنيا و قيامه تدا و هه ميشه بۆ مه سلحه تى دنيا و قيامه ت كيفايه ت نه كا.

وه ئه مه كه نير او ته خواره وه كتيبيكه ټايه ته كانى له يه ك جيا كراونه ته وه له باب ته تى
له فزه وه و له باب ته تى مه عنايشه وه؛ هه نديكيان به ئينى خوښ و، هه نديكيان هه ربه شه يه
و، هه نديكى تريان ته وانا يى خودا ده رته خا و، بازي تريان باسى پيغه مبه ر نه كا. وه ئه م
نير او ته قورئانك و خو نراوه يه كه به زمانى عه ربه ي هاتوو ته خواره وه بۆ گه لى كه
عه ربه ي نه زانن. هه روا موژده دهر و خه لك تر سينه، وه ئه و كافرا نه زو ربه يان لايان دا
و سه ر پيچيان كرد له ره فتار پي كردنى جا نه وانه گويا نين و نا بيسن.

﴿وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِيْ أَكِنَّةٍ مِّمَّا نَدْعُوْنَآ إِلَيْهِ وَفِيْٓ ءَاذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَأَعْمَلْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿٥﴾﴾

وہ ٹھو کافرہ لاداوانہ وتیان: دلّمان وا له پەردە یەکی وادا نایە لئی ٹھو بیسین که تو بانگمان ئەکە ی بۆی، وەکوو باسی خودابە یەکناسی و باسی پیغە مەرایە تی ٹھو پیغە مەرانە که راستن. وە گوینچکە مان کەرە و کەری تیدایە و له نیوان ئیمە و ئیوہ دا پەردە هە یە. واتە پەردە یی که نایە لئی دەر سی تو بگا بە ئیمە. دە ی تو برۆ ئیش بکە و خەریکی کاری خۆت بە، تو شە و روژ هەولی بەرز کردنە وە ی ٹھو ئایینەت بە که هیناوتە بۆ ئیمە، ئیمە ییش له ئاوە دانیدا کار و کۆشش بۆ ئیوہ ئەکە یین.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَٰهُ وَاحِدٌ فَاَسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ ۚ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٧﴾﴾

ئە ی خۆشە و یست بفرموو: من هیچ نیم ٹھو نە بی ئادە میزادیکم له لای خودا وە حیم بۆ دئی که خودا و پەرستیار بۆ ئیوہ نییە ٹھو خودا نە بی که تاق و تە نیایە، دە ی رێک بن لەسەر روو کردن بۆ لای ٹھو و داوای پۆشینی تاوانی لئی بکەن. وە «وە یل» - که شویننیک ی شوومی تایبە تیە له دۆزە خدا، یا بە مەعنا ی هاوارە - بۆ ٹھو کافرانە که سەرە پای کوفرە که یان زە کاتی مالیان نادەن بە گە دا و بی نە واکان لە بەر دلپەشی و نامیەرە بانییان، وە ئەوانە باوەریان بە پاشە پۆزیش نییە.

لەم نایە تانە و وێنە ی ئەمانە وە دەر ئەکە و یی که کافر «مکلف» ن بە فەرە کانی ئەحکام وەکوو نوێژ و روژوو و زە کات و حج، ئەک لەسەر بناغە ی ٹھو که ئەمانە

له کاتی کوفردا به جئی بینن، به لکوو له بهر نه وه که له سه‌ریانه ئیمان بینن، جا دوی
ئیمان و باوه‌ر نه‌مانه به جئی بینن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ ﴿٨﴾

نهو که سانه‌یش که باوه‌ریان به خودای ته‌نیا و تاك کردوو و کرده‌وهی باشیان
کردوو (له واجبات و موسته‌حه‌بات) نه‌وانه له روژی خویدا پاداشیکی نه‌بپاوه‌یان
هه‌یه.

﴿قُلْ أَيْنَكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ
أنداداً ذَٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ ﴿٩﴾ وَجَعَلَ فِيهَا رَوْسِيًّ مِنْ فَوْقِهَا وَبَرَكَ فِيهَا
وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ ﴿١٠﴾ ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ
وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿١١﴾
فَقَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيْنَا السَّمَاءَ
الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظاً ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ﴿١٢﴾

تۆ بفرموو بهو کافران: ئایا نه‌وه‌نده بئیه‌ست و نه‌فامن ئینکاری بوونی نهو
په‌روه‌ردگاره نه‌که‌ن که له دوو روژدا زه‌وی دروست کردوو و، نه‌چن دوژمن و
وینه‌ی بۆ بپیار نه‌ده‌ن به درۆ و نهو خودایه په‌روه‌ردگاری هه‌موو عاله‌مه. وه له
ناو نهو زه‌وییه‌دا چه‌ن کتیوکی به‌رزی دروست کرد و پیروزی هاویده سهر نهو
کتیوانه له: هه‌لگرتنی به‌فرو بارانی زۆر و، رواندنی جوړه‌ها گیا و گول و دار و دره‌خت
و، ده‌رکردنی گه‌لئ شتی زه‌وی که بۆ خواردن و ژبواری بشین و، له دروستکردنی
چه‌شمه و جو‌بار و نه‌ودوای کانه‌کان. وه له ههر زه‌وییه‌کدا ژبواری نه‌وانه‌ی دیاری

کرد و بریاری دا که تیایا ئەژین، هه‌موو ئەمانه‌ی له دوو رۆژا کرد له‌گه‌ڵ دوو رۆژه پیشووه‌که‌دا که ئەکه‌نه چوار رۆژ.

ئهم ژماره‌ی رۆژه دروستکردنی ئەوزاعی زه‌وییه به‌ نێسه‌تی هه‌موو که‌سیکه‌وه پرسیار بکا وه‌کوو یه‌که؛ چونکی حه‌قیقه‌ته و حه‌قیقه‌ت ناگۆڕی.

جا رووی خواستی خۆی کرده لای به‌رزى له کائینات، که به‌ ئاسمان ناوی ئەبه‌ین، له‌و کاته‌دا هه‌موو شتیکی تاریک بوو وه‌کوو دووکه‌ڵ، له‌به‌ر ئەوه له‌و کاته‌دا هه‌تاو دروست نه‌کرا بوو. جا فه‌رمووی به‌ ئاسمان و زه‌وی: بێن بۆ مه‌یدانی وجوودی خاوه‌ن به‌هره و سوود! با ئاسمان رۆژ و مانگ و ئەستێره‌کانی بێنه‌ پرته‌ودان به‌ جیهانا و، زه‌وی و ده‌ریا بێنه‌ سه‌ر هه‌لخستنی با و بوخار، وه‌ با هه‌ور هه‌ستی و باران برێژی به‌ رووی زه‌وی و سارا و کێو و کۆسارا. وه‌ با هه‌موو جوهره‌ شتیکی به‌سوود بێته‌ وجوود. ئهم هاته‌نه‌تان له‌سه‌ر خواستی منه‌ بتانه‌ویی و نه‌تانه‌ویی، پێویسته‌ خواستم ته‌واو بێته‌ جی، وتیان: ئاماده‌ین فه‌رمانت هه‌رچۆن بێ، وا به‌ ملکه‌چی هاتین. جا خودای ته‌عالا ئاسمانه‌کانی کرد به‌ حه‌وت ئاسمان و حه‌وت پایه‌ له‌ ماوه‌ی دوو رۆژی‌تر. ئهمه‌ شه‌ش رۆژ. وه‌ له‌ هه‌موو ئاسمانیکدا کاری ئەو ئاسمانه‌ و پێویستی ئەسیر و ئەستێره‌کانی هه‌موو ته‌دبیر کرد، وه‌ ئەو ئاسمانه‌یانمان - که یه‌که‌م ئاسمانه‌ به‌ نێسه‌ت دنیاوه - جوان کرد و رازاندانه‌وه به‌ چرای هه‌لکراوی عه‌لم‌تابی ئەستێران. وه‌ پاراستماندن له‌ مه‌وانیعی وجوود، یا له‌ شه‌یاتینی نامه‌ردی نابوود. ئهم کاره‌ هه‌مووی ته‌دبیری په‌روه‌ردگاریکه‌ خاوه‌ن عیززه‌ت و خاوه‌ن عیلم و زانیاری ره‌سایه‌.

جا نه‌توانین له‌سه‌ر بیرى رووناك ب‌لین: به‌ گوێره‌ی زاهیری ئهم نایه‌ته‌ به‌رزه‌ پێرۆزه هه‌رچه‌ن ئەستێره‌ هه‌ن، چ نزیك چ دوور، هه‌تا ئەوانه‌یشیان که ئێسته‌

دۆزراونه‌ته‌وه و ئه‌لّین به ملیۆنها سال به تیژی حهره‌که‌ی ده‌نگ له رۆژه‌وه دوورن. هه‌موو ئه‌مان وان له ئاسمانی یه‌که‌مدا.

﴿فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثُمُودَ ﴿١٣﴾ إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۖ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿١٤﴾﴾

جا نه‌گه‌ر لایان دا له بیستنی نایاتی خودا و ئیمانیان نه‌هینا تو پێیان به‌رموو: من ئه‌تان ترسینم به داهاتنی تریشقه و به‌لایین وه‌کوو ئه‌وه که به‌سه‌ر گه‌لی عاد و سه‌موودا هات؛ له‌و کاته‌دا که پێغه‌مبه‌ره‌کان هاتن بۆ لایان له به‌رده‌مه‌وه و له پشته‌وه؛ واته به هه‌موو جووری. به خوۆشی و ناخوۆشی و، له هه‌موو شوێنیکدا، له ماله‌وه و له ده‌ره‌وه و، له هه‌موو کاتیکدا به درێژی سال خه‌ریک بوون بۆ ئه‌وه ئیمان بێنن. پێیان نه‌وتن: له خودا به‌ولاوه به‌نده‌یی بۆ که‌س مه‌که‌ن و به‌په‌رستی مه‌که‌ن. که‌چی ئه‌وان هه‌ر به ره‌هه‌به‌ره‌کانیان نه‌وت: نه‌گه‌ر خودا بیویستایین رینومایی ئیمه بکات فریشته‌ی بۆ نه‌ناردین نه‌ک ئاده‌میزادا! مادام فریشته‌ی بۆ نه‌ناردووین ئیتر باوه‌ر به‌وه ناکه‌ین که ئیوه بۆتان هیناوین.

﴿فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَابٍ لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْرَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾ وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْتَهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ

الْعَذَابِ اَلْهُونَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ وَنَجِّنَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

جا بزنانن که قهومی عاد خۆیان به گهوره دانا له زهویدا، وه یا خۆیانیاں گهوره کرد له سهر زهویدا کهس به نزیکى دهستی به سهریانا نه نه پویشت، به لام که خۆیان به گهوره دائه نا به نارهوا و پینچه وانیهی واقع خۆیان وا ئەزانی؛ چونکی ههر گهلئی که هۆشیار بئ ئەزانی ههموو کاتئ مرؤف بئ هیز و لاوازه له بهر هیز و دهسهلاتی خودادا و، رهوا نییه خۆی به گهوره بژمیئرئ.

وه یاخود که خۆیان گهوره کرد به سهر خه لکا به کاری نارهوا خۆیان گهوره کرد؛ به کوشتنی ئاده میزاد و، داگیر کردنی مال و دارایی و زهوی و ئاوی خه لک و، کاری نابار خۆیان گهوره کرد، نهک له ریگهی رهوا و کاسبی و بهرهمهتینانی زهوی و ئاو و مالی خۆیانه وه.

به ههر حال ئەو گهله گه یشتنه پایه یئ ئەیانوت: ئەوه کئ له ئیمه ده سدارتر و زۆردارتره له بابته تی هیزی عاده تیه وه، وه کوو ژمارهی تیره و بهره و، دارایی و، چهک و، نه سبابی جهنگ؟ جا خودای تهعالا ده مکوتیان ئەکا و ئەفه رموی: ئایا نازانن که ئەو خودایه ئەوانی دروست کردووه لهوان به هیزتره؟! ئەبوو ئەوهیان بزانیایه. وه له گه ل ئەو وتاره ناهه مواره یشا ئینکاری ئایه تهکانی ئیمه یان ئەکرد که به هوی «هوود» وه نارد بوومانن.

بۆیه ئیمه یش بۆ تۆله لی سهندنه وهیان بایه کی زۆر ساردمان له ماوه ی چهند رۆژیکى ناهه موارا نارد ههریان. له چوارشه ممه تا ئەو چوارشه ممه له مانگی «شهوال» یا له مانگی «سفه ر» دا، بۆ ئەوه که سزای رسوایان پئ بچیزم له ژیا نی دنیا دا و به جۆرئ بیانکوژم که سیان سهر که سیانی نه په رژی. وه به راستی سزای پاشه پوژ

زورتر هوی رسواییه؛ چونکی له دنیا دا ئینسان له لای گهلینکدا رسوا نه بی، به لام له پاشه پوژا له لای عاله می، وه نهوانه یش که ناویان لی نه کری به هیچ جوړی یارمه تی نادرین.

هرچی وه کوو گه لی سه موودیش، نه وه به هوی رهوانه کردنی «سالح» وه عاقله بو لایان شاره زامان کردن بو ریگهی حه ق که چی نهوان ریگهی کویری و حه ق نه بینیان هه لبارد ریگهی راستیان به ردا، نهوانیش تریشقه ی هوی سزای رسوا کردن گرتنی به هوی نهو کاره ناباران هوه که کردبوونیان. وه نهوانه که خاوه ن باوه پ بوون و له خودا ترسان - له هه ردوو گه له که - هه موومان رزگار کردن.

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لَجُلُودُهُمْ لِمَ شَهِدَتْمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَوُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَرُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَٰكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِنْ يَصِيرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْتَبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾﴾ وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمِّ قَدِ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾﴾

باسی ئەو رۆژە بکە کە دوژمنەکانی خودا بانگ ئەکرێن و کۆ ئەکرێنەو و بەرودوایان یەک ئەخری و بەرەو ناگری دۆزەخ ئەدرێنەبەر، تا کاتی دینە لای ناگرە کە دەست ئەکزی بە سزادانیان کافرەکان ئەلێن: چیمان کردوووە بۆچی وەها سزیمان ئەدری؟ جا لەو کاتەدا گوێچکەیان و چاویان و پیستیان لێیان دینە زمان و شایەتیان لێ ئەدەن لەسەر ئەو کردەووە نابارانە کە کردوونیان. گوێچکە ئەلێ: ئەو جیتیوە و ئەو غەیبەتەم بیست. چاوە ئەلێت: تەماشای ئەو بیگانەم کرد. پیست ئەلێت: لکام بەو شتە ناپەرەوایە. وە یاخود ئەم حەواسانە شایەتی لەسەر خواوەنەکانیان ئەدەن بەو کردەوانە کردوویانە؛ ئەویانە گوت و ئەویانە کرد.

جا خواوەنەکانیان بەو ئەندامانە ئەلێن: ئیوە بۆچی شایەتیمان لێ ئەدەن؟ ئەوانیش ئەلێن: ئیمە ناچارین، ئەو خودایە کە هەموو خواوەن زوبانی دینیتە گوشتار ئیمە هیناوەتە گوشتار، وە ئەو خودایە کە لە پیشدا دروستی کردوون لە دوايشدا بۆ لای ئەو ئەگەرپێنەو.

خۆ کاتی خۆی کە گوناختان ئەکرد و خۆتان دائەپۆشی لە چاوی خەڵک لەبەر ئەوە نەبوو کە ترستان بوو گویتان یا چاوتان یا پیستان شایەتیتان لێ بدەن. بۆیە خۆتان دائەپۆشی گومانتان وەها بوو خودا گەلێ شت لە کردەووەکانی ئیوە نازانی و تەنیا دراوسێکانتان پیتان ئەزانێ و ئیوەیش خۆتان لەوانە ئەشاردەووە. وە ئەو گومانتانە گومانێکی ناپەرەوایە بوو بە پەرورەدگاری زانای خۆتان. ئەو گومانە ناپەرەوایە بوو ئیوەی بەرباد کرد و لە ئایین دووری خستەووە و بوون بە کۆمەڵێکی زیانکاری تاوانبار.

جا ئەگەر لە ناو ناگرە کەدا خۆیان ئەگرن ئەوە ناگر شوێن و جێگەیانە، وە ئەگەر ئەیانەوێ بۆ دنیا بگەرپێنەووە ئەوە لێیان وەرناگیرێ و ناگەرپێنەو.

وە کاتی خۆی ئەم کافرانە لەبەر بەدخوویی و نەفامی خۆیان و پشتەهێلکردنیان لە رەهەبەر چەن شەیاتینیم بۆ رێکخستبوون کە دەورە ی دلی ئەوانیان دابوو، جوانیان

کردبوو له پیش چاویانا نه‌وهی بوویان و له به‌رده‌ستیانا بوو له‌و ئاره‌زووبازیانه
 کویان نه‌کردنه‌وه و نه‌یان کردن. هه‌روه‌ها جوانیان کردبوو له به‌رچاویانا نه‌و کرده‌وه
 نابارانه که له داهاتوودا پتییان نه‌گهن. واته دلّیان له‌سه‌ر نه‌وه دامه‌زرابوو وه‌کوو له
 حالی حازرا کاری نابار نه‌که‌ن، له داهاتوویشدا هه‌رکاتێ بۆیان ری‌که‌وێ هه‌ر بیکه‌ن.
 وه به‌م بۆنه‌وه که‌لیمه‌ی سزا و به‌دبه‌ختی پاشه‌پوژیان له‌سه‌ر دامه‌زرابوو له‌گه‌ل
 چه‌ن گه‌لێکی‌ترا له پیش نه‌مانه‌دا له دنیا‌دا بوون و کرده‌وه‌ی خراپیان کردبوو له
 په‌ری و ئاده‌می، واته نه‌م کافرا‌نه‌یش بوون به‌گه‌لێ له‌و گه‌له گو‌مرا‌هانه که ئاماده
 کراون بۆ دۆزه‌خ. جا به راستی نه‌وانه زیانبار و به‌دبه‌خت بوون.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾
 ﴿٢٦﴾ فَلَنَذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْوَأَ الَّذِي كَانُوا
 يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ هُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا
 بِآيَاتِنَا يَمْجِدُونَ ﴿٢٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ
 وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ﴿٢٩﴾

کافره‌کان وتیان: گوێ مه‌گرن له‌م قورئانه و له کاتی خوێندنه‌وه‌یا ده‌نگ به‌رز
 بکه‌نه‌وه به‌ قسه‌ی پووچی عادی به‌ هیوای نه‌وه که ئیوه زāl بین به‌سه‌ر قورئانه‌که‌دا.
 جا به راستی ئیمه‌ سزایه‌کی سه‌ختی نابار به‌و کافرا‌نه ئه‌چیژین و تۆله‌یان لێ نه‌که‌ینه‌وه
 به‌ گوێره‌ی خراپترین کرده‌وه‌یی نه‌وان بیکه‌ن. نه‌مه جه‌زای نه‌و دوژمنانی خودایه که
 ناگری دۆزه‌خه. وه نه‌و کافرا‌نه له دۆزه‌خدا خانووی ده‌وامدار و هه‌میشه‌ییان هه‌یه،
 بۆ نه‌وه تۆله‌یان لێ بکریته‌وه به‌ هۆی نه‌وه‌وه که ئینکاری ئایاتی ئیمه‌یان نه‌کرد.

وه له روژی قیامه تدا کافره کان ئەلین: خودایه ئەو «شیاطین الانس» یا ئەو «شیاطین الجن» که له دنیا دا ئیمه یان گومرا کرد نیشانمان بده هەتا بیانخهینه ژیر پیمان و باش بیانساوینه وه هەتا بین به ژیر بێ و له خواری هه موو شتیکه وه بن. واته په شیمان ئەبنه وه و هه ره شه له و که سانه ئەکه ن که له دنیا دا گومرایان کردوون.

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلًا مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾﴾

بێ گومان ئەوانه ی که ئەلین: په روه ردگاری ئیمه ته نیا ئەو زاته یه که ناوی ئەللایه و له سه ر یاسای خودابه یه کناسی ئەرو و لئی لاناده ن هەتا ئەمرن ئەوه فریشته ی بهرپرسیاری یارمه تیدانی موسو لمانان دین بو لایان و پێیان ئەلین: مه ترسن له وه ی که دێته رینگه تان و دلزویریش مه بن بو ئەوه ی که به جێتان هینشتوو و موژده گیر بن به گه یشتن به و به هه شته که له دنیا دا به لێتتان پێدرا بوو، وه ئەو فریشتانه پێیان ئەلین: ئیمه دۆستان و یارمه تیده رانی ئیوه یین له ژیا نی دنیا تانا و له پاشه روژیشتانا، وه بو ئیوه هه یه له و به هه شتانه دا ئەوه ی که نه فستان ئاره زووی ئەکا. وه بو ئیوه هه یه ئەوه ی که داوا ی ئەکه ن، هه رچه ن له خو ارده مه نیش نه بی، وه ئەمانه که بو ئیوه هه یه بو تان ناماده کرا وه کوو ئەوه ی بو میوان ناماده ئەکرئ، که بو یشتان ناماده کرا وه له لایه نی خودای میهره بانه وه یه.

بزانن! عه‌تا ریوایه‌تی کردوو له ئیبنوعه‌باسه‌وه علیه‌السلام: که ئەم ئایه‌ته له شانی ئەبووبه‌کری سدیقا هاتوو‌ته خواره‌وه، کاتی کافره‌کان ئەیانوت: خودای ئیمه ئەللایه و مه‌لائیکه‌کان کچی خودان و بته‌کان تکاکاری ئیمه‌ن لای خودا و، له‌سه‌ر خودابه‌کناسی نه‌بوون و هاوبه‌ش و هاوڕێیان بۆ بریار نه‌دا، جا چه‌زهره‌تی ئەبووبه‌کری فهرمووی: خودای ئیمه ئەللایه هاوبه‌شی نییه، موحه‌مه‌د صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به‌نده و ینگه‌مبه‌ری نه‌وه.

وه له‌مانای ﴿ثم استقاموا﴾ دا چه‌ن قسه‌یی ریوایه‌ت کراوه: ئەبووبه‌کری سدیق رضی‌الله‌تعالیه‌عنہ فهرموویه‌تی: مانای ئەوه‌یه که هاوبه‌ش بۆ خودا بریار نه‌ده‌ن.

وه عومه‌ری کورپی خه‌تاب فهرموویه‌تی: یانی ده‌وامیان کردوو له‌سه‌ر په‌یره‌وی فهرمانی خودا و فرو فیلیان تیدا نه‌کردوو.

وه عوسمان فهرموویه‌تی: یانی ئیخلاسیان بووه له‌تاعه‌تا.

وه عه‌لی فهرموویه‌تی: یانی تاعه‌تی خودایان به‌جی‌هیناوه و خۆیان له‌گوناح لاداوه.

وه زانایانی تابیعین و غه‌یری ئەوان چه‌ن ته‌فسیری‌ریان له‌م شوینه‌دا به‌یان کردوو، له‌هموو قسه‌یی باوتر ئەمه‌یه: ئیستیقامه‌ت بریتییه له‌ده‌وام له‌سه‌ر عه‌قیده و بیر و باوه‌ری راست و، له‌سه‌ر ته‌رکی حه‌رام و کردنی واجب، خوا ئەم حه‌رام و واجبه‌ وتار بن یا کردار. له‌به‌ر ئەوه له‌ئهنه‌سه‌وه ریوایه‌ت کراوه که چه‌زهره‌ت رضی‌الله‌تعالیه‌عنہا فهرموویه‌تی: «هم أمّتي و رب الكعبة» واته‌ ئەو خاوه‌ن ئیستیقامه‌تانه‌ ئوممه‌تی منن سویند به‌خودای که‌عبه. که‌وابی مه‌به‌ست عادیلانی ئوممه‌تی چه‌زهره‌ت رضی‌الله‌تعالیه‌عنہا بێ، وه‌عه‌دآله‌ت نایه‌ته‌جیگه‌ به‌بیر و باوه‌ری ساغ و وتاری چاک و کرده‌وه‌ی پاک نه‌بێ. وه‌ریوایه‌ت کراوه کاتی چه‌زهره‌تی حه‌سه‌ن رضی‌الله‌تعالیه‌عنہ ئەم ئایه‌ته‌ی ئەخوینده‌وه‌ ئیغه‌رموو: «اللهم أنت ربنا، فارزقنا الاستقامة».

ئه‌مجار با باسی هاتنه خواره‌وه‌ی فریشته‌کان بۆ سه‌ر ئه‌هلی ئیستیقامه‌ت بکه‌ین.
جا ئیبنوزه‌ید فه‌رموویه‌تی: ئه‌م هاتنه خواره‌وه‌ی فریشته و موژده‌دانه له‌ سێ
کاتدایه:

۱. کاتی مردنی کابرای خاوه‌ن ئیستیقامه‌ت، وه‌ له‌و کاته‌دا مه‌لائیکه‌ دێن بۆ
سه‌ری، یا به‌ ئیله‌امی دڵ، وه‌ یا له‌ گه‌ڵ چاوپیکه‌وتنا پێیان ئه‌لێن: نه‌ زویر بین له‌ سه‌ر
به‌ جیه‌په‌شتنی مال و مندال و په‌یوه‌ندی دنیا و نه‌ بترسن له‌ رووداوی خراب له‌ مه‌ه‌ولا.
۲. کاتی ئه‌خه‌ریته‌ گۆره‌وه‌ و خه‌لک به‌ جیتی ئه‌هیلن، ئه‌و مه‌لائیکه‌ تانه‌ دێن بۆ
لای پێی ئه‌لێن: ئیمه‌ له‌ دنیا‌دا کرده‌وه‌ی تو‌مان ئه‌نووسی و له‌ گه‌لتا بووین و ئیسته‌یش
موژده‌ت بێ ئه‌ده‌ین بۆ له‌ مه‌ه‌ولات.

۳. له‌ کاتی زیندوو بوونه‌وه‌ یانا بۆ حه‌شر و له‌و کاته‌دا ئه‌رۆن بۆ مه‌حشر ئه‌و
مه‌لائیکه‌ تانه‌ دێن بۆ لایان و دڵخۆشیان ئه‌ده‌نه‌وه‌ و پێیان ئه‌لێن: ئیمه‌ دۆستی ئیوه
بووین له‌ دنیا‌دا و ئیم‌رۆش که‌ قیامه‌ته‌ هه‌ر له‌ گه‌لتا ئه‌بین و به‌ جیت نایه‌لێن هه‌تا
ئه‌رۆته‌ جیگه‌ی خۆت له‌ به‌هه‌شتا.

وه‌ بازئ فه‌رمووین: زاهیر وایه‌ ئه‌م هاتنه خواره‌وه‌ی فریشته‌ نه‌ به‌ ستره‌وه‌ به‌م سێ
کاته‌وه‌، به‌ لکوو هاتنه‌ خواره‌وه‌ یان له‌ هه‌موو کاتی ناخۆشی و ته‌نگانه‌دایه‌، ئیتر هه‌رچۆن
رئ بکه‌وئ و ئه‌و کاره‌ساته‌ چۆن بیت به‌ سه‌ریانان؛ به‌ هۆی زیانی نه‌فسی، یا دارایی،
یا شان و پایه‌، یا شتی تره‌وه‌... وه‌ هاتنه خواره‌وه‌ی فریشته‌کان به‌ گویره‌ی حال و
سیفه‌تی کابرای «موسه‌قیم»؛ وا ئه‌بێ که‌ فریشته‌کان ئه‌بینن، وه‌کوو کاتی فریشته
هاتن بۆ لای عیمرانی کو‌ری حسه‌ین که‌ باوه‌ و عیمران قسه‌ی له‌ گه‌لا نه‌کردن.
یاخود به‌ شیوه‌ی ئیله‌ام و دڵخۆش کردن بێ، یاخود به‌ خه‌وینین بێ، وه‌کوو ته‌ماشای
ئه‌که‌ین گه‌لێ ئینسانی باش تووشی زیانی گه‌وره‌ ئه‌بن که‌ چی حالیان تیک ناچی
و به‌ پێی حال سوپاس و ستایشی خودا ئه‌که‌ن.

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ
 الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ
 أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَمَا
 يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّمَا
 يَنزَغُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ
 ﴿٣٦﴾﴾

نه‌فهرموی: نه‌وه کئی وتاری جوانتر و شیرینتره له‌و که‌سه که ناده‌میزاد و هوشیاران
 بۆ لای خودا بانگ نه‌کا و بۆ ره‌فتار کردن به پئی فهرمانی خودا رینوما‌ییان بکا و
 خویشی ره‌فتاری چاک بئ و بی‌شلیت: به راستی من خۆم له‌ موسولمانانم به شیوه‌ی
 که شانازی به‌ نایینی پیروزی نی‌سلامه‌وه بکا؟ وه بزانه هاو‌کیش نین تۆ له‌سه‌ندنه‌وه له
 یه‌کئی خراپه‌ی کردبئی له‌گه‌لتا، له‌گه‌ل ره‌وشتیکی جوان که کابرای پئی دلشاد بکه‌ی،
 وه‌کوو به‌خشینی بئ، جا تۆ به‌و سیفه‌ته که زۆر جوانه شتی خراپ و نابار له‌ ناوا
 مه‌هیله؛ نه‌گه‌ر وات کرد ته‌ماشا نه‌که‌ی نه‌و که‌سه‌ی که له‌ نیوان تۆ و نه‌ودا دوژمنایه‌تی
 هه‌یه وای لئ دیت وه‌کوو خزمیکی نزیکی خوشه‌ویستت بئ. به‌لام ناگا به‌م پایه
 نه‌و که‌سانه نه‌بئ که خۆیان نه‌گرن له‌ کاتی دوژمنایه‌تی و ناحه‌زیدا و، هه‌روا ناگا به‌و
 پایه که‌سانئ نه‌بئ که خاوه‌نی به‌شیکی گه‌وره بن له‌ فهرمانبه‌ری و له‌ خودا ترسیدا.
 وه یاخود که‌سئ که به‌شی گه‌وره که به‌هه‌شته بۆی دانرابئ.

وه نه‌گه‌ر له‌ لایه‌نی شه‌یتانه‌وه خته‌ درای بۆ نه‌وه به‌را به‌ر به‌ نه‌یار و ناحه‌زه‌کانت
 بوه‌ستی و به‌را به‌ری خراپه به‌ خراپه بکه‌ی، نه‌وه گوی به‌و خته‌دان و هه‌لنانی شه‌یتانه
 مه‌ده و په‌نا بگه‌ر به‌ خودا له‌ شه‌یتان و بلی: «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم» چونکی

به راستی خودا گۆیایه و ده‌نگی قسه و وه‌سواسه‌ی تۆ نه‌بیستی و ناگای له راز و نیازی دلی تۆ و غه‌یری تۆیشه.

بزانی! لیڤه‌دا چهن قسه‌یی هه‌یه:

یه‌که‌م: حه‌سه‌نی به‌سری و، ئینوسیرین و، سوده‌ی ئه‌لین: مه‌به‌ست له ﴿و من أحسن ...﴾ حه‌زره‌ته (عليه السلام) وه حه‌سه‌نی به‌سری که ئهم نایه‌ته‌ی ئه‌خوینده‌وه ئه‌یفه‌رموو: ئه‌وه پێغه‌مبه‌ری خودایه، ئه‌وه خۆشه‌ویستی خودایه، ئه‌وه هه‌لبژاردی خودایه، وه‌للاهی خۆشه‌ویستترینی خه‌لکی سه‌رزه‌وییه له لای خودا. فه‌رمانبه‌رداری خودای کرد له ده‌عه‌وتا و ئاده‌میزادی بانگ کرد بۆ ئه‌و شته که خۆی باوه‌ری پێی بوو په‌یره‌وی کرد.

وه عه‌که‌مه و، قه‌یس و، موجاهید و، عایشه ئه‌لین: ئهم نایه‌ته‌ ده‌رباره‌ی بانگۆیژه‌کان هاتوه‌ته‌ خواره‌وه.

وه بازئ ئه‌لین: مه‌به‌ست هه‌رکه‌سیکه که ئاده‌میزاد بۆ ریگه‌ی چاک و بیر و باوه‌ری پیروژ بانگ بکا؛ وه‌کوو خودابه‌کناسی و زیکری خودا و، ده‌رس و تنه‌وه و، فیر کردنی موسوڵمانان بۆ ئه‌حکامی دین. وه حه‌زره‌تی ئه‌بووبه‌کریشی به‌رئه‌که‌وئ؛ چونکه ستایشی حه‌زره‌تی کرد له کاتی‌کا که حه‌زره‌ت (عليه السلام) له ده‌وری که‌عه‌دا نوێژی ئه‌کرد و عوقبه‌ی کوپی ئه‌بووموعه‌یت هات و شانی حه‌زره‌تی گرت و، ئه‌و جله‌ی به‌ شانه‌یه‌وه بوو خسته‌ی ملی و توندی کرد و له‌وانه‌بوو که بیخنکینئ! جا ئه‌بووبه‌کر هات فریای که‌وت و شانی ئه‌و کافره به‌دبه‌خته‌ی گرت و پالی پتوه‌نا بۆ دواوه و حه‌زره‌تی رزگار کرد و فه‌رمووی: «أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ؟» واته: ئایا پیاوئ ئه‌کوژن له‌سه‌ر ئه‌وه که بلێت: په‌روه‌ردگاری من خودایه و، له‌گه‌ئ ئه‌و وتاره جوانه‌ی‌شا گه‌لئ مو‌عجیزه‌ی له‌ لای خوداوه بۆ هینابن؟

ئەم عوقبە‌یە لە جەنگی بە‌درا کوژرا و بە کافری رەوانە‌ی دۆزەخ کرا.
 دوو‌هەم: مە‌بە‌ست لە: ﴿وَعَمَلْ صَالِحاً﴾ دوو رکات نوێژە لە نێوان بانگ و قامە‌تا. وە
 عە‌کرە‌مە ئە‌لێ: یانی نوێژ بکا و روژوو بگرێ، وە کە‌لبی ئە‌لێ: یانی فەرزه‌کان بە‌جێ
 بێنێ. وە ئە‌مە جوانتریانە، بە مەر‌جێ کابرا خۆی لە حە‌رام پیا‌ریزی و سوننە‌تە‌کانیش
 بکا.

سێ‌هە‌م: ﴿ادفع بالتي هي أحسن﴾ فەر‌موویانە: بە ئایە‌تی «سە‌یف» نە‌سخ بوو‌تە‌وه
 و وجووبە‌کە‌ی نە‌ماوه. بە‌س ئە‌وه‌ندە‌ ماوه‌تە‌وه کابرا موحامە‌له و دراوسیتی جوانی
 بێی و باری نازار هە‌لبگرێ و چاو‌پۆشی بکا.

ئێ‌ینوعە‌باس عليه السلام فەر‌موویە‌تی: بە حیل‌م و حە‌وسە‌له‌ی خۆت نە‌فامی و نە‌زانی
 کە‌سێ کە‌ قسە‌ی تال‌ت لە‌گە‌ڵ ئە‌کا بدەرە‌ دواوه و وە‌لامی خراپە‌ بە‌ چاکە‌ بدەرە‌وه.
 هە‌روا لە ئێ‌ینوعە‌باس‌ه‌وه رێ‌وایە‌ت کراوه کە‌ فەر‌موویە‌تی: ئە‌مە مە‌عنای ئە‌وه‌یه
 کاتێ کە‌سێ جێ‌نۆی پێ‌دای و وتی: فاس‌قی نوێژنە‌کەر یا شتێ‌کی‌تر، ئە‌م ب‌ل‌یت: ئە‌گەر
 راست ئە‌ل‌یت خودا ل‌یم خۆش بێ. وە ئە‌بووبە‌کری س‌دی‌ق جارێ‌ک ئە‌مە‌ی بە‌سە‌را
 هاتووه.

چواره‌م: ئایە‌تی: ﴿إِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ ...﴾ ال‌آیة. لە شانی حە‌زەرە‌تا هاتووه‌ته
 خواره‌وه، لە‌گە‌ڵ ئە‌بووسوفیانی کور‌ی حە‌رب‌دا کاتی خۆی دوژ‌منایە‌تییه‌کی ناباریان
 بوو، دوا‌یی حە‌زەرە‌ت عليه السلام «ام حبیبه‌»ی کچی ئە‌وی مارە‌کرد بۆ خۆی، ئە‌بووسوفیان
 بوو بە‌ دۆ‌ستی‌کی راستی و لە بە‌رده‌می حە‌زەرە‌تا لە جە‌نگی «حونە‌ین» دا بە‌رم چاو‌ی‌کیان
 دەر‌هێ‌نا. وە لە زە‌مانی عومە‌ری کور‌ی خە‌تاب‌یش‌دا هە‌م لە غە‌زادا چاوه‌کە‌ی‌تریان
 دەر‌هێ‌نا و بە کوێ‌ری لە رێ‌گە‌ی ئی‌سلام‌دا کۆ‌چی دوا‌یی کرد.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٢٨﴾﴾

وه له نایهت و بهلگهی گه وره یی زاتی خودایه کاتی شهو و روژ؛ تاریکی نهو و رووناکی نه م و به به کاجوونیان به زیاد و که م و ناشووب و نارامی له وانا، وه له بهلگهی ته وانا یی و زانا یی خودایه روژ و مانگ هاتوچویان و هه لسوورانیان له دائیره ی خو یاندا به پرته وی جیهانگیره وه... نه مانه هه موو نه ندای له شی جیهانن و جیهان نه و جوانیکه ناماده کراوه بو خزمه تی راستی و دادپه روه ری، هه ر جوزئی له م کائیناته دا نرخ ی به قه ی راستی و دادپه روه ری خو یه تی. جا که وابوو نه مانه هه موو نه ندای خزمه تکارن، ئیوه سوجه ده بو خزمه تکاره کان مه بهن؛ سوجه ده بو روژ و مانگ مه بهن؛ سوجه ده بو نه ستیره ی گهش و گای رهش مه بهن، سوجه ده بو نهو خودایه بیهن نه وانه ی دروست کردووه نه گهر راست نه کهن ئیوه به نده یی هه ر بو نهو نه کهن.

جا نه گهر کافره کان ده مار گرتنی و خو یان به گه وره نیشان دا و سوجه ده یان بو په روه ردگار نه برد، با بزائن نه وانه که وان له لای خودای ته عالا، وه کوو مه لاییکه کان، نه وه به شهو و روژ ته سییحات بو خودای تاکی ته وانا ی زانا نه کهن، وه نه وانه هه رگیز له م ته سییحاته مه لولول و ماندوو نابن.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْتَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾﴾

وه له به‌لگه‌کانی ته‌وانایی خودایه له‌سه‌ر نه‌وه که خودا نه‌توانی مردووه‌کان زیندوو بکاته‌وه نه‌مه: که تو نه‌بینی زه‌وی داماو و کز و که‌نه‌فت و وشک و بئ‌گول و گیایه، جا کاتی ناوی بارانمان به‌سه‌را باراند نه‌و زه‌وییه نه‌که‌ویته هاتوچو و به‌شی سه‌ره‌وه‌ی نم وهرنه‌گری و به‌رز نه‌بیته‌وه و ناو و هه‌وا نه‌مژی هه‌تا نه‌و ریشه‌و تو‌وه که‌وا له ناویا نه‌ته‌قی و کلاوه‌ی زه‌وی نه‌دپی و سه‌ر ده‌ردیتی و به‌قه‌ی ته‌وانای خو‌ی پهل بلاو نه‌کاته‌وه و نه‌گا به‌پایه‌ی مایه‌به‌خشی خو‌ی بو سوود وهرگرنتی نه‌وانه که‌چاوه‌پین بو پیتی نه‌و. جا به‌راستی نه‌و که‌سه که‌نه‌و زه‌وییه مردووه زیندوو نه‌کاته‌وه و له ناوکه‌خورماین داریکی که‌شکه‌شانی ده‌رنه‌کا و له ده‌نکه‌گو‌یزئی داریکی گومه‌زی نه‌روپیتی، نه‌وه مردووه‌کانیش زیندوو نه‌کاته‌وه، به‌راستی خودا ته‌وانای به‌سه‌ر هه‌موو مومکینیکدا هه‌یه.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَن يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ
أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكُنْتُ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ
الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾﴾

نه‌و که‌سانه له نیستیقامه‌ت لانه‌ده‌ن له به‌رابه‌ری ئایاتی قورئانی ئیمه‌وه و تانه‌ی لی نه‌ده‌ن و نه‌لین: نه‌فسانه‌یه. یا تانه له خاوه‌نه‌که‌ی نه‌ده‌ن و نه‌لین: شیتته، یا جادوو‌گه‌ره، یا له خه‌لکه‌وه‌فیری نه‌و ئایه‌تانه‌بووه، نه‌وانه ون‌نابن ئیمه‌ ناگامان لیبانه و به‌توله‌و روژی خو‌یان نه‌گه‌ن، وه له قیامه‌تا نه‌خه‌رینه‌ناو ناگه‌روه.. جا ئایا که‌سئ بخه‌ریتته ناو ناگه‌روه‌باشه یا که‌سئ که‌به‌هیمنی بئ‌مه‌ترسی بیت شوینی خو‌ی بگری؟ زور ناموژگاریتان کرا و وه‌رتان نه‌گرت، وه هه‌رییری خو‌تان به‌لاوه‌په‌سه‌نده. جا که‌وایه چی نه‌که‌ن بیکه‌ن، به‌راستی خودای ته‌عالا بینایه و چاوی له کاره‌کانتانه‌وه‌یه.

به راستی ئەو کەسانە کە ئینکاری راستی و زیکاری خودا ئەکەن کە نایاتی قورئانە کاتێ بێتە لایان - لە گەڵ ئەوەدا کە ئەو کیتابە کیتابیکی بەرپێز و بە نرخە - شتی پێچەوانەی راستی و واقعی تیا نییە و شتی پووچی تێ ناچێ نە لە پێشەوه و نە لە پاشەوه. واتە: هەرچی وا تیا یا راستە چی باسی ئیمپرو و چی باسی ئەمەولا. وه لە لای خودایە کە وه هاتوووە خوارووه کە لە لایەنی هۆشیارانەوه ستایشی ئەکری و خاوەن حیکمەتە لە واقعدا، گوێ بەو کەسانە مەدەن کە نەفام و بێ نوور و بێ شوعوورن.

﴿ مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴾ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۖ ءَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ۖ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي ءَاذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۚ أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

لە بارەی دلدانەوهوه به تو ناوتری شیوه و جووری ئەوه نەبێ کە به پێغه مبه ره پیشووه کان و تراوه لە کاتیکا کافره کان نازاری دلیان داو. بێ گومان خودای تو خاوهن بهخشش و میهره بانییه بو ئەوانه کە رووی تێ ئەکەن، وه خاوهن سزا و تۆلەیشه بو ئەو کەسانە کە دوژمنی پێغه مبه ره کانن.

ئەو کافرانە جار جار ئەلێن: ئەوه بوچی قورئانە کە ی بە زمانی عەجەمی نییه؟ تو ئەو جوۆره قسەت نەچی بە گوێدا؛ چونکە ئەگەر ئەو قورئانە مان بە شیوهی عەجەمی بناردایە ئەیانوت: شتی وا چۆن ئەبێت؟ بوچی ئایەتەکانی بە جوۆری نەهاتوون کە لییان تێ بگهین؟ ئایا شتی وا ئەبێ و تار عەجەمی بێ و خاوهن و تار عەره بی بێ؟ جا ئەم جوۆره رهخنه ئەوان ئەیگرن لەسەر واقع نییه و، تو بهو خەڵکە بلی: ئەم

قورئانە بۆ ئەو کەسانە کە باوەڕیان بە خودا و پێغەمبەری خودا ھەبە ھۆی رێنومایی و شارەزا کردنە بۆ حەق و، شیفای و رزگار بوونە لە نەخۆشینى بێر و باوەڕى نابار لە ناو دڵدا. ۛ ئەو کەسانە کە باوەڕیان نییە ئەو ەبارى «قورس» ۛ لە ناو گۆچکەیان ۛ، رووناکی ئەو قورئانە بۆ ئەو دڵ مژمۆرانە ئەبى بە ھۆی کویری و شەواری پى ئەکەن، ۛ ئەو کۆمەلە کافرە لە ھۆی بیستنى حەقەو ە ئەوەندە کە و نەژنەوان ە کوو ئەو کەسانە ۛ ەھان کە لە شویتى دوورەو ە بانگیان لى بکرى و قسە کە نەبسن.

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾ مِّنْ عَمَلٍ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾﴾

ئەى پێغەمبەرى خۆشەوێست! ۛ نەبى کافران تەنیا بەر ەبەر بە کتیبى تۆ رەخنەیان گرتبى و عەبیان لى دەرھێناى، سەبارەت بە کتیبى باقى پێغەمبەرانیش ھەر ۛبوون، بە راستى ئیمە کیتابمان دا بە مووسا کە لە پێغەمبەرانى «أولوالعزم»؛ تەوراتمان بۆ نارد کە ھەموو یاسایەکی تیدا بوو، کەچى بەنى ئیسرائیلیەکان ئیختیلافیان تیدا پەیدا کرد و بازى باوەڕیان پى نەکرد و، بازى ئینکاریان کرد. ۛ ئەگەر وشەى بریارى سزای بەنى ئیسرائیلیەکان دیارى نەکرابایى زوو حوکم لە بەینانا ئەکرا و کافرەکان بەرباد ئەکران، بەلام لەبەر ئەو ە سزاکیان دواکەوت کە وادەى بریارى دیارى لە پاشەو ە بوو. بە راستى ئەو بەنى ئیسرائیلانە وان لە گومانىکى دڵ تیکدەرا بەر ەبەر بە تورات. ۛ یاخود ئەو کافرانە وان لە گومانىکى نابارا بەر ەبەر بە قورئان.

ھەرکەسێ کردەو ەى باش بکا ئەو ە قازانجى بۆ نەفسى خۆیەتى و، ھەرکەسێ کردەو ەى خراب بکا ئەو ە زیانەکەى لەسەر خۆیەتى و، خودای تەعالا لە زاتى خۆیا یا بە فەزلى رەفتار ئەکا لەگەل بەندەکانى خۆیا؛ بە بى بەرانبەر و رەنجى زۆر پایە

ئه‌دا به بازه که‌سی ﴿يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ﴾. وه یاخود به عه‌دآله‌ت ره‌فتار ئه‌کا و به‌گویره‌ی کرده‌وه پاداشی ئینسان ئه‌داته‌وه. له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا که هه‌رچی بکا له‌گه‌ل به‌نده‌دا هه‌ر سته‌م نییه؛ چونکی خالیقه و خواوه‌نی ماده و مه‌عنایه و خواوه‌ن ته‌سه‌روفه له‌مولکی خۆیا جا له‌سه‌ر یاسای عه‌دآله‌تی خۆی فه‌رمووویه‌تی خودای تۆ سته‌م‌کار نییه بۆ به‌نده‌کانی.

بزان! بازی ره‌خنه‌یان گرتوه و وتووایه: «ظلام» سیغه‌ی موباله‌غه‌یه به‌مانا زۆر سته‌م‌کار، وه له‌م شوینه‌دا نه‌فی روو ئه‌کاته‌ قه‌ید و مه‌عنای: ﴿وَمَا يَكُ بِظِلَامٍ﴾ و وای لی دئ: «که خودای تۆ سته‌می زۆری نییه هه‌رچه‌ند ئه‌سلی سته‌مه‌که‌ی بیی» ئه‌م مه‌عنایش هه‌له‌یه! وه‌لامه‌که‌ی سی شته:

یه‌که‌م: ئه‌م که‌لامه‌ له‌ سه‌ر شیوه و رییازی که‌لامی خه‌لك هاتوه، واته‌ ئه‌و کافرا‌نه و تووایه: خودا «ظلام» نییه، ئیتر مه‌به‌ست که‌م و زۆر نییه.

دووه‌م: روو کردنی مه‌عنای نه‌فی بۆ «قه‌ید» واجب نییه و دروسته‌ روو بکاته «موقه‌یه‌د». واته‌ هه‌ر سته‌می نییه چ‌جای زۆر.

سیه‌ه‌م: «ظلام» سیغه‌ی نیسه‌به‌ته‌ وه‌کوو «خشب» و «تمار» و «لبان». وه فه‌رمووویه‌تی: خودا «ظلام» نییه، یانی نیسه‌به‌تی زولمی لی نادری و هه‌ر له‌ بناغه‌دا سته‌می له‌گه‌لا ریک ناکه‌وی.

﴿إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِيَ قَالُوا أَعِزَّتِكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُوا مَا لَهُمْ مِنْ نَجِيصٍ ﴿٤٨﴾﴾

هەر بۆ لای خودا ئەگەر پێتەوه زانستی کاتی و ێران بوونی ئەم جیهانی ئێمە و کەسی تر لەو بەولایە و نایزانی و، بەری هیچ داری لە پەردە قەباغە کە دەرنەچێ و، مەندالدانی مێینە هیچ هەلنەگرتی یا داینانی بە بێ زانستی خودا. وە لەو رۆژەدا کە خودا بانگ لەو کافرانە ئەکا و ئەلێ: کوا هاوبەشە کانم لە کوێن؟ ئەوانیش لە وەلاما ئەلێن: ئێمە ناگادارمان کردی و ئەلێن کەس لە ناو ئێمەدا ناگادار نییە و کەس شایەتی بەو نادا کە هاوبەشی بۆ تۆ هەیە. ئەوانەش کە زوو بانگمان ئەکردن لێمان ون بوون و نازانین چییان لێ هات. وە باوەریان دێتە سەر ئەو کە ماوەی راکردنیان نییە تا لە دەستی خودا دەرچن و لەسەر کوفرە کە دایان و لە تۆلە بێ باوە پێدا سزا ئەدرن.

﴿لَا يَسْتَمُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ ۝٤٩ وَلَئِنْ أَدْقَنَهُ رَحْمَةٌ مِّنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرْأٍ مَسَّهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا إِلَى وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَىٰ ۝٥٠ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۝٥١ وَإِذَا أُنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَغْرَضَ وَثًا بِجَانِبِهِ ۚ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ ۝٥٢﴾

ئادەمیزاد لە داوا و دوای خێر و خوشی مەلүүл نابێ، بەلام ئەگەر دوچارێ خراپە یەك بێ نائومێد ئەبێ و تەنگی دنیای لێ دێتە یەك و هیوا بێ میهرەبانی و بەزەبی خودا ئەبێ.

وە ئەگەر لە لایەنی خۆمانەوه، دوای ئەوێ تووشی زیانی بوو، خێر و خوشییەکی بەدەینی و لایەکی لێ بکەینەوه ئەلێت: ئەم خێرە مالی خۆم و بەشی خۆمە و هیچ

منه تی که‌سی تیدا نییه و، گومانم نییه که پاشه‌پوژ هه‌بیّت و بیّت و لیپرسینه‌وه هه‌بی! وه نه‌گهر شتیکی وا ببن و له فهرزی‌کدا پاشه‌پوژ و لیپرسینه‌وه هه‌بی من له‌و روژه‌یشدا ئینسانیکی به‌پایه‌و شان نه‌بم و لای خودا شوین و پله‌ی جوان و به‌رزم نه‌بی. جا بئ‌گومان ئیمه نه‌و کافرانه ناگادار نه‌که‌ینه‌وه و هه‌والی تۆله‌ی کرده‌وه‌ی ناباری خو‌یانیان نه‌ده‌ینی و تالی و ژاراوی سزایه‌کی سه‌ختیان پئ نه‌چیژین.

وه کاتی نيعمه‌تی بریژین به‌سه‌ر ئینسانیکدا پشت له راستی هه‌له‌کا و لا نه‌کاته ئیمه و سوپاس ناکا. وه کاتیکیش شه‌ر و گه‌ر و ناشووییکی پئ بگا نه‌بینی دوعا و پارانه‌وه‌یه‌کی دریژ و پانی هه‌یه.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ﴾ (۵۲)

ئه‌ی خو‌شه‌ویست تو به‌و کافرانه به‌هرموو که باوه‌ریان به‌قورئان نییه بلی: نه‌گهر قورئان له لای خوداوه بی و ئیوه ئینکاری بکه‌ن نه‌وه کییه له‌و که‌سانه گومرا‌تر بی که وان له لای موخالیفی حه‌ق و حه‌قیقه‌ته‌وه و له راستی دوورن؟ واته مادام ده‌ربکه‌وی قورئان که‌لامی خودایه نه‌وه ئیوه هه‌ر گومرای و به‌دبه‌ختیتان بو نه‌مینیتته‌وه.

﴿سَرِّهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ (۵۳) ﴿أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِيقَةٍ مِنَ لِقَاءِ رَبِّهِمْ ءَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ﴾ (۵۴)

واته به راستی له داها‌تووی نزیکا ئایات و به‌لگه‌ی خو‌میان نیشان نه‌ده‌م له جیهانا و له نه‌فسی خو‌یانا هه‌تا بو‌یان ده‌ربکه‌وی که خودا راسته و ته‌نیا‌یه و ته‌وانا‌یه و زانا‌یه، وه یا بو‌یان ده‌ربکه‌وی که په‌یام و پیغه‌مبه‌ری‌تی حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د ﷺ

حه‌قه و راسته. وه یا بۆیان ده‌ربکه‌وئ قورئان حه‌قه و که‌لامی زاتی خودایه و په‌یوه‌ندی به‌فریشته و په‌ری و ئاده‌میزاده‌وه‌نییه. ئایا بۆ تۆ به‌س نییه که په‌روه‌ردگاری تۆ ئاگاداری هه‌موو شتیکه و ئه‌زانی کئی دۆستی تۆیه و کئی دۆژمته هه‌تا یارمه‌تی دۆسته‌کانت بدا و دۆژمنه‌کانت له‌ناو به‌ری؟

بیداربه‌ره‌وه! به‌راستی ئهم کافرا نه‌به‌ر ئه‌وه که ژه‌نگی نه‌قامی و نه‌زانی له‌گه‌ڵ شوێنکه‌وتنی و شکدا سه‌ر و سینه و دلی داگیر کردوون، هه‌ر وان له‌گومان و دوودلیدا ده‌رباره‌ی خودای خۆیان و، وا ئه‌زانی خودا نییه، وه ئه‌گه‌ر ببی ئهم دنیا نافه‌وتی، وه ئه‌گه‌ر بغه‌وتی هۆشیاران زیندوو ناکرینه‌وه و ناگه‌ن به‌باره‌گای خودا و لێپرسینه‌وه‌یان نابێ. جا بیداربینه‌وه خودا له‌باره‌ی زانست و هیز و ته‌واناوه هه‌موو شتیکی داگیر کردووه و که‌س له‌ده‌ستی توانای ده‌رناچی.

بزانی! ده‌لاله‌تی «ئافاق» و «أنفس» له‌سه‌ر زاتی خودا به‌ده‌لاله‌تی قه‌تعی له‌رووی ئیمکان و خودووسه‌ویه. واته‌ ئافاق ئاسمان و زه‌وی، سارا و ده‌ریا و که‌ژ و کۆسار هه‌مووی له‌حه‌وادیس و مومکیناتن، مادام مومکین بوون و نه‌بوونی وه‌کوو یه‌که به‌بێ «مرجح» نابێ، وه «مرجح» که‌خاریج له‌مومکیناته‌خودایه. هه‌روا خودووسی مومکینات ئه‌ویش موحتاجی موحدیسه و به‌بێ موحدیس نابێ.

وه ده‌لاله‌ته‌که‌یان به‌ده‌لاله‌تی ئیقناعی ئه‌وه له‌رووی جوانی و پوخته‌یی و یاسا و نیزامی کائینات له‌زه‌وی و ئاسمانا و له‌ده‌قایقی ئاساری نه‌فسی له‌شادی و مه‌لؤولی و، نه‌خۆشی و ساغی و، زیره‌کی و که‌وده‌نی و... ئه‌مانه بۆ ئینسانی به‌ویژدان ده‌لاله‌ت ئه‌که‌ن له‌سه‌ر وجودی «واجب الوجود»ی کامیل له‌سیفاتا و دوور له‌عه‌یب و نوقسان.

وه ده‌لاله‌تی ئافاق له‌سه‌ر ریساله‌تی چه‌زهره‌تی موحه‌ممه‌د ﷺ ئه‌مه‌یه یه‌کێ ئاگای له‌میژووی جیهان بێ ئه‌زانی جیهان له‌پیش هاتنی چه‌زهره‌تا پر بوو له‌تاریکی

رەوشتی پەست و بەندەیی ناره‌وا بۆ بەرد و دار و ئاگر و گیانلەبەر و، پڕ بوو لە رەوشتی دوور لە ئەدەب و یاسا. بە هاتنی حەزەرەت ﷺ رەنگی جیهان جوان بوو بە یاسای پاک و، بە رەوشتی چاک رازاوە، بە جۆری کە دلی ئینسانی دڵدار و ھۆشیار قەناعەتی پێ ئەکا.

وہ دہلالہ‌تی «أنفس» لەسەر ریسالەتی حەزەرەتی موحەممەد ﷺ ئەمەییە: ئەو کەسە کە باوەری نەبێ بە رەھبەری گەورە سەرگەردانە و بێ یاسایە و پەڕیشانە، وہ ئەو کەسە کە باوەری بێ بە ریسالەتەکە و تەماشای سیفاتی بکا بۆ خۆی ئارام نەبێ، لای کەمی بە سوپاسی نەعمەت و بە خۆ گرتن لەسەر زەحمەت، وہ ئەمە بەسە بۆ قەناعەتی نەفسی ئینسان بەوہ کە ریسالەت حەقە و ئەو ئیمانە چرای شەوی جیھانە.

وہ دہلالہ‌تی ئافاق و ئەنفوس لەسەر راستی قورئان ئەوہییە: قورئان باسی ئاسمان و ئەستێرە و جەم‌وجوولی کەوکەبەکان ئەکا و، باسی گەلی سوودی سەرزەوی ئەکا، ئەگەر قورئان وتاری خودا نەبواوە ئەو بەیانانە بۆ نەدەکرا. لە لاین ترەوہ لە ھەموو ئافاقی جیھانا ھیچ فەسیحی و ھیچ بەلیغی نەیتوانی وینە قورئان داہینی.

ھەرۆھە دہلالہ‌تی «أنفس» لەسەر راستی قورئان لە زۆر رووہوہیە، گەریگیان ئەمەییە کە ئەو سیفەتانە قورئان باسیان ئەکا بۆ ئینسان ھەرکەسێ وەریان بگری بە پیرۆزی ئەژی. وہ ئەو قورئانە جۆرە تەئسیریکی ھەییە لە دڵدا وەکوو تەئسیری ئاگرە لە مادەدی تەپرا و تەئسیری ھەتاوہ لە تاریکستانا و تەئسیری چاوە لە رینگەدا و، تەئسیری دەلیلە لە ولاتی غەریبیدا. وہ بە ھۆی قورئانەوہ دڵ و شک ئەبیتەوہ و چەلک و چەپەلی لەسەر نامینی و تاریکی گومرای و نەزانی لائەچی و رینگە راست دەرئەکەوێ. وہ لە ھەر کاریکدا بیەوی بیکا ئەزانی چۆنی بکا.

دەلیلن لەسەر خالیقی ئەکبەر	ئافاق و ئەنفوس یەک یەک سەراسەر
سیفاتی بەرزى پر کەمالاتی	دەلیلن لەسەر زات و سیفاتی
کە هات بە رحمت بە فەیز و مەدەد	دەلیلن لەسەر مەقامی ئەحمەد
بوو بە وەسیلە بۆ عیلم و عەلەم	بوو بە وەسیلەى زانستى نادەم
کەلامی حەقە بێ عەیب و نوقسان	دەلیلن لەسەر مەقامی قورئان

سووره تی شوورا، له سووره ته مه ککه بییه کانه، نایه ته کانی "۲۳" و "۲۴" و "۲۵" نه بی، "۵۳" نایه ته، دواى سووره تی «فصلت» هاتووه ته خواره وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿حَمْدٌ ۱﴾ عَسَىٰ ۲﴾ كَذَلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ
 الْحَكِيمُ ۳﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ۴﴾
 تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ
 رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
 ﴿٥﴾

نهم سووره ته ناوی «حامیم عین سین قاف»، وه کوو نهم مه عنا و مه فهو ومانه که
 له م سووره ته دان و قام نه کرین ناو هها وه حی نه نیری بۆ لای تو و بۆ لای پیغه مبه ره
 پیشووه کان نهو خودا که خاوهن عزیزه ته و خاوهن حکمه ته له هه موو کاریکدا.
 وه هر بۆ خودایه به مۆلک و ته سه پوف هه رچی وا له ئاسمان و زه ویدا و نهو
 خودایه به رزه له پایه دا و گه وره یه له ده سه لاتا.

له وانه یه له ترس و هه بیته و گه وره یی خودا ئاسمانه کان له سه ره وه تا خوار
 له ت له ت و پارچه پارچه بین، وه فریشته کان ته سبیح و ستایش بۆ خودای خوڤیان

ئەكەن و داواى تاوانبەخشی لە خودا ئەكەن بۆ ئەوانە وان لەسەر زەویدا. بیداربەنەوه!
بە راستی هەر خودای تەعالا تاوانبەخەش و میهرەبانە.

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ﴾

وہ ئەو کەسانە، بێجگە لە خودا، چەن دۆستێکیان بۆ خودا دروست کردووە ئەو
خودا ناگای لێیانە و ئەو ئەتوانی تۆلەیان لێ بکاتەو، وە تۆ وەکیلی خودا نیت لەسەریان.

﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ
يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ﴾

وہ هەر بە وێنەى ئەو لەمەوێش ناردوومانە بۆ لای پێغەمبەرانى پێش تۆ، وەحیمان
بۆ تۆیش ناردووە ئەو وەحیەیش قورئانیكە بە عەرەبى لە لوغەتا و لە شیوازا بۆ
ئەو کە ئەهلى «ام القرى» واتە شارى مەككە و هەركەس بە دەورى ئەویدا هەیه
بیانترسینی لە سزای رۆژى قیامەت و عالەم بترسینی لە بێمى رۆژى گەردبوونەوہیان
لە مەحشەرا کە هیچ گومانى تێدا نییە و لەو رۆژەدا تاقمى وان لە بەهەشتا و، تاقمى
وان لە ناو دۆزەخا.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ
وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ ﴿٨﴾ أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَاللَّهُ
هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ﴿٩﴾

ئەگەر خودای تەعالا بپوستانى ئەیتوانى هەموو ئەم کۆمەلانە بکا بە یەك کۆمەل،
یا هەموویان بکا بە گەلیكى هۆشیار و شارەزا بۆ ناشتى، وە یا بە گەلیكى گومرای

سه‌رلیتیکچوو، به‌لام خودا نه‌و خواسته‌ناکا، به‌لک‌وو ته‌ماشای خواستی خه‌لک نه‌کا؛ نه‌وانه که خویان چه‌ز له ریگه‌ی باش نه‌که‌ن نه‌وانه‌ن که جیا نه‌کرینه‌وه بۆ پیرۆزی و خواستی خودایش وا نه‌بی که بیان‌هاویتیته ناو ره‌حمه‌تی خۆیه‌وه، وه نه‌وانه‌یش که خواستیان له‌سه‌ر سته‌مکاری و به‌دبه‌ختیه‌ی نه‌مانه‌یش له ره‌حمه‌ت دوور نه‌خاته‌وه به‌جۆری که ماوه‌ی نه‌وه نابیی دۆست و یارمه‌تیده‌ر له پاشه‌پۆژا یارمه‌تییان بده‌ن. تۆ واز له‌م باسه‌ بینه‌ نه‌و کافرانه به‌هه‌لبژاردنی به‌د و خرابی خویان چه‌ن دۆستیکی ناپه‌وایان بۆ خودایان بینه‌گه له خودا، وه‌رگرتوو و به‌ده‌وریانا رانه‌بویرن، نه‌مانه نافامن بگه‌رپن به‌شوین دۆستی راستدا نه‌نا نه‌گه‌ر به‌شوین دۆستی خاوه‌ن سوود بۆ دنیا و قیامه‌تدا بگه‌رپن هه‌ر خودا به‌دۆست نه‌گرن و نه‌و دۆسته‌راسته‌ خودایه و، نه‌و مردوو‌ه‌کان زیندوو نه‌کاته‌وه و نه‌و به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا هی‌ز و ته‌وانایی هه‌یه.

﴿وَمَا أَخْلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَالِكُمْ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾ (۱۰) فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿۱۱﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱۲﴾

نه‌وه‌ی ئیوه و کافره‌کان جیا‌وازی‌تان تیا‌یاندان نه‌بی؛ وه‌کوو ته‌وحید و، هاو‌به‌ش بۆ خودادانان و، ریساله‌تی موحه‌مه‌د ﷺ و، هاته‌نه‌ خواره‌وه‌ی قورئان له لایه‌نی خوداوه نه‌وه حوکمه‌که‌ی وا له لای خودادا و نه‌و خودایه‌ خودای منه، هه‌ر له‌سه‌ر نه‌وه ته‌وه‌کول و ئیعتی‌مادم و، هه‌ر بۆ لای نه‌ویش نه‌گه‌رپمه‌وه، نه‌و خودایه که

دروستکھری ناسمانہ کان و زہویہ، وہ لہ نہفسی نہوعی خوٹان ژنی بو داناون و، لہ بزن و گا و مہر و وشر و... چہن ہاولفی بو دروستکردوون، ئیوہ و حہیوانہکانی ئیوہ زور تہکا بہ ہوی نیجادہوہ و ہیچ شتی وہکوو تہو نییہ، تہو گویا و بینایہ، وہ خہزینہکانی ناسمان و زہوی بو خودایہ، وہ یا رستی ناسمان و زہوی بہ دەستی توانایی تہوہ و، رۆزی گوشاد تہکاتہوہ بو ہہرکہسئی خواستی لہسہر بئ، وہ کەم و کوورپشی تہکا بو کەسئی بیہوئی کەمی بکاتہوہ. بہ راستی خودا زانایہ بہ ہہموو شتی.

﴿شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾ وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى لَفَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ وَلَيَنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكُتُبَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٌ ﴿١٤﴾﴾

تہی نادرہمیزاد تہم دینہ کہ موحمہمہد ﷺ ہیناویہ تی بو ئیوہ کہ دینی خودا بہیہ کناسیہ دینیکی دامہ زراوی کونہ، خودا تہلئی: دیتیکی وام بو دامہ زرانددوون بریتیہ لہوہ کہ نوح وہسیہ تی پئ کردبوو، وہ تہوہی کہ بہ وہحی ناردم بو لای تو کہ وتم: ﴿فاعلم أنه لا إله إلا الله﴾، وہ تہوہی کہ وہسیہ تم پئ کردبوو بو ئیبراہیم و موسا و عیسا: کہ تہو دینہ تہفسیر تہکریتہوہ بہ فرمان بہ راگرتنی دین کہ

بریتییە لە ئیمان بەوێی واجبە بۆ ھەموو گەلێ بەجێی بێنێ لە ئوسوول و یاسای بیر و باوەری خودابەیەکناسی و، نەھێ لە ئیختیلاف و لەیەك جیاوہبوون لە ئوسوولدا، وە ئەم دینی خودابەیەکناسییە راستە و، کافرەکان زۆر دوور ئەکەونەوہ و، زۆر گەورە و گرانبە ئەوێی کە تۆ ئەو کافرانی بۆ بانگ ئەکەیت، بەلام خودا خۆی ئەزانێ بۆ کێ ئەبێ و خۆی کەسێ ھەلئەبژێری بۆ ئەم دینە و بۆ راگرتنی کە خۆی خواستی لەسەری بێ و، وە شارەزا ئەکا بۆ ئەم دینە کەسێ کە بە راستی ئەگەریتەوہ بۆ لای خودا.

وە ئەم دینی خودابەیەکناسییە لە ھەموو چەرخە پیشووەکانا باو و ناسراو بوو، گەلە پیشووەکان لە بیر و باوەردا لە یەك جیاوہبوونەوہ دواي ئەوہ نەبێ کە زانستیانی بە ئایینی خودابەیەکناسی پەیدا کرد و زانیانی ئایینیکی راستە، وە جیاوونەوہکەیان لەسەر ئەساسی عەناد بوو لە ناو خۆیان لەبەر داواکردنی تەماعی دنیا، وە ئەگەر فەرمانێ لە لایەنی خوداوہ رانەبوردایە لەسەر مۆلتیان ھەتا وادەیکە دیاریکراو حوکم ئەدرا لە ناویان بە بەربادکردنی کافرەکان، وە ئەوانەیش کە لە رەھبەرە پیشووەکانەوہ کیتابیانی دەس کەتووە؛ وە کوو کیتابیەکانی زەمانی موحمەد ﷺ وان لە گومان و دوودلی و بێباوەرییەکی زۆر دل ئازاردەرا لە ھۆی خودابەیەکناسییەوہ، واتە ئارەزووی خودابەیەکناسییان نییە.

﴿فَلِذَلِكَ فَادَعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَلَا تَلْبِغْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ ءَامَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأَمَرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَلْنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾ وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا

أَسْتَجِيبَ لَهُ، مُجَنَّهُم دَاحِضَةً عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ

شَدِيدٌ ﴿١٦﴾

جا له بهر ئه و زانسته رهسایه خودا پشیداوی هه ناده میزادان و هوشیاران بانگ بکه
بۆ ریگهی خودابه کناسی و بۆ ئه وه که یاسای دین بگرته گهردن، وه ئیستیقامهت
بکه له سه ر کاری خۆت که بانگ کردنی خه لکه بۆ لای حه ق و، هه رگیز مه که وه ره
شوین ئاره زووی پووچی ئه وان، وه بۆ ئارامکردنه وهی دلیان بفرموو: باوه رهم هه یه
به و کتیبانه که خودا ناردوونی هه ر کیتابی ببن، وه هه موو شه ریه ت و ئایینی خودا
که له مه و پیش بوون، وه هه رچی ئیستایش وا له ناوا که بریتیه له قورئان. هه موویان
حه قن، وه فه رمانم پیدراوه که عه داله ت بکه م له ناواتانا له ناکۆکی و مامه له و ئیش و
کار تانا، خودا په ره وردگاری ئیمه و ئیوه یه، هه موو له به نده بی خودادا وه کوو یه کین،
به لام هه رکه س راستر بن پیشکه وتوو تره، کرده وهی خۆمان بۆ خۆمانه و کرده وهی
ئیه ویش بۆ خۆتانه و، کیشه و به ره و جیدال نییه و غه وغا و هه رای ناوی، ئینسان
به هه را و قاله ناگاته مه به ست و، حه سوود سوود وه رناگری. خودا هه موومان له
پاشه پوژا گردنه کاته وه و گه رانه وه و نه نجامی ئیمه بۆ لای ئه وه.

وه ئه و که سانه که ده مه ده مه و جیدال له ئایینی خودابه نه کناسیدا ده که ن، دوا
ئه وهی چی پتویست بن له راگه یاندنی دین و رینومایی و نامۆزگاری پتی گه یاندن،
ئه وه به لگه و ده لیلیان پووچ و بن ترخه له لای خودا. له دنیا دا قاری خودایان دیته سه ر
و له پاشه پوژیشا سزای سه ختیان هه یه.

﴿اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ

قَرِيبٌ ﴿١٧﴾ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا

مُسْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ

لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾ اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ
الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٩﴾

خودا ئەو خودایە کە کتییی لە غەیبەووە ناردوووە بە ھۆی بەجێھێنانی ئادابی راستەووە و میزانی تەماشاکردنی مافی گشتی و تاییبەتی ناردوووە بۆ ئەووە ھەموو خاوەن مافی مافی خۆی بدریئتی وە بۆ ئەووە ئامادەیی و توانای نەفسی و شەخسی ئادەمیزاد ون نەکرئ، ئیتر ئەوان عەلاقەیان چییە بە ھاتنی کاتی قیامەتەووە؟ وە کئ تۆ ناگادار ئەکات لە ھاتنی؟ ھیوا وایە نزیک بئ! ئەو کەسانە کە باوەڕیان بە ھاتنی روژی قیامەت نییە پەلەپەل ئەکەن لە ھاتنی قیامەتا و پرسیار دەربارەیی ئەکەن و، پرسیارەکیان جوۆرە گالته و گەپنیکە. ئەگەرنا یەکئ باوەڕی بەو روژە ببئ و بزانی سام و ترسی کارەساتەکە چۆنە زۆر لە ھاتنی ئەو روژە ئەترسئ و، بە بیمەووە باسی ئەکا.

وہ ئەوانە کە باوەڕیان بەو روژە ھەیە و ئەزانن قیامەت دادگایەکی حەقە و پێویستە لەسەر حیکمەتی خودا دابنرئ بۆ ئەووە ھەرکەس بگا بە پاداشی خۆی، ئەوانە لەو روژە ئەترسن و بە ترسەووە باسی ئەکەن.

جا بیداربنەووە ئەوانە کە دەمەدەمە ئەکەن لە ھاتن و نەھاتنی پاشەپوژا وان لە لایەکی دوور لە حەقەووە و وان لە گومراییەکی زۆر دوورا.
خودا زۆر میھرەبانە لەگەڵ بەندەکانی خۆیا و روژی ئەدا بە ھەرکەسئ خواستی لەسەر ببئ و خودا خاوەن ھێز و خاوەن عیززەتە.

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ
حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ﴾ ﴿٢٠﴾

هه‌رکه سئ خواستی له‌سه‌ر کشتی قیامه‌ته له‌و کشته و له به‌ره‌می ئه‌و کشته‌ی
بۆ زیاد ئه‌که‌ین، وه هه‌رکه‌س کشتی دنیای ئه‌وئ له دنیا‌دا به‌شی ئه‌ده‌ین و له قیامه‌تا
به‌شی نییه.

﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (۲۱) تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿۲۲﴾ ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

یا خه‌یر ئه‌و کافرا‌نه چه‌ن ها‌وبه‌شیکیان هه‌یه که به خه‌یالی پووچ دایان‌ناون بۆ
خو‌یان، وه ئه‌و ها‌وبه‌شانه چه‌ن ریگه و یاسایه‌کی دینی وایان بۆ دانا‌ون که خودا
حه‌زیان لئ نا‌کا. جا ئه‌گه‌ر وشه‌ی برا‌وه‌ی نه‌گۆرا‌وی ئیمه نه‌بوا‌یه له‌سه‌ر بریار‌ی
کاتیکی تایبه‌تی بۆ سزادانیان، حوکم ئه‌درا له نا‌ویانا، وه ئهم دا‌وا پووچانه وه‌کو‌و
ها‌وبه‌ش دانان بۆ خودا و، با‌وه‌ر نه‌کردن به‌ زیندوو بو‌ونه‌وه‌ی ئاده‌میزاد بۆ لی‌پرسی‌نه‌وه‌ی
رو‌ژی قیامه‌ت و، کار کردن هه‌ر بۆ دنیایان لئ وه‌رنه‌ده‌گیرا، به‌لام ئه‌و وشه‌ را‌بو‌ردوو‌ه
و، به‌ راستی ئه‌و سته‌مکارانه سزایه‌کی سه‌خت و نا‌زارا‌ویان بۆ هه‌یه.

جا تۆ له‌ رو‌ژی قیامه‌تا سته‌مکاره‌کان نه‌بینی وان له‌ ترس و بیمی تۆ‌له‌ی ئه‌و
کرده‌وانه‌دا که له دنیا‌دا کردوونیان و له واقیعه‌دا ئه‌و سزا و تۆ‌له‌یان پئ نه‌گا. وه ئه‌و

کەسانەیش باوەڕیان بە ئایین بوو و کردەوێکانیان باشە وان لە ناو باخەکانی بەهەشتا و ئەوێ ئارەزووی بکەن و دلایان بۆی بچن هەیه و لای خوداوێ بۆیان دێ. جا ئەم پایە بەشیکی زۆر گەورەیه، ئەم پایە و شوێنە بازێ لەوانەیه کە خودای تەعالا بە شیوێ موزدە موزدە پێ ئەدا بەوانە کە باوەڕیان هەیه و کردەوێکانیان باشە لە بەندەکانی خودا. جا تۆ بەو کافرانە بڵێ: من راگەیانندیم لەسەرە و لەسەر ئەم زەحمەت کێشانە بۆ شارەزا کردنی ئێو بۆ رێگەی ئیسلام هیچ موزد و حەقیکم ناوێ ئەو نەبێ کە منتان خۆش بوێ لەبەر ئەو خزمایەتییه و لە ناومان و من هەم وام لەگەڵتان. یا ئەو نەبێ کە خۆتان لەگەڵ خزمەکانتان باش بن و، یا ئەو نەبێ کە لەگەڵ خزمەکانی من باش بن، ئەمە من پێویستیم بە پایە و مایە ئێو نییه. وە هەرکەسێ چاکە و تاعەتێ لەبەر رەزای خودا بکا ئەو لە پاداشی ئەوێدا جوانی زیاد ئەکەین بۆی، واتە پاداشەکە ی چەن قات ئەکەینەو بە خواستی خۆمان، بە راستی خودا تاوانبەخش و تاعەت وەرگرە.

﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشِئِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ وَبِمَسْحِ اللَّهِ
الْبَاطِلَ وَبِحَقِّ الْحَقِّ بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ (۲۴)

یا خەیر ئەم کافرانە دلایان دانامەزرێ و، ئەلێن: موخەممەد درۆی بە دەم خوداوێ هەلبەستوو کە ئەلێت منی کردوو بە رەهەبەر و ئەم قورئانە کەلامی ئەوێ! نافامن کە تۆ ترست لە خودا هەیه و تۆ درۆ بە دەم خوداوێ هەلبەستوی؛ چونکی باوەڕت هەیه ئەگەر خودا بیهوێ ئەتوانی دلت مۆر بکا، وە ئینسانی خاوەن باوەڕ قەت درۆ هەلبەستێ زیاد لەوێ خودا یاسای وەهایە شتی پرۆپوچ لە ناو ئەبا و شتی حەق و رەوا دانەمەزرینی و ئەیهیلێتەو بە قەزا و قەدەری خۆی، دەی چۆن رێگەی ئەوێ ئەدا کە کەسێ بێت شتی بێبناغە بکا بە بنج و بنەوان بۆ ئایینی دامەزراو؟ بە راستی خودا زانا و ناگایە بەو خەیاڵانە وان لە دلاندا.

﴿هُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْقُوا عَنْ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾ وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ؕ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾﴾

خودا خودایه کی وایه تهویه و گه‌پانه‌وه له به‌نده‌کانی خوی وهرئه‌گری و،
ته‌یانبه‌خشی له کرده‌وه ناهه‌مواره‌کانیان و، زانایشه به‌وهی که ئیوه نه‌یکه‌ن، وه نزا و
پارانه‌وهی نه‌وانه گپرا نه‌کا که کرده‌وهی باش نه‌که‌ن و له که‌ره‌می خوییه‌وه پاداشیان
بو زیاد نه‌کا و کافره‌کان سزای سه‌ختیان هه‌یه.

﴿وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ
إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾ وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا
وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ ۖ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾﴾

نه‌گهر خودای ته‌عالا رۆزی بو به‌نده‌کانی خوی زۆر بکردایه ده‌ستیان نه‌کرد به
سته‌م کردن و داگرتنی بازیکیان بو مال و نه‌فسی بازیکیان، به‌لام خودا له‌سه‌ر
ته‌قدیری خوی نه‌وه‌نده خواستی بپن ره‌وانه‌ی نه‌کا، به راستی خودا زانا و بینایه به
به‌نده‌کانی خوی.

وه خودا خودایه‌که باران له ئاسمانه‌وه نه‌بارینن پاش نه‌وه که ئاده‌میزاد بپن ئومید
نه‌بن، وه ره‌حمه‌تی خوی بلاونه‌کاته‌وه به دنیا‌دا، وه خودا گه‌وره‌یه و شیایوی سوپاس
و ستایشه.

﴿وَمِنْ ءَايَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا مِنْ دَآبَّةٍ ۚ وَهُوَ
عَلَىٰ جَمْعِهِمْ اِذَا يَشَآءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾ وَمَا اَصْبَحْكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فِیْمَا

كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ
وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٣١﴾

وه له نیشانه‌ی گه‌وره‌یی خودایه دروستکردنی ناسمانه‌کان و زه‌وی و ئه‌وه‌ی که
بلا‌وی کردووه‌ته‌وه له‌وانا له گیانله‌به‌ری که بروات به‌سه‌ر زه‌ویدا وه‌کوو ئینسان و
گیانله‌به‌ره‌کانی‌تر له درنده و چه‌رنده و په‌له‌وه‌ر و گیانله‌به‌رانی وشکان و ده‌ریا (وه
ئیمامی رازی و غه‌یری ئه‌ویش ئه‌لین: دوور نییه گیانله‌به‌ری وه‌کوو ئیمه له که‌واکیبی
ئاسمانا هه‌بێ) وه هه‌رکاتی خودای ته‌وانا بیه‌وئ ئه‌توانی له دنیا‌دا گردیان بکاته‌وه
به‌م جو‌ره به‌هۆی رووداوێکه‌وه چه‌ن خه‌لک له دێهات و شارانا له یه‌ک شوینا
حازر بکات، وه یا له قیامه‌تا زیندوو‌یان بکاته‌وه و گردیان بکاته‌وه.

وه هه‌ر شتی‌کتان له به‌لا و ئازار و ناسا‌گی و مه‌ینه‌تی‌تر پێ بگات ئه‌وه به‌هۆی
ئهو کرده‌وه نابارانه‌وه‌یه که ده‌ستی خۆتان کردوونی و له زۆر کرده‌وه‌ی ناباریشتان
ئه‌بووری.

وه ئیوه له‌وانه نین له ده‌ستی توانایی ئیمه ده‌ربچن و ئه‌و به‌لا و ئازارانه له خۆتان
دوور بخه‌نه‌وه که ئیمه بۆتانی ئه‌نیرین له زه‌ویدا و، کاتی گیرۆده‌یی دۆست و
یارمه‌تیده‌رتان نییه و که‌س نییه به‌هانا و هاوارتانه‌وه بیت.

بزانی! خاوه‌ن ته‌فسیره‌کان فه‌رموو‌یانه: ئه‌م ئایه‌ته تایبه‌ته به‌تاوانباره‌کانه‌وه؛ چونکی
ئه‌وه‌ی به‌بێ تاوان ئه‌گا هۆی‌تری هه‌یه به‌پێی حیکمه‌تی خودا له ئیش و کاری
خۆیا وه‌کوو خواستی بۆ به‌رزیی پله و پایه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی گیرۆده‌ی به‌لا و مه‌ینه‌ت
ئه‌بێ.

بازئێ ئه‌لین: «مصیبة» ناوه بۆ زه‌حمه‌تی که له تاوانباریه‌وه په‌یدا ئه‌بێ؛ وه‌کوو:
ده‌س برینی دز و، کوشتنی جه‌رده و، حه‌ددی زینا و... وینه‌ی ئه‌مانه. به‌لام ئه‌و

دەردە کە لە تاوانبارییەوه پەیدا ئەبێ وەکوو دەردی مندال و، دەرد و زەحمەتی پیغەمبەرانی (ﷺ) و بەلایێ کە دێتە سەر پیاوچاکان ئەو «مصیبة» نییە بەلکوو «بەلا» یە وەکوو لە فەرموودەی حەزرەتەوه دەرنەکەوێ کە فەرموویەتی: «أشد الناس بلاء الأنبياء، ثم الصالحون الأمثل فالأمثل».

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ﴾ (٣٢) **إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ** ﴿٣٣﴾ **أَوْ يُوقِعَهُنَّ فَمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ** ﴿٣٤﴾ **وَيَعْلَمُ الَّذِينَ يُحَدِّثُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَّخِصٍ** ﴿٣٥﴾ **فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّعُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ** ﴿٣٦﴾

و لە نیشانەی گەورەیی خودایە ئەو کەشتییانە کە لە دەریادا ئەڕۆن وەکوو کێوی بەرز بە هۆی بای بەهێزەوه، ئەگەر خودا بیهوێ ئەو بایە ئەگرێتەوه و کەشتییەکان بەوەستاوی لەسەر ئاوەکە ئەمێننەوه، بە راستی هەیە لەم جوۆرە کارانەدا بەشەپۆلدان بەبای بەهێز و بەگرتنەوهیان چەن بەلگە و نیشانە بۆ گەورەیی خودا، هەروەها چەن بەلگە هەیە بۆ پەندگرتن بەرابەر بە ئینسانێ خۆگر بێ لەبەر فەرمانی خودادا و سوپاسی خودا بکا.

یاخود ئەگەر هەر بیهوێ ئەو کەشتییانە و سەرنشینانی ئەوان بە هۆی شوومی و نەگەتێ تاوانی ئەوانەوه لە ناو بیا لە ناویان ئەبا و، خودا لە گەلێ تاوان ئەیانەخسێ. وە بۆ ئەو لە ناویان ئەبا کە تۆلەیان لێ بکاتەوه، وە ئەوانەیش کە باوەڕیان بە خودا نییە و موجدەلە ئەکەن لە ئایەتەکانی مندا بزانی ماوەی رزگار بوونیان نییە. جا بزانی ئەوێ کە بە ئیوە دراوه لە مأل و دارایی ئەو هۆی ژیان و رابواردنی ئینسانە لە ژیان

دنیادا، وه نه‌وه‌یش که له لای خودایه له پاداشی پاشه‌پوژ باشته بو نه‌وانه که باوه‌ریان هه‌یه و پشت به خودای خو‌یان نه‌به‌ستن.

﴿وَالَّذِينَ يَحْنَبُونَ كَثِيرَ آلِ إِمٍ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا عَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ
 ۳۷ ﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۳۸﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْصَرُونَ ۳۹﴾ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ۴۰﴾ وَلَمَنْ أَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ۴۱﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۴۲﴾ وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ۴۳﴾

وه نه‌و به‌شه‌وا به لای خوداوه پاشه بو نه‌و که‌سانه که له تاوانه گه‌وره‌کان دوورته‌که‌ونه‌وه، وه‌کوو پیاو کوشتن و فه‌رمانه‌ناپرووبه‌ره‌کان وه‌کوو زینا کردن، وه له کاتی‌کدا رقیان نه‌ستور بوو له خو‌یانه‌وه رقه‌که نه‌خۆنه‌وه و عه‌فو نه‌که‌ن، وه بو نه‌و که‌سانه‌یش که فه‌رمانی خودا به‌جی دینن و نو‌یژه‌کان به پوخته‌یی له سه‌ره‌تای کاته‌کانا نه‌که‌ن و ئیش و کاری گرنگیان به راویژ ده‌ره‌نه‌خه‌ن، وه له‌وه‌یش که کردوومانه به روژی و بژیو بۆیان سه‌رف نه‌که‌ن. وه بو نه‌و که‌سانه‌یش کاتی زوریان لی بکری و سته‌میان پی بگا نه‌توانن حه‌قی خو‌یان وه‌ربگره‌وه، وه پاداشی خراپه‌خراپه‌یه‌که وه‌کوو خۆی، جا نه‌گه‌ر که‌سی خه‌لک به‌خشی و چاکه و ناو‌بری بکا له نیوان خه‌لکا نه‌وه پاداشه‌که‌ی له‌سه‌ر خودایه، به راستی خودای ته‌عالا سته‌مکارانی خو‌ش ناوی. وه هه‌رکه‌سی که حه‌قی خۆی بسینی پاش نه‌وه که سته‌می لی کرا نه‌وه نه‌وانه

رینگهی لومه و سه رزه نشیان له سه ر نییه، رینگهی لومه له سه ر نه وانه یه که سته م له ناده میزاد نه که ن و زیاده ره وی نه که ن له زه ویدا به ناره و نه وه نه وانه له پاشه پوژا سزایه کی سه ختیان هه یه و، به راستی که سنی خوگر بی له سه ر نه و زه حمه تانه که تووشی نه بن و تاوان به خشیش بی نه وه به راستی یه کیکه له خاوه ن عه زم و باوه ره به هیزه کان و دروسته باسی بکه ی به ره هبه ری به ماریفه ت.

﴿وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾ وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعَاتٍ مِنَ الذَّلِيلِ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾﴾

نه و که سه ی که خودا گو مرای بکا ئیتر بیجگه له خودا دوستیکی نییه شاره زای رینگهی بکا و تو سته مکاران نه بینی که له روژی قیامه تا هاوار نه که ن و نه ئین: ئایا رینگه مان هه یه بو گه پانه وه بو دنیا؟

وه نه یان بینی رائه نو ئیرین به سه ر ئاگری دوزه خا حالیان وایه سه ردانه ویون له بهر کزی و دامای، له ژیره وه نه پروانن بو نه و ئاگری دوزه خه. جا خاوه ن ئیمان ه کان نه ئین: به راستی زیانکار نه و که سانه ن که خو یان و خیزانیان له کیس چوه له روژی قیامه تا. بیدار بنه وه سته مکاره کان وان له ناو سزایه کی زور نابارا و بیجگه له خودا هیچ که سنی له دوست و یارمه تیده ریان نییه له سزای دوزه خ رزگاریان بکا. وه هه ر که سنی خودا گو مرای بکا ئیتر هیچ رینگه یه کی پان و پوړی نییه.

﴿اَسْتَجِیْبُوْا لِرَبِّکُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ یَّاتِکَ یَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَّهٗ مِنْ اِلٰهِ مَا لَکُمْ مِّنْ مَّلَاجٍ یَّوْمَیْذٍ وَمَا لَکُمْ مِّنْ نَّکِیْرٍ ﴿٤٧﴾ فَاِنْ اَعْرَضُوْا فَمَا اَرْسَلْنَاکَ عَلَیْهِمْ حَفِیْظًا اِنْ عَلَیْکَ اِلَّا الْبَلٰغُ وَاِنَّا اِذَا اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَاِنْ تُصِیْبُهُمْ سَیْئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَیْدِیْهِمْ فَاِنَّ الْاِنْسَانَ کَفُوْرٌ ﴿٤٨﴾﴾

واته فه‌رمانبه‌رداری خودای خوتان بکه‌ن له پینش نه‌وه‌دا که روژیک‌ی واتان بین بگات که گه‌رانه‌وه‌ی نییه له لایه‌نی خوداوه و، هیچ په‌نایین بو ئیوه نییه له‌و روژه‌دا و ناتوانن ناره‌زایی له‌و وه‌زعه ده‌رب‌رن که له‌و کاته‌دا ده‌بیینن، جا نه‌گه‌ر نه‌و کافرا‌نه پشتیان له‌م ناموژگار‌ییانه‌ی تو هه‌ل‌کرد نه‌وه تو حه‌قت نه‌بی؛ چونکی ئیمه تۆمان نه‌ناردوو‌ه به پار‌یزه‌ری نه‌وان له کوفر، تو هه‌ر راگه‌یاندنت له‌سه‌ره و در‌یغیت نه‌کردوو‌ه له‌و کاره‌دا. وه کاتی ئیمه له لایه‌نی خو‌مانه‌وه خ‌یر و خو‌شیه‌ک به ئینسان‌ی بچه‌ژین بین شادمان نه‌بی: وه نه‌گه‌ر به‌لایه‌کی تووش بین به هو‌ی نه‌و کرده‌وه خراپانه‌وه که پینشر کردوونی نه‌وه زو‌ر نا‌ئومید و بین حال نه‌بی.

﴿لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ یَخْلُقُ مَا یَشَآءُ یَهَبُ لِمَنْ یَّشَآءُ اِنْسًا وَّیَهَبُ لِمَنْ یَّشَآءُ الذُّکُوْرَ ﴿٤٩﴾ اَوْ یُزَوِّجُهُمْ ذُکْرًا وَّاُنْثًا وَّیَجْعَلُ مَنْ یَّشَآءُ عَقِیْمًا اِنَّهٗ عَلِیْمٌ قَدِیْرٌ ﴿٥٠﴾﴾

واته هه‌ر بو خودایه مولکی ئاسمانه‌کان و زه‌وی، چی خواستی له‌سه‌ر بین دروستی نه‌کا؛ نه‌ته‌وه‌ی م‌ینه نه‌به‌خشی به بازه‌که‌سی و، ن‌یرینه نه‌دا به بازیک‌ی تر، یاخود بو‌یان جووت نه‌کا ن‌یرینه و م‌ینه، وه هه‌رکه‌سی‌کیش ئاره‌زووی لی بین نه‌یکا به نه‌زوک. به راستی خودا زانا و به ته‌وانایه.

﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُمْ عَلَىٰ حَكِيمٍ﴾ ﴿٥١﴾

واته نه بووه بۆ ئاده میزاد که خودا قسه ی له گه لا بکا به یه کئی له سئ جزر نه بئی؛
یه کهم: قسه ی له گه لا بکا به شیوه ی ئیلهام و مانا هاویتنه ناو دله وه به بئ نه وه
که سئ له نیواندا بئ و، به بئ نه وه حه رف وه ربگیری؛ وه کوو نه وه که وه حی نارد
بۆ دایکی حه زره تی مووسا. واته تیگه یانددنی مه فهوم نه ک به حه رف و له فز.

دووهم: ئه مه یه قسه ی له گه لا بکا به بئ واسیته ی که س به لام به شیوه ی وه رگرتی
حه رف و ده نگ له پشته ی په رده وه، وه کوو نه وه که خودا قسه ی کرد له گه ل حه زره تی
مووسادا و، وه کوو نه وه یش که قسه ی له گه ل حه زره تی موحه ممه دا ﷺ کرد له
شه وی میعراجدا.

سیه م: ئه مه یه به واسیته ی که سیکه وه قسه ی له گه لا بکا و به حه رف و ده نگ،
وه کوو نه وه فریشته ی بئیری بۆ لای پیغه مبه ره که و فره مایشتی خودای پئ بگه یه نئ،
وه کوو زانراوه له دینا خودا جوهره ئیلی ناردوووه بۆ لای پیغه مبه ره کان له ئاده مه وه تا
خاته م ﷺ و جوهره ئیل فره مایشتی خودای گه یانددوووه به پیغه مبه ر ﷺ به ئیزنی
خودا نه وه ی که خودا ویستی پئی بگا. به راستی خودا به رزه له پایه دا و خاوه ن
حیکمه ته له کاره کانیا.

بزانن! له سه ر ئه م ته قریره قسه کردنی خودا له گه ل دایکی مووسادا به ئیلهام
به ر که لامی خودا که وت له گه ل به شه را، به لام دایکی مووسایش نابئ به پیغه مبه ر؛
چونکی یه کئی له مه رجی پیغه مبه ریتی پیاوه تیه.

وه قسه کردنی پیغه مبه ر له گه ل یه که یه که یه گه له که یا به ر که لامی خودا ناکه وی
له گه ل به شه را.

وه بازی و توویانه: مانای ئەم ئایه‌ته ئەمه‌یه: که خودا قسه ناکا له‌گه‌ل به‌شهردا به‌وه‌حی به‌واسیته‌ی جوهره‌ئیل یا له‌پشتی په‌رده‌وه‌نه‌بن، وه‌کوو قسه‌کردنی له‌گه‌ل مووسا و قسه‌کردنی له‌گه‌ل حه‌زره‌تا ﷺ له‌شه‌وی میعراجا، یاخود په‌یامبه‌ری له‌به‌شهر بنیری جا وه‌حی بنیری بۆ لای ئەو په‌یامبه‌ره که ره‌وانه‌ی ئەکا ئەویش وه‌ری‌ئه‌گرێ و رای‌ئه‌گه‌یه‌نی به‌ئاده‌میزادا، له‌م کاته‌دا ئەلێن خودا قسه‌ی له‌گه‌لا کردوون؛ چونکه به‌واسیته‌ی پیغه‌مبه‌ره‌که‌وه قسه‌ی له‌گه‌ل ئەو کۆمه‌له‌ ئاده‌میزاده‌دا کردووه که له‌و کاته‌دا بوون.

﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾ صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٣﴾﴾

وه هه‌ر به‌و جوهره‌ باسما‌ن کرد وه‌حیما‌ن نارد بۆ لای تو و کتییکی پیروزی وه‌هامان دا‌ینت که ئەبێ به‌هۆی رۆح و ژیا‌نی هه‌میشه‌یی له‌دلی به‌نده‌دا، وه‌ ئەم کتییه‌ پیروژه‌یش له‌فه‌رمانی ئی‌حسا‌نی منه‌وه‌ ده‌رچووه‌ و، تو له‌مه‌وه‌به‌ر نه‌ته‌زانی حه‌قیقه‌تی کتییی خودایی چیه‌ و نه‌ته‌زانی حه‌قیقه‌تی باوه‌ر به‌خودا چیه‌ و، نه‌تبیستبوو که خودای ته‌ع‌الا کاتی خۆی ئی‌برا‌هیمی کردووه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ر و کۆمه‌لێ ئاده‌میزاد باوه‌ریان پێ کردووه‌. ئیتر ئا‌گا‌داری ئەوه‌ نه‌بووی که کیتاب که‌لامی خودایه‌ و، حه‌قیقه‌ته‌که‌ی سیفه‌تی زاتیی ئەوه‌ و ها‌ته‌ خواره‌وه‌ی بۆ سه‌ر پیغه‌مبه‌ران ئەبێ به‌هۆی پیروزی جیهان و به‌ختیا‌ری ئاده‌میزاد. وه‌ نه‌ته‌زانی باوه‌ر بریتییه‌ له‌ زانستیکی وا‌هه‌موو د‌ل‌ دا‌گیر بکا و پرته‌وی بکات به‌ «مه‌شاعر» به‌ جو‌ری خوا‌ه‌نه‌که‌ی نوورانی

بکا، ھەموو وتار و کردەوہیەکی بکا بە ھۆی فەر و پیروزی بۆ خواوہنەکەیی... بەلام
ئیمە بە رێژنەیی میھرەبانی خویمان دلی تویمان کرد بە پرتەوگا و جیلوہ گای ئەو کتیبە
پیروژە و ئەو باوہرە و، ئەو کتیبە یا ئەو باوہرەمان کرد بە رووناکییەکی بێی بە ھۆی
شارەزایی بۆ ھەرکەسێ خواستمان لەسەر شارەزایی ئەو بۆ رێگەیی راست کە
رێگەیی ئیسلامە، کە رێگەیی خودایەکی وایە بۆ ئەو بە دارایی و تەسەزوف ھەرچی
والە ئاسمانەکاندا و ھەرچی والە زەویدا. بێداربەرەوہ ھەر بۆ لای خودایە گەرانەوہی
عالم بە فریشتە و ئادەمی و پەری و غەیری ئەوانیشەوہ.

ھەزاران ملیار سوپاسی لایق	تەقدیم بێ لە بۆ بارە گای خالیق
ئەو خودا کەوا بە میھرەبانی	رەھبەرانی نارد بۆ زیندە گانی
لە بۆ ژبانی گیانی ئادەمی	بۆ نیشاناندانی رێگەیی سالمی
رێی سەلامەتی لە مەکری شەیتان	بێ مەلامەتی لە دەردی جیھان
ھەرکەس کەوتە دووی ئەو رەھبەرانە	ئەو ئەزادی ھەردوو جیھانە
(نامی) خادیمە بۆ رێگەیی رەھبەر	ھەر لە ئێستەوہ تا رۆح دیتەدەر